

M. FABII QUINTILIANI
DE
INSTITUTIONE ORATORIA
LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM
RECENSUIT
ET
ANNOTATIONE
EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M.
GYMN. BEROL. PROFESSOR ET ACAD. REGIAE
SODALIS.

VOLUMEN IV.
CONTINENS LIBROS X—XII.

LIPSIAE, 1816.
SUMTIBUS FRID. CHRIST. GUIL. VOGELII.

ASHMOLEAN
OXFORD
MUSEUM

PRAEFATIO PHILIPPI BUTTMANNI.

Quod ego non putaveram unquam futurum, ut Quintiliano, cui nunc demum juſtum obtigiſſe editorem laetabantur eruditi, edendi operam et ipſe navarem aliquando, id facere me coëgit caſus mihi, dum vivo, omnium prope acerbiſſimus. Nam cum G. L. Spaldingium operi, cui ille per viginti fere annos optimas horas ſingulari ac paene inenarrabili cum ſtudio impendiſſet, profligato jam et prope modum ad finem perducto ſubita mors die VII Jun. MDCCCXI eripuiſſet: me potiſſimum amicorum ejus deſtinabat voluntas, qui calamum funeſtum ipſo mortis die ab eo depoſitum, et perfectore ſuo orbatum opus, quoad proprium pateretur judicium, ipſius more et modo abſolverem. Demandatum negotium libenter ſuſcepi, non quod ad hunc praecipue ſcriptorem accuratius atque adeo cum editoris cura tractandum meorum me ſtudiorum ratio duxiſſet: ſed quod per intimam multorum annorum cum Spaldingio familiaritatem neceſſitudinemque, quam in maxima felicitatis meae

parte pono, ita virum pernosse atque in ingenii studiorumque ejus habitum insinuasse me videbar, ut, quam ille in expoliendo scriptore viam instituisset, eam ego persequi facilius commodiusque possem; et, quidni proloquar, quod pectus jubet? quod certo sciebam, ipsum mihi, si fatum praesagisset, partes suas traditurum fuisse.

Opinabamur omnes, quibus cum Spaldingio vivere contigerat, telam eum plane pertexuisse praeter exiguam extremi voluminis partem. Et pertexuerat sane, si summam rei spectes. Commentarium et criticum et exegeticum elaboratum reliquit usque ad libri XII. c. 3. §. 7. Quem dum accuratius inspicio, facile intellexi, nondum talem ab auctoris manu exiisse, qualem ille emissurus in publicum fuisset. Quippe et singula prima fuderat manus, tot mutatis additisque, ut nisi diligentiore calamo exarata typothetae tradi non possent, et multas animadversiones ut inchoatas et imperfectas notaverat Spaldingius ipse, non pauca denique textum et apparatum criticum comparanti occurrebant ejusmodi, quae iterum scribens emendasset vir omnium prope, quos novimus, accuratissimus. Haec igitur describendi, perficiendi emendandique operam ego susceperam, et, quo in opere primarium ille

vitae suae munus exegisset, id meis ipsius adjunxeram laboribus, qui neque deponi possent nec deminui; a quibus non ita multum superfore otii videbam negotio; quod summa cum fide et religione exequi ipsa decessoris auctoritas cogebat. Mox illa inciderunt tempora, per quae constat maximorum minimorum negotiorum tenorem interruptum substitisse aliquamdiu. Plura non attinet afferre ad excusandam tarditatem meam, qui, quod intra mensium aliquot spatium peracturum me sperassem, nunc demum, inito quinto post Spaldingii obitum anno, peregerim.

Novi apparatus critici inde a tertii voluminis editione nihil editori accesserat praeter duo codices non adeo magni quidem pretii, quos tamen paratos negligere noluit. Quippe vir illustrissimus et doctissimus H. F. de Diez, in cujus ditissimo rerum ad nostras litteras pertinentium thesauro primas partes occupat supellex Santenii litteraria, quique hujus usum bonis permittere in laude sua ponit, Spaldingio inde tam libellum obtulit varias lectiones Quintiliani ex codice aliquo excerptas continentem, tum Florilegium ab antiqua manu in membranis scriptum, sententiasque ex Latinorum scriptorum operibus collectas exhibens. Horum librorum alter, quem hoc signo *Exc. Sant.* no-

tavit Spaldingius, ignotas aliunde scripturas non offert, sed ita fere cum codice Guelferbytano conspirantes omnes, ut ex hoc ipso eas manasse pro comperto prope habeam; alter, quem *Floril. Sant.* nominat Spaldingius, haud raro quidem ab omnium librorum scriptura recedit, ita tamen ut variationes ab illo ipso, qui flores hos excerpserat, aut sedulo, quo rotundiores exirent sententiae, aut neglectu etiam quodam admissas fere esse, facile appareat. Tamen, ut de hoc ipso constaret, Spaldingii secutus exemplum diligenter inde singula et ipse enotavi. Nam in ceteris quoque decessoris morem servavi; quem cum ipse non satis explicuerit, paucis attingam. Nimirum statuerat ab initio editionem dare communi tantum usui aptam, quam tamen parvo, quem tum fors obtulerat, apparatu ita exornaret, ut posset inde augeri penus critica illa, quae apud Burmannum et Gesnerum prostat. Hinc factum est, ut tam parca appareat in primo volumine notatio critica; quippe ex omnibus iis, quae Burmannus habet, nihil repetebat Spaldingius nisi quo ad constituendam confirmandamque suam scripturam opus videretur. Mox crescente codicum copia; cum jam velut se invito criticam sibi evadere editionem videret, quod tum utique ratio suadebat, fecit: memoratis suorum codicum lectio-

nibus, Burmannianos etiam, qui cum quaque concordarent, libros annotavit, ut statim hic lectori consuleretur; illas autem variationes a Burmanno Gesnerove jam notatas, quibus nova nulla auctoritas accederet, quarumque usum perspiceret nullum, in suam quoque editionem congerere detrectavit. Atque ad hanc plenitatem, quae quamvis lectori docto criticoque sufficeret, non tamen futuris editoribus aut rerum antiquarum indagatoribus supervacuas illas redderet editiones, priora etiam volumina supplementis augere aliquando constituerat. Haec itaque nunc restat provincia, quam et ipsam mihi traditam ego tum quidem non recusavi, nunc recusare invitus cogor; quippe qui expertus nunc intelligam, quantum mihi natu jam grandiori ille labor temporis sit consumpturus, neque tamen omittere mea debeam, quae proprio ductus studio dudum mihi in his litteris pro virili elaboranda proposui. Hoc igitur opto, ut ex juvenibus idoneus aliquis huic succedat operi, *quintumque*, quod studiosi adhuc expectant, *volumen*, supplementa et indices complectens, digna et Quintiliano et Spaldingio cura perficiat. Cujusmodi viro apud me praesto sunt ex apparatu Spaldingii volumina aliqua codicum collationes continentia, editiones priores, chartaeque aliquot editoris,

praecipue autem ejusdem manu adscriptae priorum tomorum exemplis notationes, in quibus permulta sunt, quae hujus operis lectoribus invideri nullo modo debeant.

Illa vero consilii, quod in primo operis volumine sequebatur Spaldingius, diversitas aliud etiam incommodum peperit; quod, quamvis non grave, mancam tamen aliquatenus universam viri optimi operam effecit. Nam cum ei ad manum non essent multae ex saeculi XVI editionibus, nec nisi admodum paucarum exiguus usus factus esset in Burmanni et decessorum ejus commentariis, fieri non potuit, quin multis eum locis receptae seu vulgatae scripturae fons et ex alia in aliam transitus plane lateret. Neque tamen id admodum curabat Spaldingius in tali qualem tum parabat editione. Mox augescente vetustorum librorum numero cum accuratius exponendum esset de plurimis varietatibus, aucta est etiam sensim necessitas illi criticorum desiderio satisfaciendi; quod tamen quomodo fieri posset, in tanta illius aevi editionum raritate non apparebat. Igitur etiam tum iis quas habebat opibus contentus Spaldingius, quoties mutatam aliquam invenisset jam antiquitus scripturam, id saltem ubique diligenter notavit, in quonam *suorum librorum* prime quaeque appareret. Sunt autem illi

libri ejusmodi fere, quos nihil primitus dare satis constat, ut Basil. 1541. Gryph. Stoer. Hunc defectum explere ego neque potui, neque, si potuissem, in tam exigua, quae mihi demandata fuerat, muneris parte operae pretium fuisset. Tenui itaque ad finem usque decessoris morem. Non tamen injuria a supplementorum illorum confectore requiretur, ut illarum, quibus ille caruit, editionum, de quibus prae ceteris indico Basil. I. (1527.), ed. Vidovaei (Paris. 1527. 1538.), Vascosani (Paris. 1538. 1549.), Ascensianam 1531. cum notis Philandri, et omnium maxime *Gallandianas* inde ab a. 1538., copiam sibi e Germaniae bibliothecis comparet. De *Codice* autem *Turicensi*, quod e Spaldingii ad Vol. I. praefatione constat, iterum moneo, collationem ab Ulrico factam incipere a tertio demum libro. Igitur cum Sulzbergeri libellus ibidem memoratus varietatem librorum 1 et 2 non plenam, sed hic illic tantum excerptam praebeat, illorum etiam plena parari debebit collatio.

Jam, quamvis omnia, quae sive augendis sive corrigendis Spaldingii ad priores libros commentariis inserviunt, supplemento illi reserventur commodius: non tamen alienum videtur, hic quaedam proferre, quae post obitum

illius ad me pervenerant. In quibus primo loco illa pono, quae in locum quemdam primi libri meo quidem judicio ingeniose pariter ac vere a se notata mecum per litteras communicavit vir in hoc litterarum genere celeberrimus C. G. Schützius. Verba Quintiliani haec sunt I, 1, 27. „Cum vero jam ductus (littera„rum) sequi coeperit (puer), non inutile erit „eas tabellae quam optime insculpi, ut per illos „velut sulcos ducatur stilus. Nam neque er„rabit, quemadmodum in ceris (continebi„tur enim utrinque marginibus) neque ex„tra praescriptum poterit egredi; et celerius „ac saepius sequendo certa vestigia formabit „articulos; neque egebit adjutorio manum „suam manu superimposita regentis." Ad haec cum Spaldingius annotarit, quid hoc *neque extra praescriptum poterit egredi* differret ab illo *neque errabit*, dicere se non posse, esse tamen in omnibus codd.: offendiculum removit Schützius verbis sic distinguendis: *Nam neque errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim utrinque marginibus: neque extra praescriptum poterit egredi), et celerius ac saepius sequendo certa vestigia formabit articulos.* In quibus postremis neglectam a Spaldingio scripturam, quam cum plerisque libris Cod. Turic. pro hoc

formabit exhibet, *firmabit*, unice veram esse monet idem Schützius, cum *firma* puero manus quaeratur, dum *certa* sequitur illa vestigia, istud autem *formabit* commodum sensum hoc loco non praebeat.

His duo subjungam loca feliciter, opinor, tentata a Gustavo *Sarpio* in libello, quem inscripsit *Analectorum ad G. L. Spaldingii M. Fabium Quinctilianum specimen. Halis* 1815, 8. Alter est 1, 9, 3. *Quod opus* (fabellas Aesopi variando exprimere) *etiam consummatis professoribus difficile qui commode tractaverit, cuicunque discendo sufficiet*; ubi *consummatis profectibus*, quos ille reponit firmatos ex altero loco 10, 5, 14. (*dum adolescit profectus*, — — *cum est consummatus*) suffragor plane, ablativos tamen potius quam dativos agnoscens. Verior etiam, si modo veri sunt gradus, in altero loco videtur conjectura, ubi cum vulgatum sit *ita arbos, labos, vapos etiam et clamos, ac lases aetatis fuerunt*, e varia lectione *et as* pro *aetatis* hanc ille extudit scripturam, *ac lases et asa fuerunt.* Quae ut merito laudamus, ita non possumus non monere, cetera quae libellus ille contineat, si levioris momenti nonnulla exceperis, ejusmodi esse omnia, ut virorum doctorum oculis subjecta valde miremur.

Nam quae vel grammaticam vel aliam ob caussam ad mutandum textum conjectata, aut quae eodem ex genere observata sunt, in iis plane desideramus subactum illud grammatici judicium, sine quo in his litteris effici nihil potest. Quod ne durius dixisse videar, ponam hic specimina quaedam. Velut, cum in his verbis (1, 1, 36.) *Prosequitur haec memoria* (sententiarum ad imitationem scribendi propositarum) *in senectutem, et impressa animo rudi usque ad mores proficiet*, satis dilucide a Spaldingio explicitis, Sarpius voce *usque* significari vult *semper* sive *per totam vitam*, in eoque usu confirmando Almelovenum et Spaldingium non veretur admonere Horatiani illius *tamen usque recurret*, alia se praeterire dicens exempla „quae sint ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε": qui si vel lexica inspexisset, prosariae orationis exempla nonnisi paucissima, si locos ipsos, nulla invenisset. Sed fac, ita Cicerones etiam et Quintilianos locutos esse: ne illud quidem attendit vir doctus, particulas *usque ad* sic junctas nullis machinis distineri posse. Paulo superius in ejusdem capitis §. 24. 25. Quintilianus litterarum nomina et seriem prius quam formas docere pueros vetat; obstare enim *hoc agnitioni earum, non intendentibus mox animum ad ipsos ductus, dum antecedentem*

memoriam sequuntur. Haeserat in extremis verbis Spaldingius diffisus verae Gedoyni explicationi, quam in nostro demum volumine ad 10, 7, 10. agnovit. Haerenti hic itidem Sarpio quis id vitio vertat? Sed quis ferat emendantem *dum antecedantem memoria sequuntur*, et haec ita explicantem „dum ante„cedentem litteram memoria, nec sequentem „intuitu sequuntur"? Quod quid sit, aut, si quid est, quomodo ex more illo litterarum nomina prius quam formas discendi enasci queat, non facile aliquis dixerit; neque, quicquid est, deteriori illud oratione proferri potuit. Quale autem istud viri judicium est, cum in perversissima illa loquendi forma 1, 4, 5. *quae* (musica) *vel sola omni studiorum genere plus habeat operis quam ostentationis*, facillimam certissimamque *in* ante *omni* inserentium medelam respuit, et ablativum comparandi, quamvis statim subjiciatur *quam*, agnoscens hunc approbare conatur adhibito ablativo aestimandi, qualis est in hisce: „*una* „*(um Eine)* plures tribus antiquarunt, quam „jusserunt", et „*uno die (um Einen Tag)* plus „vixi, quam vivendum fuit", similibusque? Quid porro intolerabilius quam quod in difficili illo de cognominum origine loco 1, 4, 25., quem corruptum magis etiam corrupit,

posita post vocem *Scauri* majore interpunctione novum sensum ita inchoat: *Taliaque et ex usu nascentium: hinc Agrippa etc. erunt*: ut *taliaque* sit pro *talia quoque*, in quo securus utitur valde lubricis virorum doctorum ad Vell. 1, 6, 2. Flor. 4, 2, 95. disputationibus; quae ut alio adhibitae certissimae sint, sunt tamen a Quintiliano et ab hoc potissimum loco, ubi particula *et* intercedit, alienissimae. Quae singula ideo monuimus, ut appareret, virum hunc, qui multos fortasse antiquorum libros, quos perlegerit diligenter, acute inventis juvare queat, tamen qualem in hoc quidem opusculo cognovimus, neutiquam uni scriptori, certe non Quintiliano, toti sospitando idoneum esse, neque ab illo nos expectare, quae plurima adhuc post optimorum virorum curas in his libris expolienda supersint.

Ceterum quoniam de alio severe judicantem severius etiam de se ipso judicare oportet: eorum quidem, quae vel emendando vel explanando scriptori nostra attulit opera, censorem hoc loco inepte agerem ipse: illud tamen non possum reticere, cum alias, tum in hoc imprimis opere expertum me esse, quam parum sim latini sermonis peritus. Quippe saepius, ubi ex interiore sermonis scientia ap-

probari lectori judicium nostrum debebat, ejusmodi aut parum aut nihil in promptu fuit; quin etiam nonnullis de locis tacendum omnino putavi, cum certi nihil ex mea aliorumve observatione suppeteret. Hanc porro inscitiam satis vel dictio nostra arguet ita negligens interdum, ut hic illic incuria fuderit, quae sermonis norma et usus respuat: illa tamen una cum typothetae mendis ejicere per locorum distantiam non licuit. Haec itaque aequorum lectorum judicio permitto, ex graviori tantum illo genere quaedam hic statim corrigens, et alia simul vel a me vel ab amicis de locis quibusdam observata adjiciens. Nam longiora quaedam additamenta, quae ad Spaldingii tantum animadversiones pertinent, *Addendorum* nomine inscripta extremo subjunxi volumini, eoque in locis ipsis lectores relegavi.

12, 3, 12. *qui subito.* Monere debebam de anacolutho quod est in hoc *qui*, velut in priori etiam parte fuerit *alii sunt, qui se — transtulerunt:* lene tamen illud videtur, ut voculam *qui* tentari nolim, per quam oratio, qui nunc ejus est tenor, nescio quomodo melius videtur procedere.

12, 4, 2. in not. exeg. post verba *instar senum simus* adde: immo doctiores etiam, cum plura saecula historia complectatur, vita senis nonnisi unum.

12, 5, 1. *animi praestantia, quam.* Verissima videtur Heindorfii observatio scribere *quem* jubentis.

12, 6, 6. *tenerisque — nitentem.* Ipse nunc transeo in improbatam mihi antea sententiam, participiumque *nitentem* a verbo *niti* repeto. *Nititur* enim revera juvenis, sed *teneris* adhuc *viribus*, quae non sint operi paulo graviori suffecturae.

12, 9, 20. *idque est tutius stilo.* Plane dormitavi in hoc loco, quem ita cepi, quasi de cogitatione *stilo* juvanda loqueretur Qu. Sed ablativus *stilo* pendet a comparativo. Hoc autem dicit scriptor, quae cogitata tantum sint, facilius postea et omitti et alio transferri, quam quae stilo praeparata.

12, 10, 12. 13. *molliorem. Postea.* Continuanda haec erant media tantum distinctione interposita.

12, 10, 14. Non recte vel exiguam de verbo *concupierant* dubitationem expressi. Nam qui *concupivit* idem *cupit*, qui *concupierat* idem *cupiebat.* Inchoativa forma *concupiscebat* minus hic esset idonea.

12, 10, 25. *quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit.* Ipsum Menandri locum indicavit mihi eruditissimus idem atque suavissimus senex, J. G. Schneider, prostantem inter fragmenta ex ejus Γεωργῷ, servatumque a Stob. Serm. 55.

Ἀγρὸν εὐσεβέστερον γεωργεῖν οὐδένα
Οἶμαι. Φέρει γὰρ ὅσα θεοῖς ἄνθη καλά,

Κιττὸν, δάφνην· κριθάς τ' ἐὰν σπείρω, πάνυ
Δικαίως ἀπέδωκεν ὁπόσας ἂν καταβάλω.

Quorum versuum ultimum posui ex emendatione Toupii in Epist. crit. p. 85. Lips. Paulo liberius autem Quintilianus, quod de suo agro dicit homo pauper in comoedia attica, in Atticam universam dilatavit.

12, 10, 49. *dum rem contineant.* Sero verior, quae mihi quidem videtur, loci emendatio occurrit, ut legamus *dum re contineantur.* Nam illam quam de concinnitate movi difficultatem non magni esse momenti sentio. Heindorfius conjecit *dum rem contingant,* quod meo commento minime postpono.

12, 10, 60. *ut amnis.* In nota pro *ipse orator* scribere debebam *ipse hic dicendi modus.*

12, 10, 64. *et copia verborum, atque.* Oblitus sum observare, aut voculam *et* abjiciendam aut pro *atque* iterum scribendum esse *et;* nisi altius latet corruptela, cujus index est diversa etiam scriptura in libris vetustis. In proximis autem haec quoque verba *hunc ut deum homines intuebuntur* diverso charactere notare debebam: nam, ut monet Heindorfius, locis his Homericis alium Qu. immiscuit ex Odyssea *θ,* 169—173. ubi ipse Ulysses de homine facundo haec, Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ θεὸν ὣς εἰσορόωσιν.

12, 10, 68. In textu versu ult. pro *iis* dare volui *his,* vulgata in not. crit. relegata. Vid. not. exeg.

12, 10, 76. *Luceat — haec.* Non animadverti, femininum hoc non habere quo referatur. Sed facilis medela: legendum enim *Luceant.*

12, 10, 79. *copia habet modum.* Heindorfius suspicatur fuisse *habeat;* non quod hic indicativus commodus non sit, sed quod non commode repetatur idem in seqq. *et nitor ille cultum virilem* cet. Verissima autem ejusdem est observatio in proximis distinctionem post *magna, sublimia,* cet. delere jubentis, ut, quod primo ubique loco positum est, instar subjecti sit: *magna erunt non nimia,* et sic porro.

12, 11, 3. *illa qualiacunque mala.* In gratiam nunc redeo cum Gedoyno, qui hoc uno nomine reprehendi debuit, quod vocem *qualiacunque* non expressit, in ipso sensu me oculatior. „Cependant on ne pouvoit pas lui „reprocher qu'il plaidât mal, mais seulement moins „bien." Hunc sensum non effecisset, nisi *mala* adjective et praedicati loco cepisset. Recte ille quidem. Sic pronomen *illa* transit in substantivi vicem, eique adhaeret hoc *qualiacunque,* non jam a pervulgata sua significatione recedens. „Neque illa in quibus deficiebat, qua„liacunque fuerint, erant mala, sed minora."

12, 11, 15. Vix intelligas quid velit nota mea critica. Pro *nostrum* repone *nostra scriptura.*

M. FABII QUINTILIANI

ORATORIAE

INSTITUTIONIS

LIBRI XII.

ARGUMENTUM LIBRI X.

De Legendis Auctoribus C. 1. — 4 Facilitas paratur ſcribendo, legendo, dicendo. — 14 Copia verborum paranda; ſed cum judicio; quod ſit audiendo et legendo. — 15 eadem via exempla quoque dicendi accipimus. — 19 quid auditio praeſtet; — 20 quid lectio. — 22 qui et quomodo legendi; — 24 orationes et contrariae et pro eadem cauſa diverſae. — 26 Cautum judicium in optimis etiam ſcriptoribus adhibendum. — 30 Uſus poetarum, — 34 hiſtoricorum, — 36 philoſophorum. — 46 De lectione veterum et novorum in univerſum. — 51 Poetae. Homerus. — 52 Heſiodus. — 53 Antimachus. — 54 Panyaſis. Apollonius. — 56 Piſander, Nicander, Euphorion. Tyrtaeus. — 58 Callimachus, Philetas. — 60 Archilochus. — 61 Pindarus. — 62 Steſichorus. — 63 Alcaeus. — 64 Simonides. — 66 Ariſtophanes, Eupolis, Cratinus. Aeſchylus. — 68 Sophocles, Euripides. — 72 Menander, Philemon. — 73 Hiſtorici. Thucydides. Herodotus. — 75 Theopompus, Philiſtus, Ephorus, Clitarchus, Timagenes. — 76 Oratores. Demoſthenes. — 77 Aeſchines. Hyperides. — 78 Lyſias. — 79 Iſocrates. — 80 Demetrius Phalereus. — 81 Philoſophi. Plato. — 82 Xenophon. — 83 Ariſtoteles. Theophraſtus. — 84 Stoici. — 86 Romani Poetae. Virgilius. — 87 Macer. Lucretius. Varro Atacinus. — 88 Ennius. Ovidius. — 89 Cornelius Severus. — 90 Valerius Flaccus. Saleius Baſſus. Rabirius. Pedo. Lucanus. — 92 Domitianus Caeſ. — 94 Tibullus, Propertius, Ovidius, Gallus. Lucilius, Horatius, Perſius. — 95 Varro. — 96 Iambographi et Lyrici; Catullus, Bibaculus, Horatius, Caeſius Baſſus. — 98 Accius. Pacuvius. Varius. Ovidii Medea. Pomponius Secundus. — 100 Plautus, Caecilius, Terentius, Afranius. — 104 Hiſtorici. Salluſtius, Livius. Servilius Nonianus. Aufidius Baſſus. — 112 Oratores. Ci-

cero. — 113 *Pollio. Messala.* — 114 *Jul. Caesar.* — 115 *Coelius. Calvus.* — 117 *Ser. Sulpicius. Cassius Severus.* — 118 *Domitius Afer. Julius Africanus.* — 119 *Trachalus. Vibius Crispus.* — 122 *Julius Secundus.* — 124 *Philosophi. Cicero. Brutus. Celsus. Plancus. Catius.* — 131 *Seneca.* C. 2. *De Imitatione.* — 3 *Imitatio necessaria;* — 13 *nec tamen satis imitari; contendendum etiam ad melius faciendum.* — 18 *judicio opus, ne omnia imitemur, et ne in pejus vertamus.* — 21 *vires etiam consulendae.* — 26 *suo quodque loco imitandum.* — 28 *Imitatio non fit in verbis tantum.* C. 3. *De scribendo.* — 4 *Utilitas.* — 10 *scribendum cum mora et diligentia;* — 15 *neque tamen nimia morositate;* — 17 *sed ratione adhibita.* — 22 *non dictandum.* — 30 *Secretum studiis quaerendum: lucubratio.* — 33 *Ceris optime scribitur.* C. 4. *De Emendando.* C. 5. *Quae scribenda.* — 3 *Vertenda Graeca in latinum.* — 9 *Latina etiam convertenda et varianda.* — 13 *Quaestiones, loci; loci communes.* — 16 *Declamationes. Dialogi. Carmina.* 20 *In veris caussis exercendum.* — 23 *Ratio declamationum.* C. 6. *De cogitatione.* C. 7. *De facultate dicendi ex tempore:* — 4 *quam necessaria:* — 23 *quomodo paretur:* — 33 *quomodo conservetur.*

M. FABII QUINTILIANI
DE
ORATORIA INSTITUTIONE
LIBER DECIMUS.

876 I. Sed haec eloquendi praecepta, ficut cogitationi funt neceffaria, ita non fatis ad vim dicendi valent, nifi illis firma quaedam

Infcriptio hujus libri in Turic. Flor. Guelf. haec: *De copia verborum. Quae legenda. Qui graecorum maxime legendi* (poftremum fic Guelf. et a fec. manu Turic.; reliqui duo *elegendi*). *Qui Romanorum. De imitatione. Quomodo fcribendum. Quomodo emendandum.* (Turic. *enim dandum*) *Quae maxime fcribenda. De cogitatione. Quomodo ex* (Guelf. et a fec. manu Turic. *et*) *temporalis* (Turic. *tempora vel*) *facilitas* (Guelf. *facultas*) *paretur et continuatur* (Turic. a fec. manu *continuetur.* Guelf. *continetur.* lege: *contineatur.* vid. 10, 7, 18. 24.). Nihil horum in excufis, nec ullus praeterea codex auctor eorum memoratur, nifi quod in illis *de copia verborum* exc. Gibf. Obr. Gesn., nec e Camp. quidquam notavi. Caret infcriptione et Goth.

1. *cogitationi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Tarv. cum Jenf. Reliqui *cognitioni*, jubente etiam Regio, fed dant Goth. Vall. Camp. Languet. Sic 10, 3, 19. *cognitioni* Steph. pro *cogitationi.* *firma quaedam.* Turic. Flor. *forma quadam.* Ille a fec. manu, Guelf. Exc. Sant. Camp. *formae quaedam* cum Goth. Voff. 2. Vall. et edd. ante Ald. Repofuit

1. De hac proprie disputat c. hujus libri 6. Nos hodie *meditationem* dicimus, et nofter 4, 5, 2. „nihil *cogitati praemeditati*que". Cf. et 2, 11, 4. Opponit *vim dicendi* huic cogitationi.

facilitas, quae apud Graecos ἕξις nominatur, accesserit: ad quam *scribendo* plus, an *legendo*, an *dicendo* conferatur, solere quaeri scio. Quod esset diligenti nobis examinan- 877
dum cura, si qualibet earum rerum possemus
2 una esse contenti. Verum ita sunt inter se connexa et indiscreta omnia, ut, si quid ex his defuerit, frustra sit in ceteris laboratum. Nam neque solida atque robusta fuerit unquam eloquentia, nisi multo stilo vires acceperit: et citra lectionis exemplum labor ille,

nostrum Regius e §. 59. ubi Turic. item *formam*, Flor. Guelf. rectam scripturam. ἕξις. Turic. *ex his*, a sec. manu *lexis*, et sic Flor. Guelf. (hic graec. litt.) Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. *accesserit: ad quam*. Sic Guelf. Goth. Exc. Sant. Jens. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. cum Voss. 2. Alm. et edd. ante Locat. quae cum reliquis omittit *ad*, expungente Regio. Sed Turic. Flor. *accesserat ad q*. Ille a sec. manu *accesserit*. *conferatur*. Turic. Flor. *conferuntur* cum Alm. Sed Guelf. *consequantur*. Tarv. *consequemur*. Reliqui *consequamur*. Nostrum e conjectura. *Plus* igitur capiebant pro *magis*; an jungebant gerundiis istis, ut *plus scriberetur* cet.? Hoc quidem contortum, illud non latinum.

diligenti nobis. Ita Camp. Andr. Ald. Bad. uterque et aliquot ap. Burm. edd. Reliqui *diligentius nobis*, facili corruptela. *ex. cura, si*. Sic Turic. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Bodl. Bal. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. Aliquot horum incidunt ante *cura*, ut ea regat genitivum; male. Turic. (a pr. man.) Flor. *ex citra si* cum Alm. Reliqui omittunt.

2. *sunt inter*. Turic. Flor. *sint inter*. *quid ex his defuerit*. Turic. *qui flex h. d.* a sec. manu *qui flexus vel hisdem defuerint*, ut et Guelf. nisi quod sine *vel* et quod *iisdem*, cum Bodl. Voss. 2. Jens. (err. Gesn.) et edd. ante Basil. Sed Camp. *qui flexus hisdem d.* Flor. *qui flexus his defuerint* et sic Goth. (err. Gesn.) *atque rob.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ac r.* An fuit *aut rob.*?

carens rectore, fluit: qui autem scierit, quo quaeque sint modo dicenda, nisi tamen in procinctu, paratamque ad omnes casus, habuerit eloquentiam, velut clausis thesauris incubabit. Non autem ut quidque praecipue 3 necessarium est, sic ad efficiendum oratorem maximi protinus erit momenti. Nam certe cum sit in eloquendo positum oratoris officium, *dicere* ante omnia est; atque hinc initium ejus artis fuisse manifestum est; proximam deinde *imitationem*, novissimam *scri-*

qui autem scierit. Turic. (a prima manu) Flor. *autem qui scivit.* Guelf. *q. a. sciunt.* Apud Riccium textus ita exhibetur: *fluitabit. Etiam qui sciet,* monente etiam Landfidelio *fluitabit* praestare prae illo *fluit.* Ex his indiciis scribam *fluitat* (f. *fluitabit*): *et qui scierit.* Ita concinnius etiam *neque — et — et —.* *quo quaeque sint modo.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.). *quo quaeque modo s.* Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. *quae quoque s. m.* Turic. (a m. pr.) Flor. Reliqui *quo sint quaeque m.*

tamen. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. et Rico. Reliqui *tanquam.* *paratamque.* Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. Reliqui *paratam quidem.*

clausis thesauris. Flor. *clausos thesauros.*

3. *quidque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quicquid* cum Alm. Sed Goth. *quicque* (err. Gesn.).

2. *fluit.* Observat Gesn. hoc dici pro *fluitando, fluctuando* et ponit exempli loco Martial. 4, 66, 14. „Nec mersa est pelago, nec fluit ulla ratis", quae sane fracta intelligitur, ut lacerae ejus tabulae fluitent per undas. Subit tamen dubitatio, an hic quoque *fluitat* noster scripserit, sicuti est 7 praef. 8. loco plane gemino. Cf. not. crit. Etiam in thesauro suo Gesn. hoc uno *fluendi* sic usurpati exemplo defungi cogitur. Forcellinus ipsum quoque ignorat. Similius quid nostro habet 9, 4, 129.

clausis thesauris incubabit. cf. Georg. 2, 507. *defossoque incubat auro.*

3. *imitationem.* Apparet loco ipso, quo hoc ponitur,

4 *bendi* quoque *diligentiam.* Sed ut perveniri ad ſumma, niſi ex principiis non poteſt: ita procedente jam opere minima incipiunt eſſe, quae prima ſunt. Verum nos non, quomodo inſtituendus orator, hoc loco dicimus: nam id quidem aut ſatis, aut certe uti potuimus, dictum eſt: ſed athleta, qui omnes jam per-

4. *perveniri.* Turic. Flor. *pervenire.* *ad ſumma.* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *ad ſummam* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Cf. 1 Pro. 20. 10, 4, 9. *jam opere minima.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Tarv. Jenſ. *j. o. jam m.* Expunxit Regius. An fuit *procedente etiam opere jam m.?* *quomodo inſtituendus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *ſit.* *ſed athleta.* Turic. *ſ. adhleta.* Flor. *ſ. adleta* cum Alm. a ſec. manu uterque *ſ. ut a.* et ſic reliqui omnes et ſcripti et excuſi ante Ald. acc. Bad. Ille cum reliquis *ſ. ut athletam.* *omnes.* Sic Baſil. *omnis* Turic. Flor. Sed a ſec. manu uterque *omnia* cum reliquis.

intelligi debere *lectionem;* quae quomodo comprehendi poſſit et ſignificari *imitatione,* fateor me parum aſſequi. Nec quisquam haeſit in loco. Fortaſſe conſuetudine frequentatum fuit, ut, cum imitationis cauſa ſusciperetur lectio optimorum ſcriptorum, ipſa quoque haec tractandi libros induſtria imitatio appellaretur. Ita opus illud Dionyſii Hal. quo veterum oratorum judicia proponit, cujusque nonniſi aliquot partes reliquae factae ſunt, inſcriptum fuiſſe videtur *de imitatione,* quo indice memoratur a Scholiaſte Hermogenis τὸ περὶ μιμήσεως. Vid. Taylori Lectt. Lyſ. p. (Rsk.) 162.

4. *quomodo inſtituendus.* Quod recentiores hic neceſſario interponere ſibi viſi ſunt *ſit,* differtur et poſt *praeparandus* demum comparet; quanquam duriore hyperbato, ſed quo brevitatem et acumen quaeſierit noſter.

omnes — numeros. Palaeſtrici *numeri* iterum dicuntur a noſtro 12, 2, 12. cf. 9, 4, 8. item 2, 8, 13. ubi poſitus Senecae locus praeter *nexus* „magni luctatoris" etiam *numeros* habet. Adde Juvenal. 6, 249. ubi femina „*omnes* implet *numeros*" palaeſtricos, cui loco non male Forcellinus confert alterum ejusdem 5, 122., in quo ſtructorem menſae „volanti cultello" et „chi-

didicerit a praeceptore numeros, quo genere exercitationis ad certamina praeparandus fit.
878 Igitur eum, qui res invenire et disponere fciet, verba quoque et eligendi et collocandi rationem perceperit, inftruamus qua ràtione, quod didicit, facere quam optime, quam

numeros, quo. Sic Bafil. (ex Philandri, ut videtur, conjectura) cum Ricc. *num muro quae* Turic. (a pr. m.). *numeroque* Flor. Reliqui *nimirum quo.* Gallaeus (cf. 2, 11, 4. 6, 3, 47. 9, 4. 135.) gloffam accufat *nimirum — praeparandus fit.* Burmannus *nimirum* gravatur; rectiffime. Ceteri acquiefcunt. Satisfactum fpero noftra fcriptura Morgenfternio, qui codd. deftitutus probabilem eruerat fuo ingenio rationem: „fed ut *athleta*, qui omnia jam perdidicerit, a praeceptore eruditur, quo — praeparandus fit; ita" cet.

genere exerc. Turic. Flor. Guelf. inferunt *et.*

Igitur eum. Sic Turic. a pr. m. Flor. Bafil. cum Alm. Gryph. (1536.). Priores quidem duo capitis prope incipientis modo dirimunt ab antecedentibus. Reliqui *ita eum*, refpiciendo ad *ut* fuum ante *athlet.* *eligendi.* Turic. Flor. *elicendi* (cf. 5, 14, 29. 9, 2, 97. 9, 4, 113.).

qua ratione, quod didicit. Turic. Flor. Guelf. Camp. *qua in oratione quod* (ita pronomen Turic. *quam* Flor. *quae* Guelf. Camp. cum Turic. fec. manu et reliquis) *dicere* cum Bodl. Alm. Goth. Voff. 2. et edd. ante Stoer. nifi quod *quae in or.* Gryph. Bafil. Sed noftrum jam Vafcofa. 1542. fol. et aliquot ap. Burm. Pofui *quod did.* pro reliquorum *quae d.* cum Philandro et Turicenfi. *optime, quam.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inferunt *et.* Guelf. *quam optime* omittit.

ronomonta" fecare altilia dicit, „donec peragat dicta magiftri Omnia." *Numeros* rectiffime hic et legunt et interpretantur praeceptores noftrates Melanthon, Velcurio, Stigelius in ed. Riccii.

verba — perceperit. Accufativum in *verba* cave referas ad *perceperit*; pendet ille a gerundiis *eligendi*, quo omnis elocutionis doctrina demonftratur, et *collocandi*, quo compofitionis. Eleganter enim totum operis fui tractatum comprehendit hisce: „qui — fciet — perceperit."

inftruamus. Non opus eft cum Gallaeo hic reponere *inftituamus* (quo ipfo ingrata

5 facillime possit. Num ergo dubium est, quin
ei velut opes sint quaedam parandae, quibus
uti, ubicunque desideratum erit, possit? Eae
6 constant *copia rerum ac verborum.* Sed res
propriae sunt cujusque causae, aut paucis
communes: verba in universas paranda: quae
si in rebus singulis essent singula, minorem
curam postularent: nam cuncta sese cum ipsis
protinus rebus offerrent. Sed cum sint aliis
alia aut magis propria, aut magis ornata, aut
plus efficientia, aut melius sonantia, debent
esse non solum nota omnia, sed in promtu,
atque, ut ita dicam, in conspectu, ut, cum

5. *Num.* Camp. *Non* cum Goth. et edd. ante Burm. Nostrum et Turic. Flor. Guelf. cum Alm. cf. 5, 10, 102.

parandae, quibus. Turic. Flor. Guelf. *paranda e quib.* cum Goth. Jens. *parandae e q.* Ald. *uti, ubicunque.* Turic. *ubique cumque.* Flor. Guelf. Camp. omittunt *uti* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. *possit? Eae constant.* Turic. Flor. *posite constantia.* Ille a sec. manu *possit e* („vel *est*" additur a conferente) *constantia*, hic idem, sed *posit* una S. Cum Turicensis sec. manu Guelf, ut et Goth. sed Voss. 2. *p. est constantia.* Camp. *p. occurrere constanti.* Ald. *p. ei occurrere* (absque *const.*). Jens. *p. ei constare* cum edd. ante Basil. Hoc ut rotundius malit Burm. omisso *uti*, et cum *e* ante *quibus.* Sed destituit gravitatem praecipientis, quae prodit se in ingressu illo loci universi: *Eae constant.*

6. *si in rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui omittunt *in*, suadente jam Regio. *Sed res — offerrent* om. Guelf. *minorem curam.* Flor. (a pr. m.) *in aurem coram.* Alm. *Maurem ooram.* cf. prooem. tert. vol. p. V. *offerrent.* Turic. (a pr. m.) *offerent.* Goth. *offerunt.* *atque, ut.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) inserunt *id.*

fit repetitio verbi quod erat modo in *instituendus*); si *instruamus qua ratione* dictum accipias pro *ea ratione instruamus qua.* cf. *de instr.* 8, 6, 2.

ſe judicio dicentis oſtenderint, facilis ex his optimorum ſit electio. Et quae idem ſignifi- 7
carent ſolitos ſcio ediſcere, quo facilius et occurreret unum ex pluribus, et, cum eſſent
879 uſi aliquo, ſi breve intra ſpatium rurſus deſideraretur, effugiendae repetitionis gratia

7. *Et quae idem ſignificarent.* Turic. Flor. (a pr. m.) *e. q. i. ſignificarentur.* Camp. *e. q. i. ſignificent.* Nobiscum faciant Guelf. Goth. Vall. Voſſ. 2. item Alm. niſi quod *et* omittere narratur, me quidem incredulo, cum edd. ante Baſil. ſed Bad. ſec. *At q.* cet. Mox, e Philandri, opinor, conjectura, *Equidem ſcio quosdam collecta quae idem ſ. vocabula.* *ſolitos ſcio ediſcere.* Turic. *ſolitos ediſcere* (a ſec. m.) *ſolitos edicere.* Flor. *ſolito ſe diſcere.* (a ſec. facit cum Turicenſis prima.) Guelf. *ſolitos ſe dicere.* Camp. *ſoliti ſaepe dicere.* Goth. *ſolitos ſaepe dicere* cum Voſſ. 2. Vall. Ald. Sed Jenſ. *ſolitos ſcio dicere* cum rell. ante Bad. qui (in utraque) *ſolitos ſcio diſcere.* Reliqui hinc cum Turic. eximunt *ſcio,* quod ſupra poſuerant. Nihil facilius quam hinc excidiſſe *ſcio.* [Vid. infra Addenda.] *occurreret.* Camp. *occurrat* cum Ald. *eſſent uſi.* Turic. *eſſent uſui.* Flor. Guelf. Camp. (hic *et* quoque omittit poſt *plur.*) *eſſet uſui* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. (quanquam e duobus poſtremis *eſſet* non affertur) et edd. ante Baſil. *aliquo.* Camp. *aliquid.* Goth. *aliquod* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *ſi.* Camp. omittit cum Goth. *ſpatium.* Turic. Flor. Guelf. *ſemet ipſum* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui cum hoc et Bad. ſec. *ſemet ipſos.* Sed Badius noſtrum ex ſuperſcripta correctione Vallenſis. Qui vetuſtam ſcripturam tueri cupiat, ut ſit vocabulum poſt ſe prius poſitum rurſus ponendum, et modo pro *breve* legatur *brevi*; nunquam tamen probabit *intra* ſic poſſe dici pro *poſt.* Vera igitur cenſenda emendatio et mira corruptela interim notanda. Unus Bad. ſec. poſt *intra* de ſuo addit *tempus* cum marg. Vidovaei. *deſideraretur.* Turic. Flor. *deſideratur* cum Goth. Jenſ. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *deſideretur.* Camp. Ald. *conſiderant.* Bad. ſec. *conſiderarent* cum marg. Vidov.

ſumerent aliud, quo idem intelligi poſſet. Quod cum eſt puerile et cujusdam infelicis operae, tum etiam utile parum: turbam enim modo congregat, ex qua ſine discrimine occu-
8 pet proximum quodque. Nobis autem *copia cum judicio* paranda eſt, vim orandi, non circulatoriam volubilitatem ſpectantibus. Id autem conſequemur *optima legendo atque audiendo.* Non enim ſolum nomina ipſa rerum cognoſcemus hac cura, ſed cui quod-

quo idem. Turic. Flor. Guelf. *quod i.* cum Jenſ. *quod* (absque *i.*) Camp. *poſſet.* Camp. *poteſt:* item *ſumunt* modo pro *ſumerent.* *turbam enim.* Turic. Flor. (hic a *ſec.* man.) Guelf. (poſteriores diviſim) *turbamentum* cum Palat. Gebhardi, unde is eruit *purgamentum*, amator talium, recte notante Burmanno, cui eadem de homine ſentit fratris filius ad Prop. 1, 1, 11. Cf. 10, 7, 26. Inde erant *centuriones* illi 4, 2, 124. Flor. *turba amen.*

8. *volubilitatem.* Turic. Guelf. Camp. *voluptatem* cum Bodl. Bal. et edd. ante Baſil. Noſtrum huic in Vall. ſuperſcriptum narrat Badius, ſed vindicant Flor. Goth. item, ut ſuſpicor, Alm. *conſequemur.* Flor. Guelf. Camp. *conſequimur* cum Alm. Colb. Voſſ. 2. (ſed Goth. *ſequimur*) Vall. Jenſ. Tarv. *enim ſolum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (err. et tac. Gesn. etſi Goth. *ſola*) cum edd. ante Baſil. Reliqui *ſ. e.* *cui quodque loco ſit*

7. *infelicis operae.* cf. 8. Pro. 28. et 11, 2, 49. „haec rara infelicitas."

occupet. Poteſt quaeri, quod ſit verbi ſubjectum? Oratorem fortaſſe rectiſſime intelliges, ut ſit ἀπὸ κοινοῦ dictum et quaſi pro *occupes.* Nam ut artificium illud ipſum, quod puerile dixerat parumque utile, hic ſubjecti adhuc loco ſit, nemo probabit; quanquam eſt ſane in *congregat.* Fuit cum *proximum quodque* nominativum interpretarer, et *occupet* pro *occurrat, praeveniat.* Sed hoc inſolens nec perſpicuum.

8. *ſpectantibus.* An *ſectantibus*? cf. 8, 5, 25. Sed hic minus neceſſaria videtur mutatio; ſimile noſtro 5, 12, 22.

que loco sit aptissimum. Omnibus enim fere 9
verbis, praeter pauca, quae sunt parum verecunda, in oratione locus est. Nam scriptores quidem iamborum veterisque comoediae etiam in illis saepe laudantur: sed nobis nostrum opus interim tueri sat est. Omnia verba, exceptis de quibus dixi, sunt alicubi optima: nam et humilibus interim et vulgaribus opus, et quae nitidiore in parte videntur sordida,
ubi res poscit, proprie dicuntur. Haec ut 10

aptissimum. Turic. Flor. *quod quoque locis ita petissimum.* Ille a sec. man. *q. q. l. i. potissimum.* Guelf. *quid quoque loci sita potissimum.* In pronominibus varie erratur.

9. *scriptores quidem iamb.* Sic Flor. Basil. Gryph. Gibs. Obr. Burmanni aliquot et Bipont. Omittunt *quidem* Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *s. quidam i.* *interim tueri sat.* Turic. (a pr. m.) *inter inveteris at.* Flor. *item in veteris at.* Hic a sec. *item in veteri sat.* Basil. pro *interim tueri* non sine ratione aliqua *intueri;* cf. 5 Pro. 4. Sed *sat* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *satis.* cf. 8, 3, 53. *nam.* Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Facillime excidebat. *vulgaribus opus.* Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. Jenl. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Reliqui inserunt *est:* Ald. hoc post *opus.* *nitidiore.* Sic Basil. Gryph. (1536.). Sed Turic. *tidiorem.* Flor. *tediorē*, subjecta mox *a* ab alia manu. Ex Alm. *tidiore.* Guelf. *utiliore* cum Bodl. Bal. et edd. ante Ald. nisi quod Camp. *occultiore.* Reliqui *caltiore* cum Goth. Voss. 2. cf. 8, 3, 16.

9. *quae sunt parum verecunda.* cf. 8, 3, 38 seq.

scriptores — iamb. Quatenus phallica continentur iambis, et illa Archilochi et Hipponactis rabies proprium habet iambum, quem vel ex Horatianis epodis novimus, quam sit pudicus.

interim tueri. vid. not. crit.

nitidiore in parte. cf. §. 33. „vel historico — *nitore.*" 44. „*nitidi* — generis — amatores."

ſciamus, atque eorum non ſignificationem modo, ſed formas etiam menſurasque norimus et, ubicunque erunt poſita, an conveniant, niſi multa lectione atque auditione aſſequi nullo modo poſſumus; cum omnem ſermonem auribus primum accipiamus. Propter quod infantes a mutis nutricibus juſſu regum in ſolitudine educati, etiamſi verba quaedam emiſiſſe traduntur, tamen loquendi facultate

11 caruerunt. Sunt autem alia hujus naturae, ut idem pluribus vocibus declarent, ita ut nihil ſignificationis, quo potius utaris, interſit: ut *enſis* et *gladius:* alia, quae etiamſi propria

10. *ſciamus.* Flor. *ſcimus.* *et, ubicunque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Baſil. niſi quod Bad. ſec. *ut et u.* Reliqui *ut u.* *an conv.* Sic Camp. Reliqui omittunt *an.* *atque auditione.* Camp. *aut a.* cum Obr. *nullo modo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *non*, quod ipſum omittit Guelf. *poſſumus.* Turic. Flor. *poſſimus.* *omnem.* Turic. Flor. *omne mi.* Ille a ſec. man. *omne enim.* Guelf. *omnem enim* cum Baſil. Quid lateat non exputo.
caruerunt. Turic. Flor. *caruerint.*

11. *declarent.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *declarant.* *alia, quae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliave.*

10. Recte hic Regius admonet Pſammetichi regis paſtori tradentis infantes, caprino ubere nutriendos, qui mox *becos* pronunciant; apud Herod. 2, 2. add. Schol. Apollon. 4, 262. Lutat. in Statii Theb. 4, 275. et Claudian. in Eutrop. II, 251 — 54. Cujus hiſtoriae cum memor hic profecto fuerit Qu. ſuſpicor *mutas nutrices* dictas ab eo eſſe pro beſtiis. Cf. 1, 10, 7. Gesnerus hic „Notum ceteroquin eſt" ait „ſurdos a natura ob id ipſum mutos eosdem eſſe, quod loquentes alios non audiant: idemque accidere, ſi qui ſint, θηριοθρέπτοις."

rerum aliquarum sint nomina, τροπικῶς quasi tamen ad eundem intellectum feruntur, ut *ferrum* et *mucro*. Nam per abusionem *sica-* 12
rios etiam omnes vocamus, qui caedem telo quocunque commiserint. Alia circuitu verborum plurium ostendimus: quale est, *Et pressi copia lactis*. Plurima vero mutatione figuramus, *Scio*, *Non ignoro*, et, *Non me fugit*, et, *Non me praeterit*, et, *Quis nescit?* et, *Nemini dubium est*. Sed etiam ex proxi- 13
mo mutuari licet. Nam et *intelligo*, et *sentio*,

quasi. Sic Jens. Tarv. *quare* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Sed edd. reliquae ante Bad. sec. (acc. Basil.) hoc ponunt post *tamen;* male; praeter Camp. qui omittit cum ceteris. *tropicos* autem latt. litt. mei codd. et aliquot edd. vett.

12. *commiserint. Alia.* Turic. Flor. *commiserit in talia;* a sec. m. ille *commiserint talia*, hic *commiserit talia.* Postremum vocab. sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius et repositum nostrum jam in Vall.

fugit, et, Non. Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *et.*

Quis. Turic. Flor. Guelf. *qui* cum Goth. Voss. 2.

nescit? et. Flor. (a pr. m.) *nescite.* Reliqui omittunt *et.*

13. *licet.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *libet.* Quamvis praeclari auctores non persuadent.

11. τροπικῶς *quasi.* Neque enim jam verus tropus in hisce agnoscitur usu nimium vulgatis.

feruntur. Mire dictum; malim *referuntur* vel *vertuntur*, et praestet conjunctivus in verbo.

ferrum et mucro. cf. 8, 6. 20.

12. *Nam — sicarios.* Cave ad proximam sententiam referas *nam.* Interjacet alia, sed suppressa et facile a legente subaudienda. cf. ad 2, 11, 7. 9, 4, 84.

Et pressi. Virg. Ecl. 1, 81.

13. *ex proximo.* Non modo, quae significent eadem, verba possunt sibi invicem succedere, sed etiam in quibus levis est significationis differentia. Hoc enim est *ex proximo.* Locum non intellexit Gedoynus.

et *video*, saepe idem valent, quod *scio*. Quorum nobis ubertatem ac divitias dabit lectio, ut non solum quomodo occurrent, sed etiam
14 quomodo oportet, utamur. Non semper enim haec inter se idem faciunt: nec sicut de intellectu animi recte dixerim, *video*, ita de visu oculorum, *intelligo:* nec ut *mucro* gladium
15 sic *mucronem* gladius ostendit. Sed ut copia verborum sic paratur, ita non verborum tantum gratia legendum vel audiendum est. Nam 88

ut non. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *his.* *occurrent.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *occurrerint.* *oportet.* A Gryphio inde ante Gesn. edd. *oporteat.*

14. *visu.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *usu* cum Alm. Goth. Voss. 2. Per se quidem potius est, sed hic ob relationem ad „*intellectum* animi" praestare videtur nostrum.

15. *copia v. sic paratur.* Turic. (a sec. quidem manu *sit*) Flor. *copiosus v. sic paratus*, mox et Guelf. Camp. nisi quod *sit*, cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Error ortus a *paratus*, qualia menda sunt frequentissima (cf. 8, 3, 3. 9, 4, 125. item hic §. 21.), cui primitus accommodatum *copiosus*, mox etiam *sit*, pro quo *sic* in vett. lacinia quasi remansit, per quam ex fuga retraheretur vera scriptura, a Philandro haud dubie, ut multa, velut hic §. 4. praeclare restituta.

14. *inter se idem faciunt.* i. e. possunt impune reciprocari.

visu oculorum. cf. not. crit.

mucronem gladius. „Quin „nec *mucro* semper *gladium.* „Quis enim nisi fatuus dixe„rit, *I puer, affer mihi mu*„*cronem*, cum gladium sibi „dari postulat? Scilicet in „ipsis etiam tropis verum „inesse debet; recteque poeta „*mucrone peremtum* aliquem „dicit: neque enim profecto „*capulo.* In hoc quidem „exemplo vix quisquam pec„cat; utinam nec in aliis." Gesnerus.

omnium, quaecunque docemus, hoc ſunt exempla potentiora etiam ipſis, quae traduntur, artibus, cum eo, qui diſcit, perductus eſt, ut intelligere ea ſine demonſtrante, et ſequi jam ſuis viribus poſſit: quia, quae doctor praecepit, orator oſtendit. Alia vero audien- 16
tes, alia legentes magis adjuvant. Excitat, qui dicit, ſpiritu ipſo, nec imagine et ambitu rerum, ſed rebus incendit. Vivunt omnia

hoc ſunt. Turic. *hec ſ.* Flor. Guelf. Camp. *haec ſ.* cum Goth. (tac. Gesn.) Voſſ. 2. (ſed hic a ſec. m. noſtrum) Alm. et edd. ante Ald. Regius correxit, non ſine ingenio, cf. 2, 21, 14. item hic §. 54. ubi „*haec* potentiora" Turic. Flor. (a ſec. m. uterq.) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. corrigente etiam Regio. *praecepit.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Jenſ. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *praecipit.* Pro *doctor* autem *decor* Goth. Voſſ. 2. par nobile. cf. 9, 4, 86. item hic §. 27.

16. *aud. al. leg.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voſſ. 2. Reliqui *leg. al. aud.* *omnia enim.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *e. o.* Tertio loco poſitum *enim* vid. 5, 11, 37.

15. *docemus.* Suſpicabar fuiſſe *docemur.* Neque enim valde aptum, ut ſe ſuosque in docendo ſocios hic reſpiciat ſolos. Quid hominibus in genere accidat, oſtendendum eſt. Ii quidem diſcunt omnes, non docent. Quia tamen mox eſt *qui diſcit*, retinenda nunc videtur vulgata.

hoc — quia. Haec inter ſe invicem referuntur, quaſi *propterea — quod.* Nulla autem ratio *hoc* ſtruendi cum comparativo *potentiora* quaſi dictum pro *tanto*.

artibus. Cf. not. ad 2, 15, 4. p. 344. it. 8, 3, 2. 11, 1, 54. Apparet hic, pluralem dici de pluribus illis praeceptis, quibus continetur tota ars. Annotarant hoc Stigelius et Landſidelius.

16. *ambitu rerum.* Huic ego locutioni inſolentiori non concilior loco Pliniano, quo mollire eam ſtudet Gesnerus, H. N. 15, 30. ſ. 39. ubi aliquod lauri genus cum dictum eſt eſſe in *ambitu* nominum, deinde complura ejus vocabula recenſentur. Inde Ges-

enim, et moventur, excipimusque nova illa, velut nascentia, cum favore ac solicitudine. Nec fortuna modo judicii, sed etiam ipsorum,
17 qui orant, periculo afficimur. Praeter haec, vox et actio decora, commoda, ut quisque

solicitudine. Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *solitudine.* cf. 9, 2, 20. 6, 1, 18.

17. *vox et actio.* Flor. (a pr. m.) omittit *et.* *commoda, ut quisque.'* Turic. Flor. *commodat aut quisquisque.* a sec. m. uterque — *quid quisque.* et sic Bodl. Sed Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *commodat ut quid quisque* cum edd. ante Ald. *commendat ut quid quisque* Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Bal. Bad. sec. Cervic. item Ald. sed hic sine *ut.* Bad. pr. *commendatur quid quisque* ex Regii praecepto. Alii aliter. Nostrum, in mea quidem supellectili, primum comparet in marg. Choueti, recte erutum e vetustissimis; unde male deflexit Obr. hisce: *accommodata ad quid quisque;* Ricc. *accommodata ut quid quisque;* item Bestius de Rat. emend. leg. conjiciens *commodabit quid quisque.*

nerus efficit, ambitum esse pro *descriptione* sive *periphrasi.* Facilius feram *habitu,* quanquam et ipsum satis nove dictum. Pertinet tamen ad omne tegumentum exterius; ut est ap. Cic. de Orat. 3, 52. „*habitus* orationis et quasi color". Noster 6, 3, 26. 9, 4, 34. „*habitus* oris". Landfidelius *ambitum* interpretatur „artificiosam comprehensionem atque explicationem „rerum ad aucupandam gratiam". Respondet utique *imagini* hic sive *ambitus* sive *habitus,* opponunturque simul *rebus ipsis.* Modo *spiritus* est calor et vehementia dicentis, non quidem, ut Melanthonis fert ratio, *vita;* nec satis probo Stigelium, qui *motum* ait esse orationis „qui fit ex „jure sententiarum et sche„mate."

17. *Praeter haec — docent.* Plurimis brevissimisque incisis faciendis elegantem sensum patefacere conatus sum, quod quidem viris doctissimis parum probari non ignoro, qui talia adjumenta perspicuitatis, veteribus incognita, iisdem necessaria negant. Attamen sic, ut feci, a Qu. ipso haec fuisse dirempta intelligo, ipsaque nascente ex hac interstinctione elegantia doceor; quae ut primo quoque aspectu unicuique pateret lectori, ad-

locus postulabit, pronunciandi, vel potentissima in dicendo, ratio, et, ut semel dicam, pariter omnia, docent. In lectione certius judicium, quod audienti frequenter aut suus cuique favor, aut ille laudantium clamor extorquet. Pudet enim dissentire, et velut 18

postulabit. Turic. Flor. *postulavit* cum Bodl. Ricc. *et, ut.* Camp. *est* omisso *ut.* *docent.* Camp. *docet* cum Goth. (Voss. 2. nostrum. cf. §. 15.) Locat. (err. Burm.) eoque recentioribus ante Leid. Pessime. *audienti.* Turic. *audiendi.* cf. 4, 5, 6. 6, 5, 20. *cuique.* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *cujusque* cum edd. ante Basil.

18. *velut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *illud* cum Goth. Bodl. Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. *ab illis* Ald. Bad. utrrque ex emendatione Regii. Nostrum in Basil. prima, de Philandri, puto, conjectura verissima. Mox §. 19. Flor. *et velud.*

miniculis istis ab arte libraria petitis uti licuit, opinor. Scilicet omne hoc pronunciatio erat doctura, si audissemus Fabium. Appositum *decora* utrique et *actioni* et *voci* redditur; actio autem, id quod male negat Stigelius, h. l. disjungitur a pronunciatione. Illud *vel potentissima in dicendo* parentheti vice fungitur, quo protinus causa indicetur, quare tantum sit momentum ad animum excitandum in iis quae audimus, non legimus; quo in genere non minima vis est particulae *vel.* Ad *potentiss.* cf. 4, 5, 8. 5, 7, 37. Ad *ut semel dicam* 5, 13, 3. *Et* ante *ut semel dicam* tertio sane loco comparet (cf. prooem. Vol. 3. p. extr.), sed neque inter *decora* et *commoda* poni copula poterat, quia illa disjunxisset *vocem* ab *actione*, neque hic compendifieri eadem, quia debebat finem imponere et insertum illud *ut — dicam* quasi praecurrere. Qui *docet* singulari numero scripserunt, allud agebant; *omnia* non, quod est, nominativum interpretantes, sed accusativum.

extorquet i. e. aufert, ne quis interpretetur „certum aliquod judicium reddere adigit.“ cf. 4, 5, 6. Jucunda autem est Hieronymi narratio a Gesnero posita neque nostris lectoribus invidenda. Epist. ad Nepotianum de vita Clericorum fol. 16, b. Erasmi.

tacita quadam verecundia inhibemur plus nobis credere, cum interim et vitiosa pluribus placeant, et a corrogatis laudentur etiam quae
19 non placent. Sed e contrario quoque accidit, ut optime dictis gratiam prava judicia non referant. Lectio libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere saepius licet, 882
sive dubites, sive memoriae affigere velis. Repetamus autem et tractemus, et ut cibos

tacita. Turic. Flor. *tanta.* cf. 9, 4, 13. *placeant — laudentur.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *placent — laudantur* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxit Regius. In Flor. tamen *laud.* non memoratur, in Turic. a pr. m. *laudetur*, vestigium veri.

19. *impetu.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *impetus.*

memoriae aff. Sic Mss. et excusi ante Basil. Reliqui inserunt *penitus.* *Repetamus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *repetimus* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Sed *tractemus*

Vol. IV, 1. p. 262. Ed. Bened. „Praeceptor quondam „meus, Gregorius Nazianzenus, rogatus a me, ut „exponeret, quid sibi vellet „in Luca Sabbathum δευτερόπρωτον, eleganter lusit, Do„cebo te, inquiens, super hac „re in Ecclesia, in qua mihi „omni populo acclamante, „cogeris invitus scire quod „nescis: aut certe si solus „tacueris, solus ab omnibus „stultitiae condemnaberis. Ni„hil tam facile, quam vilem „plebeculam et indoctam con„cionem linguae volubilitate „decipere, quae quidquid non „intelligit plus miratur." *Laudantium clamorem* cf. ad 4, 2, 37. ubi *corrogatos ad laudandum* invenies ipsos in *disposita ad clamorem multitudine.* De hocce autem recitantium ambitu bene hic exponit Landsidelius e Plinii maxime epist. 2, 14. item Juvenal. 1. init. Horat. Epist. 2, 2, 67. 68. Claudian. 74, 17. 18. ed. Gesn. Martial. passim. Cf. Qu. 11, 3, 121.

18. *vitiosa pluribus.* Conferantur haec ad 1, 6, 44. *interim* hic quidem non est pro *interdum*, sed suo significatu et quasi valens *tamen.*

19. *prava judicia.* cf. 5, 7, 18.

tractemus. Non dubito quin fuerit a Qu. *retractemus.*

mansos ac prope liquefactos demittimus, quo facilius digerantur, ita lectio non cruda, sed multa iteratione mollita et velut confecta, memoriae imitationique tradatur. Ac diu non 20
nisi optimus quisque, et qui credentem sibi minime fallat, legendus est, sed diligenter, ac paene ad scribendi solicitudinem: nec per partes modo scrutanda omnia, sed perlectus liber utique ex integro resumendus, praecipue oratio, cujus virtutes frequenter ex industria quoque occultantur. Saepe enim praeparat, 21
dissimulat, insidiatur orator, eaque in prima

tuentur Turic. Flor. Reliqui et hoc corrumpunt in indicativum. In *demittimus* praepositionis *I* litteram dant MSS. et excusi ante Gryph. *mansos.* Turic. (a pr. m.) *mensae.* Flor. (a pr. m.) *menses.* *iteratione.* Turic. Flor. Guelf. *alteratione* cum Alm. Pal. Gebh. qui vocabulum mirifice amplectitur, recte castigatus a Burmanno, artificium propriae in hisce ad cibos spectantibus orationis demonstrante.

20. *sibi.* Turic. (a pr. m.) Flor. *sive.* *scrutanda.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *scrutandi* cum Alm. *scrutando* Guelf. *praecipue.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *praecipueque.*

21. *dissimulat, insidiatur orator, eaque.* Turic. Flor. (quanquam hic primam vocem non videtur mutare) *dissimilatim*

cf. 2, 4, 15. ubi Flor. Ambr. 2. *retractatam*, Ambr. 1. *tractatam.*

digerantur. Potestate *concoquendi* non quidem labentis, sed recentioris est latinitatis, quod primum videtur in *dentibus* cibum *digerentibus* i. e. minuentibus dictum, velut Plin. H. N. 11, 37. s. 61. Seneca tamen et Celsus nostro jam significatu usurpant. cf. Qu. 11, 3, 19.

20. *scribendi solicitudinem.* Non opus corrigente Lochmanno *scribentis*, quanquam hoc ipsum in interpretatione ponit Melanthon.

praecipue oratio „et maxime si liber ille sit oratio „quaedam clari alicujus patroni." Gesner.

parte actionis dicit, quae ſunt in ſumma profutura. Itaque ſuo loco minus placent, adhuc nobis, quare dicta ſint, ignorantibus: ideo-
22 que erunt cognitis omnibus repetenda. Illud vero utiliſſimum, noſſe eas cauſas, quarum orationes in manus ſumſerimus: et quoties 883
contingет, utrinque habitas legere actiones: ut Demoſthenis atque Aeſchinis inter ſe contrarias: et Servii Sulpicii atque Meſſalae,

inſidiatis oratore atque cum Alm. ex quo duo poſtrema non memorantur: a ſec. m. uterque — *inſidias* (Flor. *inſidiat*) *orator atque.* et ſic Guelf. Goth. cum Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Baſil. Sed Camp. *diſſimulat in inſidias orator atque.* Noſtrum ex correctione veriſſima, qualis §. 15. Longe deterius Obr. *diſſimulat interim inſidias o. e.*, minimeque probanda Burm. conj. *diſſimulat vim inſidiens o. e.* *ſunt in.* Baſil. Stoer. Chouet. Leid. inſerunt *forte*, quod rectiſſime codd. auctoribus ejecit Gibſ. monens, non debere *temere* oratoribus verba excidere; quae ratio nunc vulgo negligitur. *dicta ſint.* Jenſ. (tac. Gesn.) *d. ſunt* cum edd. recentt. ante Baſil.

22. *Illud.* Turic. Flor. Guelf. *Illa*, per errorem jungendi cum proximis; cf. 5, 9, 13. *et Servii Sulpicii atque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Baſil. Reliqui *ut S. S. et.* Modo ante *Aeſch.* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *et* cum edd. ante Baſil. non Turic. Sed Camp. ante *Caſſ.* omittit *et.* Minutae hae *et*, *atque*, voculae non inconſulto ſunt diſpoſitae: iterum poſitum *ut* ante *Serv.* inepti fuerit tumoris. Praeterea monendum, in

21. *actionis.* Plane pro *oratione* etiam ſcripta: cf. ad 4, 1, 52.

22. *Ser. Sulp. atque Meſſalae.* cf. 6, 1, 20. Si in loco noſtri 4, 2, 106. *pro Auſidia* liceret mutare in *contra Auſidiam*, ſalva res eſſet; ſed obſtat fragmentum Feſti p. Dacer. 2. in quo et ipſo Ser. Sulpicius *pro* Auſidia memoratur et eſt particula *pro* in ipſis, ut quidem docemur, MS. ductibus, loco alioqui mutilo. An igitur tantae oblivionis accuſare ſuſtinebimus noſtrum, ut illo libri ſexti loco aberraverit, cum ſcribere vel-

quorum alter pro Aufidia, contra dixit alter: et Pollionis et Caffii reo Afprenate, aliasque plurimas. Quin etiam, fi minus pares vide- 23
buntur, aliquae tamen ad cognofcendam litium quaeftionem recte requirentur: ut contra Ciceronis orationes, Tuberonis in Liga-

Turic. pro *Servii Sulpicii* a pr. m. fuiffe *fervi fulpici*; e Flor. *fervi*, nec poftmodo correctum, afferri; ficut mox Turic. a pr. m. *caffi*: cf. 3, 5, 17. et praef. noftr. to. 1. p. 75. Sed videtur in hac quaeftione neglecta Charifii (p. Putfch. 10. 11.) ipfiusque Varronis (ib. 59. 60.) auctoritas. *reo Afprenate.* Turic. Flor. (a fec. m. uterque; ille quidem a pr. *afpernatae*) *reos afpernatus eft*, et fic Guelf. Camp. qui et modo *Caffius* cum Goth. (tac. Gesn.) Voff. 2. Sed Goth. *reus afpernatus eft* cum edd. multis: neque ulla rectum habet ante Bafil. Ipfa autem cum plurimis peccat transponendo liquidam in nomine: cf. 11, 1, 57.

23. *cognofcendam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.): *nos cogendam.* Guelf. *ignofcendam.* *Tuberonis.* Turic. Flor. Guelf. *tu vero nifi.* *in Ligar.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bafil.

let, „*M. Valerius Meffala* „contra Aufidiam"? Eft enim fane magis confentaneum, ut prius *alter* hic refpiciat ad priorem. Interim fi quis cupiat videre hominem mediocriter doctum, infultantem fe peritiori, jubebo legere notam Capperonerii vellicantis Burmannum; rei ipfius difficultatem ne attingentis quidem; quare factum bene, quod ille laceffenti non pepercit Epift. p. 17.

Poll. et Caff. reo Afpr. cf. dicta ad 6, 5, 78. et in prooem. Vol. II. p. 8. add. Ptolemaeus Flavius in Conjectaneis 58. (Lamp. Grut. I. p. 977.)

23. *minus pares — Tuberonis — Hortenfii.* „Tubero — „tranfiit a caufis agendis ad „jus civile; maxime poft„quam Q. Ligarium accufa„vit, nec obtinuit —. Ser„mone — antiquo ufus affecta„vit fcribere, et ideo parum „ejus libri grati habentur." Pomp. de or. jur. Digeft. 1, 2, 2, 46. Vid. et Qu. 11, 1, 78. 80. — „Dicebat melius, „quam fcripfit, Hortenfius." Cic. Orat. 38. v. et Qu. 11, 3, 8.

rium, et Hortensii pro Verre. Quin etiam, easdem caussas ut quisque egerit, utile erit scire. Nam de domo Ciceronis dixit Cali-

Reliqui inserunt *Q.* *Hortensii.* Turic. Flor. *hortensi*, a sec. m. uterque *hortensium*, et sic Guelf. Mox Turic. *verri.* *Quin etiam, easd.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quis e. e.* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Correxit Regius, sed jam in Vall. repositum. *ut quisque egerit, utile erit.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrisque erit* cum Goth. Voss. 2. Bodl. (Alm. turbare dicitur) Jens. Tarv. Regius ingeniose jam tentavit, quanquam recipiente nemine, *quis e. e. c. utrinque egerit, utile erit scire;* sed post varias emendationes nostra demum in Basil. ex praeclara conj., nisi fallor, Philandri, qui Regianam ad verum ipsum deduxit. *ut quisque* quantivis est pretii. *de domo.* Sic Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic omittit *domo*) Camp. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. acq. Obr. Reliqui *pro d.* corrigente Regio. *Calidius.* Turic. Flor. *callidus.* Camp. *callidio.* cf. Cic. de Inv. 2, 9. ed. Burm. et Schütz. Retineo hic et ubique simplicem liquidam. Sic enim et 11, 3, 123. Flor. (Turic. et Ambr. 2. a Burm. qui ibi duplici nomen scribit, recedere non narrantur) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio;* sed Voss. 1. 3. *Calido;* et mox ibid. §. 155. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio;* sed Turic. Flor. *calio.* Ambr. 2. non memoratur. Item 12, 10,

Quin etiam, easdem. Vide mihi ne in exquisitiorum quidem vocabulorum usu caventem sibi ab iteratione nostrum; nam modo erat *quin etiam* (cf. 9, 4, 131. 9, 3, 78.): nec anaphoram hic ullam potuit affectare.

de domo Ciceronis — Calidius. Hunc oratorem, quoque eloquendi genere usus fuerit, cognoscas e Ciceronis Bruto 79. 80. Meminerunt ejusdem Caes. B. C. 1, 2. Festus in Sufes, Eusebius in Chronico anno 1960, item noster 11, 3, 155. 12, 10, 11. 39. Noster autem locus nihil facit momenti in ista orationis Ciceronianae, quam nunc legimus pro domo, causa. Neque enim dubitatur, quin ad pontifices de domo sua dixerit Cicero: vid. ad Att. 4, 2. Orationem *de domo* (non *pro d.*) inscriptam memorant Aquila Romanus et Julius Rufinianus, cf. Wolf. in praef. quatuor orationibus (Berl. 1801. 8.) praemissa p. 15. it. Marcland. ib. p. 68.

dius: et pro Milone orationem Brutus exercitationis gratia scripsit, etiamsi egisse eum Cornelius Celsus falso existimat. Et Pollio et 24
884 Messala defenderunt eosdem, et nobis pueris insignes pro Voluseno Catulo, Domitii Afri, Crispi Passieni, Decimi Laelii orationes ferebantur. Neque id statim legenti persuasum sit, omnia, quae magni auctores dixerint,

11. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Calidii*, sed Turic. *calidi*. Flor. *callidi*. Denique 12, 10, 39. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Colb. *Calidio;* Turic. non memoratur; Ambross. duo deficiunt in his extremis; edd. sibi non constant. *et pro Mil.* Goth. omittit. *egisse eum.* Flor. *e. eam.*

24. *et Mess.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Reliqui *ac M.* *insignes pro.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *at* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *tres*, quod in Vall. repositum narrat. Vidimus *at* (5, 10, 9.) compendio scribi pro *alia*, *aliae;* hoc autem librariorum errore interdum succedere voci *illae* (5, 14, 29.). An igitur fuerit hic *illae*? ut intelligantur celebratissimae quaedam orationes, notae lectoribus. Supprimere vocem, quod fecit Regius, nimiae videtur levitatis. *magni.* Turic. *omni.* Flor. *omnis.* a sec. m. uterque *omnes*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Basil. Egregia emendatione et hic profecto Philander reposuit verum, cujus semina in vetustissima scriptura. Nihili enim quae pro altero urget Burm. quanquam praeferens nostrum. Levius quod vetustissimi duo a pr. m. *auctoris*, et Turic. *dixerit.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *dixerunt* cum edd. posterr. ante Basil.

pro Milone — Brutus. cf. 3, 6, 93. it. prooem. Vol. II. p. 6. Attende Celsum in eo errantem, quod satis notum ei fuisse nobis videri poterat. Pedianus idem quod Qu. narrat.

24. *Et Pollio et Messala.* Suspicor *et — et* dictum ut *tam — quam.*

insignes pro. cf. not. crit.

ferebantur. Huic verbo non utique inest falsitatis insimulatio; cf. 10, 7, 30.

utique eſſe perfecta. Nam et labuntur aliquando, et oneri cedunt, et indulgent ingeniorum ſuorum voluptati: nec ſemper intendunt animum: nonnunquam fatigantur: cum Ciceroni dormitare interim Demoſthenes, Horatio vero etiam Homerus ipſe videatur. Summi enim ſunt, homines tamen: acciditque

animum: nonnunquam. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Baſil. acc. Obr. Reliqui inſerunt *et Demoſthenes, Horatio vero.* Turic. *d. oratio v.*, a ſec. m. *demoſthenis oratio rerum*, et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bad. qui, recte ajens dormitare ſuperiores in h. l. verum reſtituit; male tamen omiſſo *vero*, quod loco reddit Baſil. cf. ad 7, 4, 8.

25. *acciditque.* Turic. Flor. Guelf. *occ.* Camp. *acced.*

Sic enim rectiſſime Burmannus: „*ferebantur* i. e. celebra„bantur, et in manibus homi„num et ore erant. Ita Suet. „Caeſ. 20. *vulgo ferrentur hi* „*verſus. Non Bibulo quid*„*quam* cet. c. 55. *inter quos* „*temere quaedam feruntur.* „c. 56. *feruntur et a puero* „*et ab adoleſcente quaedam* „*ſcripta.* Terent. Eun. 2, 3. „*audieras? Gn. ſaepe; et fer*„*tur in primis:* et ſic paſſim „*ita ferunt.*"

labuntur aliquando. „No„ſter cap. ſeq. (§. 15.) *nam et* „*magnis quoque auctoribus* „*excidunt vitioſa* cet." Almeloven.

Ciceroni dormitare — Homerus. Cic. Orat. 29. „Tantum „abeſt ut noſtra miremur, ut „usque eo difficiles ac moroſi „ſimus, ut nobis non ſatis„faciat ipſe Demoſthenes: qui „quanquam unus eminet inter „omnes in omni genere dicen„di, tamen non ſemper implet „aures meas. Ita ſunt avidae „et capaces et ſemper aliquid „immenſum infinitumque deſi„derant." Horat. ad Piſ. 359. „— Indignor quandoque bo„nus dormitat Homerus." Apparet uno *dormitandi* verbo defunctum Qu. in utroque auctore, quanquam ſolus eo Horatius uſus erat. cf. 12, 1, 22.

25. *homines tamen.* „For„mula ſolennis, de qua Burm. „ad Petro. 75. ubi etiam Te„rentianum illud *homo ſum* „initio Heautontimorumeni a „communi huc trahentium „errore vindicat." Gesn. Cf.

his, qui, quidquid apud illos reperietur,
dicendi legem putant, ut deteriora imitentur,
(id enim est facilius) ac se abunde similes
putent, si vitia magnorum consequantur.
885 Modeste tamen et circumspecto judicio de 26
tantis viris pronunciandum est, ne, quod ple-
risque accidit, damnent quae non intelligunt.
Ac si necesse est in alteram errare partem,
omnia eorum legentibus placere, quam multa
displicere, maluerim. Plurimum dicit ora- 27
tori conferre Theophrastus lectionem poëta-
rum: multique ejus judicium sequuntur: ne-
que immerito. Namque ab his in rebus spi-
ritus, et in verbis sublimitas, et in affectibus
motus omnis, et in personis decor petitur,

his. Sic Turic. (a sec. m. *hos*) Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. 9, 4, 79. 110. 6, 4, 4. *reperietur.* Sic Turic. (a pr. m. *reperiertur*). *reperierunt* Flor. cum Basil. *reperitur* Guelf. Camp. cum Ald. Obr. Basil. marg. Reliqui *repererunt.*

26. *Modeste.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *modesta.* *Ac si.* Guelf. *At si* cum Goth. *displicere.* Flor. Camp. *dispicere.* Guelf. *despicere* cum marg. Basil. *maluerim.* Turic. Guelf. *maluerint.*

27. *his in.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Voss. 2. Reliqui inserunt *et* suadente Regio.

et Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 114. Heindorf. ad Plat. Soph. 50.

25. 26. *accidit — putant —. putent — accidit.* cf. ad §. 23. sec. loc. ita mox 28. 29. *quaedam — quaedam — quaedam.*

26. *alteram.* cf. 5, 10, 69. *damnent quae non intelligunt.* „Hoc ex Strabone lib. „VII. sumtum, de Callimacho Grammatico, audaci et „inepto Homeri correctore, „putat Fabrett. ad Column. „Traj. p. 51." Almelov.

27. *Theophrastus.* cf. 9, 4, 88. *in personis decor.* cf. 6, 1, 25. 8, 3, 22. 4, 2, 19. 11, 1, 44.

praecipueque velut attrita quotidiano actu forensi ingenia, optime rerum talium blanditia reparantur. Ideoque in hac lectione
28 Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen, non per omnia poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum; genus ostentationi comparatum, et praeter id, quod solam petit voluptatem, et eam, fingendo non falsa modo, sed etiam quaedam incredibilia, sectatur, patrocinio

blanditia. Turic. (a pr. m.) *blanditatum* cum Alm. *blanditia tum* Flor. (cf. 9. 4. 143. it. hic 34.). *reparantur.* Jens. Tarv. *reperiantur* cum Voss. 2. non Goth. (cf. §. 15. item 30.). Correxit Regius.

28. *figurarum; genus.* Sic Turic. Flor. (quanquam in hoc verba tantum *totumque illud* deesse narrantur) Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui (Philandro, suspicor, suadente) inserunt *totumque illud studiorum.*

comparatum, et. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *et.* *et eam.* Sic Jens. (tac. Gesn.) cum edd. poster. ante Basil. *etiam eam* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *eamque etiam* Flor. cum Basil. Reliqui *eamque.* *sectatur.* Turic. (a pr. m.) *sectator.*

velut attrita quotidiano. „Hoc est, quod Petronius c. 5. „vult: *Interdum subducta foro* „*det pagina versum*, ubi v. „quae notavimus." Burmann.

Cicero — putat. Pro Arch. 6. „Quaeres a nobis, Grati, „cur tantopere hoc nomine" (poëtarum) „delectemur? „Quia suppeditat nobis, ubi „et animus ex hoc forensi „strepitu reficiatur, et aures „convicio defessae conquiescant. An tu existimas, aut „suppetere nobis posse, quod „quotidie dicamus, in tanta „varietate rerum, nisi animos nostros doctrina excolamus: aut ferre animos „tantam posse contentionem, „nisi eos doctrina eadem relaxemus?"

28. *genus.* intellige *poeticum*, non *poetarum.* Minus hoc durum videbitur, si reputes, *genera dicendi* saepe dici a nostro; nec aliud esse, videri saltem rhetori, poësin.

quoque aliquo juvari: quod alligata ad 29
certam pedum neceſſitatem non ſemper uti
propriis poſſit, ſed depulſa recta via, neceſſa-
rio ad eloquendi quaedam deverticula confu-
giat: nec mutare quaedam modo verba, ſed
extendere, corripere, convertere, dividere
cogatur: nos vero armatos ſtare in acie, et
886 ſummis de rebus decernere, et ad victoriam

juvari: quod. Vall. Bad. *juvari poſcit: quod.* *alligata* — *poſſit* — *depulſa recta* — *confugiat* — *cogatur.* Sic Turic. Flor. (niſi quod hic *alligatam*) Guelf. Sed Jenſ. Tarv. *alligata* — *poſcit* (hoc et Vall. Bad. et aliquot edd. ap. Burm.) — *repulſi a recta* — *confugiant* — *cogantur.* Reliqui (quorum et Camp.) *alligati* — *poſſint* — *depulſi a recta* — *confugiant* — *cogantur.* Hinc recedunt eatenus Goth. (err. Gesn.) Voſſ. 2. quod *alligata* — *poſſit.* Ald. *repulſi a.* Baſil. *alligatum* — *poſſit* — *depulſum a* — *confugiat* — *cogatur* conſulto accommodans ad *genus.* *uti propriis.* Sic Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) cum edd. ante Baſil. *in propriis* Turic. Guelf. Reliqui *propriis uti.* *mutare quaedam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *m. que.*

Simile quid, etſi noſtro mollius, 10, 7, 31. Ad *comparatum* ſubaudies *eſſe* referesque ad *meminerimus.*

29. *certam pedum neceſſitatem.* cf. 1, 8, 14.

alligata — *depulſa.* Feminina haec participiorum ſunt ab oblivione et grata, ſi cui ita appellare lubet, negligentia ejus, qui *genus* quidem, quod modo poſuerat, nollet, utpote neutrum, diutius uſurpare, et per ſyneſin intelligeret poëſin (cf. 9, 2, 79.), ſicuti mox eſt *hiſtoria.* Nimiae enim fortaſſe fuerit audaciae criticae, ſi quis modo pro *genus* — *comparatum* reponat *gentem* — *comparatam.* Saepe *gens* abit in *genus* et genitivus *figurarum* attrahebat *genus;* cui deinde accommodaretur participium; cf. §. 31. Si eſſent illa participia maſculina pluralia *alligati* — *depulſi* in vetuſtiſſimis libris, cum Badio interpretarer *genus* ſubaudiendo *hominum* (ut ap. Virg. Georg. 1, 63. noſtrum 1, 1, 8.), et appoſitionis loco haberem, ſubjectum voci *poëtas.* Cf. not. crit.

depulſa recta via. cf. 2, 3, 9. *recto itinere lapſi.*

30 niti. Neque ego arma ſqualere ſitu ac rubigine velim, ſed fulgorem ineſſe, qui terreat, qualis eſt ferri, quo mens ſimul viſusque praeſtringitur: non qualis auri argentique, im-
31 bellis, et potius habenti periculoſus. Hiſtoria

niti. Neque. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. et edd. ante Ald. acc. Stoer. Chouet. Leid. probantibus Badio, Capper. (ſed ſua loquacitate), Gesnero; improbante Gibſono, cujus mira illa (§. 21.) eruditio cito decoxit. Reliqui inſerunt *decet*, Regio magis ſubaudiente quam interponi jubente.

30. *ego.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *ergo* cum Alm, Palat. Gebh. cf. 6, 3, 79. 9, 3, 70. Drakenb. ad Liv. 37, 53, 11. *ſqualere.* Turic. Flor. *ſqualore* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius. *rubigine.* Turic. (a pr. m.) *robigine.*
velim. Turic. *verim.* Flor. Guelf. *verum.* *fulgorem ineſſe, qui.* Turic. Flor. (hic *fulgure*) *fulgore nimis ſeque* cum Goth. Voſſ. 2. (ſed ex hoc *qui*). *fulgore minus ſeque* Guelf. *fulgore ſepe* Camp. *fulgore muniſſe qui* Jenſ. cum edd. poſter. ante Ald. *fulgore munita eſſe qui*, Ald. Bad. ex conj. Regii. Noſtrum in Baſil. Reliqui *his* inſerunt poſt *fulg.* *qualis eſt.* Flor. (a pr. m.) omittit *eſt.* *praeſtringitur.* Sic Flor. *perſtringitur* Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Baſil. Gesn. Bip. Reliqui *perſtringatur.* Disputant Burm. et Gesn. de *perſtr.* an *praeſtr.* Hodie nemo dubitat: vid. Drakenb. ad Liv. 40, 58, 4. Cf. §. 92. ubi Guelf. *praeſtringit*, Goth. (tac. Gesn.) Camp. *perſtringitur* cum Voſſ. 2. Bodl. Andr. Roll. Verum autem Turic. Flor. et reliqui. In noſtro loco Voſſ. 2. omnia haec *ferri — qualis auri* omittit (cf. 27. it. 32.).

30. *fulgorem — qui terreat.* cf. 8, 3, 3. 5.
habenti periculoſus. Ablegat Gesn. ad Curt. 3, 10 extr. „aciem hoſtium auro purpura„que fulgentem intueri jubet, „praedam non arma geſtan„tem"; Freinshemius ibi ad Liv. 9, 17, 16. „(Darium „Alexander) inter purpuram „atque aurum, oneratum for„tunae apparatibus ſuae, prae„dam verius quam hoſtem „devicit" et ſua ad Flor. 1, 16, 7. commentata.

quoque alere orationem quodam uberi jucundoque ſucco poteſt. Verum et ipſa ſic eſt legenda, ut ſciamus, pleraſque ejus virtutes oratori eſſe vitandas. Eſt enim proxima poëtis, et quodammodo carmen ſolutum: et ſcribitur ad narrandum, non ad probandum: totumque opus non ad actum rei, pugnamque praeſentem, ſed ad memoriam poſteritatis, et ingenii famam componitur: ideoque et verbis remotioribus, et liberioribus figuris narrandi taedium evitat. Itaque, ut dixi, neque illa 52

31. *quodam uberi.* Turic. Flor. Guelf. *q. moveri.* Reliqui *q. molli.* Noſtram e conjectura. Sic mox 35. Turic. *natiles* poſt *Xenophontem.* *ſucco.* Flor. Guelf. *ſuco* cum Goth. Praefertur a nonnullis, animadvertente jam Gesn. cf. Forcell. in v. *et ſcribitur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *eſt et ſcribantur* (cum Alm. non memorato tamen *eſt*) a ſec. *eſt et ſcribuntur,* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp. qui *eſt et ſcribitur.* Quid lateat fruſtra quaero. Nam ſi maxime repoſueris *et res ſcribantur,* ad vetuſtam ſcripturam ne ſic quidem accedes.

ad actum. Turic. *ad tutum.* Flor. *a tactum.* Ille a ſec. m. *ad intuitum,* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. acc. Obr. *remotioribus, et liberioribus.* Sic Flor. (a ſec. m.) Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voſſ. 2.

31. *uberi — ſucco.* cf. Plin. H. N. 13, 4. ſ. 9. pag. Hard. 685. „caryotae — ſucco uberrimae". Saepiſſime *pinguis ſuccus* dicitur.

poëtis. Suſpicor legendum *poëſi.*

et ſcribitur. cf. not. crit.

ad actum — pugnam. Forum deſignatur, velut 7, 2, 41. 5, 12, 17. Cic. de Orat. 1, 34. Brut. 9. quae quidem loca, cum multis noſtri, ubi *pugnae forenſis* mentio, huc magis exiſtimo pertinere quam illud κτῆμα et ἀγώνισμα Thucydidis, quo hinc dimittimur a Gesnero, Pliniique locum Epiſt. 5, 8, 11.

verbis remotioribus. ab uſu, ut 4, 2, 36. 8, 2, 12: 8 Pro. 18.

32. *ut dixi.* 4, 2, 45.

Salluſtiana brevitas, qua nihil apud aures vacuas atque eruditas poteſt eſſe perfectius, apud occupatum variis cogitationibus judicem, et ſaepius ineruditum, captanda nobis eſt: neque illa *Livii lactea ubertas* ſatis docebit eum, qui non ſpeciem expoſitionis, ſed fidem quaerit.
33 Adde, quod M. Tullius ne Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles

Baſil. Gryph. (1536.). *remetioribus e. l.* Turic. Flor. (hic e pr. m.) *temerioribus e. l.* Guelf. Reliqui *lib. et rem.* noſtrum probante Burmanno.

32. *qua.* Turic. Flor. Guelf. *quia* cum Jenſ. (tac. Gesn.) Tarv. et edd. poſter. ante Ald. Sed Voſſ. 2. omittit haec: *apud vacuas — perfectius* (cf. 30. it. 41.). *poteſt eſſe perfectius.* Turic. *potus eſſe perfectius.* Flor. (a pr. m.) *potius eſſe perfectius.* Ille a ſec. m. *poteſt eſſe perfectum*, et ſic Guelf. Nobis vetuſtam ſcripturam conſiderantibus videtur legendum *potius et perfectius.* *Livii.* Turic. (a pr. m.) Flor. *levi.* *docebit.* Goth. *decebit* cum Voſſ. 2. edd. ante Baſil. exc. Camp. Ald. *expoſitionis.* Goth. (err. Gesn.) *compoſitionis* cum Voſſ. 2.

33. *Adde, quod.* Turic. Flor. *audeo. quia* (cum Alm.) a ſec. m. uterque *audio quia.* Guelf. *audio qui.* Goth. *audio quod* cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Addo quod* cum marg. Baſil. Hujus autem contextum (multum licere ſibi rato, qui conjecit) habet: *Quod dicere fortius audeo, quia.* Quod non debebat probare Burm. ſi maxime ex libris eſſet: vid. 12, 1, 4. *ne Thuc.* Turic. Flor. Guelf. *nec Th.* Jenſ. (tac. Gesn.) et edd. poſter. ante Bad. *neque Th.* item *nec X.* Guelf.

poteſt eſſe perfectius. vid. Not. Crit.

Livii lactea ubertas. cf. 2, 5, 19.

expoſitionis. cf. 3, 9, 7.

33. *Tullius — Thucydidem — Xenophontem.* Loca Ciceronis ſunt in Orat. 9. 12. 19. Addit Gesnerus Brut. 83. De opt. gen. Oratt. 5 extr.; ſed de Demoſthene Thucydidis ſtudioſo Lucian. adv. ind. §. 4. p. Reiz. 102.: ſaepiſſime autem uti exemplis Thucydideis utrumque Dionyſium, et Halicarnaſſeum et Longinum.

oratori putat, quanquam illum *bellicum canere*,
887 hujus *ore Muſas eſſe locutas* exiſtimet. Licet tamen nobis in digreſſionibus uti vel hiſtorico nonnunquam nitore, dum in his, de quibus erit quaeſtio, meminerimus non athletarum toris, ſed militum lacertis opus eſſe: nec verſicolorem illam, qua Demetrius Phalereus dicebatur uti, veſtem bene ad forenſem pulverem facere. Eſt et alius ex hiſtoriis uſus, 34
et is quidem maximus, ſed non ad praeſentem pertinens locum, ex cognitione rerum exemplorumque, quibus imprimis inſtructus eſſe debet orator, ne omnia teſtimonia expectet a

illum — canere. Turic. *i. — canerem*, a ſec. m. *i. — canorem*, et ſic Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Sed Jenſ. *illius — canorem* cum edd. ante Gryph. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis*, cf. §. 25. *toris — lacertis.* Sic Flor. Reliqui *toros — lacertos.* Nos, indicio Florentini uſi, *opus*, quod omnes omittunt, de conjectura addidimus. *nec verſic.* Turic. Flor. Guelf. *ne v.* et mox Guelf. *Valerius.*

34. *ne omnia.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Gesn.) *nec o.* cum Voſſ. 2. et edd. ante Bad. acc. Baſil. *expectet.* Sic Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Baſil. Obr. et aliquot edd. ap. Burm. *expectat* Turic. Guelf. cum Alm. (cf. 27. it. 45.). Hoc erat ab illo *nec* pro *ne.* Locat.

in his, de quibus erit quaeſtio. Opponuntur digreſſionibus et ſunt *qua de re agitur;* cf. 5, 11, 18.

toris — lacertis. „Vid. quae „de gladiatoria illa ſagina „Lipſ. Saturn. Serm. 1, 14." Gesner. Cf. 10, 5, 17. it. 8 Pro. 18.

verſicolorem — veſtem. „Quis „illa de Demetrio metaphora „uſus ſit, nondum inveniebam." Gesner. Vid. interim 8 Pro. 20.

ad — pulverem facere. cf. 4, 2, 55. not.

34. *ex cognitione — exemplorum.* cf. lib. 5. c. 11. et quidem propter verba *hoc potentiora* cet. §. 57.

litigatore; ſed pleraque ex vetuſtate diligenter ſibi cognita ſumat, hoc potentiora, quod ea ſola criminibus odii et gratiae vacant. A philoſophorum vero lectione ut eſſent multa nobis petenda, vitio factum eſt alio oratorum, qui quidem illis optima ſui operis parte ceſſerunt. Nam et de juſtis, honeſtis, utilibus, iisque quae ſint iſtis contraria, et de rebus divinis maxime dicunt, et argumentantur acriter: et altercationibus atque interrogatio- 888

Ven. Ruſc. *expetet.* Reliqui *expetat.* Poterat dicere *petat;* *expetat* non item. *gratiae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *gratia* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Correxit et Regius.

35. *multa nobis.* Sic Turic. Flor. Reliqui *n. m.* *eſt alio oratorum.* Turic. Flor. *e. alia o.* cum Alm. (ſed illi et *vitia* modo pro *vitio*). *e. alias o.* Guelf. Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *eſt orat.* Noſtrum e conjectura. *orat. qui.* Turic. (a ſec. m.) Guelf. Camp. Tarv. *o. quae* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. Nobiscum facit Alm. quoque. *ceſſerunt.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *cenſentur* cum Alm. Goth. Voſſ. 2. (quanquam *cenſetur* ex eo Burm.) Vall. et edd. ante Ald. Correxit e conj. Regius. *iisque quae ſint iſtis c.* Turic. *iis quaeque ſ. i.* Flor. *que* (adhaerens voci *util.*) *ſ. i. c.* Guelf. *hisque q. ſ. his c.* Camp. *iisque q. ſ. c.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *quaeque ſunt his* (Baſil. *iſtis*) *c.* Turic. Flor. (a pr. m.) *contrarii.* *et altercat.* Turic. (a ſec. m.) *ex a.* cum Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *et ex a.* Guelf.

35. *vitio — alio oratorum.* Vide Prooem. tot. operis 9—18. et cf. dicta ad 8, 5, 39. Pſeudo-Turnebus ad Ciceronem quoque ablegat de Or. I. 3. disputantem de hac philoſophorum cum oratoribus conjunctione cap. 15-20. non male ille quidem. *Aliud* autem vitium appellare videtur noſter, quia modo pravam hiſtoricorum et poetarum imitationem reprehenderat: niſi forte malis pro eo ſcribere *illo* (cf. not. crit. §. 24.), vel *aliquo.*

nibus oratorem futurum optime Socratici praeparant. Sed his quoque adhibendum est 56
simile judicium, ut etiam cum in rebus versemur iisdem, non tamen eandem esse conditionem sciamus litium ac disputationum, fori et auditorii, praeceptorum et periculorum. Credo exacturos plerosque, cum tan- 37
tum esse utilitatis in legendo judicemus, ut id quoque adjungamus operi, qui sint, quae in quoque auctore praecipua virtus. Sed

36. *disputationum.* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *dispositionum.* Post hanc §. in Guelf. haec novi capitis inscriptio: *Qui auctores legendi sint.* Sed in Goth. (tac. Gesn.) *Qui praecipue auctores sint legendi* cum Voss. 2. nisi quod ex hoc *sunt.*
37. *Credo exact.* Guelf. inserit *et.* male. *sint, quae.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *legendi*, Philandro, ut suspicor, auctore; nequaquam necessario. Nisi forte dicas, cum inferior versus in idem quod modo erat, *legendo*, verbum inciderit, omissam ab aberrante librario hanc, quam recentiores addunt, vocem; equidem tale quid accidisse non credo. *quoque auctore.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens.

Socratici. Dialogos Platonis, Xenophontis, Aeschinis maxime designasse putandus est noster; non eorum qui sectas novas condiderunt, quo nomine Gesnerus ponit Academicos, quorum mentionem etiam Cicero habeat in praef. Paradoxon. cf. 5, 7, 28. 11, 27. 12, 1, 10. Almelov. et Ciceronis admonet de Fin. 2, 1. qui tamen et ipse Arcesilam appellat.

36. *litium ac disputationum.* cf. 7, 3. 12. 11, 1, 35. 70.

praeceptorum et periculorum. Hoc posterius dici pro judiciis non adeo insolens. cf. 12, 7, 11. 4, 2, 122. Cic. pro Leg. Man. 1. Pro Arch. 2. 6. Nepos in Phoc. 2. Additis quibusdam vocabulis magis rem definientibus etiam frequentius. Almelov. monet, hoc modo (§. 16.) dictum *fortunam judicii.* In voce *praeceptorum* neutrum genus nemo non agnoscet.

37. *qui sint.* i. e. ii, quos maxime legendos censeam auctores.

perſequi ſingulos, infiniti fuerit operis.
38 Quippe cum in Bruto M. Tullius tot millibus verſuum de Romanis tantum oratoribus loquatur, et tamen de omnibus aetatis ſuae, quibuscum vivebat, exceptis Caeſare atque

(tac. Gesn.) Tarv. *a. q.* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. ſec. cf. 4, 2, 128. Neque tamen certo dicam, an neceſſario transpoſitum ſit.

38. *quibuscum vivebat.* Turic. *quidque contuuebit.* a ſec. m. *quid quisque contuebat.* Flor. *quod quid convivabit.* Guelf. *quid quisque convivebat* cum Goth. (err. Gesn.) Voſſ. 2. Vall. niſi quod hic quidem *connivebat* dare narratur. Sed Camp. *quibusque convivebat* cum Bad. ſec. *quidem quisque connivebat* Jenſ. Tarv. Loc. Ruſc. *quidem quisque convivebat* Venet. Noſtrum ab Aldo inde obtinet, niſi quod Obr. *quid quisque condiderat,* improbante recte Burmanno. Regius legi vult *qua quisque connivebat* ſenſu, niſi fallor, hoc, ut unusquisque ad pejorem dicendi rationem Ciceronis aetate defluxerit, quaſi dormitando i. e. *connivendo.* Robuſtior enim ſententia, ſi oratores ipſos accipis conniventes, quam ſi judices oratorum, ut videtur intellexiſſe Badius, qui improbat rationem Regianam; recte ille. Burmannus vulgatae tautologiam gravatus optet: *qui cum maxime vigebant.* Gesnerus, idem eſſe negans in alicujus *aetate*, et *iis hominibus quibuscum vivat* (praeterquam quod in critica nota tentat *aetatis ſuae quidem, quique tum vivebant;* et id quidem manifeſtae iterationis) recte reponi cenſet *quisque* (pro *quibusque*) *convivebat*; nihil obſtare putans, quod *convivere* notione *convivandi* uſurpavit noſter 5, 9, 14. 7, 3, 31. (addo 1, 6, 44.). Hanc ego difficultatem non adeo parvam cenſeo; nec ſatis comminiſcor quid loco faciam. Ex Turic. illa ſcriptura for-

38. *tot millibus verſuum.* cf. 7, 1, 37.

exceptis — Marcello. vid. Cic. Brut. 71 — 75. Cum erraſſe dictus eſſet noſter in Ed. Leidenſi, Burmannus, ſi forte Hortenſii in Bruto facta mentio hujus accuſationis argumentum urgeatur, negat illum recte poſſe accenſeri iis, qui Ciceronis aetate maxime vigerent, quippe qui obierit a. u. c. 704. et aliquanto ante, quam in foro floruerit Cicero, celebrari deſierit. De loco noſtro vid. not. crit.

Marcello, silentium egerit: quis erit modus,
si et illos, et qui postea fuerunt, et Graecos
omnes, et philosophos? Fuit igitur brevitas 39
illa tutissima, quae apud Livium in epistola
ad filium scripta, *legendos Demosthenem atque*
889 *Ciceronem: tum ita, ut quisque esset Demo-*
stheni et Ciceroni simillimus. Non est tamen 40
dissimulanda nostri quoque judicii summa.

tasse eruas *quisque* (i. e. *quibusque*) *consuevit.* Sed praeterquam quod secunda modo manus habet *quisque*, alterum illud, quod in vetustissima scriptura comparet, U, nullum in nostra emendatione momentum facit; male quidem. Nec certo exemplo docere contingit *consuesse hominibus* dici pro *consuetudinem cum iis contraxisse.* Illam autem ταυτολογίας accusationem juxta cum Gesnero deprecor, et comparo Plin. Ep. 4, 27, 5. *vivit cum Spurinna, vivit cum Antonio.*

philosophos? Fu. Sic (nisi quod Turic. Flor. a pr. m. uterque *philosophis*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. qui inserit *persequemur* (cum Regius vellet *persequamur*), Bad. uterque *persequar.* A Basil. inde *et poetas persequi velim.*

39. *Fuit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Reliqui *Fuerit*, suadente Regio. *quae apud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Jens. Tarv. Reliqui inserunt *est.*

40. *tamen.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. Miror, sed gaudeo, si habet Flor. Fortasse *sed* intercidit post *simillimus.*

si — philosophos. Repetendum *persequar* ex illis „singulos persequi": duriuscula sane, sed, ut Badius ait, non invenusta verbi ellipsi: cf. 5, 12 extr. ubi ne erat quidem quod certo ex prioribus subaudires; sed, vicissim, proverbialis locutio, qualis hic non potest agnosci. Quare autem *poetas* hic non recenseat, de quibus tamen et ipsis dicturus est, equidem non dixerim.

39. *Livium.* cf. 8, 2, 18.

40. *nostri — judicii summa.* ita ut ne singulis suas rationes subjiciam, neque longiore disputatione utar.

Paucos et vix ullum ex his, qui vetustatem pertulerunt, existimo posse reperiri, quin judicium adhibentibus allaturus sit utilitatis aliquid, cum se Cicero ab illis quoque vetustissimis auctoribus, ingeniosis quidem, sed arte carentibus, plurimum fateatur adju-
41 tum. Nec multo aliud de novis sentio. Quo-

et vix ullum. Sic Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Sed Turic. Flor. Guelf. *enim vexillum.* Reliqui *enim vel potius v. u.* Alm. quoque *vel pot.* omittere narratur.

his. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. §. 33.

quin. Sic cum Obrechto scripsi pro librorum omnium *qui*, cui a Locat. inde (acc. Camp.) addunt *non* post *adhib.*, quod abest a Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Alm. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Pro *adhibentibus* Jens. eoque posterr. ante Ald. dant *adeuntibus.* Nullus autem ita Codex.

41. *aliud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui *aliter.* Non erat quod mutaretur, etsi *multo aliter* apud Varronem legitur, *multo aliud* dictum alibi demonstrare non contingit. Sed *multo optimum* noster 9, 4, 26. *multo foedissimum* ib. §. 72. et Plin. major saepissime, ubi plerumque *longe;* item noster hic §. 53. *quanto aliud.* Nec quisquam dubitabit, sentio, sic struere. *novis.* Turic. Guelf. Camp. *nobis* cum edd. ante Obr. Sed Flor. Goth. item Camerar. (referente Gesn.) nostrum: cf. 4, 2, 114. Capper. operose docet, quoties B et V confusae. *Quotus.* Turic. *quot.* Idem a sec. m.

ingeniosis — arte carentibus. cf. 1, 8, 8. Apparet, opinor, hic aliquid interesse inter *hos qui — pertulerunt* et *vetustissimos illos.* Nempe *ingeniosos* illos *arte carentes* sejungere mihi Qu. videtur ab *his* cet. Non jam sunt ii in omnium manibus, non celebrantur, igitur ne *vetustatem* quidem *pertulerunt,* locutione petita a vinis quae durent. cf. 2, 4, 9. ubi illustrat eam Pseudo-Turnebus: sed haec in Lexica nunc relata sunt. *Hi* igitur *qui — pertulerunt* sunt, quos dicunt critici et rhetores *antiquos, veteres,* de quibus vide nos ad 8, 5, 12. (Sic Plin. Ep. 9, 22. Propertium accenset *veteribus:* cf. et Horat. Ep. 2, 1, 34 sqq.). *Hos* quoque dixit quasi demonstrans eos, qui vulgo terantur.

tus enim quisque inveniri tam demens poteſt, qui ne minima quidem alicujus certe fiducia partis memoriam poſteritatis ſperaverit? qui ſi quis eſt, intra primos ſtatim verſus deprehendetur, et citius nos dimittet, quam ut ejus nobis magno temporis detrimento conſtet

Flor. Camp. *quod* cum Goth. Vall. Voſſ. 2. et edd. ante Bad., qui e conjectura *quid*, et ſic Guelf. Locum propter caliginem non aſteriſci ſed ſolis ſplendore indigere ſatis urbane Regius ait. Noſtrum, niſi fallor, a Philandro.

inveniri tam demens poteſt, qui. Turic. (niſi quod hic *inveritande*) Flor. *in veritate mens potens quod* (pronomen in Turic. eo compendio ſcriptum, quod ſaepe pro *qui*); a ſec. m. uterque *in veritate tumens potensque* (quanquam enclitica e Turic. non refertur) et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *fuerit adeo timens poſteritatis qui* Obr., quam mutationem cum noſtra ſcriptura, a Philandro profecta repoſita, comparando intelliges, non quidem quid vir viro praeſtet (neque enim hoc proverbio uti velim in Obrechto) ſed aliud eſſe tentare locum, aliud perſanare. *minima.* Goth. Voſſ. 2. *nimia* (cf. §. 32. item 42.) *certe.* Turic. Flor. *ceteri.* Ille a ſec. m. *ceterae,* et ſic Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. (ni fallor, Vall.) et edd. ante Ald. Reliqui *certae* cum Camp. Noſtrum Vidov. et Vaſcoſ. (niſi forte per errorem hunc nominat Geſn.), probatum Geſnero. *ſcientiae* Obr. male ingenioſus. *poſteritatis ſperaverit.* Turic. *attis ſ.* Flor. *attidis peraverit:* a ſec. m. uterque *artis ſ.* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Baſil. acc. Obr., qui et modo *partiri* pro *partis*, ubi Burm. malit *ſortiri*; mihi *partiri* francogallicum videtur (*partager*), non latinum. Ex Alm. referunt *artus ſ.* Burmannum quidem miror hujus loci medicinam expectantem. *quam ut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *q. et.*

41. *memoriam poſteritatis ſperaverit* i. e. nomen ſuum inter ſcriptores librorum profeſſus ſit, vel omnino aliquem librum ediderit. Nimiae ſane ſimplicitatis hoc videri poteſt in noſtro, quam ei excuſſiſſet profecto hodierna ſcribentium ſedulitas, ſi potuiſſet cognoſcere, *poſteritatis memoriam* nequaquam cogitantium, ſed Soſiorum obolum.

42 experimentum. Sed non quidquid ad aliquam 89
partem ſcientiae pertinet, protinus ad facien-
dam etiam φράσιν, de qua loquimur, accom-
modatum. Verum antequam de ſingulis lo-
quar, pauca in univerſum de varietate opi-
43 nionum dicenda ſunt. Nam quidam ſolos
veteres legendos putant, neque in ullis aliis
eſſe naturalem eloquentiam, et robur viris
dignum, arbitrantur: alios recens haec laſci-
via, deliciaeque, et omnia ad voluptatem
multitudinis imperitae compoſita, delectant.
44 Ipſorum etiam, qui rectum dicendi genus

42. *ſcientiae pertinet.* Voſſ. 2. *ſententiae p.* Goth. nil aliud niſi omittit *pertinet* (cf. §. 41. item 74.). *Φράσιν.* Multis modis inquinatur hoc vocabulum in libris, neque in meis ante Tarv. incorruptum apparet. Suſpicor autem fuiſſe *fac. et. ad Φρ.* cum in Turic. ſit *adfariſin,* a ſec. m. *affareſin.* *accommodatum. Verum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſt.* *loquar.* Obr. omittit nullo, quantum video, auctore (nam iterationem, *loquimur, loquar,* ferre didicimus); ſed et mox §. 43. *arbitrantur.*

43. *laſcivia.* Turic. (a pr. m.) *las quia.* Flor. (a pr. m.) *quia* (cf. ad prooem. Vol. 5. p. IV.). *deliciaeque.* Turic. Flor. *deliciaque* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Baſil. exc. Camp. conſulto etiam poſitum, ſuſpicante Badio.

44. *Ipſorum.* Turic. Flor. *ipſo* cum Alm. Sed Guelf. Camp. *ipſos* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Reliqui

42. *Φράσιν.* 8, 1, 1. hic §. 87. add. Senec. patr. p. 198. ubi opponitur *lexi.* Item Jo. Chryſoſt. 4. περὶ ἱερωσύνης et Schaeferum in indice ſubjecto libello Dionyſii de Comp. — De *faciendo* vid. 10, 3, 5.

43. *recens haec laſcivia.* cf. 2, 5, 22. *delicias* vide 1, 8, 9. Improbat autem Qu. et qui ad unam aetatem ſive antiquiorem ſive recentem ſe aſtringunt, et quos nonniſi unum ex tribus dicendi generibus (cf. 2, 17, 8.) delectat.

ſequi volunt, alii preſſa demum et tenuia, et quae minimum ab uſu quotidiano recedant, ſana et vere Attica putant: quosdam elatior ingenii vis, et magis concitata, et alti ſpiritus plena capit: ſunt etiam lenis, et nitidi, et compoſiti generis non pauci amatores. De qua differentia diſſeram diligentius, cum de genere dicendi quaerendum erit. Interim ſummatim, quid et a qua lectione peterе

ſunt cum maxima poſt *volunt* interpunctione, de conj. Regii. Noſtrum et ipſum e conjectura (cf. 5, 10, 91. not. crit. et 10, 7, 4. Sic et 11, 2, 41. Guelf. *jurisconſulto*). Eximendus igitur hic locus numero quem poſui ad 4, 3, 16. item alter 11, 1, 82. *tenuia, et quae min.* Turic. Flor. *tenui atque m.* Ille a ſec. m. *tenuia atque quae m.* et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *alti ſpiritus plena.* Turic. *alia ſputius p.* Flor. *alios ſpurtius p.*, a ſec. m. ille *alias ſpurtitiis p.* hic *alios ſpurcitiis p.* cum hoc facientibus Goth. (niſi quod *ſpurcius;* err. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. cum illo Guelf. Bodl. et edd. ante Ald., qui primus a Regio corrigente ſumpſit *ſpiritus.* Baſil. 1. *plena ſpiritus* (omiſſo *alias*) et ſic rell. praeter Obr. qui habet *acris ſ. p.* Noſtrum e Burmanni conj. *etiam lenis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *et l.*

ſummatim. Turic. Flor. *ſumat* cum Alm. a ſec. m. uterque *ſumma*, et ſic Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. niſi quod Bad. *ſummam.*

quid et a qua. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *quia et a qua* cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. (Bad. quidem *quam et a q.*). Reliqui *quid a qua* praeter Gryph. (1536) et Vidov. qui habent *quid a quaque* (cf. 1, 6, 16.), et

44. *magis concitata* illuſtrat Capper. τῷ γοργῷ et τῇ γοργότητι, de quibus Hermog. περὶ τῶν ἰδεῶν 2, 1. p. Sturm. 373 ſqq. *altum* autem *ſpiritum* Burm. Ovidii loco Triſt. 4, 1, 74. „*Altior* humano *ſpiritus* „ille malo eſt," et Flori 2, 2, 27. „*ſpirantibus altius* Poenis" ubi vid. et Dukerum. Apud noſtrum eſt *alta mens* 6 Pro. 7. *ſublimis ſpiritus* 10, 5, 4.

diſſeram diligentius. 12, 10, 63—70.

possint, qui confirmare facultatem dicendi
45 volunt, attingam. Paucos enim, qui sunt eminentissimi, excerpere in animo est. facile est autem studiosis, qui sint his simillimi, 891
judicare: ne quisquam queratur, omissos forte aliquos, quos ipse valde probet. Fateor enim plures legendos esse, quam qui a me nominabuntur. Sed nunc genera ipsa lectionum, quae praecipue convenire intendentibus, ut oratores fiant, existimem, perse-
46 quor. Igitur, ut Aratus *ab Jove incipiendum*

Obr. qui nostrum. *petere* mox a Turic. Guelf. omittitur et recurrit post *confirmare*, non infrequenti transponendi errore. Quod mss. et edd. ante Bad. (exc. Camp.) dant *possit*, malit fortasse aliquis reponere *volet* pro *volunt;* sed nihil necesse est.

45. *enim, qui sunt.* Turic. (a pr. m.) Flor. omittunt *qui* cum Alm. Ille a sec. m. *sunt enim*, et sic Guelf. Camp. cum Voss. 2. (Goth. non memoratur) et edd. ante Basil. Hoc quoque a sec. m. in Turic. quod Guelf. Camp. et edd. ante Ald. inserunt *et* ante *excerpere.* Parenthesi signanda succurrunt loco inde ab Aldo, qui et *paucis* pro *paucos* solus. Philander haud dubie, inserendo *qui*, sanavit. *sint his.* Turic. Guelf. *sunt his* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv.

omissos. Turic. Flor. Guelf. *amissos.* cf. 8, 4, 29. 6, 2, 2.

aliquos, quos. Turic. Flor. Guelf. omittunt *quos* cum Goth. Voss. 2. Nobiscum facere narratur Alm. (cf. §. 54. item 46.). A Basil. inde inserunt *eorum*, vitandi cacophoni gratia, sine auctore. *plures.* Turic. Flor. *plurimis* cum Alm. a sec. m. uterque *plurimos* et sic Guelf. Camp. cum Obr. Fuit antiquitus *pluris.* *qui a me.* Turic. Flor. *quia* cum Alm. Illi a sec. m. *qui*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. *nominabuntur.* Turic. Flor. *nominabantur* cum Alm. *nominantur* Goth. Voss. 2. cf. 95. *persequor.* Sic Turic. (hic a pr. m. *persecor*) Flor. Camp. cum Goth. Reliqui *persequar.*

facultatem dicendi. cf. §. 1. quare fortasse hic malis *facilitatem.*

46. *Aratus ab Jove.* „Noto „initio Φαινομένων, Ἐκ Διὸς „ἀρχώμεσθα. Illud Homeri-

putat, ita nos rite coepturi ab *Homero* videmur. Hic enim, quemadmodum *ex oceano* dicit ipſe *amnium vim ſontiumque curſus initium capere*, omnibus eloquentiae partibus exemplum et ortum dedit. Hunc nemo in magnis rebus ſublimitate, in parvis proprietate ſuperaverit. Idem laetus ac preſſus, jucundus et gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis: nec poëtica modo, ſed oratoria virtute eminentiſſimus. Nam ut de laudibus, 47
exhortationibus, conſolationibus taceam: nonne vel nonus liber, quo miſſa ad Achil-

46. *Hic enim.* Turic. (a pr. m.) Flor. Camp. *Hinc e.* *ex oceano.* Turic. *ex aceono*, a ſec. m. *et cicero.* *vim.* Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. omittunt cum Voſſ. 2. *magnis rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Colb. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *rebus.* *ſuperaverit.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *ſuperavit* cum Goth. et edd. ante Baſil. exc. Camp. *preſſus.* Guelf. *depreſſus* cum Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) et edd. poſterr. ante Bad. ſec. item Alm. quod miror (cf. §. 45. item 63.). *poëtica.* Guelf. *poëtice* cum Voſſ. 3.

47. *conſolationibus.* Turic. Flor. (a ſec. m. uterque) Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. addunt *que* in fine cum edd. ante Baſil. *nonus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *unus* cum Alm. Bodl. Voſſ. 3. Modo *non* pro *nonne* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. Bodl. *quo miſſa.* Turic. Flor.

„cum *ex oceano* eſt Il. Φ, 195. „Ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ „πᾶσα θάλασσα, Καὶ πᾶσαι κρῆ-„ναι, καὶ Φρείατα πάντα νάου-„σιν. — Ceterum de Homero „omnium doctrinarum fonte „v. Fabr. B. G. 2, 6." Geſner. Vid. et Dionyſ. Hal. Vol. (Rsk.) 5. p. 187. (Ὅμηρος) ἐξ οὗ πως πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι.

laetus — preſſus. Cf. 5, 14, 33. 8 Pro. 23. item 4, 2, 117. Recte revincit Cortium Geſn. *elatus* ſuadentem ad Plin. Ep. 1, 8, 5., nec Francii conjectura *latus* probanda.

47. *vel — vel — vel.* cf. 2, 20, 2. ut et hic mox §. 48. item 11, 2, 50.

lem legatio continetur, vel in primo inter duces illa contentio, vel dictae in ſecundo ſententiae, omnes litium ac conſiliorum ex-
48 plicant artes? Affectus quidem, vel illos mites, vel hos concitatos, nemo erit tam indoctus, qui non in ſua poteſtate hunc auctorem habuiſſe fateatur. Age vero, non utrius- 892

(a pr. m. uterq.) *qui omiſſa.* *dictae in ſecundo.* Turic. Flor. (hic nonniſi a pr. m.) *d. in dicendo in ſ.* cum Alm.

48. *non* (ante *utriusque*). Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Reliqui *nonne.* Cf. Goerenz. ad Cic. Legg. p. 243. 285. Modo (§. 47.) *non* ſoli Goth. et Camp. neque §. 50. ulli. Addunt *in* poſt noſtram vocem edd. a Badio inde exc. Baſ. Obr. *utriusque.* Turic. Flor.

artes. cf. §. 15. Neque enim tam *artificia* hic ea voce indicari arbitror, quam *praecepta rhetorica*, propter id quod adjicitur *explicant.*

48. *illos mites — hos concitatos.* i. e. ἤθη καὶ πάθη. cf. 6, 2, 8. 9. „Hoc autem de Home„ro judicium Fabius hauſiſſe „videtur ex Dionyſ. Halic." Capper. Conferendus ſane ad omnem hunc ſcriptorum recenſum Dionyſ. ed. Rsk. t. 5. p. 415 — 436. Eodem enim fere procedit ordine Dionyſius, ſi modo is catalogi auctor, quo et Quintilianus; ut appareat utrumque ſectae fuiſſe Ariſtarcheae in elegendis quos imitationi proponerent ſcriptoribus. Quid autem diſſenſerint in hoc loco veteres Grammatici, velut in partibus Antimacho dandis Euphorion, ſatis exploratum nunc eſt VV. DD. induſtria, quos demonſtravimus ad 1, 4, 3. quibus mox acceſſit Wyttenbachius in vita ſummi magiſtri. Locum de Antimacho probe et erudite pertractavit Schellenbergius in Reliquiis Antimacheis (Hal. Sax. 1786. 8.). Ubi aliquid reconditius proponendum erit ex horum copia, monebo, in reliquis lectore ad hos fontes, itemque ad Bibl. Fabricianam ab Harlete auctam ablegato.

hunc auctorem. Inſolentius, ni fallor, de poeta. cf. 2, 15, 36. et mox §. 49. „hoc „poeta." Neque enim huc facit Cic. pro Muren. 14. „in„onioſus poeta *et* auctor valde „bonus."

que operis ingressus in paucissimis versibus
legem prooemiorum, non dico, servavit,
sed constituit? Nam benevolum auditorem
invocatione Dearum, quas praesidere vatibus
creditum est, et intentum proposita rerum
magnitudine, et docilem summa celeriter
comprehensa facit. Narrare vero quis bre- 49
vius, quam qui mortem nuntiat Patrocli,
quis significantius potest, quam qui Curetum
Aetolorumque praelium exponit? Jam simili-

(hic a pr. m.) *utrisque*. Vocem hic omittit Bad. *operis ingressus*. Sic Guelf. Goth. Voss. 3. Vall. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. quo acc. Basil. *o. si i.* Turic. Flor. hic quidem a sec. manu *o. sui i.* et sic Camp. cum Voss. 1. 2. (contra ac Goth.) Ald. *sui utriusque operis ingressu* Bad. *sui o. ingressu* Gryph. cum reliquis exc. Obr. qui omittit *sui*.
in pauc. Sic Mss. (de Goth. tac. Gesn.) et excusi ante Bad. qui omittit praepositionem cum reliquis exc. Basil. Obr.
Nam benev. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inserunt *et*. *creditum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *creditur m̄*.

49. *significantius*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *significantibus*.

ingressus — constituit. Fortasse displiceat (et gravatur hoc Badius in nota) quod persona hic imponitur ipsi *ingressui*, qui *servarit*, *constituerit*, deinde etiam „benevolum, intentum, docilem „*faciat* auditorem", malitque aliquis hoc tribui Homero poetae; et sic sane procedit vulgata scriptura, quam tamen nequaquam praestant veteres libri.

49. *mortem — Patrocli*. „Il. 18, 20. Specimen brevitatis „haec verba laudat Plinius „quoque Epist. 4, 11, 12." Gesner. *Curetum Aetolorumque praelium est* Il. ι, 530. et mox *Priami* rogatio ω, 486.

significantius. cf. 1, 7, 32. 12, 10, 21. Francogallum Capperonnerium hic ἐμφατικώτερον suum ingerere sane non miror.

Jam similitudines — ita multa, ut. Hanc structuram, quam contra omnes libros mutare conati sunt editores, equidem verbo finito carere

tudines, amplificationes, exempla, digreſſus, ſigna rerum et argumenta, ceteraque quae probandi ac refutandi ſunt, ita multa, ut etiam, qui de artibus ſcripſerunt, plurimi harum rerum teſtimonium ab hoc poëta petant.

50 Nam epilogus quidem quis unquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus aequari? Quid? in verbis, ſententiis, figuris, dispoſitione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni ſit viri, virtutes ejus non aemulatione, quod fieri non poteſt,

ceteraque quae. Sic mſſ. omnes et edd. ante Ald. Hic cum reliquis ante Geſn. omittit *quae*, jubente Regio. Geſnerus *cetera quaeque.* Verbum autem *ſunt* omnes jungunt ſequentibus *ita multa.* *plurimi.* Turic. Flor. *plurime*, a ſec. ille manu *plurima*, et ſic reliqui. Noſtrum e conjectura. *harum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *earum.* *teſtimonium.* Sic Turic. Flor.; a ſec. m. uterque *teſtimonia*, et ſic reliqui.

50. *epilogus.* Turic. *et philochus.* Flor. *et epiloghus.* Camp. *et epilogus* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſil. *quis.* Turic. (a pr. m.) *quas.* An forte mox pro *aequari* fuit *aequare?* *Priam. rog. Ach.* Guelf. *rog. Ach. Pr.* cum Goth. et edd. ante Baſil. accedente Obr. exc. Camp. quod probat Geſnerus. *excedit.* Guelf. *exceſſit* cum Voſſ. 3. Jenſ. et edd. poſter. ante Baſil. acc. Obr. *viri.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

exiſtimo, idque ſine vitio. *Sunt* refero ad relativum *quae*: ſunt enim ea *probandi* et *refutandi*, intellige *inſtrumenta.* Sic enumerantur per nominativos quaecunque peti poſſunt ex Homero. Et de his quidem nominativis abſolutis cf. 5, 14, 31. *Signa* et *argumenta* conjunctim applicanda ſunt genitivo *rerum*, et deſignantur ea, de quibus egerat libro 5, c. 9. 10. Quod copula *que* annexa eſt voci *cetera* in fine poſitae, non recedit ab uſu veterum; vid. prooemium noſtrum voluminis tertii p. XII. Ad *teſtimonium* cf. 1, 8, 12.

ſed intellectu ſequi. Verum hic omnes ſine 51
dubio, et in omni genere eloquentiae procul
a ſe reliquit; epicos tamen praecipue: videli-
cet quia clariſſima in materia ſimili comparatio
eſt. Raro aſſurgit *Heſiodus*, magnaque pars ejus 52
in nominibus eſt occupata; tamen utiles circa
praecepta ſententiae, levitasque verborum et
compoſitionis probabilis: daturque ei palma
in illo medio genere dicendi. Contra in *An-* 53

51. *epicos.* Sic Turic. Flor. cum Bodl. Alm. Voſſ. 2. (contra ac Goth.) Baſil. et marg. Gryph. *Epicuros* Voſſ. 3. Reliqui *heroicos.*. Tot tantisque auctoribus obtemperare debui, quamvis deterritus ſilentio eorum, qui plurimi acerrimique hujus loci inveſtigatores vulgata ſcriptura acquieverunt. Sunt ii ſane illud ſecuti, quod metrorum genera hic diremta exiſtimabant, cum praeſertim Heſiodum protinus Homero ſubjici viderent. Sed qui Antimacho ſecundas datas refert, is epicorum profecto numero eximit Heſiodum, quem, ſi heroicorum cenſus ageretur, diſerte aut praeferri aut poſthaberi Antimacho oportebat. Nec „ſimilis *materia*" poteſt ad metrum trahi. cf. §. 88. *clariſſima.* Turic. *duriſſima.* *ſimili.* Turic. Flor. Camp. *ſimilis* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *ſimilitudinis* Guelf.

52. *levitasque.* Sic Turic. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Capper. probante, non imitante Geſnero. Reliqui *lenitasque,* quibus falſo eximere Goth. videtur Geſnerus. cf. 9, 4, 144. 2, 5, 9. Accedit, monentibus Capper. et Geſn., teſtimonium Dionyſii, apud quem p. Rsk. 419. eſt λειότητος ὀνομάτων de Heſiodo; cf. et §. 121. *probabilis* Turic. Camp. omittunt. *daturque.* Turic. *datur quae,* a ſec. m. omittitur *quae,* et ſic Goth. Jenſ. (tac. Geſn. qui hoc ipſum optabat) Voſſ. 2. Vall. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. Mox *palam* Turic. pro *palma.* *medio.* Flor.

51. *epicos.* cf. not. crit.

52. *utiles circa praecepta ſententiae.* Exempli cauſa Pſeudo-Turnebus demonſtrat locum Ciceronis Famill. 6, 18. „Lepta ſuaviſſimus edi- „ſcat Heſiodum, et habeat in „ore Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα." *in illo med. gen. dic.* cf. 2, 17, 8. item hic §. 80.

timacho vis et gravitas, et minime vulgare eloquendi genus habet laudem. Sed quamvis 893
ei ſecundas fere Grammaticorum conſenſus deferat; et affectibus, et jucunditate, et dispoſitione, et omnino arte deficitur, ut plane manifeſto appareat, quanto ſit aliud proxi-
54 mum eſſe, aliud ſecundum. *Panyaſin* ex utroque mixtum putant in eloquendo, neutriusque aequare virtutes: alterum tamen ab

(a ſec. m.) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *medioçri* cum edd. ante Baſil. cf. §. 80. ubi *mediocri* Flor. (a ſec. m.) Goth. Voſſ. 1. 3. ſoli.

53. *ſecundum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

54. *neutriusque.* Sic Turic. Flor. Camp. (quanquam hic *ne utriusque*) cum Ald. Primus a ſec. m. aſcriptum ſupra habet *una pars.* Reliqui omittunt encliticam; et recentiores plerique virgulam, quam ego poſt *eloquendo*, poſt *putant* exhibent.

53. *ſecundas — ſecundum.* Cum *ſecundas* a Grammaticis fere tuliſſe dicitur Antimachus, nemini niſi Homero comparatus eſſe putandus eſt. Nec aliter intelligetur illa *proximi* et *ſecundi* differentia, quam ut *proximus* ſit inter quem et primum nihil intereſt, quamvis longo inde intervallo diremtum, *ſecundus* qui nonniſi unum gradum deſcendit ab illius praeſtantia. Hoc Geſnerus docuit advocandis verbis Horatii: „Jovi nil — „viget ſimile aut *ſecundum*, „*proximos* illi tamen occupa„vit Pallas honores.“ Non erat igitur quare haereret in loco et contrariam verborum interpretationem tentaret Schellenbergius l. c. p. 38. 39. Rem conficit verſus notiſſimus Virgilii Aen. 5, 320. „longo ſed *proximus* inter„vallo.“ Nec majore encomio Virgilium donat noſter §. 86. et Plin. Ep. 7, 20, 4. *Secundae* poſſunt dari ei, qui non ſit *ſecundus*, ſed tantum *proximus*. [Vid. Addenda.]

54. *Panyaſin*, Heracleae auctorem, de quo vide imprimis Heynium in Indice auctorum ab Apollodoro laudatorum. Si quaeris, ex *quo* tandem utroque in eloquendo mixtum putarint ve-

eo materia, alterum disponendi ratione superari. *Apollonius* in ordinem a grammaticis datum non venit, quia Aristarchus atque Aristophanes, poëtarum judices, neminem sui temporis in numerum redegerunt; non tamen contemnendum edidit opus aequali quadam mediocritate. *Arati* materia motu caret, ut 55
in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla persona, nulla cujusquam sit oratio: sufficit

judices. Turic. *judicium* cum Alm. Sed a sec. m. *juditio*, et sic Camp. nisi quod per C. *edidit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reddit* cum Goth. Voss. 2. *reddidit* ex Alm. affertur.

55. *varietas, null. aff. nulla.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Ald. *nulla cujusquam.* Sic Turic. Flor. Guelf. (nisi quod *cujuspiam*) Camp. (sed *cujusque*) cum Goth. Voss. 2. 3. Alm. Ald. et aliquot edd. ap. Burm. quibus accedit Gesn. Roll. ex Harl. ed. Reliqui omittunt *nulla* et dirimunt *cui usquam*, Regio monente et Badio causante, esse quidem apud Aratum personas, sed non loquentes.

teres Panyasin, Hesiodum respondeo intelligi et Antimachum. Hoc is qui similia hisce prodit Dionysius dubitari vetat. Recensito enim Homero, Hesiodo, Antimacho haec subjicit: Πανύασις — τὰς — ἀμφοῖν ἀρετὰς ἠνέγκατο. Spectari autem virtutes eloquendi apparet iis, quae memorantur in praecedentibus istis duobus: Ἡσίοδος μὲν — ἐφρόντισεν — ὀνομάτων λειότητος καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς —, Ἀντίμαχος δ' — ἀγωνιστικῆς τραχύτητος καὶ τοῦ συνήθους τῆς ἐξαλλαγῆς (*minime vulgare eloquendi genus* Qu.). Superat igitur Panyasis *materia* Hesiodum, disponendi ratione (πραγματείᾳ καὶ οἰκονομίᾳ) Antimachum. Quanquam Graecus praeceptor utrique hac parte praefert Panyasin.

aequali quadam mediocritate. ἄπτωτον appellat Longinus 33, 6. judicio inter eruditos vulgato, ut videtur, in quo non acquiescit Heynius Opusc. I. p. 81. Idem fere noster 8, 5, 32. „dum „timent, ne aliquando cadant, „semper jacent". item 2, 4, 9. „dum satis putant — virtuti„bus carent."

tamen operi, cui ſe parem credidit. Admirabilis in ſuo genere *Theocritus*, ſed muſa illa ruſtica et paſtoralis non forum modo, verum 894
56 ipſam etiam urbem reformidat. Audire videor undique congerentes nomina plurimorum poëtarum. Quid? Herculis acta non bene *Piſandros*? Quid? *Nicandrum* fruſtra ſecuti *Macer* atque *Virgilius*? Quid? *Euphorionem* transibimus? quem niſi probaſſet Virgilius, idem nunquam certe conditorum Chalcidico

operi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *operis.* *parem credidit.* Guelf. *aequalem c. parem* cum Voſſ. 1. 3. *p. c. vel aequalem* Jenſ. tum edd. poſterr. ante Ald. *Theocritus.* Turic. *te cus.* Flor. *tecus.* Ille a ſec. m. *textus,* hic noſtrum. Mox pro *ſed* uterque *et.* *paſtoralis.* Turic. *poſtularis,* a ſec. m. *popularis,* et ſic Camp. *paſturalis* Flor.

56. *Piſandros? Nicandrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inſerunt *Quid?* Guelf. dat *Menandrum.* Ex Voſſ. 3. refertur *Neandrum.* *Virgilius? — Virgilius.* Interjecta hisce cum altero ipſo nomine omittunt Turic. Flor.

56. *Piſandros.* Camiro, oppido Rhodi oriundus, Heracleae, epici carminis deperditi auctor. De eo vide luculentam disputationem Heynii in Exc. 1. ad Virg. lib. 2. *Nicandrum — Macer atque Virgilius.* De *Macro* cf. 6, 3, 96. quibus add. J. H. Voſſ. ad Tibull. praef. p. X. *Virgilium* expreſſiſſe Nicandri carmen hinc diſcimus, nec memini qui praeter noſtrum prodat. Erat quidem in promtu Georgicon opus Nicandri, ſaepiſſime illud ad partes vocatum ab Athenaeo, quo uti poſſet Virgilius. Sed velim ex hisce deperditi carminis reliquiis aliquid oſtendi, in quo imitantem agnoſcamus poetam Latinum. Macrobius in Saturnaliorum opere Nicandrum quidem non recenſet inter Graecos eos, ex quibus profecerit Virgilius. Ubi vero expreſſum a Virgilio Nicandrum agnoverunt VV. DD. Theriaca exemplo illi fuiſſe apparet: cf. Heyn. in Prooemio ad Virgilii Georg. *Euphorionem — probaſſet Virgilius.* Ecl. 10, 50. Recte monet J. H. Voſſius, aliorum

verſu carminum feciſſet in Bucolicis mentio-
nem. Quid? Horatius fruſtra *Tyrtaeum* Ho-
mero ſubjungit? Nec ſane quisquam eſt tam 57
procul a cognitione eorum remotus, ut non
indicem certe ex bibliotheca ſumtum trans-
ferre in libros ſuos poſſit. Nec ignoro igitur
quos transeo, nec utique damno, ut qui
dixerim eſſe in omnibus utilitatis aliquid: ſed
ad illos jam perfectis conſtitutisque viribus

(hic a pr. m.) cum Alm. Voſſ. (quoto quidem non additur, nec credo horum ullum carere hisce). Mox qui habent iſta poſt *Euphor.* inſerunt *fruſtra* Guelf. Flor. Camp. cum Goth, et edd. ante Gryph.

in Bucolicis. Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3. Obr.

Tyrtaeum. Flor. (oblitterata prima manu) *dirceum.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *Dyrcheum*, *Dircheum*, *Dircaeum*, cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald.

57. *damno.* Turic. Flor. *magno:* a ſec. m. ille *non agnovi*, et mox *quod* pro *ut qui;* hic noſtrum. *ſed ad illos j. perfectis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *ſed illos j. perfectos.*

magis ſententiam hic proditam a Quintiliano quam ſuam. Neque enim ipſe agnoſcit, Euphorionem magni factum a Virgilio, ſed Virgilii auctoritate obtruſam ejus lectionem ab iis, qui docti videri vellent. Et ſatis profecto apparet, hos, qui velut invito ingerantur commemorandi ſcriptores minus placuiſſe noſtro: ait enim „nec *utique* „damno", De Euphorione autem qui cupiat tam veterum quam recentiorum judicia cognoſcere, adibit Harlesium in Bibl. Fabr. 1, 594. Quantum Ciceroni ſordebat, tantum Tiberio probabatur hic grammaticus et poeta Chalcide oriundus, Euboeae oppido. Cum Cicerone in eo judicando ſentit Lucianus de Conſcr. Hiſt. 57.

Horatius — Tyrtaeum. Ep. ad Piſ. 401.

57. *indicem.* Alius eſt *index*, quales ſingulis libris inſcribuntur vel applicantur, alius libellus recenſum continens complurium ſcriptorum, velut apud L. Senecam Epiſt.

58 revertemur. Quod in coenis grandibus saepe facimus, ut, cum optimis satiati sumus, varietas tamen nobis ex vilioribus grata sit. Tunc et elegiam vacabit in manus sumere, cuius princeps habetur *Callimachus:* secundas con-
59 fessione plurimorum *Philetas* occupavit. Sed 895
dum assequimur illam firmam, ut dixi, facilitatem, optimis assuescendum est: et multa magis quam multorum lectione formanda mens, et ducendus color. Itaque ex tri-

58. *Quod in.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. Reliqui inserunt *etiam*, aliquot *et*. Camp. et hoc omittit et *in*. *in coenis*. Turic. Flor. *ingeniis* cum Alm. *in scenis* Voss. 3. *grandibus*. Turic. *grandiis*, a sec. m. *grandia*. Guelf. *grandis*. *ut, cum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut*. Guelf. *et cum*. *sumus*. Sic Turic. Flor. Floril. Sant. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Reliqui conjunctivum.

grata sit. Tunc et elegiam vacabit. Turic. *gratia si tam certe licere jam vacavit*, a sec. m. *grata si tamen — vacabit.* Flor. (oblitterata fere prima manu) *gratia* (mox *gratia*) *sit. Tum et elegantiam licere jam* (postrema duo mox delentur) *vocabit* (mox *vacabit*). Etiam Alm. *Tum certe licere jam.* *confessione*. Turic. Flor. Camp. — *et*. *Philetas*. Guelf. *Philatas* cum Voss. 1. 3. Ante Gesnerum fere *Philaetas*.

59. *assequimur*. Flor. a sec. m. *adsequatur*. *et multa*. Turic. a pr. m. *ut m.* *duc. color*. Sic Turic. Flor.

59. *index philosophorum*, et Plin. Epist. 3, 5, 2. ubi *indicis vice se functurum* ait. *Indices* unius cujusdam scriptoris a Romanis criticis factos vide Gell. 3, 3.

58. *et elegiam*. cf. 1, 8, 6.

Philetas. Cous, grammaticus et poeta, Ptolemaei Philadelphi praeceptor, Propertio saepe memoratus et cum Callimacho conjunctus, nec tamen nisi fragmentis nobis innotescens.

59. *ut dixi*. cf. §. 1.

ex tribus. Duos reliquos recte Ruhnkenius l. c. p. 99. designat Simonidem et Hip-

bus receptis Ariſtarchi judicio ſcriptoribus iamborum, ad ἕξιν maxime pertinebit unus *Archilochus*. Summa in hoc vis elocutionis, 60
cum validae, tum breves vibrantesque ſententiae, plurimum ſanguinis atque nervorum, adeo ut videatur quibusdam, quod quoquam minor eſt, materiae eſſe, non ingenii vitium.
Novem vero Lyricorum longe *Pindarus* prin- 61
ceps, ſpiritus magnificentia, ſententiis, figuris, beatiſſima rerum verborumque copia, velut quodam eloquentiae flumine: propter quae Horatius eum merito credidit nemini imita-

Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſt*. In Guelf. *multo m. quia. m. l. formandus et duc.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Stoer. niſi quod hae *formanda mens*. Voſſ. 1. 3. mutili in h. l., ſi recte memorantur, ceterum conſentientes cum Guelf. *multa m. quam m. l. formandus et duc.* Baſil. In Goth. *feſtinanda* pro *formanda*. *ad ἕξιν*. Turic. Flor. Camp. *ad haec* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Vall. (err. Burm.) Ald. Bad. *ad exitum* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. Noſtrum egregie repoſuit Philander. Modo Turic. a ſec. m. *praeceptis*, cum a pr. *raeceptis*.

60. *quibusdam*. Turic. *quibus*. *quod quoquam*. Turic. (a ſec. m.) *q. quoque*. E Flor. *quo que*, ſed a ſec. m. *quod quidem*, et ſic Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Baſil. *ingenii vitium*. Turic. *ingenitivum*.

61. *copia, velut quodam*. Turic. *c. q.* Noſtrum Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Reliqui inſerunt *et* poſt *cop.*

ponactem. ἕξιν cf. ad §. 1. Archilochus a Cicerone principe loco poſitus Orat. 1.; quibus add. quae exhibet Fabric. Harl. Vol. 2. p. 106 ſqq.

60. *vibrantesque ſententiae*. Poteſtatem verbi intranſitivam. vide 9, 4, 55. Cic. Brut. 95. 6. Tranſlatam, ut hic, 11, 3, 120. 12, 9, 3.

61. *Horatius*. Carm. 4, 2.

62 bilem. *Stesichorum*, quam sit ingenio validus, materiae quoque ostendunt, maxima bella et clarissimos canentem duces, et epici carminis onera lyra sustinentem. Reddit enim 896 personis in agendo simul loquendoque debitam dignitatem: ac, si tenuisset modum, videtur aemulari proximus Homerum potuisse: sed redundat, atque effunditur: quod ut est
63 reprehendendum, ita copiae vitium est. *Alcaeus* in parte operis *aureo plectro* merito

62. *Stesichorum.* Turic. *iste fichorus.* Flor. *Stesichorus* cum Locat. et edd. post. ante Gibs. exc. Bad. Gryph. (1544) et Stephano aliquotque praeterea, quibus obsecutus est Gibs. *Sterfichorus* Camp. cum Voss. 1. 3. *Terpsicorus* Guelf. Jens. (err. Gesn.) Tarv. *canentem — sustinentem.* Turic. *canente — sustentem*, a sec. m. *canente — sustinente*, et sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. post. ante Ald. *canente — sustinentem* Flor. *canentem — sustinente* Jens. (err. Gesn.) Nobiscum facit Guelf. Tarv. et rell. edd., etiam nominativum dantes in *Stes.* *simul loquendoque.* Turic. *simullo quando*, a sec. m. *simullo quandoque*, et sic Flor. a pr. m. *est reprehend.* Turic. Flor. inserunt *respexit* cum Alm. Pro *repr.* Voss. 3. *respondendum.* cf. 3, 5, 15.

62. *Stesichorum.* Omnium maxime cum hoc judicio conspirat Dionys. Hal. l. c. p. 421. Ὅρα δὲ καὶ Στησίχορον ἔν τε τοῖς ἑκατέρου τῶν προειρημένων (Pindari et Simonidis) πλεονεκτήμασι κατορθοῦντα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὧν ἐκεῖνοι λείπονται κρατοῦντα· λέγω δὲ τῆς μεγαλοπρεπείας τῶν κατὰ τὰς ὑποθέσεις (materiae) πραγμάτων, ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν προσώπων (personis debitam dignitatem) τετήρηκεν. Himerensis fuit, aetatis Phalarideae, cujus *graves Camenas* laudat Horatius quoque 4, 9, 8. Ingeniosissime nostri nomen Aristidi reddit Taylorus in Lett. Lys. p. 242. Quod autem *epici carminis onera lyra* Stes. *sustinere* dicit Qu., id rectissime Propertio accommodat Wyttenbachius Bibl. Crit. III, 4. p. 49.

copiae vitium. cf. 2, 4, 4. 12, 10, 13.

63. *Alcaeus — — aptior.* cf. nott. crit.

donatur, qua tyrannos insectatus multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis et magnificus, et diligens, et plerumque Homero similis: sed in lusus et amores descendit, majoribus tamen aptior.

63. *qua.* Turic. Flor. (a sec. m. uterq.) Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. *quia* cum Voss. 1. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui nostrum, et Basil. qui dat *qui*, et sic Guelf. *insectatus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui *insectatur.* *etiam moribus.* Turic. a sec. m. *et de amoribus.* *confert.* In Turic. *confestim.* *eloquendo.* Guelf. *eloquentia.* *diligens.* Turic. *dicendi* cum Alm. non Flor. (cf. §. 46. item 89.). Mox copulam *et* ante *plerumque* habent Turic. Camp. cum Alm., reliqui omittunt. *plerumque.* Flor. Guelf. *plurimumque* cum Basil. Gryph. Obr. *plurimum* Camp. cum Andr. Ald. Sed omittunt vocem Jens. Tarv. Venet. (err. et tac. Gibs.) cum edd. ante Ald. acc. Bad. *Homero.* Turic. et a pr. m. Flor. *orationis* cum Alm. Voss. 3. *Horatio* Ald. *sed in lusus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sed et ejus sit* cum Alm. *sed ethòus sit* Turic. a sec. m. *sed et lusit* Voss. 1. 3. *sed in lusos* Guelf. *sed in luxus* Tarv. *sed et in lusus* Bestius conjicit in De ratione emend. leges. *et amores.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *in* cum edd. ante Basil. exc. Camp. acc. Obr. *aptior.* Guelf. *altior* cum Voss. 3.

Haec de Alcaeo inquinata esse a mutantibus, apparet. Pro *Homero*, quod nunc vulgo legitur, repones *oratori*, si contuleris Dionysium l. c. p. 422. πολλαχοῦ γοῦν τὸ μέτρον τις εἰ περιέλοι, ῥητορικὴν ἂν εὕροι πολιτείαν, pro quorum extremis aut cum Sylburgio legendum πολιτικὴν α. ε. ῥητορείαν, aut pro πολιτείαν reponendum πραγματείαν. Mox illud *et ejus sit* nihil fere continere potest nisi haec: *et Teïus sit*, cui longe aptius applicatur veterum prope omnium scriptura „et „in amores descendit". Habebit igitur locus ita: „in elo„quendo quoque brevis et magnificus et plerumque oratori „similis: sed et Teïus sit et in amores descendit, majoribus „tamen aptior." Quid significent ea quae sic eruo, unusquisque facile agnoscet; an ita a modesto solutae orationis scriptore, qualis est noster, dici potuerint, merito dubitabitur. Exempla quidem hunc in modum de Anacreontico poeseos

64 *Simonides*, tenuis alioqui, sermone proprio et jucunditate quadam commendari potest: prae-

genere loquendi afferre non contingit; nisi quod notus est locus Ciceronis Tuscul. 4, 33. „Fortis vir in sua republica „cognitus quae de juvenum amore scripsit Alcaeus? nam „Anacreontis quidem tota poesis est amatoria." Conjunguntur vulgo Alcaeus et Anacreon, ut in illo Aristophanis fragmento p. Brunck. 258. Ἆισον δή μοι σκολιόν τι λαβὼν Ἀλκαίου κἀνακρέοντος. Max. Tyr. in defensione Anacreontis Disp. 8. p. Dav. prioris ed. 96. τὴν τοῦ Τηΐου σοφιστοῦ τέχνην appellat; quanquam sentio quid intersit. Debebat omnis amatoria poesis ostendi appellata Τηΐα. Neque enim sufficit Horat. 1, 17, 18. (*fide Teïa*). Addam protinus quae huc faciunt aliorum de Alcaeo prodita. *Aureum plectrum*, quo donatur poëta, ab Horatio accipit Carm. 2, 13, 26.; cujus judicium firmare hic noster putandus est. Alcaei ipsius verba quaedam obversata utrique Romanorum, quae est Meierottonis suspicio (cf. Dubia p. 156), minus sit probabile. Addo de eodem Horat. Carm. 1, 32, 6 — 12. 4, 9, 6. „*In* parte „operis" laudari Alcaeum interpretaberis, ut aliquoties monui, *ob* partem, *de* parte. Huic autem parti, quae insectando tyrannos locum faciebat sententiis virtutem commendantibus (*multum confert moribus*), opponitur altera, lectioni nequaquam assumenda, de puerorum amoribus. Neque enim *sed* referes ad *eloquendum* modo, ubi *plerumque* quidem *Homero*, vel *oratori*, sit *similis*, sed in amores quoque descendat; verum ad omnem ejus poësin, quae partim sit admirabilis, partim levis, nec digna viri gravis cura (cf. §. 58.). Gemina Alcaei in eloquendo laus est apud Dionysium: Ἀλκαίου δὲ σκόπει τὸ μεγαλοφυὲς καὶ βραχὺ καὶ ἡδὺ μετὰ δεινότητος, ἔτι δὲ καὶ τοὺς σχηματισμοὺς μετὰ σαφηνείας. [Vid. Addenda.]

64. *Simonides*, *tenuis*. Turic. *simo id est enim*. Flor. (a pr. m.) *S. enim*. Alm. omittere dicitur sec. vocem.

sermone. Turic. *sermones*. An fuit olim *sermonis proprietate et juc.*? Neque enim satis placet *jucunditate quadam* ita sine genitivo structum, et ne ablativus quidem ille nudus *sermone proprio*. *praecipua*. Turic. Flor. Guelf. Camp.

64. *Simonides*, *tenuis alioqui*. Non memini, qui praeterea sic sentiat de Simonide.

Dionysius quidem haec l. c. p. 420. Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομά-

cipua tamen ejus in commovenda miſeratione
virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus
ejus operis auctoribus praeferant. Antiqua 65
comoedia cum ſinceram illam ſermonis Attici
gratiam prope ſola retinet, tum facundiſſimae

praecipue cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. An fuit *praecipua eſt?* Modo *poteſt* omittit Guelf. *commovenda miſeratione.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *c. miſerationis.* Illa a ſec. m. *commovendo miſerationis*, et ſic Camp. Facile corrigas *miſerationes*; ſed contorta oratio. *ejus operis.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ejusdem.* Alm. omittere dicitur.

65. *Attici gratiam.* Flor. (a pr. m.) *ad gratiam.* *facundiſſimae.* Turic. (a pr. m.) Flor. *fecundiſſimae* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. exc. Camp.

των, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκρίβειαν· πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων εὑρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτίζεσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς. (Extrema transponendo ſanavi: eſt enim in libris ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος παθ.) Quae hic de οἰκτισμῷ ejus produntur et a Qu. de commovenda miſeratione, ſpectant ad Θρήνους, in quo opere excelluit Simonides, habuitque aemulum, ſed imparem Pindarum: cf. Schneider. in fragmm. Pind. p. 20. Aeſchylum quoque vicit idem laudandis iis, qui in victoria Marathonia occubuerant; qua de re propoſitum fuit praemium in ludis Olympicis. Sic enim auctor vitae Aeſchyli: Ἀπῆρε δὲ (Αἰσχύλος) ὡς Ἱέρωνα — ἐν τῷ εἰς τοὺς ἐν Μαραθῶνι τεθνηκότας ἐλεγείῳ, ἡσσηθεὶς Σιμωνίδῃ· τὸ γὰρ ἐλεγεῖον πολὺ τῆς περὶ τὸ συμπαθὲς λεπτότητος μετέχειν θέλει, ὃ τοῦ Αἰσχύλου, ὡς ἔφαμεν, ἐστὶν ἀλλότριον. Vid. et Pauſan. 6, 9, 2. Threni in obtritos ruina conclavis Scopadas aliquod fragmentum ſervatur a Stobaeo Serm. 105. collatis Phavorini verbis eodem ſermone excitatis paulo inferius: vid. Jacobs. ad Simonidis fr. 2. Cf. noſtr. 11, 2, 14 — 16. Qualis autem vis fuerit Simonidis in miſeratione movenda, exemplum habemus praeclarum lamentationem Danaes apud Dionyſium de ſtructura extr. Ceterum in illo μὴ μεγαλοπρεπῶς ineſt aliqua *tenuitatis* ſignificatio.

65. *Antiqua comoedia — habet.* Scabri quid ineſſe ſen-

libertatis, etsi est insectandis vitiis praecipua, plurimum tamen virium etiam in ceteris partibus habet. Nam et grandis, et elegans, et venusta: et nescio an nulla, post Homerum 897
tamen, quem, ut Achillem, semper excipi par est, aut similior sit oratoribus, aut ad ora-
66 tores faciendos aptior. Plures ejus auctores: *Aristophanes* tamen, et *Eupolis*, *Cratinus*que praecipui. Tragoedias primum in lucem *Aeschylus* protulit, sublimis et gravis, et grandiloquus saepe usque ad vitium, sed rudis in plerisque et incompositus: propter quod correctas ejus fabulas in certamen deferre

est insectandis. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Ald. Reliqui inserunt *in.* *venusta.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vetusta.* Haereo sane in recepta, desiderans tenue illud quod inter *elegans* et *venustum* intercedere potest discrimen. Neque tamen *vetusta* laudabili significatione quomodo dici potuerit, comminiscor. *an nulla.* Hoc dedi ex conjectura; libri enim *an ulla*, nisi quod Turic. Flor. (hic a pr. m.) *an illa* cum Basil. cf. 9, 4, 1. 11, 3, 97. *quem.* Turic. *quae.*

66. *propter quod correctas.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.)

tio huic structurae, in qua necesse est ad genitivum illum *fac. libertatis* graecam formam οὖσα intelligamus. Nemo enim, opinor, *gratiam* trahet ad *fac. lib.*, in qua ratione *retinet* debebat esse post *libert.*

venusta. cf. not. crit.

Achillem — excipi par est. „Quem excipit Homerus v. g. „in laude Nirei in Boeotia „180. Νιρεὺς ὃς κάλλιστος „ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν Τῶν „ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα „Πηλείωνα." Gesn. Ad pronomen *nulla* optime subaudietur *poësis*, non *comoedia.*

66. *correctas ejus fabulas.* De correctis veterum fabulis, et hoc, quod prodit Quintilianus, an recte narratum videri possit, nuper egerunt viri doctissimi Boeckhius et Godofr. Hermannus [ille in libello de Aeschyli, Sophoclis, Euripidis quae supersunt tra-

posterioribus poëtis Athenienses permisere, suntque eo modo multi coronati. Sed longe 67
clarius illustraverunt hoc opus *Sophocles* atque *Euripides:* quorum in dispari dicendi via uter sit poëta melior, inter plurimos quaeritur. Idque ego sane, quoniam ad praesentem

p. quia rectas (postremum Flor. solus corrigit) cum Alm. Sed Camp. *quod p. correptas.* *posterioribus.* Guelf. *posterioris*; qui et modo *pleris.* *permisere, suntque.* Turic. *permiserunt quae,* a sec. m. *quod.* Camp. *permiserunt s. q.*

67. *dicendi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *discendi.*

uter. Turic. Flor. *uterque,* ille a sec. m. *uter quidem* cum Camp. hic nostrum. Vocem omittit Voss. 1. *ego sane, quoniam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eo s. q.* Guelf.

goediis; hic in commentatione luci tum quidem destinata, sed nondum edita] quorum alter recte fidem abrogare videtur nostro, nemine praeterea simile quidquam prodente. Et quoties turbantem aliquid deprehendimus Fabium in rerum veterum memoria! Cf. 2, 15, 30. 2, 16, 4. 3, 6, 49. 3, 7, 19. 4, 1, 68. 73. 5, 10, 3. 17. 6, 1, 20. (adde 10, 1, 22.). 6, 3, 67. 6, 5, 8. 7, 1, 14. 8, 3, 84. 8, 4, 28. 9, 3, 8. 89. 9, 4, 101. vide et 10, 7, 27. Id quidem aliorum quoque testimoniis confirmatur, Aeschyli etiam mortui fabulas victoriam reportasse, qua de re Philostratus suo more 'Αθηναῖοι ait ἐκάλουν (αὐτὸν) καὶ τεθνεῶτα εἰς Διονύσια· τὰ γὰρ τοῦ Αἰσχύλου ψηφισαμένων ἀνεδιδάσκετο καὶ ἐνίκα ἐκ καινῆς (Vit. Apollon. 6, 6.). cf. Petit. Legg. Att. p. 68. Fabric. Harl. II. p. 168. Addit Boeckhius (p. 32.) locum Suidae v. Εὐφορίων, ubi hic Aeschyli filius narratur τοῖς τοῦ πατρὸς — οἷς μήπω ἦν ἐπιδειξάμενος, τετράκις νικῆσαι. Unum quidem correctae fabulae Aeschyleae exemplum per ingeniosam conjecturam affert idem Boeckhius (p. 132.). Suspicatur enim, Sophoclis satyricam fabulam, 'Αχαιῶν σύλλογον sive σύνδειπνον esse correctum ex Aeschyli priore, cujus rei argumentum sit summa illa loci ab Athenaeo positi similitudo l. 1. p. 17. C. D. — Stigelius sui seculi eruditis hominibus hoc de Aeschylo judicium probari negat.

materiam nihil pertinet, injudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis, qui se ad agendum comparant, utiliorem
68 longe fore Euripidem. Namque is et in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas et cothurnus et sonus Sophoclis vide- 898
tur esse sublimior) magis accedit oratorio generi: et sententiis densus, et in iis, quae a sapientibus tradita sunt, paene ipsis par, et dicendo ac respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro diserti, comparandus; in affectibus vero cum omnibus mirus, tum in iis, qui miseratione constant, facile praeci-

ego quia et sic Obr. *ego* om. Camp. *fore Euripidem.* Sic Turic. Reliqui *E. f.* Hic quidem Turic. *Euripiden.*

68. *et in sermone.* Flor. *qui et s.*, a sec. m. *et vi et s.* et sic Turic. Camp. cum Bodl. Ald. Omittunt *in* Guelf. cum Goth. Voss. 2. et rell. edd. ante Basil. acc. Obr. Si posset probari hic *vim et sermonem* (cf. 5, 10, 55.) opponendi usus, placeret sane talis ratio prae recepta, in qua scabrities est conjungendi hasce locutiones: „*et* — accedit — „*et* — comparandus“ sine verbo finito in altera parte.

ipsum reprehendunt. Turic. *i. quod reprehendet.* Flor. *i. qui reprehendet*, a sec. m. *reprehendit.* Camp. *i. reprehenderet.* Modo pro *quod* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *quo* cum edd. posterr. ante Basil. acc. Obr. *sublimior*) *magis.* Turic. Flor. inserunt *erit.* *et dicendo.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui inserunt *in.* Mox Turic. Camp. Goth. *atque.* Guelf. *et.* Mox pro *cuilibet* Guelf. *civiliter* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *qui miseratione.* Turic. Flor. inserunt *in.* *constant.* Turic. (a pr. m.) *constat.*

68. *sententiis densus.* cf. in locutione §. 102. item 2, 5, 8.

facile praecipuus. Aristoteles quoque πολλαὶ ait (Εὐριπίδου τραγῳδίαι) εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι — καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εὖ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται. Reliqua de

puus. Hunc et admiratus maxime eſt, ut 69
ſaepe teſtatur, et ſecutus, quanquam in opere diverſo, *Menander*: qui vel unus, meo quidem judicio, diligenter lectus, ad cuncta, quae praecipimus, efficienda ſufficiat: ita omnem vitae imaginem expreſſit; tanta in eo inveniendi copia, et eloquendi facultas; ita eſt omnibus rebus, perſonis, affectibus accommodatus. Nec nihil profecto viderunt, qui 70
orationes, quae *Chariſii* nomine eduntur, a

69. *praecipuus — maxime.* Turic. *praecipus et admiratus miratus m.* a ſec. m. *praecipuus et admirandus m.* et ſic Bodl. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Sed Flor. *p. et admirandus miſeratus m.* a ſec. m. *p. e. admiratus m.* et ſic Camp. Nobiscum faciunt Guelf. et Goth. niſi quod omittunt *et.* *teſtatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *preſtatur.* *et ſecutus.* Turic. Flor. (a ſec. m. uterq.) Camp. inſerunt *eum* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil.

efficienda. Quos Codd. Gibſonus *effingenda* dare ait, neque ipſe indicavit, neque vidi ullos, MSS. duntaxat; nam edd. ſane dant a Baſil. ante Gibſ. cf. 5, 12, 21. Placuiſſe hoc Gibſono nec miror nec probo.

70. *eduntur, a.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *addactura.* Ex Alm. *adducuntur.*

hujus tragici ſapientia et eloquentia in vulgus nota; et copioſe illuſtravit Valckenarius in Diatribe.

69. *Hunc — Menander.* Imitationis veſtigia et ipſi deprehendimus, de qua ſaepe monet Valckenarius; cf. Fabr. Bibl. Gr. Harl. II. p. 456. Ubi admirationem teſtetur, fragmenta nobis relicta non oſtendunt. Sed Philemonis eſt in eam ſententiam illud in Anthologia Epigrammatum nobis ſervatum: Εἰ ταῖς ἀληθείαισιν οἱ τεθνηκότες Αἴσθησιν εἶχον ἄνδρες, ὥς φασίν τινες, Ἀπηγξάμην ἄν, ὥστ' ἰδεῖν Εὐριπίδην. (Cleric. p. 364. Jacobſ. ad Anthol. to. II, 1. p. 187.)

vitae imaginem expreſſit. Notiſſima vox Ariſtophanis Byz. Ὦ Μένανδρε καὶ βίε, πότερος ἄρ' ὑμῶν πότερον ἐμιμήσατο; et Manilii (5, 470.) „Menander Qui vitam oſtendit vitae."

70. *Chariſii nomine.* Fragmenta ejus aliquot ſervavit

Menandro ſcriptas putant. Sed mihi longe magis orator probari in opere ſuo videtur, niſi forte aut illa mala judicia, quae Epitrepontes, Epicleros, Locri habent, aut medi- 899

putant. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *putent.* *illa mala.* Turic. *alia m.* cum Bodl. Voſſ. 1. 3. (ſed Guelf. *alia* ſolum, omiſſo *mala*) Jenſ. et edd. poſt ante Baſil. *illa civilia* Obr. *Epitrep.—Locri.* Sic latinis litt. Flor. Camp. Guelf. (in ultimo quidem Λοκροὶ hic dare videtur) Goth. (niſi quod ultimum *lectos*, err. Geſn., cum edd. ante Stoer. exc. Bad. pr. qui *Locre* et Baſil. qui *Locros*, de Jenſ. item err. Geſn.). Mox edd. *lochos* et ab Obr. inde graecis litt. Hic tamen vitioſe ἐπιτρέφοντες. Illud quoque a Baſil. inde plerorumque eſt vitium, *epitrepontas* accuſativum facientium et reliqua eodem caſu accipientium, (nam et ἐπικλήρους Baſil.) quod vitavit Obr. Is effinxit λοχὸς (*puerpera*), cujusmodi nulla memoratur alibi Menandru. Mei quidem Flor. Camp. et reliqui *Locre*, quod e Voſſ. 2. et Vall. afferunt, cum ipſe diligenter alterum notarim e Goth. niſi forte error eſt meus, debentis deſignare Guelf. dantem *lectos*. E Turic. nihil ponitur, quaſi conſentiente plane cum Burm. graeca emendatiſſima dante; quod contra eſſe ſuſpicor. Geſnerus primus auctore Fabricio in bibl. Λοκροὶ dedit; ego malui, per levem mutationem e *Locre*, Romana retinere elementa. *meditationes.* Obr. *illae dictiones.*

Rutilius Lupus v. polyptoton, proſopopoeïa, antitheton; ubi primo loco (p. 37.) videndus Ruhnk. Cf. Cic. Brut. 83. Fuit aequalis Demetrii Phalerei.

orator probari etc. „In „opere ſuo h. e. in ipſis co„moediis orator probatur Me„nander.“ Ita Geſnerus; qui ſimul rectiſſime monet, ineſſe ironiam, quam plerumque inducit formula *niſi forte.* Neque vox *mala* alteri *judicia* conjungenda eſt tanquam faciens unum ſubjectum, ſed eſt adjectivum pro attributo vel praedicato. Turpiter autem ſe dedit Pavius in libro de Graecis *mala* haec *judicia* interpretatus poſthabitum Menandrum Philemoni. Jam qualia ſint ea, quae memorantur *judicia*, etſi facile in argumentis τῶν Ἐπιτρεπόντων, quam comoediam Sidonius

tationes in Psophodee, Nomothete, Hypobolimaeo non omnibus oratoris numeris sunt absolutae. Ego tamen plus adhuc quiddam 71

Psophod. — *Hypob.* Flor. Camp. (hic tamen *Sophode*) *Sophocle enomothete hippobolimeo* (ultimo in Flor. suprascriptum y, item *Hypobolime* Camp.) cum Guelf. Goth. (tac. Gesn.) quanquam variante in quibusdam litteris scriptura, velut quod Guelf. dat *enomotheti,* Goth. *enomothetae.* Nostra ex hisce quam recte eruatur, apparet; neque attinuit imitari eos qui graecis litteris utuntur. Turic. ne hic quidem memorari miror. *oratoris.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. et edd. ante Bad. Reliqui *oratoriis.* Hos imitari religio fuit, cum *oratorii numeri* apud Qu. quidem nihil plane possint indicare, nisi compositionis artificium (cf. 9, 4, 57.), quod hinc prorsus est alienum. Nostrum ipsum est quidem non adeo consuetum, sed facile ferre posse videtur, quod solitae illi locutioni *omnibus numeris absolutae* hic adjicitur, cujus tandem artificii *numeros* accipere debeamus. Nec convenientius erat *orationis* hic ponere, quanquam *eloquentiae* fortasse praeferendum. In hoc loco *nisi forte* — *absolutae* laborat et infelices conjecturas tentat Stigelius.

Apollinaris Hecyrae Terentianae similem ait, τῆς Ἐπικλήρου (cf. 7, 1, 14.), potest animo concipi, in fragmentis quidem nobis relictis non apparet. *Meditationes* autem sunt μελέται, orationes de re non judiciali, cujusmodi dixeris illam ῥῆσιν, disertissimam profecto et spiritus generosi plenam, quam habemus inter fragmenta ex Hypobolimaeo reliqua p. ed. Clerici 184 seq. cui add. Bentl. in emendatt. Phileleutheri p. 64. multa dexterrime sanantem; item Toup. Epist. p. 35. De ipsa quidem hac fabula vide nos ad 1, 10, 18. Poterat autem haec ipsa Menandrei operis pars, quae meditationibus cernitur, accommodatior dici declamatoribus quam patronis. Fabularum quae hic recensentur tituli aliis quoque scriptoribus commemorati possunt inspici apud Fabricium ab Harlete auctum Vol. 2. p. 463 sqq. *Nomotheten* ut noster singulari numero designat Athenaeus p. 247. plurali Ammonius v. Λυχνίον.

oratoris. cf. not. crit.

collaturum eum declamatoribus puto, quoniam his necesse est, secundum conditionem controversiarum plures subire personas, patrum, filiorum, militum, rusticorum, divitum, pauperum, irascentium, deprecantium, mitium, asperorum. In quibus omnibus mire
72 custoditur ab hoc poëta decor. Atque ille quidem omnibus ejusdem operis auctoribus abstulit nomen, et fulgore quodam suae claritatis tenebras obduxit. Habent tamen alii quoque Comici, si cum venia leguntur, quae-

71. *eum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Voss. 2. *cum* Goth. Omittunt vocem Camp. et edd. a Gryph. ante Obr. Reliqui *esse.* *filiorum, militum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *maritorum*, improbante recte Burm. qui monet in reliquis omnibus paria induci, quod hic repente deficiat. Saltem debebat esse *coelibum, maritorum.*

custoditur. Turic. Flor. *custodietur.* *decor.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. Reliqui *decorum* (cf. 11, 3, 177.) quod non quidem (ut censebat Badius, referente Burmanno, neque enim in meo exemplo invenio) facit caudam hexametri, ut nec *archipiratae*, censente, mirum, sic ipso Burmanno; cf. 11, 2, 1.

72. *operis auctoribus.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m.) *operibus* cum Alm. *tenebras* Guelf. omittit cum Voss. 1. *obduxit.* Turic. *adduxit.* Camp. *induxit.* *Habent tamen.* Turic. *t. h.* *leguntur.* Sic Turic. Flor. reliqui *legantur.*

71. *declamatoribus — necesse — subire personas.* cf. 3, 8, 51. 6, 2, 36. 4, 1, 47. 11, 1, 55.

decor. cf. §. 27. et 11, 1, 41.

72. *si cum venia leguntur.* Fateor me, quid sit *legere cum venia*, ignorare. Cuinam datur haec venia? Legenti an scriptori legendo? Posterius probat Gesnerus in Thesauro Lat. memor hujus, quem hic transcurrerat, loci: *excusanda si quid minus probabile occurrat.* Sed quae haec

dam, quae poſſis decerpere: et praecipue *Philemon*, qui ut pravis ſui temporis judiciis Menandro ſaepe praelatus eſt, ita conſenſu tamen omnium meruit credi ſecundus. Hiſto- 73 riam multi ſcripſere praeclare, ſed nemo dubitat longe duos ceteris praeferendos, quorum diverſa virtus laudem paene eſt parem

poſſis. Guelf. *poſſunt.* Voſſ. 1. 3. *poſſint.* Goth. *poſſit.* *decerpere.* Guelf. *decernere* cum Voſſ. 1. 3. *pravis.* Turic. Flor. Camp. *prave* cum Goth. Voſſ. 2. Colb. (non Vall. ut Burm.) et edd. ante Ald. Error eſt a confuſione litterarum I et E, qualis modo in *locre.* Guelf. omiſſo *ut* (cum Voſſ. 1.) dat *quamvis* pro noſtro. Multi excuſi *quamvis* pro *ut.* *judiciis.* Flor. (a pr. m.) Ruſc. *judicis.* Guelf. omittit cum Voſſ. 3. *tamen.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui omittunt, quorum eſt Guelf. *credi ſec.* Flor. (a ſec. m.) *c. eſſe ſ.* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. ante Bad. Sed Guelf. *eſſe ſ.*

73. *multi ſcripſere.* Turic. *multis ſcribere*, a ſec. m. *in multis ſcribere.* *longe duos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *d. l.* *parem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *priorem.*

eſt ratio addendi hoc de animo ad indulgentiam compoſito, qui bona quaedam in hiſce ſcriptoribus ſit inventurus? Qui indulget vitioſis, is ſane multa poterit probare; ſed verendum erit, ne plura quam opus ſit. An accipiemus *veniam* legendorum talium a praeceptore diſcenti conceſſam? At hoc plane jejunum; neque enim plus inveniet boni qui volente magiſtro leget, quam qui nolente. Longe aptius erat, ſi *cum delectu* dixiſſet, vel *cum cautione*, vel ut §. 116. *cum judicio.* An forte hoc inerit, ſi repoſueris *cum verecundia?* [Mihi tamen ſatisfacit Geſneri ratio. Nam venia utique et indulgentia opus eſt, ſi quis ceteros comicos, a Menandro obſcuratos, legere animum inducat. Qui igitur a vitiis illorum non abſterretur, is inveniet, quae excerpere etiam volet. BUTTM.]

Philemon. cf. 3, 7, 18.

meruit. impetravit, non *dignus fuit:* cf. 9, 2, 98.

consecuta. Densus, et brevis, et semper instans sibi *Thucydides:* dulcis, et candidus, et fusus *Herodotus:* ille concitatis, hic remissis affectibus melior; ille concionibus, hic ser-
74 monibus; ille vi, hic voluptate. *Theopompus* his proximus, ut in historia praedictis minor, ita oratori magis similis: ut qui, antequam est ad hoc opus solicitatus, diu fuerit orator.
Philistus quoque meretur, qui turbae quam- 901
vis bonorum post eos auctorum eximatur, imitator Thucydidis, et ut multo infirmior, ita aliquatenus lucidior. *Ephorus*, ut Isocrati

fusus. Turic. (a sec. m.) Guelf. Camp. *effusus* cum Goth. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *ille concitatis — melior.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *vi.* Guelf. *ut* cum Voss. 1. *voluptate.* Turic. Flor. (uterq. a sec. m.) *voluntate* cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. ῥώμῃ — Θουκυδίδης· ἡδονῇ — διενεγκόντα τὸν Ἡρόδοτον. Dionys. l. c.

74. *ad hoc.* Turic. *ab hoc:* cf. 3, 6, 53. Mox §. 80. *ab hoc* pro *ob hoc* Flor. (a pr. m.) Camp. Jens. Tarv. *qui turbae.* Turic. *qui turpe*, a sec. m. *quid turpe.* Camp. *quid turbae* cum Voss. 2. (non Goth. cf. §. 42. it. 82.) Guelf. *qui tubae.* *eos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Reliqui *hos.* *eximatur.* Turic. (a sec. m.) Guelf. Camp. *existimatur* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald.

73. *Thucydides — Herodotus.* Hic quoque Dionysium l. c. p. 424 sqq. conferre operae pretium fuerit, cui cum fere judicio consentiat noster, eloquendi virtute profecto non est posthabendus.

candidus. cf. §. 32.

74. *praedictis.* cf. 8, 3, 83.

solicitatus, ab Isocrate magistro: vide Cic. de Or. 2, 13. item ut in Ephoro: cf. 2, 8, 11.

meretur. Hic quidem alio quam modo (72.) significatu; et plane structum sicut *dignus*, quod alias me legere non memini.

aliquatenus. Suspicor fuisse *aliquanto*.

viſum, calcaribus eget. *Clitarchi* probatur
ingenium, fides infamatur. Longo poſt in- 75
tervallo temporis natus *Timagenes* hoc eſt vel
ipſo probabilis, quod intermiſſam hiſtorias
ſcribendi induſtriam nova laude reparavit.
Xenophon non excidit mihi, ſed inter philo-
ſophos reddendus eſt. Sequitur oratorum 76
ingens manus, ut cum decem ſimul Athenis
aetas una tulerit. Quorum longe princeps
Demoſthenes, ac paene lex orandi fuit: tanta
vis in eo, tam denſa omnia, ita quibusdam

75. *Timagenes.* Turic. Flor. (hic a ſec. m. *t* anteponit) *imagines.* *hoc eſt vel.* Turic. *hoc e vel.* Camp. *h. v.* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *v. h.* cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *v. h. eſt.* *ſed inter.* Turic. Flor. inſerunt *mihi*, iterum poſitum.

76. *ut cum.* Sic Turic. Flor. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Camp. qui omittit *cum.* Sed Guelf. *ut tum.* Reliqui omittunt *ut.* *lex orandi.* Turic. *lexoran.*

Clitarchi — infamatur. Hic (reliqui enim hic commemorati notiores ſunt, quam ut mea oratione indigeant) comitatus Alexandrum mox ejus res expoſuit. Fidem ſcriptoris cum noſtro elevat Cicero Brut. 11. et quamvis ingenioſum judicio in elocutione deſtitutum notat Longinus 3, 7. item Demetr. de Eloc. extr. Vide et Heynium de fontibus Diodori in fronte Diod. Bip. p. 84. 85. In *Philiſto* cf. Cic. ad Q. fr. 2, 13. ubi *paene puſillum Thucydidem* appellat.

75. *Timagenes.* cf. 1, 10, 10.

76. *ut cum.* cf. 9, 1, 3.

tam denſa omnia. Hoc *denſi* vel *crebri* vocabulum frequentat in hisce; vid. §. 68. 73. 102. 106. cf. 2, 5, 8. Sic et πυκνὸν eſt ap. Dionyſ. Vol. (Reiſk.) 5. p. 463. 470. item συγκεκροτημένη λέξις p. 538. Hermogenes de Formis p. 470. ταῖς πυκνότησι τῶν ἐννοιῶν.

quibusdam nervis. Eadem comparandi forma §. 82. *quandam — deam.* §. 81. *quodam Delphico — oraculo.*

nervis intenta ſunt, tam nihil otioſum, is dicendi modus, ut nec quod deſit in eo, nec
77 quod redundet invenias. Plenior *Aeſchines*, et magis fuſus, et grandiori ſimilis, quo minus ſtrictus eſt: carnis tamen plus habet, 902
minus lacertorum. Dulcis imprimis et acutus *Hyperides*: ſed minoribus cauſis, ut non

invenias. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *invenies*.

77. *Plenior*. Turic. *pleniora*, a ſec. m. *planiora*. cf. 9, 4, 34. *minus lacertorum*. Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. Reliqui *l. m.*

minoribus cauſis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. a quo *ſed* quoque abeſſe narrant.

77. *Plenior*. Recte contra Barthium ad Stat. Theb. 8, 683. defendit noſtram vocem Burmannus, ne reponatur, quod vult ille, *planior*. Neque enim quidquam magis proprie opponitur *ſtricto* et *gracili* quam *plenum*, velut, indicante Burm., Ovid. art. am. 2, 661. „Dic habilem, „quaecunque brevis, quae „turgida, plenam." et Rem. 327. „Turgida, ſi plena eſt, „ſi fuſca eſt, nigra vocetur." Qu. Declam. 7. p. Bip. 140. „ſolidum plenumque corpus." Ubi *plus carnis*, ibi *plenius* corpus.

Hyperides. Qui hoc de minoribus cauſis Hyperidis ingenio accommodatis diſerte dicat praeter noſtrum, non invenio. Eo tamen tendunt fere quae leguntur apud Dionyſium (p. 434 ſeq.), Hermogenem (p. 420. 491.), Longinum c. 34., Ciceronem de Or. 3, 7. Or. 26. 31. De Lyſia quidem ſic cenſet Dionyſius p. 488. 542. et Cicero de opt. gen. Oratt. c. 3. extr. Dolendum eſt autem, illam quam Dionyſius promiſit Hyperidis, Demoſthenis et Aeſchinis cenſuram deſiderari: vid. p. 451. 629. Funebris ejus laudationis fragmentum a Stobaeo ſervatum p. 618. (ed. Geſn.) merito certatim laudant VV. DD. In quo pro hisce *ὅμως δὲ χρὴ θαῤῥεῖν καὶ τῆς λύπης παραινεῖν εἰς τὸ ἐνδεχόμενον* legendum ſuſpicor — *τῇ λύπῃ π.* aut *τῆς λύπης παραιρεῖν* —. Si Libanio credimus, Hyperideam eſſe, non Demoſtheneam, orationem *περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνθηκῶν*, ſatis illa oſtendit leniorem quam eſt Demoſthenis characterem.

dixerim utilior, magis par. His aetate *Lyſias* 78
major, ſubtilis atque elegans, et quo nihil,
ſi oratori ſatis eſſet docere, quaeras perfectius:
nihil enim eſt inane, nihil arceſſitum; puro
tamen fonti, quam magno flumini propior.
Iſocrates in diverſo genere dicendi nitidus et 79
comtus, et palaeſtrae, quam pugnae magis
accommodatus, omnes dicendi Veneres ſecta-
tus eſt; nec immerito: auditoriis enim ſe,
non judiciis compararat: in inventione facilis,
honeſti ſtudioſus: in compoſitione adeo dili-
gens, ut cura ejus reprehendatur. Neque 80
ego in his, de quibus locutus ſum, has ſolas
virtutes, ſed has praecipuas puto: nec ceteros
parum fuiſſe magnos. Quin etiam *Phalerea*

78. *eſſet.* Turic. Camp. *eſt.* Reliqui *ſit.* Noſtrum e conjectura: cf. 1, 8, 5.

79. *in diverſo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judici verſo.* *auditoriis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *auditaris.* Guelf. *Auditoribus.* Voſſ. 3. *auditoris.* *ſe, non.* Turic. *venit.* Flor. *venum*, a ſec. m. nil niſi *non.* *judiciis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judicis.* *compararat.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *comparat* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. (exc. Loc. Ven.) acc. Leid. Gibſ. Obr.

80. *locutus ſum.* Sic Turic. Camp. Reliqui *ſ. l.* *Phalerea illum.* Sic Voſſ. 1. 3. *phalere attillum* Turic., a ſec. m. p. *atilii,* item *demetrii.* Reliqui *Phalereum illum.* Guelf.

78. *ſatis eſſet.* At non eſt: cf. 4, 5, 6.

79. *Iſocrates.* Non opus erat cum Capperonnerio apponere locum Dionyſii (p. 432.), qui etſi non alienus ab hoc ipſo noſtri, non tamen adeo congruit, ut poſſit Quintilianeus inde expreſſus videri. Eſt copioſius praeterea de Iſocrate Dionyſii judicium (p. 534 — 585), multa et ipſum continens huc facientia.

illum *Demetrium*, quanquam is primus inclinaſſe eloquentiam dicitur, multum ingenii habuiſſe et facundiae fateor, vel ob hoc memoria dignum, quod ultimus eſt fere ex Atti- 905
cis, qui dici poſſit orator: quem tamen in illo medio genere dicendi praefert omnibus Cicero.
81 Philoſophorum, ex quibus plurimum ſe traxiſſe eloquentiae M. Tullius confitetur, quis dubitet *Platonem* eſſe praecipuum, ſive acumine diſſerendi, ſive eloquendi facultate divina quadam et Homerica? multum enim ſupra proſam orationem, et quam pedeſtrem Graeci vocant, ſurgit: ut mihi non hominis ingenio, ſed quodam Delphico videatur ora-
82 culo inſtinctus. Quid ego commemorem

Camp. *Phalerium i.* *is primus.* Turic. Flor. *is primum. eloquentiam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eloquentiae. medio.* Flor. (a ſec. m.) Guelf. *mediocri* cum Voſſ. 1. 3. 81. *traxiſſe.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *transiſſe. dubitet Platonem.* Turic. Flor. Camp. inſerunt *et.* Guelf. *dubitat P.* *quodam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quaedam.* *oraculo inſtinctus.* Turic. Flor. *o. de inſtrictus.* Ille a ſec. m. *o. dei inſtructus,* hic *de inſtinctus.* Camp. *o. dei inſtinctus.* Ex Alm. nil niſi *inſtrictus.*

80. *Demetrius — is primus inclinaſſe — dicitur.* cf. Cic. Brut. 9. „Hic primus inflexit orationem.“

praefert — Cicero. „Reſpicit, puto, quod jam obſervatum Almelovenio, ad Orat. 27., qui et alia quoque illius elogia citat ex de Orat. 2, 23. et Offic. 1, 1.“ Geſnerus. — Adde Leg. 3, 6. Fin. 5, 19. De medio genere dicendi cf. §. 52.

81. *M. Tullius confitetur.* cf. Orat. 3. „Fateor me oratorem, ſi modo ſim, aut etiam quicunque ſim, non ex rhetorum officinis, ſed ex Academiae ſpatiis extitiſſe.“

et quam pedeſtrem. Parum placet conjunctio *et*, cujus nullam hic idoneam vim agnoſco.

Delphico—oraculo. Laudant Cic. Brut. 31. ubi cum Jove

Xenophontis illam jucunditatem inaffectatam, ſed quam nulla conſequi affectatio poſſit? ut ipſae ſermonem finxiſſe Gratiae videantur, et, quod de Pericle veteris comoediae teſtimonium eſt, in hunc transferri juſtiſſime poſſit, in labris ejus ſediſſe quandam perſuadendi
deam. Quid reliquorum *Socraticorum* elegan- 85
904 tiam? Quid *Ariſtotelem?* quem dubito ſcientia rerum, an ſcriptorum copia, an eloquendi ſuavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. Nam in

82. *illam jucunditatem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *j. i.* *conſequi affectatio poſſit.* Sic Turic. Flor. (uterque tamen *adſ.*) Camp. *poſſit affectatio ſequi* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *a. conſ. p.* Goth. Jenſ. cum edd. ante Baſil. Reliqui *p. a. c.* *ſermonem finxiſſe G.* Sic Turic. Flor. *ſ. g. f.* Goth. Camp. Ald. Bad. *fluxiſſe ſ. g.* Guelf. *ipſe ſ. graecis f.* *videatur* Jenſ. cum edd. ante Ald. quod recte improbat Badius, qui et *ipſi* non male ſcribi poſſe monet. Singularem *videatur* et Turic. (a ſec. m.) et Goth. *de Per. — teſtimonium.* Guelf. *de veteri peride t.*, item *comoediae* omittente Voſſ. 1. *peride* autem dante Voſſ. 3. *labris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *laboribus* cum Alm. E Voſſ. 2. *laboris;* nil tale Goth. (cf. §. 74. it. 86.)

83. *elegantiam.* Turic. Flor. *elegentium.* Ille a ſec. m. *elegantium*, hic noſtrum. *eloq. ſuavitate.* Turic. Flor.

comparatur Plato. Adde Cic. Legg. 2, 7. de Or. 3, 4. Valde ſimilis ſententiae figura de Legg. 1, 22. „praecepti „tanta vis — ut ea non ho„mini cuipiam, ſed Delphico „deo tribueretur.“

82. *vet. comoed. teſtim.* Locus eſt notiſſimus Eupolidis in Δήμοις comoedia. Cf. Plin. Ep. 1, 20. ibique Geſn. Vide et nos ad Qu. 2, 16, 19. ubi ponitur locus Ariſtophaneus, ad quem ipſos hosce Eupolidis verſus profert ſcholiaſtes. Ciceroni commemorantur in Bruto c. 9. 15.

Theophrasto tam est loquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxisse dicatur.
84 Minus indulsere eloquentiae *Stoici* veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo probandoque, quae instituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam, id quod sane non affectant, oratione magnifici.

(hic a pr. m.) *e. usus s.* cum Goth. Voss. 2. *e. vis s.* Alm. *e. usu s.* Guelf. cum Voss. 3. Jens. Tarv. *loquendi nitor.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Omittit *est* Guelf. dans *eloq.* Sed *loquendi* totum desiderat Venet. Reliqui *eloquendi n.*

84. *Stoici.* Turic. *hystori*, a sec. m. *hystorici.* Flor. *hystoriae*, sed et *eloquentiae* omittit a pr. m., a sec. ipsam nostram reponit scripturam. *colligendo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *coligendo.* Hic a sec. *eligendo*, et sic Jens. cum edd. post. ante Ald. acc. Bad. Colon. Paris. Colin.

probandoque, quae. Turic. om. *quae*, Guelf. encliticam cum Voss. 3. *probandoque quod* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. Placet. *instituerant.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *instituerum.* *valuerunt.* Guelf. om. cum Voss. 3. *sane.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sene.* *affectant.* Turic. Flor. *adfecti tacuerant.* Ille a sec. m. *afferti tacuerant*, hic nostrum ipsum. Camp. *affectaverunt.* Goth. *affectarunt* cum Basil. et edd. post. ante Obr. acc. Roll.

85. *magnifici. Idem.* Guelf. inserit *Quid romanorum?* cum Jens. (err. Gesn.) et edd. post. ante Ald. *qui romanorum* inserit Voss. 3.

83. *loquendi nitor.* Cum variandi causa, tum quia magis sermone familiari quam scriptis meruisse hoc nomen videtur Theophrastus, *loquendi* quam *eloquendi* maluisse Quintilianum suspicor: cf. 9, 4, 147. Miras loquendi delicias sectatum vides apud nostrum 8, 1, 2. sed et vestitus cultusque apud Athenaeum 1. p. 21. a. indicante Almeloveenio. De nomine, quo suum Tyrtami mutavit, cf. Diog. Laërt. 5, 38. — Facilius aliquanto fuerit, si pro *tam est* scribatur *tantus est.*

84. *Stoici — colligendo probandoque.* cf. 2, 20, 7.

Idem nobis per Romanos quoque auctores 85
ordo ducendus eſt. Itaque ut apud illos Homerus, ſic apud nos *Virgilius* auſpicatiſſimum dederit exordium, omnium ejus generis poëtarum, Graecorum noſtrorumque, haud dubie proximus. Utor enim verbis iisdem, quae 86
ex Afro Domitio juvenis excepi: qui mihi interroganti, quem Homero crederet maxime accedere, *Secundus*, inquit, *eſt Virgilius, propior tamen primo, quam tertio.* Et hercule ut illi naturae coeleſti atque immortali ceſſeri-

Homerus, ſic. Turic. Flor. (hic quidem *ſit*) *homeros ſit ſ.* a pr. uterque m. Graecam formam retinet Turic. et habet Alm. *apud nos Virg.* Turic, omittit *nos*, mox pro eo reponit *Romanos*, et idem pro *nos* Camp. A pr. m. Flor. omittit *apud*. *noſtrorumque, haud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Baſil. Reliqui Regio jubente inſerunt *illi*.

86. *Utor.* Sic Turic. Flor. *Ut* Guelf. cum Voſſ. 3. Reliqui *Utar*. *ex Afro.* Praepoſitionem a pr. m. omittunt Turic. Flor. *quae* deſiderare narratur Alm. *ab A.* Jenſ. cum edd. poſt. ante Baſil. *excepi.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. et edd. ante Baſil. (niſi quod Veneta *cepi*). Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *excipi.* Reliqui *accepi.* Malim ſine praepoſ. *quae Afro — elicui.* *hercule.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. 5, 12, 16. 10, 2, 3. Reliqui *hercle.* *ut illi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum *i.* cum Goth. *coeleſti atque immortali.* Guelf. *c. atque divinae* cum Voſſ. 2. (cf. §. 82. it. 88.) Sed Camp. *divinae atque c.* cum Ald. Baſil. (niſi quod haec *divine at*)

86. *Utor enim.* Quare *proximum* appellarit, tuetur ſe auctoritate Domitii; nec opus igitur *utar* ſcribere cum recentioribus, cum nihil novi mox proferat.

quae ex Afro — excepi. Parum terſa oratio. cf. not. erit. In *accedendo* cf. 6, 2, 35.

ut — ceſſerimus, ita. Cave conjunctivum repetas ab *ut*;

mus, ita curae et diligentiae vel ideo in hoc plus eſt, quod ei fuit magis laborandum: et quantum eminentibus vincimur, fortaſſe
87 aequalitate penſamus. Ceteri omnes longe ſequentur. Nam *Macer* et *Lucretius* legendi quidem, ſed non ut phraſin, id eſt, corpus eloquentiae faciant: elegantes in ſua quisque materia, ſed alter humilis, alter difficilis.

cf. 5, 10, 91. et hic §. 95. Sic et 10, 1, 5. *ergo* (cum edd. poſt. ante Ald.) pro *igitur*; item 10, 4, 4. *ideo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *idoneo.* *quantum.* Guelf. *quanto plus* cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Baſil. *quanto* Ald. Obr. *eminentibus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *eminentioribus.*

87. *longe.* Turic. omittit. *ſequentur.* Camp. Obr. *ſequuntur;* male. *Lucretius legendi.* Turic. *L. loquendi.* Flor. (a pr. m.) *L. ejus loquendi.* *phraſin, id eſt, corpus.* Turic. *pars in idem e.* Flor. (a pr. m.) *pars in i. e. c.* Guelf. *ph. i. e. ut c.* cum Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Bad. *elegantes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *legentes* cum Alm. *humilis.* Flor. *luminis.*

eſt indefinite poſitus pro eo: *cedendum eſt.* Uſus autem ſatis frequens Latinorum in comparandis ſuis et Graecorum aliorumve virtutibus, gentem ſuam ſuosque cives prima pluralis numeri perſona deſignandi: cf. §. 93. 99. 107. Ita Tacitus Ann. 1, 50. 2, 3. bis. Agitur ipſorum qui ſcribunt res, cum decertat Romanus cum alius populi cive.

aequalitate. „*Aequalitatem* „interpretor *aequabilitatem.*" Geſnerus. Cf. §. 54. „*aequali* „quadam mediocritate." Virgilius nunquam infra ſe deſcendit, quod Homero tacite quidem hic imputatur. Cf. etiam dicta nobis de nomine *aequalius* ad 5, 8, 60.

87. *Macer et Lucretius.* cf. §. 56. item de Lucretio 1, 4, 4. unde apparet, quare difficilis appelletur: vid. et not. noſtr. ad 1, 8, 8. Recte autem Burm. monet, idem operis propoſitum reſpicientem Ovidium *ſublimem* appellare Lucretium Amor. 1, 15, 23. Eadem cauſa Statio Sylv. 2, 7, 76. eſt „dat furor arduus Lucreti." *Humilis* igitur Macer propter herbarum proprietates, quas carmine conſectatur.

Atacinus Varro in iis, per quae nomen est assecutus, interpres operis alieni, non spernendus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples. *Ennium*, sicut 88
906 sacros vetustate lucos, adoremus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent speciem, quantam religionem. Propiores alii, atque ad hoc, de quo loquimur, magis utiles. Lascivus quidem in heroicis quoque

verum ad augendam. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *verus augendam.*

88. *vetustate lucos.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *vetus tamen locus.* Ille a sec. m. *vetustatem locutos.*

alii, atque ad hoc, de quo loquimur. Ita Guelf. cum Alm. Voss. 1. 3. Basil. *aliasque ad hoc de qua loquamur* Turic. a sec. m. *a. atque ad hanc de qua loquimur,* et sic Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Locat. Venet. Rusc. *ad hanc atque de qua l.* Jens. Tarv. *alii ad hanc phrasin de qua l.* Ald. Reliqui *a. a. a. hanc phrasin de qua l.* *heroicis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *erois.* Ex Alm. *ereis.* Quid sit quod e Voss. 3. quasi varians scriptura ipsum nostrum profertur *heroicis*, non exputo. Fateor mihi aliquam de nostra scriptura suspicionem subnasci (cf. §. 51.). An et hic fuit *epicis*? Nisi materiam magis quam metrum respexisset noster, non profecto lasciviam notasset, quam nemo in versu hexametro erat miraturus, cum tot sint satirarum hexametri nequitiis referti. An voluit aliquam Heroidum mentionem injicere? Non puto. Neque

Atacinus Varro. Scribo simplici T. contra quidem libros plerosque, sed auctore Horatio Serm. 1, 10, 46. Cf. Qu. 1, 5, 18. sed imprimis Ruhnk. Ep. Cr. p. 199—201.

88. *Ennium — religionem.* Miranda elocutionis in nostro proprietas et majestas. Cf. nos ad 1, 8, 8.

heroicis. cf. not. crit. De *Ovidio* nota omnia, dignus tamen imprimis, cujus de hoc poeta prodita conferantur, Seneca pater Controv. 2, 10. Philippus quidem Melanthon natura gravem et tetricum hic agnoscit Qu., cui Ovidius *partibus* modo *laudandus* sit visus; esse enim *totum laudandum.*

Ovidius, et nimium amator ingenii ſui: lau-
89 dandus tamen partibus. *Cornelius* autem *Severus*, etiamſi verſificator quam poëta melior, ſi tamen, ut eſt dictum, ad exemplar primi libri bellum Siculum perſcripſiſſet, vindicaret

enim in elegiis quisquam luxuriantis ingenii delicias magnopere improbabit, ſi maxime alienas a matronarum heroicarum dignitate. *Epica* profecto metamorphoſes potuerunt appellari, quarum noſter alibi quoque tetigit levitatem et luſus 4, 1, 77. *tamen partibus.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Baſil. Sed a ſec. m. Flor. *t. parcius*, et ſic Camp. cum Goth. et edd. a Jenſ. ad Baſil. *laudandis partibus* ſine conjunctione Guelf. E Voſſ. 3. *laudandus partibus.* Voſſ. 2. *laudandus in partibus* (cf. 86. it. 89.). Reliqui *t. in p.* Praepoſitio omittitur etiam 9, 9, 111.

89. *etiamſi.* Turic. *etiam ſit.* Guelf. etiam ſic cum Voſſ. 3. Fateor mihi terſiorem videri orationem, ſi reponatur *etiamſi ſit*, propter illud quod mox infertur alterum *ſi tamen.* Camp. *et ſi.* *exemplar.* Turic. *exempla.* Goth. *exemplum* cum Vall. (cujus cum nulla ap. Badium ſit mentio, ſuſpicor eſſe in Voſſ. 2. cf. §. 88. item 91.). *perſcripſiſſet.* Turic. (a pr. m.) *praeſcripſiſſet.*

89. *Cornelius — Severus.* Cf. Voſſ. de Hiſtorr. Latt. p. 109. Si propter locum de Cicerone a Seneca patre prolatum, Suaſ. 6., Joſ. Scaliger conjectabat, pro *Siculum* in noſtro reponendum eſſe *civile* bellum; poterat viciſſim, id quod monent Colomeſius et Geſnerus, Aetnae illa deſcriptio, quam adhuc terimus, commemorata Senecae filio epiſt. 79. ſuſpicionem injicere particulae ex illo opere *Siculae expeditionis* decerptae. Carminis Severiani titulum non memorat ſcholiaſtes Perſii ad 1, 95.

etiamſi. cf. not. crit.

ut eſt dictum. Nihil ego hic ſignificari exiſtimo niſi communem et pervulgatum inter homines iſtius vel ſuperioris temporis ſermonem, qui de opere Severi ita judicaverint. Non opus igitur requirere, a quo tandem *hoc dictum ſit*, multo minus etiam memoriam torquere, ut is in opere Quintilianeo locus inveniatur. Neque enim ſolet ita ſua *dicta* deſignare.

sibi jure secundum locum. Sed eum consummari mors immatura non passa est: puerilia tamen ejus opera et maximam indolem ostendunt et admirabilem, praecipue in aetate illa, recti generis voluntatem. Multum in *Valerio* 90
Flacco nuper amisimus. Vehemens et poëticum ingenium *Saleji Bassi* fuit, nec ipsum

Sed eum. Flor. *ferrenum.* Guelf. *Uarrenum.* Voss. 1. 3. *ferrenum.* Alm. *Terrenum.* Basil. *Varenum* cum Gryph. marg. Steph. Ricc. „Latere hic poëtam aliquem certum „mihi est; sed quia ille raptus in prima aetate, paucis forte „notus et memoratus fuit. *Varenum* si legatur, forte" (fortasse) „ille fuit, vel ipsi gentilis, quem a Cicerone defen„sum saepe apud Fabium nostrum legimus. Varenum accu„satum a Bithynis memorat Plinius 7, c. 6. sed quem hic „intelligi vix puto." Burmann. „Cum Gothanus et primae „editiones consentiant, et praeterea videantur haec Severo „Cornelio convenire, ut de quo modo dixerit, eum *ad* „*exemplar primi libri bellum Siculum non perscripsisse:* nescio „an opus sit quaerere, quod forte" (fortasse) „nusquam est." Gesner. Turicensem, summae auctoritatis librum, commemorari non video (cf. 65. item prooemium nostrum tertio volumini praemissum p. 4. 5.). A Mediolanensibus duobus nihil opis expectandum, quorum uterque mutilus est in nostro loco. Nec tamen dubito, quin verum viderit Burmannus. Eum quem modo *versificatorem* appellarat tantis profecto laudibus Qu. non mactavit. Quis vel Bentlejus vel Ruhnkenius vel Porsonus nobis eum demonstraturus est, qui hic delitescit?

admirabilem. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Basil. Reliqui *mirabilem.*

90. *Saleji.* Flor. *sali.* Camp. *Salei* cum Rusc. Ald.

secundum locum. Inter epicos Latinos a Virgilio.

Sed eum cet. cf. not. crit.

90. *in Valerio Flacco.* Cf. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 250 seqq. Maligne hic laudatum poëtam criminatur is, qui multa in hoc super poetis judicio Quintilianeo reprehendit, Caspar Barthius Advers. 56, 11. item ad Stat. Theb. 6, 95. 10, 700.

ingenium Saleji Bassi. cf.

ſenectute maturum. *Rabirius* ac *Pedo* non
907 indigni cognitione, ſi vacet. *Lucanus* ardens,

Bad. Baſil. Sed Goth. *Salii* cum Jenſ. Tarv. Voſſ. 2. Palat. Gebh. *Syllae* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. quanquam hi *ſile*.

ſenectute maturum. Turic. *ſ. ma turbi*, a ſec. m. *ſenectus maturavit* cum Barthii cod. Bodl. Anderana, et ſic haud dubie Palat. Gebh. Sed Flor. (a pr. m.) *ſ. turbit*. Colinaei et Vidovaei edd. *ſ. maturuit* et hoc ineſſe ſuſpicor Turic. et Flor. In hac autem ſcriptura an ſit reprehenſio, qualem vulgo agnoſcunt in recepta, merito dubitatur. Res manifeſta foret, ſi pro *ipſum* legeretur *ipſa*, ut ne ipſa quidem ſenectus attuliſſe ejus ingenio maturitatem diceretur. Nunc, quae eſt Gebhardi ſententia, poteſt ſane intelligi immaturae tantum mortis ſignificatio, et habet „nec ipſum" quo referatur, ſi memineris, illum ſive Varenum ſive Cornelium Severum ante diem mortuum modo narrari, idemque in Valerio Flacco oſtendi. Fatendum tamen, ingratum eſſe aſyndeton in verbo *maturuit*, orationem autem terſiorem et molliorem in recepta; quanquam vel ipſa haec, propter illud *nec ipſum*, poteſt nonniſi in juventute extinctum Salejum teſtari. Quo tamen ordine recenſetur, totusque dicentis de eo habitus is fere eſt, ut colligas, non valde laudabilem ei viſum Salejum. In nos ad 6, Pro. 3. p. 425. De *ſenectute maturum* conſule not. crit.

Rabirius. Hic, qui carmine perſecutus eſt bellum Achaicum, aliquot ſcriptoribus cum eximia laude memoratur, velut Ovidio (Pont. 4, 16, 5.) et Vellejo 2, 36. et L. Senecae (Beneſ. 6, 3.). Cf. Voſſ. de Hiſtorr. Lat. 1, 21. Nihil ejus reliquum.

Pedo. cf. 6, 3, 61. Ejusdem Theſeida, quae et ipſa intercidit, demonſtrat Ovid. Pont. 4, 10, 71. Verſus de navigatione Germanici profert M. Seneca Suaſor. 1. Cf. idem Voſſ. de Poett. Lat. p. 52.

Lucanus. Nota de hoc omnia. Alii hiſtoricis eum potius quam poëtis annumerant. Serv. ad Aeneid. 1, 386. „Lucanus ideo in numero „poëtarum eſſe non meruit, „quia videtur hiſtoriam com„poſuiſſe, non poëma." Cf. interprr. ad Petron. 118. et nos ad 3, 8, 25. Sed hic conſule not. crit.

et concitatus, et sententiis clarissimus, et, ut dicam quod sentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus. Hos nominavimus, 91
quia Germanicum Augustum ab institutis studiis deflexit cura terrarum, parumque diis
908 visum est, esse eum maximum poëtarum. Quid tamen his ipsis ejus operibus, in quae,

Epist. ad Tryph. 1. pro *maturuisse* Flor. (a pr. m.) Guelf. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Ald. *maturavisse*. *annumerandus*. Turic. *mitandus*, a sec. m. *imitandus*, et sic Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Voss. 1. 2. 3. Vall. Bad. Basil. Gryph. marg. item Vasc. marg. Steph. Obr. *numerandus* Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Gryph. Quam scripturam Regio probatam Badius (cui accedere Gallaeum narrat Burmannus) recte ferendam negat, vel enim *inter oratores* vel *oratoribus annumerandus* scribendum fuisse. Praefert igitur quod dant MSS. cui firmando adhibet Gallaeus locum 10, 2, 21; non male ille. Quanquam, fateor, tersius aliquanto magisque explere animum lectoris videtur, quod nunc legimus, ita tamen ut in hac ratione scribere malim „*sed*, ut dicam quod sentio." Quomodo autem haec scriptura, si ipsa fuit Quintiliani, abire potuerit in eam, quam praeferunt antiquissimi quique libri, non exputo. Est tamen praeterea, quod avertat a vulgata: fit enim clausula hexametri plena in hac; quod secus est in *imitandus*. Acutioribus itaque locum hunc relinquo.

91. *parumque diis*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *parum quae his*. Alm. *parumque his*, et sic Camp. Sed Guelf. omittit encliticam cum Voss. 3. Scribendum censeo *dis*, monosyllabo. *tamen his*. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *t. iis*. Guelf. *his* om.

91. *Germanicum Augustum*. Diu est cum viderunt VV. DD. de Germanici Arateis hic nequaquam esse cogitandum, sed solum demonstrari Domitianum imperatorem, de cujus poetica laude vide nos ad 4 Pro. 3. Poetas, qui eum adulati sint hoc nomine, refert Dodwellus Annal. Quintil. §. 14. hosce: Sil. Ital. 3, 618 — 20. Valer. Flacc. 1, 12. Martial. 8, 82.

donato imperio, juvenis secesserat, sublimius, doctius, omnibus denique numeris praestantius? Quis enim caneret bella melius, quam qui sic gerit? Quem praesidentes studiis deae propius audirent? Cui magis suas artes aperiret familiare numen Minerva?

donato. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. (non Jens. err. Gesn.) Bodl. Voss. 1. 3. Basil. Gesn. Bip. Sed pro *in quae donato* Voss. 2. *iniquae donatus*, quorum prius et Goth. (tac. Gesn.) cf. §. 89. item 109. Sed suspicor male excerptum Voss. 2. Editorum primus Camp. *donatus* et sic reliqui.

secesserat. Hoc e Lipsii conjectura (ad Tacit. Hist. 4, 86.) dedi post Gesn. Bip. Libri omnes *successerat.* Cf. Drakenb. ad Liv. 2, 50, 3. *gerit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Vall. Camp. Ald. et edd. post. ante Burm. acc. Bip. Reliqui *egerit.* Burmannus, curiosus insolentioris verbi, appellat Gronovium in Obss. 2, 3. p. 178. docentem exemplis, *agere* quoque *bellum* dici ab antiquis, (add. Oudend. ad Suet. Caes. 45.) nec attendit (id quod negat etiam) bellorum, quae, quoad rei publicae praeest, adhuc gerat Domitianus, fieri mentionem, non eorum quae *egerit.* Gesnerus, recta probans, librum suum securius inspexit. Probabat Regius Codd. scripturam *gerit*, non suam emendationem reponebat. Cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 49. p. 957.

deae propius. Turic. *ea propriis*; a sec. m. *eo propius.* Flor. (a pr. m.) *ea p.* cum Alm. *familiare numen Minerva.* Sic Flor. Basil. Sed Turic. *familia rennum minerva;*

donato imperio. „*Donato* „*imperio* militari, condonato „tum suspicionibus fratris, „tum suo in optimarum artium „studia amori, *in opera* poe„tica, h. e. ad ea elaboranda, „a strepitu rerum gerendarum „secesserat Domitianus." Gesner. Illustrantur haec locis Taciti et Suetonii supra a me citatis. Valde geminus Quintilianeo adulandi color est apud Statium Achill. 1, 15. 16. „— cui geminae florent „vatumque ducumque Certa„tim laurus: olim dolet altera „vinci."

praesidentes studiis deas tam *prope audientes* imperatorem recte Gesnerus refert ad agonem musicum, quem instituit ille auctore Suet. Dom. 4. Cf. Stat. Sylv. 3, 5, 28. 31 — 33. et nostr. 9, 4, 11.

familiare numen Minerva. Se enim Minervae filium jacta-

Dicent haec plenius futura fecula. Nunc enim 92 ceterarum fulgore virtutum laus ifta praeftringitur. Nos tamen facra litterarum colentes feras, Caefar, fi non tacitum hoc praeterimus, et Virgiliano certe verfu teftamur,

Inter victrices hederam tibi ferpere lauros.

Elegia quoque Graecos provocamus, cujus 93 mihi terfus atque elegans maxime videtur auctor *Tibullus*. Sunt qui *Propertium* malint. *Ovidius* utroque lafcivior: ficut durior *Gallus*. Satira quidem tota noftra eft, in qua

a fec. m. *familiarem ennium minervae.* Guelf. *f. nomen Minerva.* Stoer. Chouet. Leid. *f. nomen Minervae.* Reliqui *f. numen Minervae*, quorum et Bal.

92. *Dicent.* Turic. (a fec. m.) Guelf. *dicant.* *fecula* om. Turic. *ceterarum.* Camp. *exterarum.* *feras.* Guelf. *feres* cum Voff. 1. 3. *tacitum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *tantum.* Ille a fec. *totum,* quod poffit blandiri. *praeterimus.* Guelf. *praeteribimus.*

93. *quoque Graecos.* Sic MSS. quos vidi omnes (negligentibus fere iis qui contulerunt) quo acc. Voff. 2. et Vall. cum edd. ante Ald. Regius transpofuit *G. q.*, et fic reliqui. *Satira.* Quid h. l. fcripturae dent Codd. parum difco. Turic. quidem et Flor. videntur *Satyra* cum Burm. At Guelf.

bat Domitianus, quam in rem narrat Philoftratus Vit. Apoll. 7, 12. periiffe quendam, ἐπειδὴ θύων ἐν Τάραντι, οὗ ἦρχε, μὴ προσέθηκε ταῖς δημοσίαις εὐχαῖς, ὅτι Δομετιανὸς Ἀθηνᾶς εἴη παῖς.

Inter victrices. Virg. Ecl. 8, 13. de Pollione.

93. *Elegia quoque.* H. e. non epico folum carmine.

Gallus. Cf. 1, 5, 8. Prodita de eo erudite collegit J. H. Voffius ad Virg. Ecl. 6, 64. Copiofius habes expofita ap. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. I. p. 425—30.

tota noftra eft. Idem profitetur Diomedes Gramm. 3. 482. Putfch.

primus insignem laudem adeptus *Lucilius* quosdam ita deditos sibi adhuc habet amato- 909
res, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, sed omnibus poëtis praeferre non dubi-
94 tent. Ego quantum ab illis, tantum ab Ho-

Goth. Camp. cum Gesn. per I. Vulgo sane per Y. Cf. 9, 8, 9. et Drakenb. ad Liv. 7, 2, 7. Sed mox §. 95. Turic. *satur egenus*, quanquam a sec. m. *satyrae genus*, ut et reliqui, nisi quod post Gesn. per I. *adeptus Lucilius.* Sic Turic. Basil. Reliqui inserunt *est.* *Luc. quosdam.* Sic Guelf. Basil. (cum Voss. 1. 3.) quanquam priorum quidem uterque interpuncto ante, et majuscula littera Q. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *L. quodam.* Reliqui *L. qui quosdam.* *amatores* Basil. sola omittit. Blanditur sane.

Lucilius. Vix erit cui hic nostro primum loco objiciatur. Ipsi aliquoties a Qu. commemoratum vidimus. Cupidum notitia locorum de eo tractantium instruet Fabr. ab Ern. auctus III. p. 250. 81. add. J. G. Vossium de poetis lat. p. 9. 12. Agentem saepissime et verbosissime de hoc operis sui decessore Horatium habes Serm. I, 4 et 10. II, 1. Qui hic a nostro improbatur versus Horatianus est I, 4, 11.; neque dubium, quin illa *tollendi* ratio sit in expungendo et reprehendendo, non in assumendo, eligendo, probando, ut censuere aliquot post Acronem et Porphyrionem VV. DD., quorum est hic etiam Gedoynus; vid. Turneb. Advers. 15, 9. et Burm. ad h. l. Horatius, cum *lutulentus fluat* Lucilius, mirandum esse negat, si *sit quod tollere* ex eo *velis.* Quod sane judicium, ut parum memor est Qu. lectorum sibi in auctoribus (cf. 8, 4, 28.), debilitavit immutando, cum faciat dicentem Horatium „*aliquid* esse quod tollere „*possis.*" Sed ipsa ea notatio veteris poetae, tanquam qui flueret *lutulentus*, movebat stomachum nostro. *Eruditionem* Lucilii maxime in praeceptis linguam spectantibus agnosces, qualia tractavimus 1, 6, 8. (et ibi *eruditissimum* appellat noster) 1, 7, 15. 19. Nec Horatius diffitetur 1, 10, 64 — 66. „fuerit Lucilius — „limatior — Quam rudis et „Graecis intacti carminis „auctor." Cf. nos ad 1, 5, 25. [Vid. Addenda.]

ratio dissentio, qui *Lucilium fluere lutulentum*, et, *esse aliquid*, *quod tollere possis*, putat. Nam eruditio in eo mira, et libertas, atque inde acerbitas, et abunde salis. Multo est tersior ac purus magis *Horatius*, et ad notandos hominum mores praecipuus. Multum et verae gloriae, quamvis uno libro, *Persius*

94. *lutulentum.* Guelf. *luculenter* cum Voss. 1. *luculentum* Voss. 3. suspicor 2, nam sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. Sed Jens. (tac. eod.) *lutulenter* cum edd. ante Ald. *Nam eruditio.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui infernnt *et.* *abunde.* Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. et *hab.*) Camp. *abundantia* cum Alm. cf. 4, 5, 15. *Multo est.* Turic. *multum et est.* Flor. Camp. *multum etiam est.* Guelf. *Multum est* cum Alm. Voss. 3. et edd. ante Ald. Sed Goth. *multo etiam est* cum Voss. 2. Nostrum et in Voss. 1. ut quidem videtur, etsi turbante aliquid Burmanno. Mirum profecto, quod vetustissimi libri *abunde* non dant, quod sua quidem se commendat latinitate. An fuit „acerbitas et *abundantia, salis multum etiam*“? Sed ei, qui hoc probarit, docendum fuerit, quid sit *abundantia* sic per se posita, deinde defendenda affectatio structurae in ultimis istis *salis multum etiam.* Quod mox recurrit *multum*, in nostro non magnopere moror (cf. §. 42.); et amplificatio ista comparativi „*multo* tersior“ nimia, fateor, mihi videtur in Quintiliano, non magno quidem Horatii admiratore. *ad notandos hominum mores.* Turic. *non labor ejus amore* cum Alm. Sed Flor. (cf. ad §. 89.) Guelf.

94. *Multum et verae gloriae.* Non uno modo accipi potest conjunctio *et*, ut vel adjungat modo Persium Horatio, vel, id quod praefero, valeat *et quidem*, hac sententia: „*multum* gloriae et quidem „*verae* gloriae.“ Est autem conjunctio in omnibus, quantum video, libris. — *meruit.* cf. ad §. 72. — Persium, cujus tenebrae vix poterant delectare nostrum, cur tanta laude prosequatur, nondum satis intelligo. Neque enim nunc de ipso quaero, verum de Quintiliano eum judicante. Idem quod noster de Persio sentit Martialis loco notissimo 4, 29, 7. 8. „Saepius in libro „memoratur Persius uno, „Quam levis in tota Marsus

meruit. Sunt clari hodieque, et qui olim nomi-

nisi labor ejus amore cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui manifesto nostram dat scripturam. Haec igitur, quam merito praetulit Regius, ubi inventam, quanquam aliquot exemplaria appellans, non testatus, nobis nunc ab editione principe sola commendatur (in qua hic quidem aliquid consulto mutatum non credo, cf. 6, 3, 47. et 9, 4, 113. ubi profecto aliquid interpretationi dedit Camp.); nisi forte fidele est illud Gibsoni in Britannicis suis silentium. „Sunt tamen, qui legant *et in scribendo labor ejus amore* „*praecipuus:* sed non procedit, de lyrico enim, in quo de „amore labor sit, paulo post dicet." Badius. Non male ille; qui *in scribendo*, i. e. describendo, *amore* junxisse videtur. Postrema ejus parum intelligo. Quid enim de *amoris labore* in paucissimis istis, quae mox sequuntur, de lyrico genere? Reliqui in vocibus *nisi — amore* agnoscunt eam sententiam, quae supra legitur 6, 3, 3. ubi nostrum locum designabat Burmannus, me quidem frustra quaerente. Poterat ea rectissime poni a Qu. agente de Cicerone suo, de Horatio nequaquam; cf. proximam notam et malignam mox ejusdem laudem, item 1, 8, 6. Quod qui spectet, eruat fortasse e Turic. scriptura „non enim labor ejus amore" i. e. tuto pronunciare possum, *non enim* cet. Nihili tamen hoc collatum ad nostrae lectionis proprietatem et veritatem et elegantiam, quae unice digna est Quintiliano nec potuit profecto sic sponte nasci. Quomodo ea lateat in illis Turicensis ductibus, difficile dictu, quanquam nec despero peritum criticum et diplomaticum hoc demonstraturum, si praesertim ad obscuratam scriptionem mature accesserit molesta corrigentis sedulitas, qui illa ex sexto libro huc obtorto collo attraxerit, nixus maxime voce *praecipuus.* *hodieque.* Camp. *hodie quoque* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Burmannus ablegat ad Gronovii notam in Liv. 1, 26, 13. unde a Drakenborchio dimittimur ad Liv. 5, 27, 1. *nominabuntur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nominabantur.* cf. 45.

„Amazonide"; ubi an Marsus sit is, de quo egimus ad 6, 3, 102. plurimis locis Martiali ob epigrammatum elegantiam laudatus, merito dubitatur.

Sunt — nominabuntur. cf. 3, 1, 21. unde hujus quoque loci interpretationem pete, si forte haeres. Neque enim dubium, quin utrobique idem testari voluerit Qu. Qui sint

nabuntur. Alterum illud etiam prius ſatirae 95
genus, ſed non ſola carminum varietate mixtum condidit *Terentius Varro*, vir Romanorum eruditiſſimus. Plurimos hic libros et doctiſſimos compoſuit, peritiſſimus linguae Latinae, et omnis antiquitatis, et rerum Graecarum, noſtrarumque, plus tamen ſcientiae collaturus, quam eloquentiae. Iambus non 96

95. *etiam — ſed.* Sic libri omnes et mei et aliorum ante Ald. qui recepit Regianam emendationem *eſt et — quod*, cum omnibus rell. exc. Baſil. *eſt etiam* dare narratur Alm. me quidem incredulo, cum nihil tale ſit in Flor. (cf. §. 94.), *quod* pro *ſed*, niſi ipſe dormitavi, habet Camp. *doctiſſimos.* Guelf. *eruditiſſimos* cum Voſſ. 3. Vide permutatas ejusdem poteſtatis voces §. 86. 98. *Graecarum.* Turic. (a ſec. m.) *geſtarum.* *collaturus, quam eloquentiae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm.

autem, quorum hic nomina reticeat noſter, non eſt dictu facile, ut nec altero loco quisquam divinavit. Juvenalem, cujus fere in mentem venire ſolet interpretibus, hic non intelligi, ſatis liquet, ſi vera ſunt quae disputavimus in praef. noſtra to. I. p. 32 ſeqq. Intra ſatirae autem ſcriptores omnem hanc quae nunc ſit cenſuram coercitam eſſe, nemo attentior neget; quare nec Martialem cum Almelovenio ſignificatum credam.

95. *Alterum illud — condidit Terentius Varro.* Hanc quae eſt vetus, ſcripturam probans Geſnerus interpretatur *prius* quaſi dictum pro *praeſtantius*, cum Caſauboni ratio (de Sat. 2, 2. pag. Bamb. 199.) vocandi Varronianam Satiram *priorem*, quia Ennium auctorem habeat, Lucilio majorem, nimis diſerte pugnare videatur iis quae §. 93. dicat Fabius. Hoc quidem mihi adeo manifeſtum non ſit, nec tamen magis quam Geſnerus fido vocabulo *prius* tanquam incorrupto. Ipſe dubitat, an ex compendio *poſterius* *perius* ortum ſit. Quid ſi *proprium* fuit, ut reſpiceret Qu. ad ſignificatum illum priſtinum *ſaturae*, quo leges dicuntur rogari *per ſaturam* i. e. *miſcellae?* (Vid. Novell. 4, 1, 45.) In qua ratione *ſed* locum optime inveniret; poterat enim

ſane a Romanis celebratus eſt, ut proprium opus; quibusdam interpoſitus: cujus acerbitas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio*: quanquam 911
illi epodos intervenire reperiatur. At Lyrico-

96. *opus; quibusdam.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Reliqui inſerunt *a*. Voſſ. 5. et hoc et *quib.* omittere narratur. *Horatio.* Guelf. *matro.* mire. *illi.* Guelf. *illa* cum Voſſ. 1. 3. *ille* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſter. ante Ald. *intervenire rep.* Guelf. cum Voſſ. 1. *intervenit rep.* Turic. Flor. *interve* (cf. 115.) *non rep.*, a ſec. uterque m. *intervenire non r.* et ſic reliqui omnes ante Gryph. qui meorum primus omittit *non* de conjectura Regii, cum poſterioribus exc. Geſn. Bip. Accedunt quos in transcurſu evolvi codd. Italici *non* dantes omnes. Recte omitti ſententia non magis oſtendit quam ipſi vetuſtiſſimorum libb. ductus. Nam ſyllaba *re* hauſta a ſequentis vocabuli initio, *ni* vel ſolum *n* a librario accipiebatur *non* (cf. 10, 2, 24. et leviore etiam occaſione *non* exiſtens hic §. 98.). Argumento eſt Guelf. quoque ſcriptura. Qui vero cum Geſnero et Boettigero (ad Horat. p. 279.) tueri cupiat *non*, ei ſaltem *illis* reponendum erit pro *illi*, ut intelligantur Catullus et Bibaculus, non prior ſolus; quanquam ne ſic quidem exiſtit ſententia loco idonea. Ecce autem iterum, vel centies potius, Criſpinus Gallaeus, qui *a quibusdam — reperiatur* tanquam gloſſam proſcribit; cf. §. 4. *reperiatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperietur.* Sic 99. *referentur* uterque horum a pr. m., cum Alm. *At.* Turic. (a pr. m.)

videri mixtura iſta maxime diverſorum carminum conſociatione effecta. Caſaubonianam loci noſtri interpretationem ſequitur Dacerius in commentatione de Satira inſerta tertio Vol. Acad. Inſcriptt. probatus ille Gedoyno in verſione francogallica. De Satira Varroniana cf. 1, 4, 4. Heinrichius, Kilonienſis philologus (Explanatt. Horatian. prooem. 1808. Januar. 4.) *peregrinum* ſuadet pro *prius*, voculam *quod* librorum auctoritate confirmari putans.

96. *ut proprium opus.* Quale inter Graecos condiderunt Archilochus, Hipponax, Simonides; cf. §. 59.

quibusdam interpoſitus i. e. aliis metris mixtus eſt a quibusdam Romanis.

Bibaculo. Cf. 8, 6, 17. item Voſſ. de Poetis. De acerbitate *iambi* cf. 9, 4, 141.

quanquam — reperiatur. Cui hic intervenire epodos dici-

rum idem *Horatius* fere ſolus legi dignus. Nam et inſurgit aliquando, et plenus eſt jucunditatis et gratiae, et variis figuris et verbis feliciſſime audax. Si quendam adjicere velis, is erit *Caeſius Baſſus*, quem nuper vidimus:

a. Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3. Nec Locat. *An* (ut Burm. ait), ſed *At*. Illud autem Ruſc. *legi*. Guelf. *lege*. Goth. (tac. Geſn.) omittit *ſolus*. *Nam et inſ*. Guelf. omittit *et*. *figuris et verbis*. Jenſ. (tac. Geſn.) *v. e. f.* cum edd. poſter. ante Ald. *feliciſſime*. Turic. (a ſec. m.) *ferociſſime* cum Bodl. Bal. Jenſ. Tarv. *quendam*. Sic Guelf. *quidem* Turic. cum Voſſ. 1. Reliqui *quem*. An forte erat *quem tamen?* *adjicere*. Turic. *adicere* (cf. 9, 3, 19. 3, 6, 10.) Flor. *ac dicere*, a ſec. m. *addicere*.

is erit. Turic. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. omittunt *is*, Flor. (a pr. m.) utramque vocem, Jenſ. ſolum *erit*, cum edd. poſter. ante Ald. *Caeſius*. Turic. Flor. *celſius*. Tarv. Ald. *ceſſius*. *vidimus*. Flor. (a pr. m.) *videmus*.

tur, is neque Horatius eſt neque, id quod etiam alienius, Catullus; ſed intelligendus *iambus*, qui cum ſubjungit ſibi epodon, jam non purus eſt et videtur alius ab eo, quod proprium appellatum erat opus. Epodos, minor verſus accedens alteri, invento Archilochi narratur frequentari coeptus; vid. Hephaeſt. p. 70. Terent. Maur. p. Putſch. 2422.

inſurgit aliquando. Malignam hujusmodi laudem Horatii multi indignati non tamen eo pervenerunt ineptiarum, ut cum C. Barthio pro *aliquando* reponi vellent *aquilae modo*. Neque ego Burmanno accedam geminanti ſua interpretatione adverbium quaſi partite poſitum „aliquando inſurgit, aliquando jucunditatis plenus eſt": ſic enim Graecorum virtutes, quorum Pindarus, Alcaeus, Steſichorus ſublimitate, lenitate et jucunditate Anacreon Simonidesque praeſtiterint, ab Horatio conſociatas hic commendari. Quod vereor ne ſit ambitioſius pro Horatio interpretari.

verbis. Fateor parum plenam mihi videri hanc orationem, quae ſic ſimpliciter *verba* ponit, nullo comitante appoſito; nam huc quoque *variis* trahere, etiam magis jejunum. Suſpicor autem, *varius* reponendum eſſe pro *variis*.

quendam. v. not. crit.

Caeſius Baſſus. Hic eodem, quo et Plinius major, Veſuvii

ſed eum longe praecedunt ingenia viventium.
97 Tragoediae ſcriptores veterum *Accius* atque 912
Pacuvius clariſſimi gravitate ſententiarum, verborum pondere, auctoritate perſonarum. Ceterum nitor, et ſumma in excolendis operibus manus, magis videri poteſt temporibus, quam ipſis defuiſſe. Virium tamen Accio plus tribuitur: Pacuvium videri doctiorem, qui
98 eſſe docti affectant, volunt. Jam *Varii Thye-*

97. *veterum.* Sic Flor. cum Alm. (cf. 95.) Gryph. (1536.) Baſil. Sed Guelf. *Verum.* Reliqui omittunt, quorum et Turic. eſſe miror. *clariſſimi.* Turic. Flor. *graviſſimus.* *verborum.* Camp. *verborumque* cum Goth. et edd. ante Baſil. acc. Gryph. *pondere, auctoritate.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alr : Tarv. Reliqui inſerunt *et.* *manus.* Turic. *manu.* Guelf. *magnis.* Hoc quidem pro *magis* dare narrantur Voſſ. 1. 3. *videri doctiorem.* Guelf. *vendicare d.* cum marg. Baſil. Ex Voſſ. 1. 3. *venderet doctiorem.*

98. *Varii Thyeſtes cuilibet.* Flor. *variis tuo teſtis c.* Guelf. *Varrus c.* Goth. (tac. Geſn.). *varus ç.* cum Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Colbert. Baſil. et aliquot Burmanni; cf. 3, 8, 45.

incendio periit, teſte Probo apud Scholiaſten Perſii. Apparet congruentia temporum. Perſius ſextam ei inſcripſit ſatirarum ſuarum.

longe — viventium. Miror, ſi eum quem ſolum Horatio adjicere poſſis „longe prae„cedunt ingenia viventium", Videbantur ne ipſa quidem digna, quae cognoſcerentur, cum Horatius „ſolus legi „dignus" eſſet. Horum quidem aliquem, qui Quintiliano obverſaretur, Statium fuiſſe ſuſpicor, cujus in Silvis ſunt Lyrica.

97. *veterum.* Reſpicit hoc ad illud, quod mox eſt in Vario et Ovidio *Jam*, et in ſubſequentibus, *quos viderim.* Cf. 1, 8, 8.

Accio — Pacuvium. Horat. Epiſt. 2, 1, 55. „— aufert „Pacuvius *docti* famam ſenis, „*Accius alti.*" De Pacuvio idem ſentientem vid. Cic. Orat. 11. init.

stes cuilibet Graecarum comparari potest. *Ovidii Medea* videtur mihi ostendere, quantum ille vir praestare potuerit, si ingenio suo temperare quam indulgere maluisset. Eorum quos viderim, longe princeps *Pomponius Secundus*, quem senes parum tragicum putabant,
913 eruditione ac nitore praestare confitebantur.

Graecarum. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. probante jam, nec recipiente Burmanno, qui recte vulgatam repetit inde, quod *Jam Varus* fuerit in quibusdam codd. Sic enim scribendum in Burmanni nota, pro *Jam Variis*, quod sphalma non debebat propagare corrector ille Capper. Reliqui *Craecorum.* *potest.* Guelf. *valet* cum Voss. 1. cf. §. 95. Sic et mox 102. Voss. 1. *nominasse* pro *dixisse*, quanquam sine sensu. *ille vir.* Sic Turic. Camp. Reliqui *v. i.* *temperare — indulgere.* Turic. *operari — indulgere.* Offecit *o* praecedens verbo *temperare*, mox istud *operari* formae *indulgere.* Alm. *operum — i.* Basil. *imperare — i.* quod aliquatenus tuetur Burm. ad partes vocato Senecae patris loco Controv. l. 1. praef. „Nemo (Latrone) „plus ingenio suo *imperavit*, nemo plus *indulsit*" hinc alieno.

senes parum tragicum. Turic. *s. quem p. tradicum*, a sec. m. *s. pindarum traicum*, et *Pindarum* quidem Jens. Tarv. Invenit et procuravit monstrum jam Regius: *s. non p.* Guelf. cum Voss. 3. Equidem pro illo Turic. *quem* reposuerim *quidem;* cf. 96.

98. *Ovidii Medea.* Cf. 8, 5, 6. De hoc sibi nimium indulgente cf. §. 88.

Pomponius Secundus. Cf. 8, 3, 31. Quos se vel alios *vidisse*, eos horum pueritiam vel adolescentiam vivendo attigisse significat, ut modo §. 96. 118. 5, 1, 18. Sic et „qui a nobis *auditus est*" 102. *Senes* igitur tum, cum ipse juvenis esset Qu., faventes illi veteribus suis et animati fere ut ii, quos redarguendos sibi sumit Horatii epistola secundi libri prima, „parum tragicum" esse judicabant Pomponium, quippe qui nimium concederet nitori cuidam novitio. Horatius item comparandus mox in Comicis judicandis, ut et Gellius 15, 24. Ad *senes parum* cf. not. crit.

99 In comoedia maxime claudicamus; licet Varro *Musas*, Aelii Stilonis sententia, *Plautino* dicat *sermone locuturas fuisse*, *si Latine loqui vellent*; licet *Caecilium* veteres laudibus ferant; licet *Terentii scripta* ad Scipionem Africanum referantur: quae tamen sunt in hoc genere elegantissima, et plus adhuc habitura gratiae, si intra versus trimetros stetissent.
100 Vix levem consequimur umbram, adeo ut

99. *Varro Musas.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. exc. Basil. acc. Roll. Reliqui hic inserunt *dicat*, quod nos cum illis infra post *Plautino*. Quae ratio (agnita illa, nisi dormitavi, a Guelf. ipso) facilior sane et minus implicita. *Musas, Aelii Stilonis sententia.* Turic. *musa sepi stilonis s.*, a sec. m. *musas epistilonis sententiae.* Flor. *m. epistilonis s.* Guelf. *m. elistelionis s.* Camp. *m. Epistolonis s.* et sic Goth. Jens. (err. Gesn.) cum edd. ante Basil. nisi quod excusi plerique *Aep.*, Ald. autem diremtim *Epi Stol.* Litteram I *Stiloni* post Hadr. Junium hoc docentem primus dedit Burm., Ex Voss. 5. afferunt *Elistilanis.* Burmannus malit *ex Aelii St. sententia.* Remanent tamen in vulgata ipsa ambages; et malis: *V. ex Ae. St. s. Musas P. dicat s.* E nostra certe morosior aliquis possit eruere, Varronem dixisse, Musas sententias quidem ab Aelio Stilone, sermonem a Plauto mutuaturas. Nemo tamen, opinor, dixit: *sententia alicujus loqui* pro eo: *cogitata et sensa ejus proloqui.* Turic. (a pr. m.) *locutura.* *Terentii.* Flor. *ferenti.*
tamen. Turic. (a pr. m.) *tam.*

100. *levem.* Turic. *legem*, a sec. m. *legem gentes.* Flor. *lenem.*

99. *Aelii Stilonis.* cf. 1, 5, 61. Sed et hic not. crit.

plus — intra versus trimetros. An tuo labori parcebas ita judicando, Fabi? Aristophanem ad tam simplicem numerum astringere noluisses puto. Sed hunc fortasse tam Menandro, quam Sophoclem Euripidi postponebat noster, oratori formando scilicet intentus. Nostri judicium prorsus improbat Bentlejus in schediasmate de metris Terentianis. — De *Scipione*, cui Terentiana ascripta fuerint, cf. Sueton. in vita Terentii.

mihi sermo ipse Romanus non recipere videatur illam solis concessam Atticis venerem; quando eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint. Togatis excellit *Afranius*, utinamque non inquinasset argumenta puerorum foedis amoribus, mores suos fassus. At non historia cesserim Graecis, nec oppo- 101

quando. Turic. Camp. *quoniam.* Flor. *quum.* Goth, Jens. (tac. Gesn.) *cum* cum edd. ante Ald. An fuit antiquitus *quoniam* sine *eam?* *obtinuerint.* Guelf. *obtinuerant.* Placet: sed solus. Idem *linguae* omittit, pro quo Flor. *linguae quae.* *Afranius.* Turic. *africanus.*
utinamque. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *utinam.* cf. 6, 3, 5. 9, 3, 1.

101. *non historia.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. Transposuit Regius, quem secuti recentiores omnes. Nostrum acrius est in negatione, velut illud Virgilii Georg. 4, 530. *At non Cyrene*, quanquam ibi desit verbum. *cesserim.* Alm. omittit; nec aliter Turic. quantum notantem capio Ulricum V. C. Sed manifesto *cesserit* Flor. (cf. 97.) cum reliquis omnibus. Nos primi expressimus emendationem Burmanni „ut sint jactantis Fabii „verba, qui antea fassus erat, *claudicare* Romanos in comoe„dia. et hoc convenit sequenti *verear.*" Rectus casus *historia*, qui est in vulgata, et improprius est et languet. Vide tamen, an reponendum fuerit *cesserimus.* cf. 86. item 10, 7, 29. ubi Guelf. *fecerim* pro *fecerimus.*

100. *obtinuerint*, v. not. crit.

mores suos fassus. Cf. Auson. Epigr. 72, 4. Agnosco hic frugi hominem rhetorem nostrum, nec adeo me deliciae artis capiunt, ut, quod hodie solent plerique, indigner testantem sensus suos et aliquid virtuti concedentem. Idem optimus Gesnerus et hic fecit et, quo ablegat, ad Plin. Epist. 4, 27, 4., acri nec infacunda oratione exagitans nimiam hujusmodi sordium patientiam. Similis apud Boilavium Renierii reprehensio in A. P. l. 2. — De *Afranio* cf. Rutgers. Var. Lectt. 4, 19.

nere Thucydidi *Sallustium* verear: neque indignetur sibi Herodotus aequari *T. Livium*, 914
cum in narrando mirae jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari potest, eloquentem: ita quae dicuntur omnia, cum rebus, tum personis, accommodata sunt: affectus quidem, praecipue eos, qui sunt dulciores, ut parcissime dicam, nemo historicorum commendavit ma-

neque ind. — aequari. Turic. *ne i. s. hero doctis* (a sec. m. *dotis*) *ae.* Camp. *neque i. H. equari sibi*, cujus ordo sane placet, et similem suaserat Regius *n. i. H. sibi ae.*, cui nonnisi Ald. et Colin. auscultarunt, teste Burm. adde Bad. *neque* e Goth. (tac. Gesn.) et Camp. assumsimus; reliqui *nec.* *clarissimique candoris.* Guelf. omittit. *enarrari.* Guelf. *narrari* cum Voss. 3. Steph. Colin.; male. *ita quae dic.* Sic Turic. Guelf. cum Voss. 3. *itaque d.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. cum edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui *ita d.*, corrigente Regio.

cum rebus. Turic. *cum in rebus.* *sunt.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) cum Alm. Reliqui *sed.* Pro *accommodata* Turic. *accommoda.* Flor. (a pr. m.) *adcommoda.*

quidem, praec. Guelf. inserit *et*, non male. Nostras voces cum *eos* omittit Goth.

101. *clarissimique candoris.* Cf. 32. et nos ad 2, 5, 19. Sed video exortum nostrae rationi novum adversarium Wyttenbachium, qui *candorem* malit ad animi sinceritatem ac benevolentiam referri (Bibl. Crit. III, 4. p. 29.). Hoc, opinor, dedit suae de Patavinitate Livio exprobrata sententiae; et vellem nostras rationes attigisset et convellisset. Nunc eas teneo.

supra quam enarrari potest. Plane pro *inenarrabiliter*, quod est apud Liv. 41, 15, 2. cf. 6, 3, 6.

commendavit. Fateor me haerere in voce. Quod hic maxime expectabas, quodque reddidit Gedoynus, *tractavit*, inesse non puto; nisi forte est pro „*approbavit* suis lectoribus.“ Nam *ornavit*, *amabiles reddidit* non sufficit.

gis. Ideoque immortalem illam Salluftii velo- 102
citatem diverfis virtutibus confecutus eft. Nam mihi egregie dixiffe videtur *Servilius Nonianus*, pares eos magis, quam fimiles: qui et ipfe a nobis auditus eft, elati vir inge-

102. *illam*. Turic. Flor. (hic a pr. m., fed reponit ante *immort.* quo loco et Guelf. habet) omittunt, cum Alm. Sufpicor hauftum a praecedentis extremis. *Salluftii*; Turic. (a fec. m.) Camp. *Salluftius* cum Jenf. Tarv. Correxit Regius. *velocitatem*. Turic. (a fec. m.) *civilitatem*. *Servilius Nonianus*. Guelf. *Virgilius* (cf. ad 8, 3, 33.) *Navianus*, et fic in fec. nomine Jenf. cum edd. pofter. ante Burm. *S. Nomanus* Goth. (err. Gefn.) cum Voff. 2. *S. Namianus* Camp. Noftrum et Vall. et vetuftiffimi. *elati vir ingenii*. Turic. Flor. *clarius ingenii*. Ille a fec. m. *clarus ingenio*, et fic Camp. cum Goth. Voff. 2. Colb. et edd. ante Bafil. *Claret v. i.* Guelf. Ex Voff. 3. affertur *daret v. i.* Goth. *elatus ingenio*, in quo, nifi poft Gefn. et ipfe connivi, verae demum fcripturae femina fervantur. Quis enim „*clarum* ingenium" dixit, nifi forte ipfum hominem fignificaret, cujus effet ingenium, ut 119. *Elatum*, quod idem eft ac *fublatum* i. e. amplum, fublime, poterant optime ii, qui *fublatius* vel *elatius* dicere opponunt ei, quod eft *preffius* et *tenuius*. Quod faciunt Cicero et Pli-

102. *velocitatem*. Cf. 4, 2, 107. Animadvertendum autem fumma hic proprietate pofitam vocem fubjecto *confequendi* verbo. Et hoc quidem unusquisque fentiet non dici nunc pro *habendo*, *acquirendo*, fed effe *penfare*, praecurrentem ita confequi, ut non fit potior ipfo qui fequebatur; quo nomine „*diverfae* virtutes" aptiffime dicuntur. De *confequendo* cf. 10, 2, 7. *Immortalem* ad §. 86. 10, 2, 18.

Servilius Nonianus. Homo et morum et ingenii fama florens, qui Romanis rebus tradendis inclaruit, poftquam diu foro celeber fuerat. Verbis utor Taciti Annal. 14, 19. cf. Dial. de Oratt. 23. Plin. Epift. 1, 13, 3. Hunc ut patrem coluit Perfius; vid. Suet. in vita. Ejus in fepulcro in via Appia nuper effoffa ftatua, confulari habitu, cura Canovae, eximii fculptoris optimique viri.

elati vir ingenii; vid. not. crit.

nii, et ſententiis creber, ſed minus preſſus,
103 quam hiſtoriae auctoritas poſtulat. Quam, paulum aetate praecedens eum *Baſſius Aufidius*, egregie, utique in libris belli Germanici, praeſtitit, genere ipſo probabilis in omnibus, ſed in quibusdam ſuis ipſe viribus
104 minor. Supereſt adhuc, et exornat aetatis noſtrae gloriam, vir ſeculorum memoria dig-

nius minor. Cf. 6, 2, 19. et hic 104. „*elatum* — ſpiritum," it. 44. „*elatior* ingenii vis," ubi Goth. Voſſ. 2. *clarior* pro *elatior*. Etiam 129. *clarae ſententiae* poſſint videri eſſe potius *elatae*; neque tamen opus mutatione; cf. §. 46. Noſtrum itaque hic repoſui. *creber.* Turic. Flor. *crebor;* a ſec. m. uterque *crebrior*, et ſic Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Colb. et edd. ante Baſil. *preſſus.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *expreſſus* cum Bodl. Pariſ. (1542.) Colin. *poſtulat* Guelf. omittit cum Voſſ. 1. 3.

103. *Quam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quia.* Guelf. *Quem* cum Voſſ. 1. 3. *praecedens.* Turic. *pendens.* *Aufidius.* Guelf. *Aſſiduus.* ex Voſſ. 3. *Aſſidius.* *ſed in.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ſuis ipſe.* Turic. Flor. *vis ipſe.* Guelf. *ipſe* omittit cum Voſſ. 3. Utrumque omittit Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil.

104. *Supereſt.* Turic. *ſuper ejus*, a ſec. m. *ſermone ſuperior ejus.* *adhuc, et.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ad hoc*, omiſſo *et.* *memoria.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *memoriae.*

ſententiis creber; cf. 68. *preſſus;* cf. 4, 2, 117.

103. *Baſſus Aufidius.* Ab hujus (hiſtoriarum) fine avunculum ſuum rerum geſtarum libros condidiſſe XXXI, narrat Plinius minor Epiſt. 3, 5, 6. Lecti erant hi Aufidii libri jam Senecae patri, elogia Ciceronis inde haud dubie proferenti in Suaſoria VI. Quare illum, cujus, quanquam ſenis admodum, multa cum laude meminit L. Seneca Epiſt. XXX. filium illius fuiſſe, ſuſpicantur Lipſius et Gerh. Jo. Voſſius (de Hiſtoricis Lat. I, 22.).

104. *Supereſt adhuc — vir ſeculorum memoria dignus.* „Illa Quinctiliani fortaſſe ad „Tacitum referuntur. Ambigo „ideo, quia haec vivo Domi„tiano Fabius ſcripſiſſe vide-

mus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur.

„tur. Atqui noster tunc, ut „opinor, nil vulgaverat.“ Lipsius in testimoniorum de Tacito recensione. Plinium majorem significari cum aliis putat et defendit Gesnerus. Burmannus (quae et Gedoyni sententia) neutrum intelligendum censet, idemque suspicatur in isto *rem* vel *remitti* (cf. nott. crit.) latere nomen alicujus historici. „Nam haec „verba,“ inquit, „necesse est „capere de aliquo, qui histo„riam suam, antequam ederet, „recitavit; quae cum liber„rime esset scripta, fuere „quaedam quae dixerat cir„cumcisa, et ita libertas ei „nocuit.“ Plinium quidem, quidquid ad commendandum talem loci intellectum eruere sibi videtur Gesnerus e Pliniana, quam modo indicavi, epistola, manifesto arcet temporum ratio, cum nimis incredibile sit, haec a Qu. scripta jam fuisse ante Domitiani imperium (cum Tito imperante Plinius perierit), illo autem rerum potiente retractata modo atque edita. Sic enim hanc difficultatem amoliri conatur Gesn. Quidquid nobis offertur in hisce Institutionum libris, quanquam meditatum diu et probatum a maturo scribentis ingenio, speciem tamen habet sponte et illico nascentis, non praeparati, operisve tanquam ex pridem artificiose politis edolatisque frustis compositi et tessellati. Nec poterat ferri talis commemoratio, velut viventis, quam nulli, certo homini esset assignaturus vel peritissimus lector, cum praesertim *intelligi* eum, quem nunc quidem non nominet, tam confidenter dicat scriptor. Id quoque excludi videtur his tam effusis scriptoris laudibus, intercidisse temporum injuria et nomen et famam ejus, quem hic commendarit noster. Aliqua tanti ingenii memoria ad nos quoque erat perventura, si maxime scripta sublata essent. In illo *intelligendi* verbo cf. 6, 3, 38. Tacitum autem quo minus hic inveniamus, multa sane possunt vetare; quorum tamen illud, quod a tempore editi ab eo operis repetitur, argumentum satis infirmatur, si, id quod Burm. monet, recitantem inter amicos quae nondum vulgaverit fingamus. Quales non solis poetis et oratoribus consuetas fuisse recitationes nemo dubitaverit; cf. in Servilio Noniano Plin. Epist. 1, 13. l. c. Sueton. Claud. 41. Remanet scrupulus, quod ipsa illa Taciti libertas Domitiano maxime timenda erat, nec videtur eo superstite a tam obnoxio cultore cum ulla laude potuisse commemorari. Etiam hoc

Habet amatores, nec imitatores; ut libertas, quanquam circumcisis quae dixisset, ei

Habet. Turic. *habent.* *imitatores; ut.* Turic. *inmerito remitti.* Flor. (a pr. m.) *inmerito remuti.* Ex Alm. affertur *immerito remitti.* Ex Voss. 1. *immeritorem ut.* Ex Voss. 3. *immeritores ut.* Guelf. *imitatores uti*, et sic Flor. (a sec. m.) Camp. — et *uti* Goth. quoque (tac. Gesn.) cum Voss. 2. — *immerito ut* Bodl. Ald. item marg. Basil. (unde per errorem refert Burm. *H. imitatores nec immerito*) et Gryph. cum aliquot apud Burm. *ei.* Turic. Flor.

assensum cohibet, quod ampliora fere sunt, quae hic in hominem congeruntur encomia, quam quae cadant in aliquem conditionis et ordinis ejus, cujus fuit Tacitus. Dicas principis domum contingere eum vel magna rerum gestarum gloria florere, quem sic laudat noster. Alioqui tempora belle congruunt, cum ex Dodwellianis rationibus scribendi hujus libri Quintilianei annus incidat in quartum et trigesimum vitae Taciti. Si quis lentam illam et fere timidam dicendi rationem, quam maxime probat Fabius, abhorruisse judicet a vehementia et novitate Taciti, eum recordari velim, insignem in aliquo genere, quamvis improbato, praestantiam vix repudiari ab intelligentissimo pulchrique et honesti studiosissimo judice, qualem nemo neget nostrum. Praeterea, quanquam rei manifesta non reperio testimonia, nihil habet alienum a veri similitudine, disciplina quoque Quintilianea fuisse usum Tacitum, cui cum Plinio Fabii discipulo familiaritatem intercessisse novimus. Saltem conciliatum magistri animum et generosis quibusdam vitiis minus infensum mihi fingo in eo, quem fortasse Plinius commendarit. Cum primum autem victum esset illud periculosae eloquentiae odium, non poterat non vehementer amplecti et admirari noster impressas ingenio Corneliano altissimae sapientiae et magni animi notas. Sic equidem quo magis hunc scriptoris mei locum animo revolvo, tanto facilius in eam concedo sententiam, ut Tacitum hic quasi posteris promissum et annunciatum putem. Multum tamen abest, ut verba ipsa Quintiliani recte planeque interpretari mihi videar, qui ne sana quidem aut emendata hic omnia censeam.

Habet amatores — nocuerit. Mirum dictu est, quam insolita etsi diversa ratione verba *ut — nocuerit* in hoc

nocuerit. Sed elatum abunde spiritum, et audaces sententias deprehendas etiam in iis,

(hic a pr. m.) *vel.* Ex Alm. affertur *illa.* In hoc et in illo *uti* latere aliquid suspicor. [Vid. Addenda.] *nocuerit.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *nocuerat* cum Voss. 1. 2. 3.

Sed elatum. Turic. Flor. *se latum.* Hic a sec. m. *se elatum,* Camp. *sed latum.* *et audaces.* Turic. Flor. *ut a.* Hujus quidem secundam manum non satis agnosco, et fortasse nil nisi recepta. *deprehendas.* Turic. Flor. *deprehendendu sed jam in his;* a sec. m, uterque *deprehendendas,* Flor.

loco acceperint Badius et Burmannus; et Gesnerus magis etiam insperata affert. Badius *ut* idem esse ait ac *postquam.* Burmannus, hoc improbans, particulam interpretatur *quamvis* „quamvis „libertas ei nocuerit." Annon sentiebat huic rationi obstare „*quanquam* circumcisis"? Nam omittere se id vocabulum nusquam dicit. Et quomodo credibile erat „eum, „cui libertas nocuerit, habi„turum imitatores"? Gesnerus ita ordinat sententias: „Scri„ptor hic a Qu. laudatus nul„lum habet imitatorem, ut „nec ipsa libertas habet imi„tatorem, quanquam huic „libertati, circumcidendo no„cuit." Quanquam enim non his ipsis verbis interpretationem profert, quae si ponere voluisset, ipse eam rejecturus erat, eo tamen res redit. Adeone, quod in promtu est, Latine doctissimos viros non vidisse! Nempe Gedoynus non ignoravit, *ut* — *nocuerit* esse frequentatissimam, illam appendiculam, in qua ante *ut* subauditur *ita:* „l'amour de „la vérité lui ayant été fatal". Ego tamen et in eo haereo, quod nocuisse dicitur libertas ei, cui amatores quidem deerit, sed imitatores abstulerit; nec omnia haec manifesto sic praestat vetustissima scriptura. Ex ea quidem *imitatorem* magis eruas quam pluralem; quo tamen ipso non multum proficimus. Paulo clarius videbatur, si transponeretur: *H. imitatores nec amatorem:* volunt multi similes videri tanto ingenio, sed eidem laudes debitas invident; tantum nocuit ei, quod multos, libere vitia notando, laesit. Sed quo ablegat Gesnerus §. 126. geminam nimis ostendit orationem, quam ut hic quidquam solicites. Fateor tamen, me mihi non satisfacere in hisce. Rollinus sumit, Tacitum multa tunc e scriptis suis metu temporum detraxisse, quae postea restituta sint. [Vid. Addenda.]

quae manent. Sunt et alii ſcriptores boni: ſed nos genera deguſtamus, non bibliothecas
105 excutimus. Oratores vero vel praecipue Latinam eloquentiam parem facere Graecae poſſint. Nam *Ciceronem* cuicunque eorum fortiter oppoſuerim. Nec ignoro, quantam mihi concitem pugnam, cum praeſertim non ſit id propoſiti, ut eum *Demoſtheni* comparem hoc tempore: neque enim attinet, cum Demoſthenem imprimis legendum, vel ediſcendum

ſolus *etiam,* alter ibi relinquit priorem. *Sunt et alii.* Turic. (a pr. m.) *ſue et alie.* *non bibliothecas.* Jenſ. (non Camp.) omittit *non* cum edd. ante Ald. Correxit Regius; cf. 9, 2, 105. 9, 3, 12. Iidem mox male interponunt poſt *parem.*

105. *poſſint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *poſſunt.* *eorum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *forum,* cum Alm. Ille a ſec. m. *foro.* *non ſit id.* Hoc ordine Flor. *n. i. ſ.* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *i. n. ſ.* quorum et Turic. videtur.

ſcriptores. Hoc nomen, ſicut συγγραφεῖς apud Graecos, hiſtoricos maxime ſignificat. Vetuſtiſſimos autem Caelium, Siſennam, alioqui ſibi memoratos, hic recenſere noluit.

105. *parem facere.* Hoc, niſi fallor, conſulto aſſumſit e vocabulis rationum ſubducendarum. Cf. nos ad 6, 3, 93. *eorum.* Facile hoc per ſyneſin promitur ex eo quod erat „Latinam *el.* parem fa„cere *Graecae*", ut non opus ſit corrigere cum Francio *Graecorum* (cf. 9, 2, 79.). De *fortiter* v. 1, 5, 72.

cum praeſertim — comparem. H. e. „Gratis videor „ſuſcipere tantas lites, quales „tum demum ſuſtinere co„gerer, ſi propoſitum operis „mihi eſſet, quod a multis „ſit, ut Dem. cum Cic. com„pararem. Et facilius tum „poteram, velut in legitima „concertatione, impetum ho„rum, qui hoc pro piaculo „abominantur, repellere." Haec monui, ut ſatisfacerem Geſnero, haerere ſe fatenti, qui hoc minuat augeatve pugnam, ſi compares, vel non compares. Genitivum *propoſiti* cf. ad 7, 1, 50.

potius putem. Quorum ego virtutes pleras- 106
que arbitror similes, consilium, ordinem dividendi, praeparandi, probandi rationem, denique, quae sunt inventionis. In eloquendo est aliqua diversitas: densior ille, hic copiosior; ille concludit astrictius, hic latius; pugnat ille acumine semper, hic frequenter et pondere; illi nihil detrahi potest, huic nihil adjici; curae plus in illo, in hoc naturae.
Salibus certe, et commiseratione, qui duo plu- 107
rimum affectus valent, vincimus. Et fortasse epilogos illi mos civitatis abstulerit: sed et nobis illa, quae Attici mirantur, diversa Latini sermonis ratio minus permiserit. In

106. *dividendi.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *videndi* cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. *probandi rationem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *probandi rationi.* Ille a sec. m. *probandae rationi.* Camp. *probandae rationis.*
rat. denique. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inserunt *omnia.* *astrictius.* Turic. *adstructii,* a sec. manu *adstrictum.* *illi — huic.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *illic — hic.*
107. *qui — affectus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *q. — adfectibus* cum Alm. Ille a sec. m. *quae — in affectibus,* et sic Obr. *quae — affectus* Camp. *Latini sermonis.* Turic. *L. sermoni,* a sec. m. *latino sermoni.* Guelf. *nominis l.* (sed et *diversa*) cum Voss. 1. 3. *latinis sermonis* Goth. (tac. Gesn.)

106. *et pondere.* Comparat Burmannus 9, 1, 20. ubi tamen cum reprehensione ponitur, quod hic secus est.
huic nihil adjici. cf. 6, 3, 5. 12, 1, 20.
107. *qui duo — affectus.* In joco quoque *affectum* esse vidimus libri 6 capite 3, quanquam diserte quidem non inditur hoc nominis.
vincimus. cf. 86. De *salibus* cf. 6, 3, 2.
mos civitatis. cf. 2, 16, 4.
et nobis. Conjunctio *et* hic fere vim habet vocis *vicissim.* In istis *diversa — ratio* cf. 100.

epistolis quidem, quanquam sunt utriusque, dialogisve, quibus nihil ille, nulla contentio
108 est. Cedendum vero in hoc quidem, quod 916
ille et prior fuit, et ex magna parte Ciceronem, quantus est, fecit. Nam mihi videtur M. Tullius, cum se totum ad imitationem Graecorum contulisset, effinxisse vim Demosthenis, copiam Platonis, jucunditatem Isocra-
109 tis. Nec vero quod in quoque optimum fuit, studio consecutus est tantum, sed plurimas,

quanquam sunt. Goth. (tac. Gesn.) *q. sint.*, *dialogisve — ille.* Turic. Flor. *dialogi sui quibus nihil illi.* Ex Alm. affertur *dialogismi quibus nihil illi.* Obr. nihil dat nisi *dialogisve*, profecto ex Argentoratensi. Reliqui haec omnia omittunt. Apparet reposuisse nos e conjectura *ille*,

108. *quidem.* Turic. *quod*; a sec. manu omittit; et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil.

ille et. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ille*, cum Goth. Voss. 1. *et ille* Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer.

fecit. Sic et Turic. Flor. cum nec ullus praeter Leid. *facit* (err. Harlete) quem per sphalma expressit Burm. editio; exprobrante immodeste Capper. vide Epist. Burm. p. 56.

Isocratis. Turic. Flor. *Socratis* cum Bern.

109. *quoque.* Guelf. *quocunque.* E Voss. 1. affertur

dialogisve, quibus nihil ille. Spectat ad libros Ciceronis de Oratore, Brutum, item de philosophia agentes, in quibus est familiarium inter se confabulatio, cuiusmodi nihil scripsit Demosthenes. Orationem vero hic ego non praestem, neque exemplis similibus illustrem. Saltem *in* inseram ante *quibus*, ut subaudiatur *effecit*, *protulit*. Nisi forte *simile* reponas ante *ille*.

nulla contentio est. Tantum praestat Cicero. Demosthenis quidem epistolae paucissimae, numero sex, et de publicis negotiis scriptae ad senatum pleraeque, ut ne potuerint quidem tam varias formas induere, totque sententias ad scientiam rerum humanarum divinarumque pertinentes tractare. In epistolis Ciceronianis vicissim totus homo cernitur, isque Cicero, agilis mente neque ullius non virtutis ut artis capax.

vel potius omnes ex ſe ipſo virtutes extulit immortalis ingenii beatiſſima ubertate. Non enim *pluvias*, ut ait Pindarus, *aquas colligit; ſed vivo gurgite exundat*, dono quodam providentiae genitus, in quo totas vires ſuas eloquentia experiretur. Nam quis docere dili- 110
gentius, movere vehementius poteſt? Cui tanta unquam jucunditas affuit? Ipſa illa, quae extorquet, impetrare eum credas, et,

quoquam. *omnes.* Turic. Flor. Camp. omittunt cum Alm. Sed Flor. (a ſec. manu) *ſ. vel plurimas potius ex ſe.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *ſ. vel pl. p. omnes ex ſe.* Locat. *ſ. v. p. ac p. o. e. ſ.* cum edd. poſterr. ante Ald. jubente Regio. Noſtrum et Vall. *extulit.* Guelf. omittit cum Voſſ. 1.

ubertate. Turic. Flor. Guelf. Camp. *ubertas* cum Alm. Bodl. Joann. Voſſ. 1. 2. (? an forte 3? neque enim Goth. cf. 91. item 10, 2, 17.) Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Noſtrum dant et Goth. Vall. Si *ipſa* eſſet in MSS. praeferrem alteram ſcripturam. *pluvias.* Goth. (tac. Geſn.) *ut pluviales.* Camp. *plurimas.* *ait Pindarus.* Flor. (a pr. manu) *ad pindoras.* *aquas.* Camp. *aliquis.*

vires ſuas. Turic. al. (cf. §. 24. item 10, 7, 14.) *curas ſ.* Flor. *alias vires ſ.* Guelf. *virtutes ſ.* cum Bern. Jenſ. eoque poſterr. ante Ald. Burmannus hunc e gloſſemate errorem repetit (quo hinc ablegat) ad 2, 1, 5. in quo loco Obr. *virtus* pro *vis*, citatis Servio ad Aeneid. 1, 169. et Schol. ad Hor. Carm. 3, 4, 66. Turicenſem ſcripturam natam ſuſpicor ex nota critica ad *vires* appoſita: „alii *curas.*"

110. *Cui tanta.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *alicui quanquam.* Suſpicor fuiſſe *aut cui.* *affuit? Ipſa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. manu) cum Alm. Jens. et poſterr. ante Ald. Reliqui inſerunt *ut.* *Ipſa — eum.* Turic.

109. *ut ait Pindarus.* Neque extant haec hodie in carminibus Pindari, neque dum recepta ſunt in fragmentorum collectionem; indicata tamen ab Heynio in Indice auctorum fragmentis ſubjecto.

110. *Cui tanta.* cf. not. crit.

cum transversum vi sua judicem ferat, tamen
111 ille non rapi videatur, sed sequi. Jam in omnibus, quae dicit, tanta auctoritas inest, ut dissentire pudeat: nec advocati studium, sed testis aut judicis afferat fidem; cum interim haec omnia, quae vix singula quisquam intentissima cura consequi posset, fluunt illaborata, et illa, qua nihil pulchrius auditu est, oratio prae se fert tamen felicissimam facilitatem.
112 Quare non immerito ab hominibus aetatis suae *regnare in judiciis* dictus est: apud posteros vero id consecutus, ut Cicero jam non

ipsae illae quae extorque eum. Flor. (a pr. manu) *ipse ille quae extorquet eum,* omisso uterque *impetrare.* *ferat.* Turic. (a sec. manu) Jens. *feriat* cum edd. posterr. ante Ald. Non Camp. correxit Regius. *non rapi.* Turic. *n. repe.* Flor. (a pr. manu) *n. repente.* Goth. (tac. Gesn.) omittit *non.* cf. 104. *sequi.* Turic. *si qui,* a sec. manu *si cui.*

111. *quae dicit.* Flor. (a pr. manu) *q. dicet.* Camp. *q. dixit.* *interim.* Turic. (a sec. manu) Camp. Jens. Tarv. *inter.* *quisquam intentissima.* Flor. inserit *et.* *fluunt illaborata.* Obr. inserit *ut,* male. *nihil pulchr.* Turic. Flor. inserunt *quae;* et pro *auditu* iidem habent *auditum.* Suspicor fuisse: *qua nihil unquam pulchrius auditum est.* *prae se fert.* Camp. *p. s. ferat.* r.

112. *hominibus.* Turic. Flor. Guelf. *omnibus* cum Alm. Voss. 3. *id consecutus.* Turic. (a sec. manu) *id est*

videatur. Malim *videtur.* Neque enim probarim, quod plerique ante *ipsa illa* inserunt *ut.* Nostra ratio longe acrior et vehementior, cum praesertim mox sit „tanta in„est *ut,*“ in quo nimia foret cum nostris struendi similitudo. Sed fortasse et sic ferri potest conjunctivus in hoc verbo, δοκοῖ ἄν.

111. *studium* — *fidem.* cf. 4, 1, 7.

auditu. cf. not. crit.

112. *regnare in judiciis.* „Respicit huc ipse Fam. 7, 24. „*olim, cum regnare existimabamur,* et Fam. 9, 18. *amisso*

hominis nomen, sed eloquentiae habeatur. §17 Hunc igitur spectemus: hoc propositum nobis sit exemplum: ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. Multa in *Asinio Pol-* 113 *lione* inventio, summa diligentia, adeo ut quibusdam etiam nimia videatur: et consilii et animi satis: a nitore et jucunditate Ciceronis ita longe abest, ut videri possit seculo prior. At *Messala* nitidus et candidus, et quodammodo praeferens in dicendo nobilitatem suam; viribus minor. *C.* vero *Caesar* si foro 114 tantum vacasset, non alius ex nostris contra Ciceronem nominaretur. tanta in eo vis est, id acumen, ea concitatio, ut illum eodem animo dixisse, quo bellavit, appareat. Exornat

secutus (ubi recte videtur admonere Ulricus V. C. primam manum intellectam, quasi esset *idem secutus*, compendio c̄ accepto pro *em*). Camp. Jens. (de Goth. err. Gesn.) *id est c.* cum edd. ante Bad. *nom. sed el.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. omnesque Mss. et editi ante Basil. Reliqui praeter Gesn. Bip. *s. e. n.*

113. *inventio.* Turic. Flor. *ventio.* Hic a sec. m. *invenio*, et sic Guelf. cum Goth. Bern. Jens. Tarv. *seculo.* Jens. *secundo* cum edd. posterr. ante Ald. non Camp. Correxisse ex ingenio Regium fatetur Badius. *praeferens.* vide ad 6, 2, 14. accedunt Flor. Goth. (tac. Gesn.) Alm. Voss. 1. 2. 3. Reliqui *prae se ferens.* *in dicendo.* Turic. *incidendo*, a sec. m. *incedendo.*

114. *C. vero.* Camp. *G. vero.* cf. 1, 7, 28. 4, 3, 13. *alius.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliud.* *acumen, ea.* Turic. Flor. (hic etiam *aen;* a pr. m. uterque) *actum en ea.*

„*regno forensi.*" Gesnerus. Ad priorem locum recte Manutius alterum demonstrat pro Sulla 7.

113. *seculo prior.* cf. Dial. de orr. 21. „Asinius — videtur mihi inter Menenios „et Appios studuisse."

Messala. cf. 1, 5, 15. add. Voss. de Hist. Lat. I, p. 88.

114. *eodem animo — appareat.* Comparat Burman-

tamen haec omnia mira sermonis, cujus pro-
115 prie studiosus fuit, elegantia. Multum ingenii in *Coelio*, et praecipue in accusando multa urbanitas, dignusque vir, cui et mens melior, et vita longior contigisset. Inveni qui *Calvum* praeferrent omnibus, inveni qui Ciceroni crederent, eum nimia contra se ca- 918

115. *accusando multa.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *accusanda muta.* *dignusque.* Turic. a pr. m. copulam omittit. *Inveni — Ciceroni.* Turic. al (cf. 109.)

nus locum Livianum 39, 50. extr. *Dicebantur enim ab eodem animo ingenioque, a quo gesta erant;* cui ipse medelam hanc afferre conatur: *d. e. ab eo, eodem a. i. quo g. e.*, merito non receptus a Drakenborcho, quanquam judicium suum tacente. Saltem in Burmanniana illa emendatione *a quo* non in *quo* refingi debebat, sed in *atque.* Alia de Caesare sententia Dialogi de orr. c. 21.

cujus proprie studiosus. Tentantem *proprii* Gesnerum, ut significetur Caesar omnis insolentiae dicendi impatientissimus (cf. Gell. N. A. 1, 10.), probare non possum. Verius videtur quod ipse subjicit, *proprie* studiosum esse in primis et maxime studiosum. Tacita mentio inest librorum de analogia, de quibus vide 1, 7, 34. Burm. recte demonstrat locum Cic. Brut. 75. „Caesar autem rationem adhibens, consuetudinem vitiosam et corruptam, pura „et incorrupta consuetudine „emendat.“

115. *in Coelio.* vide 4, 1, 123.

Calvum. vide 9, 3, 56. et cf. Wezelium ad locum Bruti Cic. mox ponendum.

qui Ciceroni crederent. „In „Bruto 82. ubi inter alia: „*Accuratius quoddam dicendi* „*et exquisitius afferebat genus:* „*quod quanquam scienter ele-* „*ganterque tractabat, nimium* „*tamen inquirens in se, atque* „*ipse sese observans, metuens-* „*que ne vitiosum colligeret,* „*etiam verum sanguinem de-* „*perdebat.* Haec est illa *ca-* „*lumnia,* quae κακιζότεχνον „fecit. Vid. supra ad 8. pr. 31. „*Infelicem calumniandi se* „*poenam* damnat etiam noster „10, 3, 10. et 10, 4, 3. et „*infelicem verborum cavillatio-* „*nem* 10, 7, 14. add. omnino „12, 10, 77.“ Gesnerus.

lumnia verum sanguinem perdidisse. sed est
et sancta et gravis oratio, et custodita, et fre-
quenter vehemens quoque. Imitator autem
est Atticorum, fecitque illi properata mors in-
juriam, si quid adjecturus sibi, non si quid
detracturus fuit. Et *Servius Sulpicius* in- 116
signem non immerito famam tribus orationi-

inve qui con calva praeferent omnibus inve qui ciceronem, a sec. manu: *alii invectiva praeferunt omnibus in verrem.* Flor. Guelf. (nisi quod hic *Calvium praeferant*) *I. q. C. p. i. q. Ciceronem* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern. Jens. Tarv. Sed Camp. —— *qui contra* (pro *qui Ciceroni*) cum Locat. Rusc. Ald. Gryph. Gibs. Obr. Nostra est in Goth. Voss. 2. Vall. Pro *Calvum* Basil. *Caelium*. *perdidisse*. Guelf. *perfudisse*. *gravis*. Flor. (a sec. m.) Guelf. *brevis* cum Bal. Joann. Voss. 3. Bern. Jens. et edd. posterr. ante Ald.

oratio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt eum Alm.

custodita. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *castigata*. *autem est*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *e. a.* *sibi*. Sic Turic. Flor. (hic quidem a sec. m. *fuit*, non omissum mox, et sic Guelf., sed Bern. *fuerit*) Camp. cum Alm. Voss. 2. Goth. Andr. Reliqui omittunt.

116. *detracturus* — *tribus*. Turic. *d. sulpicius insignum fuit ut servius sulpicius insignem non in mero* (postrema duo

Locus Plinii minoris 1, 2, 2. quem huc advocat Regius, vereor ut recte sit ab eo captus. Demosthenem quidem Latinum ibi Calvum dici existimat. Fluctuat ejus scriptura, et Cortianam si sequaris in extremis, eruas sane *Calvum, qui tibi* (Arriano, ad quem est epistola data) *semper, mihi nuper est visus Demosthenes.* Neque absonum strigosam illam Calvi brevitatem quibusdam visam esse δεινότητα Demostheneam.

oratio — *custodita*. Sic a Plin. minore 9, 26, 12. quae *custoditius pressiusque* dicuntur, opponuntur sublimibus et audentibus; et modo in loco Ciceroniano erat Calvus *ipse sese observans.*

116. *Servius Sulpicius.* cf. §. 22. De *non immerito* — *meruit* cf. 6, 4, 5.

bus meruit. Multa, si cum judicio legatur, dabit imitatione digna *Cassius Severus*: qui, si ceteris virtutibus colorem et gravitatem orationis adjecisset, ponendus inter praecipuos
117 foret. Nam et ingenii plurimum est in eo, et acerbitas mira; et urbanitas ejus summa: sed plus stomacho, quam consilio dedit. Praeterea ut amari sales, ita frequenter amaritudo

vocabula sola e Flor. afferuntur, non correcta illa a sec. m.) *f. id t.* a sec. manu: *d. insignis — in merito f. id t.* neque enim quidquam praeterea immutatum refertur. Jens. Tarv. *d. fuit. Insignis et S. S. insignem immerito f. t.* Mox Locat. et posterr. ante Ald. *Insignis et S. S. i. non immerito f. t.* Ald. jubente Regio *Insignem et S. S. n. i. f. t.* Goth. (err. Gesn.) a pr. tantum manu *non* ante *insignem* inserit, alioqui nostram ipsam dans cum Guelf. Vall. (ut videtur) Camp. Eam ex ipsa Turic. prima manu veram censeo, quanquam minus placet *Et* in fronte positum. *colorem.* Flor. (a pr. m.) *calorem.* *foret.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

117. *est in eo.* Turic. omittit. *et acerbitas.* Turic. Flor. omittunt copulam. *ejus summa.* Sic Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Andr. et edd. ante Bad.

Cassius Severus. cf. §. 22. *colorem.* Nimiam affectuum, irae, malignitatis, invidiae, simplicitatem improbat in Cassio noster. Neque enim ille quidquam eorum dissimulare solebat, quae animum pungerent et exasperarent; securus qualis ipse videretur judicibus, modo infamaret adversarium. Tale quid hic *coloris* vocabulo significari, totius orationis series docet. Et video mecum facere elegantissimum Ernestium in Technol. Lat. p. 66. qui minus, ut opinor, erat assecutus Technol. Graec. p. 384. *Colorem* omnem depositum imprimis videmus 11, 1, 57.

117. *Praeterea — ridicula est.* Refertur hoc ad eam, quam in Cassio laudaverat urbanitatem, interjecta brevi, quae sensum non interpellet, sententia de errore Cassii. Adjuvatur enim illa summa hujus oratoris urbanitas ipsa

ipsa ridicula est. Sunt alii multi diserti, 118
quos persequi longum est. Eorum, quos viderim, *Domitius Afer*, et *Julius Africanus*, longe praestantissimi. Arte ille, et toto genere

acc. Basil. Sed Turic. (a pr. m.) *et summo* cum Voss. 5. Ex Alm. affertur *et summa* (cf. 95.). Flor. Guelf. *et sermo* cum Voss. 1. Bern. Reliqui *et vis s.* a quibus stant Goth. Vall.

118. *Sunt alii.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Basil. *S. autem a.* Jens. cum edd. ante Bad. Reliqui inserunt *et.* *persequi longum est. Eorum, quos* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In causa est homoeoteleuton *quos.* *viderim.* Turic. *viderem*, a sec. m. *videram.* *Afer, et Julius.* Turic. *feret j.* a sec. m. *ferettius.* *longe praestantissimi.* Turic. *l. al* (cf. 115.) *praesentissimi*, a sec. manu reponitur nostrum, nec deleto tamen, quod interjectum erat. Flor. *l. aliis praesentissimi*, a sec. m. *l. a. praestantissimi.* Ex Alm. nihil nisi *praesentissimi* affertur. Suspicor criticam fuisse notam, ut §. 109. *Arte.* Sic

ejus amaritudine, quae, vel sine salibus, per se ipsa ridicula est i. e. risum movet auditorum. *Ridiculum esse* in laude dicitur, non in vituperio. Vid. 6, 3, 22. seqq. Francii conjectura *amantur* pro *amari*, speciem magis habet quam substantiam.

118. *diserti.* An minus honesto illo significatu hic usurpat, ex quo est dictum Antonii 8. Pro. 13. ? Sed hoc vix credibile in magistro suo facturum Domitio.

longum est. cf. not. crit. ad 1, 6, 9.

Julius Africanus. vide 8, 5, 15. Fortasse filius ejus, qui Tacito perisse narratur sub Tiberio Annal. 6, 7. e Santonis Gallica civitate oriundus. Quae hic *concitatio* ei tribuitur, eadem sunt *vires* 12, 10, 11. *compositione longior* quod dicitur, refero ad longiora, quae compositionis gratia faciat, hyperbata. cf. 8, 6, 65. 9, 4, 145. *Domitium* vide ad 5, 7, 7. cujus loco modo designato *maturitas* non longe est ab ea, quae hic agnoscitur, *arte;* judicium ejus est acerrimum, nunquam ablatum illud vehementia vel nimia elegantiae affectatione. Similiter Terentium Horatius Epist. 2, 1, 59. *arte* ait *vincere;* quanquam Bentlejus hoc ad me-

dicendi praeferendus, et quem in numero veterum locare non timeas: hic concitatior, ſed in cura verborum nimius, et compoſitione 919
nonnunquam longior, et translationibus parum modicus. Erant clara et nuper ingenia.
119 Nam et *Trachalus* plerumque ſublimis, et ſatis apertus fuit, et quem velle optima crederes: auditus tamen major. Nam et vocis, quantam in nullo cognovi, felicitas, et pronuntiatio vel ſcenis ſuffectura, et decor, omnia denique

Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui praemittunt *verborum*. *locare*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *bitare*, cum Alm. ſed Flor. a ſec. *habere*, et ſic Guelf. cum Bern. et edd. inde a Jenſ. ante Ald. acc. Baſil. Stoer. Chouet. Leid. aliisque apud Burm. An primitus fuit *citare* vel *recitare?* *modicus*. Turic. (a pr. m.) *modicum*. Guelf. *modicis*.

119. *Nam et Trach.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *nam*, cum Alm. Sed Camp. *ut* (pro *nam et*), quod poſſit placere, ut vitetur iteratio horum *Nam et* hac §. et 117. Sed cf. not. exeg. ad §. 25. 26. *apertus*. Turic. Camp. *aptus* cum Bodl. Andr. *decor*. Turic. (a ſec. m.)

tricam etiam virtutem refert in Schediasmate.

locare. vide not. crit.

119. *Trachalus*. vide 6, 3, 78. Conferendo ſingula, quae demonſtrantur, loca apparebit, Trachalus quantopere debuerit lectus deſcendere ab eo, qualis videbatur auditus. Talis patrum noſtrorum memoria fuit, quem eloquentiae Germanicae exemplar laudat Fridericus magnus in libello de eruditione Germanorum, Regiomontanus olim eccleſiaſtes, Quantius nomine.

velle optima. Quo hoc optimorum ſtudium pertinet? An ad genus dicendi optimum? Qualem vidimus bonam mentem 2, 12, 12. et mox eſt §. 122. *ad optima tendentium* et §. 131. *meliora vellet*. Malim tamen hic quidem ad honeſtatem et recti amorem trahere, qui in hoc oratore appaructit. Neque enim bonum dicendi genus

ei, quae ſunt extra, ſuperfuerunt. Et *Vibius Criſpus*, compoſitus, et jucundus, et delectationi natus: privatis tamen cauſis quam publicis melior. *Julio Secundo* ſi longior 120 contigiſſet aetas, clariſſimum profecto nomen oratoris apud poſteros foret. Adjeciſſet enim, atque adjiciebat ceteris virtutibus ſuis, quod deſiderari poteſt. Id eſt autem, ut eſſet multo magis pugnax, et ſaepius ad curam rerum ab elocutione reſpiceret. Ceterum interceptus 121 quoque magnum ſibi vindicat locum. Ea eſt facundia, tanta in explicando, quod velit,

decora cum Jenſ. et edd. poſter. ante Bad. *extra*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ex ira*.

120. *Id eſt*. Turic. *Idem*. *pugnax*. Turic. Flor. *pugnans* cum Alm. *et ſaepius*. Turic. (a ſec. m.) Camp. *at ſ*. *reſpiceret*. Turic. (a ſec. m.) *reſipiſceret* cum Jenſ. Tarv. Correxit Regius.

121. *velit*. Turic. *vellet* cum Alm. Sed Flor. *vellit*. (cf. 117.)

adeptus fuit, ſi viſus modo id velle.

Vibius Criſpus. vide 5, 15, 48.

120. *Julio Secundo*. cf. 10, 3, 12. et nos ad 6. Pro. 3. p. 427. item 12, 10, 11.

adjiciebat. Attende vim imperfecti. Semper *adjiciebat*, neque tamen *adjecerat* antequam moreretur.

reſpiceret. cf. 3, 11, 26. ubi notatum fere Secundi illum errorem invenies, ut et hic §. 33. *pugna* autem eſt cauſae ipſius tractatio, ſolita illa negligi a cupidis ſententiarum et locorum communium. Nimium igitur Secundus dabat rebus extra cauſam, nec ſatis *pugnabat*, ut ei magis *pugnaci* fieri optandum eſſet. Hunc *pugnae* et *pugnandi* uſum habes 4, 3, 2. 5, 12, 22. 6, 4, 4. 6. hic §. 79. et paſſim locis in indice quaerendis. Sic apud Senecam patrem Controv. 2. praef. „Deerat illi oratorium „robur et ille *pugnatorius* „mucro."

121. *in explicando — gratia*. Verbi originem ipſam tenere oportet, ne forte *expli-*

gratia: tam candidum et lene et ſpecioſum dicendi genus: tanta verborum, etiam quae aſſumta ſunt, proprietas: tanta in quibusdam
122 ex periculo petitis ſignificantia. Habebunt qui poſt nos de oratoribus ſcribent, magnam eos, qui nunc vigent, materiam vere laudandi. Sunt enim ſumma hodie, quibus illuſtratur

gratia: tam. Turic. *gratam*; a ſec. manu *gratia*, nec tamen repoſito *tam.* *lene.* Turic. *levo*, a ſec. m. *leve*, et ſic Flor. Guelf. cum Bern. Jenſ. Tarv. (cf. §. 52.) Non improbanda Capperonnerio videtur ſcriptura; mihi prorſus, cum hic nulla ſit compoſitionis mentio, ſed vehementi et forti opponatur *lene* d. g. velut 12, 10, 66. cf. et 9, 4, 130. 136. hic §. 44. Eo quaecunque mox laudantur in hoc oratore conſpirant omnia; in aſſumtis proprietas, in periculoſis ſignificantia. Mox 10, 2, 23. in ſolis Jenſ. et Tarv. *levi*, *leviter*, improbante recte Geſnero.

in quibusd. ex. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ex q. in.* Ex Alm. affertur tantum *q*, *in.* Goth. (tac. Geſn.) noſtris verbis anteponit *etiam* cum Voſſ. 2.

122. *Habebunt.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *habebant.* *ſcribent.* Turic. (a pr. m.) *ſcribet.* *magnam eos.* Turic. (a ſec. manu) inſerit *in* cum Jenſ. Tarv. *materiam.* Flor. *materiem* (cf. 8, 6, 7.). *laudandi.* Turic. (a ſec. m.) *laudanda* cum Jenſ. Tarv.

care accipias *interpretari.* Quidquid ſcire vult auditorem, tam apte et decenter verbis eloquitur, ut nihil obſcurum remaneat in magnis, nihil vile videatur in parvis. cf. 8, 6, 8. Haec ipſa et Fabii noſtri vel praecipua eſt virtus. Apud Senecam patrem Controv. l. 2. Praef. „*explicatio* — ſplendida quidem, „ſed operoſa et implicita." Fateor autem placiturum magis mihi, ſi fuerit *quid v.* quam *quod v.* Nam alia ratio eſt 8, 3, 61.

lene. vide not. crit.

aſſumta — *proprietas.* cf. 8, 6. totum caput: ubi *arceſſita* ſunt, quae hic *aſſumta.*

ex periculo — *ſignificantia.* Vel audaciſſime novata in elocutione non carent perſpicuitate. cf. 2, 11, 3. 8, 6, 11. 11, 1, 32. item hic §. 49.

122. *Sunt enim ſumma.* „Florebat Aper, Marcellus, „Maternus, Meſſalla, Caecilius

forum, ingenia. Namque et conſummati jam patroni veteribus aemulantur, et eos juvenum ad optima tendentium imitatur ac ſequitur induſtria. Superſunt, qui de philo- 123
ſophia ſcripſerint, quo in genere pauciſſimos adhuc eloquentes litterae Romanae tulerunt.
920 Idem igitur *M. Tullius*, qui ubique, etiam in hoc opere Platonis aemulus extitit. Egregius vero, multoque, quam in orationibus, praeſtantior *Brutus*, ſuffecit ponderi rerum: ſcias

123. *ſcripſerint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Bad. Reliqui *ſcripſerunt*, quorum ergo et Camp. *adhuc.* Camp. omittit.
qui ubique. Sic Flor. Guelf. cum edd. inde a Baſil. ante Burm. *qui ubi* Turic., ſed a ſec. m. *ut ubique.* Goth. (tac. Geſn.) *q. et ubique* (et pro *etiam in hoc* mox, item tac. Geſn., *et in hoc*, ſibi conſtans) cum Voſſ. 2. Sed Camp. *q. ut ubique*, et ſic reliqui, in qua ratione parum grate ſubauditur *eſt* ad *idem.* *orationibus.* Guelf. *oratoribus.* *ponderi.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *pondere* cum Alm.

„Plinius, et multi alii: vide „Tacitum." Pſeudo-Turnebus. „Vide Plinianas epiſtolas paſſim, et l. 9. Ep. 26. „de ſummis ingeniis quaſi „ſcatentes." Almelovenus.

veteribus aemulantur. Hoc ipſum hujus Quintilianei ſeculi videtur, quod promiſcua utitur ſtructura *aemulandi.* cf. §. 62. ubi eſt accuſativus verbo junctus. Alioqui dativus additus *aemulando* ſignificationem habet invidiae et animi iniqui. Sic aliorum quoque verborum ſtructuram inflexerant novi; vide 9, 3, 1.

123. *etiam in hoc.* Leve ſane in hac oratione vitium, quaſi ubique Platonis maxime aemulus ſit Cicero. Sed hoc ut vitaretur longiore anfractu opus erat. Nempe ut ubique Graecorum praeſtantiſſimi cujusque, ita in hoc opere Platonis.

Egregius — Brutus. Hoc, etſi iniquior, Tacitus agnoſcit Dial. De Oratt. 21. „Brutum philoſophiae ſuae „relinquamus. Nam, in Ora„tionibus minorem eſſe fama „ſua, etiam admiratores ejus „fatentur." Cf. hic. Brut. 1, 97. de Finib. 1, 3.

124 eum sentire, quae dicit. Scripsit non parum multa *Cornelius.Celsus*, *Sextios* secutus, non sine cultu ac nitore. *Plancus* in Stoicis rerum

124. *Sextios.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Cod. antiquissimo Danielis (cf. 6, 2, 11.) teste Nicolao Fabro l. c. Goth. Voss. 2. Bern. et edd. ante Ald. *Sextius* Turic. a sec. m. Ex Alm. affertur *Sextus.* Ald. Bad. *Sceptios.* E Voss. 1. *Sceptior.* E Voss. 3. *scectios.* Reliqui *Scepticos*, quae videtur Philandri conjectura, frustra illustrata a Pseudo-Turnebo, ipsoque nuper Gesnero. Burmannum, qui Schottum inspexerat ad Senecam Patr., sordes reliquisse imprimis miror.

Plancus. Turic. Flor. *plaustus.* Hic quidem a sec. m. *Plautus*, et sic Guelf. Jens. cum Bern. et edd. ante Ald. qui tamen per sphalma *Plaucus.* Qua vero auctoritate eos, qui nostrum dant (quorum sunt Goth. cf. 2, 14, 2. Camp.), castigate nomen exhibere dixerit Regius, equidem ignoro, nullo, quod sciam, usquam memorato Stoicae philosophiae

124. *non parum multa.* Almelovenum *multa* volentem tollere recte revincit Burmannus, amandans lectorem ad 6, 2, 3. ubi exemplis Ciceronianis defendit usum nostrum.

Cornelius Celsus, Sextios secutus. „Duo — fuerunt Sextii. „Q. videlicet Sextius pater, „qui a divo Julio latum cla-„vum sibi oblatum recusavit, „et ejus filius, de quo B. „Hieronymus anno quo Chri-„stum natum tradit, haec re-„fert: *Sextius Pythagoricus* „*philosophus nascitur.* — Sex-„tiorum, praeter Senecam in „Epistolis et libris de ira „saepe, et cap. ult. lib. 7. „naturalium quaestionum, me-„minit Qu. c. 1. lib. 10.“ Nicolaus Faber, ad Senec. patr. Controv. l. 2. praef. p. 98. (ed. Paris. 1613. Fol.) Vide et F. A. Wolfium ad Sueton. Illustr. Gramm. 18. et Fabricii Bibl. Graec. ab Harlete auctam Vol. I. p. 870. seqq. Ille Senecae in quaestt. naturall. locus hic est: „Sex-„tiorum nova et Romani ro-„boris secta inter initia sua, „cum magno impetu coepis-„set, extincta est.“ cf. et Plutarch. *Quomodo sentias te proficere* p. 77. Loca de Sextio plurima apud Senecam invenies in Indice ed. Paris. 1613. Fol. Horum igitur philosophorum sectam, Pythagorae aemulam, scriptis exprimere conatus est is, qui omnis fere doctrinae commentarios adornavit Celsus. cf. 2, 15, 22.

Plancus. cf. not. crit.

cognitione utilis. In Epicureis levis quidem,
sed non injucundus tamen auctor est *Catius*,
Ex industria *Senecam* in omni genere elo- 125
quentiae distuli, propter vulgatam falso de

auctore, qui hoc nomine fuerit. Recensetur nunc sane *Plancus* in Stoïcorum Catalogo, quem adornavit Fabricius in Bibl. Graeca Vol. 3. p. 572. cui loco subjicit Heumannus notam, demonstrantem Cic. Famil. 10, 12. unde Stoïcus agnoscatur Plancus. Quod ut mihi in hoc homine persuadeat, multum abest; minus tamen adducar, ut eum aliquid de philosophia litteris mandasse credam. In alia omnia abit Gesnerus in Indice Quintilian. eundem hunc Plancum censens atque eum, cujus mentio est ex Cicerone 6, 3, 44.; (et hoc repetiit Ernestus in Fabr. B. L.) nam ne certum quidem ejus nomen. In hac memorati hic scriptoris ignoratione, is videtur loco consulturus, qui P. aliquem *Faustum* ostenderit Stoïcorum dogmatum scriptorem. Inest enim hoc maxime nominis in vetustissima scriptura. Cf. Lipsius ad Tacit. Ann. 3, 48. e *M. Folio* exculpens *M. Lollium*. [Non inutile tamen erit observare, Rubellium illum Plautum, qui Augusti stirpem attingebat et sub Nerone periit, Stoïcae sectae addictum et Musonii familiarem fuisse, ut docet Tacitus Ann. 14, 57. 59. BUTTM.]

cognitione. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *cognitioni* cum edd. posterr. ante Stoer. exc. Basil. acc. Rollino. Potest placere; sed obstat quodammodo §. 128. „multa rerum cognitio."

Epicureis. Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *epicuris* cum edd. ante Bad. *injucundus*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *injucundis*. *auctor est Catius. Ex*. Flor. *a. e. cautius. Ex*. cum Basil. Sed Guelf. *Auctorem ex*. cum Voss. 3. Sed Goth. (tac. Gesn.) *Catius est. Ex*. omisso *auctor*. Camp. *a. Cacius est ex*. Voss. 1. *a. et cujus. Ex*. Jens. *auctorem ex* cum Tarv.

125. *eloquentiae distuli*. Ald. Basil. inserunt *versatum*,

cognitione. cf. not. crit.

Catius. „Ille, cujus *spectra* „(εἴδωλα Epicuri) ridet Tullius Fam. 15, 16 et 19." Gesnerus.

125. *Senecam — distuli*. „Distuli de Seneca loqui, cum

me opinionem, quia damnare eum, et invisum quoque habere sum creditus. Quod accidit mihi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus revocare ad severiora
126 judicia contendo. Tum autem solus hic fere

Regio jubente, quem bene revincit Badius. Nec ab ejus et Burmanni ratione me abducit Gisbertus Koen in obss. MSS. mecum communicatis, quanquam demonstrans Jo. Saresberiensem, qui hoc *versatum* ipsum praefert Policrat. 8, 13. p. 600. Quod enim Koenius negat, recte Fabium potuisse dilatum a se in omni genere eloquentiae Senecam dicere, quia restarent aliae hujus doctrinae partes ab ipso explicandae hoc et seqq. libris; non attendit vir doctus, solum hic significari censum scriptorum, quem adhuc egit Fabius hoc capite, in cujusque fine collocatur Seneca. cf. §. 75. „Xenophon — „inter philosophos reddendus."

quia. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Basil. *quae* Voss. 1. Reliqui *qua.* Cf. 2, 15, 6. *eum, et.* Guelf. omittit *et.* *et omnibus.* Goth. (tac. Gesn.) *ex o.* cum Voss. 2. *revocare ad.* Turic. *r. al* (cf. 118.) *ad;* a sec. m. *r. aliquos ad.* *severiora.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *severia.* mox ille *severa,* et sic Camp. Goth. (tac. Gesn.).

126. *Tum autem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *cum* cum Goth. Voss. 2. (err. Burm.) Jens. Tarv. *hic.* Turic. (a pr. m.) Flor. *huic.*

„de quocunque genere eloquentium, qui oratori sint „imitandi, loquerer: et cum „de poëtis: et cum de oratoribus et cum de philosophis Romanis." Badius. Hoc, quod jam lecturi sumus, de Seneca judicium quantivis est pretii. Conferendum autem cum eo Gellianum (12, 2.) in quo et ipso accusatur Senecae protervitas in carpendis veterum scriptis. Nec negligendum est, quidquid ibi exprobratur Senecae, in iis quidem, quae sunt reliquae, ejus operum partibus non inveniri. cf. Fabr. Bibl. lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 107. 8. Sallustium non ipsum carpit aut irreverentius tractat, sed pravos imitatores notat Epist. 114. Fortasse tamen noster et familiares ejusdem sermones respexit.

in manibus adólefcentium fuit. Quem non equidem omnino conabar excutere, fed potioribus praeferri non finebam, quos ille non deftiterat inceffere, cum diverfi fibi confcius
921 generis, placere fe in dicendo poffe, quibus illi placerent, diffideret. Amabant autem eum magis, quam imitabantur: tantumque ab eó defluebant, quantum ille ab antiquis defcenderat. Foret enim optandum, pares, aut faltem 127
proximos, illi viro fieri. Sed placebat propter

Quem. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt.

conabar. Turic. Flor. Goth. (tac. Gefn.; pofteriorum uterque a pr. m.) Camp. *conabor.* *praeferri.* Turic. *perferre.* Flor. (a pr. manu) *praeferre.* *cum diverfi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *cum* cum Alm.

poffe, quibus. Sic Turic. Camp. (nifi quod hic *poffem*) cum Alm. Bafil. Gryph. (1536.). Inferunt *in* Flor. (cf. 121.) Guelf. cum Goth. Voff. 1. 2. Vall. Jenf. et edd. pofterr. ante Gryph. Reliqui inferunt *iis*, jubente Regio. *illi.* Turic. (a fec. m.) *ille*, quod et ex Alm. affertur. *placerent.* Turic. *placere* cum Alm. *diffideret.* Flor. (fi recte interpretor excerpentem) *diffiderent.* *Amabant autem eum.* Turic. *am. eum.* Guelf. *et am. aut. e.* *ab eo.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Ald. Bad. Bafil. Reliqui *ab illo.*

127. *enim optandum.* Turic. Flor. *e. aliquid o.* cum Alm. Sufpicor fuiffe *alioqui.* Sed pro *foret* Turic. *fore*, Alm. *fere* (cf. 126.). *aut faltem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *ac f.* cum Voff. 2. 3. et edd. ante Bad. acc. Bafil. *proximos, illi viro.* Turic. Flor. *primos i. viros.* Guelf. *illo* pro *illi.* *Sed placebat.* Turic.

126. *defluebant — defcenderat.* Cf. 1, 8, 9. Egregia proprietas elocutionis. Qui cupiat noffe, quid fit fana et elegantia mutando corrumpere, is videat mihi conjecturam Francianam *defciverat* pro *defcenderat.* Et en, ita dantem Campanum! (cf. §. 94.)

127. *enim optandum.* cf. not. crit.

ſola vitia, et ad ea ſe quisque dirigebat effingenda, quae poterat: deinde cum ſe jactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat.
128 Cujus et multae alioqui, et magnae virtutes fuerunt: ingenium facile et copioſum, plurimum ſtudii, multa rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab his, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus eſt. Tractavit
129 etiam omnem fere ſtudiorum materiam. Nam et orationes ejus, et poëmata, et epiſtolae, et dialogi feruntur. In philoſophia parum

Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ea.* Turic. Flor. omittunt.

128. *alioqui, et magnae virt.* Turic. (a ſec. manu) *alias quidem m. v.* Camp. *alie quidem virt.* *multa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Baſil. Reliqui *multarum* (cf. 9, 2, 47. 5, 10, 91.) Jenſ. (tac. Geſn.) huic voci praemittit *et* cum edd. ante Baſil. acc. Gryph. *cognitio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ab his.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ab iis.* cf. 8, 6, 65. *omnem.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *omnium.* Jo. Saresber. *omnem fere omnium ſtud. mat.* unde Goth. ſcripturam commendat Gisb. Koen. cf. §. 125. Noſtrae ſcripturae favet 1, 4, 5. „*omni* „ſtudiorum genere". *materiam. Nam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nam materiam.* Ille a ſec. m. tollit priore loco *nam,* nec reponit altero, et ſic Alm.

129. *orationes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *orationem.* *dialogi feruntur.* Turic. Flor. *dialoge f.* Ille a ſec. m. *dialogi efferuntur,* et ſic Camp. Jenſ. cum edd. ante Ald.

129. *orationes.* „Sive cauſarum actiones. Egit multas et illuſtres, atque in ipſo ſenatu: ut omittam quas principi ſcripſit, in ſenatu recitandas. Neque dubito *Edicta* ad populum et *Epiſtolas* graviores, ab illo conſcriptas, aut dictatas; quorum omnium levis memoria ſupereſt, et tulit, ut ſolet, aevum." Lipſius in Vita Senecae. *poëmata* „certum eſt ubertim ſcripſiſſe. Ipſe in exilio feciſſe oſtendit, et Tacitus, jam etiam ſeniorum.

diligens, egregius tamen vitiorum insectator fuit. Multae in eo claraeque sententiae, multa etiam morum gratia legenda: sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo perniciosissima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles 130. eum suo ingenio dixisse, alieno judicio. Nam si aliqua contemsisset, si parum non concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum

Secunda Flor. manus, nostra ipsa. Nostris vocibus Jens. (tac. Gesn.) subjicit *et* cum edd. posterr. ante Ald. pro quo Regius suadebat *etsi*. *Multae — morum gratia.* Turic. Flor. *multo multi amorum g.* Ille a sec. m. *multa multis amorum g.* Hic nostram ipsam. *M. i. e. clarae s. m. e. m. g.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Vicissim e Voss. 1. *multaeque i. e. c. s. m. e. m. g.* Vocem *fuit* ante nostra omittit *Goth.*
legenda. Turic. Flor. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *legendo.*
atque eo. Goth. (tac. Gesn.) inserit *in.* *abundant.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *abundat.*

130. *eum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *enim.* Voss. 1. *eum.* *Nam si aliqua.* Turic. Flor. omittunt *si* vicissim 10, 2, 3. Guelf. *quam si fuit* pro *quam fuit.* Camp. *n. in a.* Flor. (a sec. m.) *n. s. nil aequalium*, et sic Goth. Jens. (err. Gesn.) cum Voss. 2. Vall. et edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. (hic enim *n. nisi a.*) acc. Gryph. *n. simile quam* Guelf.; ex Voss. 1. *n. simile* sine *quam.* *parum non concupisset.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum

„et in aula. Ita enim invidi „calumniantur apud Nero„nem: *Objiciebant etiam, elo„quentiae laudem uni sibi asci„scere, et carmina crebrius „factitare, postquam Neroni „amor eorum venisset.*" Idem. *dialogi.* „Quos Fabius nomi„nat, nec ultra." Idem.

130. *si parum non concupisset.* Hic cum plerique, contra MSS. quidem, omittant *non*, eorum solus Rollinus dignatus est explanationis aliquid aspergere: „Si quaedam" ait ille „orationis lenocinia „minus studiose sectatus es„set." Praeter neglectum hic accusativum ad *concupisset*, qui omitti ita latine quidem non poterat, *parum* nimis leviter accipitur pro *minus*, vel *non.* Gedoynus multa licere sibi ratus, nostrum in-

pondera minutiſſimis ſententiis non fregiſſet: conſenſu potius eruditorum, quam puerorum

Voſſ. 1. Reliqui omittunt *non*, inter quos meorum primus Jenſ. *conſenſu*. Guelf. *ratio ſenſu*. (cf. 5, 15, 19.)

ciſum priori continuat: „s'il „eût mépriſé certaines beau„tés, qui à le bien prendre „ne ſont pas des beautés" (vide mihi Francogallos iſtos omnia in veteribus vertendis circumloquentes!); „s'il en „eût médiocrement deſiré „*quelques autres.*" Extundit ſibi ſententiae objectum! Standum autem eſt auctoritate MSS. qui omnes vindicant *non*. Inde ego, timidus tamen, nec mihi ſatisfaciens, haec interpretando eruo: „Si „non conſulto quaeſiviſſet ea, „quae nimis tenuia infraque „dignitatem rerum poſita eſ„ſent." *Parum* igitur accuſativi loco habeo et interpretor id ipſum *quod non eſt ſatis, quod eſt exile et minutum.* Fateor interim hoc quod confeci ſententiae nimis ſimile videri illi alteri „rerum „pondera — — non fregiſ„ſet". Verum eadem accuſatio providenda eſt in altero ſententiarum pari. Quid enim eſt *omnia ſua amare* niſi hoc *nihil eorum, quae ſuccurrant ſcribenti, contemnere?* Niſi illud fortaſſe diſcrimen agnoſcas, ut *contemnere aliqua* ſit, transire omnino aliqua nec in ſcripto ponere; *non omnia ſua amare*, quaecunque inveneris, iis non ad taedium usque indulgere omnibus, aut multifariam variando et figurando lectoribus ea obtrudere. Et ſane horum quoque vitiorum bona eſt copia apud Senecam. Vellem tamen in cultiſſimo hoc de Seneca loco nihil parum effectum aut pondere ſuo vacuum a nobis inveniri. Quare nec ſufficio mihi in iis, quae protuli. Fortaſſe reconditius aliquid latet in noſtris ipſis, quae potuerunt et corrupta eſſe, antequam ad nos perferrentur. Nihil minus fero, quam, quod Gedoynus: *ſi non omnia ſua amaſſet* vertit: „s'il n'eût „pas été amoureux de toutes „ſes productions". Neque enim *ſua* iſta ad juſta opera refero, ſed ad ſubnatas inter ſcribendum quaſcunque ſententias. Ad *fracta* illa *minutiſſimis ſententiis rerum pondera* Colomeſius verba Gelliana ponit, non aliena ſane, ſed quorum mentionem ſupra jam injeciſſet Pſeudo-Turnebus ad 126. (cf. 3, 1, 14. et quae Burmannus eidem exprobrat ad 4, 1, 61.); quod

amore comprobaretur. Verum sic quoque 131
jam robustis, et severiore genere satis firmatis legendus, vel ideo, quod exercere potest
922 utrinque judicium. Multa enim, ut dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda sunt: eligere modo curae sit; quod utinam ipse fecisset. Digna enim fuit illa natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit, effecit.

II. Ex his ceterisque lectione dignis auctoribus et verborum sumenda copia est et varietas figurarum, et componendi ratio: tum ad exemplum virtutum omnium mens dirigenda. Neque enim dubitari potest, quin artis pars magna contineatur *imitatione*. Nam ut invenire primum fuit, estque praecipuum:

131. *legendus.* Guelf. *legendum.* *judicium.* Turic. Flor. Camp. *judicem,* cum Vall. a sec. m. *quae, quod.* Turic. Flor. Guelf. omittunt *quae* cum Alm. Voss. 1. 3. Jens. Tarv. Habent Goth. et Vall. E Voss. 3. refertur et *quod meliora.* *effecit.* Turic. Camp. *efficit* cum Alm. Jens. Tarv.

1. *copia est et.* Turic. Flor. Camp. omittunt *est* cum Goth. Jens. et edd. ante Ald. Malim paene pro *et verb.* scribi *est v.*, hic autem omitti verbum. Inscribitur caput *de imitatione* in Guelf. Goth. cum edd. omnibus ante Gesn. exc. Obr. Nihil inscriptionis in Turic. Flor. Camp. *invenire.* Guelf. omittit cum Voss. 1. 3. Bern. *estque praecipuum.* Guelf. *est, quae praecipue.* cum Voss. Almeloveno quoque, doctiori quidem illi, accidit in voce illa Caligulae *calcem sine arena* appellantis Senecae orationem (Suet. Cal. c. 53.), itidem a Turnebo memorata. [Vid. Addenda.]

131. *utrinque judicium.* „Tam laudantium quam vituperantium". Badius. Sic *utrumvis* et facere et non facere apud Cic. pro Rosc. Amer. 30.

ſic ea, quae bene inventa ſunt, utile ſequi.
2 Atque omnis vitae ratio ſic conſtat, ut, quae probamus in aliis, facere ipſi velimus. Sic litterarum ductus, ut ſcribendi fiat uſus, pueri ſequuntur: ſic muſici vocem docentium, pictores opera priorum, ruſtici probatam experimento culturam in exemplum intuentur. Omnis denique diſciplinae initia ad propoſi-
3 tum ſibi praeſcriptum formari videmus. Et hercule neceſſe eſt, aut ſimiles aut diſſimiles bonis ſimus. Similem raro natura praeſtat, frequenter imitatio. Sed hoc ipſum, quod tanto faciliorem nobis rationem omnium facit, quam fuit iis, qui nihil, quod ſequerentur, habuerunt, niſi caute et cum judicio
4 apprehenditur, nocet. Ante omnia igitur imitatio per ſe ipſa non ſufficit, vel quia pigri 925

1. 3. Bern., niſi quod hi tres *praecipua*. *utile*. Camp. *utiliter*.

2. *ut, quae*. Flor. *utique*. *ipſi*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ipſe*. *ductus, ut*. Flor. *doctus*, a ſec. m. *u* pro *o*, ſed non additum *ut*. *vocem docentium*. Turic. Flor. *ducentium*, omiſſo *voc.*, hic a ſec. m. *o* tantum pro *u*. *intuentur*. Jenſ. *tuentur* cum edd. ante Baſil. *initia*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

3. *hercule*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *hercle*. cf. 10, 1, 86. *frequenter imitatio*. Flor. *frequentem imitatis*, a ſec. manu *o* pro *s*. *rationem omnium*. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *rerum*. *iis*. Flor. (a pr. m.) omittit. An erat *q. his fuit qui?* cf. 10, 2, 130. *apprehenditur*. Camp. *apprehendatur*.

4. *ſufficit*. Flor. (a pr. m.) *ſuffecit*.

2. *ruſtici — intuentur*. „Vide „Columell. 11, 1." Almeloveenius.

4. *Ante omnia*. cf. 5, 13, 6. *vel*. „etiam propterea."

eſt ingenii, contentum eſſe iis, quae ſint ab aliis inventa. Quid enim futurum erat temporibus illis, quae ſine exemplo fuerunt, ſi homines nihil niſi quod jam cognoviſſent, faciendum ſibi aut cogitandum putaſſent? Nempe nihil fuiſſet inventum. Cur igitur 5
nefas eſt reperiri aliquid a nobis, quod ante non fuerit? An illi rudes ſola mentis natura ducti ſunt in hoc, ut tam multa generarent, nos ad quaerendum non eo ipſo concitemur, quod certe ſcimus inveniſſe eos, qui quaeſierunt? Et cum illi, qui nullum cujusquam 6
rei habuerunt magiſtrum, plurima in poſteros tradiderint, nobis uſus aliarum rerum ad

quae ſint. Sic Turic. Flor. Reliqui *q. ſunt.* *quae ſine.* Turic. *qui ſ.*, a ſec. m. *quis ſ.* Camp. *cum ſ.*

jam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *imago.* Guelf. Camp. omittunt. Ex Alm. affertur *in mago.* Inde Burm. eruit *jam majores*, fruſtra ille. *cognoviſſent.* Turic. Goth. (tac. Geſn.) *cognoviſſet.* Camp. *agnoviſſet.*

5. *nefas.* Turic. Flor. *inventus* cum Alm. Ille a ſec. m. *inventum*, hic noſtrum. Pro *eſt* Turic. (a pr. m.) *es.*

reperiri. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperire.* *An.* Turic. *tam* cum Alm. (non Flor. cf. 10, 1, 127.); a ſec. manu *tamen*, et ſic Camp.

6. *cujusquam.* Guelf. Camp. *cujusque* cum Goth. Niſi me retineret vetuſtiſſimorum librorum religio, mallem prope hoc, poteſtate ea, de qua egi ad 4, 1, 46. In omnibus enim artibus (ea eſt *quaeque res*) magiſtro caruerunt primi illi.

habuerunt. Jenſ. Tarv. Ald. *habuerint.* *tradiderint.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *tradiderunt* cum Jenſ. Tarv. Ald.

uſus. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm.

aliarum. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliorum.* Loc. *illarum* cum poſterr. edd. ante Bad. acc. Baſil. Gryph. item

5. *Cur igitur nefas.* „Ut „hic *nefas*, ſic *fas* ſ. 9. ad „*fatum* quoddam ſive aeter„nam legem refertur, qua

eruendas alias non proderit, ſed nihil habebimus, niſi beneficii alieni? quemadmodum quidam pictores in id ſolum ſtudent, ut deſcribere tabulas menſuris ac lineis ſciant.
7 Turpe etiam illud eſt, contentum eſſe id conſequi, quod imiteris. Nam rurſus quid erat futurum, ſi nemo plus effeciſſet eo, quem

Gibſ. Obr. Capper. Mox pro *eruendas* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelſ. Camp. *erudiendas* cum Bern. et edd. ante Ald. Noſtrum, quod conjicere videtur, aut videri vult, Regius, Goth. Vall. item Alm. Fateor tamen displicere mihi *rei* et *rerum* continuationem, in quotidiano illo maxime *rei* vocabulo, quod ipſum languorem ingenerat orationi. Etiam, quo nomine Badius *aliarum* tuetur prae *illarum*, uſus notiſſimae locutionis *aliarum alias* hic quidem non bene procedit, ubi nonniſi bipertita diviſio intelligitur, ut novae res ex prioribus illis eruantur, non *aliae ex aliis*. Quod ſi peteretur, poſitus talis decebat: *rerum aliarum ad alias eruendas uſus.*

quidam. Turic. *poeta et*, a ſec. manu *poetae et*, et ſic Camp. *deſcribere — menſuris.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *deſcriberent — menſuras.* Guelſ. *d. tabula ac m.*

7. *etiam.* Goth. (tac. Geſn.) *enim.* *conſequi, quod imiteris.* Turic. *conſequi dimiteris*, a ſec. manu *conſequi de metris.* Voſſ. 2. *c. quod mireris.* *Nam rurſus.* Turic. *rurſus nam.* *erat.* Goth. *eſſet.* *nemo.* Goth. *nihil.* *effeciſſet.* Guelſ. *efficiet.* Camp. *efficiſſet.*

eo, quem. Jenſ. Tarv. *eo quae.* Locat. *eo quod* cum edd. poſterr. ante Bad. qui verboſius, etſi non ſine acumine, de „perfectiones rerum poſſibiles „(φιλοσοφητέον γὰρ) determi„nantur: h. e. qua ſui quidam „fines rebus earumque virtu„tibus aſſignantur, ultra quos „aſcendere per conditionem „ſuam illis non liceat. Sic „11, 3, 181. *Neque tamen* „*illud eſt nefas.* Simile mox „10, 2, 26. *Totum exprimere* „*paene homini inconceſſum.* „Et quoties *licet* ita ponitur." Geſnerus.

6. *pictores — ac lineis ſciant.* Fateor parum hoc capi a me, niſi forte intelligantur ii pictores, qui, ut aliena opera in ſuas tabulas diligenter transferant, ſingulas eorum partes antea menſuris et lineis dimetiuntur.

7. *Nam rurſus.* Adverbium

ſequebatur? Nihil in poëtis ſupra *Livium Andronicum;* nihil in hiſtoriis ſupra *Pontificum annales* haberemus: ratibus adhuc navigaretur: non eſſet pictura, niſi quae lineas
924 modo extremas umbrae, quam corpora in ſole feciſſent, circumſcriberet. Ac ſi omnia per- 8
cenſeas, nulla ſit ars, qualis inventa eſt, nec intra initium ſtetit: niſi forte noſtra potiſſimum tempora damnamus hujus infelicitatis, ut nunc demum creſcat nihil. Nihil autem creſcit ſola imitatione. Quodſi prioribus 9

ſcripturae utriusque discrimine agit. *hiſtoriis.* Flor. (a pr. manu) *poſteris.* Camp. *poſterius.* *navigaretur.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *navigaremus.*

circumſcriberet. Flor. *circumſcriberent,* et ſic Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. Sed Jenſ. Tarv. et modo *feciſſet.* Correxit Regius.

8. *ſit.* Turic. (a ſec. m.) *fit.* *damnamus.* Guelf. *mandamus.* *creſcat nihil.* *Nihil.* Turic. alterum *nihil* omittit, quapropter transpoſui voces, quae in reliquis quidem libris ita continuantur: *nihil creſcat. Nihil.* Stoer. Chouet. *creſcet.* *autem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Vall. Voſſ. 1. 2. 3. Bern. Baſil. Gryph. (1536). Reliqui *enim.*

9. *ſi* Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt.

reſpicit ad 4. „Quid enim „futurum erat",

Livium Andronicum — Pontificum annales. Recte ablegant VV. DD. ad Cic. de Or. 2, 12. item Brut. c. 18. De Livio cf. et Bentlej. ad Horat. Epiſt. 2, 1, 71. Malim prope *poëſi* prae *poëtis* in loco noſtro. cf. 10, 1, 29.

pictura — circumſcriberet. „Hanc picturae originem aſ„ſignant omnes: cui debea„tur, non convenit. vid. Plin. „35, 3. ſ. 5. Athenag. Leg. pro „Chriſti. p. 59. Dechair. etc." Geſnerus.

8. *damnamus — infelicitatis.* cf. 2, 5, 24.

adjicere fas non est, quomodo sperare possumus
illum oratorem perfectum? cum in his, quos
maximos adhuc novimus, nemo sit inventus,
in quo nihil aut desideretur, aut reprehenda-
tur. Sed etiam qui summa non appetunt,
10 contendere potius, quam sequi debent. Nam
qui agit, ut prior sit, forsitan etiam, si non
transierit, aequabit. Eum vero nemo potest
aequare, cujus vestigiis sibi utique insisten-
dum putat. Necesse est enim, semper sit
posterior, qui sequitur. Adde quod plerum-
que facilius est plus facere, quam idem.
Tantam enim difficultatem habet similitudo,
ut ne ipsa quidem natura in hoc ita evaluerit,

adjicere. Flor. *addicere,* ut et mox 20. Voss. 3. (a pr. m.) *addere.* Sed Voss. 1. *prioribus* omittit. *possumus illum.* Jens. *possimus ullum* cum edd. posterr. ante Basil. Mox *p. ullum* ante Obr. acc. Roll. Sed nostram vindicant mei quoque MSS. et Camp. *cum.* Turic. Flor. *quam.* Ille a sec. m. *quamquam*, hic *quum.* *his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *iis.* *quos.* Turic. (a pr. m.) *quo.* *inventus.* Flor. (a pr. m.) *infestus.* *summa.* Flor. Camp. *summam* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 8 Pro. 1. *appetunt.* Turic. Flor. *adpetent.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. *appetent.*

10. *agit.* Guelf. omittit. *qui sequitur.* Turic. *equitur,* a sec. m. *equatus.* *evaluerit.* Turic. *evalueris.* Jens. *valuerit* cum edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 9, 3, 18. et debebat in eodem capite §. 1. reponi *evaluit* pro *valuit.*

9. *illum oratorem perfectum.* Gesnerus recte ablegat ad totius operis Prooem. §. 9. hic §. 28. item Ciceronis imprimis oratorem, initio: adde et nostr. 8. Pro. 13. 12, 1, 21.

10. *res simplicissimae* i. e. minime variae, in quibus nihil magnopere expectetur discriminis, qualis fuerit gramen, folium. Recte Gesnerus hic admonet *indiscernibilium* illorum. cf. 7. Praef. 4.

ut non res simplicissimae, quaeque pares maxime videantur, utique discrimine aliquo discernantur. Adde quod quidquid alteri 11 simile est, necesse est minus sit eo, quod imitatur, ut umbra corpore, et imago facie, et actus histrionum veris affectibus. Quod in orationibus quoque evenit. Namque eis, quae in exemplum assumimus, subest natura,
925 et vera vis: contra omnis imitatio ficta est, et

res simplicissimae — discrimine. Sic Turic. Flor. Camp. (nisi quod hic *quae*) cum Alm. Bodl. Andr. Basil. sed postremus omittit *utique*. Obr. item, sed pro *simpl.* dat *simillimae*, et sic narratur locum dare Bern. Sed e Voss. 1. *r. quae dissimillimae videbantur* refertur. Reliqui *r. quae simillimae v. d.* nisi quod Jens. et rell. ante Ald. acc. Bad. Gryph. (1544.) inserunt *utique*, Goth. autem et Voss. 2. *videntur*, indicativum habent. *discernantur.* Turic. *disnantur*, a sec. m. *dissocientur*, et sic Obr. At Flor. *desinantur*, a sec. m. nostrum. Hoc quidem non ferendum duco, ob ingratam etymi iterationem *discrimine discernantur.* Latere suspicor *distineantur.* cf. Drakenb. ad Liv. 4, 59, 3.

11. *est minus sit eo.* Turic. *e. m. eo*, a sec. m. *esse m. eo.* Bern. *est esse m. sit eo.* Camp. *e. esse m. eo*, et sic Obr. *necesse est* omittit Guelf. *et imago — et actus.* Turic. Flor. omittunt copulam secundam cum Alm., utramque Camp. et sic Obr. *orationibus.* Voss. 1. 3. *oratione*, soli. Placet. *oratoribus* Gryph. *evenit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *venit.* *eis.* Sic Flor. Camp. *his* Guelf. Reliqui *iis.* cf. 8, 6, 65. 6, 1, 9. *assuminus.* Flor. *absumimus.* Guelf. *sumimus* cum Voss. 1.

natura, et vera. Turic. *naturam et u*, a sec. manu *naturae varia.* Obr. *naturae vera.* *contra.* Turic. (a sec. m.) *contraria.* *ficta.* Turic. Flor. *facta* cum

discernantur. cf. not. crit.

11. *actus histrionum veris affectibus.* cf. *falsos affectus* 6, 2, 35. *minus* accipe de tota rei cujusque vi, non de sola magnitudine, ne forte haereas in *umbra;* quare et Gedoynus vertit „ainsi „l'ombre est plus *foible* que „le corps."

subest natura, et vera vis. cf. 1, 3, 5.

12 ad alienum propoſitum accommodatur. Quo
fit, ut minus ſanguinis ac virium declamatio-
nes habeant, quam orationes: quia in illis
vera, in his aſſimulata materia eſt. Adde
quod ea, quae in oratore maxima ſunt, imita-
bilia non ſunt, *ingenium*, *inventio*, *vis*, *faci-*
13 *litas*, et quidquid arte non traditur. Ideo

Alm. Stoer. Chouet. Leid. cf. 2, 13, 9. Neque enim vel hic plane eſt de nihilo. Praefero tamen receptam, propter ſequentia maxime. *accommodatur*. Guelf. *commodatur* cum Leid. et marg. Choueti.

12. *Quo fit.* Turic. Flor. Camp. *quod facit* cum Alm. *quod fit* Jenſ. Tarv. *declamationes*. Turic. Camp. *declamatores*. *habeant*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *habent*. *orationes*. Turic. (a ſec. m.) Camp. *oratores*. Ineſt aliquid ſcabri cum in oratione tum in argumentatione horum. Malim e vetuſtiſſimis libris ſic reſcribere: *et ad alienum propoſitum accommodat quod facit: ut minus ſanguinis et virium habent declamationes quam orationes.*

quia. Sic Flor. ſed a pr. m. et hic et Turic. *quam* cum Alm.; a ſec. m. Turic. *quamquam*. Reliqui *quod*.

aſſimulata. Turic. Flor. Camp. *diſſimulata*. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *aſſimilata* cum Bern. Ald. cf. 9, 2, 27. Dicas *dis* natum e praecedente *his*, ut et hic malis reponere *ſimulata*; ſed videtur frequentatum noſtro hoc compoſitum. *quod ea*. Camp. *qui ea*. Goth. (a ſec. m.) omittit *quod*. *oratore*. Jenſ. *oratione* cum edd. poſterr. ante Ald. *inventio, vis*. Turic. Flor. Camp. *inventionis* cum Bodl. Colbert. Voſſ. 2. Goth. (err. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. Bad. Andr. *inventiones* Jenſ. Tarv. Ald. cum Voſſ. 1. 3. Noſtrum, niſi dormitavi, Guelf. In edd. prima Baſil. et eſt fortaſſe a conjectura Philandri.

13. *Ideo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *Ideoque*.

11. 12. *accommodatur — quam orationes*. cf. nott. critt.

12. *vis*. cf. 8, 3, 88. 9, 2, 104. hic §. 25. *Adde quod* attende ter poſitum, breviſſimo intervallo (cf. 10, 1, 25.); ſed hoc fortaſſe conſulto.

plerique, cum verba ex orationibus excerpserunt, aut aliquos compositionis certos pedes, mire a se, quae legerunt, effingi arbitrantur: cum et verba intercidant invalescantque temporibus, ut quorum certissima sit regula in consuetudine, eaque non sua natura sint bona aut mala: nam per se soni tantum sunt: sed prout opportune proprieque aut secus collocata sunt: et compositio cum rebus accommodata sit, tum ipsa varietate gratissima. Qua- 14

verba ex. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inserunt *quaedam.* *se, quae legerunt.* Turic. *sequa elegerunt*, a sec. m. *sequi eleg.* Goth. (tac. Gesn.) *se quo elegerunt.* Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *s. quae elegerunt* cum edd. ante Leid. acc. Roll. Sed Guelf. nostrum.

effingi. Turic. *effendi*, a sec. manu *offendi.* Flor. (a pr. m.) *effenci.* Voss. 3. *affingi.* cf. 10, 3, 4.

arbitrantur. Turic. Flor. *arbitrabantur.* *cum et.* Turic. Flor. Guelf. *et cum* cum Alm. Jens. Tarv. Sed omittit *et* Camp. cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Basil.

intercidant. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *intercident.* Correxit Regius. *invalescantque.* Turic. Camp. *invalescant* cum Jens. Tarv. *et invalescant* Loe. cum Ven. Rusc. jubente Regio. *eaque.* Guelf. *ea quae.* Goth. (tac. Gesn.) *ea* sine enclitica. *non sua.* Guelf. inserit *sunt.*

proprieque. Turic. *proprie.* *accommodata sit, tum.* Camp. omittit *sit* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Ald. *sunt* post *collocata* omittere narratur Voss. 1. qui et *tamen ipsa* pro *tum* i.

13. *intercidant invalescantque.* Unicuique succurrant versus nobilissimi Horatiani *Multa renascentur quae jam cecidere cadentque* cet. Ad Pis. 70. seqq. cf. Qu. 8, 6, 32. Hic autem contra omnes quidem libros reponere libet *tempore* pro *temporibus*, qui pluralis numerus deberi videtur librariorum socordiae, *quorum* jungenti huic vocabulo, non, ut par erat, *verbis.* Potuit etiam adhaerescere *bus* ex eo quod sequitur *ut*, cum antiqua ratione scriptum esset *tempori.* cf. 5, 8, 17. Eadem opera recte rescribas

propter exactissimo judicio circa hanc partem studiorum examinanda sunt omnia. Primum, quos imitemur. nam sunt plurimi, qui similitudinem pessimi cujusque et corruptissimi concupierunt. Tum in ipsis, quos elegerimus, quid sit, ad quod nos efficiendum comparemus. Nam in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitiosa, et a doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa. atque utinam tam bona imitantes dicerent melius, quam mala pejus dicunt. Nec vero saltem iis, quibus ad evitanda vitia judicii satis fuit, sufficiat imaginem virtutis effingere, et solam, ut sic 926

14. *studiorum examinanda.* Turic. Flor. inserunt *alia* cum Alm. sed Obr. *illa.* *quos imitemur.* Turic. Flor. *q.* at (cf. 10, 1, 125.) *imitendum:* ex Alm. modo *q. imitendum.* Ille a sec. m. *q. ad imitandum*, hic nostrum.

concupierunt. Sic Flor. cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Camp. Sed Turic. *non cupierunt.* Reliqui *concupierint.* cf. 4, 5, 16. *Tum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *Deinde.* *sit, ad quod.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voss. 2. Vall. Colbert. Voss. 1. 3. Jens. Tarv. *nos efficiendum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Jens. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *efficiendum nobis* Goth. Vall. Voss. 2. Colb. probante Badio, sed *comparare* sic dici non docente. Reliqui *efficiendum nos.*

15. *in magnis.* Guelf. omittit *in.* Contra Camp. *quoque.*

imitantes. Flor. (a pr. m.) *imitandos.* *pejus.* Turic. *pius*, a sec. m. *prius*. Flor. (a pr. m.) *ejus.* *dicunt.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *dicant* cum Voss. 1. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *evitanda.* Camp. *evitandum.*

judicii satis. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *judicatis.* Ille a sec. m. *judicatur.* *sic.* Turic. Flor. Guelf.

quaeque pro *eaque;* quod aliquantum turbat orationem.

15. *Nam in magnis — vitiosa.* cf. 10, 1, 24. *mutuo reprehensorum* exemplum 8, 5, 31.

Nec — saltem. De *saltem* cf. 8, 4, 25.

dixerim, cutem, vel potius illas Epicuri figuras, quas e summis corporibus dicit effluere. Hoc autem his accidit, qui non introspectis 16
penitus virtutibus, ad primum se velut aspectum orationis aptarunt: et cum iis felicissime cessit imitatio, verbis atque numeris sunt non multum differentes, vim dicendi atque inventionis non assequuntur, sed plerumque declinant in pejus, et proxima virtutibus vitia comprehendunt, fiuntque pro *grandibus tumidi*, *pressis exiles*, *fortibus temerarii*, *laetis corrupti*, *compositis exultantes*,

Camp. omittunt cum Voss. 1. 3. *dixerim*. Turic. (hic per compendium ri) Flor. *dux urim*, a pr. manu uterque. *cutem*. Guelf. *artem*. *Epicuri*. Guelf. Excerpta Santeniana *epicarmi*. *quas e summis*. Flor. (a pr. m.) *quae se s*. Guelf. *quae summis*. Goth. (tac. Gesn.) *quas summis* cum Voss. 1. 2. 3. ut fertur. *q. ex summis* Camp.

16. *his*. Sic Turic. Flor. Guelf. Basil. Reliqui *iis*. cf. §. 11. *iis*. Guelf. Camp. Basil. *his*. *imitatio, verbis*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Jens. Tarv. Capper. Reliqui inferunt *qui*, jubente Regio; quem, etsi obsequens ei, recte improbat Badius. *virtutibus*. Guelf. *virtutis*. Camp. omittit.

cutem. cf. 5, 12, 18. quanquam usu hinc diverso.

illas Epicuri figuras. „A quibus sunt *spectra* illa Catiana, „de quibus ad 10. 1; 124. „Disertissime, ut solet, Lucre„tius 4, 48. cujus verba cum „respexerit aperte noster, hic „ascribenda sunt. *Dico igitur* „*rerum effigias tenuesque figu*„*ras Mittier ab rebus summo* „*de corpore earum; Quae* „*quasi membrana est vel cortex* „*nominitanda, Quod speciem* „*ac formam similem gerit ejus* „*imago, Quojuscunque cluet* „*de corpore fusa vagari*." Gesnerus. Ablegant praeterea ad Gell. N. Att. 5, 16. ubi e nostro *effluere* pro *afluere* legendum monet Burmannus.

16. *exultantes*. cf. 8, 3, 56. Gesnerus confert 9, 4, 66.

17 *simplicibus negligentes.* Ideoque qui horride atque incomposite quamlibet illud frigidum et inane extulerunt, antiquis se pares credunt: qui carent cultu atque sententiis, Atticis scilicet: qui praecisis conclusionibus obscuri, Sallustium atque Thucydidem superant: tristes ac jejuni Pollionem aemulantur: otiosi

17. *quamlibet.* Sic Flor. cum Goth. Vall. (sed hic a sec. m.) Gesn. Bip. *quam licet* Camp. *qui licet* Turic., a sec. m. *quid licet.* Reliqui *quidlibet.* *illud frigidum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui omittit *illud.* Reliqui *f. i.*

extulerunt. Jens. (non Goth. err. Gesn.) *extulerint* cum edd. ante Ald. acc. Bad. *carent.* Turic. *parent.*

Atticis. Turic. (a sec. m.) Camp. *atticos* cum Voss. 2. (nil tale in Goth. cf. 10, 1, 109. item hic 24.) Obr. *attici* Guelf. cum Voss. 1. 3. Bern. *scilicet.* Camp. omittit cum Goth. Bad. *ac jejuni.* Turic. *acie juli,* a sec. m. *ac ejuli.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. *et j.* cum edd. ante Ald. acc. Bad. et mox Basil. *ac supini.*

17. *quamlibet illud frigidum.* Affectu nata transpositio adverbii, pro: *illud quamlibet frigidum.* [Mihi ante vocem *quamlibet* mente concipiendum videtur *aliquid,* ad quod referatur *illud.* Buttm.]

Atticis scilicet. Facile dativo huic applices ex prioribus vocabulum *pares,* sc. *se credunt.* Sed caret concinnitate haec oratio, cum unicuique praeterea corruptorum generi certum reddatur verbum: *superant, aemulantur, jurant.* Quare suspicor legendum: *Attici sunt scilicet.* Quibus carere dicuntur *sententiis,* sunt eae, quas tractavit noster l. 8. c. 5. Mox relativum *qui* libenter compendifaciam, ad quod subaudiendum erat *sunt,* minime necessario loquendi amfractu, cum *tristes ac jejuni, otiosi et supini* sine his impedimentis procedant. *Conclusiones* autem cave ad numeros referas: sunt subtiles illae *conclusiones,* de quibus agit v. c. Cornificius memoratus nostro 9. 3. 98.

et ſupini, ſi quid modo longius circumduxerunt, jurant ita Ciceronem locuturum fuiſſe. Noveram quosdam, qui ſe pulchre 18
expreſſiſſe genus illud coeleſtis hujus in dicendo viri ſibi viderentur, ſi in clauſula poſuiſſent, *Eſſe videatur*. Ergo primum eſt, ut, quod imitaturus eſt quisque, intelligat, et quare bonum ſit, ſciat. Tum in ſuſcipiendo onere conſulat ſuas vires. Nam quaedam 19
927 ſunt imitabilia, quibus aut infirmitas naturae non ſufficiat, aut diverſitas repugnet.

circumduxerunt. Camp. *circumduxerint.* *locuturum.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *locutum* cum Goth.

18. *dicendo.* Turic. (a pr. m.) *dicendi.* *viri.* Turic. omittit. *ſi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *poſuiſſent.* Guelf. *potuiſſent* cum Bern. cf. 8, 6, 50. *videatur.* Guelf. *viderentur.* *ut.* Guelf. omittit. *vires.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *res.*

19. *imitabilia.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. *Mirabilia* Voſſ. 1. Reliqui *inimitabilia.* *infirmitas.* Camp. *firmitas.* *ſufficiat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ſufficit.* *aut.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *an.* *repugnet.* Turic. (a ſec. m.)

ſupini. „Qualis Maecenas „fuiſſe dicitur, qui *ſupinus* „Juvenali Sat. 1, 66. et ita „carpit compoſitionem vitio- „ſam Maecenatis noſter lib. „9, 4." (hoc quidem *ſupinitati* non tribuam) „vid. Mei- „bom. Maecen. cap. 23. ita et „Martialis 6, 42. *Non atten-* „*dis, et aure me ſupina Jam* „*dudum, quaſi negligenter* „*audis.*" Burmannus.

18. *in clauſula — Eſſe videatur.* cf. 9, 4. 73.

19. *imitabilia.* Jam quidem de iis non agit, quae imitatione exprimi nequeant, nec prius illud, quod dederat praeceptum, tractat, ut, quae quisque imitanda ſumeret, quare bona eſſent, ſciret; ſed ea quoque, quae et digna ſint imitatione eamque admittant in genere, non cuivis promiſcue ſperanda eſſe monet. Perſequitur enim alteram ſuam legem „conſulat vires." Quare ſine negatione ſcriben-

Ne, cui tenue ingenium erit, ſola velit fortia et abrupta: cui forte quidem, ſed indomitum, amore ſubtilitatis et vim ſuam perdat, et elegantiam, quam cupit, non aſſequatur. Nihil eſt enim tam indecens, quam cum mollia dure fiunt. Atque ego illi praeceptori, quem inſtituebam in libro ſecundo; credidi non ea

Camp. *repugnat.* *Ne, cui.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Bad. Reliqui *Nec cui.* *velit.* Guelf. *velut.* *cui forte.* Turic. Flor. Guelf. *qui f.* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. Tarv. A ſec. manu Turic. *qui fortem*, et ſic Camp. Mox *amorem* Turic. (a ſec. m.) Camp. cum Voſſ. 1. 3. *ſubtilitatis.* Flor. (a ſec. m.) *ſublimitatis* cum Goth. Vall. Bad. Baſil. Gryph. et aliquot apud Burm. *perdat.* Turic. Camp. *perdet.* *aſſequatur.* Guelf. *ſequatur.* Turic. Flor. Camp. *perſequatur* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Alm. Colb. Ioann. et edd. ante Baſil. *dure fiunt.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. (quanquam hic *durae*) Vall. (err. Badio) Bad. Stoer. Chouet. Leid. *dureſcunt* Turic. (a ſec. m.) Camp. cum Bodl. et edd. ante Bad. acc. Obr. Reliqui *dura f.*

20. *Atque.* Camp. *At quae.* *illi.* Turic. *illa.* *inſtituebam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Obr. Reliqui *inſtitueram.* *in.* Voſſ. 1. 3. omittunt. *credidi.*

dum erat nomen *imitabilia;* quanquam non eſt quod dubitemus de voce *inimitabilis*, circa quam haeret et paululum aeſtuat optimus Geſnerus in Theſauro, ſui Qu. immemor, cujus locum deſignat alios ſecutus 2, 17, 2. qui debebat eſſe 2, 16, 16. Virgilius metro ſolo coactus variavit *non imitabile fulmen* Aen. 6, 590.

Ne, cui. Pendet hoc ab illo „conſulat ſuas vires"; et jam percenſentur ſingula, quae illo praecepto continentur.

cum mollia dure fiunt. Is qui natura acer et vehemens (*ingenium indomitum*), ſi ſupra modum velit elegans eſſe, eo maxime diſplicebit, quod dure et rigide faciet mollia ea, quae captabit.

20. *praeceptori — in libro ſecundo.* Vide ejus libri cap. 8. Nexum harum ego ſententiarum talem communiſcor. „Poſſum videri con-

ſola docenda eſſe, ad quae quemque diſcipulorum natura compoſitum videret. Et adjuvare debet, quae in quoque eorum invenit bona, et, quantum fieri poteſt, adjicere, quae deſunt, et emendare quaedam et mutare. Rector enim eſt alienorum ingeniorum atque formator. difficilius eſt naturam ſuam fingere,

Sic Flor. (a prima quidem manu *credi*) Guelf. cum Alm. Ioann. Voſſ. 1. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. exc. Bad. *credi* Turic., a ſec. manu *c* mutatur, incertum in O an T. Reliqui *tradidi*, quorum Goth. Vall. Camp. probante Regio. cf. 3, 5, 4. *quae quemque*. Turic. *quem quem*, a ſec. manu *quemquam*, et ſic Camp. cum Voſſ. 3. *quem* ſolum Guelf. *videret — debet*. Turic. *ut deret ea dutare debent*, a ſec. m. *ut de re ea dubitare debeat*. Flor. (a pr. m.) *videret ea diuare debent*. Reliqui *v. Nam is et adjuvare* (niſi quod Flor. *N. et is*, Camp. *n. ipſe et*, Guelf. *adiuare*) *d.* Noſtram cum in ipſis vetuſtis ſcripturis latere videremus, omiſimus *nam is*. Breviter ſubjiciuntur haec omnia *et adj. — fingere;* habentque ſpeciem parentheſeon. Pluralis *debent* natus, poſtquam *et adjuvare* abierat in *ea dutare* vel *diuare*.

invenit. Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *invenerit*. Ex Voſſ. 1. affertur *viderit et invenerit*. Ex Voſſ. 3. *viderit bona et invenit*. *Rector — formator*. Turic. (à ſec. m.) *rectorem — formatorem*, et ſic Camp. *alienorum*. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *aliorum* cum edd. poſterr. ante Baſil. *difficilius*. Camp. *Difficile*.

„traria iis, quae ſupra ſua„ſerim, nunc docere. Si enim, „id quod libro ſecundo prae„cepi, magiſter non debet in„dulgere diſcipulorum cujus„que ingenio, ſed fingere „illud iisque, quibus natura „careat, inſtruere: quidni „ipſi quoque imitando virtu„tes, ad quas minus nati „ſumus, acquiramus? Sed „cum difficilius eſt ſuam na„turam immutare, quam alie„norum ingeniorum fieri „rectorem; tum ne ille qui„dem, qualem volebam, „doctor quidquam contra „naturam conabitur." Apparet nihil minus ferendum, quam Gallaei (cf. 10, 1, 96.)

21 Sed ne ille quidem doctor, quanquam omnia, quae recta sunt, velit esse in suis auditoribus quam plenissima, in eo tamen, cui naturam obstare viderit, laborabit. Id quoque vitandum, in quo magna pars errat, ne in oratione poëtas nobis et historicos, in illis operibus oratores aut declamatores imitandos putemus.
22 Sua cuique proposita lex, suus cuique decor est. Nam comoedia non cothurnis assurgit, nec contra tragoedia socculo ingreditur.

21. *tamen, cui.* Turic. inserit *hi.* Volebat profecto *si.* *errat.* Camp. *erat* cum Voss. 3. *illis.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 2. Goth. et edd. post Jens. ante Gryph. exc. Bad. qui in margine nostrum. *ullis* Turic. a sec. manu, et sic Bodl. *nullis* Camp. Reliqui *illorum,* operosa quadam ἀκρίβεια, commendante Badio.

22. *Sua cuique proposita.* Turic. (a pr. m.) *tua cujusque proposito.* Bern. *s. c. propositio* cum Voss. 3. qui et addit *est.* *suus cuique.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *suis c.* *Nam.* Sic Turic. Camp. cum Andr. quae tamen addit *neque.* Reliqui *Nec.* *comoedia.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *comoediae.* Quid lateat, non exputo. *non.* Hoc dedimus e conjectura pro librorum omnium *in.* *cothurnis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *cothurnos.* *nec.* Turic. (a sec. m.) Camp. omittunt. *socculo.* Sic Turic. (quanquam *tragoedias occulo*) cum Obr., a sec. manu *sacculo.* Camp. *sacco.* Reliqui *socco.* Apparet hoc maxime loco, sicut et §. 20. et 10, 1, 107. 10, 3, 9. Argentoratensem Obrechti codicem habere aliquid Turicensis et Florentinae auctoritatis. cf. praef. nostr. p. 52. 61.

illam tollendi audaciam, qui verba „difficilius — fingere“ proscribenda censet. Nec tamen recte junguntur haec praecedentibus per vocem *Atque*, et suspicor reponendum *atqui.*

22. *decor.* cf. 10, 1, 71. item hic §. 27.

Nam comoedia. „Ex Horatii arte poëtica sumtus „est hic sensus scribentis“ (v. 89 — 92.) „Versibus exponi tragicis res comica non

Habet tamen omnis eloquentia aliquid commune, imitemur, quod commune est. Etiam 23
928 hoc solet incommodi accidere eis, qui se uni alicui generi dediderunt, ut si asperitas iis placuit alicujus, hanc etiam in leni ac remisso causarum genere non exuant: si tenuitas ac jucunditas, in asperis gravibusque causis ponderi rerum parum respondeant: cum sit diversa non causarum modo inter ipsas con-

tamen. Camp. *enim.* cf. 9, 4, 63. item 10, 5, 27. Goth. (tac. Gesn.) *enim* pro *tamen* cum Voss. 2. 3. *commune. imitemur.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inserunt *Id.*

23. *incommodi.* Turic. *incom.* a sec. m. *in eo.* Camp. transponit *acc. inc.* Modo Goth. Jens. (tac. Gesn.) *solet hoc* cum edd. posterr. ante Basil. *eis.* Turic. *ejus,* a sec. m. nostrum, et sic Flor. *his* Guelf. Basil. Reliqui *iis.* cf. §. 11.

uni. Turic. (a sec. m.) Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. Turic. pro *qui se uni alicui* a pr. m. *quis eum a.* in quo est nostrum ipsum. *iis.* Sic Turic. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Basil. Reliqui *his.* cf. §. 16.

etiam Flor. (a pr. m.) omittit. *ac jucunditas.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Alm. (nisi quod ex his tribus *aut*). A sec. manu Flor. *vel nuditas.* Reliqui *aut* (sed Jens. [tac. Gesn.] Tarv. *ac* cum edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo) *nuditas.* *ponderi.* Turic. *in ponderi,* a sec. manu *in pondere.* *parum.* Turic. (a sec. m.) *parium.*

respondeant. Turic. (a pr. m.) *respondeat.* *inter ipsas.* Flor. (a sec. m.) Goth. Jens. (tac. Gesn.) inserunt *se* cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Bad. Hic (nihil ad nostrum quidem locum monens) supra (§. 15. *inter ipsos*) ut et 8, 6, 1. refert Vallam (vid. Elegg. p. 604.) annotasse, utroque modo recte dici Grammaticis *inter ipsos* et *inter se.* adde 4, 2, 15.

„vult: Indignatur item pri-„vatis ac prope socco Dignis „carminibus narrari coena „Thyestae. Singula quaeque „locum teneant sortita decen-„tem." Regius. Monet Capperonn. Ciceronem aliquam tamen „tragicas res paene „comice tractandi" rationem tribuere Caesari, quem facit

ditio, ſed in ſingulis etiam cauſis partium; ſintque alia leniter, alia aſpere, alia concitate, alia remiſſe, alia docendi, alia movendi gratia dicenda: quorum omnium diſſimilis atque
24 diviſa inter ſe ratio eſt. Itaque ne hoc quidem ſuaſerim, uni ſe alicui proprie, quem per omnia ſequatur, addicere.

et de quo Valla ipſe agit l. c. 6, 3, 32. Noſtrum tamen locum ibidem ponit cum pronomine *ſe*. *cauſis partium.* Camp. *patium cauſae* cum Vall. (niſi quod hic et in reliquis ſine ſphalmate *partium*) Locat. et edd. poſterr. ante Baſil. *partium cauſis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quorum alter modo *ſimilibus* pro Jenſiano *ſimilis;* emendata Regio et in *ſingulis* mutata ſcriptura; et ſanum habent MSS. et Camp. cum reliquis. *partibus cauſae* Goth. (err. Geſn.) cum Voſſ. 2.

ſintque. Turic. *ſint quique.* Camp. *ſint.* Jenſ. *ſintque qui* cum Locat. et edd. poſterr. ante Bad. *ſintque quia* Tarv.

movendi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *moriendi.* Camp. *monendi.* *dicenda.* Turic. *dicit* cum Alm. a ſec. m. *dicant,* et ſic Flor. *dicent* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Bad. qui noſtrum (ut et *ſintque*) eſſe in Vall. teſtatur. Addicunt Guelf. Goth. Camp. Contractum et corruptum indicativum e gerundiis et participiis paſſivis vidimus, et viciſſim, ut 7, 1, 9. 7, 3, 9. (quo loco id ipſum quod Alm. habet Flor.) 9, 2, 77. adde 9, 4, 130. Qui *dicant*, *dicent* ſcripſerunt, inſervierunt ſuo illi, quod interpoſuerant ſupra *qui.*

diviſa. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *diverſa.*

24. *ſuaſerim, uni ſe al.* Turic. Camp. *ſuaſerimus non u. a.* Flor. (a pr. m.) *ſ. non u. a.* cum Alm. *addicere.* Turic. *addici rei* cum Alm. (nihil tale dante Flor. cf. §. 5.). Guelf. Camp. *adjicere* cum Goth. (quod miror, cum Voſſ. 1. non memoretur, et e Vall. noſtrum diſerte Badius. cf. §. 17. item 27.) Jenſ. Tarv. Eſt aliquid incommodi in *ſequatur* illo, tertia perſona, quae quo referatur proprie non habet, quanquam interpreteris ἀπὸ κοινοῦ velut illud, de quo egimus, *velit* 2, 15, 12; durius tamen in minus generali verbo,

in Dialogis de Oratore confabulantem 3, 8.

24. *uni — addicere.* cf. nott. critt.

Omnium perfectissimus Graecorum *Demosthenes*. aliquid tamen aliquo in loco melius alii: plurima ille. Sed non qui maxime imitandus, et solus imitandus est. Quid ergo? non est satis 25
omnia sic dicere, quomodo *M. Tullius* dixit? Mihi quidem satis esset, si omnia consequi possem. Quid tamen noceret, vim *Caesaris*, asperitatem *Coelii*, diligentiam *Pollionis*, judi-

quam est *velle, dicere.* Facile accommodandi causa librarius post *uni* poterat scribere *alicui*, etiamsi in exemplo esset *aliquem.* Sic eruas: *uni se aliquem p. q. p. o. sequatur a.* Vel, transponendo, ut manifestior appareat omissi in vetustissimis pronominis *se* causa: *se uni aliquem.* Discerpta enim haec in *suaserimseu ni* (pro quorum postremo *non*, velut 10, 1, 96.). Advertit autem, quod vetustissimi illi dant *addici* passivum, cujus ope supervacuum fit *se.* Turic. et Alm. tamen illud *rei* errorem prodit. Simplicissimam loci medelam hanc dicas: *uni nos alicui p. q. p. o. sequamur* (leni mutatione, cf. 4, 2, 89. 8, 3, 82. 10, 1, 1. hic 7. et mox §. 27. Turic. *imitabitur*, item Voss. 1. *adhibeamus* 10, 3, 5. Goth. Voss. 2. *quaeratur* 10, 5, 13.) *addicere.* Ex illo *rei* efficias *Est enim.* *Omnium perf.* Sic Flor. (a pr. m.). Sed Turic. *omnem p.* cum Alm. (cf. modo). *longe omnium p.* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Basil. acc. Roll. A sec. m. Flor. *omnium longe p.* Reliqui *Longe p.* quibus, nisi dormitavi, addicit Guelf. *aliquo in loco.* Turic. omittit *in.* Camp. *in a. l.* *alii.* Guelf. *aliis.*

ille. Burm. *illi*, ex sphalmate, ut videtur, propagato a Capper. *et solus imitandus.* Turic. Flor. Camp. omittunt cum Goth. Alm. Pro *et*, quod Guelf. dat, edd. post Basil. *etiam* acc. Bad. Transponit Tarv. *et s. est i.*

25. *omnia sic.* Camp. omittit. *Mihi.* Flor. (a pr. m.) *mihil.* Turic. *nihil* cum Alm. *consequi.* Guelf. *sequi.* *noceret.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Stoer. acc. Chouet. Roll. Reliqui *nocet.* Pro *vim* Turic. *vi*, a sec. m. *divi.*

25. *noceret.* Intellige: et 1, 7, 34. 12, 10, 11. et „etiamsi consequi possem." cf. hic §. 12. De *Coelii* cf. 1, 8, 5. *vim Caesaris* vide asperitate consule 4, 2, 123.

cium *Calvi*, quibusdam in locis assumere?
26 Nam praeter id, quod prudentis est, quod in quoque optimum est, si possit, suum facere: tum, in tanta rei difficultate, unum intuentes vix aliqua pars sequitur. Ideoque cum totum exprimere, quem elegeris, paene sit homini inconcessum: plurium bona ponamus ante oculos, ut aliud ex alio haereat, et, quod
27 cuique loco conveniat, aptemus. Imitatio autem (nam saepius idem dicam) non sit tantum in verbis. Illuc intendenda mens, quantum fuerit illis viris decoris in rebus atque personis, quod consilium, quae dispositio, quam omnia etiam, quae delectationi videan-

26. *tum.* Guelf. *tamen.* cf. §. 13. item 10, 5, 10. Camp. *sed tamen* pro *sed tum.* *quod cuique loco.* Sic Turic. (a sec. manu) Camp. cum Bodl. *quod de cuique longo* (cf. 9, 4, 94.) Turic. Flor. cum Alm. *quod cuique* (omisso *loco*) Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Vall. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Bad. Reliqui *quo quidque loco*, et sic Guelf. sed mox *veniat* cum Voss. 1. et *aptaremus* Basil. (mire).

27. *intendenda mens.* Turic. *intenda mens.* Flor. (a pr. manu) *intendamus.* Alm. *intendams.* *quantum.* Turic. *quae cum.* Flor. (a pr. m.) *quae tum.* *decoris.* Turic. (a sec. m.) Obr. *decori;* male. *dispositio.* Flor. *depositio.* Goth. (tac. Gesn.) *disputatio.* *quam omnia etiam.* Turic. *quod omne jam.* ex Alm. nil nisi *Qđ* i. e. *quod.*

assumere i. e. foris arcessere. Vult enim in toto quam simillimus quidem esse Ciceronis noster; nec tamen recusat virtutes ab hujus ingenio alienas aliunde mutuari, Ciceronianisque adjungere. Sic Cic. Inv. 2, 24. vocabuli *assumtiva* ratio redditur, quod „*foris* adjuncto „argumento“ causa defendatur. vide et 10, 1, 121.

26. *sequitur.* cf. 8 Pro. 18. adde 11, 2, 39. Mox ad §. 27. Almelov. ponit locum Plinii Epist. 1, 8, 14. „*sequi* — gloria, non appeti „debet.“

27. *saepius idem.* cf. §. 13. 10.

tur data, ad victoriam ſpectent; quid agatur prooemio, quae ratio et quam varia narrandi, quae vis probandi ac refellendi, quanta in
929 affectibus omnis generis movendis ſcientia, quamque laus ipſa popularis utilitatis gratia aſſumta, quae tum eſt pulcherrima, cum ſequitur, non cum arceſſitur. Haec ſi perviderimus, tum vere imitabimur. Qui vero etiam 28
propria his bona adjecerit, ut ſuppleat, quae deerant, circumcidat, ſi quid redundabit, is erit, quem quaerimus, perfectus orator: quem nunc conſummari potiſſimum oporteat,

ſpectent. Turic. *ſpectat.* *agatur.* Goth. (tac. Geſn.) *agant.* *affectibus omnis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *actibus omnibus.* Ille nil niſi *omnis* corrigit. Ex Alm. *actibus.* *movendis.* Turic. Camp. *movendi.* Voſſ. 3. *movenda.* *quamque — gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *quamque* Guelf.* *quam quod.* Jenſ. *quantaque* cum edd. poſterr. ante Geſn. Noſtrum Goth. Camp. Bern. margo Baſil. et ſuaſit Regius. *tum eſt.* Turic. *cum e.* Jenſ. Tarv. *tamen e.* Mox Guelf. ante *ſeq.* omittit *cum.* *Haec ſi.* Turic. Flor. inſerunt *cum.*

perviderimus. Guelf. *providerimus.* Goth. (tac. Geſn.) *pervidebimus.* Voſſ. 2. *praeviderimus* (cf. §. 24. item 10, 3, 18.) cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Gibſ. Obr. Capper. Noſtrum dat et Vall. *vere* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

28. *redundabit, is.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Alm. *redundabit* omittere dicitur. A Camp. abeſt *is.*

potiſſimum. Camp. *perfectiſſimum.* *oporteat.* Sic

ad victoriam ſpectent. cf. 2, 4, 32. 5, 12, 22. item 12, 10, 48.

laus — popularis — aſſumta. Quidquid coronae datur ad plauſum petendum. Sic 12, 10, 72. *laus vulgi* dicitur. Eſt *fragor,* qualis Ciceronem ſequebatur 8, 3, 3. ubi §. 2. eſt ipſum noſtrum.

28. *deerant.* Non male Francius ſuadet reponendum *deerunt.*

cum tanto plura exempla bene dicendi superſint, quam illis, qui adhuc ſummi ſunt, contigerunt. Nam erit haec quoque laus eorum, ut priores ſuperaſſe, poſteros docuiſſe dicantur.

III. Et haec quidem auxilia extrinſecus adhibentur: in iis autem, quae nobis ipſis paranda ſunt, ut laboris, ſic utilitatis etiam longe plurimum affert ſtilus. Nec immerito M. Tullius hunc *optimum effectorem ac magiſtrum dicendi* vocavit. Cui ſententiae perſonam L. Craſſi in diſputationibus, quae ſunt de

Turic. Flor. Camp. Reliqui *oportebat*. *cum tanto*. Turic. (a ſec. m.) *imitando*. Camp. *imitando eum tanto*.

plura. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *plurima*. Gallaeus, nimium ſibi ſumens, ſuadet *c. t. pauciora e. b. d. ſ. quanto plura illis qui* cet. *ſuperſint*. Guelf. Camp. *ſuperſunt* cum Goth. et edd. ante Gryph. Sed Turic. *qua ſuper*. Flor. (a pr. m.) *quia ſuper*. *contigerunt*. Jenſ. (err. Geſn.) *contigerit* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *contigerant*. *poſteros*. Flor. (a pr. manu) *poteras*.

1. Turic. inſcr. dat *quomodo ſcribendi ſit*, a ſec. manu *qui modus ſcribendi ſit*, et ſic Goth. cum edd. ante Stoer. *Quomodo ſcribendum ſit* Guelf. cum edd. rell. ante Geſn. exc. Obr. Nihil inſcriptionis in Flor. Camp. *Et*. Jenſ. hoc ipſum, ex quo *At* refert Geſn. Sed fortaſſe in ejus exemplo *A* repoſitum erat a miniatore, omiſſa enim a typotheta prima littera in Jenſ. et Tarv. *At* Goth. Ald. male.

in iis autem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, Alm. nonniſi *in* deſiderare narratur. Guelf. Flor. *i. his a*.

utilitatis. Flor. (a pr. manu) *utilitas*. Goth. (tac. Geſn.) transponit *etiam ut*. *ſtilus*. Turic. *ſterilis*.

ac mag. Goth. (tac. Geſn.) *et m*. *vocavit*. Sic Turic. a ſec. m., a pr. *vocatii*. Reliqui *vocat*.

Cui. Turic. Camp. *cujus*. *L. Craſſi*. Turic. *t C*.

1. *ſtilus*. cf. 7, 1, 54. Inferioris quidem aetatis auctores non moror, velut Gell. N. A. 3, 3. „*ſtilo* atque facetia ſermonis Plauto congruentis.“

M. Tullius. de Or. 1, 33.

oratore, assignando, judicium suum cum illius auctoritate conjunxit. Scribendum ergo 2
quam diligentissime, et quam plurimum. Nam ut terra altius effossa generandis alendisque seminibus fecundior fit: sic profectus non a summo petitus, studiorum fructus et fundit uberius, et fidelius continet. Nam, sine hac quidem conscientia, ipsa illa ex tem-

1 sec. m. ? *Crassus*, et sic Camp.; dat enim *vel Crassus*, (cf. 6, 1, 20.).

2. *altius*. Flor. (a pr. m.) *altum*. Guelf. *alte*; et sic Stoer. Chouet. Leid. Nostrum et Bodl. et sic Gebhardus (Crepp. 3. 8. p. 123.) legi jubet e Palat. suo, uti videtur. *generandis*. Camp. *germinandis*. *fecundior fit*. Sic Turic. (a sec. m.) Camp. cum Ald. Bad. Basil. A pr. m. ille omittit *fit*, et sic Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Obr. Reliqui *f. est*.
sic profectus. Turic. *si p.* a sec. m. *si profecto*. Rusc. *sit p.* *a summo*. Turic. *assumo*. *et fundit*. Sic Camp.

2. *profectus non a summo petitus*. cf. 1, 3, 5.
hac — conscientia. Nihil aliud est *haec consc.* nisi *hujus rei consc.* Est autem haec res *insumtus in scribendo labor*. Is demum, qui etiam dum ex tempore dicit, memor esse potest plurimorum a se exercitii causa scriptorum, sine inverecundia aut levitate prodibit ad orandum. Reliqui extemporalitatis gloriam pudoris tantum et severitatis jactura acquirent. Huic ego sententiae quid desit, non video; quare *conscientiam*, hinc, ut putat, alienam, voce *constantia* mutantem Gesnerum nequaquam sequor. Nostra ratio est Rollini et videtur fuisse eorum, qui huic loco haec interpretationis causa adhibuerunt: *nisi tibi conscius sis laboris*, Stigelii et Landfidelii. Idem sensit Gedoynus, ita reddens illa nostra, quanquam nimis ad novitium vocis significatum: „si notre propre conscience „ne nous répond de cette „précaution.“ *Facultas* autem vel hic commode cesserit alteri voci *facilitas*, cf. 10, 1, 44. cujusmodi usus est 2, 4, 17. 4, 1, 54. vide et 4, 1, 61. Nostrum quidem hic libri tuentur. Sic et §. 10. *faci-*

pore dicendi facultas inanem modo loquacitatem dabit, et verba in labris nascentia. Illic radices, illic fundamenta sunt: illic opes velut sanctiore quodam aerario reconditae, unde ad subitos quoque casus, cum res exiget, proferantur. Vires faciamus ante omnia, quae sufficiant labori certaminum, et usu non

cum Goth. Basil. Gryph. (1536.) Gesn. Bip. Sed Turic. *effunditur* (hoc ipsum conjectat Gallaeus, sed omissis modo *non* et *petitus*, refícto *continetur*, verbisque his omnibus *Nam sine — labris nascentia* pro glossemate proscribendis, *summum* interpretans *profundissimum* e Plauti *summo puteo;* cuius medici culter, quavis sica magis nefarius (cf. 10, 2, 20.) retunditur a loquacitate Capperonnerii bonam quidem causam tuente, sed taedii plenissima). Colb. *etiam fundit.* Vidovaei ed. (1538.) *et effundit.* Reliqui *effundit.* *dicendi facultas.* Flor. (a pr. m.) *d. difficultas;* natum ex male continuando vitium.

3. *aerario reconditae.* Turic. *ea rarios conditae;* a sec. m. *sacrario sunt conditae* cum Palat. Gebh. (Crepp. 3, 18. p. 151.), et sic Camp. Sed Flor. *ae. sunt conditae.* Guelf. *ae. conditae,* quod et ex Alm. refertur. *sacrario r.* Jens. cum Bodl. Andr. et edd. ante Ald. Nostrum et Goth. Vall.

quoque. Obr. omittit. *exiget.* Guelf. *exigent.* Voss. 1. *exigunt.* Camp. *exigit.*

litas, quod habent duo editi, ut convenientius, blanditur; collato maxime loco §. 7. ubi est *suspecta facilitas.*

3. *sanctiore — aerario.* Quanquam non uno loco hoc vocabuli legitur apud scriptores, tamen non male Badius censet Livium maxime ob oculos fuisse nostro 27, 10, 11. Vid. de *sanctiore* Romae *aerario* Manut. ad Cic. Att. 7, 15.

subitos quoque. „Sic omnes „habent: forte“ [fortasse] „quod *quisque* superlativum „exigit. Sed tamen aptius „*ad subitos quosque casus* di„xisse mihi quidem videre„tur.“ Badius, non male.

Vires faciamus. cf. 7, 10, 14. 10, 1, 42. 87. hic §. 10. *facere* in his est acquirere, colligere, alere. Illustrat maxime illud a Gesnero in v. *facere* positum Phaedri (3, 8, 5.) *quo cibo fecisti tantum Corporis?*

labori certaminum. „Cum

exhauriantur. Nihil enim rerum ipſa natura 4
voluit magnum effingi cito, praepoſuitque pulcherrimo cuique operi difficultatem; quae naſcendi quoque hanc fecerit legem, ut majora animalia diutius viſceribus parentis continerentur. Sed cum ſit duplex quaeſtio, *quomodo*, et *quae* maxime ſcribi oporteat, jam

4. *effingi cito.* Turic. *effugitio*, a ſec. m. *effugere*, ſine adverbio; *effugere cito* Palat. Gebhardi, qui hoc ipſum probat, Latinos, quod cito effectum ſit, *effugiſſe* dicentes narrans. Hoc cuiquam facile perſuaſurum eum rectiſſime negat Burmannus, prolata de ſuo conjectura *effingere*, unde noſtram extudimus. Reliqui *effici cito.* cf. 10, 2, 15. Confuſionem verbb. *effingere* et *efficere* vide ad 10, 1, 69.

difficultatem; quae. Turic. *difficultatemque quae*, a ſec. manu *difficultatem quoque.* *quoque hanc fecerit.* Turic. (a ſec. m.) *quaeque h. fecerat.* *diutius.* Turic. *dijunctis.* Flor. *disjunctis.* *parentis.* Sic Guelf. Camp. cum Goth. *parentibus* Turic. Reliqui *parentum.* Noſtrum probat Geſnerus. *Sed.* Camp. omittit. Mox ante

„reſpectu ad ſacra Graecorum, „vel ſolennia Romanorum, et „ipſa quoque Diis dicata, „ſpectaculorum certamina. „Quin ipſa illa oratorum pro„feſſio, *certamen* eſt, ἀγὼν, et „togata quaedam militia." Geſnerus.

4. *effingi.* „Ita capite „praecedenti" (§. 15.) „*ima*„*ginem virtutis effingere.*" Burmannus. Vid. not. crit.

praepoſuitque — difficultatem. An aliquid obverſabatur noſtro Heſiodiani illius προπάροιθεν ἔθηκαν? Ἔ. 289.

majora animalia diutius. „Elegans eſt de elephante „locus Achillis Tatii ab Al„melovenio indicatus lib. 4. „(c. 4.) p. 225 ſq. Κύει μὲν „αὐτὸν ἡ μήτηρ, χρονιώτατον δέ. „Καὶ γὰρ δέκα ἐνιαυτοῖς πλάτ„ται τὴν σποράν. Μετὰ δὲ το„σαύτην ἐτῶν περίοδον τίκτεται, „ὅταν ὁ τόκος γέρων γένηται. „Διὰ τοῦτο, οἶμαι, γίνεται μέγας „τὴν μορφὴν, ἄμαχος τὴν ἀλκὴν, „πολὺς τὴν βιοτὴν, βραδὺς τὴν „τελευτήν." Geſnerus. Ariſtotelis et Plinii in eandem rem loca jam Regius demonſtravit, et deinceps alii.

5 hinc ordinem ſequar. Sit primo vel tardus,
dum diligens, ſtilus: quaeramus optima, nec
protinus offerentibus ſe gaudeamus: adhibea-
tur judicium inventis, diſpoſitio probatis.
Delectus enim rerum verborumque agendus
eſt, et pondera ſingulorum examinanda.
Poſt ſubeat ratio collocandi, verſenturque 93
omni modo numeri: non, ut quodque ſe
6 proferet verbum, occupet locum. Quae qui-

quomodo inſerit *et*. *hinc*. Guelf. *hic*. Obr. *hunc*. cf. 2, 11, 1. 5, 1, 1.

5. *protinus*. Turic. *primus*, a ſec. manu *primo ſe*, et ſic Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *off. ſe*. Hoc ordine Guelf. Bad. Baſil. *efferentibus ſed* Turic., a ſec. manu *ferentibus*. Flor. *efferentibus ſe*. Reliqui *ſ. o.* *gaudeamus*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *gaudemus*. *inventis — probatis*. Guelf. *intuentis* (hoc ſolum e Bern. quoque affertur) — *probantis* cum Voſſ. 1. quanquam in poſtremo per apicem modo. *intentis* Flor. (a pr. m.) *agendus*. Jenſ. *habendus* cum edd. poſterr. ante Baſil. acc. Gryph. Gibſ. Roll. Utrumque recte dici Burmannus putat, auctore Valla elegg. 5, 60, et adeſt ſane verbi *agere* exemplum e Plinio (7, 29.) a Geſnero in Theſauro poſitum. In ipſo tamen *delectus* vocabulo frequentius ſaltem eſſe *habere* Gibſonus recte ſtatuit. An differt, quod hic improprie uſurpatur ille *delectus* et eſt quaſi pro *cenſura?* Interim ſtandum videtur libris vetuſtiſſimis. cf. 5, 6, 3. item 6, 3, 73. *Poſt*. Turic. Flor. *poteſt*, a ſec. m. uterque *poſtea*, et ſic Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. Baſil. *Poema* Goth. (tac. Geſn.) Noſtrum tuetur Guelf. et latet in antiquis. *verſenturque*. Turic. *verſetur*, a ſec. m. *ſerventur*, et ſic Camp. Suſpicor a Turic. abeſſe encliticam, ut abeſt a Camp. *omni modo*. Guelf. Camp. *omnino*, proclivi errore. *proferet*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *properet*. Guelf. *proferat*. Camp. *profert*. Voſſ. 1. 3. omittunt *non, ut — ſcriptorum proxima*, Guelf. diſſimiles, ut et Bern. quantum video.

6. *Quae*. Bad. *quem*, ſed per ſphalma, ut ſuſpicor.

5. *protinus — gaudeamus*. Jungendum eſt verbo finito adverbium, non participio.

dem ut diligentius exequamur, repetenda saepius erunt scriptorum proxima. Nam praeter id, quod sic melius junguntur prioribus sequentia, calor quoque ille cogitationis, qui scribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, et velut repetito spatio sumit impetum; quod in certamine saliendi fieri videmus, ut conatum longius petant, et ad illud aliud, quo contenditur, spatium cursu ferantur: utque in jaculando brachia reducimus, et, expulsuri tela, nervos retro tendimus. Interim tamen, 7
si feret flatus, danda sunt vela, dum nos

ut — exequamur. Turic. Flor. (hic a pr. manu) *exequimur*, omissa conjunctione. *scriptorum.* Turic. (a sec. m.) Flor. *scriptori* cum Jens. et edd. posterr. ante Bad.
Nam. Turic. *non.* *mora refrixit, recipit.* Turic. *morare refinxit finxit r.*, a sec. manu *mora revixit sic r.* in margine appositum *vel refrixit.* Flor. *morare refrixit fix r*, Jens. (tac. Gesn.) *m. r. sic r.* cum edd. posterr. ante Bad. quorum Loc. Ven. Rusc. etiam *recepit*, male. Dicas sane latere *sic* in illo *fix*; displicet tamen eo ingestum.
impetum — conatum. Turic. *impetu — conatu*, in altero cum Camp. *ad illud aliud.* Sic Flor. A prima quidem manu cum Turic. *aliud* solum. Hic a sec. m. *in aliud.* Obr. *in illud.* Reliqui omittunt *aliud.* *utque.* Turic. *utique.* Guelf. *ut quae.* Voss. 1. *ut.* *expulsuri tela.* Camp. inserit *uti.*
7. *feret.* Turic. Flor. Guelf. (qui et *cum* pro *si*) *fieret* cum Voss. 1. 3. Jens. et edd. posterr. ante Ald.; a sec. m. illorum uterque *fuerit*, et sic Camp. cum Bodl. Goth. Voss. 2. Bad. et aliquot edd. apud Burm. Nostrum recte tuetur Burm. advocatis de *vento ferente* Servio ad Aen. 7, 27. Barthio ad

6. *in certamine saliendi — in jaculando — expulsuri tela.* Nimis sibi indulsit; est prope Homericus similium proventus, et in re levicula, non in incessu exercituum duorum.

7. *Interim tamen.* Quid sit h. l. *interim*, ostendit §. 18. *Aliquando tamen.* cf. 1, 1, 8.

indulgentia illa non fallat. Omnia enim nostra, dum nascuntur, placent: alioqui nec scriberentur. Sed redeamus ad judicium, et
8 retractemus suspectam facilitatem. Sic scripsisse Sallustium accepimus: et sane manifestus est etiam ex opere ipso labor. Virgilium quoque paucissimos die composuisse
9 versus, auctor est Varus. Oratoris quidem

Stat. Theb. 5, 29. *ferri* et *fieri* commutata, praeter Burm. hic e Victorii VV. LL. 22, 7, docet Drakenb. ad Liv. 5, 54, 6. Modo *flautus* Turic. a pr. manu, et *fletus* Rusc. per errorem.

8. *Sic scripsisse.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sed s.* *accepimus.* Turic. *accepemus*, a sec. m. *acceptemus.* Flor. (a pr. m.) *accipimus.* *labor.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *labore.* Ille a sec. m. praemittit *et.* *Varus.* Flor. (a pr. m.) Guelf. *variis.* cf. 6, 3, 78. et prooem. nostr. Vo-

8. *Virgilium — Varus.* cf. not. crit. Cognoscimus igitur aliquem ex iis, quos Gellius refert amicos familiaresque P. Virgilii de ingenio moribusque ejus memoriae quaedam prodidisse. Ii „dicere „solitum ferunt, parere se „versus more atque ritu ur-„sino. namque, ut illa bestia „fetum ederet ineffigiatum „informemque, lambendoque „id postea, quod ita edidisset, „conformaret et fingeret; „proinde ingenii quoque sui „partus recentes rudi esse fa-„cie et imperfecta: sed dein-„ceps tractando colendoque „reddere iis se oris et vultus „lineamenta.“ N. A. 17, 10. Ita lambendo pauciores factos esse versus recte conjicitur ex eo, quod Pseudo-Donatus prodit in vita poetae: „Cum „Georgica scriberet, traditur „quotidie meditatos mane „plurimos versus dictare soli-„tus, ac per totum diem re-„tractando ad paucissimos red-„igere, non absurde carmen „se ursae more parere dicens, „et lambendo demum effin-„gere.“

die composuisse. „Rarior „locutio pro *in die*, ut Petron. „cap. 44. loquitur: et ita de „Lucilio Horat. Serm. 1, 4, 9. „*in hora saepe ducentos* — „*versus dictabat.*“ Burmannus. An reponemus *quotidie*? Gesnerus, ut ex indice apparet, *quoque* (pronomen) *die* junxit, quod quidem non placet.

alia conditio est. Itaque hanc moram et sollicitudinem initiis impero. Nam primum hoc constituendum, hoc obtinendum est, ut quam optime scribamus: celeritatem dabit consuetudo. Paulatim res facilius se ostendent, verba respondebunt, compositio prosequetur: cuncta denique, ut in familia bene
932 instituta, in officio erunt. Summa haec est rei. Cito scribendo non fit, ut bene scriba-

lumini secundo praemissum. Ibi per errorem recensetur Colbert. codex in scriptura *Varrus;* est enim Colinaei editio (Paris. 1541. 4.). Optea sane in hoc nomine aliquem ostendi MS. qui habeat: *Varius;* quem virum hoc prodidisse multo credibilius sit, quippe familiarem Virgilii et circa opera ejus, ut constat inter scriptores, occupatum. Malim igitur vel nullo libro auctore hoc nomen restitui, nixus imprimis varietate, de qua vide 10, 1, 98. In Flor. ad 3, 8, 45. nihil a vulgata recedit. Idem, qui hic error, in MSS. Virgilii Bucol. 9, 35. et in commentariis Philargyrii ad Virg. Ecl. 2, 70. Servii ad Ecl. 3, 20.

9. *hoc constituendum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *est e.* Voss. 1. *h. instituendum.* *hoc obtinendum.* Turic. (a sec. m.) *ac o.* cum Obr. vide 5, 2, 3. *est* post *obt.* omittit Camp. *ostendent.* Turic. Flor. Guelf. *ostendit.* Flor. a sec. m. *ostendet.* Voss. 1. 3. *ostendunt.* *respondebunt.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *respondemus.* *prosequetur.* Sic Turic. Flor. cum Alm. et Obr. pro cujus nomine apud Burm. Capper. Gesn. Harl. per errorem *Voss.* Sed Turic. a sec. m. *prosequentur.* Camp. *persequentur.* Goth. *persequatur;* unde Gesnerus eruit *per se sequetur,* minus feliciter. Reliqui *sequetur.* *fam. bene inst.* Turic. Flor. Camp. omittunt *bene* cum Alm. Videtur librarii ad proxima aberrantis error, cum voculam huc pertinere non putaret.

10. *bene scribatur: bene.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

9. *in officio erunt.* Minus memori sententia supra posita recurrit; vide 8 Pro. 30. cf. infra §. 15.

10. *Cito scribendo — ut cito.* „Pollio apud Plin. Se„cund. 6 epist. 29. *Commode* „*agendo factum est, ut saepe* „*agerem: saepe agendo, ut* „*minus commode.*" Pithoeus.

tur: bene ſcribendo fit, ut cito. Sed tum maxime, cum facultas illa contigerit, reſiſtamus, ut provideamus, et ferocientes equos frenis quibusdam coërceamus: quod non tam moram faciet, quam novos impetus dabit.

omittunt *ſcr. bene.* Error eſt ex homoeoteleuto. Mox Turic. (a pr. m.) *ſcribendi.* *facultas.* Ald. Bad. (err. Burm.) *facilitas.* *reſiſtamus.* Turic. *reſtitamus.* Flor. (a pr. m.) *reſtituamus.* An fuit *reſtitemus?* Frequens confuſio, cf. Drakenb. ad Liv. 10, 19, 5. Sed ipſum noſtrum aliquoties apud Qu. hac poteſtate; velut 9, 3, 55. et mox §. 19.

ut provideamus. Flor. Camp. *et p.* cum Alm. Obr. (err. Burm.) marg. Baſil. Steph. Sed Flor. a ſec. m. *ut prohibeamus* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui *ac prohibeamus*, quod ex Vall. quoque refert Badius, et Bad. qui *prohibeamus*, omiſſa conjunctione. *provideamus* et Bern. de conjunctione nil proditur. *et ferocientes equos.* Turic. Flor. *efferentis e.* cum Alm. Guelf. Camp. Bern. et edd. ante Gryph. niſi quod praeter antiquos illos *efferentes*, ad quos redit Baſil. Sed Ald. *et ferentes.* Goth. (err. Geſn.) *ferentes* cum Voſſ. 2. Vall. ex quorum altero Badius *et* quoque ponit. Noſtrum qui conjecit, non recepit Badius. Turic. a ſec. m. *efferentibus equis.* Poſt *equos* Flor. a ſec. m. *quos* inſerit cum Vidov. Baſil. *quibusdam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quibus* cum marg. Baſil. Sed omittit vocem Vidov. *coërceamus.* Turic. (a pr. m.) *coërceamur.* item *frenos* a ſec. m. Non eſt perſanatus locus, in quo, cum Badii illud *ferocientes* quantumvis ſit ingenioſum, et melius certe invento Burmanniano, placente Geſnero, *efferentes ſe* (neque enim de *equis* proprie hoc me legere memini, aliud autem eſt *efferre* ſine reciproco, cf. Drakenb. ad Liv. 4, 53, 10. ſed hoc indigebat addito objecto); ſubita illa nec ullo remedio mollita *equorum* mentio non eſt ferenda. Ingenio ſane caret, ſed ſenſui fortaſſe ſufficiat ante *ferocientes* inſertum *velut.* Tum pro *ut prov.* malim *et p.* Multum tamen abeſt, ut duplicem illam mutationem τοῦ *efferentes* κριτικῶς fieri cenſeam. *furentes* reponentis Burmanni eruditioni condonabimus. Regio deſideranti aliquot hic verba nil tamen niſi aſcribendam eſſe particulam *ac* liquet. Inſerebat ille profecto ante *coërc.* *novos.* Turic.

Neque enim rurſus eos, qui robur aliquod in
ſtilo fecerint, ad infelicem calumniandi ſe
poenam alligandos puto. Nam quomodo 11
ſufficere officiis civilibus poſſit, qui ſingulis
actionum partibus inſeneſcat? Sunt autem,
quibus nihil ſit ſatis; omnia mutare, omnia
aliter dicere, quam occurrit, velint: incre-
duli quidam, et de ingenio ſuo peſſime meriti,
qui diligentiam putant, facere ſibi ſcribendi
difficultatem. Nec promtum eſt dicere, utros 12
peccare validius putem, quibus omnia ſua

novus, miro errantis torpore. *Neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. *Nec vero* Camp. cum Ald. cf. 3, 3, 1. Reliqui *Nec e.* cf. 9, 3, 79. *fecerint.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *fecerunt* cum edd. poſterr. ante Baſil.

calumniandi ſe. Turic. (a ſec. m.) *c. eſſe.* Obr. *c. ſeſe.* cf. 10, 2, 22. male. vid. 9, 4, 84. 137.

11. *officiis civilibus poſſit.* Turic. *officibus civiliis ſit.* a ſec. m. noſtrum, et ſic Flor. Camp. *o. p. c.* Guelf. Reliqui *c. o. p.* *ſingulis actionum.* Turic. Flor. inſerunt *vel*, quod prior ſec. m. mutat in *velut*, et ſic Camp. Suſpicor transponendum *vel ſingulis a.* *inſeneſcat.* Guelf. *inſueſcat.* Camp. *inſeneſcatur.* *occurrit.* Camp. *occurrat* cum Obr. *velint.* Turic. Flor. *velut* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *quidam.* Turic. Flor. *quidem* cum Baſil. *peſſime meriti.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *poſſim emeriti.* Modo *ſuo* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Fortaſſe nec male; „ingenio nocent; ingenium infamant omne, non „ſuum ſolum."

calumniandi ſe. cf. 8 Pro. 31. item 10, 7, 14. ubi idem illud *infelicitatis* vocabulum.

11. *ſingulis actionum.* vide not. crit.

de ingenio ſuo peſſime meriti. cf. not. crit.

12. *validius.* „valdius non „eſt in uſu, ſicut contra raro „valide dicimus." Badius, memoratus etiam Burmanno. Viciſſim ad Declam. 9, 14. p. Burm. 202. idem deſiderare narratur *valdius*, ubi vide

placent, an quibus nihil. Accidit enim ingenioſis adoleſcentibus frequenter, ut labore conſumantur, et in ſilentium usque deſcendant nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narraſſe mihi Julium Secundum illum, aequalem meum, atque a me, ut notum eſt, familiariter amatum, mirae facundiae virum, infinitae tamen curae, quid eſſet ſibi a patruo ſuo dictum. Is fuit Julius Florus, in

12. *enim ingenioſis.* Sic Guelf. cum Baſil., ſed Flor. *etiam i.* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *enim etiam i.* Noſtra ratio placet, quanquam vetuſtiſſimis libris auctoribus non factis; vulgata vel ob inſuavem compoſitionem alienior. Ex male capta emendatione orta videtur geminatio conjunctionum. cf. 6, 3, 9.

Julium Secundum — familiariter amatum. Turic. nil niſi *viroter amatum*, a ſec. m. *viriliter armatum.* Flor. a pr. m. et ipſe omittit omnia haec, cum Alm. *mirae facundiae virum.* Turic. *mira fecundiae ferum*, a ſec. m. *mira facundia virum.* Flor. duo poſtrema itidem, a pr. m.

quid eſſet. Goth. *quod e.* Placet. *patruo.* Turic. Burm. Poëtae quidem in hisce recedunt a reliquo uſu, velut Horat. Epiſt. 1, 9, 6. Ad Piſ. 321.

memini narraſſe. „Ob hunc „locum reor Vallam ridere „eos qui *memini* cum praeſenti modo conſtruendum „putant: cum quo tamen „Cicero fere conſtruxit: et „Maro non raro.“ Badius. An forte tale quid in codice ipſo allitum a Vallae manu? Neque enim in Elegg. invenio. Sed tum non erat Badius dicturus „reor.“ Et ſane non deeſt bona copia exemplorum in ea qualis hic conſtructione.

13. *Is fuit Julius Florus.* „Raphael qui ſe codicem Vallenſem vidiſſe diſſimulat: „ex eo tranſcripſit nulla ſyllaba mutata“ ſcil. notam ſuam. Badius. Quae in commentario Regiano hic comparet nota, Julium Florum facit ex majoribus Flori hiſtorici aliquem, nulli, ut ait, poſteriorum ſecundi. Fuiſſe autem hunc hiſtoricum Quintiliani diſcipulum, ut ex ipſius eloquentia liqueat. Sic enim conjungo ſententias

eloquentia Galliarum, quoniam ibi demum
933 exercuit eam, princeps, aliqqui inter paucos
disertus, et dignus illa propinquitate. Is cum

Flor. *patrio;* a sec. m. ille *patre,* et sic Camp., hic nostrum. Guelf. *patrono.*

apud Regium, cum „liquere „*quod nulli secundus sit* ex „ejus eloquentia", nimis fatue dicatur, quanquam eo ducit distinctio in editionibus commentarii. Illud alterum tamen, Quintiliani discipulum fuisse auctorem breviarii Florum, quare tanta fiducia ex oratione ejus colligatur a Valla Regioque, ignorare me fateor. Volaterranus, ut notum est, Epitomatorem Livii historiaeque Romanae scriptorem credidit esse ipsum nostri Julium Secundum, cum aliquot librorum scripturam in titulo breviarii, *Julii* prae altera *Annaei*, probaret. Parum ille probabiliter; nam ne aetas quidem congruit, cum Florus exeunte Trajani principatu scripserit, Secundus fuerit Qu. aequalis. Burmannus quidquid est mentionis Florum apud veteres, temporum reliquarumque diversitatum fere securus, congessit. Mihi ea magnopere se commendat ratio, ut hic, quem noster demonstrat, ipse ille fuerit, ad quem scripta est Horatii epistola libri primi tertia. Si enim, id quod censeo et agnoverunt VV. DD., Florus Senecae patri memoratus Controv. 25., quanquam nomine non addito, idem est nostro, plane congruit aetas, ut Latronem audierit is, qui Tiberii nondum principis fuerit familiaris, vid. nos ad 9, 2, 91. Et praeterquam quod est ex „*studiosa* co„horte" Horatianus ille v. 6., idem v. 23. „linguam caussis „acuit." Restat ut in Gallia versatum probemus, quod inde quodammodo eruo, quia vocatus fuit Julius Florus ille apud Tacitum 3, 40. Treverorum rebellis; civitate donatus, quam fortasse noster ei impetravit. Galliae quantum floruerint eloquentia, Lugdunensis illa *academia* et *ara* (Suet. Calig. 20. Juvenal. 1, 44.) argumento sunt.

alioqui. cf. 5, 6, 4. cujusmodi usus adverbii est et 2, 1, 4. item Tacit. Annal. 4, 37. „(Tiberius) validus *alio„qui* spernendis honoribus." Simile *et alias* apud eundem Annal. 16, 1. ubi frustra Heinsius *ei* suadet pro *et.* Non desiderare illud *et* videtur *alioqui*, sed ipsum complecti. Florus praeterquam

Secundum, ſcholae adhuc operatum, triſtem forte vidiſſet, interrogavit, quae cauſa frontis
14 tam adductae? nec diſſimulavit adoleſcens, tertium jam diem eſſe, quod omni labore materiae ad ſcribendum deſtinatae non inveniret exordium: quo ſibi non praeſens tantum dolor, ſed etiam deſperatio in poſterum fieret. Tum Florus arridens, *Numquid tu*, inquit, *melius dicere vis*, *quam potes?*
15 Ita ſe res habet. Curandum eſt, ut quam optime dicamus: dicendum tamen pro facultate. Ad profectum enim opus eſt ſtudio,

13. *Secundum.* Turic. Flor. *ſecundo.* *ſcholae.* Turic. (a ſec. manu) *ſcevole.* *adductae.* Sic Turic. Flor. (a ſec. m. uterque) Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Baſil. Gryph. (1544.) aliisque apud Burm. edd. *abducta* Camp. cum Jenſ. niſi quod *ae.* Reliqui *obductae,* quod jam Tarv. Ablegat Burm. ad Heinſ. in Ovid. Heroid. 21, 165. Turic. *adducentem.* Flor. *adducente.*

14. *tertium.* Turic. *tertiam.* *quod.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Bodl. Voſſ. 1. Obr. *quo* Camp. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Goth. Voſſ. 2. Tarv. Reliqui *ex quo.* Noſtrum probat Burm. *deſtinatae.* Turic. (a ſec. m.) *deſtinato.*

15. *pro facultate.* Turic. *proter facultatem,* a ſec. m. *propter facultatem,* et ſic Flor. a pr. m. *Ad profectum.* Turic. Flor. *adſecero tum.* Ille a ſec. m. *ut id*

quod „Galliarum in eloquentia princeps," ubicunque eum judicares, „inter paucos diſertus" erat. Cave tamen *alioqui* ad *loci* ſignificationem aſtringas. De *demum* vide 6 Pro. 11.

ſcholae — operatum. „Fabiana elegantia dignum eſt vocabulum. Cum enim *facere* et *operari* ad omnia „ſint communia, tamen, cum „per ſe ponuntur, rebus „ſacris, utpote divinis, et ſtudiis ſanctioribus propria „ſunt." Badius.

14. *tertium — diem eſſe, quod.* Plane ſic Plinius Epiſt. 4, 27, 1. „Tertius dies eſt, „*quod* audivi recitantem Sentium."

non indignatione. Ut poſſimus autem ſcribere etiam plura celerius, non *exercitatio* modo praeſtabit, in qua ſine dubio multum eſt, ſed etiam *ratio;* ſi non reſupini, ſpectanteſque tectum, et cogitationem murmure agitantes, exſpectaverimus, quid obveniat, ſed quid res poſcat, quid perſonam deceat, quod ſit tempus, qui judicis animus, intuiti, humano quodam modo ad ſcribendum acceſſerimus. Sic nobis et initia, et quod ſequitur, natura ipſa praeſcribit. Certa ſunt enim pleraque, 16

ſecero tum, hic *ad perfectum* cum Goth. *plura celerius.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui inſerunt *et.* In Guelf. videtur eſſe hoc. Camp. modo *et* pro *etiam.*

tectum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

cogitationem murmure. Turic. *cogitationum murmure.*

obv. ſed quid. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ſed* cum Goth. Voſſ. 1. (Voſſ. 2. nulla in hoc mentio) et edd. ante Gryph. Inſerta eſt particula ex ingenio, cujus quidem neſcio, ſed neceſſario. *intuiti.* Turic. *intulit.* Flor. *intulitu,* a ſec. m. *intuitu,* et ſic Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Vall. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. pro his *intuiti h. q. m. a. ſcrib.* dat: *quo interim animo tandem ad ſcrib.* et ſic Ald. Noſtrum repoſuiſſe videtur Philander; ingenioſe. Bonam copiam ejurat Regius, cui et corrupta noſtra, et illa legebantur, quae ab audaculo Campano videntur profecta. *quod ſequitur.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *quae ſequuntur.* *praeſcribit.* Camp.

15. *reſupini — quid obveniat.* Accidit noſtro, quod ſupra §. 9, ut ſua repeteret immemor, quae ſunt 2, 11, 4. (cf. nos in praef. p. 88.). Sunt tamen utrique loco ſuae veneres, ut geminatione carere nolis. Malim hic *quod obv.* quo ipſe locus geminus deducit. *humana — modo.* Sic F latinam „paene non *humana* „voce" efflandam dicit 12, 10, 29, unde putes „*humanum* modum" opponi *murmuri* ſupra poſito. Sed quid-

et, nisi conniveamus, in oculos incurrunt: ideoque nec indocti nec rustici diu quaerunt, 934 unde incipiant: quo pudendum est magis, si difficultatem facit doctrina. Non ergo semper putemus optimum esse, quod latet; immutescamus alioqui, si nihil dicendum videatur,
17 nisi quod non invenimus. Diversum est huic eorum vitium, qui primo decurrere per

praestabit cum Ald. Gryph. et aliquot Burm. nec tamen (ut ille ait) Basil.

16. *conniveamus.* Turic. omittit cum Alm. Nulla mentio Flor. cf. 10, 1, 89. *commoneamus* Voss. 3. *ideoque.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) Guelf. Camp. omittunt encliticam, cum edd. ante Ald. acc. Bad. *pudendum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *putandum* cum Alm. Sed Turic. a sec. m. *quos.* *semper putemus.* Sic Turic. (quanquam hic a pr. m. *petemus*) Flor. Camp. Reliqui *p. s.*

immutescamus. Turic. *ininmutescamus*, a sec. m. *ne inmutescamus*, et sic Flor. (nisi quod *imm.*) cum Jens. et edd. posterr. ante Stoer. acc. Gibs. item Gesn. ipse in Thesauro h. v. Sed Camp. *nec imm.* cum Goth. Voss. 2.

quod non inv. Guelf. omittit *non.* Contra habet Goth. err. Gesn. qui omissionem et probat et ad notam suam amandat lectorem, quae nulla est.

17. *eorum.* Turic. (a sec. m.) *ergo.* *qui primo.* Turic. *inquiri modo.* a sec. m. *in quo queri est mos.* Camp. *q. primum* cum Goth. Addidit nostris *quasi* Jens. cum edd.

quid certa ratione fit, humanum est et decet „sanctius — „animal mentisque capacius „altae"; cum ille, quem modo adumbravit, advocandi afflatus divini impetus aut dei cujusdam sit aut bestiae.

16. *immutescamus.* „Rario„ris usus hoc verbum etiam „occurrit apud Statium lib. 6, „184. *sic fata repente Con„cidit, abruptisque immutuit „ore querelis;* ubi tamen „quidam codices *obm.* sed „Barthius ex simillimo loco „lib. 5, 542. defendit *imm.*" Burmannus. Ex ea autem quae hic est forma *immutescamus alioqui* facile apparet justa emendatio loci 2, 4, 50. Legemus: ibi *appareat alioqui.*

materiam ſtilo quam velociſſimo volunt, et ſequentes calorem atque impetum, ex tempore ſcribunt; hanc *ſilvam* vocant: repetunt deinde, et componunt, quae effuderant: ſed verba emendantur et numeri, manet in rebus temere congeſtis, quae fuit, levitas. Protinus 18 ergo adhibere curam rectius erit, atque ab initio ſic opus ducere, ut caelandum, non ex integro fabricandum ſit. Aliquando tamen affectus ſequimur, in quibus fere plus calor,

poſterr. ante Baſil. Sunt haec tentamina emendandi monſtri illius Turic. in quo tamen nihil latet niſi noſtra ipſa, antecedente *vitium*, inſequente *decurr*. *volunt.* Turic. *velunt*, a ſec. m. *velut.* An fuit *velint?* cf. §. 11. Frigere videtur illud *volunt.* Unam vidi Leid. hic protinus ſubjicientem *hanc ſilv. voc.* parentheti loco; ordinem Gibſono merito improbatum. *manet.* Turic. (a ſec. m.) *manent*, et ſic Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. *congeſtis.* Turic. *conceſtis*, a ſec. m. *contextis*, et ſic Flor. (ſed a pr. m. *conteſtis*). cf. 10, 7, 16. *fuit.* Goth. *fudit* cum Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Placet Geſnero, immerito.

18. *Protinus.* Guelf. *Propter.* *caelandum.* Camp. *edendum.* Alm. *celendum.* *ſequimur.* Sic Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. (Goth. non notavimus,

17. *volunt.* cf. not. crit.

ſilvam vocant. In hac vocabuli poteſtate conferendus maxime Cicero, qui ſaepe ea utitur. Sed loca demonſtrantur in Lexicis, ubi et reliqua de hac voce quaerenda.

18. *opus ducere.* cf. dicta ad 2, 17, 5. et Burm. ad Val. Flacc. 1, 489.

Aliquando — ſequimur. In hiſce non eſt praeceptum, ut futuro opus ſit in verbo; ſed quo interdum ſpectet conſilium orantis oſtenditur, cui ſane illam, cujus ante mentio fuit, velocitatem magis conducere, quam conſideratam nimis diligentiam. Ita modo §. 15. quae ſit perpetua naturae ratio definiebatur, praeſcribit, non quid, certo cogitandi modo uſurpato, eventurum ſit. *Sequimur*, interpretare *ſectamur*, *quaerimus*.

quam diligentia, valet. Satis apparet ex eo, quod hanc ſcribentium negligentiam damno, quid de illis dictandi deliciis ſentiam.

per errorem profecto. cf. 10, 2, 27.) et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *ſequemur.* *valet — damno.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In repoſitis Flor. omittit *ex eo.* *ſentiam.* Flor. (a pr. m.) Camp. *ſententiam.*

dictandi deliciis. „Scilicet „jam tum notabilis erat ea „mollities, ut circa ſcribendi „artem negligentiores eſſent „homines in aliquo faſtigio „conſtituti (vid. 1, 1, 28.): „quae poſtea ita invaluit, ut „*dictare* jam eſſet eruditorum „hominum opus, quemadmodum antea *ſcribere.* Itaque *vario dictandi genere* „ſupergreſſum ſe alios dicit „Sidonius Apollinaris 8, 6. et „ab initio ejusdem epiſtolae „conjungit *ſtudia certandi,* „*dictandi, lectitandique.* Vid. „quae hic Savaro, itemque ad „*latiſſimae dictationis campum* 9, 9. Hinc apud Caſſiodorum Var. 8, 13. ex „perſona Athalarici Regis „Ambroſius *dictationibus adhibetur,* et ſubjicitur, *omnia* „*bona cumulat lingua diſerta,* „et *Quod a nobis praecipitur,* „*gratia dictantis ornatur.* „Sermo eſt de Quaeſturae „dignitate, cui nihil hodie „ſimilius munere Secretariorum intimorum. Hinc nati „*de arte dictandi* (h. e. epiſtolas ſcribendi) libelli. „Quae cum ita ſint, non „erraſſe cenſeo, qui Eginhardi „de Carolo M. verba c. 25. „ita interpretantur, ut ſcribendi artis et formandorum „ſtilo, calamo, penna elementorum imperitum fuiſſe dixerit: quod nec in mentem „aliter venire poteſt cuiquam „ipſa verba intuenti. *Tentabat et ſcribere, inquit, tabulasque et codicillos ad hoc* „*in lectulo ſuo cervicalibus* „*circumferre ſolebat, ut cum* „*vacuum tempus eſſet,* manum „effingendis litteris aſſuefaceret. *Sed parum proſpere* „*ſucceſſit labor praepoſterus ac* „*ſero inchoatus.* At incredibile eſt, doctum adeo principem pingere litteras neſciſſe? At non minus incredibile, niſi crederemus Caſſiodoro, Quaeſtorem Principis in ſcribendis quae formaret Edictis Principalibus „manu ſua non uſum, ſed „dictaſſe. At ſunt loca auctorum idoneorum, ubi *ſcripſiſſe* Carolus dicitur? At „potuit hoc per alios. Sed „*correxit,* Thegano teſte ab

Nam in ftilo quidem quamlibet properato dat 19
aliquam cogitationi moram non confequens
celeritatem ejus manus: ille, cui dictamus,
urget, atque interim pudet etiam dubitare,
aut refiftere, aut mutare, quafi confcium
infirmitatis noftrae timentes. Quo fit, ut 20
955 non rudia tantum, et fortuita, fed impropria
interim, dum fola eft connectendi fermonis
cupiditas, effluant: quae nec fcribentium
curam, nec dicentium impetum confequantur.

19. *Nam in.* Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Voff. 1. 3. Alm. *quamlibet properato.* Guelf. *qualibet et p.* Inferit *et* Voff. 1. quoque, cum Jenf. Tarv. Expunxit Regius. Goth. *perpetrato*, folus. *ejus.* Turic. Flor. omittunt. *ille.* Camp. omittit. *aut refiftere, aut mutare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

„geftis Ludov. c. 7. *libros* „*facros?* Ita nimirum, ut ipfe „oculis uteretur, et quid corrigi deberet, oftenderet. Ex „Synodo ad S. Macram profertur, *Carolum annotaffe* „*quaedam in tabulis, quas ad* „*capitium lecti fui cum gra-* „*phio haberet, et cum confi-* „*liariis inde tractaffe*, idque „*quidam ab illis audiffe* dicitur, *qui interfuerunt.* Nempe „animadverfi funt pugillares: „quid fibi vellent, aliquis „pro fua de Carolo opinione „interpretatus eft. Oftendit „doctiffimus Fontaninius Vindic. diplom. 2, 3. p. 170. „Caroli tempeftate vulgo „principes viros et epifcopos „quoque ejus artis imperitos „fuiffe. A quibus ea res initiis profecta fit, fatis hic „ipfe Fabii locus docet, et „Plinii utriusque confuetudo. „Junior enim de avunculo „fuo narrat 3, 5, 15. de fe „9, 36, 2. 9, 40, 2. etc." Gefnerus.

19. *refiftere.* cf. not. crit. ad §. 10. Item 10, 7, 14. 11, 2, 46. 11, 3, 121.

20. *impropria.* Gefnerus hic recte remittit ad 8, 2, 6.

confequantur. cf. 10, 1, 102. 10, 2, 25. Eft „parem obtinere dignitatem."

At idem ille, qui excipit, si tardior in scribendo, aut inertior in legendo, velut offensator fuerit, inhibetur cursus, atque omnis, quae erat, concepta mentis intentio mora et
21 interdum iracundia excutitur. Tum illa, quae altiorem animi motum sequuntur, quaeque ipsa animum quodammodo concitant, quorum est jactare manum, torquere vultum, simul vertere latus et interim objurgare,

20. *ille, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *qui* cum Alm. *tardior — — legendo.* Turic. (hic quidem cum Camp. etiam prius *in* omittit) Flor. (hic a pr. m.) *t. i. s. a. incertior et diligendo,* cum Alm., nisi quod ex hoc *et* non refertur. *Incertior* etiam Guelf. cum Bern. marg. Basil. et Vidov. *offensator.* Turic. *offensatur,* a sec. m. *offensatus.* Flor. (a pr. m.) *offensatum.* *fuerit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *fuit* cum Voss. 1. Displicet recepta. Quid enim est illud putidi discriminis, *tardior aut inertior?* Et quare *legat* is cui dictatur? Puto, cum jubetur a dictante. Sed sic non scriba miser, verum ipse sibi impedimento est, qui cogitat. Insuave etiam asyndeton ante *velut.* Refingam ista hunc in modum: *A. i. i. q. e. si tardior scribendo* (sive *in s.*) *aut incertior, et delendo velut offensator fuit* (sive *fuerit*). Nihil profecto similius equo *offensatori* (ejus enim proprium hoc vocabulum arbitror, quanquam hic solum oblatum, quare additum *velut*), quam delendo se interpellans, qui scribit. *Oscitatorem* conjectanti Badio condonabimus. cf. 10, 7, 10., 11, 3, 130. *cursus.* Turic. (a sec. m.) *cura ejus.* *concepta.* Hoc conjecit Regius, male improbatus Badio. Libri quidem omnes *conceptae.*

21. *altiorem.* Sic Guelf. cum Gryph. (1536.) Colin. Vidov. marg. Basil. Obr. *aptiorem* Turic. Flor. Camp. cum Bern. cf. 10, 1, 63. Reliqui *apertiorem.* Mox Turic. Flor. *motum animis,* hic deleto a sec. m. S. *vultum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *volutum.* *simul vertere latus et interim.* Turic. *sinti elatus i.,* a sec. m. *sintie latus i.*

tardior — offensator fuerit. vid. not. crit. 21. *simul — objurgare.* vid. not. crit. Quae hic nisi solum

quaeque Persius notat, cum leviter dicendi genus significat,

Nec pluteum, inquit, *caedit*, *nec demorsos sapit ungues*;

etiam ridicula sunt, nisi cum soli sumus. Denique ut semel, quod est potentissimum, 22 dicam: secretum in dictando perit. Atqui

Flor. *simul et elatus* i. Guelf. *simul et interim*, cum Stoer. Chouet. Leid. Unde sit *vertere*, nisi forte e Goth. et Voss. 2., nondum disco, et haereo sane in verbo, quod ita simpliciter junctum *lateri* non novi. An haec fuit Quintiliani manus: *vultum simul*, *interim et latus* (scil. *torquere*), *interim objurgare* (scil. *latus*)? Quanquam vel voci *simul* diffido, velut natae e ductibus vocis *vultus*. Unde autem littera S in Turic.? Neque enim potuit esse *vultus*. Illud imprimis tenendum, *objurgare* hoc loco esse *ferire* (cf. Graev. ad Flor. 1, 1, 8. et intpp. ad Petron. 34.), et referendum ad *latus*, accusativum. cf. 2, 12, 10. 11, 3, 123. *quaeque Persius*. Guelf. *quae P.* male. *demorsos — ungues*. Turic. Flor. *demorsus — unguis*, nisi quod Turic. *jurguis*, et a sec. m. *jurgiis*. *soli sumus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *solis*.

22. *potentissimum*. Turic. Flor. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *potissimum* cum Voss. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Basil. *in dictando perit*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. Basil. Reliqui *quod d. p.* nisi quod Guelf. *q. d. comperit* et marg. Basil. *q. d. conpetit* (err. Burm.). *Atqui*. Hoc dedi ex conjectura. Libri enim omnes *atque*, multi tamen post maximam distinctionem.

decere negat, eorum similia qui uno modo praesente faciat, furiosum paene judicat 1, 2, 31; utrumque tamen recte et congruenter.

Persius — cum leviter dicendi genus. Sat. 1, 106. Cave autem cum Gesnero praeferas *leniter*. Est genus dicendi negligentia corruptum, in quo summa est *levitas*, rerum pondere carens, nulla *lenitas*. cf. §. 17. „in „rebus — *levitas*."

22. *ut semel — dicam*. cf. 10, 1, 17. 11, 1, 66.

liberum arbitris locum, et quam altissimum silentium scribentibus maxime convenire nemo dubitaverit. Non tamen protinus audiendi, qui credunt, aptissima in hoc nemora silvasque; quod illa coeli libertas, locorum amoenitas, sublimem animum, et beatiorem
23 spiritum parent. Mihi certe jucundus hic magis, quam studiorum hortator, videtur esse secessus. Namque illa, quae ipsa delectant,

coeli libertas. Flor. (a pr. m.) *cicilii liberatis.*
locorum. Sic Turic. Flor. Reliqui *locorumque.*

parent. Goth. *parant*, sed et modo *quid* pro *quod* (ubi Camp. *qui*) cum interrogatione in clausula. Schelius ad Dial. de Oratt. c. 12. conjicit *pariant*, nostrum recte tuente Burm. qui ponit loca Ovidii Art. 1, 237. Remed. 805.

23. *certe jucundus.* Flor. inserit *vim demoni*, Alm. *videmoni.* cf. §. 16. Bene mecum agitur, quod nihil ejusmodi habet Turic. meus. Sed vel nunc aegerrimo animo bonam copiam hic ejuro. *quae ipsa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Omittit *ipsa* Camp. Reliqui *i. q.* Blanditur sane alter ordo, sed noster cum difficilior videatur, deserere eum non sum ausus. Interpretor: „haec cum per se, nullis litterarum „lenociniis, voluptatem faciant.“ Vulgata jejunior.

delectant. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *delectent* cum Ald. male: ut et *advocent* (cf. not. exeg.) cum edd. posterr. ante

aptissima — nemora silvasque. Locum, in ipsa harum deliciarum reprehensione, mirifice comtum nitidumque, vix legas sine recordatione eorum quae Plinius, nostri discipulus, in diversam sententiam; et adhibuit Gesnerus; Epist. 1, 6. 9, 36, 6.; sed et alterius, quem ego Tacitum esse adhuc teneo, qui in Dial. de Oratt. c. 9. extr. et 12. suavissimam habet studendi in agris commendationem. Eo respexit, ut monitum est, Plinius ipse 9, 10, 2. Ut illic *nemora et luci*, ita et hic uno variato vocabulo. *Beatiorem* autem *spiritum*, pro quo *laetiorem* reponere ausus est Obrechtus, rectissime defendit Burmannus, allegans locum nostri 10, 1, 109. Nec aliud *dives vena* Horatii.

23. *quae ipsa.* vid. not. crit.

neceſſe eſt avocent ab intentione operis deſti-
nati. Neque enim ſe bona fide in multa ſimul
intendere animus totum poteſt: et, quocun-
936 que reſpexit, deſinit intueri, quod propoſitum
erat. Quare ſilvarum amoenitas, et praeter- 24
labentia flumina, et inſpirantes ramis arborum
aurae, volucrumque cantus, et ipſa late cir-
cumſpiciendi libertas, ad ſe trahunt: ut mihi
remittere potius voluptas iſta videatur cogi-
tationem, quam intendere. Demoſthenes 25
melius, qui ſe in locum, ex quo nulla exaudiri
vox, et ex quo nihil proſpici poſſet,

Ald. Sed Voſſ. 1. (a m. pr.) *amovent.* *reſpexit.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliquae *reſpexerit.* Parum recte. cf. 9, 4, 96.

24. *inſpirantes — volucrumque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) i. *rami* (hoc et Guelf. cum Voſſ. 1. 3.) *a. arme* (Flor. tamen *ae*) *volucrum.* Turic. a ſec. m. *i. rami a. volucrum*, et ſic Camp. niſi quod *ramis:* *vol. iſta.* Camp. *v. ipſa* cum Goth. *voluptatis iſta* Flor. *quam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

25. *nulla exaudiri.* Turic. *n. extuidire*, a ſec. m. *nullam exaudire*, et ſic Camp. qui et *vocem.* Flor. (a pr. m.) *nulla exaudire.* Goth. *n. audire.* Obr. modo *a quo* pro *ex quo.*

et ex quo. Turic. (a pr. m.) Flor. *eſt et quo.* Guelf. *et e quo.* Goth. (tac. Geſn.) *et ex qua.* Jenſ. (tac. Geſn.) *poterat*

avocent. Vomanus in Anthol. Burm. III, 51. „Oblectat hortus, avocat, paſcit, „tenet;“ quam ſcripturam ibi Burmannus e codd. repoſuit et noſtro quoque loco firmavit; nam *advocat* illic etiam vulgatum erat.

bona fide. i. e. plane, prorſus. (*da vero* Forcell. ex noſtro loco.) Cf. Declam. Qu. 12, 1. ibique Burm. item Senec. patr. Controv. l. 5. praef. Duk. ad Flor. 2, 1. Geſn. Theſ. v. Bonus p. 625. Interdum reſpondet Graeco ἀτεχνῶς, non quidem hic, ſed illo declamm. loco. Minus recte hic Badius interpretatur *ſedulo et diligenter.*

25. *Demoſthenes melius, qui ſe — recondebat.* cf. 11, 3, 54.

récondebat, ne aliud agere mentem cogerent oculi. Ideoque lucubrantes, ſilentium noctis, et clauſum cubiculum, et lumen unum velut
26 tectos maxime teneat. Sed cum in omni ſtudiorum genere, tum in hoc praecipue bona valetudo, quaeque eam maxime praeſtat,

et ex quo cum edd. ante Bad. niſi quod Aldus mox *poteſt* pro *poſſet;* utrumque recte improbante Badio, qui omiſſis noſtris *nihilque* cum edd. ante Obr. exc. Baſil. *acc. Roll. Sed Obr. mox *poterat* pro *poſſet.* *recondebat.* Jenſ. *recumbebat* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *recipiebat.*

mentem cogerent. Turic. inſerit *occuli,* ſequente tamen mox *oculi.*

Ideoque. Camp. *Ideo.* Placet. *clauſum.* Goth. (tac. Geſn.) *cluſum* cum Vall. Bad. cf. 9, 4, 102.

velut tectos. Turic. Flor. *et velud rectos.* In illo inter *et* et *velut* ſupraſcriptum *vel.* Guelf. Camp. *v. rectos* cum Alm. Voſſ. 1. 2. Goth. Bern. et edd. ante Leid. acc. Gibſ. Interpretatur Badius: „velut recta in rem unam intentos, in „eam videlicet quam propoſuerint.“ Tentat Burm. *vel etiam lectus,* multos teſtatus qui de Romanis in lecto ſtudentibus prodiderint. Huic reſpondent Capper. ac Geſnerus, modeſtius hic et eruditius. Apparet, quam exigua ſit, qua hi nituntur, receptae auctoritas. Mihi juxta ac Burmanno „nec *tectos* nec *rectos* ſatis placet.“ Quare enim „*velut* „tectos“? Num in *cubiculo clauſo* non ſunt *tecti?* Inprimis autem attendendum cenſeo *et* illud praemiſſum in vetuſtiſſimis. Latet aliquid, ni fallor, in iſto *rectos,* quem nominativum ſuſpicor Graecae alicujus vocis. Ad Plinium quoque 9, 36, 2. vulgatam noſtram tuetur Geſnerus.

Plutarch. in Vit. Demoſth. c. 7. *ἐκ τούτου κατάγειον μὲν οἰκοδομῆσαι μελετητήριον, ὃ δὴ διεσώζετο καὶ καθ' ἡμᾶς.* Enarrantur ibidem et reliquae viri exercitationes, de quibus conferendus etiam Libanius in vita Demoſth. (p. 4. ed. Demoſth. Reisk.)

lumen unum. Ablegat Burmannus ad Bynkershoekii Obſerv. Juris Rom. 1, 24. ex hoc loco oſtendentes, quid ſit *lumen unicum* apud Ulpianum.

velut tectos. vid. not. crit.

frugalitas, necessaria est: cum tempora ab ipsa rerum natura ad quietem refectionemque nobis data, in acerrimum laborem convertimus. Cui tamen non plus irrogandum est,
937 quam quod somno supererit, haud deerit.
Obstat enim diligentiae scribendi etiam fati- 27
gatio: et abunde, si vacet, lucis spatia sufficiunt: occupatos in noctem necessitas agit. Est tamen lucubratio, quoties ad eam integri

26. *frugalitas.* Alm. *fragilitas*, solus. *ab ipsa.* Turic. Flor. *ipsa cum ipsa.* Hic ab altera manu *ipsa ab ipsa.* *data.* Camp. *datam.* *haud deerit.* Turic. Guelf. Camp. *aut d.* cum Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui nostrum, quod repositum inveniebat in Vall. Nulla hic varietas notatur, neque in Flor. neque Alm. ut hos duumviros (cf. §. 22.) sponsores habere videamur optimae emendationis. Fuit cum alteram scripturam sic interpretarer: tempus quod aut nimium impenditur somno, aut natura ipsa eidem subtrahitur, cum insomnes sumus casu aut valetudine (cf. 10, 6, 1. *intermissus somnus*). Sed hoc parum conveniret sequentibus. Nec perspicua oratio, si hoc voluit. Nimium ausus Regius, recidens ille nostra; quem solus expressit Aldus. Modo pro *supererit* Palat. *superarit*, quod praefert Gebhardus (Crepp. 3, 18.), sine causa.

26. *frugalitas.* Cave ad nostram hodie rationem circumscribas vocis potestatem, et de sola cibi et potus temperantia intelligas. cf. 1, 6, 17. 11, 3, 19. ubi noli ad *facilem ciborum digestionem* astringere vocabulum. 12, 1, 8. Sunt *boni mores.*

cum — convertimus. Displicet et indicativi structura, et cumulatum *cum.* Malim reponi *quo*, ut referatur ad *studiorum genus.*

quam quod somno — deerit. Ad *cui* intellige *labori;* ne forte neutrum accipias, de toto negotio in genere pronunciatum. Quod *superest* somno, illud intelligitur tempus, quod nimium a plerisque somno concedi solet; *deest* autem, quidquid corpori reficiendo parum est.

27. *si vacet — occupatos.* Attende opposita, grate variata structura.

ac refecti venimus, optimum ſecreti genus.
28 Sed ſilentium et ſeceſſus, et undique liber animus, ut ſunt maxime optanda, ita non ſemper poſſunt contingere: ideoque non ſtatim, ſi quid obſtrepet, abjiciendi codices erunt, et deplorandus dies: verum incommodis repugnandum, et hic faciendus uſus, ut omnia, quae impedient, vincat intentio. quam ſi tota mente in opus ipſum direxeris, nihil eorum, quae oculis vel auribus incur-
29 ſant, ad animum perveniet. An vero frequenter etiam fortuita hoc cogitatio praeſtat, ut obvios non videamus, et itinere deerremus: non conſequemur idem, ſi et voluerimus?

28. *ut ſunt.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *quae ſ.* *ita non.* Turic. Flor. Camp. *n. i.* male. *impedient.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *impediant.* Ex Alm. Voſſ. 1. afferunt *impediant.*

29. *An vero.* Turic. (a ſec. m.) *At v.* Ald. Baſil. Gryph. (1536.) *An non,* ſuadente Regio. Sed poſt *vero* inſerunt *ſi* Gryph. (1544.) Steph. *frequenter etiam.* Turic. (a ſec. m.) *f. et e.* Camp. *f. ac e.* cf. 5, 2, 3. *fortuita.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *fortuitu.* *hoc cogitatio.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *haec c.* cum edd. ante Bad. male. *itinere deerremus.* Turic. Flor. *ita erremus* cum Alm. A ſec. manu Turic. *ita erramus.* Guelf. *ita ne e.* cum Voſſ. 3. Bern. niſi quod hi juncta

28. *codices.* Plane pro *codicillis, pugillaribus,* cf. §. 32. quales ſunt apud Plinium l. c. inſtrumenta laboris extemporalis.

faciendus uſus. Simili modo hic *facere* dicitur, ut in *viribus faciendis* §. 5. *facienda forma* 10, 6, 5.

29. *An vero — non conſequemur.* cf. 6, 2, 30. item Cic. pro Rabirio perd. c. 5. „An vero ſervos noſtros — „nos neque — neque — „neque."

Non est indulgendum caussis desidiae. Nam si non nisi refecti, non nisi hilares, non nisi omnibus aliis curis vacantes, studendum existimaverimus, semper erit, propter quod nobis ignoscamus. Quare in turba, itinere, 30
conviviis etiam faciat sibi cogitatio ipsa secretum. Quid'alioqui fiet, cum in medio foro, tot circumstantibus judiciis, jurgiis, fortuitis etiam clamoribus, erit subito continua ora-
958 tione dicendum, si particulas, quas ceris mandamus, nisi in solitudine reperire non possu-

voce. *non nisi hilares.* Turic. *nonnisi nihil apres,* a sec. manu *nonnisi nihilo pressi.* Flor. (a pr. m.) *non nisi nihil aps.* Ipsa haec omittunt Voss. 1. 3. non Guelf. qui mox non habet *omnibus,* ut nec Basil. Gryph. (1536.), cum vicissim *aliis* desideret Jens. cum edd. posterr. ante Ald.

existimaverimus. Guelf. *existimarimus* cum Alm. *existimavimus* ex Voss. 1. affertur. *erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

30. *Quare in.* Turic. (a sec. m.) Camp. inserunt *si.* *itinere.* Turic. *itur esse,* a sec. m. *itur et.* Flor. (a pr. m.) *intuere.* Voss. 1. *itineri.* Voss. 3. *itinerum.* *conviviis etiam.* Jens. inserit *vel concione* cum edd. posterr. ante Burm. exc. Bad. Stoer. Chouet. Leid. male voces reducente Gibsono, suorum Codd. securo. Neque enim ullus MS. haec (err. Gesn.) neque Camp. Badius quidem rectissime „hoc" inquit „ab aliquo imperito e margine in contextum „intrusum opinor. Nam si *in concione* auctor posuisset, in„epte intulisset: *Quid alioqui fiet, cum in medio foro* etc. cum „in concione longe plus strepitus sit quam in foro: in foro „enim ad judices modo fit oratio, in concione ad universum „populum." *sibi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ibi.*

alioqui. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aliquid.*

judiciis, jurgiis. Flor. (a pr. m.) *judicis, jurgis.* Ex Alm. affertur *virgis.* *mandamus.* Turic. (a sec. m.)

30. *continua oratione — particulas.* Lucubrando enim et meditando nonnisi particulae orationum et disjecti sensus effinguntur.

mus? Propter quae idem ille tantus amator ſecreti Demoſthenes, in litore, in quod ſe maximo cum ſono fluctus illideret, meditans, conſueſcebat concionum fremitus non ex-
31 paveſcere. Illa quoque minora (ſed nihil in ſtudiis parvum eſt) non ſunt transeunda, ſcribi optime ceris, in quibus facillima eſt ratio delendi: niſi forte viſus infirmior mem-

mandemus. *quae idem.* Turic. *quidem*, a ſec. m. *quod quidem*, et ſic Camp. *in quod.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *i. quo* cum Goth. Voſſ. 1. 2. Vall. et Jenſ. Tarv. Baſil. *ſe.* Camp. omittit cum Goth. Vall.

maximo. Guelf. *maxime.* *illideret.* Goth. *illiderentur*, ſed e Voſſ. 2. *illideretur*, et ſic Vall. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. *illuderet* Voſſ. 3. an cum *ſe*, non doceor. vide 5, 14, 34. ablegante Burm.

31. *parvum.* Turic. Flor. Camp. *parum* cum Alm. Hic quidem maximae auctoritatis libros ſequendos eſſe non putavi. Neque enim probatus vocis *parum* ſignificatus, de quo vide 10, 1, 130. 3, 1, 5. 1, 1, 18., noſtro loco congruit, et plerumque in ſimilibus ei, quae hic promitur, ſententiis *parvi* nomine utitur auctor, velut 1, 1, 8. 21. 1, 5, 7. 1, 6, 20. 1, 7, 33. Comparatur quoque *parvum*, non *parum*, recte *minoribus*. Quanquam dicat aliquis, *parvum* ſane eſſe in ſtudiis, nihil autem quod *nimis parvum* ſit i. e. *parum*.

Demoſthenes, in litore. Διὰ δὲ τοῦτο (τὸ εὐκατάπληκτον εἶναι) φασὶν αὐτὸν ἄνεμον ῥαγδαῖον τηροῦντα καὶ κινουμένην σφοδρῶς τὴν θάλατταν, παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς βαδίζοντα, λέγειν καὶ τῷ τῆς θαλάττης ἤχῳ συνεθίζεσθαι φέρειν τὰς τοῦ δήμου καταβοάς. Libanius in vita Dem. „— ex me — qui „in Phalericum etiam deſcen„derim: quo in loco ad „fluctum ajunt declamare ſo„litum Demoſthenem, ut fre„mitum aſſueſceret voce vin„cere." Cic. de Fin. 5, 2.

31. *parvum.* vide not. crit. *ſcribi — ceris.* Neceſſarium videtur, quod in ſolo Flor. a ſec. manu invectum video, ut praemittatur praepoſitio: *in ceris.* Niſi forte vitavit inſuavem iterationem „*in* „ceris *in* quibus", facili ad ſubaudiendum particulae adjectione.

branarum potius uſum exiget: quae ut juvant aciem, ita crebra relatione, quoad intinguntur calami, morantur manum, et cogitationis impetum frangunt. Relinquendae autem in 32 utrolibet genere contra erunt vacuae tabellae, in quibus libera adjicienti ſit excurſio. Nam interim pigritiam emendandi anguſtiae faciunt; aut certe novorum interpoſitionem priora confundant. Ne latas quidem

Sed hoc proprie reddes *quod non eſt ſatis*, neque id huc facere quisquam putabit. cf. 12, 2, 4.

exiget. Turic. (a ſec. m.) Camp. *exigat.*

juvant. Turic. *vigant*, a ſec. m. *vigeant.* Flor. (a pr. m.) *figant.* Alm. *jugant.* *ita.* Guelf. omittit.

crebra — calami, morantur. Turic. Flor. *crebro relationi quod* (Flor. a ſec. m. *quoad*) *inguitur* (Turic. a ſec. m. *jungitur*, Flor. *intinguntur*) *calami repetitione m.* cum Alm., niſi quod *quoad* ſolum refertur, et, quos Philander memorat, aliis, ex quibus tamen *relationis quoad intinguntur.* Guelf. *crebro relationi q. i. c. m.* Voſſ. 1. 3. *crebro relationi quod i. c. m.* cum Jenſ. Tarv. *crebrae r. q. i. c. m.* Ald. *crebro r. q. i. c. m.* Baſil. Burmannus, *relatione* vocabuli *repetitione* gloſſam ratus, haec conjectat: *crebra, quoad tinguitur, calami repetitione.* Significatus, qualis hic, *relationis* plane phyſicus, ſi ita loqui licet, ferendus quidem non videtur, medelam tamen loco non reperio.

32. *contra erunt vacuae.* Turic. Flor. *c. e. vel quae*, ille a ſec. m. *vel* ſolum, hic noſtrum. Guelf. *c. eum v.* cum Goth. Voſſ. 1. 2. Bern. Vall. Jenſ. Tarv. Reliqui omittunt interjectum, ſuadente etiam Regio. Sed Badius *vacuae* ſolum habet. *adjicienti ſit.* Flor. *ſit adjicienda ſint.* Ex Alm. *adjicienda ſunt.* Guelf. *adjicienda ſ.* cum Voſſ. 1. Bern. *adjiciendi ſ.* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Cur non corrigebat Regius ut 4, 5, 6? Turic. quin noſtrum ipſum det, non dubito. *interpoſitionem.* Sic Turic. a pr. m. cum Alm. Reliqui *interpoſitione.* *confundant.*

crebra — calami, morantur. vide not. crit.

32. *confundant.* Conjunctivus recte ponitur, cum de-

ultra modum esse ceras velim, expertus juvenem studiosum alioqui praelongos habuisse sermones, quia illos numero versuum metiebatur, idque vitium, quod frequenti admonitione corrigi non potuerat, mutatis codici-
33 bus esse sublatum. Debet vacare etiam locus, in quo notentur, quae scribentibus solent extra ordinem, id est, ex aliis, quam qui sunt 939
in manibus loci, occurrere. Irrumpent enim optimi nonnunquam sensus, quos neque inserere oportet, neque differre tutum est: quia interim elabuntur, interim memoriae suae

Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jens. Tarv. Basil. *confunduntur* Locat. cum posterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *confundunt*. *ultra modum*. Camp. *admodum*. *praelongos habuisse*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *p. alius* cum Alm. Ille a sec. manu *post longos alios*.
quia — versuum. Turic. (hic a sec. m. *numeris*) Flor. (hic a pr. m.) *qui illis numeros usum*. Camp. *quod i. numeris v.*
admonitione. Camp. *ammonitione*. *potuerat*. Flor. (a pr. m.) *potuerant*.
33. *id est, ex*. Turic. *idem et*. a sec. m. *item et*, et sic Camp. *quam qui*. Goth. (tac. Gesn.) *quanquam*.
in manibus. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *immanibus* cum Tarv. *loci*. Camp. *locis* cum Goth. et edd. ante Basil.
Irrumpent. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui *Irrumpunt*. *tutum*. Guelf. *tantum*. *interim elabuntur, interim*. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *sui*. Turic. Flor. Camp. *suae* cum reli-

monstretur, quod fieri possit alio quodam eveniente; nec similis ratio in *faciunt*, ubi adjicitur *interim*. „*confusus* „stilus" est 1, 1, 28.
alioqui. cf. §. 15. Neque enim video, quomodo praelongorum sermonum consuetudo parum studiosum arguat; nisi forte imparatus qui ad orandum accedat verbosus sit, idque fuerit expectandum a desidia raro aut nunquam studentis. Et haec fortasse rectior ratio. Ad *habuisse* male retuleris adverbium.

intentos, ab alia inventione declinant: ideoque optime ſunt in depoſito.

IV. Sequitur *emendatio*, pars ſtudiorum longe utiliſſima. Neque enim ſine cauſa creditum eſt, ſtilum non minus agere, cum delet. Hujus autem operis eſt, *adjicere*, *detrahere*, *mutare*. Sed facilius in iis ſimpliciusque judicium, quae replenda vel dejicienda ſunt: premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia aſtringere, inordinata digerere,

quis, exceptis Guelf. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. tum Gryph. (1544.) Steph. Rollin. Geſn. (refertur et Alm.; cf. §. 26.), qui omnes tuentur eruditiſſimam ſcripturam.

1. *iis*. Sic Turic. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui *his*. *dejicienda*. Guelf. *adjicienda*. *aſtringere*. Sic Camp. cum edd. ante Burm. (exc. Gryph. Roll.) Reliqui *adſtringere*. Solus Obr. *ſtringere*. Male, cf. 2, 2, 4. Alterum eſt brevitatis, ut 4, 1, 128. *inordinata digerere*. Turic. Flor. (a pr. manu) omittunt cum Alm. Pro altero Guelf. *dirigere* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Bad. et aliquot Burm. fruſtra defendente Badio, Burmanno ſaltem ferente. Cf. 11, 1, 6. Burm. mo-

1. *ſtilum — delet*. Cum „luxuriem illam, quae in „ſumma ubertate ineſt, de„paſcitur." (Cic. de Or. 2, 23.) Fateor autem, pro illo quod modo eſt *creditum* malle me *traditum*. cf. 1, 10, 17. Quanquam utraque ſcriptura aliquod dictum vel praeceptum a veteribus memoriae proditum deſiderat; quod equidem demonſtrare non poſſum.

replenda — dejicienda. Exquiſitius variata verba pro *adjiciendo* et *detrahendo*. Illius commoda in Lexicis afferuntur exempla Digeſt. 42, 1, 4. „lege *repletur* quod ſen„tentiae *deeſt*" et Ovid. Her. 10, 37. „— quod voci „*deerat* plangore *replebam*". Hujus, rarioris item ſignificatus, mentionem habet Erneſtus in Clave Cic.

ſoluta componere, exultantia coërcere, duplicis
2 operae. Nam et damnanda ſunt, quae placuerant; et invenienda, quae fugerant. Nec dubium eſt, optimum eſſe emendandi genus, ſi ſcripta in aliquod tempus reponuntur, ut ad ea poſt intervallum, velut nova atque aliena, redeamus, ne nobis ſcripta noſtra,
3 tanquam recentes fetus, blandiantur. Sed neque hoc contingere ſemper poteſt, praeſertim oratori, cui ſaepius ſcribere ad praeſentes uſus neceſſe eſt: et emendatio finem habeat. Sunt enim qui ad omnia ſcripta, tanquam vitioſa, redeant, et quaſi nihil fas ſit rectum 94*
eſſe, quod primum eſt, melius exiſtiment, quidquid eſt aliud, idque faciant, quoties

nente. Mox *reſoluta* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Sed hoc adhaereſcebat ex omiſſis illis et antecedente quoque.

2. *placuerant.* Turic. Camp. Tarv. *placuerunt.* Placet, et tum ad hunc modum refingendum *fugerunt*, quod non facit Tarv. Mox *et inv.* — *dub. eſt* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. *eſſe.* Turic. (a ſec. m.) Camp. *eſt.*

reponuntur. Sic Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Reliqui *reponantur.* *tanquam.* Turic. Flor. (a pr. m.) *quam.* Ille a ſec. m. *quaſi*, et ſic Camp. cum edd. ante Baſil.

3. *et emendatio.* Sic Turic. Flor. (a ſec. m.) Reliqui inſerunt *ipſa.* Quanquam Turic. *mendatio.* *habeat.* Sic Camp. *habent* Turic. Reliqui *habet.* *vitioſa.*

ſoluta — exultantia. cf. 10, 2, 16. Apparet haec pertinere ad numeros. Sed ipſa *inordinata* quoque eodem referenda ſuſpicor, vid. 9, 4, 23 — 32, quoniam de *diſpoſitione*, quam ſane intelligere poteras, nunc non agit noſter, ſed de ſola elocutione.

2. *placuerant.* vid. not. crit.

tanquam recentes fetus. Pſeudo-Turnebus recte remittit ad Epiſt. ad Tryph. 2.

3. *melius exiſtiment.* Remittit Geſnerus ad 10, 1, 115.

librum in manus resumserunt, similes medicis etiam integra secantibus. Accidit itaque, ut cicatricosa sint, et exanguia, et cura peiora. Sit ergo aliquando, quod placeat, aut certe 4
quod sufficiat: ut opus poliat lima, non exterat. Temporis quoque esse debet modus. Nam quod Cinnae Zmyrnam novem annis accepimus scriptam, et Panegyricum Isocratis,

Guelf. *vitia* cum Voss. 1. *manus*. Guelf. *manibus* cum Voss. 1. 2. (an 3?) Jens. et edd. posterr. ante Bad.
resumserunt. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. cum Jens. et edd. posterr. ante Bad. acc. Basil. Reliqui *resumserint*.
4. *ergo*. Sic Turic. Flor. cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *igitur*. *opus — exterat*. Turic. *pus spolliati* (a sec. manu simplex L) *ima exterat*. Flor. (a pr. m.) *o. p. ima exterat*. *Cinnae — scriptam, et*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *Panegyricum* autem nihil habent nisi *cum*. *Zmyrnam*. Sic

cura pejora. „Non absimilis est locus ille Plinii 35, „10." [p. Hard. 695.] „nocere saepe nimiam diligentiam." Passerat. „De Tiberio hoc notat Sueton. cap. „70. *illum ex tempore praestantiorem habitum quam a* „*cura*." Burm.

4. *poliat — non exterat*. „Plin. lib. 5. epist. 11. *Itaque opus non jam splendescit* „*lima, sed atteritur*." Pithoeus. „vide et Plin. lib. 9. Ep. 35." Alm.

Cinnae Zmyrnam novem annis. C. Helvius Cinna historiam Zmyrnae vel Myrrhae (cf. 9, 2, 64.) brevi sed obscurissimo carmine exposuit, cui velut defosso thesauro novem annis incubuisse dicitur. Notum est Epigramma Catulli: *Zmyrna mei Cinnae nonam post denique messem, Quam coepta est, nonamque edita post hiemem*, cet. vide Burm. ad Anthol. 2, Ep. 250. et F. A. Wolfium ad Sueton. Gramm. c. 18. Inde Horatii illud ad Pis. 388. Affert huc Gesnerus, non intempestive quidem, jocum in carmen de virgine Aurelianensi conjectum non, ut ille putat, a Menagio, sed a Mommorio, supplicum libellorum magistro: *Illa Capellani dudum expectata puella Longo post tandem tempore prodit anus*. Cinnae Zmyrnam a Gedoyno

qui parciſſime, decem annis dicunt elaboratum, ad oratorem nihil pertinet: cujus nullum erit, ſi tam tardum fuerit, auxilium.

V. Proximum eſt, ut dicamus, *quae praecipue ſcribenda* ſint. Hoc exuberantis quidem eſt operis, ut explicemus,

Goth. (tac. Geſn.) niſi quod per I. Reliqui *Smyrnam.* cf. 9, 2, 64. item VV. DD. ad Tac. Annal. 4, 56.

qui parciſſime. Turic. *q. partiſſimum*, a ſec. m. *parciſſimum.* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *quam p.* *tam.* Goth. (tac. Geſn.) omittit.

1. *ſcribenda ſint.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *ſ. ſunt* cum edd. ante Bad. Modo *eſt* omittit Flor. a pr. m. Inſcriptionem autem nullam habent neque hic, neque in proximo capite, Turic. Flor. Camp. Sed Guelf. et Goth. *Quae ſcribenda ſint* (rell. *ſunt* ante Baſil.) *praecipue* cum edd. ante Geſn. exc. Obr. *Hoc.* Turic. *Haec* cum Jenſ. Tarv. *hec* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. cf. 8, 6, 2. *exuberantis.* Turic. *experantibus id.* a ſec. manu *exſuperantibus id.* Flor. (a pr. m.) *ex imperantibus id*, cum Guelf. Voſſ. 1. 3. (niſi quod in his tribus *id* non comparet) Jenſ. (err. Geſn.) Tarv. *Id* tamen et Goth. habet.

quidem eſt operis. Turic. *qua idem oporis* (an fuit *laboris?*), a ſec. m. *quia idem operis.* Flor. (a pr. m.) *qua id operis.* In hoc inciſo *quidem* alieno eſt loco, ſi refertur ad *Hoc*, et facilius applicetur ei, quod in plerisque vett. antecedit, *id.* Tum reponat aliquis *Haec exuperantis*, ubi tamen neque *Haec* placuerit, neque vulgarius verbum ſuccedens exquiſitiori *exuberantis.* An igitur *Hic* erit probandum prae *Hoc?* Libentius tamen, quoniam *eſt* exulat e vetuſtiſſimis, modo transpoſitionibus indulgeri poſſit, haec eruam: *Hoc quidem exuberantis ſit operis.* cf. 10, 1, 58. item hic §. 19. et 5, 1, 3. *Sit* corruptum in *id.* Ille autem ablativus *imperantibus* natus ex male divulſo *ex.* Similis uſus τοῦ *ſit* pro *fuerit* 7, 9, 5. *explicemus.* Turic.

fabulam ſcenicam acceptam recte notat Capper.

qui parciſſime. Alii enim quindecim annos aſſignant, ut Plutarchus narrat in vita Iſocratis.

1. *Hoc — eſt operis.* vid. nott. critt.

quae ſint materiae: quae prima aut ſecunda, aut deinceps tractanda ſint: nam id factum eſt etiam primo libro, quo puerorum, et ſecundo, quo robuſtiorum ſtudiis ordinem dedimus: ſed, de quo nunc agitur, unde copia ac facilitas maxime veniat. Vertere Graeca in Latinum 2
941 veteres noſtri oratores optimum judicabant. Id ſe L. Craſſus in illis Ciceronis de Oratore

explice in eis, a ſec. m. *exempli cui in eis.* Flor. (a pr. m.) *explicem eis.* *quae ſint.* Turic. (a ſec. manu) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *q. ſunt* cum Voſſ. 2. Ald. *et ſecundo.* Flor. inſerit *in.* *quo robuſtiorum.* Sic Turic. *quo jam robuſtiorum* Guelf. *quo robuſtorum* Flor. (a pr. m.) Alm. Reliqui *quo jam robuſtiorum.* Noſtrum conjecit Francius. cf. 2, 2, 14. *facilitas.* Turic. (a ſec. m.) Goth. (tac. Geſn.) Camp. Baſil. *facultas.* cf. 2, 2, 11. 4, 17. 10, 1, 59. Pro *ac* dant *et* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Gryph.

2. *judicarant.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. *Id ſe.* Turic. Camp. *ipſe.* *Oratore.* Turic. (quanquam per compendium) Flor. (hic a pr. m.) *oratoriis.* Ille a ſec. m. *oratore id ſe.* Camp. poſt vocem noſtram inſerit

primo libro — ſecundo. 1. cap. 9. 2. capp. 4. 10.

ſed, de quo nunc agitur. Commodum *hoc* pro *quo* legendum ſuadet Geſnerus. Fortaſſe lenius *eo.* Recepta ſcriptura impeditam habet ſtructuram, ſi ex illo *explicemus* repetitur *explicandum eſt.*

2. *Craſſus — Cicero.* Prius vide de Or. 1, 34. Alterum demonſtrare non contingit. Neque enim niſi in genere commendatam Graecarum litterarum exercitationem memini me reperire in ſcriptis Ciceronianis, velut initio libb. de Officiis, de Finibus, eaque parte Bruti, ubi de ſtudiorum ſuorum ratione exponit. Suſpicor et hanc *frequentiſſime de vertendo Graeca praecipientis Ciceronis* mentionem eſſe ab illa toties nobis animadverſa ſecuritate Quintiliani, qui libros cummaxime laudatos neque memoria tenuerit neque inſpexerit. Sed ſuam inopiam hic teſtari interpretes debebant.

libris dicit factitaſſe. Id Cicero ſua ipſe perſona frequentiſſime praecipit: quin etiam libros Platonis atque Xenophontis edidit hoc genere translatos. Id Meſſalae placuit: multaeque ſunt ab eo ſcriptae ad hunc modum orationes: adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis ſubtilitate contenderet. Et manifeſta eſt exercitationis hujusce ratio. Nam et rerum copia Graeci auctores abundant, et plurimum artis in eloquentiam intulerunt: et hos transferentibus, verbis uti optimis licet: omnibus enim

maximum. *Id Cicero.* Camp. *Idcirco.* *Id Meſſalae.* Turic. *in M.* Obr. *Idem M.* Jenſ. *Marco i. M.* cum edd. ante Baſil. exc. Camp. *Id* Flor. (a pr. m.) omittit.

Romanis — contenderet. Turic. *romanus.* (a pr. manu *romana*) — *contendere.*

5. *hujusce.* Turic. (a ſec. m.) *hujus eſſet.* Voſſ. 1. 5.

Platonis — translatos. Platonis quidem Timaeum et Protagoram, Xenophontis autem Oeconomicum. Ruhnkenius in praefatione Rutilio Lupo praemiſſa p. 18. lacunam arguit in hoc loco, quanquam nemini animadverſam, quia non potuerit non eſſe memor Qu. verſarum a Cicerone orationum Aeſchinis et Demoſthenis de cauſa Cteſiphontis, cui operi praepoſita de optimo genere oratorum disputatio reliqua facta eſt.

illa Hyperidis — ſubtilitate. cf. 10, 1, 77. ubi citatis ſcriptorum locis apparet, ſubtilitatem magis quam robur laudari in Hyperide. Quae hic notatur in Romano ſermone talium Venerum inopia, eam ſupra quoque ſignificavit noſter 10, 1, 100.

5. *omnibus — noſtris.* „In interpretatione e Graecis quidquid verborum bonorum adhibeamus noſtrum eſt, nemo occupavit, libere utimur; at in altero exercitationis genere, quo aliorum vel poetarum vel oratorum, Romanorum quidem, ſenſus aliis Latinis conamur reddere, difficultatem res habet, cum optima jam occupata ſint." Geſnerus.

utimur nostris. Figuras vero, quibus maxime ornatur oratio, multas ac varias excogitandi etiam necessitas quaedam est; quia plerumque a Graecis Romana dissentiunt. Sed et illa ex 4
Latinis conversio multum et ipsa contulerit. Ac de carminibus quidem neminem credo dubitare, quo solo genere exercitationis dicitur usus esse Sulpicius. Nam et sublimis spiritus attollere orationem potest: et verba, poëtica libertate audaciora, non praesumunt eadem proprie dicendi facultatem. Sed et

hujus esse. *excogitandi etiam necessitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

4. *et illa.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *etiam i.* cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Basil. *dicitur usus esse.* Turic. *ducitur est.* Flor. (a pr. m.) *ducitur esse.* Alm. *dicitur esse.*

et sublimis. Turic. *est s.* Flor. (a pr. m.) *e s.*

audaciora. Turic. Flor. *audatiore*, a pr. m. ille *audititiore*, hic *auditiore.* Guelf. *audacior* cum Voss. 3. *non praesumunt.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Basil. Burm. Gesn. Bip. *nec p.* Obr. Reliqui MSS. et excusi ante Locat. *et p.* et Camp. quidem *praesumit.* Mox omnes *praesumunt* solum, quo redit Capper. hinc alienissima effutiens in nota. Gedoynus quoque e prava scriptura meras nugas eliciens defungitur.

eadem. Turic. Flor. Guelf. *eandem* cum libris, ut videtur, omnibus exc. Camp. (nam hic expresse nostrum) Obr. Burm. Gesn. Bip. Nostrum suasit Rollinus. *proprie.* Jens.

Figuras vero — excogitandi. Quae hic significantur *figurae*, sunt illae verborum primum, deinde etiam grammaticae potius quam rhetoricae, quoniam id spectatur, quod Romani et Graeci sermonis diversitas facere vertentem cogit. cf. 1, 1, 13. 4, 2, 118.

4. *non praesumunt — facultatem.* Nihil difficultatis in loco, modo memineris *praesumere* esse *in antecessum auferre*, cujus significationis testem Gesnerus recte citat locum 11, 1, 27. Sed eodem faciunt levi differentia, quibus utitur Burmannus, 2, 4, 7. 1, 10, 27. 8. 6, 63, cf. nos ad 1, 1, 20.

ipsis sententiis adjicere licet oratorium robur,
et omissa supplere, effusa substringere. Neque
ego paraphrasim esse interpretationem tantum
volo, sed circa eosdem sensus certamen atque 942
aemulationem. Ideoque ab illis dissentio, qui
vertere orationes Latinas vetant, quia, optimis
occupatis, quidquid aliter dixerimus, necesse
sit esse deterius. Nam neque semper est despe-
randum, aliquid illis, quae dicta sunt, melius

omittit cum posterr. edd. ante Ald. *supplere, effusa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *et*. Pro *effusa* Guelf. *admissa*. Bern. autem omittit *supplere effusa*.

5. *paraphrasim.* Sic Turic. Flor. (nisi quod *pha*, quod a sec. m. emendat Flor.) cum Locat. Ven. Rusc. *paraphrasin* Goth. (tac. Gesn.) et sic sec. Turic. manus. *per yfrasim* Camp. *periphrasim* (err. Gesn.) Jens. Tarv. Reliqui graecis litt.

esse. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt.

volo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vero*, sed per compendium *ụ*. *vertere orationes.* Guelf. *veteres oratores.*

Latinas. Turic. *latina.* *vetant.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *vetent* Camp.

optimis occupatis. Turic. *optimus o.*, a sec. m. *optimis occupati.* *necesse sit esse deterius.* Turic. *necesset sed erius.* a sec. m. *necesse sit sed erius.* Flor. (a pr. m.) *n. s. deterius.* *semper est desperandum.* Turic. *sed per*

oratorium robur. cf. 2, 4, 2. „tanto *robustior*, quanto ve„rior.“ Poeticae enim fictioni inanem quendam tumorem tribuit.

substringere. „Nescio an „haec legerit Tertullianus, „certe simili modo hoc verbo „utitur *de Oratione c.* 1. de „brevitate orationis domini„cae *quantum — substringitur* „*verbis*, *tantum diffunditur* „*sensibus.*“ Burmannus. Elegantissimum hujus verbi usum habet et Ovidianus ille *substricta gerens — ilia Ladon* Metam. 3, 216. *astricta ilia* noster 8, 3, 10.

5. *paraphrasim — interpretationem.* Facile apparet attendenti, prius esse subjectum, alterum attributum; ne forte quis propter vim oppositionis attributum priore loco positum putet.

ab illis dissentio. Aliquid

posse reperiri: neque adeo jejunam ac pauperem natura eloquentiam fecit, ut una de re bene dici, nisi semel, non possit. Nisi forte 6
histrionum multa circa voces easdem variare gestus potest, orandi minor vis, ut dicatur aliquid, post quod in eadem materia nihil dicendum sit. Sed esto, neque melius, quod invenimus, esse, neque par; est certe proximus locus. An vero ipsi non bis ac saepius 7

illud d. a sec. m. *sic per illud d.* Flor. (a pr. m.) *sed per illud est d.* Alm. *semper illud d.* Obr. *semper est sperandum et modo et pro neque.* *nisi.* Turic. *non.*

non possit. Camp. omittit *non.*

6. *Nisi forte.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *multa circa voces easdem.* Turic. *muta c. vetes eadem.* Flor. (a pr. m.) *muta c. veteres eadem.* Guelf. quoque *muta.* Basil. in marg. *mutus.* *post.* Goth. *praeter* cum Voss. 2. et edd. a Jens. inde ante Basil. acc. Gryphio.

Sed. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

esse. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Alm. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *sit*, corrigente Regio; sed eadem nostrae structura est apud Horatium Epist. 1, 1, 81. *Esto — teneri.* *par.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *pars.* *proximus locus.* Guelf. *proximis locis.* Camp. *proximis l.* cum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. Rollin. Capper. Sed MSS. reliqui nostrum.

7. *An vero ipsi non bis.* Flor. Guelf. *A. v. i. nobis* cum Voss. 1. 3. *an non ipsi nos* Goth. cum Voss. 2. (err. Burm.): addat an omittat Goth. *bis*, parum attendi. *A. v. i. nos* sine *bis* Camp. *An non ipsi nobis* Jens. (err. Gesn.) Tarv. *An non ipsi nos bis* Loc. Ven. Rusc. Bad. Gryph. Rollin. *An vero*

eorum, quos hic improbat noster, opinionis simile demonstrat Pseudo - Turnebus apud Cic. de Or. 1, 34 initio.

6. *histrionum — gestus.* „Satis constat, contendere „eum" [Ciceronem] „cum „ipso histrione solitum, utrum „ille saepius eandem senten„tiam variis gestibus efficeret, „an ipse per eloquentiae co„piam sermone diverso pro„nunciaret." Macrobius Saturn. 2, 10.

de eadem re dicimus, et quidem continuas nonnunquam ſententias? Niſi forte contendere nobiscum poſſumus, cum aliis non poſſumus. Nam ſi uno genere bene diceretur, fas erat exiſtimari praecluſam nobis a prioribus viam. Nunc vero innumerabiles ſunt
8 modi, plurimaeque eodem viae ducunt. Sua brevitati gratia, ſua copiae; alia translatis virtus, alia propriis. Hoc oratio recta, illud figura declinata commendat. Ipſa denique utiliſſima eſt exercitationi difficultas. Quid?

ipſi nos bis Ald. *contendere.* Turic. *ad intendere,* a ſec. manu *ad id intendere.* Flor. (a pr. m.) *intendere.* Poſitus voculae *non* mirus eſt in noſtra ſcriptura, ubi duobus verbis divellitur ab *An* ſuo. Mox *Niſi forte,* exquiſitior figura loquendi ingrate recurrit poſt paucos verſus. Quanquam cf. 10, 1, 23. An hic potius quam ſupra §. 6. omitti debebant haec duo vocabula et ſic ſcribi tota ſententia: *An vero ipſi nos bis ac ſaepius — ſententias, ac contendere nobiscum poſſumus, cum aliis non poſſumus?* cf. 10, 5, 29.

cum aliis non poſſumus. Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 3. *uno genere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 1. 2, 3. et edd. ante Ald. Hic noſtris *duntaxat* ſubjungit, Regio ſuadente; reliqui inſerunt *tantum.* *diceretur.* Guelf. *dicetur* cum Goth. Voſſ. 3. Jenſ. et edd. poſterr. ante Leid. exc. Baſil.

erat. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *erit* cum edd. poſterioribus ante Leid. exc. Baſil. *viam. Nunc.* Flor. (a ſec. m.) Camp. inſerunt *in dicendo* cum Goth. Voſſ. 2. (ut videtur) et edd. ante Stoer. exc. Baſil. acc. Gibſ. Obr. Pro *nunc vero* Alm. *numero.*

8. *Sua brevitati gratia, ſua copiae; alia.* Jenſ. *ſive brevitatis g. ſive c. a.* cum edd. poſterr. ante Bad. Sed Turic. *ſ. b. gratiam ut alia,* a ſec. m. *gratia,* retento an omiſſo *ut* neſcio. Flor. prima manus penitus abraſa, et *ſua copiae* repoſitum. Alm. haec duo verba omittit. Guelf. *ſ. brevitate*

quod auctores maximi ſic diligentius cognoſcuntur? Non enim ſcripta lectione ſecura transcurrimus: ſed tractamus ſingula, et
945 neceſſario introſpicimus, et, quantum virtutis habeant, vel hoc ipſo cognoſcimus, quod imitari non poſſumus. Nec aliena tantum 9
transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare proderit: ut ex induſtria ſumamus ſententias quasdam, easque verſemus quam numeroſiſſime, velut eadem cera aliae atque aliae formae duci ſolent. Plurimum autem 10
parari facultatis exiſtimo ex ſimpliciſſima quaque materia. Nam in illa multiplici *perſonarum*, *cauſarum*, *temporum*, *locorum*, *dicto-*

8. *ſ. copia* cum Voſſ. 1. 3. *auctores.* Camp. *oratores.* *cognoſcuntur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *cognoſcantur* cum Alm. *ipſo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *ipſi.* *poſſumus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *poſſimus,* a ſec. m. Turic. modo *imitare.*

9. *pluribus.* Goth. Jenſ. *plurimis* cum edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad.; omittit *modis* Obr. per errorem. *aliae atque aliae formae — ſolent.* Turic. *in alia alias quae forma — ſolent*, a ſec. m. *ſolet.* Flor. *in alias quae formae — ſ.*, a ſec. m. *aliae aliaeque ſ. — ſ.* Guelf. *alia aliaeque ſ. — ſ.* Alm. *in alia aliasque formas — ſ.* Camp. *in alias atque alias formas — ſolet.*

10. *parari.* Turic. *parare* cum Voſſ. 1. 3. *paratae* Guelf. *Nam in.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. omittunt *in* cum Voſſ. 1. 2. *N. in alla* Voſſ. 3. *cauſarum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Viciſſim *dictorum* abeſt a Voſſ. 3.

9. *numeroſiſſime.* cf. 8 Pro. 2. *eadem cera — duci.* cf. 10, 3, 17. Eandem cerae fingenti habilis imaginem demonſtrant VV. DD. apud Demetrium de eloc. §. 296. p. Schn. 115. Plin. 7, 9, 11. Cic. de Or. 3, 45. §. 177.

10. *cauſarum.* cf. not. crit.

rum, *factorum* diverſitate facile deliteſcet infirmitas, tot ſe undique rebus, ex quibus ali-
11 quam apprehendas, offerentibus. Illud virtutis indicium eſt, fundere, quae natura contracta ſunt, augere parva, varietatem ſimilibus, voluptatem expoſitis dare, et bene dicere multa de paucis. In hoc optime facient infinitae quaeſtiones, quas vocari θέσεις diximus, quibus Cicero jam princeps in re publica

Paria deſiderantur tria, ſed ego *rerum* fuiſſe ſuſpicor pro *cauſarum*, et illud quidem facillime excidebat.

deliteſcet. Goth. (err. Geſn.) *deliteſcet* cum Vall. Bad. male hoc probante. *ſe undique*. Turic. *ſecundi*. Flor. (a pr. m.) *ſecundique*. *ex quibus*. Turic. Flor. *et quibus*, ille a ſec. m. *e q.*, hic noſtrum. *aliquam apprehendas*. Turic. Flor. Guelf. *aliquem a.* (Guelf. *depr.*) cum Alm. *offerentibus*. Turic. *offertium*.

11. *virtutis*. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *virtutum* cum Voſſ. 3. *parva*. Turic. Flor. *parte*. Ille a ſec. m. *parca*, hic noſtrum. Alm. *partes*.

voluptatem. Alm. *voluntatem*. Nil tale mei. cf. 10, 4, 33.

infinitae. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *infinitas*.

θέσεις. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. *theſis* cum edd. ante Ald. ſed Bad. *Theſeis*. *re publica*. Turic. *rebus*.

11. *fundere — contracta*. Contrarium eſt illi §. 4. *effuſa ſubſtringere*. Sic et Cic. de Finib. 3, 15. *fundi — et — dilatari*, ubi poſito a Daviſio Senecae loco „*latius* virtus „*funditur*" et aliquoties Plin. Hiſt. N. *fundi in latitudinem*. Noſter 8, 3, 10. Novatum dicendi genus, quod is, qui dilatat aliquam rem, dicitur *fundere* eandem.

expoſitis. cf. 2, 5, 19. Latioris illius ſignificationis illud quoque Senecae Epiſt. 55. p. Bip. 159. „Frontem — „— tantum novi, et *expoſita* „quae oſtendit etiam tranſeuntibus."

θέσεις. cf. 2, 1, 9. Recte demonſtrant Cic. ad Att. 9, 4. „Ne me totum aegritudini „dedam, ſumſi mihi quasdam „tanquam θέσεις" cet. cf. ep. 9. „θέσεις meas commentari non „deſino." Monet Geſnerus,

exerceri ſolebat. His confinis eſt deſtructio 12
et confirmatio ſententiarum. Nam cum ſit ſententia decretum quoddam atque praeceptum; quod de re, idem de judicio rei quaeri poteſt. Tum loci communes, quos etiam ſcriptos ab oratoribus ſcimus. Nam qui haec recta tantum, et in nullos flexus
944 recedentia copioſe tractaverit, utique in illis plures excurſus recipientibus magis abundabit, eritque in omnes cauſas paratus. Omnes 15

12. *deſtructio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reſtructio.* Ille a ſec. m. *reſtrictio,* et ſic Camp. cum Bodl. Andreana ed.
quoddam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.
de re. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *de reo* cum Voſſ. 2. Vall. et edd. poſterr. ante Baſil. item compluribus apud Burm.
idem. Jenſ. (tac. Geſn.) *id eſt* cum edd. poſterr. ante Ald.
judicio rei quaeri poteſt. Turic. Flor. (hic a pr. m., ſed *quae*) *judicio que p.* Ille a ſec. m. *j. quoque p.* *flexus recedentia.* Turic. *f. al* (cf. 10, 1, 118.) *recentia,* a ſec. m. *f. alios recedentia,* et ſic Camp. Sed Flor. (a pr. m.) *f. recentia.* Guelf. *f. recidentia.* *copioſe.* Turic. *compioſe.* Guelf. *compoſitione* cum marg. Baſil. et Vidov. *excurſus.* Turic. Flor. *recurſus* cum Alm. *omnes cauſas paratus.* Turic. *omnis cauſa ſcratas,* a ſec. manu *omni c. ſcr.* Palatinus Gebhardi *o. c. ſeratas.* Flor. (a pr. m.) *o. c. eratas,* a ſec. m. *o. c. gratus,* et ſic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Obr.

Paradoxa eſſe ejusdem generis, quae et ipſa maturus jam et honoribus defunctus Cicero tractavit.

12. *deſtructio et confirmatio ſententiarum.* Transfertur ad ſententias et decreta ab hominibus propoſita id quod uſurpari proprie ſolebat de rebus narratis. Narrationum enim proprie eſt ἀνασκευὴ καὶ κατασκευή. Geſnerus ad eos, quos indicavimus 2, 4, 18. addit Theonem in progymnn. p. Camerar. 64. ſeqq. In ſententia, quae eſt de re judicium, fieri poteſt idem quod in facto narrato, quod eſt res ipſa. Idem, qui hoc monet, Geſnerus ablegat ad 8, 5, 21. ut *deſtruere* oſtendatur eſſe *refutare.*

loci communes, quos — ſcriptos. cf. 2, 4, 27. 4, 2, 117.

enim generalibus quaeſtionibus conſtant. Nam quid intereſt, *Cornelius Tribunus plebis quod codicem legerit*, reus ſit: an quaeramus, *Violeturne majeſtas, ſi magiſtratus rogationem ſuam populo ipſe recitaverit? Milo Clodium rectene occiderit*, veniat in judicium: an, *Oporteatne inſidiatorem interfici, vel perniciosum reipublicae civem, etiamſi non inſidietur? Cato Marciam honeſtene tradiderit Hortenſio:* an, *Conveniatne res talis bono viro?* De perſonis judicatur, ſed de rebus contendi-
14 tur. Declamationes vero, quales in ſcholis rhetorum dicuntur, ſi modo ſunt ad veritatem accommodatae, et orationibus ſimiles, non tantum dum adoleſcit profectus, ſunt utiliſ-

acc. Rollin. exc. Jenſ. Tarv. quae *Gracchus.* E Gebhardi emendatione noſtrum. Modo *habundavit* Flor.

13. *quaeſtionibus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *conſtat* Turic. *Tribunus plebis.* Turic. *r. pl.* *ſi magiſtratus rogationem.* Turic. *immajeſtas r.* a ſec. m. *quod r.* Camp. *ſi r.* Flor. (a pr. m.) *ſi magiſtratus* omittit. *recitaverit.* Turic. *recitavit.* *judicium: an.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt *an* cum Voſſ. 5. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Badio, qui proſcribendum falſo judicat. Mox pro *ne* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nec.* *non inſidietur.* Turic. Flor. inſeruht *niſi.* *honeſtene — Hortenſio.* Flor. *honeſteque — hortentia* (hoc a pr. m.). *res talis.* Flor. (a pr. m.) *re ſalis.*

14. *dicuntur.* Turic. Flor. *dicentur.* *ſimiles.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſimilibus.* *adoleſcit profectus.* Turic. Flor. (hic a pr. m. ſed *ado*) *aduleſcent in-*

13. *Cornelius — codicem legerit.* cf. 4, 4, 8. Cornelianarum fragmentum adhuc neglectum legitur apud Aquilam Romanum p. Ruhnk. 156. *Cato Marciam.* cf. 3, 5, 11. Capperonnerius Catoni hoc exprobrantes demonſtrat Tertullianum *Apologetic.* 39. et Auguſtinum *de bono coniugii*

ſimae, quae inventionem et diſpoſitionem
pariter exercent, ſed etiam cum eſt conſum-
matus, ac jam in foro clarus. Alitur enim
atque eniteſcit, velut pabulo laetiore, facun-
dia, et aſſidua contentionum aſperitate fati-
gata renovatur. Quapropter hiſtoriae non- 15
nunquam ubertas in aliqua exercendi ſtili
parte ponenda, et dialogorum libertate
geſtiendum. Ne carmine quidem ludere con-
trarium fuerit: ſicut athletae, remiſſa quibus-
dam temporibus ciborum atque exercitatio-
num certa neceſſitate, otio et jucundioribus
epulis reficiuntur. Ideoque mihi videtur 16

ventus. Ille a ſec. m. *adoleſcet juventus,* et ſic (niſi quod *o*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. (ſed hi praeſens *adoleſcit*).

et diſpoſitionem. Flor. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. omittunt *et*, male. *conſummatus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *conſummatis*, ille etiam *claris* a ſec. m.

Alitur. Turic. *aliter.* *eniteſcit.* Goth. (tac. Geſn.) *niteſcit* cum Voſſ. 2.

15. *epulis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *et ullis*, cum Alm. Ille a ſec. m. *eduliis*, et ſic Bodl. Palatin. Gebh. Vox quidem non eſt rejicula.

18. et lib. *de fide et operibus* 7. item mentionem facti habentem Strabonem lib. 11. p. 515.

14. *pariter exercent* i. e. ſimul cum elocutione, cujus proprie eſt in ſtilo exercitatio.

15. *ciborum — certa neceſſitate.* Redditur preſſe Graeca victus athletici appellatio, ἀναγκοφαγία, de qua vide Salmaſ. ad Tertullian. de Pallio p. 261. 2. item citatos in ἀναγκοφαγεῖν apud Heſych. et Valcken. in Diatriba p. 79. 80. Eodem redit illa §. 17. *ſagina.* cf. et Cic. pro Sextio 66. Tacit. Hiſtor. 2, 88. Noſtr. 11, 3, 26. 12, 10, 41. Declam. 9, 5. p. 173. Apparet in gladiatore, qui comparatur declamanti, eſſe obeſitatem, in milite, qui dicenti in foro, robur nervis aſtrictum.

M. Tullius tantum intuliſſe eloquentiae lumen, quod in hos quoque ſtudiorum receſſus excurrit. Nam ſi nobis ſola materia fuerit 945 ex litibus, neceſſe eſt, deteratur fulgor, et dureſcat articulus, et ipſe ille mucro ingenii
17 quotidiana pugna retundatur. Sed quemadmodum forenſibus certaminibus exercitatos, et quaſi militantes reficit ac reparat haec velut ſagina dicendi: ſic adoleſcentes non debent nimium in falſa rerum imagine detineri, et inanibus ſimulacris, usque adeo, ut difficile ab his digreſſos ſit aſſueſacere, ne ab illa, in qua prope conſenuerint, umbra, vera discrimina, velut quendam ſolem, reformident.

16. *deteratur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *deteretur.* Guelf. *deterreatur.* *quotidiana pugna.* Turic. Flor. (hic duplici *T*) *cotidiano alia p.* Ille a ſec. m. *cotidiani a. p.* hic noſtrum. Ex Alm. *Quotidio alia p.* Etiam Camp. per *co.*

17. *exercitatos.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *excitatos* cum Alm. *et quaſi.* Turic. *et quas,* a ſec. m. *equos.* *ſic adoleſcentes — nimium in falſa.* Turic. *recaleſcentes ſ.* Flor. (a pr. m.) *ſecalescentes ſ.* cum Alm. Sed Camp. *in* omittit. *difficile.* Turic. Flor. *difficilius* cum Alm. *difficilis* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. cujus, quamquam tacentis, noſtra ſcriptura videtur eſſe emendatio. An fuit antiquitus *difficile iis digreſſos?* *digreſſos.* Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *digreſſus* cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Mox Baſil. *aſſueſieri* ex conjectura Philandri. *conſenuerint.* Flor.

16. *dureſcat articulus.* Recte comparant *mollem articulum* 2, 12, 2.

17. *umbra — ſolem.* Notiſſimae ſimilitudines, velut 12, 10, 15. et apud Ciceronem, ubi vide Erneſtum in Clave.

Quod accidiſſe etiam Porcio Latroni, qui primus clari nominis profeſſor fuit, traditur: ut cum ei, ſummam in ſcholis opinionem obtinenti, cauſa in foro eſſet oranda, impenſe petierit, uti ſubſellia in baſilicam transferrentur. Ita illi coelum novum fuit, ut omnis ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus videretur. Quare juvenis, qui rationem inveniendi eloquendique a praeceptoribus diligenter acceperit: quod non eſt infiniti operis, ſi docere ſciant et velint: exercitationem quoque modicam fuerit conſecutus, oratorem ſibi 18 19

conſuerint, a ſec. m. *conſuerunt.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *conſueverunt.* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *conſueverint.*

18. *etiam Porcio.* Turic. Flor. inſerunt *in.* An fuit *M?* *profeſſor.* Turic. Flor. (hic a pr., m.) *profeſſus.* Item Flor. (a pr. m.) *numinis.* *traditur: ut.* Turic. *traditus autem.* *ut — ejus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

19. *infiniti.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *finiti* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. Tarv. cf. 10, 1, 38. *velint.* Turic. (a ſec. m. ſed ab eadem et *ſciat,* et id quoque Camp.) Camp. *velut.* Guelf. *vel in.* Jenſ. *vel* cum edd. ante Baſil. quae omittit cum reliquis ante Obr. acc. Rollin. Noſtrum

18. *Porcio Latroni.* cf. 9, 2, 91. In *baſilica* cf. 12, 5, 6. et Lexica. M. Seneca in praef. lib. 4. Controv. „narratur, — „declamatoriae virtutis Latro„nem Porcium unicum exem„plum, cum pro reo in Hiſpa„nia Ruſtico Porcio propin„quo ſuo diceret, usque eo „eſſe confuſum, ut a ſoloe„ciſmo inciperet, nec ante „potuiſſe confirmari, tectum „ac parietes deſiderantem, „quam impetravit, ut judi„cium ex foro in baſilicam „transferretur. Usque eo „ingenia in ſcholaſticis exer„citationibus delicate nutriun„tur, ut clamorem, ſilentium, „riſum, coelum denique pati „neſciant." Vide his utentem Wolfium in praef. ad edit. Marcellianae p. 23.

19. *et velint.* cf. 2, 3, 5.

aliquem, quod apud majores fieri ſolebat, deligat, quem ſequatur, quem imitetur; judiciis interſit quam plurimis, et ſit certaminis, cui deſtinatur, frequens ſpectator. Tum cauſas vel easdem, quas agi audierit, ſtilo et ipſe componat, vel etiam alias, veras modo, et utrinque tractet, et, quod in gladiatoribus fieri videmus, decretoriis exerceatur, ut feciſſe 946
Brutum diximus pro Milone. Melius hoc, quam reſcribere veteribus orationibus, ut fecit

et Flor. Alm. Goth. Voſſ. 2. *ſpectator. Tum cauſas.* Turic. Flor. *ſpectatorem cauſis.* Ille a ſec. m. *ſpectator in cauſis,* hic noſtrum.

20. *vel etiam alias.* Turic. Flor. *ſed v. e. alias vel alias.* Hic noviſſima duo vocabula tollit ſec. m. *utrinque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrumque* cum Goth. et edd. ante Gryph. *decretoriis.* Turic. *al — delectoris* (cf. §. 12. ſed quid ibi ſit lineolae interjectae non exputo). Flor. *de lectoris* cum Alm. (ubi tamen hoc eſſe narratur pro varia lectione) a ſec. m. *de rhetoricis,* cum Tarv. Ald. Bad. *de rhetoriis* Guelf. cum Jenſ. (tac. Geſn.) Loc. Ven. Ruſc. *retiariis* Baſil. cum margine Cod. Vall. *vel directoriis* Camp. *de rectoriis* Vall. a pr. m. *in derectoriis* Voſſ. 1. 3. Bern. (ſed hic fortaſſe ſine *in*). *in rebus actis* Gryph. Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Rollin. *dextris et laevis* Obr. Noſtrum tuentur Vall. (a ſec. m.) Voſſ. 2. Goth. et ſuo ingenio Nic. Faber ad Senecam. *orationibus.* Camp. *actionibus.* cf. 4, 1, 52.

quod — fieri ſolebat. cf. notam noſtram ad 6 Pro: 3. p. 426. item 12, 11, 5.

20. *quas agi audierit* i. e. quibus agendis interfuerit.

decretoriis. cf. 6, 4, 6. Noſter quidem locus an ſolo adjectivo defungi poſſit, recte dubitabitur; et ſuſpicor praemittendum *armis* (cf. not. crit.). Rem magnopere illuſtrat Seneca pater praef. lib. 4. Controv. „Gladiatores gravioribus armis diſcunt „quam pugnant." Sic Caligula (Sueton. 54.) „Battuebat „*pugnatoriis*" (ea ſunt *decretoria*) „armis."

Brutum diximus. cf. 10, 1, 23.

Ceſtius contra Ciceronis actionem habitam pro eodem, cum alteram partem ſatis noſſe non poſſet ex ſola defenſione. Citius autem 21 idoneus erit juvenis, quem praeceptor coëgerit in declamando quam ſimillimum eſſe veritati, et per totas ire materias: quarum nunc facillima, ut maxime favorabilia decerpunt. Obſtant huic, quod ſecundo loco poſui, fere turba diſcipulorum, et conſuetudo claſſium

Ceſtius. Sic Flor. cum Baſil. *tertius* Guelf. *Sextius* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. (cf. §. 11.) et edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui *Seſtius.* Noſtrum probant Burmannus, Geſnerus, Wolfius. Viciſſim M. Senecae (in praef. lib. 2. Controvv.) obtruſus *Ceſtius* pro *Sextio*, monentibus Fabro, Schotto et ad noſtrum locum Burmanno. *ſatis.* Turic. Flor. *ſitis* cum Alm. Ille a ſec. m. *litis*, et ſic Camp. cum Ald. et marg. Bad. Gryph. item aliquot apud Burm. Hic noſtrum.

21. *autem idoneus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *a. ſi i.* Guelf. cum Voſſ. 1. 2. Goth. Jenſ. Tarv. Reliqui *a. ſic i.* *totas ire.* Turic. *tota ſcire*, a ſec. m. *totas ſcire*, et ſic a pr. m. Flor. *ut maxime.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Ille a ſec. m. *aut m.* et ſic Camp. Reliqui *et m.* *Obſtant.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *obſtat.* *loco.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Ioann. Reliqui *libro.* cf. 1, 10, 18. *fere turba diſcipulorum.* Turic. Flor. *feretur d.* Ille a ſec. m. *fremitus populorum.* Hic noſtrum, ut et Guelf. cum Goth.

Ceſtius. Homo fuit Graecae originis, rhetoricen factitans Romae, qui, id ipſum quod hic in Miloniana cauſa feciſſe narratur, ſolebat *reſcribere* Orationibus Ciceronis. Teſtis eſt Seneca pater p. Bip. 399, a quo et refertur *in Milonem recitans.* Eandem Caligulae fuiſſe temeritatem prodit Suetonius c. 53, recte monente Capper. cf. Wolfius in praef. quatuor orationibus, a Marclando notatis, adjecta p. 20. item nos in diſputatione de Marcelliana p. 34.

21. *quod ſecundo loco poſui,* i. e. „per totas ire „materias." cf. 7, 2, 9. „quod „tertio loco poſui." 9, 2, 6. *primo l. poſuimus.*

conſuetudo — aeſtimantium.

certis diebus audiendarum: nonnihil etiam
perſuaſio patrum, numerantium potius decla-
22 mationes, quam aeſtimantium. Sed, quod
dixi primo, ut arbitror, libro, nec ille ſe
bonus praeceptor majore numero, quam ſuſti-
nere poſſit, onerabit: et inanem loquacitatem
recidet, ut omnia, quae ſunt in controverſia,
non, ut quidem volunt, quae in rerum natura,
dicantur: et vel longiore potius dierum ſpatio
laxabit dicendi neceſſitatem, vel materias divi- 947
23 dere permittet. Una enim diligenter effecta

Voſſ. 1. 2. Vall. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. Reliqui *frequens t. d.* (rectiſſime improbatum Regio) niſi quod Camp. lepide *fremens t. d.* Capper. noſtrum voluiſſe videtur, appellans aliquot loca libri 1. cap. 2. (velut §. 15.) ubi *turba* ſine illo *frequens* (neque amant ejusmodi additamenta qui ſtilo pollent); ſed operae defuerunt: omittitur enim *fere*.

22. *ſuſtinere*. Turic. Guelf. *ſuſtineri* cum Ald. Stoer. Chouet. Leid. *inanem*. Sic Camp. Sed Turic. *animam*. Flor. (a pr. m.) *animiam*. Reliqui *nimiam*. cf. 10, 3, 2. *recidet*. Turic. Flor. Guelf. *recidere* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Bern. *quidem*. Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *quidam*, quaſi ſerio aliqui hoc vellent. *dierum*. Guelf. *dixerim*. *materias dividere*. Turic. *materiam ſi d.*, a ſec. m. *materiam ſibi d.* et ſic Camp. cum Bodl. Andr. *materias ſibi d.* Jenſ. cum edd. ante Bad. *materiam d.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2.

23. *Una enim*. Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm.

Recte Almelovenus ablegat ad 2, 7, 1.

22. *primo — libro*. 1, 2, 15. Illud *ut arbitror* deliciandi magis cauſa dixiſſe mihi videtur, quam propter oblivionem. Ad *quam ſuſtinere* an forte *quem* inſeremus?

ut quidem volunt. Declamantes quidem juvenes hoc volunt, aut velle potius videntur.

materias dividere. Hoc ne videatur pugnare illi, quod cupit fieri, ut per totas eatur materias, tenendum eſt, (quod

plus proderit, quam plures inchoatae et quasi deguſtatae. Propter quod accidit, ut nec ſuo loco quidque ponatur: nec illa, quae prima ſunt, ſervent ſuam legem: juvenibus floſculos omnium partium in ea, quae ſunt dicturi, congerentibus: quo fit, ut timentes, ne ſequentia perdant, priora confundant.

VI. Proxima ſtilo *cogitatio* eſt, quae et ipſa vires ab hoc accipit, et eſt inter ſcribendi

Voſſ. 2. 3. Goth. Jenſ. Tarv. Mox Loc. cum poſterr. ante Bad. *Una* ſolum. *quidque*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *quicquid* cum Alm. Ille a ſec. *quicquam*, et ſic Camp. cum edd. ante Gryph. *confundant*. Guelf. *confundant*.

1. Inſcriptione carere videntur Turic. Flor. Habent receptam illam *de cogitatione* Guelf. Goth. Jenſ. et reliqui, non Camp. *accipit, et eſt inter*. Turic. *accipiet quae i.* a ſec. m. *accipiet quod i.* Flor. *accipet quae i.*, a ſec. m. *accipiet et eſt quae i.* Camp. (qui et *hac*) *accipiet quod i.* Suſpicor, primitus fuiſſe: *accipit eſtque i.* neque enim commoda relatio eſt inter *et — et*, cum prius rectius coaleſcat

Rollinus monuit, vertendoque expreſſit Gedoynus) pluribus declamandi diebus ab uno quodam diſcipulo totam pertexi materiam. *Longius dierum ſpatium* pertinet ad „claſſes *certis diebus* audien„das."

23. *ſervent ſuam legem*. Ampliora fere fiunt principia declamationum, referτuque iis, quae minime ejus ſint loci. Neque enim inchoantes illi et deguſtantes diſcipuli humano, ut par eſt, et civili ingreſſu (3, 8, 59.) utuntur, occaſione promendi bellas ſuas ſententias mox deſtitutum ſe iri timentes. *Confundere priora* erit igitur permiſcere ea rebus alienis, nec legitimo ordine tractari ſinere.

1. *cogitatio eſt*. Placet omittens *eſt* Codex unus Florentinus.

accipit, et eſt, cf. not. crit.

laborem, extemporalemque fortunam media quaedam, et nescio an usus frequentissimi. Nam scribere nec ubique, nec semper possumus: cogitationi temporis ac loci plurimum est. Haec paucis admodum horis magnas etiam caussas complectitur. Haec, quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adjuvatur. Haec inter medios rerum actus aliquid invenit vacui, nec otium patitur.
2 Neque vero rerum ordinem modo, quod ipsum satis erat, intra se ipsa disponit, sed verba etiam copulat, totamque ita contexit orationem, ut ei nihil praeter manum desit. Nam memoriae quoque plerumque inhaeret

cum *ipsa*. *usus frequentissimi.* Turic. *unus frequentissime vim*, a sec. m. *unius frequentissimi vim.* Flor. *unus frequentissimi vim*, in quo manus sec. mutat *usus*. Camp. *usus frequentissimus* cum Goth. Voss. 2. Vall. (sed hic obscure.)
nec ubique. Flor. Guelf. *non ubique* cum Voss. 1.
cogitationi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *cogitatio.*
admodum horis. Turic. Flor. inserunt *est*, idem mox inter *intermissus somnus* omittit Camp. *vacui — patitur.* Turic. Flor. *v. n. experientium* cum Alm. Ille a sec. m. *v. n. experientiam*, hic nostrum. Guelf. *vacuum otium p.* cum Voss. 1. 3. Bern. *vacuum o. non p.* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *v. n. o. pariter* Camp. Suspicor fuisse *v. n. patitur otium.* cf. 7, 2, 14.
2. *rerum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eum.*
copulat, totamque. Turic. *compula tamque*, a sec. m. conjunctim. Flor. (a pr. m.) Camp. *copulatamque.* Sed ille a sec. (praeter repositam nostram) post *contexit* inserit *plerumque.* *Nam.* Turic. Camp. *namque.* Flor. *nam et.* Turic. et *memoria.* *quoque.* Guelf. omittit.

media quaedam. cf. 11, 2, 3.

2. *praeter manum* i. e. praeter stilum.

fidelius, quod nulla ſcribendi ſecuritate laxatur. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri poteſt aut ſubito, aut cito. Nam primum facienda multo ſtilo forma eſt,
948 quae nos etiam cogitantes ſequatur: tum aſſumendus uſus paulatim, ut pauca primum complectamur animo, quae reddi fideliter poſſint: mox per incrementa tam modica, ut onerari ſe labor ille non ſentiat, augenda vis, et exercitatione multa continenda eſt, quae quidem maxima ex parte memoria conſtat: ideoque aliqua mihi in illum locum diffe-

fidelius, quod. Turic. Flor. *f. quo* diremtim, ſed Guelf. *fideliusque.* Goth. *f. quae* cum Alm. Voſſ. 2. *inhaerent f. quae n. ſ. ſ. laxantur* Camp. quod placet. Omittit Guelf. *ſcribendi.*

3. *multo ſtilo.* Turic. poſterius, Camp. cum Goth. et Vall. prius omittit. *etiam cogitantes.* Jenſ. *incogitantes* cum edd. poſterr. ante Ald. qui *nec cogitantes.*

tam modica — labor. Turic. *tam odit autonotari l.*, a ſec. m. *t. edita ut on.* reliqua non adduntur a conferente. Flor. (a pr. m.) *tam odit aut onerari l.* *vis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui *uſu.*

5. *augenda vis — quae — memoria conſtat.* Significatur *vis* animi longam quoque orationem ſine ſcriptione complectentis; eaque *augenda* eſt (ut vitulum ferre aſſueſcendo mox taurum ferat, cf. 1, 9, 5.) *et exercitatione continenda* (cf. de tali hujus verbi uſu dicta ad inſcr. noſtri libri et Burm. ad Petron. 2.), poſtquam *forma* comparata fuit plurima ſcribendo. Sed illa „inſcripta complectendi „vis“ quid magnopere eſt niſi memoria? Itaque *in illum locum* (lib. 11. cap. 2.) differendus ex magna parte ejus tractatus. cf. ejus cap. §. 41. ubi Milonis Crotoniatae ſimilitudine etiam Geſnerus utitur in nota.

4 renda ſunt. Eo tamen pervenit, ut is, cui non refragetur ingenium, acri ſtudio adjutus tantum conſequatur, ut ei tam quae cogitarit, quam quae ſcripſerit atque edidicerit, in dicendo fidem ſervent. Cicero certe Graeco-

4. *ingenium.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Alter a ſec. m. reponit *ingenio.* *ut ei tam.* Turic. Flor. *ut ei etiam.* Guelf. *ut etiam* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Reliqui *ut ea etiam.* Noſtrum e conjectura. *quam quae.* Sic Turic.; a pr. manu *quamque.* Voſſ. 1. 3. *quoque.* Reliqui *quaeque,* niſi quod Obr. *aeque ac quae,* probatus, non compilatus, ut criminatur Burm., Rollino; et ſic Bip.

edidicerit. Turic. Flor. *ederint.* Ille a ſec. m. *ediderit,* et ſic Guelf. Camp. Hic, noſtrum. Vulgatam horum *ut — ſervent* ita refingi jubet Geſnerus: *ut eandem q. c. quam quae ſ. a. e. i. d. f. ſ.* magis ille conſulens auribus quam Obrechtus. Pro *atque* modo *an* Goth. mire!

4. *Eo tamen pervenit, ut — tantum conſequatur, ut.* Niſi negligentiorem toties experti eſſemus noſtrum in vocabulis iisdem geminandis (cf. 10, 5, 7.), magis fortaſſe offenderemur duplici hoc *ut,* quod ſtilo, ut ait ille, depaſcendum fuiſſe videbitur. Quare enim non ita ordinavit orationem, ut defungeretur uno *ut* cum ſuo conjunctivo? Aliena tamen fuerit κρίσις, quae prius *ut,* itemque haec, *tantum conſequatur,* expungenda ſuadeat, ut talis ſtructura contingat. Conſtitui autem debet, quod ſit ſubjectum in verbo *pervenit.* Recte Geſnerus ſimilem formulam demonſtrat 10, 7, 19. In harum locutionum neutra imperſonale verbum *pervenire* agnoſces, vel ſubaudies *res,* quo expreſſo opus erat, velut 6, 3, 51. Erit igitur noſtro quidem loco *vis* illa e prioribus huc vocanda, in altero *facilitas extemporalis.* Ita ſimul apparet, quare verboſior fieri maluerit Ququam omittere mentionem ipſius, quam nunc tractabat, virtutis oratoriae. Haec quousque pervenire poſſet, oſtendere volebat, non quid homini ſtudioſo accideret; quanquam res eodem redire poteſt videri. Verum ſic ad exemplum tantum recidebat id, cui dignitas praecepti quaerebatur.

Cicero — Metrodorum Sce-

rum Metrodorum Scepſium et Empylum Rhodium, noſtrorumque Hortenſium tradidit,

Scepſium. Turic. Flor. (hic a ſec. m. noſtrum) *Scerſium.* Camp. *Scepcium.* Voſſ. 1. *Eſcepſium.* Voſſ. 3. Bern. *Eſceptium.* Jenſ. *Epheſium* cum edd. poſterr. ante Ald. Hic *Septium.* Vall. *Sceptium* cum edd. rell. ante Capper. exc. Baſil. Noſtro addicere videntur Guelf. Goth. Infra 11, 2, 26. Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *Sceptius* cum Ald. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *Septius:* ibi noſtram aſſerit Regius, et eſt jam in Locat. *Empylum.* Sic Turic. Flor. (niſi quod minuscula E) cum Vall. Bern. *empilium* Guelf. *Empilum* Voſſ. 1. *Empillum* Voſſ. 3. *Emphylum* Goth. cum marg. Bad. *Emphilum* Voſſ. 2. cum marg. Vall. *Euripilum* Camp. *Emphillum* Jenſ. Tarv. *Eriphilum* Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *Eriphylum.* Hunc non apud Ciceronem ſolum, qui ejus memor dicitur a noſtro in vulgatis, ſed apud omnes omnino ſcriptores fruſtra quaeri teſtantur VV. DD. quod non debebat praetermitti ab editore Bibliothecae Fabricianae Vol. 6. p. 129. Apparet autem aliquid auſum Camp. refingendo nomine ad 11, 2, 15. in quo ipſo vitioſo, exigua eſt librorum meorum varietas. Sed ille Lariſſaeus eſt, noſter Rhodius. Nomen, quale poſui, vel reliqui potius ex vetuſtiſſimis, etſi alias ignotum, memoratur tamen a Plutarcho in Bruto (initio), diciturque ita audiiſſe rhetor quidam familiaris Bruti, ab ipſo aliquoties in epiſtolis appellatus, cujus ſuperſit exiguus quidem nec contemnendus de Caeſaris caede libellus, inſcriptus Brutus. Patria rhetoris a Plutarcho non proditur. Sed debebat ejus nomen adjici catalogo illi Fabriciano. Schneiderus ſane (ap. Wezel. ad Cic. Brut. 88.) *Charmadam* ex Cic. de Or. 2, 88. et altero noſtri 11, 2, 26. loco, reſtituendum hic pro illo Eriphylo cenſet; ſed mihi hoc non perſuadet, cum propter ductuum diverſitatem, tum propter patriam; Charmadas enim Athenienſis videtur, quanquam expreſſum hoc apud neminem invenio. Quintiliano aliquem hic errorem imputare religio mihi quidem non fuerit. Verum hominem aliquem, Empyli nomine, qui memoria imprimis polleret, inter veteres celebratum omnino negare non ſuſtineo; cum vel Brutianus ille poſſit intelligi. Ille alter 11, 2, 15. *Eurypylus Lariſſaeus*, ut protinus confeſſione hac ignorantiae defungar, etiam minus, quis et qualis

pſium et Empylum Rhodium. cf. not. crit.

quae cogitaverant, ad verbum in agendo retulisse. Sed si forte aliquis inter dicendum effulserit extemporalis color, non superstitiose

esset, indagari potuit. Longe enim sane abest quod Petrus Gerardus Dukerus (libro infra memorando) demonstrat apud Diogenem Laertium mentionem fieri *Eurylochi*, sceptici (lib. 9, 68.), item *Eurylochi Larissaei* (2, 25.), hominis Socratis aetate potentis et divitis, qui Libanio (Decl. 29.) sit Carystius (mendose tamen, ut recte monet Menagius): et ipse hoc agnoscit Dukerus. Quod autem ad Aristot. Polit. (in Addendis p. 491.) Schneiderus *Eurypylum* ex Aleuadarum familia (in quo quidem est patriae cum nostro communio) ostendit apud Herodotum 9, 58, item *Eurypylum* scriptorem apud Athenaeum 11. p. 508., ut et plures *Eurypylos* et *Eurypylen* in bibliotheca Apollodori, hoc, inquam, semina saltem quaedam habet inveniendae fortasse aliquando probabilis de hoc nostro conjecturae. Nihil praeterea apud VV. DD. reperi, nec ipse quidquam erui.

5. *aliquis*. Turic. Flor. (hic a sec. m.) *aliqui* cum Voss. 1. 5. Burm. inde efficit *alicui;* sed pronomine indiget *color*. *effulserit*. Guelf. *obfulxerit*. Goth. *effluxerit* cum Vall. Voss. 2. marg. Colb. Cf. Burm. ad Declam. 9, 7. ubi *offulsit* restituit e Codd., et Drakenb. ad Sil. 13, 114. (Cum subito dextrum offulsit conatibus omen) ubi itidem pro *effulsit* alterum illud e MS. repositum. Quod quo minus hic quoque placeat, obstare videtur *inter dicendum*. Litteram X huic vocabulo insulciri solitam vide apud Drakenb. ad Liv. 21, 62, 4. *color*. Turic. *cohors* cum Alm.

5. *effulserit extemporalis color*. Quem Obrechtus hic substituere velit, *calor*, probatus Burmanno et Gesnero, lenissima reponatur mutatione. Et in extemporalitate est sane *calor;* cujusmodi aliquid e sequenti capite §. 12. huc advocat Burm. „si *calor* „ac spiritus — successum *ex-* „*temporalem*.“ Opponitur *calor* diligentiae 10, 3, 18. Ipsi cogitationi idem ille *calor* tribuitur 8 Pro. 27. 10, 3, 6. Sed *effulgendi* verbum *calori* parum convenit, qui non spectatur, verum sentitur. *Color* autem, quem technico illo tantum significatu accipere nimis fortasse assuevimus, de quo vide 4, 2, 88. acc. 10, 1, 116., hic fuerit *splendor*, *nitor*. Alius *extemporalitatis* color, alius

cogitatis demum est inhaerendum. Neque enim tantum habent curae, ut non sit dandus et fortunae locus, cum saepe etiam scriptis ea, quae subito nata sunt, inserantur. Ideoque totum hoc exercitationis genus ita instituendum est, ut et digredi ex eo, et regredi in id facile possimus. Nam ut primum est, domo 6
afferre paratam dicendi copiam, et certam: ita refutare temporis munera longe stultissimum est. Quare *cogitatio* in hoc praeparetur,

(non Flor. cf. 10, 5, 20.). Fuisse *colos* suspicatur Burm., non ego. An *aliqui — effulserint extemporales colores?* Sed hoc displicuerit. *regredi.* Sic Turic. (a sec. m.) Camp. cum Palat. Gebh. A pr. ille cum Flor. *redi,* qui a sec. m. *redire,* et sic reliqui.

6. *ut primum.* Turic. *et primo.* *domo.* Turic. Flor. (sed in hoc recentioris hoc manus esse narratur, quae veterem scripturam eraserit) Guelf. *domum.* *refutare.* Turic. Flor. *res futuri* cum Alm. Alter a sec. m. *refutari,* et sic Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. et edd. posterr. ante Ald. Sed Camp. *futari.* *munera.* Turic. omittit. *stultissimum.* Turic. (a sec. m.) *stultissima.*

extemporalis; ille speciem dat ex tempore fusae orationis, hic ex ipso rei praesentis instinctu oboritur. Proprie usurpantes *colorem* rhetores simulationem magis significant, quam ornatum; latiore usu *color* tribuetur singulis in dicendo locis, qui exquisitiore cultu nitescunt, quaedam velut orandi munditiae. Ita Cicero Pompejum, conferens eum tabulae magni cujusdam pictoris, „omnibus a se pictum et „politum artis *coloribus*" ait (ad Att. 2, 21.). Sunt quales λήκυθοι (ib. 1, 14.). Mox noster 10, 7, 7. „scriptorum „*colorem*" quem „subito ef„fusa reddant" significat quidem speciem, sed ornatam eandem et splendore aliquo renidentem. Laudatum in extemporalibus, non quidem Gallionem, sed Cassium Severum, suaque praeparata longe antecedentem, apud Senecam patrem (praef. lib. Exc. Controvv. 3.) demonstrat Gesnerus.

6. *refutare.* Valde huic verbi potestati congruit locus Ciceronis pro Rabir. Post. 16.

ut nos fortuna decipere non poſſit, adjuvare 949
poſſit. Id autem fiet memoriae viribus, ut illa, quae complexi animo ſumus, fluant ſecura, non ſollicitos et reſpicientes, et una ſpe ſuſpenſos recordationis, non ſinant providere: alioqui vel extemporalem temeritatem malo, quam male cohaerentem cogitationem.
7 Pejus enim quaeritur retrorſus, quia dum illa deſideramus, ab aliis avertimur: et ex memoria potius repetimus, quam ex materia. Plura ſunt autem, ſi utrumque quaerendum

adjuvare poſſit. Guelf. omittit, ſolito errore.

ut illa. Camp. *u. ea* cum Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. Gryph. *complexi.* Turic. *compleri.*

ſumus. Turic. (a ſec. m.) *ſumimus.* Camp. *ſimus* cum Goth. et edd. ante Baſil. *ſecura.* Goth. omittit.

non ſollic. Turic. (a ſec. m.) *nec ſ.* Jenſ. *ne ſ.* cum edd. poſterr. ante Leid. exc. Baſil. acc. Roll. Capper.

ſollicitos et. Turic. Flor. *ſollicito ſic.* Ille a ſec. m. *ſollicitos ſic*, hic noſtrum.

7. *dum illa.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *cum i.* cf. 11, 3, 48. *repetimus.* Flor. (a pr. m.) *reſpectibus.* Voſſ. 3. Obr. *res petimus.* *ſi utrumque.* Turic. Flor. *ſtratius utrumque.* Ille a ſec. m. *ſed ſtrictius u.*, hic noſtrum. Camp. *ſi ſtrictius u.* cum edd. ante Bad. Aliquid turbare dicitur Alm. Emendat Burm. *ſi utrum rectius*, Geſn. *ſi utcunque*, ut ſit *utcunque* „quovis modo, omnino"; appellatis locis 11, 2, 24. 11, 3, 101. Ego tali ſententiae „quam bonitatem non modo „non aſpernari ac *refutare*, „ſed complecti etiam et „augere debetis;" et conjungit eundem cum noſtro Geſnerus in Theſauro. Cf. et Salm. ad Capitolin. in Ant. Pio 5. p. 257. Incidit hoc plane in Franco-Gallorum *refuſer*, ut et alio quodam *fruſtrandi* ſignificatu. vide mox *renunciabit.*

7. *ſi utrumque.* Cf. not. crit.

est, quae inveniri possunt, quam quae inventa sunt.

VII. Maximus vero studiorum fructus est, et velut praemium quoddam amplissimum longi laboris, *ex tempore dicendi facultas:* quam qui non erit consecutus, mea quidem sententia civilibus officiis renunciabit, et solam scribendi facultatem potius ad alia opera convertet. Vix enim bonae fidei viro convenit auxilium in publicum polliceri, quod in praesentissimis quibusque periculis desit: ut monstrare

necessarium censeo *utique*, non *utcunque*, in quo, si *strictius* illud nihil in recessu habere judicetur, equidem acquiescam.

1. Turic. inscriptionem hanc habet *Quemadmodum extemporalis facilitas pareretur*. Guelf. Goth. *Q. e. facilitas paretur et contineatur* cum reliquis ante Gesn. exc. Obr. Nihil ejusmodi in Flor. Camp. *et velut*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *et*. *praemium quoddam amplissimum*. Turic. *primus quidam plius* (postremae vocis primis duabus litteris superponitur *v* littera). Flor. Guelf. *primus quid amplius* cum Voss. 1. 3. Bern. Omittit *amplissimum* Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. (sed ex hoc expuncta dicitur vox *amplius*) Gryph. Sed *amplius* pro superlativo reliquae edd. ante Stoer. *Praemium* et *primum* confundi a librariis docet hic Burm. cf. 8, 11, 28.

bonae fidei. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *bona fide*. Postremus et *Nec* pro *Vix* cum Ald. et marg. Vidov.

quod in. Turic. Flor. omittunt. Ille a sec. m., *quod* solum, et sic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Basil.

ut monstrare. Turic. Flor. Guelf. Camp. *intrare* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Bern. Iohann. Alm. et edd. ante

1. *renunciabit*. cf. dicta ad 1, 2, 20. p. 45.

ut monstrare. cf. *non* erit.

portum, ad quem navis accedere, nisi 95
2 lenibus ventis vecta, non possit. Siquidem innumerabiles accidunt subitae necessitates, vel apud magistratus, vel repraesen-

Ald. acc. Basil. Aldus quidem et Cervic. *monstrare* de conjectura Regii, Badius ut propius veteres ductus reposuit *indicare*, quod habent reliqui, addito a Gryph. inde *ut*. Quod Bad. longius esse putabat ab antiqua scriptura *monstrare*, id proxime ad eam accedit, testibus diplomatum tabulis; nec verbi potestas ipsa tam apta est in *indicando* quam in *monstrando*. Sed inserendo *ut* post *desit* non poterant defungi, qui restitutum cuperent locum.

1. *portum, ad quem navis.* Turic. Flor. *p. at al* (cf. 10, 5, 20.) *intra possum n.* Hic a sec. m. nostrum, ille pro *intrare p.* — *n.* reliquis omnibus deletis haec: *intra portum navis.* Quae quidem scriptura eo me deducit, ut Qu. ipsius manum hanc fuisse putem: *ut intrare portum navis nisi l. v. v. n. p.* Implicatur similitudo ipsi orationi et per insperatum adnectitur rei, cui illustrandae inservit. Sic modo 10, 4, 4. *ut opus poliat lima* et 9, 2, 78. *ut — eludant*, ubi non debebam nullam agnoscere comparationem. Subito oborta comparatio est et infra §. 23. item 10, 3, 7. *flatus, dandu vela.* et 10, 2, 4. *athleta*, 10, 3, 10. *ferocientes equos*, 12 Pro. 23. *nec adhuc a littore.* 12, 7, 4. *portum*, Praeterea frequentissimum usu nostro subjungere sententias per *ut* inductas; de quo genere egi in disputatione de Marcelliana p. 61 — 65. Illa profecto in. Turic. et Flor. prima manus nihil nisi criticam continebat animadversionem: „*intrare portum* at alii" (vel potius *alii* solum) „*intra portum.*" Mox cum obscuratum esset verbum *intrare*, altero indigere se senserunt librarii, qui inseruerunt *accedere*, quod nunc sane est in ipsis vetustissimis. *nisi lenibus ventis vecta, non possit.* Turic. *non l. ventibus v. n. p.*, a sec. m. *non l. ventis vectari p.* Camp. *nisi l. v. vecta p.*

2. *accidunt.* Turic. Flor. Camp. *accedunt.* *apud magistratus, vel.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt eum

vecta. Malim *acta.* Navem enim *ventis vectam* poëtis, puto, relinquemus. cf. §. 23.

2. *apud magistratus.* Aliquoties noster ostendit causas apud magistratus oratas extraordinario judicio, velut 5, 10, 1. 4, 1, 72. 5, 13. 6.

tatis judiciis continuo agendi. Quarum ſi qua, non dico cuicunque innocentium civium, ſed amicorum ac propinquorum alicui evenerit, ſtabitne mutus, et ſalutarem petentibus vocem, ſtatim, ſi non ſuccurratur, perituris, moras et ſeceſſum et ſilentium quaeret, dum illa verba fabricentur, et memoriae inſidant, et vox ac latus praeparetur? Quae vero patitur 5 hoc ratio, ut quisquam ſit orator imparatus ad caſus? Quid, cum adverſario reſponden-

Alm. Eſt homoeoteleuton, ut ſupra 10, 6, 6. et hic §. 24.

judiciis. Flor. *judicis,* a ſec. m. *judicibus.* *cuicunque.* Turic. *quicumque.* *ſtatim.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *ſtatimque* cum Goth. Voſſ. 1. 2. et edd. ante Stoer.

quaeret. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *quaerat.*

fabricentur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *fabricantur.* Jenſ. Tarv. *fabricetur.* cf. 9, 3, 6.

5. *vero.* Turic. Flor. (hic a ſec. m.) *mora* cum Alm.

ratio. Turic. Flor., Guelf. *oratio* cum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Sed Turic. a ſec. m. *orto.* Goth. (tac. Geſn.) omittit *patitur* cum Voſſ. 2. *imparatus ad caſus.* Turic. Flor. Guelf. *aliquando mittere caſus* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Alm. Bern. *aliquando mitteretur* c. Jenſ. Tarv. Noſtra quidem in ipſo Camp. ſed repoſita haud dubie a corrigente. Burmannus tentat: *qui aliquando mutiret ad caſus,* verbum *mutiendi* errori locum dediſſe tenens, etiamſi aliter ordinata fuerit ſtructura. Mihi tale quid ſuccurrit: *ut quisquam neſciat orator aliqua committere caſui.* Dativum quidem illum alibi vix reperio. Neque tamen *caſu* ſcribere auſim, antiquo more. *caſus? Quid.* Camp. inſerit *Aut.*

repraeſentata judicia, ſunt maturata ante diem.

petentibus — perituris. Dum petunt ii, qui, niſi ſuccurratur, ſtatim perituri ſunt.

illa verba. i. e. illa tam egregia, quibus ſuperbit. Sic §. 8. „velocitas *illa,*" etiam quodammodo §. 10. „brevia „*illa*" et §. 32. „*illa* elabo„rata"; ut non indigeamus mutatione, quam ad Dial. de Oratt. c. 9. ſuadet Schelius „*illic* verba."

5. *ut quisquam — ad caſus.* cf. not. crit.

dum erit, fiet? Nam ſaepe ea, quae opinati ſumus, et contra quae ſcripſimus, fallunt, ac tota ſubito cauſa mutatur; atque ut gubernatori ad incurſus tempeſtatum, ſic agenti ad
4 varietatem cauſarum ratio mutanda eſt. Quid porro multus ſtilus, et aſſidua lectio, et longa ſtudiorum aetas facit, ſi manet eadem, quae fuit incipientibus, difficultas? Periiſſe profecto confitendum eſt praeteritum laborem, cui ſemper idem laborandum eſt. Neque ego hoc ago, ut ex tempore dicere malit, ſed ut poſſit. Id autem maxime hoc modo conſe-
5 quemur. Nota ſit primum dicendi via. Neque enim prius contingere curſus poteſt, quam ſcierimus, quo ſit et qua perveniendum. Nec ſatis eſt, non ignorare, quae ſunt cauſarum judicialium partes, aut quaeſtionum ordinem recte diſponere: quanquam iſta ſint 951
praecipua; ſed quid quoque loco primum

ut gub. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut.*

ad varietatem. Turic. Flor. (hic tamen retinet accuſativum) *aut varietate.*

4. *multus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *multis.*

aſſidua. Flor. (a pr. m.) *ad ſua* cum Alm.

ſtudiorum. Guelf. *ſtudio* cum Voſſ. 1. 2. 3. Goth. cf. 10, 1, 44. 11, 3, 50. *idem.* Turic. omittit cum Voſſ. 3. *dicere malit.* Flor. (a pr. m.) *diceremus alit.* Bern. *dicerem aliter.* *conſequemur.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) Camp. *conſequimur.*

5. *dicendi.* Turic. Flor. *al* (cf. §. 1.) *aliquendi* cum Alm. (ſed hic omiſſo *al*). Ille a ſec. manu *alloquendi,* hic noſtrum. Camp. *eloquendi.* *cauſarum.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt. *quanquam — ſint.* Sic

4. *longa — aetas.* Cf. 1, 8, 8.

fit ac fecundum, et deinceps: quae ita funt natura copulata, ut mutari aut intervelli fine confufione non poffint. Quisquis autem via dicet, ducetur ante omnia rerum ipfa ferie, velut duce: propter quod homines etiam modice exercitati, facillime tenorem in narrationibus fervant. Deinde, quid quoque loco quaerant, fcient, nec circumfpectabunt; nec offerentibus fe aliunde fenfibus turbabuntur, nec confundent ex diverfis orationem, velut falientes huc illuc, nec 6

Turic. Flor. Reliqui *q.—funt.* *fit ac fec.* Turic. *fed ad f.*, a fec. m. noftrum cum Voff. 1. 3. Sed Flor. *fi ad f.*, a fec. m. *fit quid f.* et fic reliqui exc. Guelf. qui *f. atque f.* et Camp. qui *f. quidque f.* *et deinceps.* Sic Turic. Flor. Reliqui *ac d.* *confufione.* Guelf. *confeffione.* cf. 4, 2, 47.

6. *via dicet, ducetur.* Sic Flor. *vi adicet ducet ducetur* Turic. *vi adiciet d.* a fec. m. *adducet d.* Guelf. *viamque difcet d.* Camp. *viam difcet d.* Goth. Voff. 2. Vall. Bad. Bafil. *viam ducet d.* Voff. 3. *via ducetur d.* Jenf. cum edd. pofterr. ante Ald. (err. Burm.). Reliqui *viam qua ingrediendum fit difcet d.* quod in quibus exemplaribus is qui hoc teftatur Regius invenerit, equidem non reperio, ut ipfius gloffam putem. *circumfpectabunt.* Turic. Flor. *rum fp.* Ille a fec. m. *iterum f.*, hic noftrum. *confundent ex.* Turic. Flor. inferunt *fed.* *velut falientes huc illuc.* Turic. Flor. *valet falientibus hic illud*, ille a fec. m.

5. *mutari aut intervelli.* „Cf. 12, 1, 17." Gefnerus.

6. *via dicet* i. e. ordine et ratione utetur in dicendo. cf. 2, 17, 41. 4, 5, 3. 7, 10, 5. 7, 2, 56. Cic. Orat. 33. initio. Quanquam nullo horum quidem locorum adeo praecife ufurpatur haec locutio. Sed referebat hic breviorem effe, ut in re modo diligenter explicata, quid effet „dicendi „via."

ante omnia — Deinde. cf. 5, 13, 6. Infolens tamen, quod poft *quisquis* fecundo loco pluralem ufurpat; fed intervenerant ifti *homines*, ad quos deflexit oratio.

7 usquam insistentes. Postremo habebunt modum et finem, qui esse citra divisionem nullus potest. Expletis pro facultate omnibus, quae proposuerint, pervenisse se ad ultimum sentient. Et haec quidem *ex arte*, illa vero *ex studio*: ut copiam sermonis optimi, quemadmodum praeceptum est, comparemus; multo ac fideli stilo sic formetur oratio, ut scriptorum colorem, etiam quae subito effusa sunt, reddant; ut cum multa
8 scripserimus, etiam multa dicamus. Nam

velut sal. (nescio dativumne an accus.) *hinc in illud*, hic, *velut salientes hinc illuc.* *usquam*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *unquam*. Goth. omittit *nec usquam*.

7. *Expletis pro facultate*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *pro*. *omnibus — pervenisse se ad*. Turic. *o. proposuisse ad*. Flor. *o. proposuissem ad*, a sec. m. nostrum, nisi quod *proposuerunt*. *sentient*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sentiunt*. *ex arte*. Turic. *et arta*.

etiam quae. Goth. (err. Gesn.) *e. ea q.* cum Voss. 2. Jens. et edd. posterr. ante Basil. *effusa sunt*. Flor. (a pr. m.) *effulsa s.* Guelf. *e. sint*. *etiam multa*. Turic.

insistentes. cf. not. crit. ad 9, 4, 18.

7. *Expletis — sentient*. Scabra haec est oratio ex copulae defectu. Inseram *enim* post *expl*. Sed in eo quoque haereo, quod additur *quae proposuerint*, in quo magis eorum est significatio, quae cum auditoribus communicaverint orantes, quam quae ipsi intra se taciti disposuerint (cf. lib. 4. cap. 4.). Hasce difficultates vitaris legendo *omnibus pervenisse se*. Quod si audacius videatur, scribe *o. propositis pervenisse se*. In participio enim illa, quam dixi, potestas minus inest. (cf. ad 3, 8, 42. p. 584. sed et hic not. crit.)

quemadmodum praeceptum est. „Ab initio inde hujus „libri." Gesnerus.

comparemus; multo. Inserendum censeo *ut*, quod concinnitas postulat; nec geminationem moror protinus recurrentis alia potestate *ut*. (cf. 10, 6, 4.)

etiam multa. cf. not. crit.

consuetudo et *exercitatio* facilitatem maxime parit, quae si paululum intermissa fuerit, non velocitas illa modó tardatur, sed ipsum os quoque concurrit. Quanquam enim opus est naturali quadam mobilitate animi, ut, dum

etiamque multa, a sec. m. *etiam quam m.* Camp. *etiam et m.* Jens. *etiam qui m.* cum edd. ante Ald. In *quam* hoc *qui* depravari a quibusdam narrat Regius; inter interpretandum in auditoriis, suspicor; neque enim in libris reperio excusis. Badius hoc ipsum fortasse in codice sublatum a Valla existimat, cum sententiam suam tueri voluerit; vide Elegg. Vall. 1, 17. p. 55. seqq. Dubitari nequit, quin *quam multum*, absterfa jam et evanescente exclamationis forma, in potestatem intentionis abierit apud scriptores, velut est Cic. Verr. 3, 88. *Fecerunt alii alia quam multa.* Plin. H. N. 14, 21. p. Hard. 728. *quam multis peremtis.* vide Lexica. Itaque sane hic illud ipsum *quam* a Qu. profectum suspicor.

8. *non veloc.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non* cum Goth. 2. *sed.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Alm. et edd. ante Bad. Ex hujus quidem conjectura reliqui (praeter Basil.) nostrae voculae subjiciunt *et νάρκημα*, mira levitate. Idem et ἄγημα (cf. Steph. Thes. Vol. 1. p. 7 et 91.) hariolatus erat et αἷμα. Graecum nomen ullum aut lacunam inserendo relictam cave credas inveniri in ullo librorum, quos negligentiores hic critici tacent. *os quoque concurrit.* Turic. Flor. *atque c.* cum Alm. Alter a sec. m. *coit atque c.* et sic Guelf. Voss. 3. cum reliquis omnibus. Nostrum primi recepimus ex verissima Gesneri conjectura, qui et ipse in textu ponere debebat. Turic. a sec. m. *eque c.* Quod autem idem *concurret* habet, verius puto, sed supra scribendum *tardabitur.* Lochmanni conjecturae nihil hic proficiunt, suadentis „sed *ipsa*" [velocitas] „coit atque concurrit," vel „sed *ut hoc* ipsum „coit atque concurrit." *Quanquam.* Turic. *qui*, a sec. m. *quid.* *animi, ut.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

8. *os quoque concurrit.* Quid apud Romanos sit *os concurrens*, Lexica docent in voce *concurrendi.* De tempore hujus verbi consule not. crit.

proxima dicimus, ſtruere ulteriora poſſimus, ſemperque noſtram vocem proviſa et formata
9 cogitatio excipiat: vix tamen aut natura, aut ratio in tam multiplex officium diducere animum queat, ut inventioni, diſpoſitioni, elocutioni, ordini rerum verborumque, tum iis, quae dicit, quae ſubjuncturus eſt, quae ultra ſpectanda ſunt, adhibita vocis, pronun- 95²
ciationis, geſtus obſervatione, una ſufficiat.
10 Longe enim praecedat oportet intentio, ac prae ſe res agat: quantumque dicendo conſumitur, tantum ex ultimo prorogetur: ut donec perveniamus ad finem, non minus pro-

omittunt *ut* cum Voſſ. 3. *ſ. ulteriora poſſimus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *in ora ſ. poſſumus.* Guelf. *u. ſ. poſſumus.*

9. *diſpoſitioni.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *diſpoſitio.* Mox *elocutioni* omittit Guelf. cum Voſſ. 1. 3.

iis, quae dicit. Turic. *isque didit,* a ſec. m. *is qui dicit.* Flor. (a pr. m.) *iis quae edidit.* *adhibita vocis.* Turic. *adhibati v.* a ſec. m. *adhibeat et v.* *geſtus obſervatione, una.* Turic. *guſtus in geſtu obſervationum in una.* a ſec. m. *in* deletur et praecedenti voci *pron.* applicatur *que* enclitica. Flor. *geſtus in geſtu obſervatione in una.* Guelf. *g. obſervationem in luna,* cum Voſſ. 1, 3. in ultimis duobus. Camp. *g. obſervationem una.*

10. *oportet.* Guelf. omittit cum Voſſ. 3.

ut donec. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Mox pro *perveniamus* Guelf. *perveniat.* *non minus —*

10. *praecedat — intentio.* Sit intentio ultra id quod cummaxime pronunciant. Ejusmodi eſt illa, in qua haerebam, *antecedens memoria* 1, 1, 25. ut plane vetum Yeddiderit Gedoynus: ſed cf. 11, 2, 5.

prorogetur i. e. repraeſentetur, poteſtate ad ſolutionem pecuniarum pertinente, de qua vide Lexica. Et idem *praerogare.*

ſpectu procedamus, quam gradu, ſi non interſiſtentes offenſanteſque brevia illa atque conciſa ſingultantium modo ejecturi ſumus. Eſt igitur uſus quidam irrationalis, quem 11
Graeci ἄλογον τριβὴν vocant, qua manus in ſcribendo decurrit, qua oculi totos ſimul in lectione verſus, flexusque eorum et tranſitus intuentur, et ante ſequentia vident, quam priora dixerunt. Quo conſtant miracula illa in ſcenis pilariorum ac ventilatorum, ut ea,

procedamus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *id unus — procedimus.* *gradu — offenſanteſque.* Turic. *gradus interſicientes offenſansque.* In Flor. *ſi non* ſunt recentioris manus.

atque conciſa. Turic. inſerit iterum *illa.* Camp. *a. conſcia.*

ſingultantium. Turic. *ſingultatium,* a ſec. m. *ſigillatim.*

ejecturi. Turic. *elucturi* cum Alm. a ſec. m. *elicturi.* Flor. *electari* (cf. 10, 5, 20.). Burm. ſuadet *eructaturi,* appellato Heinſio ad Ov. Metam. 14, 211. Nos, *elactaturi.* De voce et verbis hoc Tacit. Annal. 4, 31. Stat. Achill. 1, 125. *Ejicere* enim vix eſt *ſingultantium,* ſed nimis properum. *ſumus* pro reliquorum *ſimus* dedimus e Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer.

11. *uſus quidam.* Turic. *vivi q.* Camp. *via quaedam.*

irrationalis. Turic. (hic *in.*) Flor. Guelf. *irrationabilis* cum Goth. Voſſ. 2. 3. Alm. et edd. poſt Camp. ante Stoer. acc. Gibſ. Obr. Roll. (non Leid.). cf. 2, 16, 16.

qua — qua. Sic Turic. (niſi quod ſec. loco a pr. m. *quam*) Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. Bern. (hic tamen in priore non memoratur) Jenſ. Tarv. Ald. Baſil. Reliqui *quo — quo.* *flexusque.* Turic. Camp. *fluxusque.* *dixerunt.* Turic. (a ſec. m.) *dixerint.*

ventilatorum. Flor. (a pr. m.) Guelf. *ventulatorum* cum

ejecturi. cf. not. crit.

11. ἄλογον τριβήν. cf. 2, 15, 23.

qua manus in ſcribendo. Appoſite demonſtrat Geſnerus locum Ciceronis de Or. 2, 30. §. 130.

pilariorum ac ventilatorum. Illos reſpondere praeſtigiatoribus quos hodie ſcyphorum

quae emiſerint, ultro venire in manus credas,
12 et qua jubentur decurrere. Sed hic uſus ita proderit, ſi ea, de qua locuti ſumus, ars anteceſſerit, ut ipſum illud, quod in ſe rationem non habet, in ratione verſetur. Nam mihi ne dicere quidem videtur, niſi qui diſpoſite, ornate, copioſe dicit, ſed tumul-
13 tuari. nec fortuiti ſermonis contextum

Voſſ. 1. 2. (An 3?) Bern. *emiſerint.* Guelf. *miſerint.* *jubentur.* Turic. *juventur.* Alm. *juventus.* cf. §. 10.

12. *ſi ea, de qua locuti.* Turic. *alia ſi eum tota loca l.* a ſec. m. nihil reponitur niſi *ad alia.* Flor. *alia ſi ea tota loca locutis.* a ſec. m. *ſi ea tota de qua l.* Goth. (tac. Geſn.) *ſ. de ea q. l.* *illud — in ratione.* Turic. *i. non habet in oratione.* Flor. item a pr. m. niſi quod *ratione.* Camp. omittit *in ſe.* *Nam mihi ne d.* Turic. Flor. (a pr. m.) *n. m. d.* cum Alm. Sed Turic. a ſec. manu *non m. d.*

ſed tumultuari. Sic Turic. Guelf. Ille a ſec. m. *ſ. tumultuati.* Flor. Alm. Voſſ. 1. Jenſ. Tarv. *ſ. tumultuarii.* Sed Goth. (tac. Geſn.) Camp. *nec tumultuarii* cum Voſſ. 2.

vel perarum luſores appellamus, Lexica docent et quidem ex hoc modo loco, itemque unius inſcriptionis auctoritate apud Fabrettum. Plures enim ne apud Forcellinum quidem teſtes invenio, ſedulum alioqui lapidum litteratorum exploratorem. Hos plane nusquam praeterea reperimus hac quidem poteſtate, niſi forte huc pertinet, quem Geſnerus excitat in Theſauro, Prudentii verſus Periſteph. 14, 78. „Tu ven„tilator urbis", ubi commode agnoſcas praeſtigiatorem, imponentem vulgo; poſſis tamen et eum, qui ignem ventilet. Accedit proxime ad Fabii notationem Suidas in voce ψηφολόγοι, qui οἱ ψηφολόγοι ait} τοὺς ὀφθαλμοὺς τῷ τάχει τῆς μεταθέσεως τῶν ψήφων ἀπατῶντες συναρπάζουσιν. Hujusmodi artificum mentionem apud veteres perſequitur, quem indicat Burm., Caſaubonus ad Athen. 1, 16. p. 19. B. et magis quidem perfunctorie ad Theophr. περὶ ἀπονοίας p. (Fiſch.) 85. Cave ad *miracula* referas genitivum *pilariorum* cet., qui pendet a *ſcenis;* ſicut et Alciphron 3, 20. ait ſe εἰς τὸ θέατρον adductum, cum veniſſet ad praeſtigiatorem.

mirabor unquam, quem jurgantibus etiam mulierculis superfluere video: cum eo quod,
955 si calor ac spiritus tulit, frequenter accidit, ut successum extemporalem consequi cura non possit. Deum tunc affuisse, cum id 14
evenisset, veteres oratores, ut Cicero ait, dictitabant. Sed ratio manifesta est. Nam

Reliqui *Sed nec tumultuarii,* revellentes ab antegressis, quae diremtio est in ipso Guelf.

13. *video: cum eo quod.* Sic Voss. 2. Goth. (nisi quod ex hoc *video cum cum e. q.* affertur, quod quidem ego non praestiterim) Jens. Tarv. cum edd. ante Bad. *cum eo quod* (omisso *video*) Turic. Flor. Guelf. *video quod* Camp. cum Vall. Bodl. Andr. Obr. *quod* solum Voss. 1. 3. Reliqui *video quem.* *frequenter accidit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Bad. acc. Basil. Reliqui inserunt *enim,* cujus auctorem appellare Vallensem videtur Bad. sed per errorem haud dubie.

14. *tunc.* Turic. *tamen.* *id evenisset.* Turic. *inter.* Flor. (a pr. m.) *interim.* Alm. *id evenisset em̄ m̄t,* unde Burmannus eruit *cum maxime,* cujus glossa fuerit *cum id evenisset.* Voss. 3. *id evenisse.* *ait, dictitabant.* Sic Camp. ex conjectura profecto, cf. 5, 13, 19. sed quae sola sani quidquam coloris habeat. Guelf. *dictitabant* solum. *dictabant* Voss. 1. 3. *ajebant* solum Goth. cum Voss. 2. Reliqui (Flor. sane a pr. m. *d. agebant*) *dicit ajebant,* in quo ipso latere puto *dictitabant.* Neque tamen eo acquiescendum, quasi Cicero ipse *veteribus* annumeretur istis *oratoribus,* ubi opus erat scribere *velut,* non *ut.* Locum quidem Ciceronis, in quo legatur hujusmodi vel ipsius vel veterum ab ipso memoratorum sententia, ostendere non est in promtu. Quod enim demonstrant de Orat. 1, 46. §. 202. quicunque inspexerit, alia omnia inveniet. cf. 3, 1, 8. Congruet aliquis eorum, si repertus fuerit, locorum, ubi quae summa cum elo-

13. *cum eo quod — frequenter accidit.* Est structura, qualem vidimus 2, 4, 30. Sequentia autem *ut successus — non possit* ita intelliges „ut successus orationis extemporalis vincat successum „curae et meditationis."

14. *ut Cicero ait, dictitabant,* cf. not. crit.

bene concepti affectus et recentes rerum imagines continuo impetu feruntur, quae nonnunquam mora ſtili refrigeſcunt, et dilatae non revertuntur. Utique vero cum infelix illa verborum cavillatio acceſſit, et curſus ad ſingula veſtigia reſtitit, non poteſt ferri contorta vis, ſed, ut optime vocum ſingularum cedat electio, non continua, ſed compoſita eſt.

15 Quare capiendae ſunt illae, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari φαντασίας indicavimus, omniaque, de quibus dicturi erimus, *perſonae*, *quaeſtiones*, *ſpes*, *metus*, habenda in oculis, in affectus recipienda. Pectus eſt enim, quod diſertos facit, et vis mentis. Ideoque imperitis quoque, ſi modo ſunt aliquo affectu concitati, verba non

quentia per extemporalem impetum fuſa ſint, divinitus dicta perhibentur. *affectus et.* Turic. *adfectet.* a ſec. m. (reficto etiam modo *concepto*) *affectu ad.* *quae nonnunquam mora.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *reſtitit.* Obr. *reſiſtit.* Placet. cf. 10, 3, 19.

ferri. Turic. Flor. (ſed hic a ſec. m. *at ferri.* cf. 5. item 10, 1, 109.) Guelf. *fieri* cum Alm. *furti* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald.

15. *Quare capiendae.* Turic. (a pr. m.) *ſi qua re capienda.* *indicavimus.* Camp. *diximus* cum Bodl. Andr.

affectus. Guelf. *affectibus.* Turic. *adfectis.*

ſunt aliquo. Turic. *ſint alio quo.* Flor. *ſint a.*

dilatae non revertuntur. cf. 10, 3. extr.

infelix illa — cavillatio. cf. 10, 3, 10.

reſtitit. cf. not. crit.

ferri contorta vis. Imitatur Ciceronem in eo qui ſupra poſitus eſt, loco 9, 4, 55. Eſt enim *contortus* in laude. *Ferendi* verbum vide etiam ad 9, 4, 18.

15. *de quibus dixi.* cf. 8, 3, 64. Item 11, 3, 62. 12, 10, 6. demonſtrante Geſnero.

desunt. Tum intendendus animus, non in 16
aliquam rem unam, sed in plures simul con-
954 tinuas: ut, si per aliquam rectam viam mittamus oculos, simul omnia, quae sunt in ea circaque, intuemur, non ultimum tantum videmus, sed usque ad ultimum. Ad dicendum etiam pudor stimulos habet et dicendorum expectata laus: mirumque videri potest, quod, cum stilus secreto gaudeat, atque omnes arbitros reformidet, extemporalis actio auditorum frequentia, ut miles congestu signorum,

desunt. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sunt.*
16. *Tum intendendus.* Guelf. *tamen i.* cum Jens. Tarv. *non in aliquam.* Flor. (a pr. m.) omittit *in.* *plures.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm *continuas: ut, si per.* Turic. *continua sunt super.* Flor. (a pr. m.) *continuas si super.* Ex Alm. *super* pro *si per.* *sunt in ea circaque.* Flor. *quae fiunt quae semper i. a. circa quae,* a sec. m. *quae fiunt in ea circa quae.* *intuemur, non.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inserunt *omnis* cum Alm. *tantum.* Goth. (tac. Gesn.) *tamen.* *Ad dicendum.* Sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Colbert. Sed Turic. Flor. *addiscendum.* Flor. (a sec. m.) anteponit *addit.* Reliqui *Addit ad d.* Mox pro *stimulos* Turic. (a sec. m.) *stimulus.* *habet.* Sic Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Gryph. Sed Turic. Flor. (hic a pr. m.) haec omnia *habet — laus* omittunt cum Alm. Voss. 1. 3. Reliqui *addit.* *mirumque.* Turic. *marumque,* et a sec. m. *amarumque.* Guelf. *utrumque* cum Voss. 1. 3. Jens. Tarv. Sed Bern. *mirum utrumque.* Mox pro *stilus* Flor. (a pr. m.) *stimulos.* *arbitros.* Flor. (a pr. m.) Camp. *arbores.* *congestu.* Flor. Camp. *concentu* cum Andr. Ald. Basil. Gryph. (1536.). *contentus* Alm. (cf. §. 14.) *cum gestu* Voss. 1. Valde obnoxium permutationi vocabulum (cf. 10, 5, 17.), nec est quod aversemur *concentum signorum,* quae toties apud Livium aliosque scriptores *canere* dicuntur. Sed, id quod recte monet

16. *congestu signorum.* cf. not. crit.

17 excitatur. Namque et difficiliorem cogitationem exprimit et expellit dicendi necessitas, et secundos impetus auget placendi cupido. Adeo praemium omnia spectant, ut eloquentia quoque, quanquam plurimum habeat in se voluptatis, maxime tamen praesenti fructu
18 laudis opinionisque ducatur. Nec quisquam

Badius, aliena hinc fuerit commemoratio eorum, quae auditum feriunt, non oculos. Signa sua singuli habent manipuli (cf. Duker. ad Liv. 33, 9, 8. it. Lips. de militia 2, 8. p. 86.); quo plura ergo signa, eo frequentior militum concursus. Burmanno tamen *militem* hic accipienti de duce exercitum alloquente, cujusmodi exhibitos sane in nummis recte ille demonstrat apud Spanhemium de U. e. P. N. Differt. 9. circumstantibus signis, nequaquam accedo. Nimium jacet similitudo oratori petita ab oratore et ipso, quanquam militari.

17. *difficiliorem cogitationem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inserunt *esse.* *expellit.* Turic. *explevit.* Flor. (a pr. m.) *explebit.* In Alm. turbari aliquid narratur. *expolit* Gryphii (1544.) margo, Stoer. Chouet. Leid. recte improbatum Gibsono. *praemium.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *pretium* cum Goth. Voss. 2. Vall. Bern. et edd. ante Ald. acc. Basil. Correxit Regius, rectissime et laudabiliter ista aetate. cf. quem demonstrat Burm. Gronovium Observ. 2, 25. item Drakenb. ad Liv. 26, 40, 15. et Bentl. ad Terent. Andr. 2, 1, 20. *spectant.* Camp. *expectant* cum Voss. 2. Vall. Goth. et edd. ante Basil. *habeat.* Flor. (a pr. m.) omittit.

17. *expellit.* Auget hoc et intendit id quod praecesserat *exprimendi* verbum, et in utroque est vehementiae et nisus, per quem aliquid eluctamur, significatio. Sic erant 10, 3, 6. „*expulsuri* „tela." Respondent ei contra „*secundi* impetus."

ut — ducatur. Malim *et — ducitur,* ut sint haec epiphonematis loco, non justae et a reliquis diremtae sententiae, quae abrupte nimis inducitur. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 43, 10. Locus Virgilii similis est Georg. 3, 112. *Tantus amor laudis, tantae victoria curae!* cf. nostr. 1, 12, 7. De *opinione* vide 2, 12, 5.

tantum fidat ingenio, ut id sibi speret incipienti statim posse contingere; sed, sicut in cogitatione praecipimus, ita facilitatem extemporalem a parvis initiis paulatim perducemus ad summam: quae neque perfici, neque contineri, nisi usu, potest. Ceterum pervenire 19
eo debet, ut cogitatio non utique melior sit ea, sed tutior; cum hanc felicitatem non prosa 2
955 modo multi sint consecuti, sed etiam carmine, ut Antipater Sidonius, et Licinius Archias: credendum enim Ciceroni est: non quia nostris quoque temporibus non et fecerint quidam hoc, et faciant, quod tamen non ipsum tam probabile puto, (neque enim habet aut usum res, aut necessitatem) quam exhor-

18. *incipienti statim* Camp. omittit. Mox Flor. *possit.* *praecipimus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 1. (An 2?) et edd. ante Ald. Reliqui *praecepimus.* Modo pro *sicut* Turic. *sic.* *facilitatem extemporalem.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inserunt *quoque.*
19. *tutior.* Turic. *utior,* a sec. m. *utilior,* et sic Flor. cum Basil. Gryph. (1536.). *felicitatem.* Turic. Flor. Camp. *facilitatem* cum Bodl. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. acc. Obr. cf. 5, 7, 17. *non prosa — etiam carmine.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. Reliqui *in* bis inserunt. *enim.* Turic. Flor. *ergo.* *non ipsum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *i. n.* Mox, Regio jubente, Guelf. Jens. Tarv. omittunt *tam.*
puto. Goth. *credo* cum Voss. 2. Colb. cf. 10, 1, 98.
habet aut usum res, aut necessitatem. Turic. *h. visum tamen*

18. *in cogitatione.* 10, 6, 3.
19. *Antipater — Archias.* „De illo Cic. de Orat. 3, 50. „de hoc pro ipso c. 8.“ Gesnerus.

non quia. „Poteram aequales memorare, sed malo Ciceronis auctoritate uti, cui „fidem negare nemo audebit.“ Gesnerus.

tandis in hanc spem, qui foro praeparantur, 20 utile exemplum. Neque vero tantam esse unquam fiduciam facilitatis velim, ut non breve saltem tempus, quod nusquam fere deerit, ad ea, quae dicturi simus, dispicienda sumamus; quod quidem in judiciis ac foro datur semper. Neque enim quisquam est, 21 qui caussam, quam non didicerit, agat. Declamatores quosdam perversa ducit ambitio, ut exposita controversia protinus dicere velint: quin etiam, quod est imprimis frivolum

est tamen habet aut n. Flor. (a pr. manu) *h. habet visum est tam tamen habet aut n.* a sec. m. *tam* anteponit sensui. Camp., *h. tam aut u. r. a. n.* *spem.* Turic. Flor. subjiciunt *al* (cf. 14.) *speciem.* Camp. *speciem.*

20. *tantam — saltem tempus.* Turic. Flor. *tantas eam brevem* (Flor. *breve*) *saltem qui foro tempus.* Ex Alm. *tantam breve saltem t.* (cf. §. 16.) Guelf. *t. e. u. fiducia ut n. b. s. t.* Voss. 1. 3. *e. u. tanta fiducia f. u. n. b. s. t.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *e. u. t. f. — t.* per transpositionem, itemque omittunt *velim* cum Voss. 2. Tarv. et edd. posterr. ante Ald. qui et ipse cum Bad. eodem modo transponit. Bern. *tanta e. u. f. f. ut n. b. s. t.* Camp. *tanta cuiquam esse debet fiducia f. u. n. b. s. t.* (cf. §. 14.) cum Andr. nisi quod hic *cuique.* Inseruit Regius *velim*, vere, ut videtur; nam hoc cum abiisset in *vel*, evanuit. *nusquam.* Camp. *nunquam* cum Goth. *simus.* Sic Turic. Flor. Reliqui *sumus.* *dispicienda sumamus.* Turic. *despicientia summus.* Guelf. *despicienda s.* cum Voss. 3. *quod quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Trajiciendo hic peccatum a librariis suspicor. Verus ordo erat hic: *saltem tempus ad ea, quae dicturi simus, dispicienda sumamus: quod nusquam fere deerit, in judiciis ac foro datur semper.* *non.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. *nec.*

21. *ducit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum

20. *quod quidem.* cf. not. crit.

ac ſcenicum, verbum petant, quo incipiant. Sed tam contumelioſos in ſe ridet invicem eloquentia: et qui ſtultis videri eruditi volunt, ſtulti eruditis judicantur. Si qua 22
tamen fortuna tam ſubitam fecerit agendi neceſſitatem, mobiliore quodam opus erit ingenio, et vis omnis intendenda rebus, et in praeſentia remittendum aliquid ex cura verborum, ſi conſequi utrumque non dabitur.
956 Tum et tardior pronunciatio moras habet, et ſuſpenſa ac velut dubitans oratio: ut tamen deliberare, non haeſitare, videamur. Hoc, 23
dum egredimur e portu, ſi nos nondum aptatis ſatis armamentis aget ventus: deinde

Alm. *diſcet* Guelf. cum Voſſ. 1. 3. Bern. *ac ſcenicum, verbum.* Flor. (a pr. m.) *at enim controverſia.*
contumelioſos in ſe ridet. Flor. *c. irridet*, a ſec. m. inſerit *in ſe.* *volunt.* Camp. *velint* cum Goth.
judicantur. Sic Flor. cum Baſil. Reliqui *videntur.* cf. 9, 4, 107. Ceteroqui multa hic turbat Flor. qui ſic: *et qui ſtulti* (a ſec. m. *ſtultis*) *videri eruditis res eruditis* (poſtrema duo tolluntur a m. ſec.) *volunt ſtultis* (ſec. m. *ſtulti*) *eruditis judicantur.* In *judicando* cf. 11, 1, 66.
22. *mobiliore.* Flor. *meliore.* *et vis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *et in praeſentia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ne i. p.* *ſi conſequi.* Flor. *ſi non ſequi.* Guelf. *ſi* ſolum cum Bern. et edd. Steph. Rognii. Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *ſi ſequi.* Noſtrum ex conjectura. *non dabitur.* Flor. (a pr. m.) omittit *non.* *non haeſitare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non.*
23. *aptatis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *optatis.* *ventus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ventis.*

21. *qui ſtultis — judicantur.* Egregia eſt oppoſitionis proprietas in hisce *videri volunt — judicantur.*

22. *in praeſentia.* cf. dicta 9, 4, 109.

23. *Hoc, dum egredimur e portu.* cf. 6, 4, 10. Minus

paulatim simul euntes aptabimus vela, et disponemus rudentes, et impleri sinus optabimus. Id potius, quam se inani verborum torrenti dare, quasi tempestatibus, quo volent, 24 auferendum. Sed non minore studio continetur haec facultas, quam paratur. Ars enim semel percepta, non labitur: stilus quoque intermissione paululum admodum de celeri-

aptabimus — disponemus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aptarimus — disponimus.* *potius.* Turic. Flor. Guelf. *protinus* cum Voss. 1. 2. 3. (non Goth. cf. 10, 3, 18.) *inani.* Goth. *mari* cum Voss. 2. *quo volent.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *qui v.* cum Voss. 1. 3. Vall. (sed Voss. 2. non memoratur) et edd. ante Bad. Sed mox Camp. Ald. *auferentur.*

24. *percepta.* Flor. (a sec. m.) Guelf. *praecepta* cum Goth. Voss. 2. Stoer. Chouet. Leid. *non labitur.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *n. capitur* cum Goth. Voss. 2. Bern. Vall. et edd. ante Bad. sec. sed Basil. *n. rapitur.* Obr. *mora l.* Unde sit nostrum, nondum reperio. Neque enim Voss. 1. 3., qui tacentur, vindices credo hujus scripturae. *capitur* dici posse eo intellectu, quo *captos oculis, mente, membris* usurpemus, si quis defendat, eum auctoritate carere recte monet Gesnerus. *paululum.* Sic Turic. Flor.

apte huc advocat Gallaeus loca Virgiliana Georg. 2, 312. 352. 3. In hac egregia quidem similitudine, insignem tamen naevum agnosco incuriam illam, qua in idem verbum *aptandi* noster relabitur. cf. §. 7.

24. *Ars — non labitur.* Maxime accedit huic *labendi* significatui, quod ministrat Forcellinus ex Virgilio Ecl. 1, 64. ubi *labatur* Servius reddit „respuatur vel *oblivioni* „*tradatur.*" In genere quidem, quidquid in animo non est firmum aut rectum, *labare* et mox *labi* dicitur, in quo est *errandi* potestas. Velut Ovid. Fast. 1, 190. „Pars mihi de „festo ne *labet* ulla tuo." Est etiam *labi* evanescere, ut apud Stat. Theb. 4, 645. Alius est generis et longe expeditius Plin. Epist. 2, 3, 4. „ne „verbo quidem *labitur.*" Ceterum gradus esse in hisce unicuique facile apparet; ars firmissime durat, stilus ipse non multum damni accipit a de-

957 tate deperdit: promtum hoc, et in expedito positum, exercitatione sola continetur. Hac uti sic optimum est, ut quotidie dicamus audientibus pluribus, maxime de quorum simus judicio atque opinione solliciti: rarum est enim, ut satis se quisque vereatur. Vel soli tamen dicamus potius, quam omnino non dicamus. Est illa exercitatio cogitandi, totas- 25

Camp. *paulum* Guelf. Goth. Jens. cum reliquis omnibus exc. Gesn. Bip. qui per errorem *paulo*. cf. 11, 3, 63.

deperdit. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *perdit* cum edd. ante Gryph. Sed Vall. nostrum. *promtum*. Guelf. *in promptu*. *in expedito positum*. Guelf. *inexpeditum p.* Flor. (a pr. m.) *i. e. portum*. Camp. *inexpedito portu*.

atque opinione. Sic Camp. Ald. Reliqui *ac o.* cf. 5, 2, 3. Pro altero Goth. (err. Gesn.) *optime*. *enim*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *quisque*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *quisquam*, jubente Regio. *soli tamen*. Guelf. *solita mendicamus* (prava conjunctione). Flor. *solita enim*. Colb. *solitae tamen*. Goth. *solita* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp.

dicamus — omnino non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. (a quo tamen: *potius* abesse non narratur.) Camp. mox *dicamus* ignorat. Goth. (err. Gesn.) *d. p. q. non animo* cum Voss. 2. Reliqui omnes *non omnino*, quod primi, suadente jam Gesnero, transposuimus.

25. *Est illa*. Flor. *et alia*. Guelf. Camp. *Est alia* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. Roll.

fectu exercitationis; promtum hoc ex tempore dicendi artificium solo usu tenetur.

rarum — ut — se quisque. cf. dicta ad 4, 1, 46. sed et 10, 2, 6.

25. *Est illa*. Inserendum censeo *et*. Structuram vide ad 9, 3, 20. item 1, 7, 10. 9, 4, 97. Cave autem hic aliam quandam ab adhuc memoratis *cogitandi* exercitationem agnoscas; est et ipsa *ex tempore dicendi*, sed quae *cogitando* fiat. cf. Plin. Epist. 9, 36, 2.

que materias vel silentio (dum tamen quasi dicat intra se ipsum) persequendi, quae nullo non et tempore et loco, quando non aliud agimus, explicari potest: et est in parte utilior,

26 quam haec proxima. Diligentius enim componitur, quam illa, in qua contextum dicendi

(Capper. idem volebat, sed operae non paruerunt.) Nostram dat et Turic. *intra se ipsum.* Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt *se* cum Vall. Locat. Ven. Rusc. *contra ipsum* Guelf. cum Voss. 1. 3. Jens. Tarv. *et tempore.* Flor. Guelf. *est t.* cum Voss. 1. 3. Jens. Tarv. *et* omittunt Locat. et posterr. ante Gryph. *ex t.* Camp. cum Goth. Voss. 2. *et loco.* Flor. (a pr. m.) omittit *et* (cum Voss. 2. non Goth. cf. §. 23.). *te l.* Guelf. cum Voss. 1. 3. *locoque* Camp. cum Ald. Basil. *re l.* Jens. cum posterr. ante Ald. *quando.* Turic. Flor. (hic quidem a sec. m. nostrum, sed praemisso *vel*) Guelf. *quomodo* cum Voss. 1. 3. Bern. *explicari.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *explicare.* *utilior.* Turic. Flor. Guelf. *utilitatis* cum Alm. Bern. Sed Voss. 1. 3. *potestate utilitatis* pro *parte u.*

26. *componitur.* Flor. (a pr. m.) *componuntur.*

dicat intra se. Malis sane e communi formula *dicas intra te;* sed respondet, quod supra erat §. 23. „quam *se* „stare" pro „quam *te.*" cf. et illum tertiae personae usum, de quo egimus ad 2, 15, 12. item 12, 7, 6.

explicari. Inest etymi vis, ut quasi tota aliqua res nullis vel temporis vel spatii angustiis coartata expromi possit. cf. 10, 1, 121.

26. *Diligentius — componitur.* Cum *exercitatio* ipsa dicitur *componi*, intelligendus est animus ejus, qui se exercet. Is enim accuratius severiusque ad prudentem rerum dicendarum delectum *componitur* et temperatur; cum contra, simulatque eloqui verba coepimus, si vel soli simus, tamen interrumpere illum cursum et quaerendo saniora interim obmutescere reformidemus, leviora potius et putida inferentes. Mox *rursus* proprie dicitur pro *contra, exadverso:* vide Serv. ad Virg. Georg. 3, 158.

intermittere veremur. Rursus in alia plus prior confert, vocis firmitatem, oris facilitatem, motum corporis, qui et ipse, ut dixi, excitat oratorem, et jactatione manus, pedis supplosione, sicut cauda leones facere dicuntur, hortatur. Studendum vero semper, et ubique. Neque enim fere tam est ullus dies 27
occupatus, ut nihil lucrativae, ut Cicero Brutum facere tradit, operae ad scribendum,

veremur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *deberemus* cum Alm. *in alia plus prior.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum marg. Basil. *i. a. prior plus* Goth. cum Voss. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. qui (err. Burm.) *illa alia pr. pl.* Voss. 1. *in illa pr. pl.* Mox cum Badio reliqui *illa pr. pl.*

firmitatem — facilitatem. Camp. *firmitate — facilitate* cum Goth. Voss. 2. Alm. (nihil tale Flor. cf. §. 16.) et edd. ante Leid. exc. Basil. acc. Roll. Sed post Camp. et *motu* pro *motum.* Inde, pro ea, quam inveniebat, ceterorum constitutione, belle Gesnerus *firmitati — facilitati, motu* (i. e. *motui*). *qui et ipse.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quae et ipsae.* Camp. *quae et ipsa.* *excitat.* Turic. Camp. *excitant.* Flor. (a pr. m.) *exertant.* Gebh. (Crepp. 3, 18.) e Palatino affert et commendat *exsertat,* recte improbatus Burmanno, homo sine judicio ingeniosus. cf. 10, 1, 7.

oratorem. Turic. *oratore.* Guelf. *orationem.*

27. *ullus dies occupatus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ullis occupatis.* Ab Alm. nonnisi *dies* abesse narratur.

lucrativae — operae. Sic Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

in alia — vocis firmitatem. Haec ineunda est struendi ratio, ut accusativi illi, *firmitatem, facilitatem, motum,* epexegesi inserviant, pendeantque a praepositione *in.*

ut dixi. 10, 3, 21. Frustra Gesnerus respicit ad 1, 2, 31.

dicuntur, hortatur. Insuavis soni iteratio. An praestabit scribere *dicunt?*

Studendum — ubique. Almelovenus et Capperonnerius indicant locum sanctissimi philosophi de Legg. libro 7. assiduum nec intermissum nocte dieque studium commendantem ingenuorum et a reliquis laboribus vacantium p. Steph. 807. d. e.

27. *lucrativae — operae.* Primum, ubi hoc tradat Cicero,

aut legendum, aut dicendum rapi aliquo 958
momento temporis possit. Siquidem C. Carbo

et edd. ante Ald. aco. Basil. eaque posterr. ante Roll. *lucra vel ut — opera* Turic. (sed hic et *tradi* pro *tradit*). *lucretur vel ut — opera* Flor. Reliqui, quorum primus Andreas Aleriensis (1470.), *lucri vel, ut* — (quanquam Ald. *lucri velut* ineptissime), *operae.* Post *lucri* omittunt *vel* Gryph. (1536.) Vidov. *aut legendum.* Sic Turic. Flor. *vel ad l.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Omittit haec Guelf. Reliqui *a. ad l.* nisi quod mox ante *dic.* quoque *ad* inserit Rollin. Harl. *momento.* Flor. (a pr. m.) *moden.* Camp. *modo.*

non est in comperto. Demonstrant quidem VV. DD. locum Oratoris cap. 10. §. 34. „Jam „quantum illud est, quod „in maximis occupationibus „nunquam intermittis studia „doctrinae! semper aut ipse „scribis aliquid, aut me vocas „ad scribendum," sed ipsi non acquiescunt. Quanquam fateor mihi hoc sufficere, qui perfusoriam illam scriptorum loca commemorandi rationem in nostro toties agnoverim. Deinde *lucrativum* hujus aevi vocabulum esse negant, nedum ut eo Cicero usus sit (nam et hoc cavet Burmannus) in ipso, qui respicitur, loco. Ciceroni sane nihil tale obtrudemus; sed nec necesse est ipsa ejus verba posuisse nostrum. Vox sane ista nec vetustissimis libris defenditur, neque apud alios quam juris civilis auctores legitur. Attamen structura, qualis est in vulgata, aptissime decurrit nec quidquam habet peregrini coloris; cum illa aliorum *lucri vel — operae,* plane non sit ferenda. Neque ego hujus aetatis scriptores abhorrere video a fingendis talibus adjectivis. cf. dicta ad 3, 5, 9. *Lucrum* imprimis est, quod insperatum commodis nostris acquiritur. Itaque *operam lucrativam* a Qu. dici potuisse censeo quidquid operae injunctis et necessariis laboribus negotiisque velut surriperetur et dilectis studiis accederet. Simili modo *subseciva temporum* usurpavit 1, 12, 13.

C. Carbo etiam in tabernaculo. Hoc ipsum de tabernaculo apud nullum alium invenio auctorem; sed Carbonis industriam in exercitationibus commemorat Cicero Brut. c. 27. (ubi vide Wezelium) et de Orat. 1, 34. Hoc, eloquentissimo sui temporis patrono, percellendo primum inclaruit magnus orator L. Licinius Crassus, unius tum et viginti annorum ado-

etiam in tabernaculo solebat hac uti exercitatione dicendi. Ne id quidem tacendum, quod 28 eidem Ciceroni placet, nullum nostrum usquam negligentem esse sermonem: quidquid loquemur ubicunque, sit pro sua scilicet portione perfectum. Scribendum certe nunquam est magis, quam cum multa dicemus ex tempore. Ita enim servabitur pondus, et innatans illa verborum facilitas in altum

28. *tacendum, quod.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inserunt *est.* *eidem.* Turic. Camp. *idem.* *loquemur.* Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *loquimur* cum Voss. 2. *loqueremur* Voss. 3. Mox Camp. inserit *vel.* *sit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sint.* *scilicet.* Camp. *sit.* *perfectum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *perfecte* cum Alm. *innatans.* Turic. *ina trans.* Flor.

lescens. Sed eundem bellicas res gessisse non reperio, ut in tabernaculo meditari potuerit, et vereor quam maxime, ne quid hic turbaverit noster permutatis inter se Cn. Papirio Carbone ter consule, Cinnae amico, Sullae adversario, qui multis rebus gestis turpi supplicio interemtus est a Pompejo, et C. Papirio Carbone, tribuno plebis, mox consule, Gracchanarum turbarum socio. Accedat igitur hoc reliquis ejus erroribus, cf. 10, 1, 66. Pseudo-Turnebus non male huc advocat Brutum in tentorio nocte ante pugnam Pharsalicam Polybii historias excerpentem, quod narrat Plutarchus.

28. *Ciceroni placet.* Frustra quaesivi, quod reliqui securi transcurrerunt, ubi hoc esset apud Ciceronem. Qui locus dum appareat, ignorabimus, quantum ex ipso sumserit noster, quid de suo addiderit. Id quod hic deesse videtur debere post vel ante *esse*, minus necessario desideratur, quia praecedit *placet.* Ad *loquemur* autem nequaquam incidendum est, ne *ubicunque* diremtum inde pendeat et vacillet.

innatans illa verborum facilitas. cf. 7, 1, 44. Advocant huc VV. DD. Colum. 4, 8. qui rusticorum illud artificium amputandi summas radices vitium tangit, de eoque praecipit. cf. et I. H. Vossium ad Georg. lib. 2. p. Comment. 394. *Abloqueationis* est voca-

reducetur: sicut rustici proximas vitis radices amputant, quae illam in summum solum ducant, ut inferiores penitus descendendo
29 firmentur. Ac nescio an utrumque, cum cura et studio fecerimus, invicem prosit, ut scribendo dicamus diligentius, dicendo scribamus facilius. Scribendum ergo, quoties licebit; si id non dabitur, cogitandum: ab utroque exclusi, debent tamen anniti, ut

Camp. *intrans* cum Goth. Voss. 2. Andr. Ald. Bad. utraque Basil. et aliquot Gibs. et Burm. *jura trans* Guelf. *una trans* Voss. 1. 3. *trans in* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *vibrans* Gryph. (1544.) cum aliquot Burm. Meorum primus Stoerius habet nostram, verissimam illam; quanquam unde sumtam juxta cum Burm. ignoro. *reducetur.* Turic. *reducemur.* (cf. 10, 2, 24.) Guelf. *reducatur* cum Voss. 1. 2. Goth. Jens. et edd. posterr. ante Ald. *proximas — amputant.* Turic. *proximus vitiis a.* Flor. (a pr. m.) *proximis vitibus a.* Et Alm. omittere *radices* narratur. Guelf. *p. vires r. ara putent.* Conjunctivum *amputent* etiam Jens. Tarv.

ducant. Turic. *dicunt.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ducunt.* *ut — firmentur.* Turic. Flor. (hic a pr. m. sed et ab ea in fine *formantur*) *et i. p. discendi formantor.* Guelf. *u. inferiore p. d. f.*

29. *an.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ac si.* Camp. *an si.*

dicamus diligentius, dicendo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *dic. dilig.* Goth. (tac. Gesn.) *d. diligentias.*

exclusi. Guelf. *exclusu.* Optabat Burm. *exclusus*, sed frustra. *anniti.* Turic. Flor. Guelf. *inicere* cum Bern. (ex quo *injicere*). *vincere* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. Sed Alm. *micere.* Vall. *initere.* Camp. *inniti* cum Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. (cf. 6, 2, 7.) Ald. Bad. utr. *anniti* vel *adniti* Basil. et reliqui. Suadet Badius *id agere.* Ego antiquum illud *vincere* reponerem, si aliud ejus exemplum ad manus esset pro *efficiendo* usurpati, ut vice versa *efficere* saepissime est pro *vincendo* sive *probando.* Nunc reliqui vulgatum, etsi longa correctionum serie e vestigiis antiquae scripturae deri-

bulum. *Innatare* autem comparant Graeco ἐπιπολάζειν.

29. *anniti.* v. Not. Crit.

neque deprehenſus orator, neque litigator deſtitutus eſſe videatur. Plerumque autem multa 30
agentibus accidit, ut maxime neceſſaria, et utique initia ſcribant, cetera, quae domo afferunt, cogitatione complectantur, ſubitis ex tempore occurrant. Quod feciſſe M. Tullium commentariis ipſius apparet. Sed feruntur aliorum quoque, et inventi forte, ut eos
959 dicturus quisque compoſuerat, et in libros digeſti; ut cauſarum quae ſunt actae a Ser. Sulpicio: cujus tres orationes exſtant; ſed ii, de quibus loquor, commentarii ita ſunt exacti, ut ab ipſo mihi in memoriam poſteri-

vatum. *neque deprehenſus.* Turic. Flor. inſerunt *at* (cf. §. 19.). *deſtitutus.* Turic. *deſtinatus.*

30. *complectantur.* Turic. *complectuntur*, et viciſſim *afferant* Jenſ. Tarv. *commentariis ipſius.* Guelf. *c. ſuis.* Goth. *ſuis c.* cum Voſſ. 2. Colb. *commentari ſi per ſuis* Voſſ. 1. qui et *appareret.* *et inventi forte.* Turic. *et tinnenti f.* Flor. (a pr. m.) *et tumenti fore.* Camp. *e. i. quoque f.* *dicturus.* Turic. *dicturis.*
ſunt actae a. Turic. *ſ. at acta ea.* Flor. *ſ. at actae a* (cf. §. 29.). Guelf. *ſ. apte a.* *orationes.* Turic. *oratores.*
ii. Sic Goth. (tac. Geſn.) Camp. Ald. *iis* Turic. Flor. Reliqui *hi.* *loquor.* Turic. Flor. (hic a ſec. m. *locor*)

30. *commentariis ipſius.* vide dicta ad 4, 1, 69. it. Sigon. aut Andr. Patric. ad Cic. fragm. Or. pro Gabin.
in libros digeſti. In verbo *digerendi* cf. *regerere* ad 3, 6, 59.
cauſarum — tres orationes. Cum non plures tribus orationes prodierint Ser. Sulpicii, aliquam multas tamen egit cauſas: quarum cum forte modo ſervati videri poſſint commentarii, tamen curam paene poſteritati ſcribentis oſtendunt. De ipſo cf. 10, 1, 116.

51 tatis videantur esse compositi. Nam Ciceronis ad praesens modo tempus aptatos libertus Tiro contraxit: quos non ideo excuso, quia non probem, sed ut sint magis admirabiles. In hoc genere prorsus recipio hanc brevem annotationem, libellosque, qui vel manu teneantur, et ad quos interim respicere
52 fas sit. Illud, quod Laenas praecipit, displicet mihi, quae scripserimus, in summas, sive commentarios et capita, conferre.

locis cum Alm. Vocem omittit Voss. 3. *videantur esse.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. exc. Bad. qui omittit *esse.* Reliqui *e. v.*

51. *Nam.* Guelf. *Jam* cum Voss. 3. *ideo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *in eo* cum Alm. Ald. *libellosque — teneantur.* Turic. *libellusque — teneatur.* *vel.* Flor. omittit cum Ald. *fas sit.* Flor. (a pr. m) *faxit.* (vide 2, 20, 9.) Guelf. *dixit* cum Voss. 3.

52. *Laenas.* Guelf. *laudas* cum Bern. *praecipit.* Turic. *praecepit*, sed et mox *displicit.* *mihi, quae.* Turic. Flor. Guelf. Camp. inserunt *ne in his* cum Bodl. Alm. Goth. Voss. 2. (horum uterque *nec*) 1. (hic *hoc ne in his*) 3. Bern. et edd. ante Bad. (post Camp. quidem *iis*). *ea* solum inserit Obr. *scripserimus, in.* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. inserunt *vel* cum Voss. 2. et edd. ante Bad. Sed Flor. Obr. *velut.* *summas, sive commentarios.* Turic. *summas commentarium.* Flor. (a pr. m.) *s. sine c.* Guelf. *s. in commentarium* cum Voss. 1. 3. Badius multum sibi licere ratus eam, quae hodie obtinet, invexit scripturam. Nimis leviter ille, cum de loco desperasset Regius. Equidem sic eum restitui posse arbitror: *mihi, vel in iis quae scripserimus velut in summas commentarium et capita conferre.* Hyperbaton quod est in accusativo *commentarium*

51. *qui vel manu teneantur.* „Id quoque permittam, ut „ipsa manu teneat orator „ejusmodi libellos et subinde „inspiciat." Fateor tamen displicere mihi *vel* illud. cf. not. crit.

52. *Laenas.* cf. 3, 1, 21. *quae scripserimus — conferre.* cf. not. crit.

facit enim discendi negligentiam haec ipsa fiducia, et lacerat ac deformat orationem. Ego autem ne scribendum quidem puto, quod simus memoria persecuturi. Nam id quoque accidit, ut revocet nos cogitatio ad illa elaborata, nec sinat prae-

locum dedit erroribus. Neque enim cuiquam credam, *commentarios* esse posse pro synonymo *summarum* et *capitum*. „Conferre" autem „commentarium in summas et capita" nihilo aut paulo durius dictum censeo quam „conferre ea „quae scripserimus in summas et capita". Alias quidem „conferre aliquid in libros" perhibentur, velut Prooem. tot. op. §. 25. 5, 5, 10. 8 Pro. 1. Erit igitur hic *conferre* idem quod *digerere*. cf. §. 30. „*Vel* in iis" interpretor, quia convenientius magisque probandum erat, eorum quae cogitaramus modo, non autem scripseramus, commentarium condere in capita et summas digestum. *enim discendi*. Sic Turic. Flor. Camp. *edisendi* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Ioann. Reliqui inserunt *et*. *quod simus*. Sic Guelf. Camp. (nisi quod hic *scimus*) cum edd. ante Capper. exc. Ald. Colin. Sed Turic. *non simus*. Flor. (a pr. m.) *quae simus*. Alm. ñ *simus* (cf. §. 26.). Reliqui inserunt *non*, quorum et Goth. (tac. Gesn.) qui' et *sumus*. *Quod* et *non* sibi invicem officientia vide §. 12. *nec* modo pro *ne* Turic. Flor. *persecuturi*. Sic Flor. (a pr. quidem m. *persecutura*) Guelf. cum Jens. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Bad. item a Stoer. inde ante Obr. *persecuturis* Turic. Reliqui *prosecuturi*. *id quoque*. Sic Turic. Flor. Camp.

lacerat ac deformat. „Cum „enim quaedam eorum quae „scripta sunt in commentariis „amplioribus, memoriae adhuc obversentur, quaedam „exciderint, quaedam ex parte „tantum se ostendant, emergantque: hinc tenorem orationis multum interpellari, „ac dissimilitudinem quandam oriri necesse est, quin „illa concurrentis oris vitia „existere, de quibus 11, 3, „121." Gesnerus.

quod simus — *persecuturi*. „Ubi satis fidere possumus „memoriae, ne scribendum „quidem esse censeo." Talia sunt 10, 6, 2. *memoriae* — *laxatur*. item ibid. §. 4. de Hortensio aliisque. Igitur indigere locum negatione

33 sentem fortunam experiri. Sic anceps inter utrumque animus aestuat, cum et scripta perdidit, et non quaerit nova. Sed de memoria destinatus est libro proximo locus, nec huic parti subjungendus, quia sunt alia prius nobis dicenda.

cum Alm. *hoc q.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Colb. Vall. Ald. Bad. Basil. Reliqui *hic q.*

33. *perdidit.* Flor. (a sec. m.) *perdit* cum Goth. Voss. 2. Jens. et edd. posterr. ante Stoer. *locus.* Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. *dicenda.* Turic. Flor. Camp. subjiciunt *de his* (Turic. *deis*, Camp. *de iis*) *quae sunt* cum Voss. 1. 3. Alm. (hic *de is*). Sed Goth. (tac. Gesn.) Guelf. *de his* modo. Paulo ante Turic. *sali pius* pro *sunt alia prius.*

non puto, quam inserunt post *quod.* 'Et hanc fidelitatem memoriae significari credo verbo *persequendi*, non *prosequendi.* Alioqui sane edisci vult quae scripta sint ab oratoribus, velut, quod refert Capper. 11, 2, 2. 44.

ARGUMENTUM LIBRI XI.

Apte dicendum esse. Cap. 1 — 5. *in diversis causarum generibus* — 6. *in singulis orationis partibus* — 8. *quid deceat, ante omnia spectandum* — 12. *non revera diversum hoc ab utili* — 15. *imprimis dedecet jactatio eloquentiae* — 17. *an Ciceronis hoc vitium fuerit.* — 25. *concedendam tamen nonnunquam fiduciam.* — 27. *suam auctoritatem oratori vel non vel parce esse interponendam.* — 29. *alia morum vitia.* — 31. *ipsa eloquentiae genera pro personis diversa* — 39. *neque pro personis oratorum tantum, sed eorum etiam pro quibus et de quibus dicunt.* — 45. *sed interesse etiam, apud quem dicamus* — 46. *habendam rationem temporis et loci* — 49. *conditionis causarum* — 57. *eorum contra quos dicimus* — 68. *quomodo interdum cavendum, ne offendas eos contra quos dicere cogeris* — 75. *quomodo judex captandus.* — 78. *quomodo tractanda in aliis ea, quorum nos ipsi nobis conscii* — 84. *quomodo res pudendae* — 85. *ratio minuendae invidiae.* — 92. *Diversissima dicendi genera merito laudari* — *Cap.* 2. *Memoria excolenda.* — 4. *causa et natura memoriae* — 11. *Simonides artis memoriae auctor* — 18. *ejus artis ratio* — 24. *ejusdem tamen in ediscendis iis, quae sunt orationis, nullus usus* — 27. *Simplicior ediscendi ratio.* — 40. *Omnium maxime confert exercitatio.* — 44. *An ad verbum sit ediscendum.* — 50. *Celebria memoriae exempla.* — *C.* 3. *Pronunciatio sive Actio.* — 10. *an rudis actio sufficiat.* — 12. *Naturae vitia.* — 14. *Vocis vir-*

tutes et vitia — 19. *cura vocis* — 24. *exercitatio* — 33. *pronuntiatio dilucida* — 35. *distincta* — 40. *ornata* — 43. *aequalis eadem et varia.* — 53. *Spiritus ratio.* — 57. *Cantandi vitium.* — 61. *Pronuntiatio apta.* — 65. *Gestus ratio* — 69. *decor* — 71. *significatio.* — 72. *Vultus.* — 82. *Ceterae corporis partes.* — 88. *Nimia imitatio.* — 92. *Recepti quidam manuum et digitorum gestus.* — 116. *Vitiosi gestus.* — 131. *de aliis quibusdam quae inter orandum fieri et agi solent* — 137. *Cultus et amictus ratio.* — 150. *Actionis diversitas pro personis et pro rebus, cum promiscuis quibusdam ad actionis decorem praeceptis.* — 177. *Non omnia tradi et doceri posse, cum alia alios deceant, et naturam suam quisque consulere debeat.*

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER UNDECIMUS.

960 I. Parata, sicut superiore libro continetur, facultate scribendi, cogitandique, et ex tempore etiam, cum res poscit, orandi; proxima est cura, ut *dicamus apte:* quam virtutem quartam elocutionis Cicero demonstrat, quaeque est meo quidem judicio maxime necessa-

Inscriptionis nihil in Turic. Flor. Guelf. Camp. Sed Goth. (tac. Gesn.) litteris aureis *De apte dicendo;* in Ambr. 2. litteris uncialibus designatur finis X. initium XI. libri.

1. *superiore.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *superiori.*
poscit. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *poscet.*
quaeque est meo. Sic Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. *quemque est m.* Turic. Reliqui omittunt *est*, quod mox ponunt in fine post *necess.* praeter Ambr. 2. Guelf. Tum Turic. *necessario: esse* autem post *Cicero* inserit Goth. male.

1. *ut dicamus apte.* Rectissime Capperonnerius remittit nos ad Hermogenem *de Formis dicendi* 2, 9. qui locus praeceptis refertus est prudentissimis.

Cicero. De Orat. 3, 10. *Quinam igitur dicendi est modus melior, — quam ut latine, ut plane, ut ornate, ut ad id, quodcunque agetur, apte congruenterque dicamus?*

2 ria. Nam cum ſit ornatus orationis varius et multiplex, conveniatque alius alii: niſi fuerit accommodatus rebus atque perſonis, non modo non illuſtrabit eam, ſed etiam deſtruet, et vim rerum in contrarium vertet. Quid enim prodeſt, eſſe verba et latina, et ſignificantia, et nitida, figuris etiam numerisque elaborata, niſi cum iis, in quae judicem duci
3 formarique volumus, conſentiant? ſi genus ſublime dicendi parvis in cauſis, parvum limatumque grandibus, laetum triſtibus, lene 96 1

2. *ſit.* Guelf. *omnis.* *illuſtrabit.* Turic. Flor. *luſtrabit* cum Alm. *is luſtrabit* Camp. Mox *et* poſt *deſtr.* omittit Turic. *prodeſt.* Turic. *pudem.* Ex Alm. *putē.* De Flor. ſiletur. cf. 10, 7, 20. *et nitida.* Turic. *eſt n.* Flor. (a pr. m.) *eſſe et n.* *etiam numerisque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Flor. pro *iis in quae* dat *his quae.* *duci.* Flor. *dici.*
3. *ſi genus.* Voſſ. 1. *ſegnius.* *parvum limatumque.*

2. *non modo non illuſtrabit.* Poſterius *non* codices aliquot, meorum quidem nullus, omittunt: quod defendunt, qui hujus ſtructurae plurima apud veteres exempla agnoſcere ſibi videntur. Nec facile reſponderi poteſt iis, quae Drakenborchus et disputat et auctoritate vincit ad Liv. 25, 26, 10. item ad 4, 21, 6. Addo Geſn. ad Plin. Epiſt. 8, 7, 2. Plerumque ſane negante apodoſi opus eſt, ut recte omittatur in protaſi altera negatio; quod ſolum ſe cum Perizonio ad Sanctium ferre teſtatur ad hunc locum Geſnerus. cf. praeter Lexicographos Ern. in Clave Cic. vocc. *non* et *modo*, nimis tamen leviter defungentem.

ſignificantia. Reſpondet hoc voci *plane* in loco Ciceronis ſupra indicato. cf. 10, 1, 49. item, in re quoque ipſa, 8 Pro. 31. Capper. et hic ἔμφασιν crepat.

3. *parvis in cauſis.* Salva elegantia praepoſitionem retineri hic poſſe non credo, cum praeſertim *adhibendi* verbum dativum flagitet. Neque tamen abeſt ea ab ullo libro.

parvum limatumque. Vide not. crit.

asperis, minax supplicibus, summissum concitatis, trux atque violentum jucundis adhibeamus? ut monilibus, et margaritis, ac veste longa, quae sunt ornamenta feminarum, deformentur viri; nec habitus triumphalis, quo nihil excogitari potest augustius, feminas deceat. Hunc locum Cicero breviter in tertio 4 de Oratore libro perstringit: neque tamen videri potest quidquam omisisse, dicendo, *non omni causae, neque auditori, neque personae, neque tempori congruere orationis unum*

Pro duobus hisce Basil. *limitatumque*, pessime. *parum* L. Guelf. Ex Voss. 2. *parvum limatum.*, absque copula, non conspirante Goth. (cf. 10, 7, 25.). An et ibi „*parum* limatum"? neque enim in reliquis plus uno apposito, praeterquam quod ultimo loco *trux atque violentum*. Sed quid tum fiet sententiae? *Satis limatum* ut sit „ornatu sufficiente, „non parco et maligno, conditum", magnopere vereor. Nam Cic. de Or. 1, 59. jungit „maxime *limatum* atque „*subtilem*" et Plin. Epp. 1, 20, 21. opponit „*limatioris*" et „*majoris*" ingenii vitium. Nostr. 2, 8, 4. item hic §. 31.

summissum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Jens. cum edd. ante Gesn. exc. Camp. Roll. Reliqui *subm.* cf. 6, 2, 16. 4, 2, 48. 7, 4, 27. Idem iidem mox §. 9. 16. (ubi tamen et Camp. sed per errorem *sum mittentes*, vicissim *subm.* Guelf. Goth. Jens. et edd. posterr. ante Gryph. acc. Roll. Gesn.)

concitatis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *cogitatis*. cf. 9, 4, 115. Modo *leve* Guelf. et mox *ac*, item Camp. *et veste* pro *ac v.* *deformentur*. Camp. *deformetur*. Goth. *deformantur*, recte improbante Gesn.

4. *Hunc locum*. Flor. inserit *librum*. cf. 10, 5, 21.

in tertio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm. nisi quod *in* ibi remanere significatur. *quidquam omisisse*. Turic. *quiquam misisse*. Flor. *q. submisse*. Goth. (tac. Gesn.) *omisse*. *neque — neque — neque*. Sic

4. *Cicero*. „de Orat. 3, 55. „Nec tamen haec Fabii verba „ita accipienda, quasi plane „nihil, praeter verba laudata,

genus. Nec fere pluribus in Oratore eadem. Sed illic L. Crassus, cum apud summos oratores, hominesque eruditissimos dicat, satis habet, partem hanc velut notare inter agno-
5 scentes. Et hic Cicero alloquens Brutum testatur esse haec ei nota; ideoque brevius a se dici, quanquam sit fusus locus, tracteturque a philosophis latius. Nos institutionem professi, non solum scientibus ista, sed etiam discentibus tradimus: ideoque paulo pluri-
6 bus verbis debet haberi venia. Quare notum sit ante omnia, quid *conciliando*, *docendo*, *movendo* judici conveniat: quid quaque parte orationis petamus. Ita neque vetera, aut translata, aut ficta verba in *incipiendo*, *nar-*

Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *nec* — *nec* — *nec*. Modo Guelf. *nec* (quod et Goth. tac. Gesn.) *tamen*. Mox §. 6. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. *nec vetera* cum edd. ante Gryph. acc. Obr. item Camp. *nec decurr.*

fere. Flor. (a pr. m.) *flere.* *Oratore.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Camp. *oratione.*

5, *haec ei.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) *e. h.* *latius.* Camp. *latinis.* *institutionem.* Turic. *institutione* cum Voss. 1. 3. *debet haberi.* Guelf. *d. habere.* Goth. *decet h.* cf. 3, 9, 8, 8, 3, 11. nec tam male, quam videbatur Gesnero, si *veniam* scribatur. cf. 9, 4, 67. Tac. Ann. 15, 67. „nosci *decebat* militaris viri sensus incomtos „et validos."

6. *sit ante.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *nobis.* *aut translata.* Camp. *nec t.* cum Bad. Basil. Obr. male. *in incipiendo.*

„esset, apud Ciceronem de „hoc argumento. Sunt enim „pluscula. Ita illud *aptum*, „quod πρέπον vocat, tractat in „Oratore c. 21. sq." Gesnerus.

notare. cf. 1, 5, 17.

6. *conciliando.* cf. 4, 3, 9.

rando, argumentando tractabimus, neque decurrentes contexto nitore circuitus, ubi dividenda erit caussa, et in partes suas digerenda,

Guelf. Camp. omittunt praepositionem cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. acc. Roll. *imponendo* Goth. cum Voss. 2. *verbo* Flor. a pr. m. *decurrentes.* Flor. Guelf. Ambr. 2. *decurrentis* cum Goth. et edd. ante Burm. exc. Camp. Modo §. 4. *agnoscentis* quoque Ambr. 2. et mox *partis,* sed solus. Nostrum et Rollinus reponi jusserat.

dividenda. Turic. *dividendo.* Guelf. *videnda.*

digerenda. Turic. Flor. *digendas.* Alter a sec. m. quan-

tractabimus. Non est dubitandum, quin *tractare* hic plane dicatur pro *usurpare,* in quo cum haereret Rollinus, *aptabimus* suasit reponere. Neque erat quod huc traheret Burmannus eum *tractandi* significatum, in quo est religiosa quaedam cura et diligentia, anxiumque, ut ipse dicit, examen, et de hoc quidem cf. nos ad 4, 1, 18. Sufficit quod *tractare* est manu apprehendere, qua ratione *arma tractare* dicimus, unde facile elicitur, qua hic opus est, usus frequentis significatio. Hanc ipsam seorsim ex hoc loco recenset Forcellinus in v., usus ille *adhibendi* verbo in declarando, quod recte in hac potestate improbat Ruhnkenius, indicante doctissimo Schaefero ad Dionys. de Compos. p. 41. Quo hinc remittit Burm. 7, 1, 20. *tractare* aliud est. Sed superest aliquid, quod vetet me acquiescere in hoc loco. Quod enim *tractare* vim suam extendere etiam ad sequens *decurrentes circuitus* dicit Burmannus, etsi nemo oblocutus est, quicunque tamen locum diligenter inspexerit, nequaquam probabit. Noluit Quintilianus singula hic verba opponere (quare errarunt, qui pro „*aut* translata" mallent „*nec* t."), sed integras sententias, velut *neque — tractabimus, neque — dabimus, nec* (malim *neque*) — *siccabimus.* Ita, puto, apparet, *decurrentes* quoque illos *circuitus* desiderare suum verbum, nec posse illo *tractandi,* quod *verbis* assignatum erat, defungi. Cujus necessitatis imprimis admonet, quod postremo loco itidem intercurrit *ubi — erit,* sicut et hic. Quale autem hoc fuerit verbum, equidem non dicam, cum nullum succurrat adeo proprium aut ductibus congruens, ut assensum imperet. Interim suadebo post *digerenda* inserere *continuabimus,* in cujus clausula reliquis hic comparentibus nimis

neque humile atque quotidianum ſermonis 96
genus, et compoſitione ipſa diſſolutum, epilogis dabimus, nec jocis lacrimas, ubi opus
7 erit miſeratione, ſiccabimus. Nam ornatus omnis non tam ſua, quam rei, cui adhibetur, conditione conſtat: nec plus refert, quid dicas, quam quo loco. Sed totum hoc, *apte dicere*, non *elocutionis* tantum genere conſtat, ſed eſt cum *inventione* commune. Nam ſi tantum habent etiam verba momentum, quanto res ipſae majus? Quarum quae eſſet obſervatio, ſuis locis ſubinde ſubjecimus.

tum quidem agnoſco, *diſenda.* Guelf. Camp. *dirigenda* cum Goth. Voſſ. 2. Bodl. Andr. et aliquot Burm. cf. 10, 4, 1. item Drakenb. ad Liv. 8, 22, 5. *neque humile.* Turic. *nege h.* Flor. (a pr. m.) *neget h.* *lacrimas, ubi.* Aldus, Regio obſecutus, inſerit *nec* Badio recte improbatus. *opus.* Flor. (a pr. m.) *potius.*

7. *omnis non tam.* Camp. negationem omittit.

totum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *circum* cum Alm.

ſed eſt — commune. Turic. *ſ. et cum inventione.* Flor. *ſ. et in inventione.* Ab *Alm.* nonniſi exulare dicitur vox *commune.* Goth. *ſ. etiam c. i. c.* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. An primitus fuit *ſ. eſt commune inventioni?*

habent. Guelf. *habeat* cum Voſſ. 1. 3. *habeant* Ambr. 2. cum Ald. *res ipſae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *re in ipſa.* Ambr. 2. *r. ipſe.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *r. ipſa.*

majus. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *magis* cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *ſubjecimus.* Turic. *ſubiemus.* Camp. *ſubjiciemus.*

ſimili erroris cauſa facile deprehenditur. cf. 11, 3, 84. ubi habes „*continuos* et d. l.“ *Circuitus* quidem pro *periodis* dici nemo non videt, et cf. §. 49.

compoſitione — diſſolutum. cf. 10, 4, 1.

7. *conditione conſtat — genere conſtat.* Vide mihi iisdem vocibus iterandis non parcentem! cf. 10, 2, 12.

Illud eſt diligentius docendum, eum demum 8 dicere apte, qui, non ſolum *quid expediat*, ſed etiam *quid deceat*, inſpexerit. Nec me fugit, plerumque haec eſſe conjuncta. Nam quod decet, fere prodeſt: neque alio magis animi judicum conciliari, aut, ſi res in contrarium tulit, alienari ſolent. Aliquando 9 tamen et haec diſſentiunt. Quoties autem pugnabunt, ipſam utilitatem vincet quod decet. Nam quis neſcit, nihil magis profuturum ad abſolutionem Socrati fuiſſe, quam ſi

8. *diligentius.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſubdiligentis.* Tuber hoc eminens natum ſuſpicor eodem errore, quo iſtam paulo ante omiſſionem, §. 6. poſt *digerenda.* *docendum.* Camp. *dicendum* (qui et mox omittit *demum*) cum Jenſ. Tarv. *quid exp.* Turic. Camp. *quod e.* cum Goth.

ſed etiam — conjuncta. Nam. Turic. Flor. (hic a pr. m., nec fortaſſe omnia haec, ſed poſt *deceat* modo) omittunt. Alm. et ipſe ignorat haec: *inſpexerit — conjuncta. Nam.* (cf. 10, 7, 26.) Inter haec pro *q. deceat* Goth. (tac. Geſn.) *q. decet.* *quod decet.* Flor. (a ſec. m.) Ambr. 2. Camp. *q. deceat* cum Alm. (qui et *quid*) Voſſ. 1. 2. 3. Goth. Jenſ. Tarv. *judicum.* Flor. (qui et mox *ſolet*) Camp. *judicium* cum Voſſ. 3. cui Burmannus, ut et aliquot praeterea noſtri etiam in Declamm. locis, praeſidium fruſtra quaerit ex grammatica, remittens ille ad VV. DD. notas in Declam. 310. (p. Burm. 610.). Tu vide nos ad 2, 16, 4. ubi totum cap. 16. libri ſec. de Analogia Voſſiani conſulendum.

9. *profuturum ad abſolutionem.* Turic. Flor. *profuturam abſ.* Ex Alm. nil niſi *profuturam.* Camp. hoc ſolum mutat, ut *abſolutionem* praeferat. *Socrati.* Flor. Gualf.

8. *quod decet, fere prodeſt.* „Vid. quae laudamus ad 8 pr. „19." Geſnerus.

9. *vincet.* Fruſtra Francius reponere volebat *vincat.* Neque enim tam ſuadet Fabius, quam praedicit, quid facturus ſit optimus quisque orator, idemque vir.

profuturum ad abſolutionem Socrati. De hac re vulgo nota omnia, et recte lecterem

eſſet uſus illo judiciali genere defenſionis, et oratione ſummiſſa conciliaſſet judicum animos ſibi, crimenque ipſum ſollicite redarguiſſet? Verum id eum minime decebat: ideoque ſic egit, ut qui poenam ſuam honoribus ſummis eſſet aeſtimaturus. Maluit enim vir ſapientiſſimus, quod ſupereſſet ex vita, ſibi perire, quam quod praeteriſſet. Et quando ab hominibus ſui temporis parum intelligebatur, poſterorum ſe judiciis reſervavit, 965

Camp. *Socratis* cum edd. ante Bad. Noſtrum tueri videtur Turic. *illo.* Turic. Flor. *ille.* Guelf. omittit *uſus.*
10. *poſterorum.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *poſteriorum* cum Voſſ. 3.

Geſnerus remittit ad Apologiae Socratis Xenophonteae principium, ubi in editione Bachio - Zeuniana referuntur veterum loca huc facientia; item conſulendi VV. DD. ad Diogenem Laërtium 2, 40. Quod eſt mox de *Lyſia*, cf. 2, 16, 30.

10. *poenam — aeſtimaturus.* Cum lites, id quod monet Geſnerus, dicantur aeſtimari quinquaginta v. c. talentis, ingenioſe potuit a Fabio dici Socrates *poenam* (i. e. quod adverſarii imperitique cives poena dignum cenſerent) *aeſtimaſſe ſummis honoribus*, qui ſibi victum in Prytaneo publice praebendum adjudicaſſet. Idem Geſnerus hoc noſtri loco *poenae* vocabulum vindicari cenſet apud Cic. de Or. 1, 54. contra Criticorum dubitationes, cui accedit Erneſtus.

Maluit — praeteriſſet. Vix ſublimius ullum et gravitatis plenius dictum reperias ex ingenioſis illis et *a periculo petitis* (2, 11, 3.), quae vocantur ὀξύμωρα. Doleas, quod ſuam quodammodo vim infringit, ſibique ipſe officit noſter mox eadem iterando. Neque enim *brevi detrimento — ultimae ſenectutis aevum ſeculorum omnium conſecutus* Socrates (quanquam et haec per ſe egregie dicuntur) quidquam aliud eſt, quam hoc ipſum, quod nunc laudamus. Et *ſecula* illa mox quoque recurrunt §. 13. Praeſtabat prius ſolum ponere, quod haud dubie melius eſt altero.

brevi detrimento jam ultimae senectutis
aevum seculorum omnium consecutus. Itaque 11
quamvis Lysias, qui tum in dicendo praestantissimus habebatur, defensionem illi scriptam
obtulisset, uti ea noluit: cum bonam quidem,
sed parum sibi convenientem, judicasset. Quo
vel solo patet, non persuadendi, sed bene
dicendi finem in oratore servandum, cum
interim persuadere deforme sit. Non fuit hoc
utile absolutioni: sed, quod est majus, homini
fuit. Et nos secundum communem potius 12
loquendi consuetudinem, quam ipsam veritatis regulam, divisione hac utimur, ut ab eo,
quod deceat, utilitatem separemus. Nisi forte
prior ille Africanus, qui patria cedere, quam

11. *qui tum.* Inserunt *unus* marg. Basil. et ed. Gryph. (1536.) quod collaudat Burm. Sed auctoritate caret.

obtulisset. Sic Turic. Flor. (hic per *p*) Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *attulisset.* *cum bonam.* Flor. Camp. inserunt *eam* cum Ald. Dicitur *ea* inserere Alm. (cf. §. 8.) *persuadendi.* Turic. *persuadendum.* *interim.* Camp. *interdum.*

absolutioni. Flor. *absolutione.*

12. *Et nos.* Guelf. *Etiam n.* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. (qui omittit particulam.) Non displicet.

quam. Turic. omittit. Goth. pro *quam cum* dat *quantum.*

jam ultimae. Nisi abesse prius, transponi tamen velim.

11. *non persuadendi — in oratore servandum.* Conferendam esse nostri disputationem lib. 2. cap. 15. certatim monent VV. DD. Vix tamen hic acquiesco in *oratore,* pro quo reponendum mihi videtur *oratione,* frequentissima confusione. cf. inter plurima 9, 4, 101. Saltem *oratio* magis quam *orator* accedit ad illud *rhetorices* vocabulum, quo proprie indigebat locus noster.

Non — absolutioni: sed — homini. In *homine* cf. 6, 3, 54.

12. *Africanus, qui patria.*

cum tribuno plebis humillimo contendere de innocentia ſua maluit, inutiliter ſibi videtur conſuluiſſe: aut P. Rutilius, vel cum illo paene Socratico genere defenſionis eſt uſus, vel cum, revocante eum P. Sulla, manere in exilio maluit, quid ſibi maxime conduceret, neſcie-
12 bat. Hi vero parva illa, quae abjectiſſimus quisque animus utilia credit, ſi cum virtute conferantur, deſpicienda judicaverunt: ideoque perpetua ſeculorum admiratione celebrantur.
13 Neque nos ſimus tam humiles, ut
14 quae laudamus, inutilia credamus. Sed hoc

Mox *de inn.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Ambr. 2. Guelf. Tarv. omittunt *de* cum Voſſ. 1. 2. 3.

Rutil. vel. Turic. Flor. (ſic a pr. m.) omittunt cum Alm. *Sulla.* Libri quidem mei et hic *Sylla*, nec quidquam contra eos annotatur e Turio. Flor. Ambr. 2. ut nec ullo praeterea, ubi hoc nomen legitur, loco, vel ex his, vel ex Ambr. 1. Sed viciſſim quoque ſilent conferentes ad 11, 1, 85. ubi repente Burm. et cum eo Geſn. *Sulla*, praeter 1, 4, 25. nam et ibi *Sullae* Burm. Geſn. ſed Flor. Ambr. 1. *Syllae*. Turic. ſiletur. Veterem formam fuiſſe per U, argumento ſunt iſta *ſullaturit* 8, 3, 32. 8, 6, 32. ubi nullà de U in vett. dubitatio; cf. nos ad 5, 10, 30.

quid ſibi. Turic. Flor. Guelf. Camp. *quod ſ.* cum Goth. Jenſ. Tarv. Modo *revocantem* Flor.

13. *ſimus.* Flor. Camp. *ſumus* cum Alm. Noſtrum Turic. (cf. §. 11.), quod praeſtat.

14. *hoc.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voſſ. 2. 3.

„Enarrat Liv. 38, 51 ſq." Geſnerus. adde et cap. 56. item Gell. 4, 18. Appian. Syriac. c. 40. p. (Schweigh.) 597 ſeq.

Rutilius. cf. 5, 2, 4. Repulſae hujus, quam ab eo Sulla tulit, gloriam celebrant et Seneca aliquot ibi poſitis locis et Ovidius ex Ponto 1, 3, 63 — 66.

qualecunque discrimen raro admodum evenit. Ceterum idem fere, ut dixi, in omni genere caufarum et proderit, et decebit. Eft autem, quod omnes et femper et ubique deceat,
964 *facere ac dicere honefte:* contraque neminem unquam ullo in loco, *turpiter.* Minora vero, quaeque funt ex mediis, plerumque funt talia, ut aliis fint contemnenda, aliis non fint, aut *pro perfona, tempore, loco, caufa* magis ac

Ald. *evenit.* Ambr. 2. Camp. *eveniet* cum Goth. Voff. 3. (an 2?) Ald. *eveniret* Guelf. cum Voff. 2. (an 3?). *Ceterum.* Flor. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voff. 1. Mox Turic. *id eft* pro *idem.*

ubique deceat, facere. Sic Turic. Omittit Flor. *facere*, fed a fec. m. eo loco reponit *perfuadere.* Ambr. 2. Guelf. Camp. *u. perfuadere* cum Voff. 3. et edd. (de Jenf. err. Gefn.) ante Gryph. exc. Bad. pr. qui noftrum, nifi quod *decet.* Ex Alm. refertur, *deceat* trajectum effe poft *honefte.* (cf. §. 13.) Goth. *u. fuadere* cum Voff. 1. et reliquis edd.

honefte: contraque. Camp. Ald. Bad. fec. Bafil. inferunt *honefteque deceat facere* (praeter primum, ultimo loco ponentes *deceat*) cum aliquot apud Burm. Mox edd. ante Gefn. haec tantum infernnt, *facere deceat*, quae nullus agnofcit codex. *unquam ullo.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui transponunt. Mox *in* omittunt Flor. (a pr. m.) Camp. cum Voff. 1. *quaeque.* Camp. *quae*, quod volebat Regius. *plerumque.* Flor. (a fec. m.) Ambr. 2. Guelf. *plura* cum Goth. Voff. 2. Vall. Bern. Jenf. et edd. pofterr. ante Gibf. exc. Ald. Bafil. Gryph. *talia, ut.* Turic. *alii aut.* *contemnenda.* Sic (nifi quod per p poft m) Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *con-*

14. *ut dixi.* §. 8.

Eft autem — honefte. Recte Gefnerus confert §. 42. Mox poft *contraque* an forte excidit *quod?*

ex mediis. Ita *medias artes* dixit 2, 20, 1. *quae neque laudari per fe neque vituperari poffent.*

contemnenda. cf. 5, 13, 22.

minus vel excusata debeant videri, vel repre-
15 hendenda. Cum dicamus autem de rebus aut alienis, aut nostris, dividenda ratio est eorum, dum sciamus pleraque neutro loco convenire. Imprimis igitur omnis sui vitiosa jactatio est, eloquentiae tamen in oratore praecipue; affertque audientibus non fastidium modo,

cedenda. *excusata.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Colb. Bern. et edd. ante Stoer. Reliqui *excusanda.* Mox Camp. *debent.* Sed Bern. pro *m. ac m. vel e.* modo *m. vel m. e.*

15. *tamen in oratore — audientibus non fastidium.* Turic. Flor. (etsi hic *mentionibus*, nec apparet, an det *non;* sed omnia vulgata habet a sec. m.) *t. entionibus non f.* cum Alm. Modo *eloquentiae* omittit Camp. Diffidendum sane est supplementis iis, quae recentiores praestant Codd. et illud „*in* „*oratore praecipue*" supervacuum potest videri, quippe cujus vis ipsa lateat in *eloquentiae* vocabulo. Deinde, nisi forte superstitiosa veterum libb. reverentia labor, *affert* non esse illud, quod requirebatur, verbum dixerim, sed magnopere languere. *Movet* expectabas, velut est 2, 4, 29; quanquam non nego similem fere usum verbi 11, 3, 5. Neque tamen, si maxime haec recte a me sentiuntur, expedio et eruo loci constitutionem, quae vetustissimorum Codd. vestigia referat;

excusata. Magis pro nomine hoc accipiendum quam pro participio.

15. *loco.* Attende hoc fere dici hic pro *persona.* Qui enim *sua* tractat, alio est *loco* quam qui *aliena.* Agitur hoc praecepto de eo quod in orando aut ut litigatores dicimus, aut ut advocati. cf. 4, 1, 45. 46. 6, 2, 36. item hic §. 38. 55. 59. 84. Hoc si animadvertisset Gedoynus, non erat, quod haereret in verbis hisce. Sunt autem multa (h. e. *pleraque*) neque ab litigatore proferenda, neque ab advocato.

vitiosa jactatio. „Cic. Divin. „in Caec. 11. *Cum omnis ar-* „*rogantia odiosa est, tum illa* „*ingenii atque eloquentiae* „*multo molestissima.* Id. Orat. „42. *Eloquentiam illi ipsi qui* „*consecuti sunt, tamen ea se* „*valere dissimulant* etc. plura „enim sunt ibi patre eloquen„tiae dignissima." Gesnerus.

eloquentiae tamen — audientibus. cf. not. crit.

sed plerumque etiam odium. Habet enim 16
mens nostra natura sublime quiddam et erectum, et impatiens superioris. Ideoque abjectos, aut summittentes se, libenter allevamus, quia hoc facere tanquam majores videmur: et, quoties discessit aemulatio, succedit humanitas. At qui se supra modum extollit, premere ac despicere creditur, nec tam se majorem, quam minores ceteros facere.
Inde invident humiliores (nam hoc vitium est 17
eorum, qui nec cedere volunt, nec possunt contendere), rident superiores, improbant boni. Plerumque vero deprehendas arrogan-

quid in istis *tionibus* (*en* enim est a *tamen*) lateat nequaquam comminiscens. Cave *tironibus* inde exculpas, quorum nulla hic ratio. Illud satis intelligere videor, *sui* esse delendum, quippe natum ex male geminatis vicinis inter se litteris. *Eloquentiae* enim genitivus non recte procedit, cum jam alter auditus est *sui*, nec locus convenit voci diremtae ab eo unde pendet: *jactatio*. Alia res est §. 50. Totum hunc sensum, *vitiosa* — *humanitas*, exhibet Florilegium Santenianum. In quo quidem omittuntur, sed consulto, *eloquentiae* — *praecipue* et pro *abj.* *aut* est *a. et*, et in fine *humilitas* (monachum decente vitio) scribitur (cf. 9, 4, 88.). Cetera congruunt receptae. Sententiae causa Almelovenus comparat 1, 6, 40. ubi tamen longe minus *odiosum* quam hic *odium*. Etiam 4, 1, 9. habes *jactationem eloquentiae*.

16. *erectum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *rectum* cum Alm. cf. 11, 3, 72.

17. *nam hoc vitium.* Sic Flor. (a sec. m.) Camp. Ald. Basil. Gryph. cum Vascos. Steph. Roll. Capper. Sed Turic. Flor. *nam hoc officium.* Officiunt sibi invicem *nam* et *H* (cf. 9, 4, 140.), et *officium* facile oriebatur ex *hoc vitium*. Illud ex Alm. quoque refertur, *nam* non item (cf. §. 14.).

boni. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth.

17. *invident humiliores* — *boni.* Hac, quam Capper. *rident superiores, improbant* signavit, parenthesi apparet

tium falſam de ſe opinionem: ſed in veris quoque ſufficit conſcientia. Reprehenſus eſt in hac parte non mediocriter Cicero, quanquam is quidem rerum a ſe geſtarum major quam eloquentiae fuit in orationibus utique
18 jactator. Et plerumque illud quoque non

Voſſ. 2. Vall. Alm. Locat. Venet. Ruſc, Obr. Roll. Capper. Geſn. Bip. Sed Guelf. *bonis* cum Jenſ. Tarv. Reliqui *bonos*. Noſtrum volebat et Regius. *falſam*. Sic Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. Vidov. *falſum* Turic. Reliqui *fallacem*. *de ſe*. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. *in veris*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. cum edd. ante Gryph. acc. Obr. Geſn. Bip. *in his veris* Voſſ. 1. 3. Reliqui *in his veri*. *major quam*. Ambr. 2. omittit, relicta lacuna.

18. *Et plerumque*. Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp.

continuari iſta, *invident* — *rident* — *improbant;* ſalva et eleganti ſtructura. Vulgo, quae et mea primum erat ratio, *vitium* refertur ad id quod proprie hic tractatur, *jactationis vitium*, ſicut aliquoties, quorum maxime illud ſit, quod reprehendat, ſolet ſubjicere noſter, velut 10, 2, 16. Sed primum vix poteſt demonſtrari, eos *qui ſe ſupra modum attollant* omnes eſſe tales, ut *nec cedere velint nec poſſint contendere*, deinde nonniſi trajiciendo vocabula plura talis contingit interpretatio; et ſuaſit ejusmodi quid Burmannus, duriore ſane nec facile probanda medicina. Sine *nam* tamen procedere nequaquam poteſt interjecta haec ſententia. Cum illo, ut carere poteramus hoc additamento, ita ſua ſe illud tuetur elegantia et proprietate.

in veris quoque. Intellige „in veris *rebus*" vel, quod commendat Geſnerus, „*eloquentiae bonis*."

Reprehenſus — Cicero. Teſtem hujusmodi de Cicerone judicii Pſeudo-Turnebus demonſtrat Plutarchum in comparatione Demoſthenis et Tullii. Is quidem contra quam noſter τελευτῶν δὲ ait οὐ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς εἰρημένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγραμμένους, ὥσπερ Ἰσοκράτει καὶ Ἀναξιμένει τοῖς σοφισταῖς διαμειρακευόμενος, οὐ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄγειν ἀξιῶν καὶ

ſine aliqua ratione fecit. Aut enim tuebatur eos, quibus erat adjutoribus uſus in opprimenda conjuratione, aut reſpondebat invidiae: cui tamen non fuit par, ſervatae patriae poenam paſſus exilium: ut illorum, quae egerat in conſulatu, frequens commemoratio poſſit videri non gloriae magis, quam defenſioni, data. Eloquentiam quidem cum 19
pleniſſimam diverſae partis advocatis concederet, ſibi nunquam in agendo immodice

Ac p. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui *At p.* Ambr. 2. omittit haec omnia, *utique — quoque*, cum lacuna item. *fecit.* Turic. Flor. *facit* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. pr. ut et infra §. 43. Turic. *fecit.* Hic Voſſ. 3. vehementer turbare et mutilare orationem dicitur. *adjutoribus uſus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *a. a.* Mox *in* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. manu). Hic quoque Ambr. 2. pro *enim — erat* dat *in* et mox lacuna intercedente *a. u. i. o.*, iterum poſt aliquod intervallum *pondebat.* In altera omiſſione peccare dicuntur idem Voſſ. 1. 3. ſed ſine lacunae mentione, ex quibus refertur *ponebat*, unde aliquid exculpere conatur Burmannus; fruſtra ille. Nobis animadvertenda eſt Ambr. 2. et Voſſianorum 1. 3. conſpiratio. Nihil ejusmodi in Guelf. *in conſulatu.* Ambr. 2. *conſula.* Voſſ. 1. 3. *conſulatu.* Guelf. Exc. Santen. *conſul* cum Goth. Voſſ. 2.

19. *concederet, ſibi nunquam.* Turic. Flor. *concedere ſ.* omiſſo *nunquam*, quod et abeſt ab Alm. ſed a ſec. m. reponit

ὀρθοῦν. Vocem *utique*, quae mox legitur, aſtringes ad *in orationibus*, ut, etiamſi forte in alio ſcribendi genere vel eloquentiam jactaverit Cicero, in orationibus ſaltem nihil ejusmodi fecerit. Eſt igitur *utique* pro *duntaxat*: cf. mox §. 21.

18. *reſpondebat.* cf. 5, 7, 14.

19. *diverſae partis advocatis.* Velut Hortenſio Pro Quintio.

arrogavit. Illius ſunt enim, *Si, judices, ingenii mei, quod ſentio quam ſit exiguum.* et, *Quo ingenio minus poſſum, ſubſidium mihi*
20 *diligentia comparavi.* Quin etiam contra Q. Caecilium de accuſatore in Verrem conſtituendo, quamvis multum eſſet in hoc quoque momenti, uter ad agendum magis idoneus veniret, dicendi tamen facultatem magis illi detraxit, quam arrogavit ſibi: *ſeque non conſecutum, ſed omnia feciſſe, ut poſſet eam con-*
21 *ſequi*, dixit. In epiſtolis aliquando familia-

Flor. *arrogavit.* Turic. *interrogavit.* Flor. (a pr. m.) *inrogavit.* Alm. *introgavit.* *enim, Si, judices, ingenii mei.* Sic Flor. (quanquam non doceor, an *mei* habeat) Ambr. 2. (hic quidem *ingeni*). Sed Turic. ex hisce proſcribit *enim* cum Voſſ. 3. et Guelf. ut opinor, neque enim ſatis clare notavi. *Illius enim ſi jud. i. mei* Bern. Omittunt Goth. Voſſ. 2. *ſunt enim*, et videtur, id quod ex Voſſ. 2. referunt, etiam Goth. dare *ingenii mei.* Camp. *ſunt ſi quid eſt in me ing. jud.* Reliqui *ſ. enim ſi quid eſt in me ing. jud.* cf. 11, 3, 97. Duplex I genitivi in Cicerone non tulerim, in Quintiliano referente Ciceronem libentiſſime. cf. praef. noſtr. p. LXXV. *et, Quo ingenio minus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *poſſum* antevertit vocabulo *minus*) Ald. Conſentiunt Ambr. 2. Guelf. Voſſ. 3. Bern. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. qui tamen pro *quo* dant *quod;* item Camp. Goth. (err. Geſn.) Voſſ. 2. Vall. ſed *quia* exhibentes pro *quo.* Reliqui *et nam quo m. i.* *diligentia.* Turic. Camp. *diligentiam.* Ald. *ſubſidio — diligentiam* cum Bad. Baſil. et edd. Cic.

20. *magis idoneus.* Flor. *minus i.* *non conſecutum, ſed omnia.* Flor. *n. ſecut o.* a ſec. m. *n. c. o.* Mox *ea* pro *eam* idem cum Camp. Sed Ambr. 2. *etiam.*

Illius ſunt — comparavi. Principia ſunt vel ex principiis Quintianae et orationis pro Archia; mutata illa paulum ab iis quae legimus in noſtris edd.

riter apud amicos, nonnunquam in dialogis, aliena tamen persona, verum de eloquentia sua dicit. Et aperte tamen gloriari, nescio an sit magis tolerabile vel ipsa vitii hujus simplicitate; quam illa in jactatione perversa, si abundans opibus pauperem se, nobilis obscurum, et potens infirmum, et disertus imperitum plane et infantem vocet. Ambitiosum

21. *aliena.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Voss. 1. 3. Jens. et posterr. ante Ald. *sub* Goth. (tac. Gesn.)
tamen. Goth. *cum*, cum Jens. et edd. posterr. ante Ald.
verum — *gloriari.* Interjecta omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Kapp. *ipsa vitii.* Turic. Flor. (nisi quod ex hoc *cupit*) *i. alia cupi* cum Alm. *i. illa v.* Camp. cum Ald. Vidov. *illa in jactatione.* Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *in.* *se, nobilis.* Turic. *sed n.* Flor. *si n.* Nobiscum faciunt Alm. Vascos. Steph. Capper. Gesn. Bip. Reliqui et scripti et excusi inserunt *neget*, Camp. *neget si.* *infirmum, et disertus.* Bad. inserit *i. quam si se d.* cum posterr. ante Capper. Ipse sane Bad. invexit hoc, sed ut remedium, si retineretur *neget*, quod ipsum improbabat; et *sic* suadens, nec recipiens tamen, pro *si* ante *abundans.* Gesnerus, carens ille prima Badii ed., auctorem hunc perversae quae obtinebat scripturae suspicatur; sed recta ante se restituentem Capper. tacet. *vocet.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vocent.* *Ambitiosum.* Sic Turic. Flor. Reliqui *Ambitiosissimum.*

21. *illa in jactatione perversa.* Neutro genere accipe *illa perversa*, nec quidquam offendet in loco, quem varie tentarunt VV. DD. cum abesset *in* praepositio. *Simplicitatem* vide ad 2, 2, 5. et cf. Juvenalem 2, 18. „Horum „*simplicitas* miserabilis."

Ambitiosum. Plane pro *superbum.* cf. §. 50. 67. 12, 11, 14. et aliquot Senecae loca in epistolis p. Bip. 407. 408. bis. 410. Martial. 9, 63. item nos ad 6, 4, 6. *Deridetur* auditor, cum quem divitem novit is, ei se pauperem venditat, ne sperans quidem ullum mendacii successum.

22 gloriandi genus est, etiam deridere. Ab aliis 966
ergo laudemur. Nam ipsos, ut Demosthenes ait, *erubescere, etiam cum ab aliis laudabimur, decet.* Neque hoc dico, non aliquando de rebus a se gestis oratori esse dicendum, sicut eidem Demostheni pro Ctesiphonte: quod tamen ita emendavit, ut necessitatem id faciendi ostenderet, invidiamque omnem in
23 eum regereret, qui hoc se coëgisset. Et
M. Tullius saepe dicit de oppressa conjuratione Catilinae; sed modo id virtuti senatus, modo providentiae deorum immortalium assignat. Plerumque contra inimicos atque

22. *Ab aliis ergo.* Turic. *alia ab illis* cum Alm. sed Flor. (a pr. m.) *alia ab aliis.* (cf. §. 17.) Illud consulto novatum puto, quod in Florilegio est, *ab aliis laudari mereamur*, ut mox *nam nos erub.* *erubescere, etiam cum.* Turic. *e. id jam et c.* Flor. *e. etiam et c.* *laudabimur.* Guelf. *laudamur* cum Jens. et posterr. edd. ante Stoer. exc. Ald. *hoc se coëgisset.* Guelf. Excerpta Santeniana *haec s. dicere c.* Obr. nostris subjicit *eloqui.* Burmannus Gronovium appellat ad Liv. 4, 26, 10. ubi etiam copiosior Drakenb.

23. *sed modo.* Turic. inserit *id*, quod modo ante *faciendi* omittit Flor. a pr. m. Semel *id* hic ponit Camp. ante *modo.*

22. *ut Demosthenes ait.* pro Corona p. Rsk. 270. τοῦ δὲ παιδείας σοι θέμις μνησθῆναι; ἧς τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς τετυχηκότων οὐδ' ἂν εἷς εἴποι περὶ αὑτοῦ τοιοῦτον οὐδὲν, ἀλλὰ κἂν ἑτέρου λέγοντος ἐρυθριάσειεν. Alter locus ejusdem est orationis in principio p. ib. 226. 27.

23. *Et M. Tullius.* „Eleganter ipse causam dicit pro „Domo c. 35. *Quis unquam „audivit, cum ego de me nisi „coactus ac necessario dicerem? „etc.*“ Gesnerus. Haec iis quidem, qui cum Marclando faciunt, minus ad rem pertinere videbuntur. Fateor autem scabri aliquid me sentire in Quintiliani oratione. Quid est quod *id* sequitur

obtrectatores plus vindicat sibi. Erant enim tuenda, cum objicerentur. In carminibus 24
utinam pepercisset, quae non desierunt carpere maligni,

Cedant arma togae, concedat laurea linguae.

et

O fortunatam natam me consule Romam.

Erant — objicerentur. Turic. *erat — obiceretur.*
24. *laurea linguae.* Turic. Flor. *laudare.* Ille subjicit ad *linnae*, criticam annotationem (cf. 10, 7, 29.); hic praecedente *oppressa conjuratione?* Nec pluralem illum facile concoquo, *Erant — objicerentur.* An reponemus haec: „sed" (intellige *eam* i. oppressam conj.) „modo — „assignat. Plerumque — vin- „dicat. — Erat — objicere- „tur." ut iterum intelligatur *oppressa conj.* cf. nott. critt.

24. *In carminibus.* Aptius videtur strui locus, omissa praepositione, ut *carminibus* fiat dativus; neque enim facile intelligitur, cui tandem rei *parcere* debuerit Cicero, nisi forte *suis laudibus*, sed nemo talia lectori subaudienda reliquerit. Versus illi tot calumniis adversariorum obnoxii praeterea leguntur alter apud ipsum Cic. In Pis. c. 30. et Philipp. 2, 8. alter apud Juvenalem 10, 122. item nostrum 9, 4, 41. Esse depromtos ex carmine heroico *de suo consulatu* vel *de suis temporibus*, satis apparet. Nec dubito, quin hi tituli sint ejusdem operis, cum Manutius diversa carmina existimet ad Familiar. 1, 9. p. Graev. 91. Nihildum condidisse de rebus suis Ciceronem, aperte colligo ex epistola ad Lucceium Famill. 5, 12. quae scripta est Coss. Lentulo Marcellino et Marcio Philippo A. V. C. 697. Quod tertium ponit noster, numeris resolutis, ex eodem opere decerptum facile credo, miror tamen, quare maluerit Qu. destruere metra. Huc quoque aliquid ex illa pro domo oratione confert Gesnerus, nec tamen satis manifesto cum nostris conjunctum, cum ibi c. 54. Clodius irridere fingatur, quod Cicero soleat dicere, se Jovem esse, Minervam autem sororem suam. Qui sint Graeci, quorum exempla secutus sit Cicero, non equidem dixerim. Pericles enim ille Olympius et Aspasia Juno (cf. 2, 16, 19.) huc facere non videntur;

Et, *Jovem illum, a quo in concilium deorum advocatur.* et, *Minervam, quae artes eum docuit:* quae sibi ille, secutus quaedam Grae-
25 corum exempla, permiserat. Verum eloquentiae ut indecora jactatio, ita nonnunquam concedenda fiducia est. Nam quis reprehendat haec? *Quid putem? contemtumne me? Non video nec in vita, nec in gratia, nec in rebus gestis, nec in hac mea mediocritate in-
26 genii, quid despicere possit Antonius.* Et

nostrum a sec. m. Nostrum praestare illi alteri, *laurea laudi*, quod est in libris Cic. in Pis. ex ipsa dicti ratione nemo neget, astipulante etiam Plutarcho in comparatione Cic. et Dem. 2.; sed locus Pisonianus *laudem* retinere paene cogit. Post nostras voces *et* omittunt Turic. Flor. Camp. Contra *O* desiderant Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. *in conc.* Praepositionem omittunt Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) cum Voss. 1. 3. *advocatur.* Turic. *advocatus* cum Alm. Sed Flor. *vocatus.* (cf. §. 22.) *quae artes eum docuit.* Sic Turic. *q. a. e. edocuit* Guelf. *q. e. a. edocuit* Ambr. 2. cum Alm. non Flor. *q. a. e. omnes d.* Camp. *q. e. a. edocuit* Jens. (tac. Gesn.) cum posterr. ante Gryph. exc. Ald. qui cum reliquis *q. omnes e. a. edocuit.*

25. *ita nonnunquam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 3. Reliqui *sic n.*

reprehendat. Turic. *reprehendetur.* Flor. Camp. *reprehendet.* Alm. *reprehendatur* (cf. 24.). *nec in vita, nec in gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. bis omittunt *in*, Alm. ante *gr.*

etiam minus Pisistratus a Minerva reductus. Minervae proprium Ciceroni cultum recte demonstrat Gesnerus, de quo vide Cic. de Legg. 2, 17. Dion. Cass. 38. 17.

25. *Quid putem?* Philipp. 2, 1. Similem Antonii, sed patrui, superbiam ipse Cicero expertus erat 9, 3, 94. Quod in altero, qui hic sequitur, loco non tam eloquentiam laudari monet Gesnerus, quam ubertatem materiae, recte id quidem animadvertitur, sed inest tamen etiam facundiae suae conscientia, quam commodissime dissimulata.

paulo pòst apertius: *An decertare mecum*
967 *voluit contentione dicendi? Hoc quidem bene-*
ficium est. Quid enim plenius, quid uberius,
quam mihi, et pro me, et contra Antonium
dicere? Arrogantes et illi, qui se judicasse de 27
causa, nec aliter affuturos fuisse proponunt.
Nam et inviti judices audiunt praesumentem
partes suas: nec hoc oratori contingere inter
adversarios, quod Pythagorae inter discipu-
los, potest, *Ipse dixit.* Sed istud magis
minusve vitiosum est pro personis dicentium.
Defenditur enim aliquatenus *aetate*, *digni-* 28
tate, auctoritate: quae tamen vix in ullo tanta
fuerint, ut non hoc affirmationis genus tem-

26. *mihi, et pro.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. et libris Cic. quanquam nostri mox omittunt *et*, male. Reliqui hic ignorant *et*. Pro *uberius* Flor. *verius* cum Alm. (ut et mox 32. *veriora* Turic. Flor.); sed ex hoc ante insertum *alia* affertur.

27. *affuturos.* Obr. *eam tuituros*, mira audacia.
inviti judices. Turic. *inutium d.* Flor. nostrum, sed a rec. manu in loco raso. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ne hoc.* *discipulos, potest.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *contigit.* Camp. etiam *philosophos* dat pro *disc.* *minusve vitiosum.* Flor. (a pr. m.) *in usu vitiorum.*

28. *quae tamen.* Turic. *quantum* cum Alm. (cf. 25.) Sed Flor. *quae tanta.* *fuerint.* Turic. Flor. *fuerunt.*

27. *proponunt.* Nove dictum videtur. Accedit 12, 1, 13. sed ipsum mollius nostro. Apparet ibi maxime usum hunc verbi esse rhetoribus peculiarem, qualem vidimus lib. 4. c. 4. In ipsa igitur causae *propositione* hoc praedicunt judicibus arrogantes illi, se sui litigatoris justam agnosse vel petitionem vel defensionem; ni fecissent, ne acturos quidem fuisse; nunc illico probaturos talem.

praesumentem. cf. 10, 6, 4. item 8, 6, 35.

perandum ſit aliqua moderatione, ſicut omnia, in quibus patronus argumentum ex ſe ipſo petet. Fuiſſet tumidius, ſi accipiendum criminis loco negaſſet Cicero, Equitis Romani eſſe filium, ſe defendente? At ille fecit hoc etiam favorabile, conjungendo cum judicibus dignitatem ſuam. *Equitis autem Romani eſſe filium, criminis loco poni ab accuſatoribus, neque vobis judicantibus oportuit, neque defendentibus nobis.*
29 Impudens, tumultuoſa, iracunda actio, omnibus indecora: ſed ut quisque aetate, dignitate, uſu praecedit, magis in ea reprehendendus. Videas autem rixatores quosdam neque judicum reverentia, neque

Camp. *fuerit.* *petet. Fuiſſet.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inſerunt *Quod.* *ſi accipiendum criminis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.); pro *acc.* Alm. *dec.* Reliqui interjectum omittunt. Camp. *niſi* pro *ſi* cum Goth. et ſec. m. Vallenſis. *loco negaſſet.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Baſil. Reliqui inſerunt *eſſe*, quorum recenſeri et Camp. miror; ſed me dormitaſſe ſuſpicor. *autem Romani.* Transponunt Turic. Flor. Guelf. *vobis judicantibus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Ald. Reliqui *his j.* cum libris Cic.

29. *dignitate, uſu.* Turic. *dignitatem ſuam u.* cum Alm. (cf. 28.) Nil niſi *ſuam* inferit Flor. *reprehendendus.* Flor. *reprehendens* cum Ambr. 2. (niſi quod *reprendens*) Goth. *reprehendes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante

28. *Equitis autem Rom.* Cic. Pro Coelio c. 2.

29. *Videas — rixatores.* Aliquid ſimile horum vide lib. 6. cap. 4.

agendi more ac modo, contineri: quo ab ipſo mentis habitu manifeſtum ſit, tam in ſuſcipiendis, quam in agendis cauſis nihil penſi habere. Profert enim mores plerumque 30
oratio, et animi ſecreta detegit. Nec ſine
968 cauſa Graeci prodiderunt, *Ut vivat, quemque etiam dicere.* Humiliora illa vitia: ſummiſſa adulatio, affectata ſcurrilitas, in rebus ac verbis parum modeſtis ac pudicis vilis pudor, in omni negotio neglecta auctoritas; quae fere accidunt iis, qui nimium aut blandi eſſe, aut ridiculi volunt. Ipſum etiam eloquentiae 31
genus alios aliud decet. Nam neque tam plenum, et erectum, et audax, et praecultum

Ald. *more ac.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Recte tenet Burm. Praecipue enim neceſſarium *more*, quod alterum magis ſecum trahit, quam ut poſſit illud ſine hoc ferri. Camp. noſtra verba poſteriore loco ponit et modo *judiciorum* pro *judicum*. *contineri: quo ab ipſo.* Sic Turic. Camp. cum Alm. c. *quo ipſo* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *et quo ab ipſo* Flor. *quos ipſo* Andr. Ald. Gibſ. Reliqui *ex quo ipſo.*

30. *vivat.* Turic. *jubant.* Flor. (a pr. m.) *jubeat.* Guelf. Camp. *juvat* cum Goth. Jenſ. Tarv. *etiam* abeſt a Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. pro eo *et* Guelf. *ac verbis.* Ambr. 2. Guelf. omittunt. *vilis.* Turic. *verbis* cum Alm. niſi quod hic per compendium.

31. *praecultum.* Goth. *petulcum.* Nonniſi caſum interpretor. *percultum* Obr. male. Non inauditum eſt vocabulum

30. *Graeci prodiderunt.* Soloni tribuitur ſententia τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων, vel, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον. Vide, qui haec indicant et aliter quoque ab aliis eundem ſenſum enuntiatum afferunt, Eraſmum in Adagg. 1, 6, 50. Menag. ad Laert. 1, 58. Daviſ. ad Cic. Tuſc. 5, 16.

vilis pudor. Attende nomen adjectivum poteſtate participii uſurpatum.

ſenibus convenerit, quam preſſum, et mite, et limatum, et quale intelligi vult Cicero, cum dicit, orationem ſuam coepiſſe *caneſcere*; ſicut veſtibus quoque non purpura coccoque
52 fulgentibus illa aetas ſatis apta ſit. In juvenibus etiam uberiora paulo, et paene periclitantia feruntur. At in iisdem ſiccum, et ſollicitum, et contractum dicendi propoſitum, plerumque affectatione ipſa ſeveritatis inviſum eſt: quando etiam morum ſenilis auctoritas immatura adoleſcentibus creditur.

noſtrum. *convenerit.* Turic. *conveniret* cum Alm. Sed Flor. *convenit* (cf. 29.). Camp. *conveniet.*

vult — caneſcere. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Modo iidem *quali.* Guelf. autem ante eam vocem omittit *et.* *coccoque.* Goth. Jenſ. *crocoque* cum Tarv. Loc. Ven. Ruſc. „Non auſim damnare antiquam „lectionem *crocoque.* Phrygibus objicitur Aen. 9, 614. *picta* „*croco et fulgenti murice veſtis.*" Geſnerus. Plurimi vetuſtiſſimique *coccum* tuentur, et eſt uſitata conjunctio mentionis *purpurae coccique.*

52. *propoſitum, plerumque.* Turic. omittit, ſed Flor. prius modo (a pr. m.) cum Alm. *affectione* uterque.

auctoritas. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *auctor* cum Alm.

immatura adoleſcentibus. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inſerunt *in.*

51. *coepiſſe caneſcere.* Vide Cic. Brut. c. 2.

52. *paene periclitantia.* cf. 10, 1, 121. Apparet *periclitantia* ipſa vitioſa judicari, ut quae in nugas illas magnificas jam abierint; quare ea, quae juventuti poſſunt concedi et gloriae duci, dicuntur *paene* periclitari.

propoſitum. cf. 9, 4, 19.

quando etiam morum. Conjunctionis eadem vis eſt quae alterius *quoniam*, et graecae ἐπεὶ (non γὰρ), in quibus ſignificatur ejus quod argumenti loco tangitur inter omnes pervulgata notitia. Commonefacit quaſi illud *quando* lectorem rationis ejus, quam alibi ſaepe jam expertus ſit. Nam ſi, id quod

Simpliciora militares decent. Philosophiam ex 33
professo, ut quidam faciunt, ostentantibus, parum decori sunt plerique orationis ornatus, maximeque ex affectibus, quos illi vitia dicunt. Verba quoque exquisitiora, et compositio numerosa tali proposito diversa. Non 34
enim sola illa laetiora, qualia a Cicerone dicuntur, *Saxa atque solitudines voci respondent;* sed etiam illa, quanquam plena sanguinis, *Vos enim jam, Albani tumuli atque luci, vos, inquam, imploro atque testor, vosque, Albanorum obrutae arae, sacrorum populi*

33. *dicunt.* Camp. *debent.*

34. *sola.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn. sed posteriorum uterque a pr. m.) Guelf. Camp. Reliqui *solum.*

obrutae. Ambr. 2. *obtrutae.* Camp. *o Brute.*

vulgo sentitur, ne mores quidem severissimi placent in adolescentibus, velut intempestivi neque huic aetati debiti, quanto minus orationis feretur gravitas ea, quae aut ingenio carentem arguat aut fraudis faciat suspicionem.

33. *Simpliciora militares.* Apparet singulis et aetatibus et conditionibus sua dicendi genera accommodari, qua in re milites tam brevi mentione dimitti doleo et miror; sed festinat noster ad illam satis sibi invisam philosophorum nationem. cf. 10, 1, 35. et mox §. 34. *barbam atque tristitiam.* *Simpliciora* hic accipio non quidem de animo, ut modo §. 21. sed de artificii rhetorici masculo quodam neglectu, et est proba, in summa brevitate, praeceptio. cf. §. 45.

illi vitia dicunt. Reponendum censeo *ducunt.* cf. 6, 1, 7. ad sententiam.

34. *Saxa — Albani.* Cic. pro Arch. 8. pro Mil. 31. Altera haec ex Miloniana „*quanquam* plena sanguinis" dicuntur a nostro propterea, quod sunt severa et paene sicca, si cum *laetioribus* illis conferantur. Gedoynus quidem *plena sanguinis* opposita accepit *laetioribus*, tanquam magis virum decentia, ut *quanquam* spectaret ad *non conveniat* et mirum videretur, si Ciceroniana haec, quanquam

Romani sociae et aequales: non conveniant
35 barbae illi atque tristitiae. At vir civilis,
vereque sapiens, qui se non otiosis disputatio- 969
nibus, sed administrationi reipublicae dediderit, a qua longissime isti, qui philosophi vocantur, recesserunt, omnia, quae ad efficiendum oratione, quod proposuerit, valent, libenter adhibebit: cum prius, quod honestum sit,
36 efficere in animo suo constituerit. Est quod principes deceat, aliis non concesseris. Imperatorum ac triumphalium separata est aliqua ex parte ratio eloquentiae: sicut Pompejus abunde disertus rerum suarum narrator: et

35. *dediderit.* Ambr. 2. Guelf. *dederit* cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *omnia, quae ad efficiendum.* Turic. *omnique deficiendum est.* Flor. (a pr. m.) *omnino id eficiendum est.* *proposuerit.* Turic. *propositione* cum Alm. non Flor. (cf. 31.). *proposuerint* Ambr. 2. (sed hic et modo *quae*) Guelf. Camp. et edd. ante Bad. *quod honestum.* Turic. Ambr. 2, Camp. *quid h.* cum Goth. Voss. 1. Jens. Tarv. *libenter* modo ab Obr. an consulto omissum sit, non dixerim.

36. *concesseris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *cesseris.* Primae syllabae offecit quod praecedit *non.*

mascula et robusta, tamen spernerentur a philosophorum simulata tristitia. Quam interpretationem a vocabulo ipso *sanguinis* ferri non credo, structura sane vocis *quanquam* aliquatenus commendatam.

36. *Pompejus abunde disertus.* Inest extenuatio quaedam in ipso illo *abunde.* Neque enim magna eloquentia expectatur ab ejus fortunae hominibus. vide Cic. de Lege Man. c. 14. „(Pompejus) quantum dicendi gravitate et „copia valeat, in quo ipso inest quaedam dignitas *imperatoria*, vos — saepe cognostis." cf. et dicta nobis ad 5, 8, 50. Laudes illae facundiae Pompejanae Cic. pro Balbo c. 1. habere magis honoris testificationem quam veritatis religionem, unusquisque in-

hic, qui bello civili se interfecit, Cato eloquens senator fuit. Idem dictum saepe in 37
alio liberum, in alio furiosum, in alio superbum est. Verba adversus Agamemnonem a Thersite habita ridentur: da illa Diomedi, aliive cui pari, magnum animum ferre prae se videbuntur. *Ego te consulem putem*, inquit L. Crassus Philippo, *cum tu me non putes senatorem?* Vox honestissimae libertatis; non tamen ferres quemcunque dicentem. Negat 38

civili se interfecit. Flor. (a pr. m.) *civilis et interfuit.* Camp. modo *is* dans pro *hic* placet.

37. *in alio liberum.* Flor. (a pr. m.) *i. a. librorum.* Guelf. Ambr. 2. omittunt cum Voss. 1. 5. *Verba.* Turic. *verbum.* *da illa.* Turic. *de i.* Flor. Guelf. Camp. *at i.* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad i.* Ambr. 2. Correxit Regius. *pari.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (sed in hoc apparet vitii origo *ingenium* dante pro *magnum*) *par* cum Goth. Voss. 3. Bern. *inquit L.* Turic. *vel* cum Voss. 3. Omittit Camp. *L.* Flor. cum Alm. *inquit.* Sed Flor. (a sec. m.) Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *inquit* inserunt post *Ego te*, hic omittunt, cum edd. ante Gryph. Nostrum verum esse nequaquam dubito, sive *inquit* solum abiit in *vel*, sive nota praenominis perperam accepta simul oblitterata est. Nam neque carere locum verbo sermonem indicante, neque dirimi illud tam longe a subjecto suo fero. *ferres.* Goth. *feres.* Suspicatur Gesn. *feras.* Sed ut hoc pro *potes ferre*, ita illud pro *poteras ferre*, quoniam dictum aliquod certum spectatur, semel prolatum. cf. 6, 1, 25.

telligit. vide et Cic. ad Att. 7, 17. qui miratur epistolas suas aliis scribendas mandantem Pompejum. De Catone Uticensi cf. Cic. Brut. c. 31. multum ejus eloquio tribuentem.

37. *Verba — a Thersite habita.* Iliad. 2, 225 — 242. 270. *inquit L. Crassus.* cf. 8, 3, 39.

ſe magni facere aliquis poëtarum, *utrum Caeſar ater an albus homo ſit:* inſania. verte, ut idem Caeſar de illo dixerit, arrogantia eſt. Major in perſonis obſervatio eſt apud tragicos comicosque. Multis enim utuntur, et variis. Eadem et eorum, qui orationes aliis ſcribebant, fuit ratio; et declamantium eſt. Non enim ſemper ut advocati, ſed plerumque ut
39 litigatores dicimus. Verum etiam in his cauſis, quibus advocamur, eadem differentia diligenter eſt cuſtodienda. Utimur enim fictione perſonarum, et velut ore alieno loquimur: dandique ſunt iis, quibus vocem accommodamus, ſui mores. Aliter enim

38. *ater — ut idem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. *tragicos comicosque.* Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 3. niſi quod *comedosque.* Reliqui *c. t.* *enim utuntur.* Turic. omittit. *ſcribebant.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ſcribant.* Goth. *ſcribebat.* *ut advocati.* Turic. Camp. *et a.* Guelf. *eſt a.* Mox Camp. omittit *ut* (ante *litig.*), pro quo Flor. (a ſec. m.) *et.*
39. *in his.* Sic Turic. Flor. Reliqui *i. iis.* *advocamur.* Flor. Guelf. *advocamus* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

38. *aliquis poëtarum.* Vide quanto cum contemtu loquatur; neque enim tum oblitus, hunc fuiſſe Catullum (carm. 92.), putandus eſt.
qui — aliis ſcribebant. cf. 5, 8, 51. 2, 15, 30. 5, 1, 10.

39. *Aliter enim.* cf. 5, 8, 54. ubi idem Ciceronis locus reſpicitur, niſi quod hic etiam 16 caput orationis pro Coelio obverſatur noſtro, in quo ſunt et Caeciliani et Terentiani patris perſonae. Ex Verrinis quae mox ponuntur, cum compoſitionem tractaret, a noſtro jam in exemplum adhibita ſunt 9, 4, 71. 102. vide et 4, 2, 106. Milonianae ipſam illam, quam hic, virtutem tangit et 6, 1, 25. 5, 10.

P. Clodius, aliter Appius Caecus: aliter Caecilianus ille, aliter Terentianus pater fingitur. Quid asperius lictore Verris? *Ut adeas, tan-* 40
tum dabis. Quid fortius illo, cujus inter ipsa verberum supplicia una vox audiebatur, *Civis Romanus sum?* Quam dignae Milonis in peroratione ipsa voces eo viro, qui pro republica seditiosum civem toties compescuisset, quique insidias virtute superasset? Denique non 41
modo quot in causa, totidem in prosopopoeia sunt varietates: sed hoc etiam plures, quod in his puerorum, feminarum, populorum, mutarum etiam rerum assimulamus affectus, quibus omnibus debetur suus decor. Eadem 42

40. *illo.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *o.* *viro, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inserunt *alia* cum Alm. *pro rep. sed.* Turic. Flor. *prope s.* sed prior *reditiosum.* Camp. *proprie qui pro R. P. s.*

41. *plures, quod.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *quod* cum Alm. *feminarum.* Turic. Flor. Camp. subiiciunt *que.* *populorum.* Ald. Basil. *pupillorum* cum Gryph. (1536.) vana conjectura. *mutarum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *multarum* cum Alm. Bern. Jens. Tarv. E Voss. 1. 3. *multorum.* Nostrum Goth. Vall. et, ut credibile, Voss. 2. Vicissim §. 82. „*muta* non „deformiter“ Turic. Guelf. Neque dubito, quin recte habeat *mutarum rerum*, ipse autem calidius pronunciaverim ad 6, 1, 25. *assimulamus.* Turic. (quanquam hic *ads.*) Camp. *assimulavimus.* Eratne igitur *assimulabimus?* Goth. (tac. Gesn.) *assimilamus.* cf. 7, 10, 9. item I. F. Gronov. ad Tac. Annal. 11, 11. et, quo ipse ablegat, in Diatribe Statiana c. 6. recte improbantem I; sed vide et Ernest. ad Tac. Agr. c. 10.

41. *prosopopoeia.* cf. 3, 8, 49. 9, 2, 31. Sed haec, quae nunc tractatur, est prosopopoeia faciens partem alicujus causae. *decor.* cf. 10, 1, 71.

in iis, pro quibus agemus, observanda sunt. Aliter enim pro alio saepe dicendum est, ut quisque *honestus*, *humilis*, *invidiosus*, *favorabilis erit*, adjecta propositorum quoque et anteactae vitae differentia. Jucundissima vero in oratore *humanitas*, *facilitas*, *moderatio*, *benevolentia*. Sed illa quoque diversa bonum virum decent, malos odisse, publica vice commoveri, ultum ire scelera et injurias: et
43 omnia, ut initio dixi, honesta. Nec tantum, *quis* et *pro quo*, sed etiam, *apud quem* dicas,

42. *adjecta.* Turic. *delicta* cum Alm. *adlecta* Flor. (a pr. m.) cf. §. 35. *propositorum.* Turic. *propositionum.* *anteactae.* Turic. Camp. *actae.* Flor. *actae ante.* Mox Turic. *differentiae.* *humanitas.* Goth. *jucunditas*, mire. *ultum ire.* Turic. Flor. *vult citeris.* Hic a sec. m. *ulcisci.* Mox *et injurias* iidem (alter a pr. m.) omittunt cum Alm. qui in nostris turbare dicitur.

et omnia — honesta. Turic. Flor. (hic a sec. m. utrumque *ut* tollit) *ut o. u. i. d. ut h.* posterius cum Alm.

43. *quis.* Turic. Flor. *qui* cum Alm.

42. *honestus.* Apparet ex opposito vis vocabuli, cf. 1, 1, 28. 9, 2, 61. 11, 3, 137. Horat. ad Pis. 213. Ita *frugi* usurpat Plaut. in Aulul. 4, 9, 6. Eadem ratio est *invidiosi* ad *favorabilem*, de quo vide nos ad 4, 1, 20. et erat modo §. 28. *Invidiosus* igitur hic est non, ut plerumque, qui facit invidiam, sed qui laborat ea; cf. dicta ad 4, 1, 42.

propositorum. Hic quidem *proposita* ad mores magis spectant, quam ad artis rationes, utpote de quibus dixit modo §. 32. Est aliquid simile 2, 2, 7. Sed egere de hac potestate Lexicographi; id monere non supervacuum videtur, *propositum* esse ejus, qui non in diem vivit, sed certam sibi vitae rationem descripsit, quae ex novitia latinitate *principia* solent appellari.

publica vice commoveri. cf. 6, 2, 35.

ut initio dixi. „Nempe „hujus argumenti, de eo quod „decet. s. 14." Gesnerus.

intereſt. Facit enim et fortuna discrimen et poteſtas: nec eadem apud principem, magiſtratum, ſenatorem, privatum, tantum liberum, ratio eſt: nec eodem ſono publica judicia, et arbitrorum disceptationes aguntur. Nam ut 44
orantem pro capite ſollicitudo deceat et cura, et omnes ad amplificandam orationem quaſi machinae: ita in parvis rebus judicibusque vana ſint eadem, rideaturque merito, qui apud
971 disceptatorem de re leviſſima ſedens dicturus,

tantum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Bern. et edd. Leid. Roll. Reliqui *tamen.* Probat autem noſtrum Geſn.

ſono. Flor. (a pr. m.) Camp. *bono* cum Alm. (cf. 42.)

44. *amplificandam.* Turic. Flor. Camp. *amplificandum.* Dubito an recte. Mox Turic. *maginae et,* inſerens copulam ante *ita.* *judicibusque.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf.

43. *principem — tantum liberum.* cf. 4, 1, 72. et loca ibi demonſtrata, in quibus de dignitate cognoſcentis: adde de *principe* judice 5, 13, 6. de *privato* 5, 10, 115. *tantum liber* (velut infimae conditionis apud quem dicere poſſis) vocatur ut 7, 7, 10. *tantum civis.* Variae hominum conditiones, ſed non tanquam de jure cognoſcentium, recenſentur 5, 10, 26.

eodem ſono. In publicis enim cauſis paululum erit *inclamandum,* cf. 2, 10, 10. item de judiciis publicis 3, 10, 1. Diverſam magnarum parvarumque litium tractationem tangit et ſupra 8, 3, 14. Pro *ſono* poterat *ſpiritum* quoque dicere, velut 12, 2, 20. 1, 10, 6.

44. *in parvis rebus judicibusque.* Ne longus fieret, paulo inſolentius ipſos *judices* dixit *parvos.*

ſedens dicturus. Judicum quidem proprie eſt ſedere; agunt tamen aliqui etiam ſedentes, velut apud noſtrum 11, 3, 134. 135. et quidem *in minoribus rebus,* item apud Plin. Epiſt. 2, 19, 3. Cumulantur ergo hic quae exiguam oſtendant cauſam: *apud disceptatorem, de re leviſſima, ſedens.* Ciceronis verba ſunt in Divin. contra Caecil. c. 13. Quod *corpore ipſo* refert ex Cic. Quintilianus, cum apud ipſum legamus *toto corpore,*

utatur illa Ciceronis confessione, *non modo se animo commoveri, sed etiam corpore ipso per-*
45 *horrescere.* Quis vero nesciat, quanto aliud dicendi genus poscat gravitas senatoria, aliud aura popularis? cum etiam singulis judicantibus, non idem apud graves viros, quod leviores; non idem apud eruditum, quod militarem, ac rusticum deceat: sitque nonnunquam summittenda et contrahenda oratio, ne judex eam vel intelligere vel capere non
46 possit. Tempus quoque ac locus egent obser-

(nisi quod hic *j. quae* diremtim) cum Voss. 5. et edd. ante Ald. *judicibus* sine copula Turic. Camp. Reliqui *judiciisque*, suadente Regio et vindicantibus Goth. Vall. Deinde *una* Ambr. 2. Guelf. Camp.

45. *quanto.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Obr. *cuncto* Turic. cum Alm. (cf. 43.) *cum* Camp. Reliqui *quin.* Non debebat probari structura *nesciendi,* qualis est *dubitandi* per interrogationem aut negationem, sine auctoritate. Nostra figura est 10, 1, 53.

aura, Ambr. 2. *jura.* Guelf. Exc. Sant. *vita* cum marg. Basil. (err. Burm.) *quod leviores.* Turic. *quos l.* Camp. inserit *et.* Mox *et* inter *summitt. contrah.* omittunt Turic. Flor. *non possit.* Negationem ignorant Turic. Flor. cum Alm.

hic quidem animadvertunt VV. DD. qualia memoriae aberrantis exempla nobis plurima sunt oblata et notata. cf. inter alia 8, 4, 28. et hic §. 19.

45. *gravitas senatoria — aura popularis.* Eximia proprietate opponuntur invicem *sententiae* et *conciones.* cf. 5, 11, 42. Mox 47. eadem ratione *forum* et *curia.*

intelligere — capere. Prius ad *summittendum* spectat, alterum ad *contrahendum.* Subtiles nimis aut magnificas sententias non *intelligit* judex ineruditior propter difficultatem, verbosiorem orationem non *capit* propter ambitum.

vatione propria. Nam et tempus tum triſte, tum laetum, tum liberum, tum anguſtum eſt, atque ad haec omnia componendus orator: et 47
loco publico, privatone, celebri, an ſecreto, aliena civitate, an tua, in caſtris denique, an foro dicas, intereſt plurimum, ac ſuam quidque formam, et proprium quendam modum eloquentiae poſcit: cum etiam in ceteris actibus vitae non idem in foro, curia, campo, theatro, domi, facere conveniat; et pleraque, quae natura non ſunt reprehendenda, atque interim ſunt neceſſaria, alibi quam mos permiſerit, turpia habeantur. Illud jam dixi- 48
mus, quanto plus nitoris et cultus demonſtrativae materiae, ut ad delectationem audientium compoſitae, quam, quae ſunt in actu et contentione, ſuaſoriae judicialesque permittant. Hoc adhuc adjiciendum, aliquas etiam, quae ſunt egregiae dicendi virtutes, quo minus deceant, effici conditione cauſarum. An quisquam tulerit reum in discrimine capi- 49
tis, praecipue qui apud victorem et principem

46. *tum triſte, tum laetum.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *t. laet. t. triſte.* Chiaſmus ineſt.

47. *quendam modum.* Turic. *quaedam modo.*

atque interim. Sic Turic. Camp. Reliqui inſerunt *ideo,* prae quo Geſn. malit *adeo.*

48. *adjiciendum.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *audiendum* cum Voſſ. 1. 3.

49. *praecipue qui.* Turic. Flor. *praecipuaeque.*

principem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *principalem* cum

47. *aliena civitate.* Malim inſeri *in.*

48. *jam diximus.* 8, 3. 11. ſeqq.

49. *victorem et principem.*

pro se ipse dicat, frequenti translatione, fictis aut repetitis ex vetustate verbis, compositione, 972
quae sit maxime a vulgari usu remota, decurrentibus periodis, quam laetissimis locis sententiisque dicentem? Non perdant haec omnia necessarium periclitanti sollicitudinis colorem, petendumque etiam innocentibus
50 misericordiae auxilium? Commoveaturne quisquam ejus fortuna, quem tumidum, ac sui jactantem, et ambitiosum institorem eloquentiae in ancipiti sorte videat? Non immo oderit reum verba aucupantem, et anxium de
51 fama ingenii, et cui esse diserto vacet? Quod

Alm. *dicat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *dicant.* *aut repetitis.* Sic MSS. et edd. ante Basil. (Camp. quidem *atque r.*; de Goth. Jens. tac. Gesn.) Reliqui *ac r.* Basil. *et r.* *quae sit.* Turic. *q. sunt.* *laetissimis locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Tarv. Ald. Bad. Capper. Gesn. Bip. *latissimis locis* Guelf. Reliqui *l. jocis.* *periclitanti.* Turic. *periclitantia.* Jens. *periculi tanti* cum posterr. ante Ald. non Camp. Regius verum suadet. Simili errore mox Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Sant. *institutorem.*

50. *Commoveaturne.* Flor. *conveniatne.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Sant. *moveaturne* cum Voss. 1. 2. 3. Colb. *anxium.* Turic. Flor. *auxilium* cum Alm. *diserto.* Camp. *disertum* cum Goth.

Ligarium describere noster videtur Gedoyno.

compositione. cf. 9, 4, 145. ubi valde similia hisce nostris.

laetissimis locis. Sunt qui et *uberes* dicuntur 5, 13, 42. 4, 1, 59. et ipsum nostrum appositum est 4, 5, 1. cf. nos ad 10, 1, 46.

50. *Non immo oderit.* Ita continuanda oratio per interrogandi figuram; non, ut vulgo, *Non* a ceteris distinctione revellendum, ut sit responsio ad illam priorem quaestionem. cf. ad sententiam 11, 3, 8. *Non* est pro *nonne*, ut modo §. 49. mox 52. cf. 10, 1, 48.

mire M. Coelius in defenſione cauſae, qua reus de vi fuit, comprehendiſſe videtur mihi, *Ne cui veſtrum, atque etiam omnium, qui ad rem agendam aſſunt, meus aut vultus moleſtior, aut vox immoderatior aliqua, aut denique, quod nimium eſt, jactantior geſtus fuiſſe videatur.* Atqui ſunt quaedam actiones in 52
ſatisfactione, deprecatione, confeſſione poſitae:

51. *videtur mihi.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. v.* *aſſunt, meus.* Sic Turic. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Bodl. Voſſ. 2. 3. Obr. Bip. *aſſumeris* Guelf. Exc. Sant. Reliqui *a. mens,* quod et ex Flor. diſerte refertur. Hoc ipſum in Vall. fuiſſe priusquam a ſciolo quodam lectio violata ſit, narrat Badius, Aldum laudans, hominem litteratiſſimum, qui animadverterit praepoſitum adjectivum ſequentibus particulis *aut, vel, et* ex proba latinitate debere convenire utrique vocabulorum ſequentium eas particulas. Hoc igitur ita animadverſum ab Aldo colligit ex ipſius ſcriptura Badius; neque enim ubi aliquid criticae annotationis in Qu. ab Aldo ſcriptum extet, compertum eſt mihi. At non erat, quod mutaret Aldus, cum omnes ante eum, excepto Camp., praeferrent *meus.* Regulam quidem illam latinitatis non agnoſco. *Mens* haec *moleſtior* protinus excepta a *vultu* nequaquam placet. Mox *jactatior* Goth. cum Vall. Voſſ. 2., *videantur* autem Turic. Flor.

51. *M. Coelius — comprehendiſſe.* Verbum interpretor *exhauſiſſe, ita ſignificaſſe, ut nullam ejus rei partem, in ſumma notandi brevitate, praetermitteret.* cf. 7, 3, 12. 10, 1, 48. *ſumma celeriter comprehenſa.* Coelii iſta oratio memoratur Suetonio de claris rhett. c. 2. et Feſto voce *Oreae.* Suſpicor inde fuiſſe illud *frugalitatis* etymon 1, 16, 29.

quod nimium eſt. Unice aſſentior Rollino corrigenti *q. minimum e.* Receptae nullum ego ſenſum comminiſcor. Nam quod Gedoynus reddit, geſtum ſi quis accuſet, nimiam eſſe reprehendendi aſperitatem, id quidem alieniſſimum.

52. *ſatisfactione.* cf. 6, 1, 50. *deprecatione* 5, 13, 5.

sententiolisne flendum erit? epiphonemata aut enthymemata exorabunt? Non quidquid meris adjicietur affectibus, omnes eorum diluet vires, et miserationem securitate laxabit?
53 Age, si de morte filii sui, vel injuria, quae morte sit gravior, dicendum patri fuerit, aut in narrando gratiam illam expositionis, quae continget ex sermone puro atque dilucido, quaeret, breviter ac significanter ordinem rei protulisse contentus, aut argumenta diducet in digitos, et propositionum ac parti-

52. *flendum erit.* Turic. Flor. *f. operuit* cum Alm. *epiphonemata.* Turic. *epiphonena.* *meris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *meritis* cum Alm. Mox iidem (Flor. (a pr. m.) *errorum.*

53. *quaeret.* Turic., Flor. (a pr. m.) *et;* alter superscriptum nostrum iterum tollit a manu 3. Turic. pro *continget* modo *contingen* , et horum uterque mox *reprotulisse* (Flor. *re pertulisse*, hoc cum Guelf. Goth. Voss. 2. Camp. non Jens.) *contestus*, sed Flor. a pr. tantum manu. *diducet in digitos.* Turic. Flor. *ducet in dicitos* cum Alm. in pr. voce. *dicet i. d.* Guelf. Exc. Sant.

epiphonemata. Habent illa superbiae et ferociae speciem, qualis est in illo Miloniano, quod ponit noster 8. 5. 11. quo et ipso loco conjungitur cum *enthymemate* §. 9. Neque enim, ut continuo hic testatur Qu., remissa et humilis oratio deceat eum, qui de stupro maris conqueritur. Ea est *injuria morte gravior*, de qua aliquid ad hunc locum exponunt Burm. et Gesn. laudantes Herald. anim. in Salm. 5, 18, 15. Burm. ad Petron. c. 25. Lucian. Dial. Deor. 6 pr. ubi ὑβριστής Ixion. et noster mox §. 84. Pertinet eo hoc quoque, quod *stupratus se suspendit*, taedio vitae post tantum dedecus, 7, 4, 42.

53. *aut in narrando — aut argumenta diducet.* Badius pro istis *aut* legendum censet *an* utrobique. Equidem priore tantum loco, ubi periisse *an*

tionum captabit leporem, et, ut plerumque
973 in hoc genere moris est, intentione omni
remissa loquetur? Quo fugerit interim dolor 54
ille? ubi lacrimae substiterint? unde se in
medium tam secura observatio artium
miserit? Non ab exordio usque ad ultimam
vocem continuus quidam gemitus, et idem
tristitiae vultus servabitur, si quidem volet
dolorem suum etiam in audientes transfundere?
quem si usquam remiserit, in animum
judicantium non reducet. Quod praecipue 55
declamantibus (neque enim me poenitet ad
hoc quoque opus meum, et curam susceptorum
semel adolescentium respicere) custodiendum
est, quo plures in schola finguntur

54. *Quo fugerit.* Turic. Flor. Camp. *quod f.* *usquam.* Turic. *um.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *unquam.*

55. *Quod praecipue.* Prius omittunt Turic. Flor. cum Alm. *semel.* Turic. *semper* cum Alm. non Flor. (cf. 45.) *quo plures in.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod p. est in.*

suspicor ob id quod sequitur *in*, mox a librario additum *aut.* cf. 5, 4, 2. *Argumenta diducta in digitos* habes ad 4, 5, 25. ubi male 5 pro 55, 14 pro 114. Valde autem suspicor intercidisse hic *non* inter *protulisse* et *contentus*, quod facile fiebat sequente syllaba *con.* Neque enim *breviter* et *significanter* ordinem rei proferre alienum est a summa irae concitatione; et debebat, qui injuriam acceptam vere doleret, hoc contentus esse, non gratiam narrationis quaerere.

54. *observatio artium.* Pluralem cf. ad 10, 1, 47. *observationem* ad 9, 4, 95. 8, 2, 22.

55. *neque enim — respicere.* cf. 7, 5, 30.

affectus, quos, non ut advocati, ſed ut paſſi,
56 ſubimus: cum etiam hoc genus ſimulari litium ſoleat, cum jus mortis a ſenatu quidam vel ob aliquam magnam infelicitatem, vel etiam poenitentiam petunt, in quibus non ſolum cantare, quod vitium pervaſit, aut laſcivire, ſed ne argumentari quidem niſi mixtis, et quidem ita, ut ipſa probatione

56. *cum jus.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *cujus* cum Alm. Voſſ. 1. 3. item mox Flor. *obliquam* pro *ob aliquam.*

ſolum cantare. Locat. inſerit *non* cum poſterr. edd. ante Bad. jubente Regio. cf. §. 2. Sed hic manifeſta ratio omittendae negationis, pro qua teſtem Badius appellat Budaeum, Gallorum doctiſſimum. Illud obſervatione dignum, quod *ſolum* hic ponitur, non *modo,* in quo recentioris latinitatis notam agnoſcerem, niſi iis, quae ad Marcellianam (p. 73.) nimis ſecure à me olim pronunciata ſunt, nunc pauciſſima quidem ſed aliqua tamen exempla obſtare viderem; qualia ſunt apud ipſum Ciceronem de Orat. 1, 46. „neque *ſolum* „inſcientiam meam, ſed *ne* rerum *quidem* —" et ap. Liv. 5, 42. „non mentibus *ſolum* conſipere, ſed *ne* auribus „*quidem* —". *pervaſit.* Turic. Flor. Camp. *perſuaſit* cum Alm. Bodl. Voſſ. 1. cf. 8, 2, 21.

niſi mixtis. Turic. Flor. *in mixtus.* Ex Alm. *immixtis,* cui continuo antecedere dicitur *argumentis,* me vix credulo.

ut ipſa. Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *in.*

affectus — *ſubimus.* „Primo „*paſſi* ex Graecorum uſu po„ſitum arbitror" [cf. 1, 2, 31.] „παθόντες, quod non „modo ad injuriam ab alio „illatam, ſed ad ipſam animi „affectionem pertinet: deinde „*ſubimus* et ipſum ex Graeco „ὑποδῦναι ductum" [cf. 6, 3, 93. item Plat. Gorg. p. Steph. 464. c. d.], „*ſubimus affectus* „h. e. tanquam perſonam in„duimus." Geſnerus. Vide et dicta ad §. 15.

56. *cum etiam* — *ſoleat.* Adnectitur hoc priori ſententiae, quo magis, quod ibi defenditur, probetur. Sic eſt ſupra §. 45. 47. Idem valet *quando* cum indicativo, velut §. 32. De genere hoc litium cf. 7, 4, 39.

cantare. Alia hic poteſtate verbum, quam de qua egimus

magis emineant, affectibus decet. Nam qui intermittere in agendo dolorem poteſt, videtur poſſe etiam deponere. Neſcio tamen an 57
hujus, de quo loquimur, decoris cuſtodia maxime circa eos, contra quos dicimus, examinanda ſit. Nam ſine dubio in omnibus ſtatim accuſationibus hoc agendum eſt, ne ad eas libenter deſcendiſſe videamur. Ideoque mihi illud Caſſii Severi non mediocriter diſplicet, *Dii boni, vivo: et, quo me vivere juvet, Aſprenatem reum video.* Non enim juſta ex

in agendo. Flor. (a pr. m.) *in egendo.* Alm. *negendo* (cf. 55.).

57. *contra quos.* Flor. Ambr. 2. Camp. *circa q.* cum Bern. cf. 5, 13, 28. *Nam ſine.* Camp. *latet ſ.* mire! *ne ad eas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nec a. e.* Goth. noſtris praemittit *ut*, ſolus. *Aſprenatem.* Turic. Ambr. 2. *aſpernatem*, cum Ald. et edd. a Gryph. ante Roll. Viliores etiam *aſpernantem*, ut Guelf. Exc. Sant. Goth. Vall. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Tarv. cum Voſſ. 1. 2. 3. Noſtrum a Loc. inde ante Gryph. et mox a Roll. (in Harletis ſaltem editione). Flor. nobiscum facere dicas, ſi fidele ſilentium.

ad 8, 6, 58. Conferendus huc noſtri locus 11, 3, 57. ſeqq. item 170. 182. item Cic. Orat. c. 18. *epilogus paene canticum*, Plin. Epp. 2, 14, 13. indicante Geſnero. *Plaſma* vocabatur a noſtro 1, 8, 2.

57. *cuſtodia — examinanda.* Mire haec junguntur, me quidem nullum ejusmodi locutionis exemplum in promtu habente; malebas *agitanda*, *agenda*: ferre poteras *exigenda*, *exhibenda*, quanquam ne haec quidem uſurpata reperio. Eritne igitur *examinare* hoc loco: cum diligentia adminiſtrare, quaſi cuncta experiendo et minima diſcriminis momenta explorando?

ſine dubio. Spectat ad id quod mox infertur §. 58. *Praeter hoc tamen.* cf. 1, 6, 12. Deinde *ſtatim accuſ.* interpretare Graeco αὐτίκα.

Caſſii Severi. cf. 10, 1, 22.

causa vel necessaria videri potest postulasse eum, sed quadam accusandi voluptate.
58 Praeter hoc tamen, quod est commune, pro- 974
priam moderationem quaedam causae desiderant. Quapropter et qui curationem bonorum patris postulabit, doleat ejus valetudine: et quamlibet gravia filio pater objecturus, miserrimam sibi ostendat esse hanc ipsam necessitatem: nec hoc paucis modo verbis, sed toto colore actionis, ut id eum non dicere modo, sed
59 etiam vere dicere appareat. Nec causanti

68. *tamen.* Camp. *autem.* *postulabit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *postulavit.* *valetudine.* Turic. Flor. Camp. (hic quidem *valit.* cum Jens. Tarv. Gesn.) *valetudinem.* cf. Drakenb. ad Liv. 5, 11, 5. item nos ad 3, 6, 76. Infra 11, 2, 35. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *valitudo* per I cum Jens. et posterr. ante Ald. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ne hoc* cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. An fuit *nec* solum?

59. *Nec causanti.* Ambr. 2. *neccanti.* Guelf. Exc. Sant. *n. Cati.* ex Voss. 1. *n. caserati.* Cum Rollinus jam *litigantem* interpretatus hic esset *causantem*, incredulo tamen Burm. qui latinitate Quintilianea hoc indignum putaret et intelligeret *causas afferentem*, quare tutorem malae administrationis accuset, Gesnerus quidem praeter similitudinem Graecae rationis, ubi ἀπὸ τῆς δίκης dicatur δικάζεσθαι, usus est testimonio loci ex Emancipato Afranii apud Nonium 2, 157. *Vide ut facunde contra causeris patrem,* plura daturus in Thesauro, ubi ea nunc est videre; ex solo tamen hoc Nonii capite et vetustissimis sane latinitatis auctoribus. Nec plane δικάζεσθαι intellexit Nonius, cum reddidit: *causam dicere.* cf.

58. *qui curationem — postulabit.* Gesnerus recte remittit ad 7, 4, 11. ubi mox §. 29. sit de eadem decoris observatione. Item ad Declam. Qu. 349. in cujus sermone (p. Bip. 341.) de hujus actionis ratione agatur.

59. *causanti.* cf. not. crit.

pupillo ſic tutor iraſcatur unquam, ut non remaneant amoris veſtigia, et ſacra quaedam patris ejus memoria. Jam quomodo contra abdicantem patrem, querentem uxorem, agi cauſam oporteret, in libro, ut arbitror, ſeptimo dixi. Quando etiam ipſos loqui, quando advocati voce uti deceat, quartus liber, in quo prooemii praecepta ſunt, continet.
60 Eſſe in verbis quod deceat, aut turpe ſit, nemini dubium eſt. Unum jam igitur

nos ad 4, 1, 19. Ergo ne nunc quidem ſatis acquieſco in tali uſu, qui mox nonniſi infimae fuit latinitatis. Et adeſt facillima emendatio, ad quam manu quaſi ducimur ab Ambr. *nec peccanti.* cf. 8, 6, 30. 6, 2, 15. Stant tamen a recepta magni teſtes Turic. Flor. etiam Bern. Goth. nec poteſt negari plenior et robuſtior in ea eſſe ſententia. Et ſunt actiones tutelae male geſtae inter controverſias ſcholaſticas, velut decl. Quint. 346. 355. cf. et 6, 2, 14. *pupillo.* Ambr. 2. *pupullo* cum Bern. *ut non remaneant.* Turic. Flor. *non* omittunt cum Alm. *oporteret.* Flor. Camp. *oporteat.* *ipſos loqui, quando.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (haec quidem *etiam* quoque deſiderant) Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) omittunt cum Alm. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Stoer. Unde ſumſerit hic, non reperio; neque tamen dubito quin vere. Suſpicor antiquitus transpoſitum *Etiam quando*, unde facilius intelligitur homoeoteleuton occaſionem faciens omiſſioni. *deceat.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *deceret.* Apparet ſumma Turic. praeſtantia, qui hic quidem cum Flor. conſentit, ſupra in *oport.* non item, plane ad Ciceronianam convenientium temporum ſeveritatem. cf. §. 56. item 8, 6, 67.

60. *Eſſe in.* Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *et.*

in libro — ſeptimo — quartus. 7, 4, 24 ſeqq. ubi quod hic *querentem uxorem* id eſſe *malae tractationis actionem*, recte monet Capper. 4, 1, 45. 46. De iſtis *Quando etiam ipſos loqui* cf. not. crit. Mox (§. 60.) de eo quod deceat in verbis, eſt 8, 3. 15—40.

huic loco, quod eſt ſane ſummae difficultatis, adjiciendum videtur, quibus modis ea, quae ſunt natura parum ſpecioſa, quaeque non dicere, ſi utrumlibet eſſet liberum, maluiſſemus, non tamen ſint indecora dicentibus.
61 Quid aſperiorem habere frontem poteſt', aut quid aures hominum magis reſpuunt, quam cum eſt filio filiive advocatis in matrem perorandum? Aliquando tamen neceſſe eſt, ut in cauſa Cluentii Habiti: ſed non ſemper illa via, qua contra Saſſiam Cicero uſus eſt: non quia non ille optime, ſed quia plurimum
62 refert, qua in re et quo modo laedat. Itaque illa, cum filii caput palam impugnaret, fortiter fuit repellenda. Duo tamen, quae ſola

difficultatis — *eſſet* — *maluiſſemus.* Turic. *difficultas* — *eſſe* (hoc cum Flor., pr. m., Goth., tac. Geſn., Camp.) — *invaluiſſemus.*

61. *filiive.* Sic omnes mei et ſcripti et excuſi (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Leid. cujus errorem *filiisve* propagarunt Gibſ. Burm. Capper. *Habiti.* cf. 4, 2, 16. Aſpirationem et B litteram omnes quidem libri mei; et Beckius ad Cic. ſuum praefatione teſtatur Cod. χ. in or. pro Clu. ſemper *Habitum* dare; item ad frontem orationis ipſius Vol. 3. p. 5. ubi ſuſpicor nullum Cod. inventum, qui *Avitum.* Nihil agunt Manutius et Lambinus ad Lucret. p. 179. cum videamus in Inſcrr. *Habitum* p. Grut. 295. quo et Graevius utitur ad noſtrum in Cic. tuendum, et ejusdem originis nomina p. 678, 13. *Habendum*, p. 782, 3. *Habentem.* Quanquam *Aviti* ſunt plurimi, nec error infrequens, velut Tac. Annal. 11, 35. 13, 34. Mox alterum nomen libri mei ſimplici S dant *Saſiam* ante Gryph. 1544, niſi quod Turic. nulla mentio. cf. 4, 2, 105.

60. *aſperiorem* — *frontem.* cf. 4, 1, 42. hic §. 85.

61. *laedat*, mater illa, in quam dicimus.

superérant, divine Cicero servavit. Primum, ne oblivisceretur reverentiae, quae parentibus debetur: deinde ut, repetitis altius caussis, diligentissime ostenderet, quam id, quod erat in matrem dicturus, non oporteret modo fieri, sed etiam necesse esset. Primaque haec ex- 63
positio fuit, quanquam ad praesentem quaestionem nihil pertinebat. adeo in caussa difficili
975 atque perplexa nihil prius intuendum credidit, quam quid deceret. Fecit itaque nomen parentis non filio invidiosum, sed ipsi, in quam dicebatur. Potest tamen aliquando 64
mater et in re leviore aut minus infesta contra filium stare: tum lenior atque summissior decebit oratio. Nam et satisfaciendo, aut nostram minuemus invidiam, aut etiam in diversum eam transferemus: et si graviter dolere filium palam fuerit, credetur abesse ab eo culpam, fietque ultro miserabilis.

62. *servavit.* Flor. *servabit*, idem mox *nec. est* (a pr. m.); deinde

63. Turic. *pertinebit*, Flor. (a pr. m.) *diceret* cum Guelf. Exc. Santen.

64. *infesta.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *infeste* cum Voss. 3. (Turic. Jens. per AE) corrigente jam Regio. An voluit ambiguum vitare, quia poterat intelligi ablativus? Modo *at* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum lenior.* Turic. *cum l.* cf. 11, 3, 40. 42. *fuerit.* Turic. Flor. *fuerat.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *erit* cum posterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. *culpam.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Reliqui *culpa.*

64. *satisfaciendo.* cf. §. 51. 76. *ultro.* Eadem potestate dictum qua modo *in diver-*

65 Avertere quoque in alios crimen decet, ut fraude aliquorum concita credatur: et omnia nos passuros, nihil aspere dicturos, testandum: ut etiamsi non possumus conviciari, nolle videamur. Etiam, si quid objiciendum erit, officium est patroni, ut id filio invito, sed fide cogente, facere credatur. Ita poterit uterque laudari. Quod de matre dixi, de utroque parente accipiendum est. Nam inter

cf. 6, 1, 31. Modo Ambr. 2. *crederetur.* cf. 5, 11, 4. Mox Guelf. Exc. Santen. *advertere.*

65. *fraude aliquorum.* Turic. inserit *ultro miserabiles* repetendo quae forte erant in superiore versu; et mox idem *dicturo* cum Flor. *concita.* Camp. *concitata.*

possumus. Sic Flor. (Turic. quidem *possum*, sed unius syllabae intervallo relicto) Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *possimus.* Huic autem verbo inde a Basil. primo subjicitur *non*, quod abest ab omnibus qui collati sunt MSS. *filio invito.* Turic. Camp. inserunt *suo* cum Alm. non Flor. (cf. §. 59.) Modo *id* Flor. (a pr. m.) omittit; et mox Turic. dat *laudare*, cum Alm.

sum, petita significatione ab eo quod usurpatur *ultro citroque.* cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 4. Neque tamen sufficit quod et ibi Drakenb. et in Thesauro Gesnerus interpretamento adhibent *insuper.*

65. *concita*, intellige: „mater in filium."

ut etiamsi non possumus conviciari, nolle videamur. Quod hic a recentioribus post *possumus* inseritur *non* sensui nequaquam conducit. Erit enim *non posse non conviciari* vel invitum aliquid dicere ignominiosum; sed quis hoc appellet *conviciari*, in quo semper est voluntas et libido injuriae inferendae? neque ego Quintilianum puto cuiquam hoc concessurum, ut aliquando necesse fuerit *conviciari* matri. Immo hoc vult rhetor, remissum videri matri, quod omnino fieri nequibat, ut pietati reponatur, quod necessitatis est. Et sic reddidit Gedoynus. Respondet alterum mox *si quid objiciendum erit.* In *nolendo* cf. 9, 2, 72. item *velle* ibid. §. 76.

patres etiam filiosque, cum intervenisset emancupatio, litigatum scio. In aliis quoque 66
propinquitatibus custodiendum est, ut inviti, et necessaria, et parce judicemur dixisse: magis autem aut minus, ut cuique personae debetur reverentia. Eadem pro libertis adversus patronos observantia. Et ut semel plura complectar, nunquam decebit sic adversus tales agere personas, quomodo contra nos agi ab hominibus conditionis ejusdem iniquo animo tulissemus. Praestatur hoc aliquando 67
etiam dignitatibus, ut libertatis nostrae ratio

emancupatio. Sic Turic. Reliqui *emancipatio.* cf. 6, 1, 44. Mox idem *litigatus.*

66. *necessaria.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *necessario.* Iidem mox *parte*, cum Jens. (tac. Gesn.) Tarv. corrigente Regio. *libertis.* Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Santen. *libertatis.* *patronos.* Ambr. 2. (relicto aliquanto lacunae, cum supra 65. pro *patroni* dedisset *patro*) Guelf. Exc. Santen. *nos.* Flor. *patronus.* *personas.* Turic. Flor. *personis;* ille modo *si* pro *sic.*

67. *etiam dignitatibus.* Turic. inserit *ai* (cf. §. 24.), Camp. *vel.* Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibs.) *e. dignationibus* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. Burmanno hoc probanti, quia saepe haec forma in bonis Codd. succedat illi alteri (de quo cf. Drakenb. ad Liv. 2, 16, 5.) non accedam in notione, qualis hic est, *concreta*, ut cum Dialecticis nostris loquar. Turicensis illam interpolationem hic non, ut alias, indicem diversae scripturae accipio, verum *aliis* inter-

cum intervenisset emancupatio. „Qui enim alias litigaret cum patre filius, qui „in ipsius potestate est? Huc „pertinet Afranianae fabulae „titulus, quem modo laudavimus ex Non. 2, 157. Nam „*Emancipato* demum licet „*causari adversus patrem.*" Gesnerus.

67. *Praestatur — dignitatibus.* Prius cf. ad 2, 17, 2. *Dignitates* autem dicuntur ut *potestates* pro hominibus in aliqua *dignitate* constitutis,

reddatur, ne quis nos aut petulantes in laedendis eis, aut etiam ambitiosos putet. Itaque Cicero, quanquam erat in Cottam gravissime dicturus, neque aliter agi P. Oppii causa poterat, longa tamen praefatione excusavit
68 officii sui necessitatem. Aliquando etiam inferioribus, praecipueque adolescentulis, parcere aut mederi decet. Utitur hac moderatione Cicero pro Coelio contra Atratinum,

pretor, ut voluerit is, qui hoc daret, cum patris, matris, propinquorum dignitati aliquid concessum esset, *aliis* quoque dignitatibus quendam honorem haberi. Sed displicet vel propter id quod modo erat „*aliis* propinqq."

eis. Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. Reliqui *his.* cf. 10, 2, 11. Modo *ut petulantes* Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

68. *mederi.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. *videri.* In Jens. jam est nostrum (cf. 9, 3, 68.), quod in nullo equidem Cod. reperiri credo. An aliqua conjectura invectum sit, dubitari potest. Neque tamen difficultate caret, cum vix possit demonstrari locus, ubi sic dicatur aliquis *mederi* homini (non *rei*) pro eo quod est, corrigere, monere, emendare; nisi forte intelligitur medicina, quae paratur leniendo dolori ex necessaria reprehensione orto. Hanc enim Gedoyni rationem esse video, qui longo sane anfractu verborum brevia haec et praecisa reddit. Ipsa Codd. scriptura fert interpretationem satis pro-

magistratibus, principibus. cf. 7, 1, 32.

in Cottam gravissime dicturus. cf. 5, 13, 20.

68. *mederi.* cf. not. crit.

pro Coelio. „In ipso exordio „aliquoties." Gesnerus. *Contra Atratinum* hic recte dici dubito, et malim *circa A.* cf. 6, 1, 41. Mox potest alienum videri, quod *nobilis* alicujus exemplum ponitur, cum antea dictum fuerit de *inferioribus,* nisi forte ii addito illo *praecipue adolescentulis* ad aetatem solam astringuntur. Fateor tamen libentius me cariturum istis *et nobilis,* cum praesertim duplex *et* magis congruat, quam, ut nunc est, triplex. In Sulpicio mox est *nobilitas.* Cf. not. crit.

976 ut eum non inimice corripere, sed paene patrie monere videatur. Nam et nobilis et juvenis; et non injusto dolore venerat ad accusandum. Sed in his quidem, in quibus vel judici, vel etiam astantibus ratio nostrae moderationis probari debet, minor est labor: illic plus difficultatis, ubi ipsos, contra quos dicimus, veremur offendere. Duae simul 69
hujusmodi personae Ciceroni pro Murena dicenti obstiterunt, M. Catonis Serviique Sulpicii. Quam decenter tamen Sulpicio, cum omnes concessisset virtutes, scientiam petendi consulatus ademit? Quid enim aliud esset, quo se victum homo nobilis et juris

babilem, ut *videri* jungatur cum illo quod iterum subauditur *parcere*. „decet aut parcere, aut speciem certe habere „parcentis." Neque est quod hoc minus probemus propter mox illatum rursus *videatur* in Qu. quem repetentem verba modo posita toties vidimus. *Nam et nobilis et juvenis.* Turic. *et mobilis nam et j.* Nostrum Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *N. et juv. et nob.* *astantibus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *adst.*) Camp. cum Alm. Reliqui *assistentibus.* Modo *ne judici* Turic. Flor. et mox *oratio* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. Bern. Jens. Tarv. *his* scripsi e Turic. Flor. Ambr. 2. Reliqui *iis.*
minor est labor. Ambr. 2. Guelf. omittunt *est.*
69. *obstiterunt.* Turic. *obstiterint.* Camp. *astiterunt.*

patrie monere. „Quia vox „illa *patrie* a nullo, quod „sciam, usurpetur, mallem „*patrio more monere*, ut ex „primis syllabis verbi *monere* „τὸ *more* sit absorptum: sed „nihil definio. plura enim „Fabius primus usurpavit." Burmannus.

69. *Duae — personae — M. Catonis Serviique Sulpicii.* Attende genitivum redditum vocabulo *personae,* non nominativum, ex proba latinitate. cf. 3, 8, 53. 5, 2, 3. Id ipsum hic Badius quoque animadvertit.

antiſtes magis ferret? Ut vero rationem defenſionis ſuae reddidit, cum ſe ſtuduiſſe petitioni Sulpicii contra honorem Murenae, non idem debere actioni contra caput,
70 diceret? Quam molli autem articulo tractavit Catonem? cujus naturam ſumme admiratus, non ipſius vitio, ſed Stoicae ſectae, quibusdam in rebus factam duriorem videri 977
volebat: ut inter eos non forenſem contentionem, ſed ſtudioſam disputationem crederes
71 incidiſſe. Haec eſt profecto ratio et, certiſſimum praeceptorum genus, illius viri obſervatio, ut, cum aliquid detrahere ſalva gratia

Ut vero rationem. Turic. *u. vereor* (poſt hanc vocem intervallo relicto) *actionum.* Quid ſit quod hiet ibi ſcriptura, non exputo; neque enim quidquam commode videtur poſſe inſeri. Sed vulgata non acquieſco, et ex Turic. haec eruo: *Ut vere rat.* cum enim ſcriptum eſſet vulgari errore *orationem* pro *rat.* mox or adhaeſit illi *vere.* Jam *vere rat. redd.* habet illam *veritatis* poteſtatem, quae eſt cum aequitate et juſtitia conjuncta, quomodo dicitur *vere aeſtimare.* *Ut vere* autem pro *quam vere* variaſſe putandus eſt, veluti apud Cic. eſt ad Att. 2, 21. *ut — humilis, ut demiſſus erat;* in quibus ipſis locutionibus *ut* non tam ad nomen pertinet adjectivum quam ad verbum, et ſignificatur modus magis faciendi aliquid, quam gradus praeſtantiae aut vilitatis in re ipſa vel perſona. Camp. *ut non r.* *actioni.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Andr. Reliqui *accuſationi.*

70. *ſtudioſam.* Turic. Ambr. 2. *ſtudioſum.* Camp. *ſtudiorum.* Ald. *ſtudioſorum.*

71. *ratio et.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) inſerunt *ut cum*

Ut vero rationem. cf. not. crit.

70. *tractavit Catonem.* „Locus eſt divinus c. 29 ſq." Geſnerus. cf. 2, 12, 2.

71. *certiſſimum — genus.* Hoc cave jungas verbo *eſt,* ſed appoſitionem agnoſce vocis *obſervatio.*

velis, concedas alia omnia: in hoc ſolo vel minus peritum, quam in ceteris, adjecta, ſi poterit fieri, etiam cauſa, cur id ita ſit, vel paulo pertinaciorem, vel credulum, vel iratum, vel impulſum ab aliis. Hoc illis com- 72 mune remedium eſt, ſi in tota actione aequaliter appareat non honor modo, ſed etiam caritas: praeterea cauſa ſit nobis juſta ſic dicendi: neque id moderate tantum faciamus,

cum Alm. praeſumtum ex ſequentibus. *poterit.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *potuerit* cum Voſſ. 3. Goth. Jenſ. Tarv. cf. 7, 1, 44. 2, 22. *id ita.* Sic Ambr. 2. cum Ioann. Alm. Voſſ. 1. 3. Bern. Ald. *dita* Turic. *dicta* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Reliqui *ita* ſolum.

72. *ſi in.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *niſi* cum Goth. Voſſ. 2. Alm. Vall. (a pr. m. ut viſum Badio) et edd. ante Ald. qui *ſi*, ſuadente Regio. *ſit — ſic dicendi.* Turic. Flor. *ſit — ſit dicenda.* ex Alm. *ſit — ſic dicenda.* Guelf. Exc. Sant. Camp. *ſit — ſit dicendi.* Jenſ. *ſi — ſit dicenda* cum edd. ante Bad. Noſtrum ipſum eſt in Goth. Voſſ. 2. Vall. Haeret in hiſce Geſnerus, qui *illis* referri poſſe negat niſi ad §. 68. „*illis* cauſis, ſpeciebus, ubi „adverſarium nolumus laedere etc.", deinde malle ſe dicit ex vetere illa edd. ſcriptura recipere: *cauſa ſi nobis juſta ſit dicendi.* Mihi quidem moleſtum eſt aſyndeton in oratione noſtra, quodque duo ſenſus continui ordiuntur ab *Haec, Hoc.* Nec procedit vulgata ratio niſi mutatione illa Regio ſuadente facta ſcripturae *niſi.* Si *illis* neutro genere accipias pro *talibus, ejusmodi rebus;* reponi velim *Nec* (cf. 10, 5, 1.)

in ceteris, adjecta. Qui toto hoc ſenſu ab *in hoc ſolo* ad *impulſum ab aliis* acquieverunt adhuc, quod ſciam, omnes critici, videntur e voce *concedas* recte elicere ſibi viſi, quod deeſt ei verbum finitum. Id equidem probare non poſſum, cum, ut et modo §. 69., *concedere* poſcat aliquid in proximis ſibi oppoſitum, quale ibi erat *ademit.* Intercidiſſe igitur cenſeo aliquid; et quidem facillime *dicas* hauſtum poſt *ceteris* ante *adjecta.*

72. *ſi in tota — cauſa ſit — dicendi.* cf. nott. critt.

73 ſed etiam neceſſario. Diverſum ab hoc, ſed facilius, cum hominum aut alioqui turpium, aut nobis inviſorum quaedam facta laudanda ſunt. Decet enim rem ipſam probare in qualicunque perſona. Dixit Cicero pro Gabinio et P. Vatinio, inimiciſſimis antea ſibi hominibus, et in quos orationes etiam ſcripſerat: verum cauſa juſta ſit fatendo, non ſe de
74 ingenii fama, ſed de fide eſſe ſolicitum. Difficilior ei ratio in judicio Cluentiano fuit, cum Scamandrum neceſſe haberet dicere nocentem,

illis commune r. e. niſi tota — caritas: *praeterea cauſa ſit* (pendente hoc conjunctivo itidem a *niſi*) *n. j. ſic dicendi* etc. Ne id quidem fuerit nimium, ut ſcribas *Nec ullum* pro *Hoc illis.* *Commune remedium* intelligo πανάκειαν aliquam (paulo aliter quam mox §. 87. et ſane plerumque); multae enim ſunt noſtri admonitiones, ne forte diſcipuli perſuadeant ſibi, ſi certas quasdam artes perdidicerint ſuoque loco adhibuerint, jam ſatis eſſe proviſum utilitatibus ſuis, nec jam, ut totius orationis ſuae curam gerant, neceſſe eſſe. Valde ſimilis locus eſt 4, 2, 94 — 96.

75. *Decet.* Flor. Camp. *Dicet.* Margo Baſil. *Licet.* Mox Flor. *rerum* cum Alm. (cf. 65.) Guelf. *reum.* *cauſa juſta ſit fatendo.* Turic. Flor. Camp. *et juſta ſit faciendo.* Guelf. *et juſta ſic faciendo* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (ut ſignificat, quanquam non diſerte prodens, Badius) Jenſ. Tarv. Ex Alm. *juſta ſit fatendo,* me quidem incredulo (cf. modo), quod ipſum dat Ald., cum praeferant Loc. Venet. Ruſc. *et juſta ſit fatendo.* Reliqui plane ad arbitrium Regii noſtram habent ſcripturam. Exc. Santen. hic ſilent, ſicut et in vicinis ſatis longo intervallo. In hisce potuiſſe acquieſcere VV. DD. quam maxime miror. Unde tandem illud *ſe,* ſi *cauſa* eſt ſubjectum? Et quae eſt ratio, ut *juſta* aliqua fiat cauſa eo,

73. *pro Gabinio et P. Vatinio.* De altero cf. Cic. pro Rabir. Poſtumo c. 8. item Val. Max. 4, 2. Dio Caſſ. 39.: de altero nos ad 6, 1, 13. *verum — ſolicitum.* vide nott. critt.

74. *Scamandrum — dicere nocentem.* Cic. pro Clu. c. 17. ſeqq.

cujus egerat caussam. Verum illud elegantissime, cum eorum, a quibus ad se perductus

quod is qui agit eam *fatetur* (in quo et ipso nulla *fatendi*, sed magis gloriandi occasio) se non de fama ingenii, sed de fide esse solicitum? Gedoynus quidem, ut solent Francogalli (cf. 10, 1, 130.) aliquam sententiam extudit, de ipsis verbis parum solicitus: Testari Ciceronem, justam esse reorum caussam, ad quam defendendam non tam ingenio quam fide opus esse fateatur. Ut cetera taceam, hoccine dici poterit in Vatinii caussa? Omnis haec commemoratio caussarum difficilium Vatinii et Gabinii valde brevis est et in qua vix justa earum ratio reddi posse videatur. Neque tamen quidquam longius intercidisse dicam, cum appareat illud quod sequitur de Cluentiana diligentius tractatum et majore cura dignum habitum a nostro. Credibile igitur cito eum esse defunctum in hoc, quod levius videbatur. Equidem sane, quod probetur, nihil reperio. Nam ut infinitivus *se esse solicitum* pendeat a verbo finito *dixit*, nimia fuerit struendi audacia, cum *dicere* priore loco plane sit alius potestatis. Nemo enim ferat: „*Dixit* pro Gab. et Vatin.; sed *et* hoc *dixit* se etc." Neque multum juveris scribendo: *verum ait justa sic fac.* Regianam illam correctionem *fatendo* pro *faciendo* alienissimam esse nemo non admonitus sentiat. *Justa facere* bene dicitur is, qui, quae vera sint, tueatur; et eo referendum censeo *sic*, ut sit pro *defendendis hisce reis.* Sed quid huc faciat ista *ingenii*, cujus famam negligat, mentio, plane non assequor. Neque enim, ne infans et dicendi imperitus haberetur, timendum erat Ciceroni pristinos adversarios suos defendenti. Illud alterum sane non caret momento, fidem cerni probandis etiam inimicorum virtutibus, quod ipsum modo agnoscebat noster „*decet* — *persona*". Ipse Cicero pro Rabir. Postumo „suam se *fidem* de Gabinio gravius agere pati" negat. Quidquid est de hoc loco, una et altera vel addita vel mutata voce lucem ei posse contingere, non dubito, maxime si quis sententias aliquas huc facientes ex ipsis illis orationibus Tullianis alicunde protulerit; ut nunc est, intelligi posse nego. [Vid. Addenda.] In illis *non se de* Guelf. omittit *se*.

74. *illud.* Flor. *iud.* Camp. *id.* *ad se.* Turic. Flor. Guelf. *a se.* Reliqui *ipse.* Nostrum e conjectura.

perductus. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp., cum Goth. *perductus esset.* Non tam Scamander libertus Fabricii,

esset, precibus, tum etiam adolescentia sua excusat: detracturus alioqui plus auctoritatis, 978
si, in causa praesertim suspecta, se eum esse, qui temere nocentes reos susciperet, fateretur.
75 Apud judicem vero quod aut propter alienum commodum in causa, quam susceperimus, aut suum, ut persuadendi ardua ratio, ita dicendi

Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *productus.*

adolescentia sua. Guelf. *adolescentiam suam* cum edd. a Jens. ante Obr. quorum Badius et sequentes *preces* quoque.

detracturus a. plus. Turic. Flor. *detractus a. plures.* Guelf. *d. a. plure.* ex Alm. nonnisi *plures.* *auctoritatis.* Turic. *auctoritas* cum Alm. non Flor. (cf. 73.).

si, in causa. Turic. Flor. (hi etiam *causam*) Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *sicut i. c.* cum Voss. 2.

se eum. Flor. *si e.* cum Jens. Tarv. *susciperet.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. exc. Camp. qui vacuus est ab omnibus hic, quos Regius corrigit, erroribus, nam et *timere* est in Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Id proprium Goth. et Voss. 2. quod *suscepta* pro *suspecta.*

75. *quod aut.* Turic. (quanquam incertiore compendio) *qui aut.* *alienum.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliquod* cum Goth. 1. (tac. Gesn.) 2. Kapp. Alm. Voss. 2. Andr. et edd. ante Basil. *in causa.* Turic. *ac vasa.* Mox ante *susceperimus* Flor. inserit *nos.* *aut suum.* Turic. *autem sunt.* Flor. Guelf. *aut sunt* cum Goth. 1. 2. Kapp. et edd. ante Ald. exc. Camp., qui *aut sumitur.* Ex Alm. et Voss. 2. nostrum, falso profecto. In Vall. (sed qui a correctio-

quam hic ejusdem patronus ad Ciceronem perductus est ab Aletrinatibus, et ne hoc quidem ad Ciceronis narrationem accommodate dicitur, qui Aletrinates ait a Fabricio domum suam adductos. Sed memoriter talia referre Qu. novimus.

plus auctoritatis. Expectes *multum, plurimum* prae illo *plus.* An fuit *detr. aliquanto plus?* Possit et ante *si in causa* intercidisse *sibi.*

75. *Apud judicem — aut suum.* vide nott. critt.

expeditiſſima. Fiducia enim juſtitiae ejus noſtrae cauſae nihil nos timere ſimulabimus. Ipſe erit gloria inflandus, ut tanto clarior futura ſit fides ac religio in pronunciando, quanto minus vel offenſae vel utilitati ſuae indulſerit. Hoc et apud eos, a quibus appellatum erit, 76
ſi forte ad eosdem remittemur: adjicienda ratio vel neceſſitatis alicujus, ſi id cauſae

nibus hic non ſit immunis) *at ſuum.* Omitto plurima VV. DD. reſtituendi pericula. Noſtra in Baſil. prima, deinde immutata a Stoerio, ſequentibus Chouet. Leid. Ferri ad ſententiam poſſit, quod ex optimorum librorum ſcriptura eruere tentavi: *qui aut ira aut propter aliquod commodum a cauſa q. ſ. alienus ſit* (vel *fuerit*) *ut* cet. quanquam criticam rationem non ab omni parti praeſtem. *ejus noſtrae cauſae.* Turic. praemiſſo obſcuriore compendio, quod refert fere illud quo *con* ſignatur (niſi forte illud eſt quod uſurpatur in tertii et ſexti caſus exitu *bus.* cf. 8, 5, 18. hic §. 91.) *et nonne c.* Flor. *et noſtrae c.* Guelf. *et non eſt c.* cum Goth. 2. ni fallor, quanquam pro *cauſae* affertur *me.* Reliqui *e. non c.* Noſtrum e conjectura. Mox Turic. Flor. *ſimulavimus.* Poſt *Fiduc.* ſolus Flor. omittit *enim.* *erit — inflandus.* Turic. Flor. Guelf. *erat,* duo poſtremi et *infandus,* et Flor. mox (a pr. m.) *incluſerit.*

76. *Hoc et apud.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenſ. Tarv. *Haec e. a.* Locat. cum Andr. et edd. ante Baſil. *et* omittit Flor. Reliqui *H. modo e. a.* *eos, a quibus.* Turic. Guelf. *nos quibus* cum Flor. niſi quod hic (a pr. m.) *nos in quibus.* *remittemur.* Sic Flor. quanquam ſimplici T (a pr. m.) cum Stoer. Chouet. Leid. item Vaſcoſ. (1542. F.) probante Geſnero. Reliqui *remittentur.*
neceſſitatis alicujus. Turic. Flor. Guelf. Camp. (poſtremi quidem duo prius ſolum) *neceſſitas alicuis.* *cauſae*

76. *Hoc et apud eos.* Structuram cf. ad 10, 7, 23.
adjicienda — ſuſpicionis. Ineſt aſyndeton, ſed aptum illud reliquo quod hic quaeritur abruptae orationis ſchemati. *neceſſitas* illa et *error,* et *ſuſpicio* pertinent ad appellationem olim factam, nunc excuſandam. De *cauſae cedit* vide not. crit.

cedit, vel erroris, vel ſuſpicionis. Tutiſſimum ergo poenitentiae confeſſio, et ſatisfactio culpae: perducendusque omni modo judex ad
77 irae pudorem. Accidit etiam nonnunquam eadem cauſa, de qua pronunciarit, cognoſcatque iterum: tum illud quidem commune, apud alium nos judicem disputaturos de illius ſententia non fuiſſe: neque enim emendari ab alio, quam ipſo, fas eſſe: ceterum ex cauſa, ut quaeque permittet, aut ignorata quaedam,

cedit. Turic. Flor. Camp. *cauſa c.* Guelf. *c. credit.* Non acquieſco in vulgata, cujus ſi eſt ſententia *convenit, congruit,* deſidero auctoritatem ita dicendi. Quidni fuerit: *cauſa concedit?* ut apud Cic. pro Quintio c. 10. *E* illud adhaeſit ex male intellecto compendio ſyllabae *con.* *ad irae.* Lepidum eſt et criticae tironibus notandum quod hic in plerisque MSS. (nec tamen Turic. aut Flor. quanquam Alm.) *adire*, feliciter correctum a Regio, praeeunte Camp., non Jenſ. Tarv.

77. *nonnunquam eadem cauſa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui inſerit *ut.* Bad. Baſil. *nonnunquam eandem cauſam.* Reliqui *n. ut eandem cauſam.* *pronunciarit* dedimus e conjectura, reliqui *pronunciavit.* *cognoſcatque.* Turic. Flor. *cognatque.* Hic (a ſec. m.), Guelf. Exc. Santen. Camp. *cogatque* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. Hic *agatur* transpoſitum poſt *iterum,* ſuadente Regio. Sed Bad. Baſil. *ut cognoſcat.* Tarv. *cogitatque.* Reliqui *cognoſcat.* *quam ipſo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui inſerunt *ab.* *ut quaeque.* Turic. Flor. Guelf. Exc.

77. *pronunciarit, cognoſcatque.* Facile ex proximis intelligitur judex. Conferendus autem huc eſt locus de *praejudiciis* lib. 5. c. 2. quo mox remittit §. 78.

ceterum ex cauſa. Reſpicit ad *illud quidem commune.* In *ceterum* cf. 9. 4. 85.

aut defuiſſe teſtes, aut (quod timidiſſime, et ſi nihil aliud plane fuerit, dicendum eſt) pa-
979 tronos non ſuffeciſſe, ſuccurret. Etiam ſi 78
apud alios judices agetur, ut in ſecunda aſſertione, aut in centumviralibus judiciis duplicibus, parte victa, decentius erit, quoties contigerit ſervare judicum pudorem: de qua re latius probationum loco dictum est. Poteſt evenire, ut in aliis reprehendenda ſint, quae ipſi fecerimus: ut objicit Tubero Ligario, *quod in Africa fuerit*. Et ambitus quidam 79
damnati, recuperandae dignitatis gratia reos ejusdem criminis detulerunt, ut in ſcholis luxuriantem patrem luxurioſus ipſe juvenis

Santen. *aut q.* *timidiſſime.* Turic. Flor. Guelf. *tumidiſſime*, viciſſim *timidius* §. 28. iidem duo priores, adjunctis Camp. et edd. ante Ald. *ſuffeciſſe.* Sic Turic. (niſi quod *ſi*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Alm. Andr. marg. Bad. Vaſcoſ. Stephanique, Obr. probante Geſn. Reliqui *ſatisfeciſſe.*

78. *judices agetur.* Alm. *judex augetur*, nihil tale dantibus Turic. et Flor. (cf. 74.). *latius probationum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Alm. et edd. ante Bad. Reliqui inſerunt *in.* Modo Turic. Goth. (tac. Geſn.) *contingerit*, Kapp. *coutingit.*

79. *quidam damnati.* Alterum *dam* deſiderant hic Codd. et quidem Turic. Flor. poſterius, Goth. Guelf. Voſſ. 2. Exc. Santen. prius cum Jenſ. Tarv. *dignitatis.* Goth. *libertatis* cum Voſſ. 2. erroris ſolo, ut videtur, ſocio. cf. 10,

78. *probationum loco.* 5, 2, 1.

79. *recuperandae dignitatis gratia.* Vide Digeſt. 48, 14, 1, 2. „Qua lege" (Julia ambitus) „damnatus, ſi alium „convicerit, in integrum re„ſtituitur." Ubi recte conferunt VV. DD. Cic. pro Cluent. c. 36. init. vide ibi Manutium.

accusat. Id quomodo decenter fieri possit, equidem non invenio, nisi aliquid reperitur, quod intersit, *persona*, *aetas*, *tempus*, *causa*,
80 *locus*, *animus*. Tubero juvenem se patri haesisse, illum a senatu missum non ad bellum, sed ad frumentum coëmendum ait, ut primum licuerit, a partibus recessisse: Ligarium et perseverasse, et non pro Cn. Pompeio, inter quem et Caesarem dignitatis fuerit contentio, cum salvam uterque rempublicam vellet, sed pro Juba atque Afris inimicissimis populo Romano

1, 15. *quomodo decenter.* Sic Obr. Sed Turic. Guelf. *quoniam docenter;* prius et Exc. Santen. Reliqui *quam decenter.* *reperitur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. *reperietur* Jens. Tarv. iidemque modo *aliud.* Malim hic *nisi si.* cf. 6, 1, 34.

80. *ait, ut primum.* Turic. (hic et *rimum*) Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *aut ut p.* Modo *exisse* pro *haesisse* Guelf. Exc. Santen. ut infra Camp. 11, 2, 11. *heserat* pro *exierat.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 10, 10. *partibus.* Camp. Leid. (hic quidem videtur mero sphalmate) *patribus.*

80. *Tubero — ait.* Quae hic causatum Tuberonem prodit noster, ex ejus quae intercidit oratione desumta non debent negligi, sed diligenter comparari cum Ciceronianis in ipsius Ligariana. Nec prorsus apparet, quomodo potuerit patrem suum Tubero dicere, *ut primum licuerit, a partibus* Pompejanis *recessisse*, si vere narrat Cicero, eundem Africa prohibitum nec domum venisse, nec ad Caesarem; sed ad Pompejum in Macedoniam se contulisse, c. 8. 9. Sed fortasse victo demum Pompejo licuit recedere ab ejus partibus. Illud quoque discrepat, quod filius Tubero patrem nonnisi ad frumentum coëmendum in Africam missum ait a senatu, Cicero reliquique scriptores eam ipsi provinciam senatus consulto et sorte obtigisse produnt. cf. 10, 1, 23.

inter quem — contentio. Similiter 4, 2, 13. *de laude inter ipsos certatum.*

ſtetiſſe. Ceterum vel facillimum est, ibi alie- 81
nam culpam incuſare, ubi fateris tuam. Verum id jam indicis eſt, non actoris. Quod ſi nulla contingit excuſatio, ſola colorem habet poenitentia. Poteſt enim videri ſatis emendatus, qui in odium eorum, in quibus erraverat, ipſe converſus eſt. Sunt enim quidam, 82

81. *incuſare.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *recuſare* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *accuſare.* *indicis.* Sic Turic. Flor. Reliqui *judicis,* in quo ſane nulla ſententia, ut animadvertit Geſnerus. Gedoynus hasce nugas ſecurus reddidit. Modo pro *id* Turic. Flor. *ut* cum Alm. et mox *contigit* Turic. Flor. cum Kapp. Alm. *emendatus.* Turic. Flor. Guelf. *emendati.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *quin* pro *qui in.*

81. *Verum id jam — actoris.* Is, qui, nulla demonſtrata facti differentia, eorum incuſat alios, quae ſe commiſiſſe fatetur, oratoris dignitatem exuit et ad vilitatem indicio redimentium vitam ſe demittit.

ſola colorem habet poenitentia. cf. 10, 1, 116. item 4, 2, 88. 100. Qui ſe poenitere teſtatur admiſſorum, eumque affectum tota actionis forma profitetur, is aliquam tamen ſpeciem induit difficili illi, quam tuendam ſumſit, cauſae, ſeque ſua exempla inſectantem aliquatenus judici commendat.

82. *Sunt enim quidam, qui — faciant.* Qui hac ſcriptura acquieverunt (nec quenquam video qui haeſerit), id ſpectarunt, quod continuo inducitur pater aliquis, qui ipſe hanc ſui exempli improbationem minus inviſam faciat. Sed admoniti ſentient, puto, hoc non fieri ab hominis voluntate, ſed ab ejus conditione; quare pro maſculino hic longe aptius eſſe neutrum genus, ut ſcribatur *quaedam, quae,* leniſſima mutatione. Commendatur haec generis mutatio etiam eo quod eſt §. 83. „*Alia* praetereo." Neque *enim* convenit argumentationi, ſed, quocum toties illud permutatur, *etiam* (cf. 2, 13, 11.). Ita recte locum conſtitui apparebit, ſi contuleris 4, 2, 59. *Haec ſunt quae — faciant.* 4, 3, 16. *plurima ſunt quae — inſeruntur.* 5, 13, 9. *quaedam ſunt quae — poſſunt.* Sententia ſic explicatur: „Quaedam accidunt (συμβέ„βηκε) talibus cauſis, quae effi-

qui hoc natura ipsa rei non indecens faciant: ut cum pater ex meretrice natum, quod duxerit meretricem in matrimonium, abdicat. Scholastica materia, sed non, quae non possit accidere. Hic igitur multa non deformiter

82. *faciant.* Sic Turic. Flor. Reliqui *faciunt.* Codd. obtemperamus, cf. 10, 1, 44. *pater — in matrimonium.* Turic. *patre ex meretricem immatrimoniu.* Flor. *patre ex meretricem in matrimonium* cum Guelf. et Alm. nisi quod horum alter habet, alter dicitur habere *pater* et *meretrice.* Goth. (err. Gesn.) *pater natum quod amet meretricem* cum Voss. 2. (cf. 79.) Mox Vall. *pater natum ex meretrice quod amet meretricem in matrimonium;* sed valde suspicor, hic aliquam esse versatam emendationem (quales non raro agnoscit in eo Cod. Badius, velut ad §. 72.); et haec est obtinens a Badio inde in omnibus editis scriptura, ordine tamen mutato ita: *ex m. natum.* Jens. Tarv. *pater natum quod amet ex meretrice in matrimonium.* Locat. Ven. Rusc. (ex Regii mente) *p. n. ex meretrice q. a. ex meretrice in m.* Nostrum Camp. Andr. Ald. (nisi quod hic *natum ex mer.*) ex conjectura haud dubie, sed non improbabili illa, et meliore profecto, quam est librarii Gothani nullam rationem habentis verborum *in matrimonium*, unde mox conflarunt VV. DD. portentosam locutionem *amare in matrimonium* Gesnero in Thesauro quoque, ut et Forcellino, memoratam et explicitam. Brevius erat *ex mer. n. ob meretricis matrimonium;* sed nimis manifesta sunt ista in vett. vestigia *meretricem in matrimonium,* quorum tam similitudine quam litterarum M et N multitudine jacturam fecit locus. Si quid veri et antiqui esset in istis *quod amet,* probarem ego Francii conjecturam *quod habet*, vel *qui habet*, ita tamen ut scriberem *in matrimonio*, subnixus aliqua Turic. auctoritate. Nunc opus esse verbo praepositionem *in* regente cum accusativo, apparet, nec succurrit ullum, quod facilius intercidere potuisse dicas. *quae non.* Turic. Flor. Guelf. omittunt.

„ciant, ut ne per ipsam quidem rei naturam haec reprehensio ejus, quod ipse feceris, sit indecens." Alia ratio 11, 2, 30.

sed non — accidere. An fuit *s. n. quae in foro n. p. a.?* cf. 4, 2, 97. Potuit esse exheredationis elogium, *quod meretricem in matrimonium*

dicet: vel quod omnium ſit votum parentum, ut honeſtiores, quam ſint ipſi, liberos habeant (nam et filia nata, meretrix eam mater pudicam eſſe voluiſſet), vel quod humilior ipſe fuerit (licet enim hoc dicere), vel quod non habuerit patrem, qui moneret: quin eo 83
minus id faciendum filio fuiſſe, ne renovaret domus pudorem et exprobraret patri nuptias, matri prioris vitae neceſſitatem; ne denique legem quandam ſuis quoque ſubinde liberis daret. Credibilis erit etiam propria quaedam in illa meretrice turpitudo, quam nunc hic pater ferre non poſſit. Alia praetereo. Neque

Ab Alm. nonniſi *quae* abeſſe narratur. *et filia.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. inſerunt *ſi* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. (de hoc prodente Burm. apud Bad. non reperio). *et ſi ſit* absque *filia* Camp. *dicere.* Flor. (a pr. m.) *ducere.* Fortaſſe robuſtior ſententia in hoc, ſi ſcribas: *licet enim huic* (i. ejus conditionis homini) *ducere* i. meretricem. Quanquam vel ſic malis: *licebat*, vel *licuit*, quod reponere intemperantius ſane fuerit. Recepta parum explet animum. An hoc volebat, poſſe aliquem humilitatem ſuae conditionis priſtinam citra contumeliam ſuam commemorare? Sed non eſt elocutus.

83. *id.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Alm. Ald. Obr. Reliqui omittunt. *ſubinde.* Turic. *ſum.* Ex Alm. *ſū.* Guelf.. Exc. Santen. *ſine.* An forte et hic *ſub diem* erat, ut 8 Pro. 29? qua ſeutentia eſt *in diem* apud Cic. pro Coelio c. 24. „praeſentis fraudis poenas *in diem* reſervatis." Sed ipſum noſtrum aliquoties eſt pro *deinde, mox.* *daret. Credibilis.* Sic Turic. Flor. (quanquam hic etiam *credibile*). Reliqui inſerunt *et.* *praetereo.* Turic. Guelf. Camp. *praeterea*

duxerit. vide 7, 4, 20. ibid. 11.

licet — dicere. cf. not. crit.

83. *ſubinde.* cf. not. crit.

nunc — ferre non poſſit. Poſtquam ex illa humilitate ad proſperiorem rei familiaris ſtatum emerſerat.

enim nunc declamamus, ſed oſtendimus, nonnunquam poſſe dicentem ipſis incommodis
84 bene uti. Illic major aeſtus, ubi quis pudenda queritur, ut ſtuprum, praecipue in maribus, aut os profanatum. Non dico, ſi loquatur ipſe: nam quid aliud ei, quam gemitus ac fletus, et execratio vitae conveniat? ut judex intelligat potius dolorem illum, quam audiat: ſed patrono quoque per ſimiles affectus eundum erit, quia hoc injuriae genus verecun-
85 dius ineſt paſſis, quam auſis. Mollienda eſt

cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *nunc declamamus.* Turic. Flor. *hunc d.* *dicentem ipſis incommodis.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *ipſ. inc. dic.*

84. *major.* Guelf. Exc. Santen. *majora.* *os profanatum.* Goth. (err. Geſn.) Camp. *honos prophanatus* cum Voſſ. 2. (cf. 82.). *ac fletus, et.* Turic. Guelf. *aut f.* Camp. *aut f. et.* Jenſ. *ac f.* ſine *et*, cum Tarv. qui et *exercitatio.* *verecundius — auſis.* Turic. *verecundſſ eſt p. q. a.* Guelf. *verecundaſſem p. q. a.* Goth. omiſſo modo *injuriae* ſic: *verecundiae genus eſt p. q. a.* Camp. *verecundius eſt p. q. a.* Si recte ſiletur Flor. (memoratus ille in hoc ipſo verſu *qui ad hoc* dare cum Guelf.) habemus unum antiquiſſimum teſtem vulgatae ſcripturae. Geſnerus e Goth. eruit *quia hoc genus* (intellecto, non expreſſo illo *injuriae*) *verecundiae eſt p. q. a.* ad morem illum ſatis cognitum omittendi adver-

84. *verecundius — auſis.* cf. not. crit. Ipſum quidem, qui hanc injuriam pertulerit, facere loquentem in iſta controverſia minus probare videtur noſter, certe difficilius judicare (cf. §. 53. 54. ubi valde gemina hisce noſtris, item 55.). Et proba eſt admonitio ejusdem, ſi modo, Quintiliani (Decl. 313. p. 210.): „Non erit alienum advocatum „dare huic accuſatori. — quo„ties cauſa plus juris habet „quam pudoris, ad eum trans„ferenda eſt, qui non eru„beſcit."

98 in plerisque alio colore asperitas orationis, ut Cicero de proscriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, *quam homines, honestis parentibus ac majoribus natos, a republica summoveri?* Itaque durum id esse summus ille tractandorum animorum artifex confitetur: sed ita legibus Sullae cohaerere statum civitatis affirmat, ut his solutis stare ipsa non possit. Assecutus itaque est, ut aliquid eorum quoque

bium *magis*, de quo vide prae aliis Drakenb. ad Liv. 34, 49, 10. In illis Livianis tamen exemplis saepius *tam* deesse agnoscam quam *magis*, nisi ubi antecedit *volendi* verbum, lubricum illud, quodque fortasse cedere debeat alteri *malle*. Quintiliano autem in hoc uno loco tantum audaciae placuisse, vix adducor ut credam. Recepta habet quo se tueatur in illa satis mirabili structura 7, 1, 56. modo *est* scribatur pro *inest*. Sed latere aliquid non sinunt dubitare scripturae praeposterae vett. libb. Nec videtur procedere vel illa ratio nisi interveniente infinitivo, ut aliquid facere dicatur esse *verecundum* i. pudori alicui, non quidem illi soli, qui faciat, sed cuicunque praesenti.

85. *alio colore.* Turic. Flor. Guelf. *alia loco re.* *durum.* Guelf. *divi.* *ita.* Flor. *id.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *id a* cum Voss. 2. *cohaerere.* Guelf. *coercere* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. *coerceri* Camp. cum Andr. et edd. ante Basil. *affirmat.* Turic. Flor. (hic quidem a sec. m.) Guelf. *affirmat.* *Assecutus.* Turic. Flor.

85. *alio colore.* Sententiae ita sunt connectendae: „Adhuc quidem colorem summae vehementiae dandum vidimus actioni; sed hoc rarum est, et plerumque mitigandis potius judicum auribus adhibetur ille." Suspicor itaque legendum *aliis* pro *alio*.

Cicero de proscriptorum liberis. Orationis, quae aetatem non tulit, causas bene, ut solet, exponit Freinshemius in opere Supplementorum Livianorum l. 10. c. 45. advocatis veterum testimoniis, inter quae et Plinii illa laus (7, 31. p. Bip. 55.) „te (M. Tulli) „orante, proscriptorum „liberos honores petere pu„duit."

Assecutus. cf. not. crit.

causa videretur facere, contra quos diceret.
86 Illud etiam in jocis monui, quam turpis esset fortunae insectatio: et ne in totos ordines, aut gentes, aut populos, petulantia incurreret. Sed interim fides patrocinii cogit quaedam de universo genere aliquorum hominum dicere, vel libertinorum, vel militum, vel
87 publicanorum, vel similiter aliorum: in quibus omnibus commune remedium est, ut ea, quae laedunt, non libenter tractare videaris; nec in omnia impetum facias, sed in id, quod expugnandum est; et reprehendens, alia laude

Guelf. Exc. Santen. Camp. *secutus* cum Voss. 2. Goth. Jens. Tarv. Nostrum e correctione Regii. Suspicor fuisse *consecutus*, cum primae syllabae compendium facile excideret. cf. 8, 5, 3. 10, 1, 25. hic §. 93. Modo Turic. *is* pro *his*, et mox idem cum Flor. Guelf. *dicere* pro *diceret*.

86. *jocis.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *locis* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit.
totos. Turic. Flor. Guelf. *toto.* mox pro *fides* Turic. Flor. *fideles*, ex Alm. *tractes.* tum *interit.* Turic.
hominum. Guelf. Exc. Santen. omittunt. *vel lib.* Sic Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Gryph. Sed Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt *vel* cum Voss. 2. Reliqui *ut lib.* cf. 9, 4, 63. Sic et 11, 3, 5. *vel* omittunt Turic. Flor. (etsi hic a sec. m. reponit, sed ante *Equidem*) cum Alm.

87. *laedunt.* Guelf. Exc. Santen. *legunt.* *reprehendens.* Turic. Flor. (hic a sec. m. addit *re* et sic Camp.)

86. *In jocis monui.* „Supra 6, 3, 28. *In calamitatem* uti ridiculo vetat etiam „Cic. Orat. c. 26.“ Gesnerus. vide et 6, 3, 34.
87. *et reprehendens.* Desiderant VV. DD. accusativum. Facile fuerit pro *et* reponere *quod:* deinde malim paene *premens.* Francius conjicit *et ea r.* Rollinus *et quaedam r.* Sed singularis praestat, quia

compenses. Sic cupidos milites dicas, sed non 88
mirum, quod periculorum ac sanguinis majora sibi deberi praemia putent: eosdem petulantes, sed hoc fieri, quod bellis magis, quam paci, assueverint. Libertinis detrahenda est auctoritas: licet iis testimonium reddere industriae, per quam exierint de servitute. Quod ad nationes exteras pertinet, 89
Cicero varie: detracturus *Graecis* testibus

prendens. Guelf. Exc. Santen. *prehendens.* Mox Goth. (tac. Gesn.) *laudem.* Turic. modo *quo exp. est.*

88. *Sic — sed.* Turic. Flor. Guelf. *si cupidum dedicasset.* Goth. (err. Gesn.) Camp. *si cupidum dicas esse* cum Voss. 2. et, ut fertur, Alm. *si cupidos dicas esse.* Jens. cum edd. ante Bad. Hic cum reliquis *si milites cupidos dicas esse.* Nostrum e conjectura; et eadem mox S addimus post *petulantes*, ubi in libris est *et.* Camp. in proximis sibi constat dans *putet, eundem petulantem, assueverit,* ubi Flor. *assuerint,* Goth. *adsueverunt.* Mox *iis* pro *his* scripsi bis ex uno Goth. (tac. Gesn.). Pro *quod bellis* Flor. *quae b.* Pro *detrahenda* Camp. *tradenda.*

unum impugnari volebat. Nec probo Lochmannum geminanda voce *alia* loco succurrentem.

89. *Quod ad exteras — varie.* Ingeniosissime ab Rollino reperta est haec distinctio, quam et Gedoynus et Capper. expresserunt, laudavit Burmannus. Facile subaudis: *tractat, agit* vel tale quid. „Varie detrahere fidem Grae„cis" (ut vulgo haec ordinantur) quid sit, nemo dixerit.

Graecis testibus. „In oratio„ne pro Flacco c. 26. sq. „*Sardos contemnit* in fragm. „Or. pro M. Scauro. *Conten„des et postulabis, ut M. Ae„milius cum sua dignitate omni* „— *sordidissimae, levissimae,* „*vanissimae genti, ac prope* „*dicam pellitis testibus condo„netur.* De *Sardis* vero ser„monem esse, argumentum „Asconii satis declarat." (cf. 1, 5, 8.) „*Allobrogum* testi„moniis credere vetat judices „pro M. Fontejo c. 8. sqq." Gesnerus.

fidem, doctrinam iis concedit ac litteras, seque ejus gentis amatorem esse profitetur; *Sardos* contemnit; *Allobrogas* ut hostes insectatur: quorum nihil tunc, cum diceretur, parum aptum, aut remotum cura decoris fuit.
90 Verborum etiam moderatione detrahi solet, si qua est rei invidia, si *asperum* dicas *nimium severum*, *injustum persuasione labi*, *pertinacem* ultra modum *tenacem esse propositi:* plerumque velut ipsos coneris ratione vincere, 982
91 quod est mollissimum. Indecorum est super haec omne nimium: ideoque etiam quod na-

89. *insectatur.* Turic. Camp. *insectatus.* Mox *hostis* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Hic quidem cum cett. ante Roll. *hosteis.*

remotum cura. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Jens. Tarv. Ald. Basil. et videtur hujus aevi fuisse haec structura. cf. Sueton. Tiber. 42. Reliqui inserunt *a.*

90. *moderatione.* Turic. (sed hic et *detrahit*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *moderatio.* *asperum.* Turic. *aspere.* *ipsos.* Goth. *ipse,* solus. Quod Obr. *sic asperum* reponit pro *si a.*, non opus est, cum *si* referatur ad *detrahi solet* quasi definitionis index, quae fiat istius *moderationis.* Turic. *rationem* pro *ratione.*

91. *omne.* Gryph. (1544.) *omnia* cum edd. ante Obr. Sed et Exc. Santen. nostrum. *hoc* pro *haec* Guelf. Exc. Santen.

remotum cura. vid. not. crit.

90. *Verborum moderatione.* cf. 3. 7. 25. 8. 4. 1. 2.

plerumque velut. Locum laborare abrupto nimis nec praecedentibus commisso dicendi genere, et ipse sentio cum Rollino et Burmanno. Quare huic maxime accedo, non integrum suspicanti. *ipsos* referendum erit ad *asperum* illum, *injustum*, *pertinacem.* Quid lacunae operiendae potissimum inservire possit, haud facile dictu: *ita* post *propositi* insertum sufficere non videtur. Nec tamen magnam jacturam factam arbitror.

91. *omne nimium.* Pertexuit hic quam orsus erat §. 60. te-

tura rei satis aptum est, nisi modo quoque temperatur, gratiam perdit. Cujus rei observatio judicio magis quodam sentiri, quam praeceptis tradi potest. Quantum satis sit, et quantum recipiant aures. Non habet haec res mensuram et quasi pondus, quia ut in cibis, alia aliis magis complent. Adjiciendum etiam 92

Camp. *est* Flor. (a pr. m.) omittit. *temperatur.* Sic Flor. *temperatus* Turic. Guelf. Exc. Santen. Reliqui *temperetur.* *quodam sentiri, quam.* Guelf. *q. serviri sentiri q.* cum Exc. Santen. etsi obscurius notata varietate. *q. servari sentirique* Goth. (err. Gesn.). *Quantum satis.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quam s.* *habet haec res.* Turic. Flor. Guelf. *haberet re,* Flor. a sec. m. *res,* Guelf. per comp. *hret.* Turic. etiam *mansuram.* *quia ut in cibis.* Turic. *q. in cib? his* (cf. §. 75.). Flor. *q. in cibis.* Guelf. Exc. Santen. *q. in cibis his* cum Camp. (nisi quod omittit *quia*). *q. in cibis iis* Goth. Jens. (err. Gesn.) cum edd. ante Ald. Regius correxit.

lam, *de tractandis parum speciosis*, poteratque peregisse videri quod solum ibi faciendum receperat, sed addit duo de *apte dicendo* praecepta, alterum de modo et mensura, quod sane potentissimum est ad apte quodcunque administrandum, de diversis alterum virtutibus, quae suis quaeque locis conveniant neque in totum aut probari aut rejici possint. *Haec res* non ergo ad remedia difficilium causarum modo referetur, verum ad eloquentiam in genere. cf. 6, 4, 11.

sentiri quam — tradi. cf. 9, 4, 120. et imprimis lib. 6. c. 5. ubi etiam huc differimur.

Quantum — aures. Possit videri haec sententia continuanda prioribus, ut pendeat illud *quantum* a *tradi potest.* Censeo tamen magis consentaneum esse, ut quae *sentiri* posse *observatio* eadem et *tradi* non posse dicatur, ibique finem habeat sensus antecedens. Sic nostra verba per aliquam aposiopesin posita accipientur, quod genus orationis solet esse in praeceptis generalibus, ubi cito defungimur; quasi praemisisset haec: Tantum ego in talibus praecipio dicere, quantum etc.

breviter videtur, quod fere dicendi virtutes diverſiſſimae non ſolum ſuos amatores habeant, ſed ab eisdem ſaepe laudentur. Nam Cicero quodam loco ſcribit, *id eſſe optimum, quod cum te facile crediderisconſequi imitatione, non poſſis.* Alio vero, *non id egiſſe, ut ita diceret, quomodo ſe quilibet poſſe confideret, ſed quomodo nemo.* 93 Quod poteſt pugnare inter ſe videri. Verum utrumque,

92. *fere.* Turic. Flor. Guelf. *fiat.* mire! *habeant.* Goth. (tac. Geſn.) *habent*, nec tamen *laudantur.* Mox idem *iisdem.* *cum te.* Turic. omittit, ſed ab eadem manu inſerto *non* ante *facile;* et sic Flor. Guelf. *te* ſolum Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. *non te* Jenſ. et edd. ante Ald. eaedem mox *poſſet.* Regius correxit. *non id.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. et edd. ante Ald. qui *ſe* anteponit, quod a Jenſ. inde habent poſt *ita.* Reliqui *non ſe id.* cf. 7, 1, 60.

92. *quodam loco — Alio vero.* Satis eſt quod demonſtrant VV. DD. Cic. Orat. c. 23. et 28. ubi ſunt horum, quae Qu. refert, ſemina magis quam expreſſa verba. Nec attinet laborare de inveniendis Ciceronianis, quae ad amuſſim reſpondeant noſtris, cum jam cognitam habeamus Quintiliani in afferendis alienis ſecuritatem. Alioqui multa ſane deſunt illi ſimilitudini; neque enim priore loco tantum tribuit Cicero illi tenui generi, ut optimum agnoſcat, neque altero ſe potiſſimum hoc egiſſe teſtatur. In hanc quidem ſententiam aliquanto magis congruit locus a Geſn. indicatus Brut. c. 93. *propter exquiſitius et minime vulgare orationis genus animos hominum ad me dicendi novitate converteram.* Illud quoque Quintiliano hic disputanti accedit, item a Geſnero repertum, in Oratore verſus finem: *Poteſt — non ſolum aliud mihi, ac tibi, ſed mihi ipſi aliud alias videri.* Ad illam de falſo judicata facilitate ſententiam recte Badius admonet verſuum Horatii Epiſt. ad Piſ. 240 — 42.

ac merito, laudatur. Caufarum enim modo diftat: quia fimplicitas illa, et velut fecuritas inaffectatae orationis, mire tenues caufas decet, majoribus illud admirabile dicendi genus magis convenit. In utroque eminet Cicero: ex quibus alterum imperiti fe poffe confequi credent; neutrum, qui intelligunt.

II. *Memoriam* quidam naturae modo effe munus exiftimaverunt, eftque in ea non dubie plurimum, fed ipfa excolendo, ficut alia
983 omnia, augetur: et totus, de quo diximus adhuc, inanis eft labor, nifi ceterae partes hoc

93. *Caufarum enim modo.* Turic. *caufa enim enim m.* (prius quidem *enim* per compendium). Flor. Guelf. Camp. *caufa enim m.* cum Goth. Voff. 2. Jenf. Tarv. Bafil. eoque recentioribus ante Gibfonum. Hic et reliqui *caufa enim modoque,* quod in optimis (ut ait) Codd. invenire profecto non potuit nifi fomnolentus hicce Criticus. Regius *que* fuaferat. Noftrum e conjectura. *convenit.* Flor. *et venit.* Guelf. *venit.* cf. 85. *eminet Cicero.* Guelf. Camp. inferunt *et* cum Goth. *intelligunt.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *intelligent.*

Incipit caput fine infcriptione in Turic. Flor. Camp. infcribitur *de memoria* in Guelf. Goth.

1. *omnia, augetur.* Camp. *plura agetur.* *inanis eft.* Guelf. Camp. omittunt *eft* cum Goth. Voff. 2. Vall. et

93. *Caufarum — modo.* cf. *modum litis* 5, 6, 2.

1. *quidam naturae — munus.* Pfeudo - Turnebus nos remittit ad 5, 3, 4. Almelovenus haec ponit Philoftrati: (Vit. Soph. 1, 22, 2.) μνήμη μὲν γὰρ δίδωσι τέχνας, αὐτὴ δὲ ἀδίδακτος καὶ οὐδεμιᾷ τέχνῃ ἁλωτός. ἔστι γὰρ πλεονέκτημα φύσεως, ἢ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς μοῖρα. *Excolendo* paffive hic dici monet Badius, a Valla jam animadverfum in Elegg. 1, 27. p. 89. cf. nos ad 6, 1, 8. *inanis eft labor.* Idem apud Ciceronem judicium demonftrat Regius de Or. 1, 5. ubi *thefaurus* quoque appellatur, ut et ab Herenniano 3, 16.

velut ſpiritu continentur. Nam et omnis diſciplina memoria conſtat, fruſtraque docemur, ſi, quidquid audimus, praeterfluat: et exemplorum, legum, reſponſorum, dictorum denique factorumque velut quasdam copias, quibus abundare, quasque in promtu ſemper habere debet orator, eadem illa vis repraeſentat. Neque immerito *theſaurus* hic *eloquen-*
2 *tiae* dicitur. Sed non firme tantum continere, verum etiam cito percipere multa acturos oportet, nec quae ſcripſeris modo iterata lectione complecti, ſed in cogitatis quoque

edd. ante Gryph. exc. Ald. *contineantur* mox Jenſ. et edd. quod cum Regius in ſua conſtitutione poſuiſſet, ut et, neſcio qua aurium ſuperbia, *veluti;* hoc neceſſarium eſſe negavit Badius, alterum ob clauſulam hexametricam valde improbavit, facta iterum *archipiratae* mentione, cf. 10, 1, 71. *legum.* Turic. Flor. Guelf. *legem* cum Goth. Jenſ. Tarv. Modo Camp. *audivimus,* quod placet. *dictorum denique factorumque.* Turic. *d. dinequae factorumqnae.* Flor. *d. beneque f. quae* cum edd. ante Ald. niſi quod Camp. poſteriore loco *que,* quanquam diremtum. Sed Guelf. *d. benefactorum quae.* Obr. *d. bene factorumque,* quod optabat Geſn. Reliqui *dictorum beneque factorum.* Noſtrum e Turic. ſcriptura correctum.

repraeſentat. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *praeſentat* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Bad. Non auſus ſum reducere, veritus ne medii aevi ſordibus inquinarer. cf. Geſn. in Theſauro, it. Forcell. Mox Turic. Flor. *concitatis* pro *cogitatis.*

velut ſpiritu continentur. Hanc loquendi formam ſagaciter Turnebus in Adverſ. 4, 10, translatam vidit a Stoicorum placito quodam de mundo, quod his ipſis verbis profertur apud Ciceronem de Nat. Deor. 2, 7. *Haec ita fieri omnibus inter ſe concinentibus mundi partibus profecto non poſſent, niſi ea uno divino et continuato ſpiritu continerentur.* Vid. plura dantem Turneb. l. l. et Burm. ad noſtri 4, 3, 5.

rerum ac verborum contextum ſequi: et, quae ſint ab adverſa parte dicta, meminiſſe: nec utique ea, quo dicta ſunt ordine, refutare, ſed opportunis locis ponere. Quid? extemporalis 3
oratio nec alio mihi videtur mentis vigore conſtare. Nam dum alia dicimus, quae dicturi ſumus, intuenda ſunt. ita cum ſemper cogitatio ultra id, quod est, longius quaerit, quidquid interim reperit, quodammodo apud memoriam deponit: quod illa, quaſi media quaedam manus, acceptum ab inventione tradit

2. *ea, quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voſſ. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Bad. *ea quae* Flor. cum Goth. Reliqui *eo quo*, corrigente Regio.

3. *nec alio.* Sic Turic. (niſi quod *alia* cum Flor. Guelf.) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Obr. et edd. ante Ald. Reliqui *non a.* *ultra — quaerit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ultre ad id quod* (Flor. *quae*) *e. l. q.* Item modo Turic. *ſemper per.* Fateor inſolentius mihi videri dictum *id quod eſt* pro *id quod adeſt*, *id circa quod eſt* ſcil. *cogitatio.* Nec ſatis congruere arbitror indicativum *cum quaerit;* debebat eſſe *dum q.* ſed hoc alienum, quia modo praeceſſit *dum dicimus.* An forte haec placere poſſunt: *ultra ſit et quod eſt longius quaerat?* *interim.* Turic. Flor. *autem* cum Alm.; omittit Camp. *quod illa.* Turic. Flor. Guelf. *quo i.* *inventione.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *inten-*

3. *Quid? extemporalis.* Alienum prorſus *Quid?* in cujus abrupto et ſubitario dicendi genere nemo acquieſcat. Malim igitur *Quin.* cf. 6, 2, 12. 2, 4, 5. 2, 2, 13.

nec alio i. „*non* alio." cf. Drakenb. ad Liv. 3, 22, 7. Burmannus inſerendo *quam* poſt *videtur* ad illam de qua egerit ſupra 2, 4, 13. ſtructuram deducere malit locum, ut *alio* fiat neutrum. Parum recte ille, cum *alius vigor* hic ſit dictus pro *alia animi facultate* praeter *memoriam* i. ſola memoria conſtat extemporalis oratio.

ultra — quaerit. cf. not. crit.

media — manus. Rectiſſime Burmannus conferre jubet 12,

4. elocutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum, quid ſit, quod memoriam faciat: quanquam plerique imprimi quaedam 984 veſtigia animo, velut in ceris annulorum ſigna ſerventur, exiſtimant. Neque ero tam credulus, ut quaſi habitu tardiorem firmio-

tione cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Baſil. Videtur eſſe correctum a Philandro; veriſſime. Nam *intentio* eadem eſt *cogitationi*, cf. 10, 7, 10; et imperabat mutationem quod ſequitur *elocutioni*.

4. *quid ſit, quod.* Turic. *quid quod.* Guelf. Camp. *quicquid* cum Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Ald. qui *quid* ſolum. Noſtrum primus Bad. e Vall. Modo Turic. *in mora num* pro *immorandum*. Mox Guelf. *in primis* pro *imprimi*. *veſtigia animo.* Sic Turic. Flor. Camp. (Goth. non memoratur; cf. 84. et mox) Obr. cum Voſſ. 2. Inſerit *in* Guelf.; reliqui *noſtro:* qui et *quae* ſubjiciunt, quod abeſt a Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Vall. et edd. ante Ald. Utrumque addidit Regius. *in ceris.* Turic. Flor. *in guris.* Guelf. *in giris* cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *in ſiguris* Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Andr. (cf. modo.) Noſtrum in Vall. et repoſitum a Regio.

4. 5. *ut quaſi — naturam, ſubito.* In loco tam vexato primum vett. libb. varietatem, deinde VV. DD. emendandi pericula recenſere ſatis habebo, aliqua de meo, ſed timidiſſime, ſubjungens. Turic. *ut quam abitu t. ſ. m. fieri et autem*

8, 4. Eſt et ſimile, quanquam *manu* omiſſa, 10, 6, 1. 11, 3, 62. utroque enim loco comparationis index particula ſignificat intelligi illam, quae hic expreſſa eſt, *manum.*

4. *in ceris annulorum ſigna.* „Plato Theaet. p. 135. C.“ [Steph. 191. c.] „Θὲς ἐν ταῖς „ψυχαῖς ἡμῶν ἔν κήρινον ἐκμαγεῖον — καὶ ἐς τοῦτο — ἀποτυποῦσθαι ὥσπερ δακτυλίων „σημεῖα κ. τ. λ. Add. Phileb. „p. 83.“ [Steph. 38. 39.] „ubi „libro comparat.“ Geſnerus. Pſeudo - Turnebus Ariſtotelem laudat, qui (in libro de Memor. et Remin. c. 1.) et ipſe memorandi actionem comparat ſigilli impreſſioni.

ut quaſi — naturam, ſubito. cf. not. crit. Habet aliquid

remque memoriam fieri putem. Ejus autem, quod ad animum pertinet, magis admirer na-

quoque ad animum pertire m. admirari n. f. Flor. Guelf. *ut quam habitu t. f. m. fieri ea autem quod* (Flor. *quoque*) *ad animum pertinere* (Flor. a pr. m. *pertire*) *m. admirari n. f.* Ex Alm. nihil nisi *ut qua abitu* et abesse *putem*, deinde *admirere*, et hoc quidem etiam in Goth. (qui alioqui nihil quidquam mutat exrecepta, ut nec ullus eorum, quos non ipse inspexi) Vall. Jens. et edd. posterr. ante Ald. quo aec. Badius et marg. Basil. cum aliquot editorum apud Gibs. margine. Nam Camp. plane exhibet vulgatam. Obrechtus *ut quemadmodum habitu t. f. m. fieri, ejus putem causam quoque ad artificium pertinere: magis admirari naturam subit tot.* Gesner. nihil mutat ex recepta, nisi quod pro *quasi habitu* malit *corporis habitu.* Badius *abitu* retinet et interpretatur *abeundo.* Obrechtus quidem et Gesnerus manifestam sententiam praestant, quorum ille omne *artificium* in memoria efficienda negantem facit Qu., hic nihil ejus a *corpore* repetendum esse affirmantem. Mihi haec maxime ad veteres ductus accedere videbantur: *ut qui* (cf. 5, 10, 44. 10, 1, 57. *ut qui dixerim.* 74. *ut qui — fuerit*) *habitu t. f. m. fieri videam, artem quoque audeam impertire. magis admirari naturam subit tot.* Nequaquam subventum loco per haec credo, sed aliqua verae emendationis semina inesse persuasum est. *habitum* h. l. et Pseudo-Turnebus et Burmannus pro ἕξει Graeca usurpatum putant, quod et ipse teneo, valde tamen adhuc diffidens huic vocis potestati. Conferendus Graeci vocabuli usus apud nostrum 10, 1, 1. 59. apud Plin. Epist. 2, 3, 4. Negat Fabius, se illam ex eis, quae sensibus occurrant, impressionem, velut in ceram, factam posse probare, cum manifesto memoria durescat diu habendo et retinendo suas notas, quod fieri nequeat, si quotidie novis vestigiis oblitteretur id quod ante impressum fuerit, et insuper artem quoque memoriae, si contingat ulla, qualem tamen ipse jamjam sit traditurus, omnem plane evertere cerae similitudinem. (cf. 3, 3, 4.) Novi, quantum laboret illud *audeam*, nec fugit me, *artem* non addito *ejus* nimis fluctuare. Multum abest, ut teneamus ipsam Quintiliani sententiam. Sed nimis adhuc eam contaminarunt editores, et quidem ipse ille princeps.

simile, quae supra est, disputatio de risu, cujus et ipsius originem explorare deprecatur, cum miram vim extollit. 6, 3, 7. 8. 9.

turam, subito res vetustas, tanto ex intervallo repetitas, reddere se et offerre: nec tantum requirentibus, sed etiam sponte interim: nec
6 vigilantibus, sed etiam quiete compositis. Eo magis quod illa quoque animalia, quae carere intellectu videntur, meminerunt et agnoscunt, et quamlibet longo itinere deducta ad assuetas sibi sedes revertuntur. Quid? non haec varietas mira est, excidere proxima, vetera inhaerere? hesternorum immemores, acta pueri-
7 tiae recordari? Quid? quod quaedam requisita se occultant, et eadem forte succurrunt?

requirentibus. Guelf. *inquirentibus* cum Goth. *etiam sponte.* Turic. Flor. (a pr. m.) *in sponte* cum Alm. *et sp.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Omittit *interim* Guelf. Mox *compositi* Guelf. cum Goth. Voss. 2. et pro *sed etiam quiete* Flor. (a pr. m.) *se dectum quiete.* Guelf. *se tectum qui.* Camp. *s. et quiete.*

6. *Eo magis quod.* Sic Flor. Reliqui *magis* ante *eo* rejiciunt et prioribus annectunt. Turic. Guelf. Camp. *eo quod.* Reliqui *eoque.* *videntur.* Sic Flor. Guelf. *videtur* Camp. *viderunt* Turic. Reliqui *videmus.* *deducta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *diducta.* Infra §. 18. vicissim *deductam* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Mox Guelf. quoque (non Goth.) *externorum* pro *hesternorum* cum Voss. 2. solito, ut monet Burm., librariorum errore, ablegans ille ad Ovid. Trist. 1, 3, 44.

6. *Eo magis quod.* Tanto dignior admiratione est haec reminiscendi facultas, quod ea ipsis quoque mutis animalibus contingit.

7. *requisita se occultant.* Lepidus est quem ponit Gesnerus Senecae patris locus: „Non enim dum quaero aliquid invenio, sed saepe quod quaerenti non comparuit, aliud agenti praesto est. *Quaedam vero quae obversantia mihi et jam ex aliqua parte se ostendentia non possum occupare, eadem securo et composito animo subito emergunt.*" in praef. 1. libri Controvv.

nec manet ſemper memoria, ſed aliquando etiam redit? Neſciretur tamen, quanta vis eſſet ejus, quanta divinitas illa, niſi hoc lumen orandi extuliſſet. Non enim rerum modo, 8
ſed etiam verborum ordinem praeſtat: nec ea pauca contexit, ſed durat prope in infinitum, et in longiſſimis actionibus prius audiendi patientia, quam memoriae fides deficit. Quod 9
et ipſum argumentum eſt, ſubeſſe artem aliquam, juvarique ratione naturam: cum iidem docti facere illud, indocti et inexercitati non poſſimus: quanquam invenio apud Platonem,

7. *niſi hoc.* Turic. Flor. Guelf. Camp. inſerunt *in* cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. hic cum reliquis ante Obr. *n. in hoc l. vim* (quod de Regii conjectura addunt) *o. e.* exc. Bad. qui *n. et l.* Badius in antiqua ſcriptura ſubaudiri *ſe* monet, quae ratio non placet, ne addito quidem poſt *niſi* eo quod facile ſane excidebat *ſe.* Emendationem Obrechti recte defendit Burm.

8. *deficit.* Turic. (qui et *patientiam*) Flor. Guelf. *defecit.*

9. *iidem.* Guelf. Camp. *idem* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui noſtrum ab emendatore in Vall. repoſitum narrat. Sed tuentur et Turic. Flor. *indocti et inexercitati.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *et.* Goth. (tac. Geſn.) *ind. inexercitatique.* *poſſimus.* Tu-

niſi — extuliſſet. „niſi eloquentiam ad hoc, quod nunc „eſt, faſtigium evexiſſet."

8. *Non enim — ordinem.* cf. 10, 6, 2.

9. *apud Platonem.* In Phaedro, loco notiſſimo p. Steph. 274. 275. Demonſtrat Geſnerus locum Plin. Epiſt. 9, 18, 2. ubi eodem quo hic uſu: „Ne „memoriam cogam — poſte„rioribus priora *dimittere.*" Quo minus audiendus Francius, qui malit *amittimus.* Similem Platonicae opinionem profert (indicante Pithoeo) Caeſ. B. G. 6, 14. ubi, quod Druides doctrinam ſuam litteris mandare vetuerant, id factum duabus de cauſis putat, „quod neque in vulgum diſci„plinam efferri velint, neque

obſtare memoriae uſum litterarum: videlicet quod illa, quae ſcriptis repoſuimus, velut cuſtodire deſinimus, et ipſa ſecuritate dimittimus. Nec dubium eſt, quin plurimum in hac parte valeat mentis intentio, et velut acies luminum a proſpectu rerum, quas intuetur, non averſa. Unde accidit, ut quae per plures dies ſcribimus ediſcendi cauſa, cogitatione

ric. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *poſſumus* cum Jenſ. Tarv. Ald. *videlicet quod.* Turic. *v. quo.* Flor. *v. quantum.* Guelf. Camp. *v. quo modo.* Ex Alm. *qm.* An erat *v. quatenus?*

10. *proſpectu.* Turic. Flor. Guelf. (hic quidem inſerto P) *promtu* cum Alm. Modo *a* Camp. omittit. *intuetur.* Camp. *intuemur* cum Goth. qui et *quaſi* pro *quas*: quorum illud placet. *averſa.* Turic. Flor. *adverſa* cum Alm.

ediſcendi cauſa, cogitatione. Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. *cogitatione*) Guelf. *e. ſint cogitationes.* Camp. *ſi ediſcenda ſint c.* cum Bodl. Andr. Ald. (neque enim poſtremus ſunt.) Ex Alm. nil niſi *ſunt* pro *cauſa.* Obr. *e. ſine c.* Mox etiam *contineantur* Aldus, ſolus. Hic igitur ſubjectum deſideravit in vulgata, quod Badius in margine deſignat: *ſcil. mentis intentio.* Reliqui ſecuri transierunt. Recepta ipſa eſt in Goth. qui et hic (vide ſupra 11, 1, 82.) de ſuo dedit *cauſa* pro *ſint,* nec edd. recedunt, niſi quod Jenſ. Tarv. *edicendi* per ſph. Potuit ſane et Camp. ingenio aliquid dare in verbis hisce adornandis, cum Bodl. illa auctoritas imminuatur eo, quod ejus teſtis ſit Gibſonus. Sed acquieſcendum profecto non erat. *ediſcendi cauſa* quin recte et eleganter ſcribatur, non dubito, Obrechtianum illud *ſine* ne ſatis quidem latinum cenſens (cf. 4, 2, 118.): ſed nominativo opus eſt ſententiae. Sive igitur *ſi ediſcenda ſint* retines, ſive in obſcuriore ductu *ſint* obrepſiſſe pro *cauſa* exiſtimas, poſtrema ſic refingam:

„eos qui diſcant, litteris con-„fiſos, minus memoriae ſtu-„dere, quod fere plerisque ac-„cidit, ut praeſidio litterarum „diligentiam in perdiſcendo „ac memoriam remittant." *ſecuritatem* vide etiam 10, 6, 2.

10. *Unde accidit — contineat.* cf. not. crit.

ipsa contineat. Artem autem memoriae primus ostendisse dicitur Simonides: cujus vulgata fabula est, cum pugili coronato carmen, quale componi victoribus solet, mercede pacta scripsisset, abnegatam ei pecuniae partem, quod more poëtis frequentissimo digressus in laudes Castoris ac Pollucis exierat. Quapropter partem ab iis petere, quorum facta celebrasset, jubebatur. Et persolverunt, ut traditum est. Nam cum esset grande convivium in honorem ejusdem victoriae, atque adhibitus ei coenae Simonides, nuntio est excitus, quod eum duo juvenes, equis advecti, desi-

11 (beside "ipsa contineat. Artem autem memoriae pri-"); 12 (beside "ditum est. Nam cum esset grande convivium")

cogitationis vis i. e. cf. 10, 6, 4. ubi apparet *scribendo et ediscendo* ab una parte opponi ab altera *cogitationis vim.* Sic mox *castores* Turic.

11. *abnegatam — partem.* Sic Turic. Flor. (quanquam discerptis mire syllabis) Guelf. Camp. cum edd. ante Bad. Reliqui *abnegata — pars est,* velut Vall. Goth. Gudii quidem ad Phaedr. 4, 24. rationem legentis: *abnegatas duas ei pec. partes* non video quid commendet; nec Gronovii ad Senec. de tranquill. 14. *excitatus* pro *excitus.* *digressus.* Flor. *degressus.* Guelf. omittit. Mox *ac* pro *et* reliquorum dedi e Turic. Flor.

11. *abnegatam — partem.* „Dependet a *fabula est.*" Badius. Ea quidem fabula legitur apud Cic. de Orat. 2, 86. Phaedrum 4, 24. Carmen ipsum hoc esse Simonidis, ex quo particulam Plato afferat in Protagora p. Steph. 339, suspicatur Dukerus (de quo mox) p. 98, cui diversa (sed ante eum scribens) sentit Heynius in Opusc. Tom. 1. p. 159.; nec potuissent tum pugnare Grammatici, quorum litem Platonis auctoritas diremisset. Laudatorem gentis Scopadarum Simonidem Theocritus celebrat nobilissimo loco 16, 36 — 47.

12. *atque adhibitus.* Videtur rectius omitti *atque,* quod irrepserit inter illa *AE AD.*

derare majorem in modum dicebantur. Et illos quidem non invenit, fuisse tamen gratos
13 erga se deos exitu comperit. Nam vix eo li- 986
men egresso, triclinium illud supra convivas corruit, atque ita confudit, ut non ora modo oppressorum, sed membra etiam omnia requirentes ad sepulturam propinqui nulla nota possent discernere. Tum Simonides dicitur memor ordine quo quisque discubuerat cor-

12. *in modum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *i. domo.* (et vicissim §. 46. *modo* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. ubi frequentem hanc confusionem testatur Burm. cf. Drakenb. ad Liv. 39. 13, 3.) Ex Alm. *i. lomo.* Goth. *desiderabantur* a pr. m. mox subterpungendo sustulit, nec quidquam reposuit (err. Gesn.). *deos.* Guelf. Camp. *eos* cum Alm. ut fertur, quem tamen cum Turic. Flor. nostrum dare suspicor, quod ab Obr. inde obtinet. Reliqui omittunt; ad quos rediit Capper. cor ille Zenodoti non habens nec jecur Cratetis. Burmannus similiter confusa demonstrat, ut apud Liv. 1, 21, 3. ubi tamen non admittit Drakenb. *sese* dantem Obr. non probo.

13. *eo limen.* Flor. inserit *ultra*, cum Alm. non Turic. (cf. 11, 1, 78.) De structura receptae vide 5, 10, 96.

corruit. Turic. *cor fuit.* *confudit, ut.* Sic Goth. cum Voss. 2. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Bad. *confunditur* Turic. Flor. (hic quidem a sec. m.) Camp. (sed hic subjuncto etiam *ut*). *confundit* Guelf. (omisso *ut*) *confundit ut* Flor. cum Alm. Reliqui *contudit ut.* Modo *super* Goth. Mox *possunt* Flor. Guelf. Prae *contundendo* autem Burmannus etiam probat nostrum, appellans locum Ovid. Metam. 5, 58. suaque ad Petronium annotata c. 105. *ordine.* Ald. (e Re-

13. *confudit, ut non ora modo.* cf. not. crit.

ordine quo quisque. Haec cum sit constans libb. vett. scriptura, nolim illud quod conjectura commendarunt VV. DD., *ordinis* praeferri. Sed ne transponere quidem *quo ordine quisque* vel ita intelligere attinet, sed referam *ordine* ad *reddidisse.* In omni alia ratione Qu. *discubuisset* scripturus videtur, non *discu-*

pora suis reddidisse. Est autem magna inter 14
auctores dissensio, Glaucone Carystio, an Leo-

gii conjectura) *ordinis* cum edd. posterr. ante Burm. acc. Capper.

14. *Carystio*. Flor. Guelf. Exc. Santen. *Carestio*. Mox *Leocranti* Flor. cum Voss. 2. *anagatacho* Guelf. Exc. Santen. *schopae* iidem, omnibus locis, ubi semel (15) Turic. *scobuerat.* Nam sic et Cicero „quod meminisset, quo eorum „loco quisque *cubuisset.*" cf. §. 2. *ordine refutare.*

14. *magna — dissensio.* Nos quidem erudita haec, Jupiter, et ingens controversia latuit, intercidentibus eorum, qui agitarunt, Grammaticorum operibus. Quos cum agnoscamus plerosque, Alexandrini illius musei alumnos, negotium tamen facessunt Eurypylus et Apollas Callimachus. Quorum prioris notitia erui posse videtur nulla (cf. 10, 6, 4.); alterius nomen si diversum est ab illo clarissimi poetae, plane ludificatur nos casus, cum Suidas (v. Σιμωνίδης) Callimachi, quem diserte Cyrenaeum vocat, epigramma afferat, in quo illud ipsum proditur, de quo hic agit Qu. Vid. Fragm. Callim. 71. ubi rectissime Bentlejus locum illum a Qu. demonstrari monet. Neque tamen quisquam inventus est veterum, qui hoc cognominis imponeret Callimacho. Olet autem illud plane Syriacam nominum veterum corruptelam, cujusmodi est Lucas, Silas. Equidem saevam sane sed praesentem medicinam adhibendam censeo, ut resecetur *Apollas*, velut perperam repetitum ex eo quod praecedit *Apollodorus.* Schneiderus quidem in Addendis ad Polit. Aristotelis (p. 491.) demonstrat Apollam scriptorem apud Athenaeum 9. p. 369, adjuncto, qui correctione possit eodem redigi, Apella 2. p. 63, suadetque aut *Apollam Callimachium* scribi aut inseri *et*, quae jam Bentleji fuit medicina. Posteriorem rationem prohibere videtur, quod nonnisi unum hominem Quintiliano obversatum testatur illud quod subjicit pronomen *quem.* Alteram difficillimam reddunt relicti nobis hodie versus poëtae Cyrenaei, quorum non meminisse vix potuit Qu. Doleo nihil de hac difficultate proditum a doctissimis viris Dukero et van Goens in dissertatione illius hoc praeside defensa, *de Simonide Traj. ad Rh.* 1768. 4. Glaucum Carystium celeberrimum athletam vide apud

crati, an Agatharcho, an Scopae scriptum sit id carmen: et Pharsali fuerit haec domus, ut ipse quodam loco significare Simonides videtur, atque Apollodorus et Eratosthenes et Euphorion et Larissaeus Eurypylus tradiderunt; an Cranone, ut Apollas Callimachus, quem
15 secutus Cicero hanc famam latius fudit. Scopam nobilem Thessalum periisse in eo convivio constat, adjicitur sororis filius: putant et ortos plerosque ab alio Scopa, qui major

pha. Camp. idem bis. *Crannone* Guelf. Camp. *Pharsali.* Guelf. Camp. *pharsalii.* Prior modo *sit* ante *id* omittit. *Eurypylus.* Dedi quod solum rationem haberet, cum Locat. et multis ante Burm. item Capper. et Schneider. ad Arist. Polit. 5, 5, 7. in Add. Miror corrupto acquievisse Dukerum et van Goens, quod dant plerique, *Eurypilus;* aliqui etiam *Euripilus,* Camp. (per sph.) *Erypilus,* Tarv. *Euryphylus,* Ald. *Euriphylus.* Scripsi autem *Larissaeus* pro reliquorum *Larisseus*, itidem cum Schneidero, sed et Dukero. Nam formam Λαρισσεύς soli Jovi tribuit Steph. Byz.

15. *sororis filius.* Flor. inserit *et*, unde efficere malim *ejus.* Modo *perisse* Goth. *alio.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Ald. Obr. probante Burm. Reliqui *illo.* *major.* Turic. *majora.* Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) *majore* cum Goth. Tarv.

Demosthenem pro Corona p. Reisk. 331. Pausan. 6. p. Kuhn. 475. Lucian. in Herodoto, fin. et demonstratos ibi a Solano.

hanc famam. quod *Cranone* acciderit illa triclinii ruina; neque enim totius historiae hujus auctor hic appellatur Cicero.

15. *adjicitur.* Ab historicis etiam ejus sororis filius periisse narratur. Cf. not. crit. Illud *periisse* subaudiendum etiam mox ad *putant.*

ab alio Scopa. Hic quidem, Dukero in Dissertatione citata subtilissime calculos subducente, fuit auctor gentis Scopadarum, quae viguit in Thessalia jam ante Olympiadem 46, teste Herodoto 6, 127. unde apparet longe supra Simonidis aetatem rele-

aetate fuerit. Quanquam mihi totum de Tyn- 16
daridis fabulosum videtur: neque omnino hujus rei meminit usquam poëta ipse, pro-

16. *meminit usquam.* Turic. Flor. (hic prius a pr. m.) *meminerit unquam* cum Alm. Posterius et Guelf. Camp.

gari illius quidem primi Scopae vitam. Commodum autem poëmatis Simonidei heroëm designat nobis Athenaeus lib. 10. p. 438. Σκόπαν Κρέοντος μὲν υἱὸν, Σκόπα δὲ τοῦ παλαιοῦ υἱιδοῦν. Quanquam Perizonius ad Ael. V. H. 12, 1. et Schneiderus ad Aristot. Polit. in Add. p. 491 sqq. potatorem hunc, de quo Athenaeus, Scopam, non diversum putant a Σκόπα τῷ νεωτέρῳ, de quo Aelianus l. l., quique Cyro juniori monile transmisit; Σκόπαν autem τὸν παλαιὸν de Simonideo nostro intelligant, quem tamen minus commode viri docti auctorem familiae Scopadarum dicunt, rationem non habentes antiquissimi illius Scopae, cujus disertam hic habemus mentionem. Creontis autem filius etiam, nisi priscus ille, certe Simonideus Scopas fuit, cum Scopadas ejus aevi omnes Κρεώνδας nominet Theocritus l. l. ubi cf. Schol. Succurritur autem ruinae domus Scopadarum ab ipso nostro, qui non quidem *omnes*, sed *plerosque* ab illo primo ortos periisse in hoc convivio historicorum sententiam esse narrat; modo, id quod monui, ad *ortos* intelligas *periisse* ex proximo, non ἀπὸ κοινοῦ *esse;* quanquam hoc plerisque VV. DD. accidisse suspicor, inter quos Dukerus etiam athletas illos Glaucum, Leocratem, Agatharchum ortos a Scopa vetustissimo, miro sane modo, sibi persuadet p. 97. Idem rectissime tenet (p. 98.), non totam ibi Scopadarum gentem extinctam, nec tantum calamitatis significari vocabulis ἀθρόα ἀπώλεια (v. Favor. ap. Stob. Serm. 103.).

16. *neque — meminit usquam poëta ipse.* Disputat Gesnerus de firmitate hujus argumenti, quod tum demum alicujus esse ponderis, si nemo eorum, qui rem narrarint, ipsius poëtae testimonio sit usus. Alioqui enim Quintiliano vivente multa potuisse Simonidis opera vetustate abolita esse. Equidem scriptorem meum de talibus fere securum animadverti, nec credo reputasse, integer ad se pervenerit Simonides an bona sui parte truncatus. Ceterum satis recte puto argumentari nostrum, qui plurima tamen Simonidis carmina cognove-

17 fecto non taciturus de tanta sua gloria. Ex hoc Simonidis facto notatum videtur, juvari 987 memoriam signatis animo sedibus, idque credere suo quisque experimento. Nam cum in loca aliqua post tempus reversi sumus, non ipsa agnoscimus tantum, sed etiam, quae in his fecerimus, reminiscimur, personaeque subeunt, nonnunquam tacitae quoque cogitationes in mentem revertuntur. Nata est igitur,
18 ut in plerisque, ars ab experimento. Loca

taciturus. Turic. *tacitus.* Modo Flor. *Tyndariis,* item *ipsa* pro *ipse* cum Guelf. et mox *sui* pro *sua.*

17. *Simonidis.* Flor. *Simonis,* a sec. m. *Simonides,* et sic Guelf. cum Jens. Locat. et posterr. ante Ald. *notatum.* Turic. Guelf. *notavit* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. *notari* Camp. cum Goth. Voss. 2. *notavit ut* Obr. Nostrum est in Vall. et Flor. quoque (ut videtur). *loca aliqua.* Flor. *loco aliqua.* Guelf. Exc. Santen. *loco de aliqua.* *ab experimento.* Turic. *abae experimenti,* et continuo idem *loci.*

rat: neque enim, si fama illius facti vivo jam poëta viguisset, poterat non frequentissima esse ejus apud ipsum mentio. Post fata magnorum virorum talia de iis narrari solent. Dukerus in dissertatione modo memorata p. 102. 3. famam de Tyndaridis evocantibus poëtam ipso demum mortuo natam suspicatur, eodem, quo hic Fabius, silentii argumento jam antea (p. 70.) usus in elevanda Phaedri fide, qui celeberrimam *omnia sua secum portantis* vocem Simonidi tribuit Fabb. 4, 21.

17. *credere.* Suadet Gesnerus reponi *credet.* Obrechtus nimia ductuum ipsorum cura refinxit *credet et;* Rollinus adjiciendum nostro putat *potest;* et hoc fortasse optimum, si post *experimento* excidisse dicatur.

post tempus. i. post aliquod tempus, paulo longiore interjecto tempore. Haec dicendi forma hujus videtur fuisse aetatis, et legitur apud ipsum, si modo, nostrum Decl. 289. p. 145. ubi vide Burm. ut et ad Decl. 388. p. 789. item ad I. O. 12, 3, 5.

18. *Loca discunt.* Fateor offendi me in hisce quae *di-*

discunt quam maxime spatiosa, multa varietate signata, domum forte magnam, et in multos diductam recessus. In ea quidquid notabile est, animo diligenter affigitur, ut sine cunctatione ac mora partes ejus omnes cogitatio possit percurrere. Et primus hic labor est, non haerere in occursu. Plus enim quam

18. *discunt.* Camp. *discant.* Goth. *discuntur* cum Voss. 2. Vall. Colb. *dicunt* Ald. sed mox post *signata* insertis verbis *concipienda esse*, nullo haud dubie MS. auctore, quanquam et Camp. eadem interjicit. Guelf. continuo *speciosa.* *notabile.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *nobile* cum Alm. Bodl. Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Badio. Correxit Regius, neque ego cum Gesnero *non malam* dixerim antiquam scripturam. cf. 9, 3, 5. *affigitur.* Flor. *adfigunt.* Mox pro *cunctatione* Tarv. *contactione.*

scuntur locis; quanquam video sane aliquam ex ipsa in qua versamur materia lucem iis contingere. Sed in illa toties animadversa litterarum C et G confusione, non fuerit temerarium rescribere *deligunt.*

non haerere in occursu. Non adeo trita potestas *occursus*, qui hic est pro omni re, quae repente se nobis offert. Usus, quo nomen *occursus* abit in rem vel hominem ipsum qui *occurrat*, plus semel reperitur in Declamm. velut 8. p. 157. „indifferentiam" (geminorum quorundam) — „mirantur „*occursus*" i. occurrentes. 18. p. 322. „laudandus" (ob pulchritudinem) „*occursibus.*" Cave autem *haerere* accipias pro *morando;* significat *titubare.* *Hic* adverbium sit an pronomen, dubitari potest. Hoc si probas, respiciet sensus noster ad praecedentem eumque repetet. Est enim hoc ipsum *non haerere in occursu*, cum „sine cunctatione ac mora partes domus alicujus magnae „omnes cogitatio percurrit." Sin adverbium agnoscis, *hic* i. in omni hoc negotio primum erit, quavis occasione data totam illam domum reminisci, ne ante fores quasi ejus occlusas stes nec intromittaris. *Occursum* etiam non male interpreteris quamvis illius domus partem, quae forte se offerat memoriae, ex qua deinde in omnes reliquas ordine ea discurret.

firma debet esse memoria, quae aliam memo-
19 riam adjuvet. Tum quae scripserunt vel cogitatione complectuntur, et aliquo signo, quo moneantur, notant: quod esse vel ex re tota potest, ut de navigatione, militia; vel ex verbo aliquo. Nam etiam excidentes, unius admo-

19. *Tum*. Guelf. Exc. Santen. *Tamen* cum Jens. Tarv. *complectuntur*. Turic. Flor. *complectitur*. *aliquo*. Sic Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. Colb. Ald. *alio quo* Turic. Flor. Reliqui *alio*. *moneantur*. Turic. Flor. Camp. *moveantur* cum Goth. *moneatur* Guelf. sed correctum ex *moveatur*. Haec a §phi inde initio laborare, nemo non sentiat admonitus. Quid est *vel* ante *complectuntur*, cui nihil deinde respondet? Nisi forte *et* interpretati sunt *etiam*, admodum quidem dure. Sed convenire fortasse videbatur *alio*, ut vulgo legunt: *etiam alio*; quam quid? quaerere libet. Nec bene coit *complectuntur* praesens cum *scripserunt* praeterito. Quare e veteribus haec eruere malim: *vel c. complexi sunt*, expungendo simul *et* velut nato ex evanido illo *sunt*. Eo quoque inclinat animus, ut servetur antiquum illud *moveantur* (quanquam mox §. 21. est *admonentur*, quod sane dubitationem injicit), quia imagine aliqua opus est, animum feriente, acri, cf. locum Cic. §. 22. In prioribus, quae hic tento, nostram plane rationem Gedoynus sequitur. Secunda igitur in hoc memoriae artificio ea est administratio, ut haerentibus jam animo nostro locis, sensus vel scriptos vel cogitatos suis quemque signis instruamus, mox locis praeparatis eosdem illaturi. Sic apparet differentia locorum et imaginum; nec quidquam video, quod intelligi nequeat in hac ratione, quanquam valde, ut nobis quidem et ipsi Quintiliano videtur, operosa. *excidentes*,

19. *complectuntur — moneantur*. cf. nott. critt.

vel ex re tota — vel ex verbo aliquo. „Signum illud vel „ex re tota assumitur, ut an„cora, si de navigatione aga„tur; vel ex verbo aliquo, ut, „si periodus incipit a verbo „*solet*, poterit *sol* esse signum.“ Ita Rollinus; quem ego recte hoc ex veterum ratione mnemonica tenuisse existimo, maxime conferendis iis, quae praecipit scriptor Herennianus 3, 20. 21.

excidentes. Recte Capper. huc advocat 11, 3, 135. ubi *excidens*, sicut et hic, pro

nitione verbi in memoriam reponuntur. Sit autem ſignum navigationis, ut ancora; militiae, ut aliquid ex armis. Haec ita digerunt. 20
Primum ſenſum veſtibulo quaſi aſſignant, ſecundum atrio, tum impluvia circumeunt, nec cubiculis modo aut exedris, ſed ſtatuis etiam ſimilibusque per ordinem committunt. Hoc

unius. Obr. de ſuo inſerit *res,* peſſime. *ſignum.* Flor. Guelf. *magnum* cum Alm. non Turic. cf. §. 13. *ancora — ut aliquid.* Bodl. *a. vel ſpiculum m. aut a.* ſolus, mire; ſed cf. §. 29. Modo in *vel ex verbo* Camp. omittit *ex.*

20. *digerunt.* Turic. *diligerunt.* Flor. *diligenter.* Guelf. *deligere* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. niſi quod Jenſ. *diligere,* Tarv. autem *diligunt.* Camp. *dirigunt* cum Ald. Noſtrum narratur eſſe in Alm. (qui, pro *ita, itaque* habeat cum aliquot edd.), a ſec. m. in Vall. repoſitum teſtatur Badius. Prima dare videtur Andreana. *ſenſum veſtibulo.* Turic. Flor. inſerunt *bello cum;* Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *bello tum.* Camp. pro *ſenſum* dat *locum* cum Andr. Ald. et aliquot Burm. Reliqui *ſ. vel locum v.* Noſtrum unus Badius, qui ſe omnem locum ex repoſitione, i. emendatione, Vallenſis dediſſe teſtatur. Nihil erat hinc alienius quam *locus,* ei praeſertim qui errorem lectoris caveret, in quo genere eximia eſt Quintiliani diligentia. *ſecundum atrio, tum impluvia.* Flor. Guelf. *ſ. puta aſtrictum in pluvia.* Camp. *ſ. puta atrium tum in pluvia,* cum edd. ante Bad. niſi quod Tarv. *artium,* (de Jenſ. tac. Geſn.). Goth. *ſ. puta a. t. i.* cum Voſſ. 2. ex quo Burm. *ſeculum.* *cubiculis — exedris.* Flor. Guelf. *cubilis — hedris.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. Bad. *c. — exhedris* (Goth. diremtim *ex hedris*). Tarv. *cubiculi — hexedris.* *ſtatuis.* Flor. *ſtatius.* Alm. *ſtacius.* Guelf. *ſtatus* cum Goth. Voſſ. 2. Noſtrum eſt in Camp. Andr. Ald. Obr. et aliquot Burm. Reliqui *ſtratis.* Noſtrum probat et bene exemplis illuſtrat Erneſtius in Clave Ciceron.

obliviſcente ſeriem orationis. Ineſt tamen ipſa *cadendi* ſimilitudo. cf. 5. 7. 11. ubi qui „titubaverint — velut in gradum *reponuntur.*“

facto, cum eſt repetenda memoria, incipiunt ab initio loca haec recenſere, et, quod cuique crediderunt, repoſcunt, ut eorum imagine admonentur: ita quamlibet multa ſint, quo- 988
rum meminiſſe oporteat, fiunt ſingula connexa quodam choro, ne errent conjungentes prioribus ſequentia ſolo ediſcendi labore.

voce *impluvium.* Mox Camp. *incipimus*, male. *ut eorum.* Sic Guelf. Vall. ex eoque Bad. Reliqui *et e.* *ita quamlibet.* Sic Flor. *et q.* Camp. Reliqui *ut q.* *fiunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. Tarv. *fiant* Locat. cum poſterr. ante Ald. acc. Bad. Baſil. Obr. *ſunt* exhibent Exc. Santen. fortaſſe per errorem conferentis, in tanta alioqui hujus Cod. et Guelf. ſimilitudine. Reliqui *ſint.* Modo *multa ſit* Turic. Flor. Mox pro *connexa* Flor. (a pr. m.) *nececa*, a ſec. autem, niſi eſt error conferentis, *connixa.* *choro, ne errent.* Turic. (quanquam ex hoc refertur *coria*) Flor. Guelf. Exc. Santen. *corio onerant.* Solum *corio* oſtenditur ex Bodl. Vall. et ſic eſt in Camp. Goth. Mox *conſequentia* Flor. Camp. cum Alm.

20. *ut — admonentur.* „Ut „i. ſecundum quod.“ Badius.

fiunt ſingula — ediſcendi labore. Hic ſenſus cum non conſtanter ita, ut hic comparet, in vetuſtiſſimis libris legatur, nos autem, quam minimum fieri potuit, conceſſerimus recentium mutationibus; tamen non niſi ſuſpenſi et dubitanter de ejus ſententia pronunciabimus. Nexa haec omnia, quae animo affigimus, cum ſint inter ſe per illam aedificii cujusdam magni ſubjacentem cunctis imaginem, cavetur error, in quem poterant incidere qui nihil aliud quam ediſcunt verba ipſa, nullis nec locis nec imaginibus memoriae ſubvenientibus. Qualis autem ille eſt error? Poteſt enim duplici modo accipi, ut vel eo ipſo erretur, quod contra quam debebant conjungunt prioribus ſequentia, vel inter illud conjungendi negotium aliquid peccetur. *Conjungentes* itaque erit aut: *conjungendo*, aut: *inter conjungendum.* Prius ſi probas, inutile memoriae oſtenditur nullis intervallis conſtitutis totam orationem continuando ſemper prioribus ſequentia detexere. Et fateor hanc rationem mihi videri conſentaneam iis quae praecedunt:

Quod de domo dixi, et in operibus publicis, 21
et in itinere longo, ut urbium ambitu, et picturis, fieri poteſt. Etiam fingere ſibi has imagines licet. Opus eſt ergo locis, quae vel finguntur, vel ſumuntur: imaginibus, vel ſimulacris, quae utique fingenda ſunt. Imagines notae ſunt, quibus ea, quae ediſcenda

21. *ut urbium.* Camp. *et urbium* cum Goth.

notae ſunt. Turic. *voce.* Flor. *note.* Guelf. (hic an omitteret *ſunt*, non notavi; ſuſpicor tamen) Exc. Santen. *voces.* Certe quod vulgatur otioſum eſt et ejusdem vocabuli *notae* — *notamus* iteratione deforme. Nec quidquam vidi ſimilius gloſſae e margine textum invadenti quam haec: *Imagines notae ſunt*, vel etiam absque *ſunt.* Vox autem *quibus* ſine his optime applicatur illis proximis per parentheſin inſertis *fiunt ſingula connexa.* Dum ſuus cuivis loco ſenſus aſſignatur, recenſendis omnibus ab initio locis nihil nos poteſt effugere, nec praepoſtero ordine proferri; ſimul autem ita dirimuntur quoque a ſe invicem ſenſus diverſi, ut alter in alterum ne incurrat. Habet ſane difficultatem, quod *fiunt* jungitur participio *connexa*, prae quibus expectes *connectuntur;* niſi forte, id quod verum cenſeo, *connexa* hic nominis adjectivi poteſtate dicuntur, cui tamen obſtat adjunctus voci ablativus, unde participii proprietas magis agnoſcitur. „*Choro* quo„dam" haec ſingula *connexa* ſignificavit Qu. ſi recte legimus locum, petita, non quidem a domo, in qua verſabamur, ſimilitudine, ſed ab ea quae eſt in choream ducentibus manuum conjunctione; et ſuadet tale quid etiam hic próbare locus noſtri geminus 9, 4, 129. „membra connexa „ſunt — ut homines — con„tinentur."

21. *Etiam fingere — licet.* Miror neminem haeſiſſe. Incommode certe *imagines* hic appellavit noſter, quod *loci* vocabulo indigebat, cum mox et ipſe et omnes omnino ſcriptores in mnemonices tractatione *imagines* ſedulo diſcernant a *locis.* Neque enim quidquam profecto voluit ſignificare, niſi quod etiam ficta aedificia, non modo quae alicubi inveniuntur extructa, poſſunt inſervire artificio mnemonico. Idem docet Herennianus 3, 19. extr.

notae ſunt. cf. not. crit.

ſunt, notamus: ut, quomodo Cicero dicit, *locis pro cera, ſimulacris pro litteris utamur.* 22 Illud quoque ad verbum ponere, optimum fuerit: *Locis eſt utendum multis, illuſtribus, explicatis, modicis intervallis: imaginibus autem agentibus, acribus, inſignitis, quae occurrere, celeriterque percutere animum poſſint.* Quo magis miror, quomodo Metrodorus in XII ſignis, per quae Sol meat, trecenos et

quae utique fingenda ſunt. Sic nexus quoque manifeſtior conjunctionis *ut utamur* cum *opus eſt.* Fortaſſe etiam cum Geſnero inſerendum *et* ante *imaginibus.* Mox *diſcenda* Camp.

22. *fuerit.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. *fuerat.*

modicis. Turic. Flor. Guelf. *modis* cum Alm.

percutere. Guelf. Exc. Santen. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *percurrere* cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui e Vall. noſtrum. Modo pro *autem* Jenſ. (ſed hic per ſph. *aliqui*) Tarv. et edd. poſterr. ante Obr. acc. Roll. *aliquid.* tum Camp. *celeriter quemque.* Flor. *imaginis* pro *imaginibus.* *trecenos.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *tricenos* cum Goth. et edd. ante Baſil. frequenti confuſione. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 34, 8. Hic quidem ipſa *tricenorum* proceſſerit ratio,

Cicero dicit. Loco ſupra indicato de Or. 2, 86. item mox 87. Illi *de cera et litteris* mirifice reſpondet Herenniani dictum 3, 18. *imagines, ſicut litterae, delentur, ubi nihil illis utimur: loci, tanquam cera, remanere debent.*

22. *Metrodorus.* cf. 10, 6, 4. Qui hoc praeterea referret Metrodori artificium in artum locum plurimas infercientis imagines, non reperi quenquam. Malim autem *quod* prae illo *quomodo.* Mox unus, quod ſciam, MS. Gothanus *ſua* dat pro *ſuam;* quod ſane placet, ut ad *arte* referatur pronomen, non ad *memoriam;* poſitu etiam vocis *potius* hoc ſuadente. Jactabat ſe Metrodorus mnemonica magis ſua quam memoria; ubi alius ejus generis artifex unum et alterum in quovis ſigno Zodiaci fortaſſe locum poſuiſſet, ibi triginta definiens. De *vanitate* conſule nos ad 4, 1, 33.

sexagenos invenerit locos. Vanitas nimirum fuit atque jactatio circa memoriam suam potius arte, quam natura gloriantis. Equidem 23
haec ad quaedam prodesse non negaverim, ut si rerum nomina multa, per ordinem audita, reddenda sint. Namque in iis, quae didicerunt, locis ponunt res illas, *mensam*, ut hoc utar, *in vestibulo*, et *pulvinum in atrio*, et sic cetera: deinde relegentes inveniunt, ubi posuerint. Et forsitan hoc sunt adjuti, qui, 24

modo absint *sexageni*. Sed satis frequens distributiva ponere pro cardinalibus: cf. eundem Drakenb. ad 4, 16, 6. Manifestus imprimis Livii locus 9, 30, 3. *tribuni militum seni deni in quatuor legiones*; ubi plane quae hic apud nostrum ratio. Modo *ineat* Guelf. Camp.

23. *ut si rerum.* Turic. Flor. Guelf. *aut si r.* Camp. mox *redd. sunt.* *ponunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. Reliqui *reponunt.* *vestibulo — atrio.* Turic. Flor. Guelf. (hic tamen *et* videtur omittere) Camp. *v. et populum i. a.* Reliqui *v. in atrio pulvinum*, sed Goth. et Voss. 2. item *populum.* Ordinem MSS. restituimus, emendationem alicujus veterum illorum Criticorum, nescio cujus, unice retinentes et probantes. Pro *mensam* in Guelf. est *mersam.* *sic cetera.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *si esset.* Mox Guelf. *relegantes* (a pr. m.) et *posuerunt*, ubi Flor. *reposuerint.*

24. *forsitan hoc.* Sic Obr. facillima emendatione. Adjuvat Flor. qui et ipse nihil aliud nisi *f. hi.* Reliqui inserunt *in.* Mox Flor. (a pr. m.) Guelf. *actione*, et hic *vendidisset.*

23. *Equidem haec.* Jam de hac quam nobis explicuit mnemonice pronunciat in universum, minus ei tribuens, quam vulgo solebant rhetores. Debebat ergo hic noster sensus diligenter a praecedenti secerni, ne forte quis crederet, praestigias tantum illas Metrodori parum placere nostro. Ciceronis quidem sub persona Antonii benignius est de hac arte judicium de Or. 2, 88. Mox *quae didicerunt* facillima correctione mutem in *quae digerunt.* cf. §. 18. 20.

auctione dimiſſa, quid cuique vendidiſſent, teſtibus argentariorum tabulis reddiderunt. Quod praeſtitiſſe Hortenſium dicunt. Minus idem proderit in ediſcendis, quae orationis perpetuae erunt. Nam et ſenſus non eandem 989
imaginem quam res habent, cum alterum fingendum ſit: et horum tamen utcunque com-

Tum e Turic. Flor. enotatum *quae Hortenſius*, non addita in illo quidem vulgata, in hoc autem diſerte appoſitum eſt vulgatum *Hortenſius*. Inſertum itaque videri debet illud *quae* ſine ſenſu poſt illa *quod praeſtitiſſe*. *utcunque*. Sic Turic. Flor. cum Alm. auctores facti conjecturae Geſnerianae, quam ipſe (immemor Alm.) in textum intulerat; rectiſſime, et obſequentibus Bipp. Reliqui *utrumque*. cf. 10, 6, 7.

24. *Quod — Hortenſium dicunt.* „Hortenſius — a Siſenna provocatus in auctione perſedit diem totum et omnes res et pretia et emtores ordine ſuo argentariis recognoſcentibus, ita ut in nullo falleretur, recenſuit.“ Seneca pater in praef. Controv. cf. et 10, 6, 4.

cum alterum fingendum ſit. Res quidem ſuas ſecum ferunt imagines; ſenſus, i. cogitata noſtra, ſi notare volumus, fingendum eſt aliquod noſtra ſponte ſignum, nec illud certum aut unum modo eſt: „nam — ita fit in *imaginibus*, ut, quae nobis diligenter notatae ſint, eae parum videantur inſignes aliis.“ (Scriptor ad Herenn. 3, 23.) *Alterum* quod hic dicitur, eſt illud ipſum ſignum, quo ſenſum notamus, diverſum illud ab eo quem demonſtrat ſenſu; duo enim profecto ſunt, ubicunque ſignatur alterum, alterum ſignat. Jam in *rebus* ne ſignum quidem, i. alterum illud, fingere opus eſt, quoniam qui *menſam* reminiſci cupit, is nihil niſi menſae imaginem animo affigere neceſſe habet. Et hanc quidem verborum noſtrorum partem rectiſſime expreſſit Gedoynus: „les penſées ayant une image purement arbitraire.“ In reliquis vitio editionum erravit. Geſnerus *alterum* retulit ad *ſenſus* ipſos, qui dicantur eſſe fingendi, cum *res* ſe ipſae offerant. Sed hic *ſenſus* ipſi non finguntur, verum efficti et conſtituti ante notari modo deſiderant; verſamur enim in arte mnemonice, non in inventione oratoria. Labor eſt unicuique ſenſui ſuam dare

monet locus: sed sermonis alicujus habiti verborum contextus eadem arte quomodo comprehendetur? Mitto, quod quaedam nul- 25
lis simulacris significari possunt, ut certe

locus. Hoc dant Turic. Flor. cum Alm. Colb. item margine Badii, exulans ab omnibus reliquis. Gesnerus carens nostro vocabulo (cum non attendisset illam in Burm. ed. commemorationem), ad *commonet* intelligere cogebatur *ars ista*, dure profecto; sed aliquanto major criticus Gallaeo, qui et hic remedium suum tentat, *addititia* haec verba *cum alterum — commonet* pronuncians *et* (i. *quia*) *inexplicabilia*. cf. 10, 3, 2.

sed — habiti. Turic. Flor. *sicut s. alicui habitu* cum Alm. nisi quod *sic*. Guelf. Exc. Santen. *si cum s. a. habitu* cum Goth. et fortasse Bodl. Andr. ex quibus non affertur *habitu*. Camp. *si cum s. a. habiti* (nisi forte in postremo erravi, quod et ibi esset *habitu*). Jens. *sed cum — habitu* cum edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. qui ex vaga Regii conjectura *sed cum s. a. habiti*, insertis mox post *contextus* hisce: *est ediscendus*. Mihi quidem *sermo habitus* hoc loco plane non ferendus videtur; quo accedit foedissima genitivorum coacervatio, *sermonis habiti verborum contextus*; et fortasse debebam in Jensoniana acquiescere, cujus haec sententia: *Sed quomodo simul cum toto sermonis alicujus habitu poterit verborum quoque contextus eadem hac mnemonice comprehendi et contineri:* sed retinebat, quod vetustissimi illi *sicut* dant, non *si cum*. Inde efficias: *sed, ut* (potestate *quanquam*) *s. a. habitus, verborum — comprehendetur?* Camp. *comprehenditur* cum Jens. Tarv.

25. *certe.* Sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Basil. Vidov., quod ipsum conjiciebat Gesn. Reliqui *certae*, nisi quod Jens. *caeterae*, Tarv. *caetere*. Modo Flor. (a pr. m.) *significet*. Annotatum est e Flor. *possunt*, quod et ipse e Camp. retuli, quasi in editis esset *possint*. Nunc suspicor in illis (Flor. et

imaginem. Aliquo tamen modo (*utcunque*) huic necessitati succurrit *locus;* et qui v. c. *atrio* domus illius memoriam occupantis assignavit certum orationis suae sensum, admonebitur illius, dum *atrium* animo obversatur, etiamsi obscurior fuerit *imago*, qua eundem instruxerat sensum.

sed — habiti. cf. not. crit.

conjunctiones. Habeamus enim ſane, ut qui notis ſcribunt, certas imagines omnium, et loca ſcilicet infinita, per quae verba, quot ſunt in quinque contra Verrem ſecundae actionis libris, explicentur, ut meminerimus etiam omnium quaſi depoſitorum: nonne impediri quidem eorum, quae dicit decurſum neceſſe

Camp.) eſſe conjunctivum. *ſcilicet.* Camp. *ſed;* male, ineſt enim levis irriſio eorum, qui innumera ſolent loca conſtituere, velut Metrodorus in Zodiaco. Nec correctione Obr. indigemus *nominum* pro *omnium.* Modo Flor. *noti.* Guelf. *notae.* *per quae.* Turic. Guelf. *p. quem.* *quot ſunt in quinque.* Turic. Flor. *quod ſ. i. q.* Guelf. *ſunt in quae ſunt i. q.* Reliqui *quae ſ. i. q.* Noſtrum leviſſima mutatione ex antiquiſſimis illis derivatum eſt, aptum illud imprimis in tam manifeſto exemplo. *ut meminerimus.* Turic. (hic etiam *memineribus*) Flor. Guelf. *ne m.* Guelf. mox *impedire.*

quidem — decurſum. Turic. *quod quae dicit dicurſum.* Flor. Guelf. *quod quae d. d.* cum Alm. Ex hisce vetuſtiſſimorum ſcripturis tale loco auxilium quaeſivi: „meminerimus etiam" (delevimus *ne,* velut natum ex errore repetendi litteras ſimiles; *ut* deinde ab librariis refictum; pendet autem

25. *conjunctiones.* „Sive „grammatice accipias hanc „vocem, verum eſt; da mihi „enim notam, quae clare bre„viterque ſignet *nam, enim-„vero; tametſi?* ſive conjun„ctiones intelligas connecten„di et transeundi formulas. „Cic. de Or. 2, 88. pr. *Multa „ſunt verba, quae quaſi arti„culi connectunt membra ora„tionis, quae formari ſimilitu„dine nulla poſſunt: eorum „fingendae nobis ſunt imagi„nes, quibus ſemper utamur."* Geſnerus. In *conjunctionibus* cf. 1, 4, 18.

qui notis ſcribunt i. notarii, de quibus vide 7, 2, 24.

ut meminerimus — decurſum. Haec minime ſunt ſana, et eſt de iis diſpiciendum in nott. critt. Sententia manifeſta. Gravatur autem hanc ipſam mnemonices reprehenſionem Antonius apud Cic. de Orat. 2, 88. *Neque verum eſt, quod ab inertibus dicitur, opprimi memoriam imaginum pondere, et obſcurari etiam id, quod per ſe natura tenere potuiſſet.*

est duplici memoriae cura? Nam quomodo 26
poterunt copulata fluere, si propter singula verba ad singulas formas respiciendum erit? Quare et Charmadas et Scepsius, de quo modo dixi, Metrodorus, quos Cicero dicit usos hac exercitatione, sibi habeant sua: nos simpliciora tradamus. Si longior complectenda me- 27
moria fuerit oratio, proderit per partes ediscere: laborat enim maxime onere: et hae partes non sint perexiguae: alioqui rursus multae erunt, et eam distinguent atque concident. Nec utique certum imperaverim modum, sed maxime ut quisque finietur locus:
990 ni forte tam numerosus, ut ipse quoque di-

oratio ab illa concessione orsa supra *Habeamus sane*, cf. 5, 10, 1.) „o. q. d.: nonne" (malim *non* solum, cf. 11, 1, 50.) „impediri *quoque*" (tantum abest ut adjuvetur hoc artificio mnemonico) „*dicendi cursum* n. e. d. m. cura?"

26. *Charmadas.* Flor. *Charneades*, et reliqui ante Burm. omnes *Carneades.* Nostrum esse in Turic. conferentis silentium testatur. cf. Cic. de Or. 2, 88. Ern. not. Capperonerius demonstrat Fortunatianum ex Pithoeanis Charmadae memorem p. 75.

27. *rursus.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Reliqui *nimis.* Mox Turic. Flor. *mute.* Guelf. conjunctim *mutuerunt.* *modum.* Turic. Flor. Guelf. *modo* cum Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. non Camp. Regius correxit. *ni forte.* Sic Flor. Guelf. cum Goth. Jens. at edd. posterr. ante Gryph. *in f.* Turic. (cf. de hac confusione Drakenb. ad Liv. 38, 50, 1.) Reliqui *nisi f.* quorum et Camp. cf. eundem ad 23, 1, 8. Suspicor autem post *forte* intercidisse *est.* *tam numerosus.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. cum edd.

27. *laborat.* Malim *laboratur* (cf. 11, 3, 57.); neque enim in activo subjectum est manifestum. et mox *sed* pro *et.*

locus. Certa tractandi propositi pars; *materiam* barbare dicimus. *numerosum* cf. ad 10, 5, 9.

28 vidi debeat. Dandi sunt certi quidam termini, ut contextum verborum, qui est difficillimus, continuet crebra meditatio, partes deinceps ipsas repetitus ordo conjungat. Non est inutile, iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas, quarum recordatio commo-
29 neat et quasi excitet memoriam. Nemo etiam fere tam infelix, ut, quod cuique loco signum destinaverit, nesciat: ut, si erit tardus ad hoc, eo quoque adhuc remedio utatur, ut ipsae

ante Ald. acc. Bad. Reliqui inserunt *sit* Regio suadente; sed Badius (quanquam inepta quaedam de hexametri clausula caussatus) verissime monuit, adjectivum pendere e verbo *finietur*. Mox Goth. *divelli* pro *dividi*, mire, nec ineleganter.

28. *partes — ipsas.* Flor. Guelf. (qui et τελείαν στιγμὴν ante *deinceps*) *partis — ipsa.* Prius cum ipsa illa diremtione et Exc. Santen. Modo pro *continuet* Guelf. *continet*, Obr. *contineat.* *inutile — difficilius.* Turic. *inutilisque difficilius.* Flor. Guelf. Exc. Santen. *inutilis quo difficilius.* Ex Goth. nil nisi *inutilis*, ex Alm. contra solum *difficilius* affertur. Reliqui *inutile, quo facilius.* Nostram e Turic. exsculpsimus. Recepta enim singulis, quae ediscenda sunt, notas apponere jubet, quod erat in illa, quam improbavit, arte. *apponere.* Goth. (tac. Gesn.) *opponere* cum Voss. 2. *ponere* Obr. mire. Mox Camp. *quae* pro *quasi.*

29. *ut, si erit — notae.* Turic. Flor. Guelf. *u. s. e. trandus* (Flor. a sec. m. *tradendus* et sic Guelf.) *ad hoc — remedium utitur ut ipsae* (Turic. Guelf. *ipse*) *n.* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. qui tamen omnes *tradendus*, ipso accedente in hac quidem voce Aldo. Ex Alm. omissio tantum verbi *excitent* memorata, per conferentium neglectum profecto. Sed Camp. e recepta nihil quidquam mutat, nisi quod *utitur* dat. Non igitur a Badio solo *tardus*, qui sic se legere testatur, et jam tum *excitent* insertum, ac *remedio* refictum. In hacce stribligine cumulandi maxime *ut*, quod ter legitur in brevis-

29. *ut, si erit tardus — supra posui.* cf. nott. critt.

excitent notae. Hoc enim eſt ex illa arte non inutile, attendere ſigna ad eos, qui excidunt, ſenſus: *ancoram*, ut ſupra poſui, ſi de nave

ſimo ſenſu ſtructura minime latina, potuiſſe acquieſcere tot VV. DD. jure mireris. Timide quidem, ſed ut aliqua tamen laboranti loco medicina quaeratur, haec tento: *aut ſi erit tardus aliquis usque eo quoque, ad hoc remedium ſunt iterum ipſae notae.* Si per compendium eſſet ſcriptum *aliquis*, poterat turbari aliquid ob illud, quo oculus aberrabat, inſequens *ad hoc*. „Si una ad commonefaciendum non ſuffecerit nota, „quia obliti eramus, quo maxime pertineret; alteram (hoc „eſt in *iterum*) apponendo priori illi, vincimus eam et ſuo „loco alligamus." Fateor *tardus* paulo acerbius dictum videri, cum mira ante modeſtia Qu. leniiſſet idem *infelicem* appellando. cf. 10, 1, 7. Sed veram eſſe vetuſtiſſimam illam ſcripturae *trandus* emendationem, totius loci habitus dubitare non ſinit. Ita mox §. 34. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. *tradatur* pro *tardatur*. *Hoc enim eſt*. Sic Flor. quanquam inſerto a ſec. demum manu *enim*. Turic. *h H eſt*, in quibus noſtra ipſa latere unusquisque videt (cf. 8. Pro. 15.). Reliqui *Hinc eſt*, niſi quod Bad. *Hic ē*. Mox Guelf. omittit *ex* cum Goth. 2. Pro *illa* Camp. *ipſa* cum Goth. Voſſ. 2. Ald. *attendere ſigna ad eos*. Turic. Flor. *adtėntus a. e.* Guelf. Camp. *attentus a. e.* cum Alm. Goth. 1. 2. Voſſ. 2. Bodl. et edd. ante Bad: qui repente noſtrum, ratione reddita nulla. Mox *exciderunt* a Badio inde ante Obr. acc. Roll. Burm. Capper. (item Alm. ut referunt, falſo profecto, neque enim ullus ſic codex). Pro *attendere* Obr. *appendere*, conjiciente hoc jam Francio. *poſui*. Flor. (a pr. m.) Camp. *propoſui*. Ne hic quidem ſenſus recte legitur. Suſpicor autem, trajiciendis vocabulis factum eſſe, ut *ad ſenſus eos, qui exc.* ſcriberetur in aliis Codd. in aliis autem *ad eos qui excidunt ſenſus*, quae ratio ſane elegantior. Mox jungendo duas ſcripturas exorta eſt praepoſtera illa veterum conſtitutio *non inutile adtentus a. e. q. e. ſenſus*. Nec *adtentus* per D ſcriptum invenio aliis locis in Turic. Flor. Ejecto igitur male nato illo *attendendi* verbo, difficilior ſit ratio accuſativi in *ancoram*, quod etſi facile refingatur in *ancora*, malim tamen repeti a *propoſui* (nam hoc praefero, cf. 4, 1, 39.); quo hoc maxime deducor, quod *eſſet* ſcribitur, pendens illud e praeterito *propoſui*, non *eſt*, quo opus erat in vulgata conſtitutione. Nam

30 dicendum eſſet: *ſpiculum*, ſi de proelio. Multum enim ſigna faciunt, et ex alia memoria venit alia: ut cum translatus annulus vel alligatus commoneat nos, cur id fecerimus. Haec magis adhuc aſtringunt, qui memoriam ab aliquo ſimili transferunt ad id, quod continendum eſt: ut in nominibus, ſi *Fabius* forte ſit tenendus, referamus ad illum *Cunctatorem*, qui excidere non poteſt: aut ad aliquem ami-
31 cum, qui idem vocetur. quod eſt facilius in *Apris*, et in *Urſis*, et *Naſone*, aut *Criſpo*, ut

qui hoc reponat pro illo, parum critice faciat. Itaque ſic legam verba noſtra: *Hoc enim eſt ex arte illa, non inutile ad eos qui excidunt ſenſus* (repetit quae modo dixerat: *non eſt inutile iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas*); *ancoram, ut ſupra propoſui, ſi de nave dic. eſſet, ſpiculum, ſi de proelio.* ad quae cf. §. 20.

30. *cur id.* Turic. Flor. Guelf. *cum his.* Tarv. *cum haec* cum Voſſ. 2. Goth. *cum iis* Jenſ. Modo Turic. Flor. Camp. *commoveat.* Goth. paulo ante *et ſupra,* item *et cum.*

qui memoriam. Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *quae m.* Modo Camp. *ſtringunt.*

31. *et in Urſis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *in.* Modo Guelf. *concitatorem.* Mox pro *nomina omnia* Turic. Flor. Guelf., priores duo quidem et *in omnibus* antea. Mox Camp. *Aut id mem.*

30. *ut cum — commoneat.* cf. 5, 10, 44.

magis — aſtringunt i. firmiora reddunt, cf. 2, 2, 4. ad quem uſum cf. exemplum Cic. ad Att. 10, 6. „pater — quid- „quid ego *aſtrinxi*, relaxat."

quod continendum eſt i. retinendum, ut 10, 7, 18.

31. *quod eſt facilius.* Malim fere *quo e. f.*

in Apris, et in Urſis. Utrumque cognomen in quibusdam gentibus uſurpatum eſt, velut prius in Flavia apud Plin. epp. 5, 14, 4. in Arria apud Vopiscum in Numeriano, alterum frequens in inſcriptionibus apud Gruterum et Muratorium. Artificium hoc mnemonicum qui inter recentes ſtudiis adhibuerint, recen-

id memoriae affigatur, unde sunt nomina. Origo quoque aliquando declinatorum te-
991 nendi magis causa est, ut in *Cicerone*, *Verrio*,
Aurelio, si debent inseri. Illud neminem non 32.
juvabit, iisdem, quibus scripserit, ceris ediscere. Sequitur enim vestigiis quibusdam memoriam, et velut oculis intuetur non paginas modo, sed versus prope ipsos, qui tum

si — inseri. Turic. *sed h7 misceri.* Flor. *sed hi miseri.* Alm. *si hi misceri.* Guelf. Camp. *si debet misceri* cum Bodl. *si debet inseri* Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. qui primus pluralem in verbo. Parum juvit locum Obr. distinctione mutata, ut ad sequentia haec pertinerent: *si debet misceri illud, neminem.* Burm. et ipse transitum ad proxima agnoscens: *Si* (vel *sed*) *taedet his inhaerere: illud* cet. Mihi succurrit: *Sed habet miseriam* (cf. 1, 8, 18. 5, 14, 31.) — in quo tamen abruptum illud et undique praecisum minime placet. Turic. compendium parum intelligo. *magas* supra pro *magis* in Jens. ex sphalmate esse testatur Tarv. carens hoc vitio. Inveteratius illud, quod Flor. Guelf. mox *ceteris* pro *ceris*.

32. *Sequitur.* Turic. *sq̄.* Flor. *s. q̄.* Hic a sec. m. *secuntur*, et sic Camp. Guelf. (sed hic cum cett. *sequuntur*) cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Quod mox inserunt *in* post *enim* Jens. Tarv. merus error. *quibusdam.* Turic. *quisdam.* Flor. (a pr. m.) *quasdam.* *intuetur — modo.* Turic. Flor. Guelf. *intuentur non paginis mihi.* Camp. *intuentur non paginas modo* cum Goth. *qui tum.* Turic. Flor. Guelf. *quem cum* cum Alm. Sed Camp. *quae tum* cum Goth. Voss. 2.

sentem Morhofium in Polyhist. 1, 2, 6. 48. seq. demonstrat Gesnerus.

Cicerone, Verrio, Aurelio. De primi tertiique horum nominum origine veteres loquuntur, ut Plinius, Plutarchus, de Aurelio autem Festus in voce. Verrii qui originem demonstraret, neminem reperi.

si debent inseri. cf. not. crit.

32. *Sequitur — similis legenti.* Etsi sententia utcunque eruitur ex verbis hisce; durissima tamen est illa tam longa subjecti dilatio, quod in fine tantum comparet: *qui dicit.* Quare consulendae nott. critt.

dicit, similis legenti. Jam vero si litura aut adjectio aliqua atque mutatio interveniat, signa sunt quaedam, quae intuentes deerrare non
53 possumus. Haec ratio, ut est illi, de qua primum locutus sum, arti non dissimilis, ita, si quid me experimenta docuerunt, et expeditior et potentior. Ediscere tacite (nam id quoque est quaesitum) erat optimum, si non

Jens. Tarv. Equidem haec ita refingam: *Sequimur enim v. q. m. e. v. o. intuemur — quaecunque dicimus similes legenti.* Continuo in *possumus* prima persona infertur. Nec quisquam dixerit, subjectum elici ex *nemo* praecedente, etsi ibi *scripserit* inde poterat pendere, ubi praeter necessitatem Francius tentat *scripseris.* Alia ratio §. 46. qui locus tamen hunc defendere videri potest. Nisi forte et *legentibus* scribemus, cf. §. 47. *atque mutatio.* Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. *atque mutata* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *aut mutatio.* Modo Flor. *litore ut.* Guelf. *litterae ut.* Mox *deerrare* Turic. quoque et Flor. cum Alm. et Palat. Gebh. quo a Burm. inde rectissime mutarunt *errare* reliquorum libb. omnium.

53. *Haec ratio.* Recepi olitoris illius Gallaei opportunam conjecturam pro libb. omnium *Est r.* *ut est illi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. (posteriorum quidem uterque *illa*) cum Goth. Voss. 2. Jens. *ut et illi* Camp. Tarv. cum Ald. Reliqui omittunt *est.* *est quaesitum.* Turic. *estquo situm.* Flor. *e. quesitum.* Guelf. Exc. Santen. *e. quod situm* cum Alm. ex quo *e. quod si tum*, falso profecto, (cf. §. 15.). *est quod* sine adjectione Goth. Voss. 2. Reliqui ante Gesn. *est quod tum*, diremtione multum diversa. Continuant enim sensum priorem usque ad *ediscere tacite;* novum ordientes post στιγμὴν τελείαν *Nam id quoque est quod tum.* Nec premenda laus Gallaei meliorem distinctionem suadentis; aut Burmanni *quaesitum* illud sola conjectura eruentis. Ille quidem et hic cultro rem gerebat, reponens: *Ediscere tacitum erat optimum*, in quo tamen *tacitum* prae *tacite* mirifice placet; nisi forte mavis *tacentem*, vel *tacentes.* *si non.*

53. *illi — arti* i. mnemonicae, tractatae §§. 18 — 25. cf. §. 29.

ſubirent velut otioſum animum plerumque aliae cogitationes, propter quas excitandus eſt voce, ut duplici motu juvetur memoria, dicendi et audiendi. Sed haec vox ſit modica, et magis murmur. Qui autem legente 34
alio ediſcit, in parte tardatur, quod acrior eſt oculorum, quam aurium ſenſus: in parte juvari poteſt, quod, cum ſemel aut bis audierit, continuo illi memoriam ſuam experiri licet,
992 et cum legente contendere. Nam et alioqui id maxime faciendum eſt, ut nos ſubinde tentemus: quia continua lectio, et quae magis, et quae minus haerent, aequaliter transit. In 35
experiendo, teneasne, et major intentio eſt, et nihil ſupervacui temporis perit, quo etiam, quae tenemus, repeti ſolent: ita ſola, quae exciderunt, retractantur, ut crebra iteratione

Turic. Flor. Guelf. omittunt *ſi* cum Alm. Omittit *id* modo ante *quoque* Guelf. item mox dat *voci* cum Exc. Santen. item *decuerunt* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. *et audiendi.* Turic. omittit cum Alm. non Flor. (cf. modo.) Goth. hic *modo* pro *motu*, quod ipſum optabat Francius, male.

34. *acrior eſt.* Turic. omittit, ſolus. *et quae minus.* Ambr. 2. omittit. Guelf. *et minus.* Modo *id* omittit Flor. et paulo ante *licet* abeſt ab Voſſ. 1. 3. *haerent, aequaliter.* Flor. *harent ae.* Ambr. 2. *haerente qualiter.* Camp. (niſi quod per E) *haeret ae.* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Bad.

35. *repeti.* Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *reperiri* cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Ioann. et edd. ante Ald. *reperiti* Ambr. 2. Modo Camp. *ſupervacanei* cum Andr. Ald. Sed Goth. *petit* pro *perit*. Guelf. *quo tenemus.* Illa, quae eſt in Voſſ. 2, omiſſione horum: *ita ſola — quanquam ſolent* caret Goth. Contra in Guelf. deſiderantur haec: *quanquam ſolent — quod exciderunt.* *iteratione.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2.

firmentur: quanquam ſolent hoc ipſo maxime haerere, quod exciderunt. Illud ediſcendo ſcribendoque commune eſt, utrique plurimum conferre bonam valetudinem, digeſtum cibum, animum cogitationibus aliis liberum.
36 Verum et in iis, quae ſcripſimus, complectendis multum valent, et in iis, quae cogitamus, continendis prope ſolae (excepta, quae potentiſſima eſt, exercitatione) *diviſio* et *compoſitio*. Nam qui recte diviſerit, nunquam poterit in
37 rerum ordine errare. Certa ſunt enim non ſolum in digerendis quaeſtionibus, ſed etiam in exequendis, ſi modo recte dicimus, prima ac ſecunda, et deinceps: cohaeretque omnis rerum copulatio, ut ei nihil neque ſubtrahi

(qui et *creba*) Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Roll. Obr. *intentione* Voſſ. 1. Reliqui *reiteratione*, defendente male Gibſono exemplo, quod eſt 2, 4, 13. cf. Oudendorp. ad Sueton. Claud. c. 17. extr. Modo Turic. *ſcribendo* ſine *que*.

36. *Verum et in iis.* Sic Ambr. 2. Camp. *V. etiam i. i.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. qui *V. his.* Guelf. *V. et his.* Reliqui *V. et in his.* *ſolae — exercitatione.* Turic. Flor. (ſed hic ſine praep. *ex*) *ſola quae pot. eſt et ex exercitatione.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (quanquam hic non habet *et*) *ſola excepta q. p. eſt et e.* cum Voſſ. 3. Bern. Error in *ſola* natus e ſequente E in *excepta*, neque erat quod iis hoc annumeraret exemplis Burmannus, de quibus agit ad 7, 4, 31. *potiſſima* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Chouet. exc. Ald. Quod Alm. ejusdem accuſatur ſcripturae, confuſionem interpretor Voſſ. 2. ponere volentis (cf. §. 33.). Sed §. 40. *potiſſimum* Camp. cum Andr. Baſil. et aliquot Burm. Dein Voſſ. 1. *in* praemittit voci *exercitatione*.

37. *ei nihil.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *et n.* cf. 5, 10, 96.

37. *ſi modo recte dicimus.* Niſi forte ornamentis tam ambitioſe indulgemus, ut eorum nimio ſplendore rerum ipſarum compagem et articulos obſcuremus.

ſine manifeſto intellectu, neque inſeri poſſit.
993 An vero Scaevola in luſu duodecim ſcripto- 38
rum, cum prior calculum promoviſſet, eſſet-
que victus, dum rus tendit, repetito totius
certaminis ordine, quo dato erraſſet recorda-

modo *dirigendis* ſolito errore Goth. (tac. Geſn.) cf. 11, 2, 6.

38. *ſcriptorum.* Goth. *ſcruporum* cum Vall. Jenſ. et edd. poſterr. ante Burm. exc. duabus. Nec dubito, quin Voſſ. 2. quoque idem det, quanquam et hic et Alm. Voſſ. que 1. 3. ſilentur a Burm. Vnde apparet, vilioribus Codd. accenſendos illos tres. Noſtrum enim eſt in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. ipſo, Ruſc. et Leid. quarum edd. ultima collata ſecum Exc. Santen. trahere videtur, acc. (teſte Thoma Hyde in opere de Nerdiludio) Bodl. (cujus hic omiſſam mentionem Gibſono recte exprobrat Burm.) itemque Bern. *rus tendit.* Flor. *ostendit* cum Alm. (non Turic. cf. §. 36.) *reus tendit*

38. *An vero — minus idem ordo.* cf. 10, 3, 29. De ludo *duodecim ſcriptorum* hic agere nihil attinet, Lexicis (in voce Scriptum) quaevis eo facientia larga manu praebentibus. Conſulenda etiam Clavis Ciceroniana Erneſti. Id tamen non praetermittendum, celebratam fuiſſe apud veteres in Mucio Scaevola, ſummo ICto, hujus ludi peritiam, cf. Cic. de Or. 1, 50. item vetus Epigramma a Salmaſio prolatum ad Vopiſci Proculum c. 13. et repetitum a Geſn. in Theſauro, a Burmanno in Anthol. III. Ep. 77. ubi vid. notas: — *Hoc opus* (i. hunc ludum) — *amavit — excellens Mucius ingenio.* Errores in dandis calculis (*dare* enim in hac re verbum proprium) commiſſos revocare licuiſſe, aliquot veterum locis, ut et noſtro, apparet: vide imprimis Auſon. Profeſſor. 1, 25. locum Geſnero citatum in Theſauro, ubi itidem jactuum et datorum in hoc loco memoria laudatur. Similis in παῤ-ῤησίᾳ Graecorum libertas, quo reſpicit Plato in Gorgia p. 461. d. et diſertius auctor Hipparchi p. 229. e. Vid. Boeckh. in Plat. Minoem p. 40. Fateor autem, quid ad hiſtoriam noſtram faciat, *quod prior calculum promoviſſet*, mihi non liquere. An, cujus prima eſſet calculi promotio, ſi recte luderet, non poterat vinci?

tus, rediit ad eum, quicum luſerat, isque ita factum eſſe confeſſus eſt: minus idem ordo valebit in oratione, praeſertim totus noſtro arbitrio conſtitutus, cum tantum ille valeat
39 alternus? Etiam quae bene compoſita erunt, memoriam ſerie ſua ducent. Nam ſicut facilius verſus ediſcimus, quam proſam orationem: ita proſae vincta, quam diſſoluta. Sic contingit, ut etiam quae ex tempore videbantur effuſa, ad verbum repetita reddantur: quod meae quoque memoriae mediocritatem ſequebatur, ſi quando interventus aliquorum,

Guelf. Exc. Santen. *quicum luſerat.* Turic. *quo die eum cluſerat.* Flor. *quo die cum luſerat,* ſed a ſec. m. *quo cum l.* et ſic Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voſſ. 1. 3. Bern. Equidem per transpoſitionem e vetuſtis illis eruo: *quocum* (an *quicum*) *pridie* (inde eſſe litteram ſuſpicor, quae verbo *luſerat* praemittitur in Turic.) *luſerat,* quo major appareat memoriae vis. *conſtitutus.* Turic. Flor. Camp. *conſtructus* cum Alm. Bodl. Andr. An fuit *conſtrictus*? cf. 1, 15, 1. 7, 3, 14. nihil hic fuerit niſi *firmiter comprehenſus.* Mox Camp. *alterius.* „*Alterius* conjiciebat Francius, ſed perperam, „in duodecim enim ſcriptorum ludo alternis luditur, et cal„culi promoventur." Burmannus.

39. *proſae vincta, quam diſſoluta.* Sic ed. Leid. Choueti marg. Ambr. 2. (niſi quod hic *proſe*). Sed Turic. *proſe victata q. diſſoluta.* Flor. *proſae junctata* (a ſec. m. *juncta*) *q. diſſoluta.* Guelf. Exc. Santen. (in Exc. quidem *diſſoluta* non memoratur) *per ſe juncta q. diſſoluta.* Camp. *proſae juncta q. diſſoluta.* Reliqui *proſam vinctam q. diſſolutam,* quod aures ipſae reſpuunt. Noſtram ſcripturam inſcius miratur Gibſ., probat peritus Burm. Ceterum Goth. Jenſ. *junctam* cum Voſſ. 2. et edd. poſterr. ante Bad. E Voſſ. 3. *evincta* memorat Burm. fidem noſtrae faciens. Mox *contigit* Turic. Flor. *ſequebatur.* Guelf. Goth. (tac. Geſn. ſed a pr. tantum m.) *ſeque-*

quicum luſerat. cf. not. crit. 39. *ſequebatur.* cf. 10, 2, 26.
conſtitutus, cf. not. crit.

qui hunc honorem mererentur, iterare declamationis partem coëgiſſet: nec eſt mendacio locus, ſalvis qui interfuerunt. Si quis tamen 40
unam maximamque a me artem memoriae quaerat, *exercitatio* eſt et *labor*: multa ediſcere, multa cogitare, et, ſi fieri poteſt, quotidie, potentiſſimum eſt. Nihil aeque vel augetur cura, vel negligentia intercidit. Quare et pueri ſtatim, 41
ut praecepi, quam plurima ediſcant, et, quaecunque aetas operam juvandae ſtudio memoriae dabit, devoret initio taedium illud et ſcripta et lecta ſaepius revolvendi, et quaſi eundem cibum remandendi. Quod ipſum hoc
994 fieri poteſt levius, ſi pauca primum, et quae

bantur cum Voſſ. 3. Ordinant Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Stoer. ita: *mediocr. mem.* quod neſcio quomodo praeplacet. *coëgiſſet.* Guelf. Exc. Santen. *cogitaſſet.* Mox lepidus in Voſſ. 3. error *emendatio* pro *eſt mendacio;* et plane ſomnolentiae index in Voſſ. 1. *honorare* pro *iterare.* Pro *nec eſt m.* Flor. (a pr. m.) *neceſſe eſt m.* Modo Guelf. *merentur.* Flor. *quia hunc* pro *qui h.*

40. *ediſcere.* Turic. Flor. Camp. *diſcere.* Mox Turic. *concitare*, ubi Ioann. Voſſ. 1. 3. *agitare:* ſed ante *ediſc.* Voſſ. 3. *multa* omittit. Haec in Florilegio Santen. corrupte enotantur: *maxima memoriae ars eſt exercitatio · nil eque augetur ut cura · vel intercidit ut negligentia.* Mox Ambr. 2. *plurime diſcant.* Guelf. *p. diſcant.*

41. *et lecta.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Mox Turic. *revolundi.* Camp. *remordendi* pro *remand.* et omittit *et* ante *ſcr.* *levius.* Leid. *lenius*, per ſph. haud dubie, nec egebat loquacitate improbantis recte quidem Gibſoni.

nec eſt mendacio — interfuerunt. Neſcio quomodo diſplicet haec aſſeverandi diligentia. Sed ea ſupra quoque uſus eſt. 4, 2, 86.

41. *ſtudio* i. arte et induſtria. Non deſideraturus eras vocem, ſi abeſſet. *Praecepit* haec noſter 1, 1, 35. et 2, 7, 25. ſq.

odium non afferant, coeperimus ediſcere: tum quotidie adjicere ſingulos verſus, quorum acceſſio labori ſenſum incrementi non afferat, in ſummam ad infinitum usque perveniat: et poëtica prius, tum oratorum, noviſſime etiam ſolutiora numeris, et magis ab uſu dicendi
42 remota, qualia ſunt jurisconsultorum. Difficiliora enim debent eſſe, quae exercent, quo ſit levius ipſum illud, in quod exercent: ut athletae ponderibus plumbeis aſſuefaciunt manus, quibus vacuis et nudis in certamine utendum eſt. Non omittam etiam, quod quotidianis experimentis deprehenditur, minime fidelem eſſe paulo tardioribus ingeniis recen-
43 tem memoriam. Mirum dictu eſt, nec in promtu ratio, quantum nox interpoſita affe-

odium. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. Bodl. Voſſ. 1. 3. Andr. et aliquot Burm. Reliqui *taedium.* Modo *pauci* Ambr. 2. Guelf. item mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *adſervant* cum Alm. Omittunt *ſingulos* Turic. Flor. Alm. Quod Turic. Guelf. Exc. Santen. *addicere,* levius ſane. Pro *ad inf.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ac i.* cum Voſſ. 2. Jenſ. cf. 10, 7, 24. *prius, tum.* Turic. *pustum* (etiam *oratorium*). Camp. *prius poſtmodum.*

42. *plumbeis aſſuefaciunt.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *publicis adſuefacerent.* Ex Alm. nonniſi *publicis.* Iſta *quo ſit — exercent* omittit Camp.

43. *promtu ratio.* Turic. Flor. (hic a. pr. m.) *propter oratio.* Alm. poſt compendium vocis *propter* habet: *cura.* Modo

odium laboris hujus. cf. 8, 3, 30. Hic quidem, quod raro ei contingit, *taedium* modo poſitum eleganter *odio* variavit, ne idem recurreret.

ab uſu dicendi i. oratorio, ne forte uſum *loquendi* intelligas, qui eſt etiam remotior ab orandi majeſtate, quam ICtorum illa carmina.

rat firmitatis, sive requiescit labor ille, cujus sibi ipsa fatigatio obstabat, sive concoquitur, seu maturatur, quae firmissima ejus pars est, recordatio: quae statim referri non poterant, contexuntur postera die, confirmatque memoriam idem illud tempus, quod esse in causa solet oblivionis. Etiam illa praevelox fere cito 44
effluit, et, velut praesenti officio functa nihil in posterum debeat, tanquam dimissa discedit. Nec est mirum, magis haerere animo, quae diutius affixa sint. Ex hac ingeniorum diversitate nata dubitatio est, *ad verbum sit ediscendum dicturis, an vim modo rerum atque ordinem complecti satis sit*: de quo sine dubio non potest in universum pronunciari. Nam si me- 45

Turic. Flor. *dictum.* *requiescit.* Sic Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Basil. *requies cum* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *quiescit.* *sive concoquitur, seu maturatur, quae firm.* Sic Turic. Flor. nisi quod ex hoc non refertur *quae.* Reliqui *s. maturatur atque concoquitur seu firmissima,* exc. Camp. qui in extremis hisce *sive quod firmissima;* et Jens. *ac coquitur* cum edd. posterr. ante Ald. (cf. 8, 4, 16.) item Goth. *sive concoquitur.* *postera die.* Camp. *postero d.* cum Ald. Bad. Basil. Gryph. Gibs. Obr. Roll. cf. 6, 3, 90. Mox *confirmant quae* Turic. Guelf. Modo *contextum* Camp. item *referre* cum Rusc.

44. *est, ad verbum.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Voss. 1. 3. (e Voss. 2. affertur *an adverbium*) Gesn. Bip. *est an v.* Guelf. cum Jens. Tarv. Reliqui *e. an ad v.* quorum Flor. esse mirer. Burm. nostrum probans debebat recipere; cf. 5, 13, 11. Modo Goth. (tac. Gesn.) Camp. *pervelox.* Guelf. omittit *discedit,* item mox *potest* inter *non* et *in.* Ambr. 2. *dicturus.* Goth. *satis est,* quod cf. ad 4, 1, 28.

43. *quae statim — postera die.* Haec epiphonematis loco subjunguntur per asyndeton. *referri* interpretor singulatim repeti, *contexi* continuo orationis flumine decurrere.

moria ſuffragatur, tempus non deſuit, nulla me velim ſyllaba effugiat: alioqui etiam ſcribere ſit ſupervacuum. Idque praecipue a pueris obtinendum, atque in hanc conſuetudinem memoria exercitatione redigenda, ne nobis diſcamus ignoſcere. Ideoque et admoneri, et ad libellum reſpicere vitioſum, quod libertatem negligentiae facit, nec quisquam ſe parum tenere judicat, quod, ne ſibi excidat, non

46 timet. Inde interruptus actionis impetus, et reſiſtens ac ſalebroſa oratio, et qui dicit ediſcenti ſimilis, etiam omnem bene ſcriptorum gratiam perdit vel hoc ipſo, quod ſcripſiſſe ſe confitetur. Memoria autem facit etiam promti ingenii famam, ut illa, quae dicimus, non domo attuliſſe, ſed ibi protinus ſumſiſſe vi-

45. *deſuit.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voſſ. 1. 2. Bern. Sed Jenſ. (tac. Geſn.) *deſit* cum edd. poſterr. ante Gryph. Placet. Reliqui *deſit.* Mox Guelf. *effugi. At.* Flor. (a pr. m.) *effugi.* Mox pro *ſcribere ſit* Turic. *ſcriberes.* Jenſ. (tac. Geſn.) *praecipue a pueris* inſerit poſt *ſcribere,* eximens inde ubi nunc eſt, cum edd. poſterr. ante Ald. Correxit Regius. *redigenda.* Flor. Camp. *religenda* cum Alm. (non Turic. cf. 38.) modo Turic. *hac conſuetudine.* Ambr. 2. Guelf. *conſuet. ne memoria.* Turic. mox *admoveri.* Flor. *judicant.*

46. *Inde.* Turic. Flor. Camp. omittunt, quae ſequuntur ſuperioribus jungentes. Mox Goth. (tac. Geſn.) *et ſalebr.*

45. *a pueris obtinendum.* Cave intelligas ablativum pendentem a verbo: eſt adverbium. cf. 2, 5, 19. Teſtatur quae ſequitur prima perſona *ne nobis diſcamus.*

46. *reſiſtens — oratio.* cf. 10, 3, 19. Burmannus huc advocat Ovid. Heroid. 4, 8. (ubi inter VV. LL. eſt *reſtitit;* v. Heinſ. et Burm.) et Valer. Flacc. 6, 755. ubi „paulifper ſacra *reſiſtunt.*“ *domo attuliſſe.* cf. 6, 3, 33.

deamur: quod et oratori et ipsi causae plurimum confert. Nam et magis miratur, et mi- 47
nus timet judex, quae non putat adversus se praeparata. Itaque in actionibus inter praecipua servandum est, ut quaedam etiam, quae optime vinximus, velut soluta enunciemus, et cogitantibus nonnunquam et dubitantibus similes quaerere videamur, quae attulimus. Ergo quid sit optimum, neminem fugit. Si 48
vero aut memoria natura durior erit, aut non suffragabitur tempus, etiam inutile erit ad omnia se verba alligare, cum oblivio unius eorum cujuslibet, aut deformem haesitatio-

plurimum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *primum.* Modo *quod de oratori* Turic. *et* ante *oratori* omittunt Jens. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Mox Guelf. *putet.*

47. *Itaque.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Ideoque* Jens. cum posterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *Idque.* Mox *junximus* Guelf. Camp. cum Bodl. Voss. 3. Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. Mox post *nonnunquam* Turic. Flor. inserunt *qua.*

48. *quid sit.* Turic. *qui s.* et mox *suffragantibus*, suprascripto E super T, an ut esset *suffragante* scil. *tempore?* Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *indicat* cum Voss. 3. Bern.

Ad nostrum locum Burmannus demonstrat in hac locutione Cic. ad Famill. 7, 25. ibique Victorium, et Petron. c. 38.

47. *quae optime vinximus.* cf. §. 39. Pronunciatione ipsa sic divelli et rursus conjungi debent ea, quae summo compositionis artificio structa sunt, ut pereat quidem aliquantum ex illius virtutis animadversione, sed simul magna simplicitatis species quaeratur. cf. 9, 4, 77. In illa *cogitantium* et *dubitantium* similitudine Gesnerus recte lectorem ad 9, 2, 61. remittit.

48. *quid sit optimum.* i. cum omnia naturae bona respondent. cf. §. 45. Quod adhuc tractabat *bonum;* nunc transit ad *remedium.* cf. 1, 1, 11.

inutile. cf. 5, 10, 82.

nem, aut etiam ſilentium inducat; tutiusque multo, comprehenſis animo rebus ipſis, li-
49 bertatem ſibi eloquendi relinquere. Nam et invitus perdit quisque id, quod elegerat, verbum: nec facile reponit aliud, dum id, quod ſcripſerat, quaerit. Sed ne hoc quidem infirmae memoriae remedium eſt, niſi in iis, qui ſibi facultatem aliquam dicendi ex tempore 996
paraverunt. Quod ſi cui utrumque defuerit, huic omittere omnino totum actionum laborem, ſi quid in litteris valet, ad ſcribendum potius ſuadebo convertere. Sed haec rara in-
50 felicitas erit. Ceterum quantum natura ſtudioque valeat memoria, vel Themiſtocles teſtis,

49. *elegerat — dum id, quod.* Turic. omittit cum Alm. non Flor. is enim *verbo* pro *verbum* (cf. 45.). Camp. *dum quod* pro *d. id q.* *paraverūnt.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. *praeparaverunt.* Modo Turic. *quae ſicut facult.* Mox Turic. *quo* pro *Quod,* et omittit *cui,* ut et Flor. (ſed hic a pr. m.). Item Turic. *committere* pro *omittere.* Turic. Flor. (ſed hic a pr. m.) *integritas* pro *infelicitas* cum Alm. Pro *imperabat* Goth. *imperavit* cum Jenſ. et edd. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. *imperaret.*

49. *convertere* intellige: „illud quod in litteris valet."

50. *Themiſtocles.* „Apud „Thucyd. 1, 137. annuum ſibi „tempus dari petit, ut paret „ſe ad colloquium regis: de„inde c. 138. ὁ δ' ἐν τῷ χρό„νῳ — τῆς τε Περσίδος γλώσσης „ὅσα ἠδύνατο κατενόησε, καὶ τῶν „ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας. Vi„de, quam circumſpecte. Plu„tarchus augere videtur p. 229. „H. Steph." [Wechel. p. 126. d.] „Ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος καὶ „τὴν Περσίδα γλῶσσαν ἀποχρώντως ἐκμαθών. Cornelium „Nepotem ſecutus videtur no„ſter 2, 10, 1. qui *multo commodius* eum narrat *verba apud* „*regem feciſſe, quam hi pote*„*rant, qui in Perſide erant* „*nati.*" Geſnerus. Idem in reliquis deſignat de Mithrid. Plin. 7, 24. 25, 2. Gell. 17, 17. ubi optimi libri *quinque et viginti et gentes et linguas* habeant. De Craſſo Val. Max. 8, 7, 6. De Cyro Plin. 7, 24.

quem unum intra annum optime locutum esse Persice constat: vel Mithridates, cui duas et viginti linguas, quot nationibus imperabat, traditur notas fuisse: vel Crassus ille dives, qui, cum Asiae praeesset, quinque Graeci sermonis differentias sic tenuit, ut, qua quisque apud eum lingua postulasset, eadem jus sibi redditum ferret: vel Cyrus, quem omnium militum tenuisse creditum est nomina. Quin 51
semel auditos quamlibet multos versus protinus dicitur reddidisse Theodectes. Dicebantur etiam nunc esse, qui facerent, sed mihi nunquam, ut ipse interessem, contigit: habenda tamen fides est vel in hoc, ut, qui crediderit, et speret.

III. *Pronunciatio* a plerisque *actio* dicitur, sed prius nomen a voce, sequens a gestu vide-

50. *jus sibi.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *sibi jus.* Modo *vel* ante *Crassus* Turic. omittit, mox *qua* Camp. ante *quisque*, post idem *apud* Guelf. Transponit Camp. *cred. est tenuisse nom.* expeditiore structura. *Qui* pro *Quin* Flor. (a sec. m.) Guelf. *Dicebatur* Guelf. cum Voss. 1. Obr. Pro *etiam nunc* Turic. *ei aut nunc*, Flor. *et aut*, a sec. m. *etiam* solum, Camp. transponens *etiam dicebantur nec.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *D. etiam esse nunc.* Pro *mihi nunquam* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nonnunquam.* Turic. *interesse.* Goth. (tac. Gesn.) *interesset.* Guelf. *ego* pro *ipse.* Pro *contigit habenda* Turic. *cogitabunda*, Flor. (a pr. m.) *cogit h.* Camp. *nihil* pro *in hoc.* Jens. Tarv. *et* omittunt. Goth. pluralem *crediderint - sperent*, qui placet.

Inscriptio capitis uncialibus litteris scripta legitur in Turic. Ambr. 2., eadem in Guelf. Goth. Exc. Santen. sed minu-

Val. Max. 8, 7. ext. 16. sed fabulosum, nec reperiri apud Xenophontem Cyrop. 5, 3, 17. (46.)

51. *in hoc.* cf. 6, 2, 27.

tur accipere. Namque *actionem* Cicero alias *quasi sermonem*, alias *eloquentiam quandam corporis* dicit. Idem tamen duas ejus partes facit, quae sunt eaedem pronunciationis, *vocem* atque *motum*. Quapropter utraque appel-
2 latione indifferenter uti licet. Habet autem res ipsa miram quandam in orationibus vim ac potestatem; neque tam refert, qualia sint, quae intra nosmet ipsos composuimus, quam quo modo efferantur: nam ita quisque, ut au-

seulo charactere, quo acc. Bern. Jens. Tarv. In Camp. nulla esse videtur, cum nihil annotarim; a Flor. omnem inscriptionem abesse, diserte doceor. Est autem haec ex Turic. *de pronuntiatione sub quo capite* (Jens. Tarv. *caput*) *de vocis natura de cura ejusdem de gestu de cultu quid cuique cause* (Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Bern. *causae*, Jens. Tarv. *causa*) *conveniat quid cuique parte* (Guelf. Exc. Santen. Goth. Tarv. *parti*, Jens. *pati*) *et sententiis et verbis quid* (Goth. Jens. Tarv. inserunt *et* ante *quid*) *quemque deceat intuendum est* (Ambr. 2. *instituendum est*, Guelf. Exc. Santen. Bern. *intuendum esse*, Jens. Tarv. *intuendum*, solum, Goth. utramque vocem omittit). Ex Vall. eundem capitis titulum affert Badius, nec tamen ultra vocem *verbis*. Reliquae edd. ante Gesn. inscribunt *de pronuntiatione*, exc. Obr.

1. *eaedem*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *eadem*. An forte rectius, ut ad sequens referatur, non ad *partes? vocem* enim et *motum* recte neutro genere complectaris. Modo Guelf. *quendam;* Goth. (tac. Gesn.) *Item*. Sed hic et inserit *est* inter *nomen* et *a*.

2. *neque tam*. Sic Turic. Camp. Reliqui inserunt *enim*, ubi Goth. Jens. et edd. posterr. ante Basil. *Nec e.* (tac. Gesn. et in *tam* err.) cf. 4, 2, 84. Mox Flor. *sunt;* modo Goth. (tac. Gesn.) *atque potestatem*. Voss. 2. (non Goth.) *imposuimus* pro *comp.* *nam ita*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp.

1. *Cicero*. De Orat. 3, 59. *Est enim actio quasi sermo corporis*. Orat. c. 17. *Est enim actio quasi corporis quaedam eloquentia, cum constet e voce atque motu.*

eaedem. cf. not. crit.

dit, movetur. Quare neque probatio ulla,
997 quae aliquo modo venit ab oratore, tam firma
eſt, ut non perdat vires ſuas, niſi adjuvatur
aſſeveratione dicentis. Affectus omnis lan-
gueſcat neceſſe eſt, niſi *voce*, *vultu*, totius
prope *habitu corporis*, inardeſcat. Nam cum
haec omnia fecerimus, felices tamen, ſi no-
ſtrum illum ignem judex conceperit: nedum
eum ſupini ſecurique moveamus, ac non ipſe

(ſed hic et *Itaque* dat) omittunt *nam*. *quae aliquo modo*. Sic Goth. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. *q. ullo quo m.* Turic. Reliqui *quae modo*. *adjuvatur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Goth. Reliqui *adjuvetur;* et Camp. *ni*. *omnis langueſcat — inardeſcat*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. quanquam ex hoc *langueſcant* nec *inard.* memoratur. Goth. *omnes langueſcunt* (hoc tac. Geſn.) — *inardeſcunt* cum Voſſ. 2. Sed Ambr. 2. *omnes langueſcant — inardeſcunt* cum Jenſ. et Vall. ut capio Badium. Reliqui *omnes langueſcant — inardeſcant*. Camp. *totas* pro *totius*.

3. *tamen, ſi*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. et edd. ante Stoer. *ſumus, ſi* Obr. (err. Geſn.) *ſumus, ſi tamen* Bip. Obrechtum ſequi ſibi viſi e Geſneri nota. Reliqui *ſi tamen*. Mox *eum* omittunt Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. (ſed Vall. habet), item *moveamur* dant Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. et poſterr. edd. ante Ald. Paulo ante *illum* omittit Goth. *ac non ipſe*. Sic Turic. Flor. Ex Alm. *et n. i.* Goth. *an non et ipſa* cum Voſſ. 2.

2. *quae aliquo — oratore* „quae non tota eſt inartificia-„lis." cf. 5, 1, 1. „quas" (orator) „— quodam modo gigneret." *Neque probatio* autem valet *ne probatio quidem*.

niſi — aſſeveratione dicentis. cf. dicta ad 1, 4, 20.

3. *felices tamen, ſi*. Quod hic omittitur verbum ſubſtantivum, facile ſuccurrit ex antecedentis verbi prima perſona; qualis in felicitatis praedicatione frequens eſt ellipſis, etiamſi hujus quidem ipſius locutionis exemplum demonſtrare non contingit. De *igne* illo judici admovendo recte Almelovenus demonſtrat Cic. de Or. 2, 45. extr.

4 noſtra oſcitatione ſolvatur. Documento ſunt vel ſcenici actores, qui et optimis poëtarum tantum adjiciunt gratiae, ut nos infinito magis eadem illa audita, quam lecta, delectent; et viliſſimis etiam quibusdam impetrant aures, ut, quibus nullus eſt in bibliothecis locus, ſit
5 etiam frequens in theatris. Quodſi in rebus, quas fictas eſſe ſcimus et inanes, tantum pronunciatio poteſt, ut iram, lacrimas, ſollicitudinem afferat, quanto plus valeat neceſſe eſt, ubi et credimus? Equidem vel mediocrem orationem, commendatam viribus actionis,

et ipſe Gyph. (1544.) *non et ipſe* Stoer. cum poſterr. ante Obr. Reliqui *ac n. et i.*

4. *infinito magis.* Sic Goth. Voſſ. 2. *infinitam m.* Guelf. cum Jenſ. Tarv. Reliqui *infinite m.* Noſtrum recte commendat Burm. duobus noſtri exemplis 8, 4, 25. 11, 3, 172. Sic *infinitum* adverbii loco in Decl. Qu. 357. p. 356. Mox Guelf. *delectant.* Modo Camp. *auctores.* *impetrant.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Jenſ. Obr. Geſn. Bip. *impetrent* reliqui, quibuscum Goth. facit, err. Geſn. Mox *nullis* Jenſ. Tarv. *frequens* omittit Guelf.

5. *fictas.* Camp. *victas.* cf. 6, 3, 9. *ubi et credimus.* Guelf. *u. neceſſeſt ubi et cr.* An fuit *ibi* ante *nec. eſt?* Mox Flor. *adfirmarim.* Voſſ. 1. *affirmatum* omittens ille *momenti.*

4. *viliſſimis — quibusdam impetrant aures.* Concinnitatis eſſe videtur ut poſt *quibusdam* inſeratur *ita.* Simili modo *ita* uſurpat noſter 1 Pro. extr. „*ita* deſunt, ut — corrumpant." 10, 1, 49. „*ita* multa, ut — petant." Ceterum poëtae, quales hic deſcribuntur, nobis quoque contigerunt, celebriores fortaſſe apud exteros quam domi.

5. *Quodſi in rebus — ubi et credimus.* cf. 6, 2, 35. Fateor autem, in extremis hisce aliquid deeſſe mihi videri; adeo deſinit potius quam abſolvitur ſententia. An a Quintiliano fuit: *ubi et creditur nobis et credimus?*

affirmaverim plus habituram esse momenti,
quam optimam eadem illa destitutam. Siqui- 6
dem et Demosthenes, *quid esset in toto dicendi*
opere primum, interrogatus, *pronunciationi*
palmam dedit, eidemque *secundum* ac *tertium*
locum, donec ab eo quaeri desineret: ut eam
videri posset non praecipuam, sed solam judi-
998 casse: ideoque ipse tam diligenter apud An- 7
dronicum Hypocriten studuit, ut admiranti-
bus ejus orationem Rhodiis non immerito

6. *dicendi opere.* Guelf. *d. genere.* Goth. *genere d.* cum Voss. 2. et edd. a Jens. ante Ald. *opere dicendi* Vall. Ald. Bad. Mox *summum* pro *primum* Jens. cum edd. posterr. ante Gryph. acc. Obr. Item *palam* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *eidem* Turic. Tum *definiret* Camp. *desierit* Goth. Verbum *quaeri* omittunt Voss. 1. 3. Mox Goth. (tac. Gesn.) *possit* pro *posset.*

7. *ideoque.* Turic. Flor. *ideo* cum Alm. *Hypocriten.* Sic Bern. Capper. *hypocrite* Flor. *Ipocritē* Guelf. *Hippocratem* Goth. Jens. Tarv. *hyppocratum* Voss. 2. Reliqui

6. *et Demosthenes — non immerito Aeschines.* Demonstrant DD. VV. loca de hisce veterum: Cic. de Or. 3. 56. Plin. H. N. 7, 30. Val. Max. 8, 10. Plin. Epist. 2, 3, 10. 4, 5, 1. Plutarch. in vitis X rhett. Philostr. de vitis Sophist. 1, 19, 5. Auson. Professor. 1, 19. Photium Bibl. n. 61. p. 29. Hoesch. Hieronym. in praef. bibll. ad Paulinum. Illam rationem, qua omnis locus alicui rei tribuitur, elegantibus exemplis illustrat Gesnerus Catonis Majoris, primum, alterum, tertium in re rustica *pascere* esse respondentis, ablegans ad Columell. 6 pr. 5., et Minoris de suo erga fratrem amore, Plutarch. in Cat. p. 761.

7. *Andronicum Hypocriten.* „*Satyrum* nominat Plutarchus p. 1556. (p. 849. Wech.) in vita majore: sed in ea qua novem reliquos complexus est" (quae sane est Pseudo-Plutarchi) „p. 1552. (p. 844. Wech.) *Neoptolemum*; *Andronicum* denique eodem in loco (p. 845.) ubi etiam tres illas de actione s. hypocriseos responsiones enarrat." Gesnerus.

Aeſchines dixiſſe videatur, *quid ſi ipſum audiſſetis?* Et M. Cicero *unam in dicendo*
8 *actionem dominari* putat. Hac Cn. Lentulum plus opinionis conſecutum, quam eloquentia, tradit: eadem C. Gracchum in deflenda fratris nece totius populi Romani lacrimas concitaſſe: et Antonium et Craſſum multum valuiſſe, plurimum vero Q. Hortenſium. cujus rei fides eſt, quod ejus ſcripta tantum intra famam ſunt, qua diu princeps oratorum, aliquando aemulus Ciceronis exiſtimatus eſt, noviſſime, quoad vixit, ſecundus: ut appareat, placuiſſe aliquid eo dicente, quod legentes non inveni-

Hypocritem. cf. 1, 10, 4. 2, 17, 12. A pr. m. Flor. *andronicam.* *audiſſetis.* Guelf. *audiſſent* cum marg. Baſil.

8. *Hac Cn. L.* Turic. *haec N. Lent.* Flor. *Nam Cn. L.* Camp. *Hac enim L.* Ante *Gr.* Turic. omittit *C.* pro *tradit* idem *tradidit* et *quem* pro *quam.* Guelf. *ſecutum.*

et Antonium. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *et.* *qua diu.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *quamdiu* Flor. Guelf. (hic diremtim) cum Goth. Voſſ. 2. Bern. Jenſ. Reliqui *qui d.* Mox *orator* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. Sed Vall. et jam Camp. et Tarv. noſtrum dant; cf. 5, 10, 91.

Et M. Cicero. Satis aliena haec videtur praenominis adjectio: quare malim *Etiam Cic.* ut monui ad 1, 10, 4. cf. praef. noſtr. p. 79. Dixit autem haec Cicero de Or. initio cap. 56. De Lentulo, Graccho, Antonio, Craſſo, Hortenſio loca ſunt in Bruto c. 66. 89. 58. 43. 88. de Orat. 3, 56. In Hortenſio remittit jam Regius ad Gellium 1, 5. de ejus nimiis in agendo munditiis et geſtibus dicteria referentem.

8. *intra famam.* cf. 3, 1, 1. item hic §. 45. ne forte auſcultes Gallaeo corrigenti *infra f.*; quem revincit Burm. cf. Dukerum in Indice Flori h. v. noſtri quoque loci non immemorem.

mus. Et hercule cum valeant multum verba 9
per ſe, et vox propriam vim adjiciat rebus, et
geſtus motusque ſignificet aliquid, profecto
perfectum quiddam fieri, cum omnia coie-
runt, neceſſe eſt. Sunt tamen qui rudem illam, 10
et qualem impetus cujusque animi tulit, actio-
nem judicent fortiorem, et ſolam viris dignam:
ſed non alii fere, quám qui etiam in dicendo
curam et artem et nitorem, et quidquid ſtu-
dio paratur, ut affectáta et parum naturalia
999 ſolent improbare; vel qui verborum atque
ipſius etiam ſoni ruſticitate, ut L. Cottam di-
cit Cicero feciſſe, imitationem antiquitatis
affectant. Verum illi perſuaſione ſua fruan- 11
tur, qui hominibus, ut ſint oratores, ſatis pu-
tant naſci: noſtro labori dent veniam, qui
nihil credimus eſſe perfectum, niſi ubi na-
tura cura juvetur. In hoc igitur non contu-

9. *hercule.* Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *hercle.* cf. 10, 2, 3. Mox Turic. *dum.* Voſſ. 1. *convaleant* pro *cum val.* Pro *adjiciat* Turic. *adiat.* Pro *vim* Ambr. 2. *viam* cum Voſſ. 1. 3. Bern. *coierunt.* Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Baſil. *cōirunt* Ambr. 2. *cor̄.* Guelf. *coiere* Goth. Voſſ. 2. *conniter.* Voſſ. 1. Modo *ſignificent* Goth. Voſſ. 2. *ne ſignificet* Voſſ. 1. *eſt* poſt *neceſſe* omittit Guelf. Mox *juris* Guelf. pro *viris.*

11. *natura cura juvetur.* Turic. *n. juventus.* Flor. (a pr. m.) *n. juventur.* Ab Alm. abeſt *cura.* *igitur.* Camp.

10. *Cottam dicit Cicero.* Loca ſunt de Orat. 3, 11. 12. Brut. 74. vide et nos ad 1, 4, 17. Ratio refellendi hos qui artem excludunt eadem quae 9, 4, 3. 4.

11. *natura cura juvetur.* Displicet homoeoteleuton continuum, quale et ſupra §. 9. *profecto perfectum.* Noſtro tamen loco remedio fuiſſe videtur cacophoniae, quod *cura* in penultima habet acutum, *natura* circumflexum.

12. *non contumaciter.* In

maciter consentio, primas partes esse naturae.
12 Nam certe bene pronunciare non poterit, cui aut in scriptis memoria, aut in iis, quae subito dicenda erunt, facilitas promta defuerit: nec si inemendabilia oris incommoda obstabunt. Corporis etiam potest esse aliqua tanta defor-
13 mitas, ut nulla arte vincatur. Sed ne vox quidem exilis actionem habere optimam potest. Bona enim firmaque ut volumus uti licet: mala vel imbecilla et inhibet multa, ut insurgere et exclamare; et aliqua cogit, ut intermittere et deflectere, et rasas fauces ac latus fatigatum deformi cantico reficere. Sed

consentio, mox iterum dans. *in* ante scriptis omittunt Turic. Flor. *defuerint* Ambr. 2. cum Voss. 1.

13. *exilis*. Sic Turic. Flor. Ex Alm. *exilii*. Reliqui *nisi liberalis*. Mox *habere* omittit Turic. item *ut* ante *volumus* omittunt Turic. Camp. Pro eodem Flor. *sit*. *insurgere et exclamare*. Sic Basil. i. *et clamare* Flor. (a pr. m.). Reliqui omittunt *et*. *ut intermittere*. Sic Turic. Flor. cum Alm. *ut vel sibi intermittere* Camp. Reliqui *ut summittere*. Mox *et* nobiscum dant Turic. Ambr. 2. Guelf. Voss. 1. 5. Reliqui omittunt. *rasas*. Camp. *raucas* cum edd. ante Obr. nisi quod nostrum in marg. Gryphii (1544.).

unam vocem coaluisse putandae sunt duae, velut *non arroganter* supra 4, 2, 86. cf. 12, 1, 20.

13. *rasas fauces — reficere*. In *rasis faucibus*, quae est omnium MSS. scriptura, non debebant haerere nec alia omnia tentare VV. DD. *deforme canticum* nequaquam *vociferationem* intelligemus cum Gesnero, verum mollem pronunciandi modum, consulentem illum consauciatis, i. *rasis*, faucibus. cf. §. 20. 25. *deforme* illud est et parum virile. cf. 11, 1, 56. et quae ibi demonstrantur loca. *foedum*, quo vocabulo appellatur hoc cantandi vitium, idem plane est ac *deforme*. Satis bene Gedoynus: „un fausset „désagréable.“

nos de eo nunc loquamur, cui non frustra praecipitur. Cum sit autem omnis actio, ut 14
dixi, in duas divisa partes, *vocem gestumque*, quorum alter oculos, altera aures movet, per quos duos sensus omnis ad animum penetrat affectus, prius est *de voce* dicere, cui etiam *gestus* accommodatur. In ea prima observatio est, *qualem habeas:* secunda, *quomodo utaris*. Natura vocis spectatur *quantitate* et *qualitate*. *Quantitas* simplicior: in summa 15

loquamur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *loquimur*. cf. §. 138. Modo Goth. (tac. Gesn.) *et latus*, male; Camp. *fatigantium*.

14. *altera aures*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Exe. Santen. *alter a.* cum Voss. 1. Modo Flor. Guelf. *divisas*. Turic. *gestum* sine enclitica, Camp. *et gestum*. Mox Flor. *primus est*, et in subsequentibus Turic. Camp. *primo observatio*.

15. *Quantitas*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Quantitatis* cum Alm. *enim* nostro subjicitur in Jens. et edd. posterr. ante Bad. Pro eo *est* habent Alm. Basil. Gryph. Omittunt voculam nobiscum Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui addunt *est* post *simplicior*. Ingratus, si attendas, structurae rigor apparet et similitudo in istis continuo junctis: *Quantitas simplicior, Qualitas magis varia*. Quare e vetere illa scriptura haec eruo: *Quantitatis simplicior ratio*. cf. 5, 13, 19. *in summa*. Turic. Guelf. *in summam* cum Goth. Voss. 2. cf. 9, 2, 72. ubi omnes consentiunt in receptam. Lubrica sane est hujus varietatis dijudicatio; neque enim momentum facit quod *ad summam* solet dici aut quod *in summam proficere*. Nostram tueri videtur, locus Ciceronis ad Qu. Fr. 3, 5. *in omni summa*. cf. nos ad 1 Pro. 20. Mox *est* post *exigua* omittit Flor. post *varia* autem Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. et edd. ante Ald. acc. Bad. Obr. *sunt multi* nobiscum Turic.

15. *Quantitas simplicior.* cf. not. crit.

enim *grandis* aut *exigua* eſt: ſed inter has extremitates mediae ſunt ſpecies, et ab ima ad ſummam ac retro multi ſunt gradus. *Qualitas* magis varia eſt. nam eſt et *candida*, et *fuſca*, et *plena*, et *exilis*, et *levis*, et *aſpera*, et *con-* 1006
tracta, et *fuſa*, et *dura*, et *flexibilis*, et *clara*, et *obtuſa*. *Spiritus* etiam *longior*, *breviorque*.
16 Nec cauſas, cur quidque eorum accidat, perſequi, propoſito operi neceſſarium eſt: eorumne ſit differentia, in quibus aura illa concipitur, an eorum, per quae velut organa meat; an ipſi propria natura, an prout move-

Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. ſ.* *varia eſt. nam eſt et.* Turic. *v. plena n. e. e.* Flor. *v. plena eſt e.*, a ſec. m. *v. eſt eſt e.* *et levis.* Sic Ambr. 2. et Bern. Omittunt haec Turic. Flor. (qui tamen a ſec. m. ante *contracta* inſerit ſolum *lenis*) Camp. cum Alm. Plura deſiderat Guelf. et quidem haec: *et levis — et flexibilis.* Reliqui *et lenis.* Voci *aſperae* opponendam duxi *levem* (cf. 20.), quanquam et *lenitas* eſt in illa oppoſitione, velut 10, 2, 25. ubi ſoli Jenſ. et Tarv. V habent pro N. cf. Erneſtus in Technologia v. λειότης, ubi eſt diverſa huic τραχυφωνία. Etiam Cic. de Nat. deor. 2, 58. *vocis genera — leve, aſperum.*

16. *accidat.* Turic. Flor. Guelf. (hic et modo *quicquid*) *accidit* cum Goth. *an eorum.* Flor. omittit *an*. Camp. *ac eorum.* Guelf. modo *cura.* *meat; an.* Guelf. *media*

candida. Hoc ad vocem translatum vocabulum de induſtria tractat Demetrius de eloc. §. 86. Vide et Erneſt. in Technol. Gr. in v. λευκός. De *levi voce* cf. not. crit. *Fuſa* facile apparet quomodo *contractae* reſpondeat, ſi memineris uſum *fundendi* 10, 5. 11.

16. *in quibus aura illa concipitur.* „De eadem re, vulgatum ille quidem errorem „ſecutus, Cicero de Nat. Deor. „2, 55. *Quae ſpiritu in pulmones anima ducitur, ex ea pars „redditur reſpirando, pars concipitur cordis parte quadam „etc.*“ Geſnerus.

per quae velut organa meat. cf. 1, 2, 30.

an ipſi propria natura. Non dubito, quin expungendum ſit

tur; lateris pectorisve firmitas, an capitis etiam plus adjuvet. nam opus est omnibus, ficut non oris modo fuavitate, fed narium quoque, per quas, quod fupereft vocis, egeritur. Dulcis

tanquam. *lateris pectorisve.* Turic. Ambr. 2. Guelf. I. *pectorisne.* Goth. (tac. Gefn.) *pectoris laterisve.* *firmitas.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *infirmitas* cum Alm. *capitis etiam plus.* Goth. Voff. 2. Jenf. omittunt *etiam* cum edd. pofterr. ante Ald. acc. Bad. Gefn. Bip. *ficut.* Hoc cum expunctum vellet uncisque notaret Gefnerus, non attendit, fpectare ifta *omnia* ad univerfa illa quae praecedunt, deinde ne in ipfo quidem *capite* fufficientem folius oris fuavitatem agnofci. Ita haec de *ore* et *naribus* exempli magis fpeciem habent, quam ipfius, de qua agitur, rei momentum; quo apparet, *ficut* rectiffime poni. *fupereft.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eft* cum Alm. Mox *egreditur* Turic. Flor. Jenf. (tac. Gefn.) cum Alm. Bodl. et edd. meis praeter Camp. et Ald. ante Stoer. multisque apud Burm. redeunte eodem Rollino, quod eft frugibus inventis glandes malle. E Voff.

an. Proponitur hic novum quaeftionum par, quibus fingulis in initio nullum *an* praemitti oportet. Eadem ratione tertium explicatur, ubi, *lateris pectorisve an capitis firmitas* plus vocem adjuvet, in incerto eft. Sic enim, id quod cum paucis fecimus, haec diximenda fuerunt, ne forte *movetur* referretur ad *firmitas*, cujus verbi folum fubjectum eft *vox.* De eo igitur eft dubitatio, utrum propria cujusque hominis voci fit natura, an talis fit vox, qualis vis ea, per quam propellitur.

dulcis — exprobrans fonus. Hoc continuandum eft jis, quae dicuntur de refidua vocis parte egerenda; ne forte quis credat, permitti a noftro graviorem fonantioremque fpiritum naribus excuffum (eleganter Gefnerus appellat *anhelatum naribus minaciter difplofis fonum*), qualis narratur fuiffe Plinii majoris dormientis (Plin. Epift. 6, 16, 13). Is enim eft *exprobrans fonus*, qui fe audiri et animadverti quafi imperat, qui fe auribus ingerit, qualis fignificatio eft in beneficiis *exprobrandis*, quae oblivifci eum non patimur, in quem contulimus. Valde fimilis eft poteftas *imputandi* §. 33. Fateor autem, pro *tamen* fortaffe aptius futurum *enim*; cf. 10, 2, 22.

esse tamen debet, non exprobrans sonus.
17 *Utendi* voce multiplex ratio. Nam praeter illam differentiam, quae est tripertita, *acutae, gravis, flexae:* tum *intentis*, tum *remissis*, tum *elatis*, tum *inferioribus modis*, opus est, *spatiis* quoque *lentioribus* aut *citatioribus*.
18 Sed his ipsis media interjacent multa: et, ut facies, quanquam ex paucissimis constat, infinitam habet differentiam: ita *vox*, etsi paucas, quae nominari possint, continet species, *propria* cuique est: et non haec minus auri-
19 bus, quam oculis illa dignoscitur. Augentur

1. 3. *segeritur.* *esse tamen.* Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. (qui tres omittunt mox *debet* cum Alm. Voss. 1. 3. Bern.) Guelf. Goth. (tac. Gesn.). Reliqui *t. e.* Item Turic. *exprobras sonos*, Voss. 1. 3. *e. socius.*, Camp. *e. s. sed.* An, omisso *debet*, fuit a Qu. manu: *d. et lenis tamen n. e. s.?* ut plane hoc cohaereret antecedentibus, more appositionis ad *vocis quod egeritur.* Exc. Santen. *esse debet* desiderare dicunt.

17. *Utendi voce.* Turic. *utenda vocis* cum Alm. non Flor. (cf. 11, 2. 49.) An fuit *utendae vocis?* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 34, 11. *tripertita.* Sic Ambr. 2. Reliqui, quantum video, *tripartita.* cf. 5, 14, 5. *Nam* omittit Goth. pro *elatis* autem Ambr. *flatis*, Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *inflatis* cum Voss. 1. 2. 3.

18. *his.* Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Basil. Omittunt Turic. Flor. (hic a sec. m. *is*) Camp. cum Alm. Reliqui *iis.* Mox *constet* Goth. cum Voss. 2. Jens. et posterr. ante Bad. cf. 1 Pro. 18. Verba *habet differentiam* omittunt Ambr. 2. Guelf. (hic et *infinita* dat) cum Voss. 1. 3. et Jens. (tac. Gesn.) posterioribusque ante Ald. qui editi omnes *infinita.* Sed Goth. (tac. Gesn.) *infinita differentia ita* cum Voss. 2. Deinde *possunt* Turic. Basil. *possent* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. *disnoscitur* Turic. ut Voss. 3. *dinoscitur*, de qua varietate hic agit Burm. et ad Declam. p. 157. et ipsum *dinoscimus* Turic. infra §. 31. cum Alm. Voss. 1. 3.

autem sicut omnium, ita vocis quoque bona, cura: negligentia minuuntur. Sed cura non eadem oratoribus, quae phonascis, convenit: tamen multa sunt utrisque communia, *firmitas corporis*, ne ad spadonum et mulierum et aegrorum exilitatem vox nostra tenuetur: quod ambulatio, unctio, veneris abstinentia, facilis ciborum digestio, id est frugalitas,
1001 praestat. Praeterea ut sint *fauces integrae*, id 20
est, molles ac leves, quarum vitio et *frangi-*

19. *cura: negligentia.* Turic. Flor. inserunt *in* cum Alm. Reliqui interponunt *et;* nostrum e conjectura. Post *negl.* Ambr. 2. Guelf. inserunt *vel inscitia* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jens. et edd. posterr. ante Bad. qui exulare ineptum emblema testatur e Vall. ut abest nostris quoque bonis libris. Modo Camp. *spec. et propr.* Guelf. *voces* cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. *omnia* quoque pro *omnium* edd. illae. Camp. *vero* mox pro *non.* Guelf. omittit *communia.* *ad spadonum.* Turic. omittit *ad,* sed Flor. pro eodem *a* et mox *exilitate,* quod habet et Alm. Mox *vinctio* Ambr. 2. cum Bern. *junctio* Flor. Guelf. Mox *veneni* Bern. Pro *digestio* iterum *abstinentia* Turic. Flor. *idem* Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Bern. Post *frugal.* Camp. inserit *et.*

20. *leves.* Camp. *lenes* cum edd. ante Bad. cf. §. 15.

19. *omnium.* Malim *omnia;* vide not. crit.

ambulatio. „Cic. ad Att. 2, „23. pr. *Cum recreandae vo-* „*culae causa necesse esset mihi* „*ambulare, haec dictavi am-* „*bulans*, ubi plura Graevius, „quae ad hujus rei rationem „pertinent. Breviter *ambula-* „*tio* digestionem ciborum „juvat: *unctio* transpiratione „nimia impedienda vires con- „tinet, quare etiam phthisicis „commendatur: *veneris* ab- „usus ut toti nervorum ge- „neri, sic his, quibus ad vo- „cem formandam opus est, „inimicus: quare *fibula* im- „posita continebant cantores „et actores suos magistri etc. „Adde laudatam aliquoties" [velut 11, 2, 24.] „Senecae „de Porcio Latrone praefatio- „nem." Gesnerus.

id est frugalitas. cf. 10, 3, 26.

tur, et *obscuratur*, et *exasperatur*, et *scinditur* vox. Nam ut tibiae, eodem spiritu accepto, alium clausis, alium apertis foraminibus, alium non satis purgatae, alium quassae sonum reddunt: ita fauces *tumentes strangulant* vocem, *obtusae obscurant*, *rasae exasperant*, *convulsae* fractis sunt organis similes.
21 *Finditur* etiam *spiritus* objectu aliquo, sicut lapillo tenues aquae, quarum fluxus etiamsi ultra paulum coit, aliquid tamen cavi relinquit post id ipsum, quod offenderat. Humor quoque vocem aut nimius impedit, aut con-

et exasperatur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt cum Alm. Deinde *vox* abest ab Ambr. 2. Guelf. Mox *strangulantur* Turic. ex sequente littera V.

21. *fluxus.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *spiritus* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. Alm. Bodl. Ioann. et edd. ante Bad. (nisi quod Jens. per solitum compendium *spus*). Illud notabile, quod Exc. Santeniana cum Leidensi collata nullam hic varietatem ostendunt. Bad. quidem et Basil. *fluctus* e Badii conjectura. Nostrum nulla hic certa auctoritate nititur, ut et ipsum rarum est apud scriptores. Codd. scriptura cum repetendo antecedens nata videatur, tutius fuerit reponere *cursus* vel *decursus;* nam ut propius accedas, non est necesse. Modo Guelf. Exc. Santen. *finguntur* pro *finditur*, item *objecto* Guelf. *Humor.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum* cum Alm. *aut — aut.* Sic Turic.

20. *obtusae* fauces, in quibus haeret Gallaeus, suadens prae eis *obesas*, facile agnoscuntur ex eo, quod pervulgatum est *obtundere vocem*, cf. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 9. Cum enim *claritatem* amiserunt fauces, *obtusae* sunt factae. *Obesas* equidem a *tumentibus* non dignoscam. De *rasis* vidimus supra §. 13. *convulsae*, quod ipse Gallaeus censet, sunt spasmo laborantes.

21. *fluxus.* vide not. crit.

ſumtus deſtituit. Nam fatigatio, ut corpora, non ad praeſens modo tempus, ſed etiam in futurum afficit. Sed ut communiter et pho- 22
naſcis et oratoribus neceſſaria exercitatio, qua omnia convaleſcunt, ita curae non idem genus eſt. Nam neque certa tempora ad ſpatiandum dari poſſunt tot civilibus officiis occupato, nec praeparare ab imis ſonis vocem ad

Flor. Camp. Reliqui *ut — ita.* *Nam fatigatio, ut.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (ex hoc tamen non affertur *ut*) Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 3. (niſi quod horum uterque *fatigato*) 2. et edd. ante Baſil. Reliqui *N. et fatigatio.* *non ad.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Mox *ſed oratoribus* Turic. Flor.

22. *neceſſaria exercitatio.* Sic Turic. Camp. cum Alm., non Flor. (cf. §. 17.) Reliqui inſerunt *eſt.* Mox poſt *genus* omittunt *eſt* Ambr. 2. Guelf. cum Obr. Pro *qua* Flor. (a pr. m.) *quia.* *ſpatiandum.* Ambr. 2. Guelf. *ſpirandum* cum Goth. Voſſ. 2. Vall. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald.

nec praeparare. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *n. praeperare* Ambr. 2. Cum haec afuerint ab antiquiſſimis libris, credibile eſt, aliquid datum poſtmodo ſoli conjecturae. Neque enim mihi placet verbum *praeparare* in hoc loco; pro quo malim *repetere* vel tale quid, quod ei fortaſſe perſuadebo, qui inſpexerit locum a Geſnero jam demonſtratum Cic. de Or. 1, 59. Hunc profecto locum ante oculos habuiſſe noſtrum, cum iſta ſcriberet, nemo facile dubitabit.

Nam fatigatio — afficit. Hic quoque *Nam* interpretare reſpiciendo ad ſententiam paulo ante ſuppreſſam; quod rectiſſime tenuit, ſuo more circumloquens, Gedoynus, dum interponit: *Fatigationem cavere ne opus quidem eſt, ea enim* etc. cf. 9, 4, 84. 1, 5, 67. 1, 11, 10. 2, 4, 19. 27. Accuſativum autem ad *afficit* ex proximo repete *vocem;* ſic apparet, quid ſit *ut corpora.* Pariter *ut corpora* fatigatione etiam in futurum debilitari videamus, ita et *vocem* corrumpi monet.

22. *nec praeparare.* vide not. crit.

ſummos, nec ſemper a contentione condere licet, cum pluribus judiciis ſaepe dicendum
23 ſit. Ne ciborum quidem eſt eadem obſervatio. Non enim tam molli teneraque voce, quam forti ac durabili opus eſt: cum illi 1008
omnes, etiam altiſſimos ſonos, leniant cantu oris, nobis pleraque aſpere ſint concitateque dicenda, et vigilandae noctes, et fuligo lucubrationum bibenda, et in ſudata veſte duran-
24 dum. Quare vocem deliciis non molliamus, nec imbuatur ea conſuetudine, quae duratura

Eſt ibi: *vocem — ſenſim excitant, eandemque — ab acutiſſimo ſono usque ad graviſſimum ſonum recipiunt et quaſi quodammodo colligunt.* Inde intelligitur, quid ſit „vocem a" (id eſt *poſt*) „contentione *condere*." Eſt enim hoc verbum in Turic. Flor. Ambr. 2. ut et Alm. Voſſ. 3. *contendere* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. *cedere* Camp. cum Andr. *conquieſcere* Ald. e conjectura Regii. Reliqui *concedere*, quorum ſunt Goth. Vall. Hoc Burmannus interpretatur, domum ire vel aliquo, ubi requieſcamus; praepoſtere: oportebat enim verbum eſſe, quod regeret accuſativum *vocem*. Illud levius, quod pro *imis ſonis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *imiſſionis* vel *immiſſ.* Mox pro *Ne* Turic. Flor. Camp. *nec* cum Alm.

23. *dicenda.* Turic. Flor. cum Jenſ. *dicendi.* Pro *bibenda* Flor. (a pr. m.) *vivenda.* Sed *inſudata* conjunctim, ut e Voſſ. 1. affertur et eſt in aliquot editis, meorum MSS. nullus.

24. *quae duratura — firmetur conſuetudine.* Turic. (qui et mox *quo diff.*) Flor. Guelf. omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. Ambr. 2. *quam deſideratura ſit ſ. c.* — *ſ. c.*

pluribus judiciis. cf. 11, 1, 78. ubi ſunt *centumviralia judicia duplicia.*

23. *cantu oris.* cf. §. 13.

24. *nec imbuatur — conſuetudine.* Quamvis aſſuetus negligentiae illi, qua laborat noſter in iterandis iisdem vocabulis, valde tamen offendor hac geminata *conſuetudine*, quae quidem turbas quoque non exiguas dedit. vide not. crit.

non sit: sed exercitatio ejus talis sit, qualis
usus: nec silentio subsidat, sed firmetur con-
suetudine, qua difficultas omnis levatur. Edi- 25
scere autem, quo exercearis, erit optimum:
nam ex tempore dicentes avocat a cura vocis
ille, qui ex rebus ipsis concipitur, affectus:
et ediscere quam maxime varia, quae et cla-
morem, et disputationem, et sermonem, et
flexus habeant, ut simul in omnia paremur.

cum Bern. *quam desertura sit — s. c.* Camp. cum Goth. (de omissa voce *non* tac. Gesn.) Voss. 2. Vall. *quae desiderata non sit — s. c.* Voss. 3. *quam desideratura non sit — s. c.* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. Cum et haec vetustissimorum auctoritate careant, fateor me propendere in illam Ambr. scripturam, cui par fere tamen fuerit Goth. modo scribatur *quae.* Nostra debetur Regii ingenio, qui *non* jam inveniebat in libris. Modo *imbuamur*, quod plurimae habent edd. (non Camp.) in nullo est MS. Deinde *ne silentio* Ambr. 2. Camp. cum Goth. Jens. Tarv. *subsideat* autem Jens. et edd. posterr. ante Ald. de Goth. err. Gesn. qui perperam etiam inde enotavit *firmiter.* Mox *levetur* praeter Goth. et Voss. 1. (an 2?) Camp. quoque, ut suspicor; male. Sententiam hanc *consuetudine difficultas omnis levatur* excerpsit Florileg. Santen.

25. *quo exercearis, erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod non e.* *dicentes avocat a.* Turic. Ambr. 2. *dicentis avocata* cum Voss. 3. Sed Flor. *dicentis avocatur.* Guelf. *dicentis a notata.* Camp. *dicentis advocati* cum Voss. 2. *dicentis avocati* Goth. *dicentem advocata* Jens. cum edd. ante Ald. *dicentem avocat a* Gesn. Bip. Reliqui *dicenti avocatur.* Nostrum e conjectura, praeeunte Gesnero. Mox Turic. *quae.* Post *affectus* omittunt *et* Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Ald.; male, ut notat Regius. *flexus.* Turic. Camp. *deflexus.* Hic ne ipsi quidem vetustissimo obsequendum duxi, quia de voce semper est *flexus,* non *deflexus.* Mox *in omnia* omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

exercitatio — qualis usus. cf. 29. item 1, 11, 14.

25. *et flexus* i. e. ejusmodi locos, quos deceat miserabilis ille sonus, ad canticum paene accedens. cf. §. 170. 1, 11, 12. Malim sane *flexum* singulariter.

26 Hoc satis est. Alioqui nitida illa et curata vox insolitum laborem recusabit, ut assueta gymnasiis et oleo corpora, quamlibet sint in suis certaminibus speciosa atque robusta, si militare iter, fascemque et vigilias imperes, deficiant, et quaerant unctores suos, nudumque sudo-
27 rem. Illa quidem in hoc opere praecipi quis ferat, vitandos soles atque ventos, et nubila etiam ac siccitates? Ita si dicendum in sole, aut ventoso, humido, calido die fuerit, reos deseremus? Nam crudum quidem, aut satu- 1005

26. *recusabit.* Turic. *recusavit.* Modo Guelf. omittit *illa.* Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *et* pro *ut, adsueta* iidem. Turic. *item* pro *iter.* *fascemque.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. (horum uterque male mox desiderat *et*) cum Alm. Voss. 3. Reliqui *fascesque.* Aliquot etiam vett. edd. de infelicissima Regii conjectura *facesque.* (Similis error Badii, qui *spatiosa* sua in textum quoque assumsit.) Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *implere* cum Alm. *deficient* Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. Postremus et *quaerent*, utrumque Flor. a sec. m. *deficiat* Camp. idemque *victores.* Flor. (a pr. m.) *pudorem* cum Alm. (cf. 22.) *ludumque* Basil. non e sphalmate.

27. *calido.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voss. 2. 3. Jens. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. *gallico* Turic. cum Alm. (cf. 26.) *gelidove* Camp. Reliqui *calidove.* Goth. (tac. Gesn.) *disereremus* cum Voss. 2. *desereremus* Vall. (tac. Burm.) *diseremus* Jens. (tac. Gesn.) *deseramus* Tarv. *differemus* Voss. 1. 3. Mox *quidem crudum* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Necessario transposuit Regius. cf. 4, 2, 128. Guelf. *quidam crudum* et mox *quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *evecto.*

26. *fascemque.* Virgil. Georg. 3, 46. 47. *Romanus — Injusto sub fasce viam-carpit.* Quorum hic Pseudo — Turnebus mentionem facit, *mulos* *Marianos* vide in Lexicis voce *mulus.*

nudumque sudorem. Opponitur ei, qui in veste perferendus est, §. 23.

rum; aut ebrium, aut ejecto modo vomitu, quae cavenda quidam monent, declamare neminem, qui ſit mentis compos, puto. Illud 28
non ſine cauſa eſt ab omnibus praeceptum, ut parcatur maxime voci in illo a pueritia in adoleſcentiam transitu, quia naturaliter impeditur, non, ut arbitror, propter calorem, quod quidam putaverunt; nam eſt major alias; ſed propter humorem potius; nam hoc aetas illa turgeſcit. Itaque nares etiam, ac pectus, eo 29
tempore tument, atque omnia velut germinant, eoque ſunt tenera et injuriae obnoxia.

28. *omnibus.* Turic. *hominibus.* Flor. (a pr. m.) *ominibus.* Turic. Ambr. 2. (hic et *adu*) *adoleſcentia* cum Voſſ. 1. Bern. *transi* Turic. *qui* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Goth. Voſſ. 1. 2. Vall. Jenſ. Tarv. *non* omittitur a Turic. Flor. (hoc a pr. m.) et Alm. *propter* itidem a Turic. Flor. (hoc a pr. m. a qua et *calor eſt*). Sed Guelf. *non arbitror p. c.* et ſic Flor. a ſec. m. *alias.* Turic. *alas* cum Alm. *alis* Ambr. 2. *in aliis* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui *aliis.* Noſtrum e conjectura. *haec* Guelf. (et hic viciſſim *illo*) cum Jenſ. non Tarv. Pro *turgeſcit* Turic. *ſucceſſit* cum Alm. et Palat. Gebh. probante hoc, nempe ut ſcribatur *ſucceſcit*, quod verbum quis unquam legit? nec quidquam elegantius vulgato.

29. *germinant — tenera.* Sic Turic. (niſi quod *geminant* et obſcurius encliticam, quae poſſit accipi *quod*) cum Ald. quod a quibusdam legi jam Regius teſtatur. Flor. Camp. *g. eo quod ſunt t.* Ex Alm. *g. eo quod t.* (cf. 4, 3, 5.) Baſil. *g. eoque t.* cum aliquot Burmanni. Reliqui omittunt *eoque ſunt.* Ante *germ.* Turic. Flor. Camp. repetunt *eo tempore.* Jenſ. priore loco inſeri: *maxime* inter *eo* et *tempore* cum edd. poſterr. ante Bad. *nates* quoque Guelf. pro *nares.* Pro *ſicut* Turic. *ſic.* Guelf. *vox non.* Ambr. 2. *dicens.* Pro *orationi* Turic. Camp. *ordine* cum Alm.

Sed, ut ad propositum redeam, jam confirmatae constitutaeque vocis genus exercitationis optimum duco, quod est operi simillimum, dicere quotidie, sicut agimus. Namque hoc modo non vox tantum confirmatur et latus, sed etiam corporis decens et accommodatus
30 orationi motus componitur. Non alia est autem ratio pronunciationis, quam ipsius orationis. Nam ut illa emendata, dilucida, ornata, apta esse debet: ita haec quoque emendata erit, id est, vitio carebit, si fuerit os facile, explanatum, jucundum, urbanum, id est, in quo nulla neque rusticitas neque peregrinitas resonet. Non enim sine causa dicitur
31 *barbarum Graecumve.* Nam sonis homines,

30. *Non alia est autem.* Turic. Flor. *n. a. sed est alia.* Error natus e compendio *al* (cf. 11, 1, 67.). Camp. *non est autem alia;* placet. De transponendo *autem* vide Drakenb. ad Liv. 6, 17, 3. item Lexica. Omittit Guelf. *quam ips. or.* item *resonet.* Pro *peregrinitas* Camp. *peregrinum* et *graecum.* *Verum* pro *graecumve. Nam.* Mox Guelf. *suaviloquentiorem* cum Jens. Tarv. (quanquam hi magis *sua vi loquentiorem*) et edd. posterr. ante Ald.

30. *illa — haec.* cf. 8, 6, 8. et mox hic §. 41. Gradus illi virtutis oratoriae, ut sit oratio *emendata, dilucida, ornata, apta,* ubique agnoscuntur a nostro, velut 1, 5, 1. hic autem in pronunciatione percensentur iidem §§. 30 — 33. (*emendata*) 33 — 40. (*dilucida*) 40 — 61. (*ornata*) 61 ad finem usque capitis (*apta*); nisi quod a §. 65. inde ad 167. propria gestus tractatio inseritur.

31. *barbarum Graecumve.* Hujus quidem proverbii nullum praeterea auctorem reperimus, et video accipi quasi dictum de eo, qui pronunciet parum latine, proptereaque aut barbarus videatur aut Graecus; quare Gesnerus remittit nos ad 1, 1, 13. ubi de corruptis Graeco sono la-

ut aera tinnitu, dignoscimus. Ita fiet illud, quod Ennius probat, cum dicit *suaviloquenti*
1004 *ore Cethegum fuisse:* non quod Cicero in his reprehendit, quos ait *latrare, non agere.* Sunt enim multa vitia, de quibus dixi, cum in quadam primi libri parte puerorum ora formarem, opportunius ratus, in ea aetate facere illorum mentionem, in qua emendari possunt.
Itemque si ipsa *vox* primum fuerit, ut sic di- 32

31. *his.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *is* Camp. Reliqui *iis.* Jens. Tarv. *agit* pro *ait,* non Camp. Mox *dixit* Turic. (cf. 9, 3, 97. Etiam 6, 3, 47. Ambr. 1. *dixit,* sed per compendium *dix.*) item *arte.* Mox Flor. (a sec. m.) Guelf. *emendationem* pro *mentionem.*

32. *Itemque.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Bern. Reliqui *Itaque.* *si — fuerit, ut.* Sic Turic. Flor.

tinis agitur. Possit tamen non de latina modo pronunciatione usurpatum esse, sed a Graecis ipsis repetitum, ut *barbarus* et *Graecus* hic esset pro *vitioso* et *emendato* in genere; in qua ratione reponendum *Graecumne* (cf. §. 16.). Sic apparet, nihil medium esse, sed aut eruditum aut illiberalem unumquemque prodi, ut primum locutus fuerit. Nisi forte, hoc si voluisset, transpositurus erat *Graecum barbarumne.* Haereo autem in eo quoque, quod neutrum ponitur, non masculinum; neque enim accusativum quomodo hinc eruam reperio; et tamen in proximis homo dignoscitur, non res. Sed in proverbiis cum multa supprimi soleant, potuit tamen et hoc accusativo masculino efferri, modo recte expleatur sententia, quod iis facile, qui locutionem norunt. Cf. ad sententiam universam 8, 1, 3. et de praestantia Romanae pronunciationis, cujus meminit Gesnerus, Cic. de Or. 3, 11.

Ennius — latrare. „Apud „Cic. Bruto 15. ubi et illud, „*Latrant jam quidam oratores,* „*non loquuntur.* Sic de Orat. „3, 34. de Pericle, *At hunc non* „*clamator aliquis ad clepsy-* „*dram latrare docuerat.*" Gesnerus. cf. et nostr. 2, 15, 4.

in quadam primi libri parte. „1. 1, 37. 1, 5, 32. 33. 1, „8, 1. inprimis vero 1, 11 in- „tegro." Gesnerus.

32. *Itemque si — patietur.*

cam; *sana*, id est, nullum eorum, de quibus modo retuli, patietur incommodum: deinde non *surda*, *rudis*, *immanis*, *dura*, *rigida*, *vana*, *praepinguis*, aut *tenuis*, *inanis*, *acerba*,

(quanquam ex hoc *si* ab initio non memoratur, per incuriam puto) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Bodl. Ioann. Alm. Voss. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *sit i. v. p. ut*, omisso *fuerit*. Cujus scripturae vindices narrantur Voss. 1. Andr. Sich. ita tamen ut *si* habeant, non *sit*. Mox pro *sic* Turic. Camp: *si*. *modo retuli*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Alm. Bodl. Voss. 1. 3. et edd. inde a Burm. exc. Capper. is enim revocavit reliquorum *nunc dixi*, artis criticae et eloquendi peritissimus homo. Apparet, qui sint viliores Codd. (velut Guelf. Vall. Goth. Voss. 2.), hic saltem meliorum scriptura medente vitio illi nimis frequenti in nostro, cum modo fuisset (§. 51.) *de quibus dixi*, et hic *ut sic dicam*. *patietur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *patiatur*. *surda*. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *subsurda*. Mox Turic.

Referenda haec sunt eo, quibus §. 50. opus esse dicebatur, ut pronunciatio vitiis careret, quorumque ope existeret illud, quod Ennius probat. Verba autem *fuerit* et *patietur* sibi invicem respondent, utrumque futuri temporis. In *patiendo* ille est Graecismus, de quo egimus ad 1, 2, 31. quanquam de rebus ingratis modo usurpatus.

surda. Hoc vocis appositum alibi non legitur, ut nec alterum, quod hic plerique, sed recentiores, libri praeferunt *subsurda*. Facillima tamen intellectu vocabuli potestas, quae non recedit ab illa, per quam *caecum* dicitur quod non spectatur. Simplex composito praetuli, praeter auctoritatem veterum librorum, eo quoque quod nihil hic in vocis malae vituperio erat mitigandum, ut nec reliqua, quae subjiciuntur, leniores habent appellationes. Recte Gesnerus utitur loco Ciceronis de Orat. 3, 11. *vox absona atque absurda*. Alioqui, cum *subrauca* Cic. Brut. 38., quidni *subsurda* dicta fuerit? et *subabsurda* vidimus 6, 3, 99, sed non de voce.

vana vox qualis sit, juxta cum Burmanno ignoro, et verum credo quod reponere velit ipse, *vasta*, cui commen-

pusilla, *mollis*, *effeminata*: *spiritus*, nec *brevis*, nec parum *durabilis*, nec *in receptu difficilis*. *Dilucida* vero erit *pronunciatio*, pri- 33
mum, si verba tota *exierint*, quorum pars *devorari*, pars *destitui* solet, plerisque extremas syllabas non perferentibus, dum priorum

purà pro *dura*. *in receptu*. Turic. Ambr. 2. *i. praecepta* cum Bern. Sed Flor. *in praeceptum* cum Voss. 1. 3. *i. perceptum* Guelf. *i. interceptu* Camp. *i. perceptu* Jens. cum edd. posterr. ante Bad. qui ex Vall. nostrum, acc. Goth.

33. *exierint*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Andr. Ald. Obr. *exigerint* Ambr. 2. *exegerint* Guelf. Reliqui *exegerit*. Frustra Burmannus vulgatam tuetur loco 9, 4, 106. ubi *exigitur* significatu longe huic diverso. *perferentibus*. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Bern. Reliqui *proferentibus*. Modo Turic. *nos* pro

dando adhibet Columell. 1, 9. *vastitatem oris* et 7, 12. *canem vasti latratus*, praeter aliquot Ciceronis loca facilia inventu: vide et Ern. Clav. h. v. Longius petitum et minus pro Quintiliani candore, quod et ipsum tentat ille, *rava*, „quae „est, teste Festo, *parum liqui*„*da, proxime canum latratum* „*sonans*, unde *rabulae* dicti, „de qua vid. Heins. ad Ovid. „1. Am. 12, 19." et ipse praefert alterum. *Inanis*, quae recensetur inter diversa vitia, rectissime monetur nostrum vocabulum plane falsum ostendere. *Varia*, quae est Gesneri conjectura, forte in ipsa Campani ed. legitur (est autem frequentissima harum vocum permutatio, vid. Drakenb. ad Liv. 22, 7. 4); et fuerit ut putat ille, „inconstans, in qua „tenorem quendam servare „non possis, quam in potestate „adeo non habeas, sed quae „subito in alium tonum quasi „elidatur." Mihi quidem ea ratio minime placet. Est *vox varia* etiam in laude §. 145. Capperonnerius Burmanni conjecturam maligne laudans et vulgatae praesidia quaerens nihil proficit.

33. *perferentibus*. Plus hoc est quam *proferentibus*. Vix enim quisquam *extremas syllabas* plane non *profert*, sed plerique non *perferunt ad audientes*. cf. 8 Pro. 15. item 4, 1, 47. *Destitui* syllabas tum puto, cum iis justa vis vocis non contingit; neque enim cum Gesnero discerptas a reliquis, „sine quibus placere aut

ſono indulgent. Ut eſt autem neceſſaria verborum explanatio, ita omnes imputare et velut annumerare litteras, moleſtum, et odio-
34 ſum. Nam et vocales frequentiſſime coëunt, et conſonantium quaedam inſequente vocali diſſimulatur. utriusque exemplum poſuimus,

Multum ille et terris. — —

35 Vitatur etiam duriorum inter ſe congreſſus,

---

non, item *non* cum Flor. pro *dum*: acc. videtur Alm. qui et mox, itidem per compendium, *ſono non ind.*, ubi Turic. *ſolo non i.* *imputare.* Sic Turic. (niſi quod *inputatte*). Flor. Ambr. 2. (et horum uterque *in*, non *im*) Guelf. cum Goth. Alm. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſterr. ante Ald. acc. Bad. Geſn. Bip. Reliqui *computare.* Camp., ut nos, *annumerare* cum edd. ante Burm.

34. *diſſimulatur.* Sic Turic. Flor. Reliqui *diſſimulantur.* Mox in loco Virgil. omittit Turic. *ille.* Goth. *inde* pro *unde* (cf. 9, 4, 51.). Camp. *Idemque* pro *Ideoque.* Flor. *Catullo* cum Camp. et edd. ante Ald., quomodo et 6, 3, 81. cum Guelf. ſed ſine hisce erroris ſociis.

„intelligi adeo non poſſint" intelligo. *Devorantur*, quae vix prodeunt ore, *deſtituuntur*, quae claritate carent. Ad *annumerandum* a Geſnero recte citatur Cic. de Or. 3, 11. *exprimi litteras putidius.* Supra quoque apud noſtrum eſt *explanatio vocum* 1, 5, 33. et modo *os explanatum.* vid. Ern. Clav. Cic. h. v. item nos ad 9, 4, 34.

34. *poſuimus.* 9, 4, 40. „conſonantium *quaedam*" hic eſt non niſi *una* i. e. M, quare ſingularis ponitur. *diſſimulatur.* In exemplo quidem illo libri noni hoc *et terris* adjectum non legimus, quo ipſo fit, ut utriusque, et eliſionis vocalium et corruptae litterae M, non adeo manifeſtum fuerit exemplum. Num igitur eo loco haec vocabula aſcribenda ſunt? Suſpicor magis, hic, ubi nunc verſamur, male memorem fuiſſe noſtrum ejus, quod ſupra poſuerit, cum praeſertim id ipſum alibi compareat 9, 3, 52. cf. not. crit.

unde *pellexit*, et *collegit*, et quae alio loco dicta sunt. Ideoque laudatur in Catulo *suavis appellatio litterarum*. Secundum est, ut *sit oratio distincta*, id est, ut, qui dicit, et incipiat ubi oportet, et desinat. Observandum etiam, quo loco sustinendus et quasi suspendendus sermo sit (quod Graeci ὑποδιαστολὴν vel ὑποστιγμὴν vocant), quo deponendus.

35. *id est, ut, qui d.* Turic. *idem qui d.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *i. e. qui d.* cum Goth. Jens. Tarv. Ex Alm. *id qui d.* E Voss. 1. *ut quae dicat.* Haesi, an sequendi essent vetustissimi libri, hac sententia: *Secundum* illud, *ut sit oratio distincta*, quod dixi, continetur hoc praecepto: *et incipiat et desinat is qui dicit* cet. in qua ratione vides alienum *ut;* sed cum facillime intercidere potuerit, inserendum suadenti Regio contra ire non libuit. Ut nunc est, conjunctivi *incipiat, desinat* pendent ab *ut;* alioqui essent praecipientis, et pro imperativis. Locatelli ed. obtemperaverit Regio, an e MS. expresserit scripturam, dubitari potest. *et* post *oportet*, quod inserit Regius, mei praeter Jens. omnes habent. Guelf. *etiam incipiat.* Modo *ratio* pro *oratio* Ambr. 2. Guelf.

quod Graeci. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *quam.* cf. 5, 11, 3. 7, 8, 2. Modo Turic. *sustinendum sed.* Flor. *sustinendum et.* Camp. *substituendus et.*

ὑποδιαστολὴν vel ὑποστιγμήν. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Vall. (tac. Burm.) et edd. ante Ald. exc. Camp. (nam et Jens. nonnisi unum *vel*) acc. Stoer. Chouet.

35. *alio loco.* Reponendum arbitror: *illo loco* (qualis satis frequens est confusio, cf. 10, 1, 24. item 11, 2, 15.). Neque enim potuit statim omittere ejus, quo nos modo remittebat, loci mentionem; modo latius eundem comprehendas a §. 33. usque ad 40 finem.

in Catulo. apud Cic. in Bruto c. 74.

Secundum est. Spectat hoc ad ea, quibus *dilucida* sit pronunciatio §. 33.

sustinendus — suspendendus sermo. cf. 9, 4, 68. ubi *sustinetur spiritus.*

36 Sufpenditur, *Arma virumque cano:* quia illud ad fequentia pertinet, ut fit, *virum, Trojae qui primus ab oris:* et hic iterum. nam etiamfi aliud eft, unde venit, quam quo venit, non

Leid. Reliqui inferunt *vel ὑποσυστολὴν*, quod pro ὑποδιαστολὴν aliquot libri dare narrantur in Leid., mihi quidem non vifi. Ald. Bafil. Obr. tres voces dant, quamvis Burmanno teftante, defiderare eos *vel* ὑποστιγμήν. Turic. fane et Alm. *vel* ὑποστιγμὴν omittere dicuntur, fed in Turic. agnofco errorem, cum illud quod ex eo affertur, ὑποςτιτλλην manifefto fit ὑποστιγμήν. Fere fic et Ambr. 2. ὑποστιγαλιν Guelf. et ὑποστασστολη. Sed aberrationes illae firmant noftram. Sic non folo Goth. duce, id quod doctiffimus Schneiderus jam fecerat, Lexicis Graecis profcribemus novitiam vocem; nec quidquam proficit verbofa Gibfoni fedulitas, fi maxime in fuis Bodl. et Ioann. (quod ne memorat quidem diferte) invenit ὑποσυστολήν. Nec tantum ejus oculis credo. Miror quod Camp. a Gefnero discrepantem non notavi.

36. *illud ad.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inferunt *virum.* Modo Turic. *quae,* Flor. *qui* pro *quia.*

venit, quam quo venit. Turic. Flor. *veniat q. quod v.* cum Alm. Omnia haec *non diftinguendum — continetur* abeffe narrantur a Voff. 2. ubi fufpicor alterum vel tertium fimul deeffe *venit.* Nihil tale in Goth. (cf. 10, 1, 32.). Recepta premitur fane ifto poft *unde* indicativo, quem ego quomodo

36. *quia illud — pertinet.* Omne id quod adhuc lectum fuit, defignatur pronomine *illud,* ut non opus fit cum plerisque, fed recentioribus, libris inferere *virum* poft pronomen, qualis ftructura non eft pro elegantia fcriptoris noftri: cf. 1, 7, 8. 9, 3, 64. 9, 4, 65. Hoc autem tenendum in praecepto, quod *fufpendere* opponitur *deponendo* vel *diftinguendo.* Neque enim jubemur intervallum his locis facere pronunciandi (quod nemo non facturus erat); fed τελείαν στιγμὴν ponere vetamur. Ad *fufpenditur* intelligendus *fermo,* ne forte credas, ipfa verba Virgiliana facere fubjectum. Id vetat quod mox eft *hic* adverbium. Subaudies igitur ante ifta verba: *in his, ad illa,* vel tale quid. Quae noftri fenfus ratio facit, ut diffidam illi, quam fupra (1, 8. 1.) dedi *diftinguendi verfum* interpretationi.

diſtinguendum tamen, quia utrumque eodem modo verbo continetur, *venit*. Tertio *Ita-* 37
liam, quia interjectio eſt, *fato profugus*, et continuum ſermonem qui faciebat, *Italiam Lavinaque*, dividit. Ob eandemque cauſam, quarto *profugus*, deinde, *Lavinaque venit litora.* ubi jam erit diſtinctio, quia inde alius incipit ſenſus. Sed in ipſis etiam diſtinctionibus tempus alias brevius, alias longius dabimus. Intereſt enim, ſermonem finiant, an
ſenſum. Itaque illam diſtinctionem, *Litora*, 38

tuear non reperio; ſed *quod* illud Turic. et Flor. in cujus vicinia recte erat hic modus, ſtare nequit. Praeterea praeſens *veniat* loci hujus non eſt; debebat dici *venerit*, quod tamen ſi minus facere momentum credatur, inventam putem medicinam, ut expungatur ſecundo loco verbum (cujus ipſa in hoc ſenſu frequentia ſalebras habet) ſic: „unde veniat „quam quo, non diſt. — *venit*." *eodem modo verbo.* Sic Turic. cum Alm. (quanquam per compendium $\overset{o}{m}$). Reliqui omittunt *modo.*

37. *quia interjectio.* Turic. *qua injectio.* Camp. *quia injectio.* cf. 8, 2, 15. 4, 2, 121. de *interjiciendo.* *dividit — Lavinaque.* Omnia haec omittit Guelf. Sed Camp. modo *Italiam* ignorat. *quarto.* Turic. Flor. *quarta.* *finiant.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *finiat.* Mox *illam* ante *diſtinct.* om. Guelf. Idem *ſpiritu*, et *ſequar*, et *altero* pro *altae.*

37. *qui faciebat.* Inſolens haec *faciendi* ſignificatio commune aliquid habere videtur cum illa grammatica, quam vide 1, 6, 13 ſeqq. „Continuus ſermo eam formam habiturus erat, ut legeretur „protinus *Lavinaque* poſt *Ita*„*liam.*"

Sed in ipſis — dabimus. Quanquam ferri ſane haec ſtructura poteſt, fateor magis mihi probari, ſi, vel expuncta vel in *his* mutata praepoſitione *in*, dativus contingat verbo *dabimus.*

protinus altero ſpiritus initio inſequar: cum illuc venero, *Atque altae moenia Romae*, deponam, et morabor, et novum rurſus exor-
39 dium faciam. Sunt aliquando et ſine reſpiratione quaedam morae etiam in periodis: ut in illa, *In coetu vero populi Romani, negotium publicum gerens, magiſter equitum*, etc. Multa membra habet; ſenſus enim ſunt alii atque alii: et ſicut una circumductio eſt, ita paulum morandum in his intervallis, non interrumpendus eſt contextus. Sed e contrario ſpiri-

39. *in periodis.* Turic. *inperio.* Flor. *in periho.* Compendium illud Guelf. et Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) mutant expreſſo ipſo *et cetera* cum edd. ante Gryph. (cf. 5, 11, 12.)

Multa membra habet. Hoc ordine mei praeter Goth. Jenſ. edd. poſterr. ante Leid. Geſn. Bip. Hi enim *multa h. m.* Id ſoli conjecturae dedi Geſnerianae, quod cum ipſo et Bip. ſcripſi *habet* ſingulari numero, ceteris omnibus pluralem oſtendentibus. *et ſicut — circumductio eſt.* Turic. *ſuunam circumductionem.* Flor. Camp. *ſub unam circumductionem* cum Alm. Voſſ. 2. Goth. (niſi quod hic addit ab initio *aliquando*). *et unam circumductionem* Ambr. 2. Obr. *ſicut unam circumductionem* Voſſ. 3. *ſicut una c. e.* Voſſ. 1. Mihi liquet, in vetuſtiſſimo quoque eſſe *ſub u. circumductionem.* Ut autem tota haec ῥῆσις in vulgata laborat, ita Obr. maxime ſequendum reor reſtituentem ſic: „ut enim illa *In coetu* „*vero — etc.* multa membra habent (ſenſus enim ſunt alii at„que alii ſub unam circumductionem); ita paulum — contex„tus.“ Geminatum breviſſimo intervallo *enim* nihil moramur, cf. 6, 5, 4. et modo §. 30. 31. *ſub* cum accuſativo ſtructum vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 55, 1. *circumductio* eſt *periodus*, cf. 9, 4, 118. *paulo* pro *paulum* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *Sed e contrario.* Sic Flor. Camp. cum Alm. *Sed eſt contrarios* Turic. Hic item *ſpiritus*

39. *ſicut — circumductio eſt.* cf. not. crit. Locus Ciceronis eſt Philipp. 2, 25. *ſurripiendum* ſpiritum cf. ad 4, 1, 78.

tum interim recipere sine intellectu morae necesse est: quo loco quasi surripiendus est: alioqui si inscite recipiatur, non minus afferat obscuritatis, quam vitiosa distinctio. Virtus autem distinguendi fortasse sit parva. sine qua tamen esse nulla alia in agendo potest. *Ornata* 40
1006 est pronunciatio, cui suffragatur *vox facilis, magna, beata, flexibilis, firma, dulcis, durabilis, clara, pura, secans aëra et auribus se-*

cum Flor. Camp. Modo Flor. *contextis* et mox Guelf. *surripiendum.*

40. *beata.* Guelf. *boata.* Obr. *laeta.* Burm. malit *lata,* usus varietate in 5, 14, 31. (ubi et Flor. Ambr. 1. *beatissimi*) et hic §. 82. „*latiorem* vocem." Gesnerus *latum* in vitio poni arbitratur §. 10. ubi vocabulo hoc noster quidem non utitur, sed iis sane, quo ibi nos remittit Qu., locis Cicero. Burmanno autem demonstratum exemplum ipsius conjecturae repugnat; ibi enim profecto est in vitio *latitudo* vocis. *Beatam* igitur *vocem* cum Gesnero intelligere „ut *felix ingenium*" cogor, „quae virtutes omnes habeat, quae sufficiat una „omnibus contentionibus, remissionibus, quae eadem, prout „opus, sit acuta et gravis etc." quanquam plane quidem non acquiescens in hac interpretatione. Illud in genere videtur tenendum in hac appositorum vocis multitudine, non certa et ad artis formulam redacta discrimina hic notari, sed aliquid latius fundi, in quo possit una appellatio alteri valde respondere. Quid autem sit quod pro *beata* Goth. 2. et Kapp. dicuntur dare *foris*, plane non exputo [Corruptum videtur e *fortis* interpretamento. B.]. Nihil tale in meis quidem libris. Mirus etiam Aldus, id quod nemo notavit, post *beata* inserens *bona.* Robertus Titius, indicante Burm., *elata* reponebat pro *beata.* *aëra et auribus.* Sic Turic. Flor.

40. *beata.* cf. not. crit. *secans aëra et auribus sedens.* Hoc conjungendum unique vocis proprietati assignandum est, ut apparet inserto hic demum *et.* Neque enim in tanta enumerationis multitudine *et* ita subjiceretur, si ultimum aeque distaret a proximo, quam a reliquis.

dens. Est enim quaedam ad auditum accommodata, non magnitudine, sed proprietate, ad hoc velut tractabilis, utique habens omnes

Camp. (sed hic *ora* pro *aëra*) eum Alm. Voss. 3. Ald. *erecta a.* Guelf. ut et marg. Basil. *aerae tauribus* Ambr. 2. Reliqui omittunt *et.* Modo pro *morae* Flor. *mori.* Pro *pura* Voss. 1. 3. *pulchra,* de qua confusione agentem Bentlejum consulere

Conatur scriptor virtutes vocis quam manifestissimis notis signare, non quidem paratis illis, sed quas ipse nunc fingat. Quare minus assentior Gesnero suavitatem hic magnam vocis agnoscenti, „quae ita demulserit auditorem, ut etiam post „dicendi finem audire illam „sibi videatur, quemadmo„dum ille Nigrini Lucianei „auditor c. 7. τῆς φωνῆς, inquit, „ὁ ἦχός ἐν ταῖς ἀκοαῖς παραμένει." Ego magis ad naturalem vocis habitum refero, ut quae facile possit exaudiri et in aures imas penetret, nec quasi ad earum modo fores accidat. Aliud erat et magis figurate dictum *sedere* 9, 4, 94.

Est enim quaedam. Neminem hic quaesisse video, quae esset ratio harum sententiarum per conjunctionem *enim* nectendarum. Ne id quidem quisquam diserte monet, subjectum nostri sensus non esse *pronunciationem*, sed *vocem.* Quanquam hoc agnovit Gedoynus, qui suis fortasse popularibus recte dicere est visus, cum rationem, quare *ornatam* appellaretur aliquod pronunciationis genus, afferri audierunt eam, quod esset aliqua vox certo modo comparata etc. Sed ii ante oculos non habuerunt difficultatem, quae est in latinis, ubi, postquam suffragari dicta est ornatae pronunciationi vox *magna*, protinus subjicitur haec ejus rei causa, quia vox sit *non magnitudine*, sed proprietate accommodata ad auditum. Has turbas ut componamus, mutandum erit *enim* in *etiam* (quae est frequentissima confusio, cf. 11, 1, 82.), ut intelligatur, etiam praeter illam tantam vocis felicitatem, qualis modo tot ejus virtutibus enumerandis demonstrata erat, quaeque nonnisi raro hominibus contingere potest, esse aliquas naturae in hoc genere dotes, non quidem summas, sufficientes tamen huic negotio. *Ad hoc*, in quo et ipso lapsus est Gedoynus, significatu accipiendum erit eo, quem vidimus 3, 6, 53. *Est*, quale hic in initio sensus, saepissime animadvertimus, velut 7, 2, 11. In hac sane structura, etiam ob soni suavitatem *et* fere malis prae *etiam*, velut

in se, qui desiderantur, sonos intentionesque, et *toto*, ut ajunt, *organo* instructa: cui aderit lateris firmitas, spiritus cum spatio pertinax, tum labori non facile cessurus. Neque gra- 41

jubet Burm. ad Horat. art. poet. v. 99. Mox Camp. *atque* pro *utique*. *sonos*. Ambr. 2. *sinus* cum Bern., blandienti, sed inani, specie. Voss. 1. 3. *simul*. Guelf. *sine*. *et toto — instructa: cui*. Turic. *et toto u. a. organa cui*. Flor. *et tota u. a. organa cui* cum Alm. (cf. §. 27.). Guelf. nihil nisi *et* desiderat, haec dans: *intentiones quae toto* etc. Illa quidem Florentina scriptura carere potest participio; neque tamen veram existimo. [v. Addenda.] *cum spatio*. Guelf. *tum s.* cf. 4, 1, 66. Poterat, sicubi alias, hic rectum videri *tum*; sed diligentiorem tamen arbitror rationem vulgatae. Nec probandus Obr. qui mox *tum est ultra* pro *cum e. u.* item §. 44. idem *tum gratiam*. *facile cessurus*. Turic. Flor. (hic primam vocem disjunctim) *facilices rursus*. Camp. (omisso antea *non*) *f. cessurus rursus*.

4, 2, 128. Sed ne haec quidem dura mutatio, ut *enim* transeat in *et*; cf. Drakenb. ad Liv. 34, 50, 7. Fortasse tamen praestiterit *autem* reponere pro *enim*, quae et ipsa confusio rara non est; cf. 3, 3, 10. item hic §. 62. Ita nullum fuerit asyndeton in nostra sententia. *Utique* significat, id saltem non debere desiderari in ista vocis mediocritate, ut omnibus sonis satisfaciat.

toto — organo instructa. „Cui non unus modo atque „alter sonus respondeat, sed „quicunque sunt in polychor„do vel hydraulico organo, „toni pareant. Vid. 11, 3, 16. „ubi tubos quosdam vel ti„bias intelligi, per quas spiri„tus meet, apertum est: sectio„ne vero 169, *organum* esse „systema plurium sonorum. „Elegans Tertulliani descri„ptio ex lib. de anima c. 14. „etiam hic legatur: *Specta „portentosissimam Archimedis „munificentiam, organum hy„draulicum dico, tot membra, „tot partes, tot compagines, „tot itinera vocum, tot com„pendia sonorum, tot commer„cia modorum, tot acies tibia„rum, et una moles erant „omnia*. Ctesibio tribuit, et „nominat Plin. 7, 37. s. 38. et „leguntur hodie machinatio„nes id genus in discipuli „illius Heronis Spiritalibus in „fine. Poëticas descriptiones „suppeditavimus ad Chrestom. „Plini. 47. no. 12. p. 404." Gesnerus.

vissimus autem in musica sonus nec acutissimus orationibus convenit. Nam et hic parum clarus, nimiumque plenus, nullum afferre animis motum potest: et ille praetenuis, et immodicae claritatis, cum est ultra verum, tum neque pronunciatione flecti, neque diutius
42 ferre intentionem potest. Nam vox, ut nervi, quo remissior, hoc gravior et plenior: quo tensior, hoc tenuis et acuta magis est. Sic ima vim non habet, summa rumpi periclitatur. Mediis ergo utendum sonis; hique cum au-

41. *autem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *ut*, foedissimo asyndeto, nec ulla proba sententia. *et hic — et ille.* Turic. Flor. Camp. *in his — ille* (omisso ante *et*), conspirante in priore varietate Alm. Sententia quidem non est nulla in hac ratione. *in his* pro *horum duorum;* nec statim sic recurrit perturbatus pronominum ordo, de quo vide modo §. 40. Elegantior tamen videri potest vulgata. Goth. *et ille — intentionem potest* omittit propter homoeoteleuton. (cf. §. 36.) Pro *ultra* Flor. *vulnera.* *praetenuis.* Guelf. *protinus* (superscripta sunt haec *ptenuis*, *pennis*). Obr. *pertenuis*, ut secunda Guelf. manus. Sed cf. 11, 1, 31.

42. *hoc gravior.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Reliqui inserunt *et;* sed vicissim unus Camp. idem infercit mox ante *tenuis.* Pro *quo* autem *tam* Jens. et posterr. edd. ante Ald. correxit Regius. Errore carent MSS. et princeps. Mox Turic. Flor. *tenuissem acutum* pro *tenuis et acuta*, item *summarum periclitatur* pro *summa rumpi periclitatur*, proclivi errore. *ergo — excitandi, cum.* Turic. Flor. *e. utensionis eique tum a. interpre-*

41. *gravissimus — in musica sonus.* Nihil aliud *in musica* hic significat, quam si dictum esset *in chordis*, vel *in lyra*, et recte νήτης et ὑπάτης admonet Pseudo-Turnebus. cf. 1, 10, 3.

genda intentione excitandi, cum summittenda sunt temperandi. Nam prima est observatio 43
recte pronunciandi, *aequalitas*, ne sermo subsultet imparibus spatiis ac sonis, miscens longa brevibus, gravia acutis, elata summissis, et inaequalitate horum omnium, sicut pedum, claudicet. Secunda *varietas*, quod solum est pronunciatio. Ac ne quis pugnare inter 44

tatione e. tum. Ambr. 2. *igitur n. s. h. tum a. i. e. tum.* et sic plane Guelf. (nisi quod *ergo*, et *hi quoque*, quorum utrumque et Goth. tac. Gesn.) Ex Alm. nihil affertur nisi *interpretatione.* Camp. *e. n. s. ii quoque c. a. intentio est e. c.* cum Vall. et edd. ante Ald. Is enim *iique* cum Bad.; *hique* dare narrantur Alm. Voss. 1. 3. sed *ii quoque* Voss. 2. *intentione* nobiscum Voss. 3. Reliqui *igitur* (hoc edd. post Camp. exc. Ald. cf. 5, 10, 54.) *n. s. h. c. a. intentio est e. c.* Suspicor primitus fuisse *sonis est hique*, quo minus placet verbum substantivum ponere pro ablativo *intentione.* Et hic et mox *summissis et* per duplicem M, prae quo Gesnerus maluit *subm.* (Nec in posterum auctoritatibus defendemus nostram rationem, quacum Turic. Flor. semper, ni fallor; reliquorum optimi plerumque conspirant; cf. et *summoveri* 11, 1, 85. 12, 2, 15.) Ambr. 2. postremum *summisisset*, Turic. autem, Flor. Guelf. omittunt *et* post participium (pro quo ipso *summis* Flor.). *inaequalitatis* mox Camp. Post *claudicet* Jens. inserit iterum *sermo* cum edd. posterr. ante Stoer. male, nec ullo addicente MS. Iidem qui hic et mox §. 45. *summisso.*

43. *Secunda varietas.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *secundo varietatis* cum Alm. *quod solum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Jens. et posterr. ante Ald. acc. Leid. Rollin. Sed Goth. *quod sola.* Camp. *quae sola.* Reliqui *quae solum.* Modo post *varietas* mecum *est* omittunt Turic.

43. *quod solum est pronunciatio.* Non tam *varietatem* ipsam solam dicit esse pronunciationem, sed tum demum esse *pronunciationem*, quae quidem mereatur hujus nominis honorem, si *varietur* illa. Quare maluit neutrum genus hic prae feminino. cf. 9, 4, 83. item hic §. 35. Ita

ſe putet aequalitatem et varietatem; cum illi virtuti contrarium vitium ſit inaequalitas, huic, qui dicitur μονοειδὴς, quaſi quidam unus aſpectus. Ars porro variandi cum gra- 1007
tiam praebet, ac renovat aures, tum dicentem ipſa laboris mutatione reficit: ut ſtandi, am-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Bad. qui e Valk inſeruit, parum eleganter, nec credo, quod narrant, eſſe in Alm. Ex illo *varietatis* vetuſtiſſimorum efficio: *varietas, id quod* cet.

44. *vitium ſit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Reliqui *ſ. v.* Modo *putat* Turic. et ſola Leidenſis omittit *Ac* ante *ne quis.* *qui dicitur — quaſi quidam.* Turic. *quae d. μ.* (ſaltem nihil varietatis notatur in graeco) *q. q.* Flor. *quae d.* ανομοιια (Graecum valde ſimile huic praefert Tarv. ſic: ανομια) *q. q.* Ambr. 2. *qui* (ſic enim refertur) *d.* MONOIΔIa *quiſi q.* Guelf. *quae d.* μονωδία *q. q.* Femininum *quae* ex Voſſ. 1. 2. quoque affertur, item *que* pro *qui* eſt in Goth. (tac. Geſn.) Sed Bern. *quae d.* μονοειδιά *qui ſi quidem.* Obr. *quae d.* μονοειδία *q. q.* Edd. ante Ald. hoc ordine *quae d. quaſi quidam* μονοειδὴς praeter Camp. qui ad amuſſim noſtrum dat, ut poſſit inde profeciſſe videri corrector ille Regius; ſed ordinem hujus tenent omnes MSS.

aſpectus. Ars porro v. cum. Turic. *aſpectos porro v. ei.* Etiam Alm. narratur omittere *ars.* *renovat,* Ambr. 2. Guelf. *renovet.* Hic et *unum* omittit ante *diu.*

ſupra ne *dicere* quidem quenquam agnoſcebat, niſi qui diſpoſite cet. 10, 7, 12.

44. 45. *Ac ne quis — ſoni intentio.* In his qui orationem expedire cupiat, eum notas criticas inſpicere oportet. *Discordantem ab oratione vocem* demonſtrat Almelov. in loco Pliniano Epiſt. 2, 19, 6, ſed levi ſimilitudinis ſpecie deceptus, propter *discordiae,* quod ibi eſt, vocabulum. Idem in μονοτονίᾳ Ciceronis utitur loco Brut. c. 66. *vocis parva contentio, omnia fere ut ſimiliter atque uno modo dicerentur.* Quod ait noſter *paulo poſt ſe tractaturum,* id eſt in loco de *apta* pronunciatione a §. inde 61. Ad „nihil—unum „diu" cf. 1, 12, 7.

bulandi, sedendi, jacendi vices sunt, nihilque eorum pati unum diu possumus. Illud vero 45
maximum, (sed id paulo post tractabimus) quod secundum rationem rerum, de quibus dicimus, animorumque habitus, conformanda vox est, ne ab oratione discordet. Vitemus igitur illam, quae Graece *μονοτονία* vocatur, una quaedam spiritus ac soni intentio: non

45. *sed id.* Turic. Flor. Camp. *s. illud.* Et mox Flor. *pertractavimus* pro *post tr.* Turic. *post tractavimus.* Item *confirmanda* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 1. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui tamen ante hanc vocem inserit *et.* *discordet — una quaedam.* Turic. *discorde. V. i. i. q. G. μ. v. ita q.* Flor. item *ita* pro *una.* Camp. *discordare videamur.* *Igitur illa q. G. μ. v. u. q.* Voss. 1. *videmus* pro *vitemus.* Goth. *quidem* pro *quaedam.* In sequentibus Voss. 2. *ac toni* dare narratur, quale nihil Goth. (cf. §. 41.); sed hic supra *ratione* (tac. Gesn.) pro *oratione* ante *discordet.*

Huc usque percensui loci, ut nunc est, vexatissimi varietates, quo facilius multiplicem ejus difficultatem demonstrare possem. Namque, ut ab hoc ordiar, minime placet, quod, cum modo Graecum vitii vocabulum retulerit, continuo, quasi nihil tale praecesserit, iterum *μονοτονίας*, ut Graece vocetur, mentionem facit. Majus autem fit illud incommodum, si scripturas vetustissimas prioris vocis Graecae intuemur. Censet quidem Capper., quae est fatua ejus oratio, neque enim lenius hic ullum congruit vocabulum, „satis pro„babilitatis habere videri lectionem Obrechti" (quae est et Bern.), sed an vocabulum Graecum esset *μονοειδία*, quaerere neglexit magnus Hellenistes. Mihi liquet verbum illud, ut quisque vetustissimus est liber, exhiberi ita: *μονῳδία*, nec caret auctoritate ista appellatio, quae tamen ipsa sane novis nos premat interpretandi miseriis. Ut enim jam negligatur ea, de qua dixi, molesta *μονῳδίας* et *μονοτονίας* similitudo, quid est, quod *μονῳδίαν* reddit noster „quasi quendam unum „*aspectum?*" Nihil illic oculi gerunt, aurium est negotium. At si rursus permittere te malis vulgatae, quippe quae careat

ſolum ne dicamus omnia clamoſe, quod inſanum eſt; aut intra loquendi modum, quod

hisce naevis, vide mihi inſolentiam et inconſtantiam dicendi, ubi primum, id quod tetigi, in mero audiendi opere *aſpectus* foris arceſſitur, deinde Graeca dictio ſic implicatur orationi, ut fiat ea, non artis aliquod vocabulum, ſed latini, quo utitur noſter in explanando, ſubſtantivi appoſitum: μονοειδὴς *aſpectus*. Neo usquam in libris oſtenditur, quod tamen magis ferri poterat: „quod dicitur μονοειδές." Quod autem Turic. nulla notatur in hoc Graeco differentia, obſcurioribus litterarum ductibus imputo, qui agnoſci non potuerint. Equidem mihi ipſe iraſcor, quod nihil ſani extundo. Debebat enim, ſi forte *cantus* excidiſſet poſt *unus*, ratio aliqua iniri mutandae vocis *aſpectus*, in qua vitium ſatis aperte demonſtrat Turic., *aſpectos* profecto non daturus, niſi aliquid male lectum ibi eſſet a librario. Hoc modo compendifaceremus melioreque aliquo mutaremus etiam moleſtum illud *ars*, quod novitium corrigentis librarii commentum eſſe, plane mihi perſuadetur. Rurſus *porro* probum eſt et habet ſolitam noſtro vim in transitu et oppoſitione. cf. 2, 3, 5. 3, 6, 8. Alioqui *pronunciationis variandae* ſane blandiri poſſit. Praeter haec ſalebrae ſunt in eo quoque, quod illud *ne quis — putet* manet ἀνανταπόδοτον; quanquam video poſſe intelligi ſimplicem diſſuaſionem; ſed hoc ſi voluiſſet Qu., dicturum arbitror: *Nec quisquam — putet*, non ut nunc eſt, ubi *Ac* jubet expectare pendentem inde ſententiam. Neque enim credo jungi ſic poſſe: „Ac, ne — aſpectus, ars porro cet." Alias enim *porro* in initio ſenſuum poni ſolet. Sic apparet, opinor, etſi res et ſententia ſatis perſpiciatur in hisce, orationem tamen longe eſſe a ſanitate, quam, ne conjecturis quidem tentandis, ei reddere mihi contingit, contento utcunque hac difficultatis expoſitione. Gallaeum, gloſſas accuſantem in hisce *quaſi — aſpectus* et *una — intentio*, commemorare vix attinet. Verba haec *ipſa laboris — diu poſſumus* habet Floril. Santen. hisce ſolis mutatis: *mutatio*, *nihil*, vel *nil*. [Vid. Addenda.]

intra loquendi. Turic. *inter alloquentem* cum Alm. quanquam hoc per compendium. Flor. *intra alloquentem*. Erroris

45. *intra loquendi modum*. cf. §. 8. Solita autem *loquendi* et *dicendi* oppoſitio, cf. 4, 2, 118, qua uſus eſt Eupolis,

motu caret; aut fummiffo murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio: fed ut in 46 iisdem partibus iisdemque affectibus fint tamen quaedam non ita magnae vocis declinationes, prout aut verborum dignitas, aut fententiarum natura, aut depofitio, aut inceptio,

origo patet in Turic. Pro *debilitatur* Turic. Flor. *dedi latus.* Camp. *debilitetur.* Mox *declamationes* foedum vitium Guelf. cum Jenf. et edd. pofterr. ante Bad. Nihil tale in Camp. qui nec *caret* poft *motu* omittit cum Jenf. et edd. ante Ald. *Sed funt — quidem* paulo ante Turic. Camp.

46. *inceptio.* Turic. Flor. Camp. *interceptio* cum Alm. male; vox proba *inceptio* et hujus loci. Modo *depropofitio* Ambr. 2. *difpofitio* Goth. Omnia haec omittit Guelf. *aut verborum — fententiarum natura* inter duo *aut.* Solitus error *poftulavit* in Turic. Flor. *alia reductiora* omittunt iidem cum Alm. *fubductiora* dat Camp.

referente Plutarcho in Alcibiade p. 196. E. λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. Quid mox fit *etiam,* parum affequor. Sane *debilitatur* murmure omnis intentio, ut non videatur opus hoc tanquam inexpectatum lectori ingerere addendo *etiam.* An ita accipies: „ipfa quoque in„tentio debilitatur"? Ne hoc quidem valde placet.

46. *aut depofitio, aut inceptio.* Haec transpofita malit Gefnerus; praeter neceffitatem, ut opinor, quoniam *claufulae* notabiliores *initiis,* ut in compofitione (9, 4, 62.), ita in pronunciatione. Neque eidem affentior *depofitionem* intelligenti θέσιν talem, „cum ad finem fenten„tia non illa quidem eodem „plane tenore profertur, fed „nec praecipitatur, fed mo„derato quodam flexu et in„clinatione *deponitur.*" Hoc *clarum* effe ait ex iftis §. 38. *deponam — exordium faciam.* Equidem ibi nullum flexum vocis neque quidquam proprium video artificiofae pronunciationis, fed plenam fenfus enunciandi conclufionem, τελείαν στιγμὴν diverfam ab ὑποστιγμῇ. *Sententiarum depofitio* eft ubi nullus fit *tranfitus;* neque enim ante hunc plane *deponenda* vox, fed *fufpendenda;* quod mihi oftendi videtur illo ipfo, quo Gefnerus nos remittit, loco.

aut transitus postulabit: ut qui singulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reductiora fecerunt, sine quo ne membris qui-
47 dem suas lineas dedissent. Proponamus enim nobis illud Ciceronis in oratione nobilissima pro Milone principium, nonne ad singulas paene distinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quasi vultus mutandus est? *Etsi vereor, judices, ne turpe sit, pro fortissimo viro dicere*
48 *incipientem timere.* Etiamsi toto proposito contractum atque summissum, quia et exordium est, et solliciti exordium: tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius et erectius, cum dicit, *Pro fortissimo viro*, quam cum, *Etsi*

47. *nobilissima.* Turic. Flor. *novissima* cum Alm. Modo Camp. *Praeponamus.* Pro *facie* idem *facile.* Flor. autem pro *judices* dat *vidit.*

48. *Etiamsi toto.* Sic Camp. *etiam toto* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *est.* Mox *commissum* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Pro *quia* Turic. Flor. *quae,* Ambr. 2. Guelf. *qua,* Camp. *quod.* Postremus cum edd. ante Ald. post conjunctionem omittit *et,* male. *cum dicit.* Sic Turic.

eminentiora — reductiora. His illustrandis praeter alia minus propria adhibet Burmannus 2, 17, 21. quo loco *eminere* et *recedere* dicuntur quaedam in opere pictoris; item Philostr. in vita Apoll. 2, 20. τὸ εἰσέχον et ἐξέχον, ubi Olearius nostro utatur (cf. 8, 5, 29.). Picturae vocabula peritissime usurpavit; cf. 8, 3, 25.

47. *in eadem facie, tamen — vultus.* Egregie et maxima cum proprietate opponuntur *facies* et *vultus* (magis quidem quam *frons* et *facies* 4, 1, 42.), et hinc, quod tamen non adeo manifestum, sua de *vultu* et *facie* sumsisse Vallam (Elegg. 4, 13. p. 315.) suspicatur Badius.

48. *contractum atque summissum.* Hic verba prope synonyma. Aliter usurpata supra 11, 1, 45.

1008 *vereor*, et, *Turpe sit*, et, *Timere.* Jam secunda respiratio increscat oportet, et naturali quodam conatu, quo minus pavide dicimus, quae sequuntur, et quod magnitudo animi Milonis ostenditur, *Minimeque deceat, cum T. Annius ipse magis rei publicae de salute, quam de sua perturbetur.* Deinde quasi objurgatio sui est, *Me ad ejus causam parem animi magnitudinem afferre non posse.* Tum invidiosiora, *Tamen haec novi judicii nova forma terret oculos.* Illa vero jam paene apertis, ut ajunt, tibiis, *Qui, quocunque inciderunt, consuetudi-* 49 50

Camp. Reliqui *dum.* cf. 10, 6, 7. Inter *viro* et *quam* Goth. (tac. Gesn.) inserit *dicere* cum Jens. et edd. posterr. ante Gryph. Sed Guelf. *cum* omittit ante *Etsi*, ut et Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Ald. acc. Badio. Mox Camp. pro *et Timere* dat *etiam T.*

49. *quod magnitudo.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Reliqui *quo m.* *rei publicae de salute.* Sic Turic. Flor. Reliqui *de r. p. s.* cum Cic. libris. Sed iidem modo *majus.* Mox *partem* et *invidiosa ora* Flor.

50. *inciderunt, consuetudinem.* Sic Turic. Flor. Guelf.

49. *quo minus pavide dicimus.* Dictum est *quo minus* pro *quia minus* (sic *eo minus* 8, 3, 13.), non *ut eo minus;* sed hoc facile intelligitur indicativo, non conjunctivo, subjecto. Parum tamen hoc attenderunt qui mox fere omnes „*quo* magnitudo — ostenditur". verum crediderunt, *quo* pronomen relativum, nisi fallor, interpretantes, quod referretur ad „*conatu*", eodemque trahentes prius *quo.* Inde est quod Rollinus *et* post *oportet* supervacuum censet, nisi forte significet *etiam;* cui nihil opponit Burmannus. Sed respondet *et* hoc alteri ante *quod*, sententia tali: „*Non solum* naturali quodam „conatu, quia sequentia minus „pavide dicimus, increscat „oportet secunda respiratio, „*sed etiam* propterea quod „magnitudo animi Milonis „ostenditur."

50. *apertis — tibiis.* Nihil

nem fori, et priſtinum morem judiciorum requirunt. Nam ſequens latum etiam atque fuſum eſt, *Non enim corona conſeſſus veſter*
51 *cinctus eſt, ut ſolebat.* Quod notavi, ut appareret, non ſolum in membris cauſae, ſed etiam in articulis eſſe aliquam pronunciandi varietatem, ſine qua nihil neque majus neque minus eſt. Vox autem ultra vires urgenda non eſt. Nam et *ſuffocatur* ſaepe, et majore

Camp. cum Alm. Voſſ. 1. 3. Reliqui inſerunt *veterum* e Cicerone. Sed Camp. *inciderit* et *requirit.* Pro *judiciorum* Turic. Flor. *judicio.* cf. 10, 7, 4. Guelf. *deſiderant* pro *requirunt* cum marg. Baſil. cf. Ern. not. ad loc. Cic. Modo pro *tibiis* Camp. *oculis* (manifeſta imperiti librarii correctione). Pro *fuſum* Jenſ. (tac. Geſn.) *effuſum* cum edd. poſterr. ante Baſil.

51. *neque majus — eſt.* Guelf. *neque minus neque majus e.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Stoer. *nec minus nec majus e.* Poſt haec verba autem Camp. iterum inſerit *Non enim veſter — ſolebat.* *ſuffocatur.* Sic Camp.

ad hujus proverbii illuſtrationem VV. DD. afferunt, niſi ut remittant ad 1, 11, 6. Equidem, Eraſmo duce (Adagg. 1, 5, 96.), huc ſimilitudinis certe cauſa advocaverim, quibus utitur Geſnerus ad 1, 2, 30. verſus Sophocleos (Brunck. Fr. Incert. 80.): Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, Ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ (cf. Langbaen. ad Loug. p. 20.). Apparet hic minus tectam ſignificari eorum quae fiant in judicio reprehenſionem, cum in proximis invidia modo eidem facta fuerit.

Nam ſequens — fuſum eſt. „Tantum abeſt, ut ſit con„tractum atque ſummiſſum."

51. *membris — articulis.* Elegans translatio, quo deduxit uſus horum vocabulorum in figuris (9, 3, 98.) et in compoſitione (9, 4, 122. item apud Cic. de Or. 2, 88.). Quod autem ſine hac varietate negat quidquam majus aut minus eſſe, eodem redit quod de pictura mutuatus erat §. 46. Neque enim ſine ea umbrae ullae in tabula.

nisu minus clara est, et interim *elisa* in illum sonum erumpit, cui Graeci nomen a gallorum immaturo cantu dederunt. Nec *volubilitate* 52 nimia confundenda, quae dicimus: qua et distinctio perit, et affectus; et nonnunquam etiam verba aliqua sui parte fraudantur. Cui contrarium est vitium nimiae tarditatis. Nam et difficultatem inveniendi fatetur, et segnitia solvit animos, et, in quo est aliquid, tempo-

suffocat Turic. Flor. Reliqui *suffocata*, in quo est pravus participii tanquam adjectivi usus (cf. 11, 2, 20.). Mox Turic. *nisu*, Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nixu* cum Voss. 2. cf. 8, 4, 9. 2, 12, 2. Guelf. *illisa* et *irrumpit*, quorum posterius a pr. m. et in Goth. fuit. *Graeci nomen*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Alm. Jens. et edd. ante Gryph. acc. Obr. Reliqui κλωσμὸν inserunt, male; nec igitur attinet vocem, quae recentiorum huic loco illustrando commentum est, emendare et ad veritatem redigere, in quo occupatur doctissimus Schneiderus in Lexico Graeco.

52. *qua et distinctio*. Turic. Flor. *quae d.* Camp. *qua d.* Modo quod sphalma Stephanianum *confidenda* mutat in *concidenda* Gallaeus, nihili est. Neque ego magis quam Burm. ullum vidi librum, qui, id quod Salmas. ad Tertull. Pall. p. 158. tanquam „editionum" lectionem notat, *fundantur* daret pro *fraudantur*. Mox Turic. Flor. *inveniendis fateretur*. item Turic. *sed iniquos aliquid*, Flor. *sed in quos aliquod* pro *et in quo est aliquid*. Ex Alm. *si iniquos*, omisso *aliquid*. Verba *promtum sit os* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Pro *lentum* Goth. (tac. Gesn.) *emptum*.

a gallorum — cantu. Quam hic in mente habuerit Qu. graecam vocem, viri docti non exputant: nam plane alienus est suffectus ille κλωσμὸς (v. Not. Crit.), quae gallinarum est glocitatio. Ad rem autem recte huc advocant Juvenalis (3, 90.) „vocem angustam, qua deterius „nec Ille sonat, quo mordetur „gallina marito."

52. *est aliquid* sc. momenti, ut plene habes 9, 4, 84. Cf. 9, 4, 65.

temporibus praefinitis. Puto

ribus praefinitis aquam perdit. Promtum ſit os, non praeceps: moderatum, non lentum.
53 Spiritus quoque nec crebro receptus concidat 1009
ſententiam: nec eo usque trahatur, donec deficiat. Nam et deformis eſt conſumti illius ſonus, et reſpiratio ſub aqua diu preſſi ſimilis, et receptus longior, et non opportunus, ut qui fiat, non ubi volumus, ſed ubi neceſſe eſt. Quare longiorem dicturis periodum colligendus eſt ſpiritus: ita tamen, ut id neque diu, neque cum ſono faciamus, neque omnino ut manifeſtum ſit: reliquis partibus optime inter juncturas ſermonis revocabitur.
54 Exercendus autem eſt, ut ſit quam longiſſimus: quod Demoſthenes ut efficeret, ſcandens in adverſum continuabat quam poſſet plurimos verſus. Idem, quo facilius verba ore libero exprimeret, calculos lingua volvens di-

53. *receptus.* Flor. *receptum* cum Alm. non Turic. (cf. §. 40.) Mox *non* ante *ubi* omittunt Turic. Flor. cum Alm. ſed Turic. prius quoque ante *oportunus* deſiderat. *diu neque* omittit Guelf. Mox Ambr. 2. *perihodon*, Guelf. *periodon.* Pro *optime* Turic. Flor. *optimum ei.*

54. *continuabat.* Guelf. *concinebat* cum marg. Baſil. (ſed ibi eſt *conciebat*) Gryph. (1536.) referente Burm.

Idem, quo. Turic. Flor. *de quo quo.* Pro *ut corpora* iidem *et c.* (cf. §. 21.)

hic verſatum illum male continuandi ſolitum librariis errorem, et reponendum eſſe *praefinitam.* Qui enim dativum *praefinitis temporibus* repetat a verbo *perdit*, quaſi *tempori perdatur* id, quod eidem non inſervit, inſolentius hoc dicendi genus vix ullis probet exemplis.

53. *reliquis partibus.* Quod hic praemitti velit Francius *in*, non opus eſt. cf. 10, 1, 88.

54. *Demoſthenes.* Vid. ad 10, 3, 25.

cere domi solebat. Est interim et longus, et plenus, et clarus satis spiritus, non tamen firmae intentionis, ideoque tremulus: ut corpora, quae aspectu integra, nervis parum sustinentur. Id *βράγχον* Graeci vocant. Sunt qui spiritum cum stridore per raritatem dentium non recipiunt, sed resorbent. Sunt qui crebro anhelitu, et introrsum etiam clare sonante, imitentur jumenta onere et jugo laborantia. Quod affectant quoque, tanquam inventionis copia urgeantur, majorque vis 55 56

55. βράγχον. Ambr. 2. BPAMON. Guelf. βκαμον. Tarvi. βραγμον. E vetustissimis nil affertur diversae scripturae. Id ipsum quod Tarvisina dat, Gesnerus conjectura eruit, cum adhuc quidem vox ista Graeca incognita sit, repetens illud e loco Hippocratis Epid. 7, 11. ubi teste Foësio pro βραγχώδης MSS. habent βραγμώδης. Neque enim in βράγχῳ, ut usurpatum videamus a scriptoribus, posse, id quod hic fiat, agnosci *longum, plenum, satis clarum spiritum.* Deinde fontem vocabuli βραγμὸς cum eodem Foësio censet esse βραχεῖν, quod apud Hesychium reddatur ἠχῆσαι, ψοφῆσαι (et notissimum sane Homericum ἔβραχε); unde deducit significatum sonum, qualis e figlinis vitiosis et rimam agentibus exeat; eumque hic a Fabio describi. Quae omnia satis mihi blandiri fateor. *jugo.* Flor. *juga* (solito errore, de quo §. 52.). Alm. *honore* pro *onere*, neutro meorum addicente (cf. 53.).

56. *majorque — quae.* Turic. Flor. *major qui se loquentiae ingruatur major quae.* An forte praetuleris haec: *atque vis — in-*

55. βράγχον. cf. not. crit. *Sunt qui — recipiunt — resorbent — imitentur.* Hic quoque religiose libros sequimur nostros, miro modo primum indicativum, deinde conjunctivum dantes. cf. mox §. 60. Ne illud quidem Oudendorpii decretum, verbis opinionem et sensus animi significantibus conjunctivum assignans, hic quidquam proficere video. cf. nos ad 11, 1, 82. et 9, 4, 33.

eloquentiae ingruat, quam quae emitti faucibus possit. Est aliis concursus oris, et cum verbis suis colluctatio. Jam tussire, et expuere crebro, et ab imo pulmone pituitam trochleis adducere, et oris humore proximos spargere, et majorem partem spiritus in loquendo per 1010
nares effundere, etiamsi non utique vocis sunt vitia; quia tamen propter vocem accidunt,
57 potissimum huic loco subjiciantur. Sed quod-

gruat major quam quae? item *tumure* pro *humore* cum Alm. *immitti* Goth. pro *emitti*. Mecum *expuere* Camp. et edd. ante Gibs. Reliqui S inferunt, nec Codd. recedere narrantur, nisi quod Goth. (tac. Gesn.) *et spuere*. Guelf. Camp. *trocleis* sine aspiratione cum edd. ante Gryph. exc. Tarv. Paulo ante *alius* pro *aliis* Jens. (tac. Ges.) cum edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo. *et* ante *aliis* inserit meorum solus Gryph. Sed Voss. 1. 5. *Est en al.* *loquendo.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp. Reliqui *eloquendo*. Ut toties *eloqui* reposuimus (cf. l. 9. extr.), ita hic vicissim expellendum erat. *spiritus.* Ambr. 2. *spiritum*, et sic e veteri libro Salmasius ad Tertull. de Pall. p. 164. qui tamen hanc in accusativo duriorem structuram exemplis non probat. Mox Turic. Flor. *qua tamen*, iidemque omittunt *accidunt*. Camp. *vocis sint*.

57. *Sed.* Turic. Flor. *so.* Mox Turic. Ambr. 2. *is* pro

56. *concursus oris.* cf. 10, 7, 8. item hic §. 121.

trochleis. Fateor hanc similitudinem abruptius inductam videri. Reponam equidem quod facile excidebat *velut.* Qui autem hic aliquid tentant, *tracheis* substituere suadentes pro *trochleis*, ad partes vocatis Macrobio (7, 15.) et Gellio (17, 11.), nihil prorsus agunt; quorum suspicionem primus memorat Laurentius Valla apud Badium, ita tamen ut ipsius fuisse haud aegre agnoscas.

proximos spargere. „Ablegat nos hic Burmannus ad „sua in Petro. c. 44. observa„ta et Schol. Aristoph. Acharn. „1149." Gesnerus. Add. Cressoll. Vacatt. Autumn. 2, 7, 14. p. 245.

cunque ex his vitium magis tulerim, quam, quo nunc maxime laboratur in causis omnibus scholisque, cantandi: quod inutilius sit, an foedius, nescio. Quid enim minus oratori convenit, quam modulatio scenica, et nonnunquam ebriorum aut comissantium licentiae similis? Quid vero movendis affectibus contra- 58
rium magis, quam, cum dolendum, irascendum, indignandum, commiserandum sit, non solum ab his affectibus, in quos inducendus est judex, recedere, sed ipsam fori sanctitatem ludorum talarium licentia solvere? Nam Ci-

his, Goth. (tac. Gesn.) *iis*. Tum Ambr. 2. *liberatur* cum Bern. Sed Flor. *candita* pro *cantandi* cum Alm. ubi Burm. suspicatur *cantica*, vel *canticum*, ineleganti structura. Guelf. *inutilis*. Turic. Flor. *ante fedius*. (Nemo reponat *anne*.) Camp. *inut. an fed. sit.* *comissantium*. Turic. *commisantium*, Bern. *comisantium*. Guelf. *comessantium* cum Goth. (si modo) Locat. et edd. posterr. ante Burm. exc. Ald. Bad. Obr. eodem redeunte Capper. e quo liceat quaerere, qui sint quos *comassantium* scribere narrat *tanquam a κωμάζειν*. cf. 7, 10, 9. *commensantium* Camp. *comesantium*. Voss. 2. Bad. qui a *comedo* repetens duplicem M proscribit, nec S geminatam fert. *commesantium* Jens. (err. Gesn.) cum Vall. Tarv. Ald. *commessantium* Obr. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 7, 5. Nostrae rationi addicere videntur Flor. Ambr. 2. ut et 3, 6, 26. Ambr. 1. ubi Flor. *comesatur* (a sec. m. *comesator*), Ambr. 2. *comisator*, Camp. *comessator*. Pro *dolendum* mox Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *docendum* cum Voss. 1. 3. cf. mox §. 61.

58. *his affectibus*. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *iis a*. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *effectibus*. cf. 8, 6, 63. Mox *indicendus* Ambr. 2. cum Bern. *foris* Guelf. cum Voss.

57. *inutilius*. cf. 11, 2, 48. De *cantu* hoc cf. §. 23.

58. *ludorum talarium*. Non est unum, in quo haereamus,

cero *illos ex Lycia et Caria rhetoras paene cantare in epilogis* dixit. Nos etiam cantandi
59 severiorem paulo modum excessimus. Quisquamne, non dico de homicidio, sacrilegio,

1, 5. *rhetoras.* Sic Turic. (nisi quod *reht.*) Flor. Ambr. 2. (hic *reth.*) cum Alm. Jens. Tarv. Loc. Venet. *Horas* Voss. 1. Reliqui *rhetores.* Modo *litia* Camp. item *seviorem.* Obr. *in cantando* male pro *cantandi*, ubi Bern. *in cantandi.* Mox *quanquamne* Turic. Flor. cum Alm. *de* ante *hom.* omittunt Ambr. 2. Guelf. Pro *quisquam* Turic. Flor. *quis* cum Alm. Pro *fidibus ac tibiis* Voss. 1. 5. mire *sub his actionibus.*

quod forma tertiae declinationis hinc aliena objicitur, cum, id quod notant VV. DD., *talarium*, non *talarem*, ludum Cicero dicat Offic. 1, 42. ad Att. 1, 16. Sed longe difficilius dictu, quae sit ratio, cur scenae modo admoniti simus, sed aleae ludum protinus deveniendi. Cui equidem nequaquam iis concilior, quae Gesnero ministravit Werlhofius, Ciceronis verbis Philipp. 2, 23: „Hominem omnium „nequissimum, qui non dubi„taret *vel in foro alea ludere* „cet." Etiam minus satisfacit Gesnerus *talium* reponi suadens pro *talarium*, quo dici non potest quantum enervetur sententia. Ingeniosissima autem et nescio an vera est Pithoei (sive Danielis est, a Pithoeo relata, *Dan.* enim ascribitur, cf. 6, 2, 11.) emendatio, ita refingentis vulgatam: *Lyciorum et Carum.* Huic examussim congruit quod continuo infertur „*Nam* — illos „ex Lycia et Caria rhet.", quodque in nulla alia loci constitutione sanum videtur; cum *nam* illud hoc uno modo habeat quo referatur. Sic Gedoynus quoque, quomodo haec verteret, rationem invenit. Nec obstat quod Cicero quidem eo, qui demonstratur, loco Orat. c. 18. *Phrygiam* nominat, non *Lyciam;* hoc enim est e solitis nostri erratis, nec respiciendum in remedio hic inveniendo nisi id, quod Quintilianus cogitabat, cum haec scriberet. Si tamen peccatum forte sit hic a librario, qui *Lycia* scripserit pro eo, quod Qu. ipse voluerit, quanquam memoria lapsus, *Lydia*, fiat etiam lenior medela reponendo: *Lydorum et Carum.*

59. *Quisquamne — lite cantat.* Quid sit faciendum in illis gravioribus ostendit, sed non proprio, ut hic, ad pro-

parricidio, ſed de calculis certe atque rationibus, quisquam denique, ut ſemel finiam, in lite cantat? Quod ſi omnino recipiendum eſt, nihil cauſae eſt, cur non illam vocis modulationem fidibus ac tibiis, immo hercule, quod eſt huic deformitati propius, cymbalis adjuvemus. Facimus tamen hoc libenter: nam 60.
nec cuiquam ſunt injucunda, quae cantant
101 ipſi, et laboris in hoc, quam in agendo, minus eſt. Sunt et quidam, qui ſecundum alia vitae vitia, etiam hac ubique audiendi, quod

59. *herculè.* Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *mehercule*, niſi quod Jenſ. (tac. Geſn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. quod contra Vall. ſequi ſe teſtatur Badius. cf. 6, 3, 74. *turpius* Camp. pro *propius*. Mox pro *nec cuiquam* Ambr. 2. *ne avi quam* cum Bern. Sed Guelf. *ne avi unquam*, Goth. (tac. Geſn.). *nec cuiuquam*. Hinc fortaſſe Obr. illae deliciae: *Nam more avium cuique ſunt jucunda.* Singularem *cantat ipſe* nonniſi a Gryphio inde edd. ante Burm. Guelf. tamen *ipſis*. et Locat. Ven. Ruſc. *cantat : ipſi*.

60. *Sunt et.* Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Et ſunt*. Mox *qui* pro *quid* dant et *non* omittunt Turic. Flor. poſterius cum nunciationem reſpectu 6, 2. 31. 11, 1, 53. 84. circa leviora autem ridicula artificia 8, 3, 14.

huic deformitati propius, cymbalis. Perſonant enim cymbala in Gallorum ſacris. cf. *pſalteria* 1, 10, 31.

60. *nec cuiquam — et laboris — minus eſt.* Recte ſtructuram pronominis *quisquam* cum plurali defendit Burmannus, cujus immemor erat Drakenb. ad Liv. 9, 36, 1.; male tamen ille ad hujusmodi locutiones revocat locum 9, 2, 79. ubi *inutiles* ad vocem *perſona* referendo plane aberravit. Attendenda etiam oppoſitio in iſtis *nec — et.* cf. 9, 4, 38. *in agendo* interpretare: „in recta et ab hisce deliciis aliena pronunciatione.“

alia vitae vitia. cf. 1, 8, 9. „omnia deliciarum vitia“ item hic §. 76. oculi infecti oſtenduntur mollitie hominum rel.

aures mulceat, voluptate ducantur. Quid ergo? non et Cicero dicit esse *aliquem in oratione cantum obscuriorem?* et hoc quodam naturali initio venit? Ostendam non multo post, ubi et quatenus recipiendus sit hic flexus, et cantus quidem, sed, quod plerique intelligere nolunt, obscurior. Jam enim tempus est dicendi, quae sit *apta pronunciatio.*
61 Quae certe ea est, quae iis, de quibus dicimus, accommodatur. Quod quidem maxima ex parte praestant ipsi motus animorum, sonatque vox, ut feritur; sed cum sint alii veri affectus, alii ficti et imitati, veri naturaliter erumpunt, ut dolentium, irascentium, in-

Alm. *naturali initio.* Turic. *natura i.* (idem ante *quodam* iterum inserit *et*). Nostrum dant Ambr. 2. Guelf. Jens. et edd. ante Basil. Sed Camp. *naturae vicio.* Reliqui ante Gesn. qui nostrum reduxit, *n. vitio,* quorum videntur esse et Flor. Alm. (cf. 55.) *Ostendimus* Flor. cum Kapp. *volunt* (pro *nolunt*) Turic. Flor. Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Gryph. Non memoratur Gothanus. Nec habet cum Voss. 2. et Jens. *quid* pro *quod.*

61. *Jam.* Turic. *an.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) *certa* pro *certe.* Flor. Ambr. 2. *is* pro *iis.* Flor. *accommodatus.* Camp. *praestat,* item *ficti alii,* ordine elegantiore. Mox *irascentium, indignantium* omittunt Turic. Flor. cum Alm. (cf. §. 58. iidem

naturali initio. Sic modo §. 49. *naturali — conatu.* Locus autem Ciceronis legitur in ipso, quod paulo ante respeximus, c. 18. Orat., ubi et illud de *initio naturali,* quanquam non his ipsis vocabulis, ut possis pro *venit* optare infinitivum *venire,* sed tum *et* ante *Cicero* erit pro *etiam,* nec tam eleganter referetur ad alterum illud ante *hoc.*

61. *sonatque — feritur.* Hic quidem *vox* plane similitudinem habet *chordae:* nihil in hisce voluntarii soni esse ostenditur, sed vox dicitur repercussa animi moventis imago.

dignantium; sed carent arte, ideoque sunt disciplina et ratione formandi. Contra qui 62
effinguntur imitatione, artem habent: sed hi carent natura: ideoque in iis primum est bene affici, et concipere imagines rerum, et tan-

animi motus.) Pro *carent* Goth. *canent.* *ideoque sunt.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui inserunt *non;* pessime, cum sic *formandi* perperam accipiatur pro hoc *formabiles.* cf. et mox §. 62. ubi in eadem vocis *ideoque* subjectione nulla est negatio. Naturalibus motibus adhibendum artis regimen; fictis veritas naturae impertienda. In illa negatione noster protinus ad eorum castra transiret, quos reprehendit supra §. 11. Non erat igitur quod hic κριτικὸν φύσημα spiraret Gibsonus, qui suos Codd. *non* dare ne diserte quidem testatus bonum Schrevelium increpat, reddendaque suae scripturae ratione etiam philosophum prorsus exuit. Hanc autem emendare, non recidere modo debebat Capper. quem miror hic lapsum, cum supra 4, 2, 29. verum vidisset. *disciplina et ratione.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. probantibus nec tamen recipientibus Burm. et Gesn. Reliqui *disciplinae traditione.*

62. *hi carent.* Ambr. 2. *i. c.* (cf. 61. 56.) Goth. *ii c.* *iis primum.* Sic Turic. Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Sed Camp. *is p.* Reliqui *his p.* Mode Flor. *effugiuntur.* Mox *verbis* idem et Turic. pro *veris.* Goth. *si velit.* Turic. Flor. Camp. *a nobis* cum Bodl. Ald. Bad. Basil. Gryph. tribus edd. ap. Gibs. anni 1542. Gibs. Rollin. Capper. In tanta erroris facilitate nihil dandum auctoritati censui, contra quam Gibs. hic repente religiosus factus. Mox Goth. *accepit* et pro *enim* idem (tac. Gesn.) *autem.* Pro *tan-*

ideoque — formandi. cf. not. crit. Quantopere hujus loci sit *rationis* vocabulum, Burmannus docet appellandis similibus sententiis 11, 2, 9. 12, 2, 4. (id quod huc maxime pertinet), Cic. de Orat. 1, 58. „(virtus) si modo tradi „*ratione* possit," sed et millies ita Ciceronem dicere testatur, neque sane attinet rem adeo notam exemplis astruere. Nam et noster fere semper ita *rationem* usurpat.

62. *bene affici — imagines*

quam veris moveri. Sic velut media vox, quem habitum a nostris acceperit, hunc judicum animis dabit. Est enim mentis index, ac
63 totidem, quot illa, mutationes habet. Itaque laetis in rebus *plena* et *simplex* et ipsa quodammodo *hilaris* fluit: in certamine *erecta* totis viribus, et velut omnibus nervis inten- 1012
ditur. *Atrox* in ira, et *aspera* ac *densa*, et

quam Ambr. 2. *tam.* Flor. *judicium* pro *judicum.* *index, ac.* Sic Turic. (nisi quod *judex,* ut et Guelf. Camp.) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 3. *velut exemplar ac* Goth. (nisi quod *ac* videtur omittere) Jens. et edd. poster. ante Ald. Reliqui *i. et velut exemplar ac,* ut et Camp. qui mox *quod illa* cum Flor. Ambr. 2. *habens* Goth. (tac. Gesn.) *mutatione* Flor.

63. *plena et simpl. et.* Turic. Flor. *plene s. e.* Guelf. *plena et s.* Reliqui *plena s. e.* Nostrum e conjectura. *Ideoque* pro *Itaque* Guelf. cum marg. Basil. *fluit: in.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *at.* Camp. *accensa* pro *ac densa.* Obr.

rerum. cf. 10, 7, 15. *bene* autem dicitur pro *probe, naviter.*

velut media. cf. 11, 2, 3.

63. *plena.* Etsi non multum hic video, subit tamen quaerere, an forte *plana* reponendum? cf. 9, 4, 34. Sed nihil solicito. vide enim §. 15. 167.

densa. Videntur in hoc vocis apposito haesisse plerique, quod ostendunt variantes scripturae. Mihi, ut supra quoque monui ad §. 40. tenendum videtur, has appellationes non vulgo agnitas usuque publico tritas fuisse; sed luctari quodammodo nostrum cum lingua latina, ut rei parum manifestae nec nisi aegre notas admittentis, qualis est vox, vocabula sibi praestet significantia; quae sane translata esse oportet, cum praesertim leves etiam ejus umbrae signandae sint. *Densam* igitur vocem oppono ei, quae *hilaritate* quasi *diffunditur,* nec valde, ut diversam ab *aspera* ostendam, laboro. Solent enim haec nomina conjungi, neque, id quod dixi, herbarum quasi peritum hic agit Qu. qui certas ex arte notas

respiratione crebra. Neque enim potest esse longus spiritus, cum immoderate effunditur. Paulum in invidia facienda *lentior*, quia non fere ad hanc nisi inferiores confugiunt: at in blandiendo, fatendo, satisfaciendo, rogando, *lenis* et *summissa*. Suadentium, et monen- 64
tium, et pollicentium, et consolantium *gravis*. In metu et verecundia *contracta*, adhortationibus *fortis*, disputationibus *teres*, miseratio-

pro eodem *ac depressa*. Flor. mox *crebrae*. *Paulum*. Sic omnes mei etiam de quibus tacet Gesn. ante Gryph. quo duce reliqui *Paululum*, neque credo Burm. ex Alm. Voss. 2. notanti *Paululum*. cf. 10, 7, 24. Sic et §. 94. Camp. *paululum* solus. Sed §. 96. praeter Turic. Flor. Camp. *paululum* omnes. Mox omittunt *in* Turic. Flor. Guelf. (qui et solus *invidi*) Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 2. Vall. Ex Ambr. 2. affertur quidem *in*, non satis confido tamen. Necessaria praepositio (alia conditio 10, 1, 88.). Mox Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *lenior* cum Ioann. Voss. 1. 2. 3. Vall. Obr. *levior* Jens. cum posterr. edd. ante Ald. *ac in bland.* Turic. Flor. errore se ipso fatente. cf. 5, 3, 2. *et i. b.* Goth. *aut i. b.* Voss. 3.

64. *adhortationibus*. Flor. (hic quidem divisim) Camp. (cf. 3, 6, 53.) *abhortationibus*. Guelf. *adhortantibus*.

singulis floribus et fruticibus accommodet. Quod autem mox est *crebra*, ablativum casum accipio pertinentem ad *respirationem*. Quae deinde *disputationibus* quaeritur *teres* vox, ejus ipsius quoque appellationem ab similitudine quaesitam recte Gesnerus *volubilem* alias dici monet.

lentior. Veram hanc esse vocem, pro qua aliae objiciuntur in quibusdam libris, id quoque suadet quod infra §. 167. est *lentius* in simili sententia; unde apparet praeterea, quid sit, quod *inferiorum* hic fit mentio. Neque enim illi tam aspere solent incessere quibus nocere cupiunt. cf. et §. 111. *Humiliorum* esse invidiam supra quoque vidimus, 11, 1, 17.

ne *flexa* et *flebilis*, et consulto quasi obscurior: at in egressionibus *fusa*, et securae claritatis, in expositione ac sermonibus *recta*, et
65 inter acutum sonum et gravem media. *Attollitur* autem concitatis affectibus, compositis *descendit*, pro utriusque rei modo altius vel inferius. Quid autem quisque in dicendo postulet locus, paulum differam, ut de gestu prius dicam: qui et ipse voci consentit, et animo cum ea simul paret. Is quantum habeat in oratore momenti, satis vel ex eo patet,

flebilis. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *flexibilis* cum Alm. Voss. 3. et edd. ante Ald. Auctoritates praegravat ratio ipsa et locus geminus 170. Deinde stant a nobis Goth. Vall. et fortasse aliquot praeter hos. Mox *obscuri oratione gressionibus tusa* Turic. Flor. ubi vulgata trans ipsas turbantis librarii sordes pellucet. Ambr. 2. *o. a. ingressionibus f.* cum Jens. Tarv. Basil. *o. a. i. gressionibus f.* Guelf. *o. I. egress. f.* Camp. *fusa* omittunt Voss. 1. 3.

65. *rei*. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. *infelicius* Turic. Flor. pro *inferius*. Mox Turic. Flor. *eos f. par recti. Is.* Modo *digestu* pro *de g.* Ambr. 2. *ipsi* autem Guelf.
oratore. Vid. not. exeg.

65. *in oratore*. Fateor commoveri me altera, quae est in Campani editione, sola quidem, quantum scio, scriptura: *in oratione*. Confusio frequentissima; neque tamen necessaria mutatio. Quod autem *concitatos* hic *affectus* Capperonnerius interpretatur πάθη, *compositos* ἤθη, (cf. 10, 1, 48. item 9, 2, 3.) recte eum facere censeo; quanquam poterant videri participia potius ista vocabula *conc.* et *comp.*, quam apposita et artis propria, unde paulo diversa nasceretur sententia, ut, postquam *compositi* essent illi ante *concitati* affectus, vox descenderet, attolleretur autem, cum *concitarentur*. Sed magis, ut dixi, congruit diversas hic agnoscere affectuum species, ex rhetorum praeceptis notatas; in cujusmodi rebus demonstrandis solet laudabilis esse hujus viri sollertia.

quod pleraque, etiam citra verba, significat. Quippe non manus solum, sed nutus etiam 66 declarant nostram voluntatem, et in mutis pro sermone sunt; et saltatio frequenter sine voce intelligitur atque afficit, et ex vultu ingressuque perspicitur habitus animorum: et animalium quoque sermone carentium ira, laetitia, adulatio et oculis et quibusdam aliis corporis signis deprehenditur. Nec mirum, si ista, 67 quae tamen in aliquo posita sunt motu, tan-

66. *saltatio.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. cum Alm. Vall. Bern. Burm. Gesn. Bip. Reliqui *salutatio.* Testes addidi locupletissimos, nec debebat, qui obloquitur, Capper. dissimulare auctoritatem Vall. et Bern. quod ipsum exprobrat Burm. in Epistola ad Capp. p. 63. Confusionem horum *salt.* et *salut.* Burm. demonstrat e notis Jureti ad Symmachi Epist. 8, 41. Mox *adfigit* Turic. *affigit* Flor. cum Alm. Inter *declarant* autem et *nostram* Camp. inserit *scilicet.* Turic. (hic quidem *vultum* per errorem) Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Santen. Camp. hoc, quo nos, ordine *vultu ingressuque* cum Ald. Basil. Gryph. Rollin. Sed Jens. (tac. Gesn.) *v. progressuque* cum posterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *i. vultuque.* Ex Voss. 1. 2. *In progressu.* Goth. (tac. Gesn.) mox *prospicitur* cum Voss. 3. modo autem idem *frequens* pro *frequenter.*

67. *posita sunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *s. p.* Sed Turic. Flor. Camp. *motum,* et Camp. *animali* pro *aliquo.* Flor. *volent.* Mox pro *tacens* Turic. Flor. *tanges.* Turic.

66. *saltatio.* Pantomimorum artem unusquisque hic agnoscet, quam hoc vocabulo noster significat §. 89. 1, 11, 18. 19. indicante Gesnero. Idem admonet libelli Luciani περὶ ὀρχήσεως, unde „qualis et quantae artis illa fuerit saltatio" disci possit. cf. 1, 5, 36. Si quis forte *incessu* malit pro *ingressu,* conferat is 1, 3, 1. ubi Turic. Flor. Ambr. 1. quoque MSS. *ingressum* tuentur; item infra §. 112.

tum in animis valent; cum pictura, tacens opus, et habitus ſemper ejusdem, ſic in intimos penetret affectus, ut ipſam vim dicendi nonnunquam ſuperare videatur. Contra ſi geſtus ac vultus ab oratione diſſentiant, triſtia dicamus hilares, affirmemus aliqua renuentes: non auctoritas modo verbis, ſed etiam fides deſit. Decor quoque a geſtu atque a
68 motu venit. Ideoque Demoſthenes grande quoddam intuens ſpeculum, componere actionem ſolebat. Adeo, quamvis fulgor ille ſiniſtras imagines reddat, ſuis demum oculis credidit, quod efficeret. Praecipuum vero in actione, ſicut in corpore ipſo, caput eſt, cum ad illum, de quo dixi, decorem, tum etiam

Flor. Camp. *in habitu* pro *habitus* cum Alm.; et Camp. *eodem* quoque. *in* ante *intimos* omittunt Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Vall. Voſſ. 3. Colb. Tarv. *ab oratore* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. (cf. 65.). Sed Turic. Flor. Ambr. 2. *diſſentiat* (cum Voſſ. 1. 3.), iidem praeter Camp. (qui modo *aut* pro *ac*) *triſtitia.* Mox ante *motu* praepoſitionem omittunt Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.; inſerentibus Burm. accenſet Alm. quod miror. Ego, quamvis operoſior hic videri poſſit repetitio praepoſitionis, ſummae auctoritatis teſtes ſequi non audeo, cum *atque* propter ſequentem vocalem poſitum videatur: cf. 9, 4, 137.

68. *quoddam.* Turic. huic voci praemittit *condam.* Camp. pro eadem *quoque.* Pro *fulgor* Flor. *vulgor* (cf. 6, 3, 9.). Poſt *ille* inſerunt *in* Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. et poſterr. edd. ante Ald. ſed excuſi illi etiam *redeat* (de Jenſ. err. Geſn.). Pro *ipſo* Flor. *ipſe.*

67. *vim dicendi — ſuperare.* Remittit Pſeudo-Turnebus lectorem ad 6, 1, 32.

68. *Demoſthenes grande — ſpeculum.* Vid. praeter laudatos ad 10, 3, 25. Apul. Apol. p. 87. Ed. Gentil. 283. Elmenh.

ad significationem. Decoris illa sunt, ut sit 69
primo rectum, et secundum naturam. Nam et dejecto humilitas, et supino arrogantia, et in latus inclinato languor, et praeduro ac rigente barbaria quaedam mentis ostenditur. Tum accipiat aptos ex ipsa actione motus, ut cum gestu concordet, et manibus ac lateribus

69. *Decoris illa sunt.* Diremtionem, quam primus repraesentavi, habuisse videtur Bern. quem Burm. narrat incidere post *significationem.* Vulgo in vetustissimis et ante Leid. haec continuantur usque ad *ut sit.* Mox interpunxerunt ante *Illa,* quod pravum sentiens Obr. nimium sibi sumsit, non solum στιγμὴν τελείαν ponens pod *sign.* sed pro *Decoris* scribens *Capitis.* Mox Turic. Flor. Camp. Jens. (non Goth. err. Gesn.) nobiscum *et* omittunt ante *dejecto* cum Alm. et edd. ante Ald. Reliqui inserunt. *dejectio* Ald. *inclinatio* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Santen. *languore praeduro* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *langor et p.* Goth. (tac. Gesn.) *languens p.* Camp. *l. e. praedura* Flor. (idem modo *supina*). *languor p.* Jens. cum edd. ante Bad. *ipsa actione — manibus.* Pro hisce Turic. Flor. *ipso sermone m. u. c. gestus c. m.* cum Camp. qui tamen *gestu* dat. Ex Alm. *gestus* et omissio copulae post *concordet.* In tanta haec praeferentium auctoritate aegre patior inde me divelli et hanc comminiscor rationem interpretandi: „Quomodo movendum sit caput, id ex iis ipsis quae cum „maxime dicuntur (*ex ipso sermone*) sumetur, ut, cum gestus „dicendis quibusque consentiat, ipsum quoque caput idem, „quod manus et latera" (nam ea faciunt gestum) „agat." Sed vulgata haud dubie magis blanditur, cum praesertim *sermonem* illum an recte intellexerim valde haeream. *consequatur* Jens. cum edd. posterr; ante Ald. *et lateribus* Goth. (tac. Gesn.)

69. *Decoris illa sunt.* Haec prior est tractandi capitis in actione pars, mox §. 71. quantum *significando* valeat caput, demonstrat. *Decor* autem h. l. consueta est significatione pulchritudinis, non ea, quam toties agnovimus, congruendi, velut 11, 1, 41.

supino arrogantia. cf. indicante Gesnero §. 122.

ipsa actione — manibus. cf. not. crit.

70 obsequatur. Aspectus enim semper eodem vertitur, quo gestus, exceptis quae aut damnare, aut non concedere, aut a nobis removere oportebit: ut idem illud vultu videamur aversari, manu repellere:

— — *Dii talem avertite pestem.*

— — *Haud equidem tali me dignor honore.* 1014

71 Significat vero plurimis modis. Nam praeter annuendi, renuendi, confirmandique mo-

70. *aut non concedere, aut a nobis.* Turic. Flor. *aut e. a n.* Ambr. 2. Guelf. Camp. *a. c. a. a n.* cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. qui primus habet *non.* Quod Obr. ejecit denuo. Recte hoc fieri negat Burmannus, quia in exemplo *Haud equidem* cet. nulla sit concessio. Equidem tam negantem quam ajentem hinc alienam judico sententiam; cumque in vetustissimis unum tantum verbum *concedere* interjiciatur istis *aut* et *a;* illud quoque expungere malim, quam quidquam corrigendo ei foris arcessere. Exempla nonnisi duo afferuntur et *damnandi* et *a se removendi,* neque tam placent hic terna *aut,* quam bina. cf. 11, 1, 68. et hic §. 35. An forte aliquis allevarat ad *damnare* synonymum *condemnare,* unde factum sit *concedere?* Guelf. *adversari.* Mox *terris* e versu Virgiliano omittunt nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 3. quod ego non inde repeto cum Burm., quia librarius memoria aberraverit ad Aen. 3, 265. *Di talem avertite casum;* sed a solita ipsius nostri incuria; cf. 5, 11, 20. 9, 4, 85. Iisdem auctoribus inter duo loca Virgil. proscripsi *et,* quibus accedunt Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. cf. 6, 2, 32. Turic. Flor. *quidem.* Ambr. 2. *ego quidem* cum Voss. 3.

71. *confirmandique.* Guelf. *conformandi.* Exc. Santen. *conformandique.* Turic. Flor. Camp. omittunt *et admirationis* cum Voss. 3. *cestu, miscenici* turbae sunt Flor. sed Guelf. g. *scenia* et *putaverunt vitiosum.* Locat. Ven. Rusc. communi

70. *aut non concedere, aut a nobis.* cf. not. crit. Loca Virgiliana vide Aen. 3, 620. 1, 335.

tus, ſunt et verecundiae, et dubitationis, et admirationis, et indignationis noti et communes omnibus. Solo tamen eo facere geſtum ſcenici quoque doctores vitioſum putaverunt. Etiam frequens ejus nutus non caret vitio: adeo jactare id, et comas excutientem rotare, fanaticum eſt. Dominatur autem maxime 72
vultus. Hoc ſupplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc triſtes, hoc hilares, hoc erecti, hoc ſummiſſi ſumus. hoc pendent homines,

errore *guſtum. nomen* Turic. Flor. inſerunt inter *nutus* et *non* cum Alm., hoc quidem per compendium. *ideo* Goth. cum Voſſ. 2. *id comasque et concutientem r. phreneticum* Obr. quod reponendo infra ſe deſcendit vir doctiſſimus, quanquam *et concut.* pro *excut.* Bern. quoque. *planaticum* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Rollin. Vetustiores libri rectam ſcripturam dant.

72. *Dominatur.* Turic. *dominator.* Flor. *dominatorum.* Floril. Santen. ſubjicit his *in dicendo* pro *autem,* ut ſententia abſolvatur. *hoc blandi—ſummiſſi.* Omittit haec omnia Guelf. pro noviſſimo ponens *miſſi.* Turic. Flor. *hoc recti.* cf. 11, 1, 16. ubi non praecedit C. An ita voluit Qu.? ut *rectus homo* eſſet cui *recti oculi,* de quibus Bentl. ad Hor. Carm. 1, 3, 18. Infra §. 82. *erectam* pro *rectam* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. Mox Floril. Santen. *haec t. haec hylares haec e. haec ſ. proferre debemus. ab hoc pendent homines hoc intuentur hoc ſpectant etiam antequam ſermo proferatur hic eſt ſ. p. o. v.* mira mutandi et turbandi libidine. Id ſaltem non ita male,

71. *fanaticum eſt.* Quid ſit *fanaticum,* Lexica optime docent, nec opus demonſtrare loca plurima veterum, ubi divino numine inſtinctorum talis habitus proponitur, quorum Badius, indicante Valla, ſatis aptum poſuit Lucani 1. 566: *crinemque rotantes Sanguineum populis cecinerunt triſtia Galli,* item Ulpiani (Dig. XXI. tit. 1. de Aedil. Ed. L. 1. §. 9.): *apud Vivianum quaeritur, ſi ſervus inter fanaticos non ſemper caput jactaret—.* Burmannus ad Florum remittit, ubi vide Dukerum 3, 19, 4.

hunc intuentur, hunc ſpectant, etiam antequam dicimus. hoc quosdam amamus, hoc odimus. hoc plurima intelligimus, hic eſt
73 ſaepe pro omnibus verbis. Itaque in iis, quae ad ſcenam componuntur, fabulis artifices pronunciandi a perſonis quoque affectus mutuan-

quod *ab hoc pendent* maluit monachus, ubi praeter Francium idem volentem mire patientes video VV. DD. duriſſimae ſtructurae. Reponam *hinc* pro *hoc*, quanquam ad defendendum noſtrum Catulli loco ex Epithal. Thet. 70. utitur Burmannus. Turic. *huc ſpectatur*, pro quo ab eadem manu repoſitum *hunc*, nihil mutata voce altera. Sed Flor. a pr. m. *ſpectautur*, mox *ſpectatur*. Ambr. Guelf. Exc. Santen. *hoc intuentur hic ſpectatur*. Jenſ. *hoc i. hoc ſ.* cum edd. poſteriorr. ante Ald. Vulgatam a Vall. defenſam teſtatur Bad. quocum conſentiunt Goth. Camp. et, ut ſuſpicor, Voſſ. 2. Recurrit autem Bad. ad eundem de quo egit ad 3, 11, 26. verſiculum, qui hic quidem revincatur. *dicimus*. Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. pro *dicamus* reliquorum cum Goth. Voſſ. 3. (an 2?). *ducimus* Turic. cum Alm. (cf. 55. et de ſtructura 3, 6, 1.). *ſemper* pro *ſaepe* Turic. Flor. Camp. *plura* Goth. ut modo 70. *pluribus* Guelf. *prae omn.* Goth. male.

73. *Itaque*. Goth. *Ita* cum Voſſ. 2, 3. *his* Guelf. Camp. *quae ſcaenam* Turic. *quam ſcenam* Flor. *q. a. cenam* Ambr. 2. *q. in*

72. *hunc intuentur, hunc ſpectant*. Niſi quis manifeſtis auctoritatibus vicerit, aliquam eſſe horum hoc loco verborum differentiam, a librariis ego, non a Quintiliano, eſſe haſce reduvias confidenter dixerim et cultro ſanandas. Poſterius autem recidam. Cf. not. crit. etiam in *hoc pendent*.

hoc quosdam — intelligimus. Poſtremo verbo apparet, illos qui intelligant eſſe audientes, non dicentes; neque enim *intelligimus* ſignificare dicas: *intelligere nos teſtamur*. Ablativum igitur accipies quaſi *ex hoc*, *propter hunc*. Nec obſtare arbitror, quod modo ſane in prima illa perſona erant oratores ipſi. *Intelligere* uſurpatur eodem quo 10, 1, 103. modo.

73. *a perſonis*. i. e. ab ipſarum larvarum ſcenicarum habitu. Quem autem hic noſtri locus non admoneat

tur: ut sit *Aërope* in tragoedia *tristis*, *atrox Medea*, *attonitus Ajax*, *truculentus Hercules*. In comoediis vero praeter aliam observatio- 74
nem, qua servi, lenones, parasiti, rustici, milites, meretriculae, ancillae, senes austeri

scena Camp. *Aërope*. Sic Turic. Flor. (quorum uterque *et si* pro *ut sit*) Ambr. 2. cum Alm. Bern. item Voss. 3. nisi quod hic *Erope*. Guelf. Exc. Santen. *Europae*. Reliqui *Niobe* (Camp. *niobae*). Etiam hic obnoxii corrigentium libidini apparent Codd. quales Goth. Voss. 2. Vall. *media* Ambr. 2.

74. *qua*. Turic. Flor. *equa* cum Alm. Sed Flor. et *leonem*. Guelf. *parasciti*. *milites, meretriculae*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. 3. Jens. Tarv. Ald. Basil. Reliqui inserunt *vetulae*, nostrum illius Horatiani ad Pison. 123. 124.?

Aërope — tristis. Aërope, Catrei Cretensis filia, stuprum passa a patre tradita est Nauplio, ut eam mari summergeret sive, ut alii tradebant, apud exteros venderet. Verum hic Atreo sive (nam haec est constans in hac historia confusio) Plisthenì in connubium eam dedit, e quo Agamemnonem postea et Menelaum filios illa suscepit. Haec, quae tangit Sophocles in Ajace 1295 ss. plenius, teste Scholiaste ad h. l., exposita erant in Cressis fabula Euripidis (ἡ ἱστορία ἐν ταῖς Κρήσσαις Εὐριπίδου). Tamen ne prima illa Aëropes fata (de quibus cf. Apollod. quoque 3, 2, 2.), satis apta illa quidem *tristi personae* effingendae, ipsam fabulae materiam fuisse credamus, obstant fragmenta inde servata, et maxime duo Scholiastae Aristophanei testimonia, alterum ad Vesp. 760. ubi jurgia inter Atreum et Aëropen inde memorantur, alterum ad Ran. 873. ubi Euripides hanc feminam in Cressis dicitur introduxisse πορνεύουσαν. (Cf. Bentl. Ep. ad Mill. p. 23. sive Ed. Lips. 471.) Satis nota enim sunt adulteria Aëropes cum Thyeste, et inde orta luctuosissima illa dissidia epulaeque Thyesteae. Quae omnia, quantumvis tragica, tamen non ita sunt comparata, ut ipsa Aërope ex omnibus veteris tragoediae feminis prae ceteris tanquam *tristis* menti auctoris nostri obversari potuisse videatur: quamquam Sophocles etiam, sive in Atreo, sive in altera fabula Thyeste, ultima etiam Aëro-

ac mites, juvenes ſeveri ac luxurioſi, matronae, puellae, inter ſe discernuntur, pater ille, cujus praecipuae partes ſunt, quia interim concitatus, interim lenis eſt, altero erecto, altero compoſito eſt ſupercilio: atque id oſtendere maxime latus actoribus moris eſt,

tamen probante Geſnero. Mox *ancillae* omittunt Voſſ. 1. 3. *ſanes* Flor. *latus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Geſn. Bip. *latiis* Vall. Reliqui *Latinis* e prava *latus* ſe intelligere negantis Regii conjectura; inter quos ſilentio conferentis redigi Ambr. 2. miror. *auctoribus* Guelf. *moribus et* Turic. Flor. cum Alm. *his* Guelf. Camp.

pes fata, quam in mare abjecerit Atreus, tractaviſſe narretur ap. Schol. Eurip. Or. 810. et latinae quoque fuerint olim tragoediae Atreus, Thyeſtes, Ennii, Accii, Pacuvii, qui aliter tractare potuerint partes illius feminae. Verum haec omnia tam ſunt incerta et lacera, ut tutiſſimum utique feciſſe videamur; Spaldingius, qui quod antiquiſſimi libri miniſtraſſent in textu poneret, de altera lectione, ſive ea correctio eſt, in notis monens; ego, qui lacunam in commentariis illius hic relictam ita explerem, ut quae de Aërope et tragoediis illam exhibentibus mihi innotuiſſent in medium proferrem, cetera doctiorum examini relinquens. Conferri autem praeterea poſſunt Hygin. fab. 86 et 88. Schol. ad Stat. Theb. 4, 307. in Barthii Commentario, Serv. ad Aen. 11, 262. *Niobes* nomine ſane nobiliſſima dramata inſcripſerunt Aeſchylus et Sophocles, de quib. vid. Brunck. in fragm. Soph. Sed neſcio an minus recte diceretur *triſtis* Niobe, quae ſuperba potius et arrogans fuit, quamque nonniſi in ultimo dramatis actu ſummo ſane qui unquam fuit maerore oppreſſam producere potuit poeta. BUTTM.

74. *erecto — compoſito — ſupercilio.* C. A. Boettiger in doctiſſima Proluſione de Perſonis ſcenicis, vulgo Larvis, Vimar. 1794. 4. p. 15. not. uberiorem hujus loci declarationem a Spaldingio noſtro expetiverat; cui deſiderio ſatisfaciendi conſilium tantum reperimus in ſchedis ejus, ubi poſt notulam conferre jubentem ſupra 1, 11, 10. et hic §. 79., laudatamque illam ipſam Boettigeri diſſertationem ſpatium va-

quod cum iis, quas agunt, partibus congruat. Sed in ipſo vultu plurimum valent oculi, per 75 quos maxime animus eminet, ut citra motum

75. *animus eminet.* Ambr. 2. Guelf. *anima ſeminat.* Voſſ. 1. 3. *anima ſemanat.* Floril. Santen. *anima ſe movet.* Reliqui *a. emanat.* Noſtrum e conjectura dedimus, ut gnoſticum Quintiliano colorem abstergeremus, et foediſſimam hoc quidem loco iterationem „(lacrimae) *manant.*" Eadem corruptela cuum relictum erat. Quod nunc melius certe expleri non poteſt, niſi inſerendis iis ipſis, quae vir ille harum rerum et omnis antiquitatis peritiſſimus huc ſpectantia ibi protulit. Sunt autem haec:

„Laudare debuiſſent interpretes locum Pollucis, 4, 144. „ubi ſenex ἡγεμών" [h. e., monente eodem Boettigero p. 6. not. „qui primas partes „agit in fabula, ſive, ut Quin„tilianus h. l., *cujus praecipuae „partes ſunt*"] „τὴν ὀφρὺν „ἀνατέτακεν (ſic legendum e „Cod. Voſſ.)" [vulgo ἀνατέταται, quod non damnem. Buttm.] „τὴν δεξιάν. Adde „quae de Lycomedeo ſene „paulo inferius (145.) com„memorat Pollux" [ὁ δὲ Λυκομήδειος — ἀνατείνει τὴν ἑτέραν ὀφρὺν, πολυπραγμοσύνην παρενδείκνυται]. „Huc pertinet „quod perſona Thamyris in „tragoedia Sophoclis duplici „oculo formata eſſe dicitur „ab eodem Polluce 4, 141. „quod ad dimidiatas haſce „perſonas referendum eſſe „pulchre vidit Leſſingius (*Le„ben des Sophocles* p. 105. ſqq.) „veſtigia ſecutus Abbatis Du „Bos (Reflexions crit. ſur la „Poeſie et la Peinture To. III. „p. 189.). Atque hinc lucem „accipit obſcuriſſimum epi„gramma Callimachi (53. Ern. „28. Brunck.) ubi verba illa „ἥμισυ δ' ὤπται haud dubie „referenda ſunt ad perſonam „ejusmodi dimidiatam, cujus „altera pars in fornace figuli „nimis percocta et igne in„fuſcata eſſet. — Nec deſunt „in ectypis gemmarum, quas „Ficoronius publicavit, exem„pla quae apprime huc faciunt. Huc enim referen„dum eſſe putem figuras tab. „XLVI. ubi quae diſſectae et „quaſi bifrontes apparent „larvae, in unum vultum „coaluiſſe putandae ſunt, et „tab. LX. ectypon e plaſmate, „quod appellant, ſmaragdi."

75. *animus eminet.* cf. 9, 2, 40. locum Ciceronianum. Item Cic. Tuſc. Disputatt. 2, 26. „(animus) maxime *eminet* „contemnendis et deſpiciendis doloribus." Idem Somn. Scip. extr. „animus — *eminebit*

quoque et hilaritate enitescant, et tristitiae quoddam nubilum ducant. Quin etiam lacrimas his natura mentis indices dedit: quae aut erumpunt dolore, aut laetitia manant. Motu vero intenti, remissi, superbi, torvi, mites, asperi fiunt: quae, ut actus poposcerit, fin-
76 gentur. Rigidi vero et extenti, aut languidi et torpentes, aut stupentes, aut lascivi et mobi-

apud Gell. 10, 3. in Cic. loco Verr. 5, 62. et vicissim apud Liv. 3, 24, 4. *ut cetera* Turic. *et cetera* Flor. Omittit *et* ante *hilar.* Turic. sed Floril. Sant. haec omnia: *citra m. q. et.*

tristitiae. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Florileg. Santen. Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Ald. Reliqui *tristitia* de Regii conjectura, inutili illa, cum *quoddam* illud post genitivum commodissime subjiciatur. Obr. *inducant*, male. Turic. *quia utrum punit.* Flor. *quia ut rumpunt.* Camp. *qua irrumpunt*, omisso *dolore.* Jens. Tarv. *letitiae.* Turic. Flor. *manent.* Camp. *manat.* In hac voce hic desinit Florileg. Modo *his* omittit Flor. *iis* dant Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Basil. *super ultor vi* Flor. mire discerpens et turbans.

76. *et extenti.* Ambr. 2. Guelf. omittunt copulam. *et exerciti* Voss. 1. 3. An fuit *exerti?* (cf. §. 92. ubi Turic. Flor. *exercitur* cum Alm. it. §. 116.) Nam quod illustrandi caussa Burmannus demonstrat Tiberii (Sueton. Tib. c. 7.) „*oculos* „*contentos* et tumentes," huc facere non arbitror. *aut stupentes.* Haec omittunt Jens. Tarv. forte haud dubie, sed

„foras." Liv. 2, 5. 8. „*eminen*„*te* animo patrio" quanquam novissimum locum possis aliter interpretari. Plin. epist. 6, 17. 5. „notabiliter — pri„mum metus ejus, mox gau„dium *eminuit.*" Ovid. Heroid. 12, 38. „*Eminet* indi„cio prodita flamma suo," indicante Oudend. ad Suet. Calig. 15. De oculorum in oratore vi eximius, quem hic quidem spectavit noster, locus est Ciceronis de Or. 5, 59.

quae — fingentur. Recte neutro genere usus est in eo, quales fierent oculi; habitus enim oculorum demonstrantur, non oculi ipsi.

76. *extenti.* cf. not. crit. *aut stupentes.* cf. not. crit.

les, aut natantes et quadam voluptate ſuffuſi, aut limi et, ut ſic dicant, venerei, aut poſcentes aliquid pollicentesve nunquam eſſe debebunt. Nam opertos compreſſosve eos in dicendo quis, niſi plane rudis aut ſtultus, habeat? Et ad haec omnia exprimenda in 77
palpebris etiam et genis eſt quoddam

nihilo minus commode. Neque enim quidquam vidi ſimilius allitae ad marginem gloſſae, qua fortaſſe *torpentes* interpretari aliquis voluerit. In ceteris quidem hisce omnibus bina ubique vitia producuntur; *ſtupentes* iſti *oculi* ſoli et incomitati comparent, nec quidquam habent propriae aut a reliquis diverſae pravitatis. Turic. *laſci.* Camp. *laſcivii.* Guelf. ante *laſc.*, dat *et:* eandem copulam ante *nat.* dant Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. male. Viciſſim pari errore *aut mob.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *manantes* Turic. *narrantes* Voſſ. 1. 3. *venerii* Ambr. 2. Guelf.

aut poſcentes — eſſe debebunt. Turic. *aliquid pollicentes debebunt.* e Flor. *poſcentes debebunt* (pro *pollicentes n. e. d.* ubi diſerte quidem non doceor an iterum ſit *poſcentes*, ſed ſuſpicor ita eſſe). Alm. *nunquam* (vel *nonnunquam*) *eſſe* deſiderare narratur. *aut poſcentes pollicentesve dedecebunt* Camp. Noſtra eſt in Ambr. 2. cum Goth. Voſſ. 2. Bern. et edd. ante Baſil. Reliqui *nonnunquam* pro *nunquam* prava ſententia, quae aperta vitia commendet. Sed et hanc, quam probamus, librariis, non ſcriptori ipſi, deberi exiſtimo, motus auctoritate vetuſtiſſimorum; et fortaſſe verum eſt et antiquum quod exhibet Camp. (cf. 3, 9, 8. 8, 3, 11.) quanquam magis, fateor, placebat *nunquam decebunt;* ſed *nunquam* non eſt in MSS. *habeat* abeſt a Flor., ſolo. *compreſſosque* Guelf.

77. *et genis.* Sic Turic. Flor. Reliqui inſerunt *in.* cf. §. 67.

nunquam eſſe debebunt. cf. not. crit.

Nam opertos — habeat? Eadem forma erat ſupra §. 21. item mox §. 80. 117. 4, 1, 11.

77. *palpebris — et genis.* Qui eſt apud Plinium uſus, ut *palpebrae* ſint pro iis, quae *cilia* etiam appellantur, pilis oculorum, idem hic reperitur; nec differt Francogallorum nunc quoque ratio, *palpebras* (paupieres) praeter ſolitam poteſtatem ita uſurpantium, teſte Lexico Academicorum.

78 deserviens iis ministerium. Multum et superciliis agitur. Nam et oculos formant aliquatenus, et fronti imperant. His contrahitur, attollitur, demittitur: ut una res in ea plus valeat, sanguis ille, qui mentis habitu movetur, et, cum infirmam verecundia cutem accepit, effunditur

deserviens iis. Sic Goth. (tac. Gesn.) Ald. Bad. *d. is* Turic. *serviens iis* Ambr. 2. *serviens his* Guelf. Exc. Santen. *deserviens* absque pronomine Camp. *observiens iis* Jens. cum edd. ante Ald. Reliqui *d. his.*

78. *demittitur.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *emittitur* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, necessario. Protinus *et* Flor. pro *ut.* Camp. *ut ulla in eo.* Ald. *u. nulla r. i. e.* cum Basil. Gryph. probante id Regio. *movetur ut cum* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Ald. qui ipse cum Bad. *mov. cum* ad Regii mentem. Diremtio autem ante Chouet. perversissima obtinet, ut ante *sanguis* interpungatur.

accepit. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *accipit.* Modo

78. *ut una res — sanguis ille.* Hic, ubi plerique interpretes nihil viderunt, cum aquam sibi haerere testatus esset Burm., debebant Capper. et Gesnerus, quorum alter profecto locum intellexit, aliquid lucis affundere. Nec est difficile attendenti, ipsam eam rem unam, quae sola plus superciliis in fronte valeat, esse sanguinem illum, qui in fronte aut profusus aut repressus pudorem et metum prodit. Mirum autem semper mihi visum est, quod veteres nunquam fere ruboris illius in parte oris oculis inferiore meminerunt, sed in sola fronte omnem erubescendi rationem ponunt. *Infirmam verecundia cutem* hic appellat quod aliis locis *mollem frontem,* cf. 6, 4, 11. *Accepit* autem, non *accipit,* dixisse videtur, ut hoc semel ita uniuscujusque natura comparatum demonstraret, non varium et mutabile pro quaque occasione. Neque tamen certo dicam, *refugit* producta an correpta penultima pronunciari debeat; quoniam in ea re nihil est semel constituti nec perpetui; quanquam concinnius videtur, si et illic fuerit praeteritum tempus, quod ipsum exprimitur in participio *temperatus.*

1016 in ruborem; cum metu refugit, abit omnis et pallore frigeſcit; temperatus medium quoddam ſerenum efficit. Vitium in ſuperciliis, 79
ſi aut immota ſunt omnino, aut nimium mobilia, aut inaequalitate, ut modo de perſona comica dixeram, diſſident, aut contra id, quod dicimus, finguntur. *Ira* enim contractis, *triſtitia* deductis, *hilaritas* remiſſis oſtenditur. Annuendi quoque et renuendi

infirmam verecundiam Turic. *infirma v.* Guelf. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. exc. Ald. Bad. *et apollo refrigeſcit* Flor. *et pallor refrigeſcit* Guelf.

79. *aut immota.* Ambr. 2. Guelf. inſerunt *at.* Camp. *autem i.* Mox Turic. Flor. *ſomno* pro *omnino.* Turic. *inaequaliā modo* cum Alm. ex quo et ipſo affertur nota in littera A. Sed *inaequalia modo* Flor. *inaequalia aut m.* Camp. *inaequalia aut ut m.* Tarv. *inaequalitate aut m.* Ambr. 2. *in aequalitate a. m.* Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Mox *perſona c.* Ambr. 2. omiſſo *de,* ſed *perſonam comicam* Guelf. Exc. Santen. item ſine praepoſitione. *diſſilent* Flor. *diſſideret* Camp. Pro *Ira enim* Guelf. *Ut e.* cum Jenſ. *Etenim* Locat. cum poſterr. edd. ante Stoer. (exc. Tarv. Bad.), quae omnes mox, cum Jenſ., inſerunt *pudor* poſt *remiſſis,* recte improbante Badio, qui noſtram eſſe et in Vall. teſtatur. Ex Alm. haec afferuntur: *etenim contractis et hilaritas remiſſis oſtenditur,* me quidem vix credulo. *diductis* Turic. Flor. cum Locat. et edd. poſterr. ante Stoer. exc. Bad. qui verum dare narrat Vall. Mox *hilaritate* Turic. Flor. *renuendique* Guelf. *renuendive* Jenſ. cum Goth. Voſſ. 2. edd. ante Stoer. omnes ſine *et* praecedente. Pro *ratione* Ambr. 2. *voratione* cum Voſſ. 3. *moratione* Voſſ. 1. *in oratione* Guelf. Exc. Santen. Mox Turic. Flor. (hic et *ut* pro *aut*) Camp. *remittuntur* cum Alm. *dimittuntur* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Voſſ. 1. 3. *relevantur* Camp.

pallore frigeſcit. Ablegat nos hinc Pſeudo-Turnebus ad locum Macrobii Saturn. 7, 11. lepidum ſane, quanquam ratione quidem naturali valde alienum.

79. *modo — dixeram.* §. 74.

80 ratione demittuntur, aut allevantur. Naribus labriſque non fere quidquam decenter oſtendimus, tametſi deriſus iis, contemtus, faſtidium ſignificari ſolet. Non et *corrugare nares*, ut Horatius ait, et inflare, et movere, et digito inquietare, et pulſo ſubito ſpiritu excutere, et diducere ſaepius, et plana manu reſupinare, indecorum eſt: cum emunctio etiam frequentior non ſine cauſa reprehenda-
81 tur. Labra et porriguntur male, et ſcinduntur, et aſtringuntur, et diducuntur, et den-

80. *decenter.* Turic. Flor. *decedenter.* Florileg. Santen. *vix quicquam* pro *non fere quidqu.* Mox pro *diriſus iis* Flor. *dori ſui.* Ambr. 2. Guelf. *deriſui* cum Voſſ. 3. *deriſim* Jenſ. Tarv. *denſus* Goth. (tac. Geſn.) Noſtrum Obr. e conjectura, qui quod de ſuo ſubjicit *interim*, nequaquam probo. Reliqui *deriſus.* Mox Florileg. Santen. copulam *et* ante quatuor prima verba deſiderat, poſt *inquietare* demum eam reducens, ſed omittens idem verba *et did. ſaep.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *inquitare.* *pulſo ſubito ſpiritu.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *impulſo ſ. ſpiritu* Ambr. 2. Guelf. Reliqui *impulſu ſ. ſpiritum.* Sed Camp. *et pulſo — reſupinare* omittit. *deducere* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) *et ex plana m. reſonare* Turic. Flor. cum Alm. niſi quod inde *ea* pro *ex*. Tarv. *indecore.* Guelf. *frequenter* cum Goth. Voſſ. 2. et edd. a Jenſ. ante Ald. *emunccio* Ambr. 2.

81. *Labra et porriguntur.* Turic. *labrae porrigatur.* Camp. *l. p.* ſine *et* cum Kapp. *aſtringuntur* mecum Camp. et vett. edd. MSS. fere inſerunt D. *et ducuntur* Turic. Flor. cum Alm. *et deduc.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic mox *et* omittit) cum Goth. 1. 2. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. *ac plene* Turic. Flor. ut et infra §. 85. iidem, eoque loco et Alm. *et* ante *dentes*

80. *ut Horatius ait.* Epiſt. 1, 5, 23.

81. *Labra — ſcinduntur.* „Quid hic ſibi velit *labra ſcindere*, equidem me non ſatis „aſſequi fateor. Cogitabam, „an non *ſcindi* queant dici la„bra, cum a forti compreſſio-

tes nudant, et in latus ac paene ad aurem trahuntur, et velut quodam fastidio replicantur, et pendent, et vocem tantum altera parte dimittunt. Lambere quoque ea et mordere, deforme est: cum etiam in efficiendis verbis modicus eorum esse debeat motus. Ore enim magis, quam labris, loquendum est. Cervi- 82
cem rectam oportet esse, non rigidam aut su-

Camp. omittit, ante *vocem* Turic. Flor. *penderent* Camp. *Jam veri* pro *lambere* Flor. cum Alm. (nisi quod *vere*) non Turic. (cf. 72.). *efferendis* pro *efficiendis* Ald. Bad. Basil. Gryph. ad mentem Regii, quod recte improbat Burm. remittens nos ad 1, 11, 4. ubi idem tenet contra eandem aliquot edd. mutationem. cf. I. F. Gronov. ad Senec. de Ira 1, 3. *conficiendis* Floril. Santen. per compendium. *eorum debeant* Turic. Flor. Profecto et hic fuit *eorum deceat*. cf. 76. *e. esse debet* Floril. Santen. *esse* extra versum adjecto. Camp. *modici e. motus debeant esse*.

82. *Cervicem*. Turil. Flor. Camp. *cum c.* Postremus etiam *oporteat*. Pro *collum* Turic. Flor. *longum* cum Alm. Inferis

„ne subito laxantur, et cum „poppysmate quodam dissi„liunt. Werlhofius hoc spe„ctans, quod *scindere* labra „oppositum est *porrigendis*, „simpliciter *scindi* dicit, cum „a porrectione illa antrorsum „facta subito in utrumque „latus trahuntur." Gesnerus. Ipsum fere Quintiliani verbum retinens Gedoynus (fendues) an popularibus intelligatur, parum novi. Fieri potest, ut ipsum illud quod mox legimus *diducuntur* sit jam hic in *scindendo*; ibi enim veteres libri omnes *deducuntur*, quod interpretari conatur Badius: „(fortasse) de inferioribus tantum loquitur „(labris): nam, si utraque „deducantur, non nudentur „dentes. verum pro diversis „intelligatur, ut turpe sit et „*deducere et facere ut denudentur dentes*."

vocem — parte dimittunt. „Imitantur, hoc gestu eos, qui „altero labiorum angulo tu„bulum tenent Nicotianae, „altero apertiore fumum „efflant." Gesnerus.

eorum — debeat. cf. not. crit.

pinam. Collum diverſa quidem ſed pari deformitate et contrahitur et tenditur: ſed tenſo ſubeſt et labor, tenuaturque vox ac fatigatur. Affixum pectori mentum minus claram, et 1017
83 quaſi latiorem preſſo gutture facit. Humerorum raro decens allevatio atque contractio eſt. Breviatur enim cervix, et geſtum quendam humilem atque ſervilem, et quaſi fraudulentum facit, cum ſe in habitum adulationis, ad-
84 mirationis, metus fingunt. Brachii moderata projectio remiſſis humeris, atque explicanti-

in ante *coll.* Camp. *trahitur* Turic. Flor. *et tenſo* iidem; item *labore.* Flor. *minus clarum.*

83. *raro decens.* Turic. Flor. inſerunt *et.* Camp. *rara et d.* Turic. *adlev.* Flor. *contractatio.* Goth. *contradictio*, qui et *ac* pro *atque* (tac. Geſn.). Turic. Flor. *breviatus.* Camp. *breviata.* Voſſ. 1. *conjux.* Guelf. *fraudentum.* Locat. *habitu* cum Ven. Ruſc. nec *habitus*, ut putat Burm., ſed ablativum et legit et improbavit Badius. *admirationis* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1. 3. *nutus* Bad. ex Ald. ubi meis oculis *metus* agnoſco, paulo obſcurius tamen in Ald. 1514. expreſſum, nec abſimile voci *nutus.* Male autem et hoc et aliud quoque,

82. *diverſa quidem.* Cave hanc *diverſitatem* referri putes ad *cervicem* quae praecedit. Pertinet hoc ad alterum ipſius *colli* vitium.

Affixum pectori mentum. Nihil hic proprie de *mento* praecipitur, ſed prius illud *contrahendi colli* vitium exponitur, quod fit, cum in pectus procumbit caput. Inde eſt quod *latior* quae jam fit vox reſpondet ei quae modo erat *tenuata.* Quare *hebetiorem* pro *latiorem*, ſoli Obrechti, ut ſuſpicor, ingenio debitam ſcripturam, plane non probo. Pſeudo - Turnebus *tenuatam* vocem repetit inde, quod distento collo tendatur arteria atque tenuetur; itaque vox ſit exilior; contra, cum detrahatur de longitudine arteriae, eandem tamen fieri latiorem et ſic graviorem vocem erumpere. Recte ille, ſi quid video.

83. *cum ſe — fingunt.* Malim *quo* prae *cum*, ſatis leni emendatione. cf. 2, 15, 6.

bus ſe in proferenda manu digitis, continuos et decurrentes locos maxime decet. At cum ſpecioſius quid uberiusque dicendum eſt, ut illud, *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent*, expatiatur in latus, et ipſa quodammodo ſe cum geſtu fundit oratio. Manus vero, ſine 85
quibus trunca eſſet actio ac debilis, vix dici

motus, commendat Badius. *manu*. Flor. *manum*. Ambr. 2. *magnum*. Mox *continuo ſed decurrentis* Flor. *decurrentis* etiam Ambr. 2. *ſpecioſius*. Goth. (tac. Geſn.) *ſpecioſum*, idemque modo *Ac* pro *At*. Camp. autem *Ut*. Locat. *Aut* cum Venet. Ruſc. Pro *uberiusque* Camp. *aut uberius* (err. Geſ. in Goth. qui non recedit), idemque *ſit* mox pro *eſt*, et *reſponderet* in loco Cic. Flor. *expiator*. Turic. Flor. *ut ipſa*. Turic. *ſecum et fundito ratio*.

85. *actio*. Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) ſed hic a pr. m. *oratio*, male, aberrante ad ſuperiora librario; cf. 4, 1, 32. Sic viciſſim infra §. 96. Guelf. Exc. Santen. *actioni* cum Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Stoer. Mox hic Flor. *patet quod*. Ambr. 2. *ipſa verb*. Goth. (tac. Geſn.) *perſequatur* (idem *ac* deſiderat ante *debil*.). Obr. *proſequantur*, quod etiam Francius conjecerat. *Per* verum eſt, quia hic non id ſpectatur, quod manus verba *ſequitur*, ſed quod *omnia* ſequitur. Alioqui nihili ſit *paene*. Ambr. 2. *propeſt*. Turic. Flor. *ipſa loquan-*

84. *decurrentes locos*. cf. 11, 1, 6. 9, 4, 61. 12, 9, 2.

expatiatur in latus — oratio. Cave idem ſubjectum agnoſcas in utroque verbo. Quae enim fuerit *oratio* quae *expatietur in latus?* At hoc eſt brachium, vel geſtus brachio faciendus, qui jam non *moderate projicitur* i. e. adverſum modo procedit, ſed etiam *in latus* egreditur. cf. §. 93. 114. Cum tamen duritie non careat, quod ſic lector ſibi ipſe fingere quaſi cogitur orationem, nec perfectam et dubitatione vacuam accipit a ſcriptore; ſubiit ex vetuſtiſſimorum ſcriptura, *ut* pro *et*, haec efficere: „*ut* ipſa — *fundat* oratio.“ cf. §. 98. „*ut* — *videatur*.“ De *fundendo* conſule 10, 5, 11. *Saxa et ſolitudines* Cic. pro Archia c. 8. vide noſtr. 11, 1, 34.

85. *vix dici poteſt*. Transponendum cenſeo *d. vix p.*

potest, quot motus habeant, cum paene ipsam verborum copiam persequantur. Nam ceterae partes loquentem adjuvant, hae, prope
86 est ut dicam, ipsae loquuntur. His poscimus, pollicemur, vocamus, dimittimus, minamur, supplicamus, abominamur, timemus; gaudium, tristitiam, dubitationem, confessionem, poenitentiam, modum, copiam, nu-
87 merum, tempus, ostendimus. Non concitant?

tur. Nescio quomodo elegantius mihi videbatur, si esset: *prope est ut ipsae loquantur.* Pro *est* Goth. *sunt.*

86. *loquuntur. His.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *Annon.* Nimia fit et taedii plenissima interrogationum iteratio; necdum in eo eramus, ut quaerendo quasi nota res geri posset; docendi sumus ante: mox recte subjiciuntur instantes illae et assensum flagitantes quaestiones. Simile nostro §. 72. *timemus; gaudium.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *interrogamus* inserunt Jens. Tarv. Reliqui inserunt *interrogamus negamus,* nisi quod Guelf. *i. negemus.* Vetustissimis testibus libens obsecutus sum. Quanquam enim *negamus* sane aliquando manibus, et aliquem *interrogandi* gestum consuetum testatur noster §. 101.; hic tamen inter meros affectus incommode lentiores illi mentis motus inferuntur; etiam in fine, ubi insurgere debebat rerum magnitudo. Voss. 2. pro *minamur* dat *vocamur*, quo vitio caret Goth. (cf. §. 45.); quod autem vidisse se ait Bad. *miramur,* factum bene, quod in meis quidem libris non comparet, quia mox *admirantur* §. 87. Obr. *abominamur* omittit; inconsulto, opinor. Turic. post *tempus* inserit *dubitavimus* cum Alm. sed Flor. *dubitavibus*, Camp. *dubitamus*, sursum vagante librarii oculo.

87. *Non concitant?* Sic Turic. Flor. cum Alm. *Nam c.*

. *prope est — loquuntur.* cf. not. erit.

86. *numerum — ostendimus.* Admonet hic Pseudo-Turnebus artis illius, de qua vidimus ad 1, 10, 35. Recte, opinor: quanquam quae sit talis significatio *temporis*, minus liquet, et dicas fortasse, hic quidem latius agi de manus officio, non artificialem illum gestum spectari.

inhibent? supplicant? probant? admirantur? verecundantur? Non in demonstrandis locis ac personis adverbiorum atque pronominum obtinent vicem? Ut in tanta per omnes gentes nationesque linguae diversitate hic mihi omnium hominum communis sermo videatur.
Et hi quidem, de quibus sum locutus, cum 88
ipsis vocibus naturaliter exeunt gestus: alii sunt, qui res imitatione significant: ut si ae-

Camp. Reliqui inserunt *eaedem*, sed Voss. 1. 3. *eodem*. Nostro ordine *inhibent supplicant* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *inh. prob. suppl.* Camp. Reliqui *s. i. p.* Jens. *Nonne in.* cum edd. posterr. ante Bad. cf. 10, 1, 48. Camp. nobiscum *ac personis*. Turic. Flor. *at p.* Reliqui *atque p.* Ambr. 2. Guelf. *aut verborum* (pro *adverbiorum*) cum Voss. 1. 3. Bern. *praenominum* Guelf. cum marg. Basil. qui etiam „*et* verb. *et* praen." Goth. *cantu* (pro *tanta*). Turic. Flor. Camp. omittunt *hominum* post *omnium* cum Alm. Recte utrumque retinendum suadet Oudend. ad Sueton. Tit. c. 8. Post *videatur* Obr. subjicit *haberi*, unde plena fit hexametri clausula, quae in vulgata nonnisi a scandente eruitur, et hoc quidem prosae nocere rectissime negat I. H. Vossius; vide nos ad 9, 4, 52.

88. *hi quidem.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. Basil. Reliqui *ii q.* sed Goth. Jens. (tac. Gesn.)

87. *supplicant.* Miror neminem haesisse in hoc verbo. Quid enim est, quod *supplicandi* iterum mentionem facit noster (cf. modo §. 86.), cum praesertim hic manifesta sint actionum paria, nec *supplicant* ita respondeat illi *probant*, ut *concitare inhibendo*, *admirari verecundando?* Suspicor ergo pro *supplicant* reponendum *spernunt*. [Sagax utique inventum; quod si audax simul videatur, auctor sim ejiciendi plane illud *supplicant*, quod unum sedem fixam in codd. non habet: ut tria ultima verba sine parallelismo adjecta sint, sicut ultima etiam in praecedentibus nomina. BUTTM.]

grum, tentantis venas medici ſimilitudine, aut 1018
citharoedum, formatis ad modum percutientis nervos manibus, oſtendas, quod eſt genus
89 quam longiſſime in actione fugiendum. Abeſſe enim plurimum a ſaltatore debet orator, ut ſit geſtus ad ſenſum magis, quam ad verba, accommodatus: quod etiam hiſtrionibus paulo gravioribus facere moris fuit. Ergo ut ad ſe manum referre, cum de ſe ipſo loquatur, et in eum, quem demonſtret, intendere, et aliqua his ſimilia permiſerim: ita non, effingere ſtatus quosdam, et quidquid dicet oſtendere.
90 Neque id in manibus ſolum, ſed in omni geſtu ac voce ſervandum eſt. Non enim aut in illa periodo, *Stetit ſoleatus Praetor populi Romani*, inclinatio incumbentis in muliercu-

etiam pro *et* cum edd. poſterr. ante Bad. *ſimilitudinem* Turic. Flor. *cithari dum formatur* Flor.

89. *a ſaltatore.* Turic. Flor. omittunt *a.* *ad ſenſum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *ad ſenſus.* Ambr. 2. *accomodatur.* Camp. *aut in eum* cum Ald. *ſibi* pro *his* Goth. *iis* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Bad. *et* poſt *permiſerim* inſerunt Turic. Flor. iidem mox *dicet* omittunt cum Alm.

90. *illa per.* Goth. (tac.. Geſn.) *illo p.* Flor. *propter populum romanum.* Camp. *in muliercula.* Turic. Flor. *maſſana.*

88. *tentantis venas.* Docet Burmannus exemplis Sueton. Tiber. c. 72. et Ovid. Heroïd. 20, 139. *tentare* proprium eſſe verbum in explorando venarum pulſu.

89. *a ſaltatore.* „Vid. ſupra „66. Add. mox 91. it. 128."

Geſnerus. Addit Almelov. hic §. 181. et l. 1. c. 11. initium, item 1, 12, 14. Erudite ad hunc locum Lochmannus disputat de corruptela morum per pantomimos invecta, teſte advocato Zoſimo.

90. *Stetit ſoleatus.* Cic. in

iam Verris effingenda est: aut in illa, *Caedebatur in medio foro Messanae*, motus laterum, qualis esse ad verbera solet, torquendus: aut vox, qualis dolore exprimitur, eruenda. Cum 91
mihi comoedi quoque pessime facere videantur, qui, etiamsi juvenem agant, cum tamen in expositione aut senis sermo, ut in *Hydriae prologo*, aut mulieris, ut in *Georgo*, incidit,

Hic et *mox* pro *vox*. Ambr. 2. Guelf. *dolori* cum Alm. (nil tale in nostris, cf. 81.) Voss. 3. *dolor* Camp. *erudienda* Turic. Flor. cum Alm. Voss. 1. Tentat Burm. *edenda*. Ego verum censeo vulgatum, quanquam insolens est, quod sciam, locutio. Sed *eruitur* quidquid cum labore ex profundo protrahitur, et ita *vox* hoc loco. cf. 6, 2, 25. Eadem confusio 10, 2, 6. Quare jam rejicio, quod succurrerat *emugienda* (nam *erugienda* et nimium et nusquam adhuc repertum). cf. 2, 12, 9. Ne Lochmanni quidem placet, quanquam lenissima conjectura: *erudenda*.

91. *tamen in expositione.* Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Alm. Tres priores *ut Hydriae*. Modo *quod etiamsi* pro *qui e.* Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. (in hac ratione omnes hoc faciant comoedi, quod non est vero simile. Alia ratio 5, 6, 64.). *georgico* Turic. Flor. *georgio* Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Bad. qui e Vall. nostrum. Sed et in Guelf. Goth. Camp. hoc, cum Voss. 2. litteram I inserere dicatur ante O. Mox *et essem*. Guelf. *Adeo*, *at in* Flor. Guelf. *quoque aliqua* Turic. Goth. (tac. Gesn.). Camp. cum Voss. 2. An fuit antiquitus: *Adeo est in illis quoque al.*?

Verr. 5, 33. cf. 8, 3, 64. 65. *Caedebatur.* Verr. 5, 62.
vox — eruenda. cf. not. crit.

91. *in expositione.* Hic fortasse non est reprehendendus Capper. admonens esse *expositionem* dictam pro *narratione*; quanquam facile hoc attendenti patebat. Nam, quo ablegat hinc nos, ad cap. 2. lib. 4. singulis prope sententiis idem ingerens lectorem enecat.

Hydriae — Georgo. Menandri fabularum, in Romanam fortasse consuetudinem translatarum, nomina haec

tremula vel effeminata voce pronunciant. Adeo in illis quoque est aliqua vitiosa imita-
92 tio, quorum ars omnis constat imitatione. Est autem gestus ille maxime communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicitis tribus, et principiis utilis cum leni in utramque partem motu modice prolatus, si-

92. *contrahitur.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Pro *explicitis* Turic. Flor. *explicis.* Ambr. 2. *rexplicitis.* Guelf. *replicitis.* Mox Guelf. *levi* cum Goth. Vall. Pro *ad id quo* Turic. Flor. *adita.* Ex Alm. refertur *adita quo*, me quidem non credulo. Goth. *ad id quod* cum Voss. 2. Camp. sed hic et *ferat.* Jens. (tac. Gesn.) *et id quo* cum edd. posterr. ante Ald. exc. Tarv. qui *et in quo.* In recepta desidero auctoritatem dicendi primum „obsecundare *ad* aliquid" deinde „*ad* „*id* quo" pro „*eo* quo." Sed dum tento „*ita ut* manus fera„tur" mihi ipse non satisfacio. Mox *sed dum* Turic. Flor. cum Alm. Ald. (err. Burm.) Possit blandiri *dum* absque *sed.* Guelf. *explorando* (idem mox §. 94.) cum marg. Basil. et Gryph. (1536.) Camp. *exprobando et* idem mox §. 94.

esse Gesnerus monet. Vid. ap. Clericum p. 32. et 178.

92. *quo — contrahitur.* Cave enim animo concipias gestum, ubi medius digitus apprehendat pollicem, qui non injuria improbatur a Gottschedio et est sane fatuae nescio cujus elegantiae. *Contrahitur* digitus, ut mox apparet, (§. 93. *sub pollicem veniunt*, §. 94. *contracti — premuntur*) cum in suos articulos compressus alteri supponitur. Quanquam vel is, qui hic demonstratur gestus, paulo insolentior nobis videri potest. Facile tamen agnoscitur, qualis sit, comparando eos qui deinde traduntur duo, quorum novissimus ille indicis protensi quam maxime est manifestus. Si quaeris, quid sit „gestus *cer*„*tus*", cum addatur *in narrando*, apparet significari gestum, qui narrantem nihil dubitare ostendat de iis, quae referat. *Productior* est, cum longius in adversum abit a corpore *liberiusque*, ut mox est, *exeritur.* cf. §. 84. Almelovenum visum sibi agnovisse hunc gestum apud Sponium Miscell. p. 44. in Polyhymnia, revincit Burmannus.

mul capite atque humeris ſenſim ad id, quo manus feratur, obſecundantibus: et in narrando certus, ſed tum paulo productior: et in exprobrando et coarguendo acer atque inſtans. Longius enim partibus his et liberius
1019 exeritur. Vitioſe vero idem ſiniſtrum quaſi 95
humerum petens in latus agi ſolet: quanquam adhuc pejus aliqui transverſum brachium proferunt, et cubito pronunciant. Duo quoque medii ſub pollicem veniunt: et eſt hic adhuc priore geſtus inſtantior, principio et narrationi non accommodatus. At cum tres 94
contracti pollice premuntur; tum digitus ille,

coarguendo. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Baſil. *in arguendo* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Gryph. Reliqui *arguendo*. *his*. Omittunt Turic. Flor. cum Alm. neſcio an recte, ſicut 10, 1, 88. *partibus* dicitur pro *aliquot partibus*. Receptam ταυτολογίᾳ laborare dicas. *is* Ambr. 2. *iis* Camp. cum edd. ante Baſil.

93. *idem*. Ambr. 2. *id eſt*. Guelf. Exc. Santen. *ad*. Mox *ſi noſtrum q. numerum* Turic. Flor. (hic et mox §. 94. *numerum*, ubi idem Camp.) cum Alm. *brachio* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *ſuppollunt veniunt* Voſſ. 3. *adhuc prior aegeſtas* Voſſ. 1. *narratio* Turic. Flor. *commodatus* Turic. Flor. Ambr. 2. (hic et *adhuic*) Guelf. Exc. Santen. cum Voſſ. 1. Bern. Omittit *non* Camp.

94. *tum digitus*. Turic. Camp. *tunc d*. et ſic, opinor, Flor. quoque, ex quo *tō*, ubi ſuſpicor eſſe *tc̄*. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 12, 15. Cort. ad Plin. Epp. 1, 18. not. 4. Jenſ. *cum d*. cum edd. poſterr. ante Bad. Modo *Atque* Guelf. *obtinet* pro

ad id, quo. cf. not. crit.

ſenſim — obſecundantibus. Redditur idem mox §. 100. *ſub aſſentientibus*.

partibus his. cf. not. crit.

94. *digitus ille*. „Cic. de „Orat. 2, 45. ex perſona An„tonii: *Quae mehercule ego, „Craſſe, cum a te tractantur „in cauſis, horrere ſoleo: tan„ta vis animi, tantus impetus, „tantus dolor, oculis, vultu,*

quo usum optime Crassum Cicero dicit, explicari solet. Is in exprobrando et indicando, unde et ei nomen est, valet: et allevata ac spectante humerum manu paulum inclinatus affirmat: versus in terram et quasi pronus ur-
95 get: aliquando pro numero est. Idem summo

optime Flor. *in is in exp.* (et Turic. quidem per compendium *exprobrā*) Turic. Flor. *unde et ei.* Sic Flor. cum Alm. non Turic. (cf. 90.) Reliqui omittunt *et.* Goth. *manu parum.* Post *inclinatus* Turic. Flor. inserunt *is* cum Alm.

urget: aliquando. Flor. Ambr. 2. Guelf. inserunt *et* cum Alm. Voss. 3.; Turic. *ut.* Mox *pro humero* Camp. cum Gryph. (1536.).

95. *Idem.* Guelf. *Id est.* Stoer. Chouet. Leid. *Item.* Mox Jens. *leniter* cum Alm. (ut fert Burm.) et edd. posterr. ante Stoer. exc. Ald. acc. Gibs. Obr. cf. §. 103. item Walker. ad Cic. de N. D. p. Davisii 244. Vocem omittit Guelf.

„*gestu,* digito *denique* isto tuo „*significari solet* etc." Gesnerus.

unde et ei. Videtur transponendum *et.*

allevata — — affirmat. Indicat Almelovenus numos quosdam Claudii apud Alb. Rubenium in Numism. Ducis Croyiaci tab. 19. n. 8. et 12. qui figuram exhibent alii juvenis, alii feminae indicem attollentis, manu paulum versus os inclinata, cum epigraphe: Constantia Augusti. Admovit autem illis Rubenius quoque nostrum Quintiliani locum: quam recte, non dixerim. Sed multo minus Eckhelio assentiri possum, qui in D. N. to. VI. p. 236. ad silentium viri constantis eum gestum refert, cum tamen, si fides quidem imaginibus, nimis ab ore remota sit manus, ita ut aeque facile humerum spectare dixeris. BUTTM.

aliquando pro numero est. Haec verba minima distinctione praecedentibus antea jungebantur: in qua sensuum continuatione recte utique Spaldingius copulam *et* e vetustis codd. insertam volebat, de Regii et Pseudo-Turnebi sententia, triginta numerum eo gestu significari, verbo tantum in schedis monens, minime credulus illis. Qui secundis curis profecto in meam sententiam devenisset. Quippe neque hic neque §. 86.

articulo utrinque leviter apprehenso, duobus modice curvatis, minus tamen minimo, aptus ad disputandum est. Acrius tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent: tanto contractioribus ultimis digitis, quanto priores descenderunt. Est et ille vere- 96
cundae orationi aptissimus, quo quatuor primis leviter in summum coëuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore refertur ad nos manus, et deinde prona ac paululum prolata laxatur. Hoc modo coepisse Demosthenem 97

apprehenso. Turic. Flor. *adsponso* cum Alm. *depulsa* Voss. 1. *apprenso* Camp. *tamen inimo* Ambr. 2. *t. in uno* Guelf. Exc. Santen. cum Jens. et edd. posterr. ante Ald. *minimo — Acrius tamen* omittunt Voss. 1. 3. propter homoeoteleuton. *ultimus digitis* Flor.

96. *Est et.* Guelf. *Et et.* Voss. 1. 3. omittunt *et.* Turic. Flor. *verecundi* cum Alm. *vere* Voss. 1. 3. *dignis* Voss. 3.

refertur. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *fertur,* exc. Aldo, qui *feratur.* cf. §. 89. 103.

97. *Hoc modo.* Flor. *homo* cum Alm. non Turic. (cf. 94.). *creditur* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. acc. Obr. male. Guelf. *demissoque.* Exc. Sant. *dimissoque.* Camp. *Tesiphonte.* Locum Ciceronis hic ut 11, 1, 19. exhibent Turic. Flor. Ambr. 2. (postremi duo *ingeni*) Guelf. (nisi quod hic omittit *sentio*) cum Alm. Bern. Sed Jens. *si quid est ingenii mei judices q. s. q. s. e.* cum Vall. et edd. posterr. ante Ald. Refinxit ad Cic. Regius, sed jam Camp. ita, ut et reliqui. Superiore

de notissimo illo in manu numerandi officio agi potest, ut recte illic vidit Sp. Cf. §. 117. Et hic quidem nonnisi simplex simplicissimi numeri extenso indice demonstratio indicatur, ut nostra distinctione admissa statim apparet. In particula autem *et* post *urget* ne optimi quidem codicis ulla potest esse auctoritas. Buttm.

95. *articulum potius.* Transposito *potius* clarior erat sententia.

96. *Est et ille.* Hic quidem nullum videtur aliud subjectum nisi *gestus.* cf. 112.

credo in illo pro Cteſiphonte timido ſummiſſoque principio: ſic formatam Ciceronis manum, cum diceret, *Si, judices, ingenii mei, quod ſentio quam ſit exiguum.* Eadem aliquatenus liberius deorſum ſpectantibus digitis colligitur in nos, et fuſius paulo in diverſum reſolvitur, ut quodammodo ſermonem ipſum
98 proferre videatur. Binos interim digitos diſtinguimus, ſed non inſerto pollice, paulum tamen inferioribus intra ſpectantibus, ſed ne

loco Jenſ. et rell. a Cicerone non abludunt. *in nos.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Ald. Geſn. Reliqui *in os*, quorum eſt Goth. Vall. Modo *tollitur* Voſſ. 1. *colligit* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *nos effuſius* Guelf. *diverſa* Goth. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Leid. exc. Ald.

98. *Binos.* Ambr. 2. Guelf. *bonis.* Alter et mox *digitis* a ſec. m. Dein Jenſ. (tac. Geſn.) *incerto* cum edd. poſterr. ante Ald.

97. *ſic formatam Ciceronis.* „Non credit Fabio, certe non „probat hunc geſtum P. Fran„cius in Specim. Eloq. exter. „p. 63. Ac ſane, ſive ſepten„trionalis plaga frigidiores „nos facit, ſive aetas noſtra „moderatior tardiorve eſt, „geſtus quidam Quinctilianei „parum decere noſtros homi„nes videntur.“ Geſnerus. Locum eſſe principii Tullianae pro Archia nemo neſcit. cf. 11, 1, 19.

aliquatenus. Diſplicet quam maxime hoc adverbium alteri ſuperadditum. Malim *aliquanto*, et magis etiam *aliquando.*

in nos. Rectiſſime Geſnerus hanc ſcripturam tuetur, quia, quod alibi legitur, *in os* „ur„ſorum“ ſibi eſſe videatur „aut ſimiarum; non orato„rum.“ cf. §. 89. 103. Idem illuſtrandis iſtis, *ut quodammodo — videatur*, haec addit: „ad hoc ſatis eſſe videtur, ſi „collecta, et verſus dicentem „directa manus in diverſum „ſ. ad auditores dum refertur, „reſolvatur, ut prodire ex „clauſo videatur oratio.“ Quod reponere velit Francius *ſurſum* pro *deorſum*, faciliorem ſane ad imaginandum praeſtat geſtum, ſed hoc non eſt criticum agere.

illis quidem tensis, qui supra sunt. Interim 99
extremi palmam circa ima pollicis premunt, ipse prioribus ad medios articulos jungitur: interim quartus oblique reponitur; interim quatuor remissis magis quam tensis, pollice intus inclinato, habilem demonstrando in latus, aut distinguendis, quae dicimus, manum facimus, cum supina in sinistrum latus, prona in alterum fertur. Sunt et illi breves 100
gestus, cum manus leviter pandata, qualis voventium est, parvis intervallis, et subassen-

99. *Interim.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Bern. Reliqui praemittunt *Duo*, quod eodem redit, sed nec opus erat et anaphorae figura in fronte *interim* poscebat. *unam pollicis* Jens. Tarv. Post *quam* omittunt *tensis* Turic. Flor. cum Alm. *demonstrando in latus.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *i. l. d.*

distinguendis. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp, cum Goth. Voss. 1. 2. Bern. Reliqui *distinguendo.* Mirum quod ex Alm. refertur *demonstrandis aut distinguendo* (cf. 97.).

100. *voventium.* Turic. *fomentium* cum Alm. Bodl. Et Flor. per compendium *fomtiū.* Ambr. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) *foventium* cum Voss. 1. 2. 3. et edd. posterr. ante Gryph. (exc. Basil. qui *vomentium*, in quas sordes forte, ut spero, incidit) acc. Obr. *faventium* Guelf. Exc. Santen. Nostrum jam in Camp. cf. §. 68. *maxime altera facie pace e. q. dimidia* Turic. Flor. *apte* Camp. Ex Alm. *m. altera facie apta parce.*

100. *leviter pandata.* Non alienum, quod hic annotare Vallam Badius refert, illud Curtii, „copidas vocabant „gladios *leviter curvatos* fal„cibus similes." *Pandatur* autem manus, cum, quantum fieri potest, recurvatur, ita ut cavitas quaedam fiat in tergo ejus, non in vola. Neque est quod cum Gesnero metuas, contrariam esse manum talem *supinis* illis, quibus vota sollemnia fiebant: recurvari enim potest manus etiam supina, h. e. cujus vola sursum spectat; neque hic, ut ipse observat Gesnerus, sollemnia vota indicat Quintilianus. Buttm.

tientibus humeris movetur, maxime apta parce et quaſi timide loquentibus. Eſt admirationi conveniens ille geſtus, quo manus modice ſupinata, ac per ſingulos a minimo collecta digitos, redeunte flexu ſimul explica-
101 tur atque convertitur. Nec uno modo interrogantes geſtum componimus: plerumque tamen vertentes manum, utcunque compoſita eſt. Pollici proximus digitus, mediumque, qua dexter eſt, unguem pollicis ſummo

Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *parte*, et modo iidem *ſub aſſent.* diremtim, acc. in hoc Ald. ſed Guelf. *ſubaſſentibus.* Mox Jenſ. *Et admirationi* cum edd. poſterr. ante Ald. *Eſt cum admirationibus* Voſſ. 1. 5. *ac ſingulos a minimos* Turic. (hic poſtrema junctim) Flor. cum Alm. *in minimo* Guelf. *ad ſ.* Camp. *digito* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Baſil. *explicantur* Turic. Flor.

101. *vertentes.* Jenſ. *verentes*, ne Tarv. quidem imitante, ſed hoc inveniebat et corrigebat Regius. *utrumque* Guelf. (cf. 11, 2, 24.) *uterque* Voſſ. 1. *mediumque, qua dexter eſt.* Turic. *mediumque quantum gueris d. e.* Flor. *mediumque qua ungeris d. e.* Alm. *mediumque quam queris d. e.* Guelf. *medium qua d. e.* Camp. *mediumque dextrae.* Andr. *mediumque contingens dextrae.* Vidov. (1538.) *mediumque contingens qua d. e.* cum Colin. (1541.) Steph. (1542.) Vaſcoſ. (1542.) *pollicis.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Voſſ. 1.

quo manus — explicatur atque convertitur. Qui hunc geſtum, qualis tandem deberet mente concipi, nobis interpretari vellet, vidi neminem. Scilicet manifeſtior erat, quam ut explanatione indigeret. Equidem nihil hic video; illud imprimis ignorans, quid ſit *manus per ſingulos collecta digitos.* An igitur ſenſim et aſpicientibus iis qui audiunt complicantur digiti, ut minimus primus tangat quartum et ſic deinceps? Qui inſpexerit Gedoynum, mira licentia uſum nec tamen perſpicui quid eruentem inveniet. cf. §. 105.

101. *mediumque, qua dexter eſt.* cf. not. crit.

suo jungens, remissis ceteris, est et approbantibus, et narrantibus, et distinguentibus decorus. Cui non dissimilis, sed compressis tri- 102

Reliqui *pollici*. Hanc scripturam qui teneat, nemo gestum expediet. Qualis enim *suus* indici est *pollex*? An ejusdem manus, cujus et ipse? Apage istas ambages. Genitivus solus probam sententiam praestat, ubi *index* (proximus pollici digitus) *medium pollicis unguem summo suo* (indicis ungui) *jungit*. Displicit tamen vel hic verbum *jungendi*, malimque prae *suo jungens* haec: *suo contingens*, non adeo dura mutatione. In antecedentibus autem longe abest ut acquiescam. Primum *que* encliticum, post *medium*, qui ferri possit, non video. Nam quod *proximus* est *pollici*, natura ipsius fit digiti et fabrica corporis humani, cui gestus ille *jungendi* non potest applicari per particulam *que*, quasi vel junctio ista pariter sit sempiterna vel vicinia pollicis et indicis itidem a voluntate pendeat. Deinde vetustae illae scripturae satis ostendunt, quod vel absque iis patebat, verba *qua dexter est* minime sana esse; nec VV. DD. nihil hic monentes, vel capio vel fero. Doleo tamen et subirascor, quod nihil ipse extundo. Neque enim satis acquiesco in eo quod succurrit e §. 109. *medium* (*qui* — vel *quanquam* — *tantum gestus dexter est*). Illud autem *contingens* Andreanae, a corrigente haud dubie erutum, neque ductibus veteribus satisfacit neque structuram relinquit probabilem sequente *jungens*. Maxime blanditur *dextrae* (cf. 109.) *unguem* facili continuatione structum, sed obstat, qui infertur, genitivus alter *pollicis*; et tamen remanent illa Turic. Flor. Alm. monstra procurationem desiderantia. Id quidem teneo, interjectis istis significari unguem pollicis in dextra manu, ne forte quis credat, perinde esse, in utracunque fiat gestus. Eo deducor, quia mox in gestu Graecorum sophistarum huic nostro simili adjicitur *etiam utraque manu*. Nec tamen eo magis fero *unguem jungi qua dexter est*. Expectat locus felix aliquod critici acumen.

et narrantibus. Turic. om. *et*.

102. *compressis*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *completis* cum Voss. 1. 3. *complitis* Flor. cum Alm. (cf. 99.). *complexis* Goth. cum Voss. 2. Vulgatam commendat §. 94. Modo Flor. *non dissimis*. Voss. 1. 3. *indissimilis*. Turic. Camp. omittunt *plurimum*. Guelf. *Eadem* pro *etiam*. Turic. Flor. *sua g.* con-

bus digitis, quo nunc Graeci plurimum utuntur, etiam utraque manu, quoties enthymemata sua gestu velut corrotundant. Caesim

rutundant velut cesi. Ex Alm. nihil nisi quod omittere *velut* narratur. Ambr. 2. Guelf. (nisi quod hic *caesini*) *sua g. corrutunda velut caesim* cum Goth. 2. sed hic *cesi.* Camp. *sua g. velut cornu tundunt cesus.* Jens. *sua g. velut corrotunda caesim* cum Voss. 1. qui *corrutenda,* et 3. qui *corrocunda,* et edd. posterr. ante Ald. Hic *suo g. velut cornu tundunt caesim* cum Vall. a sec. m. et reliquis ante Gesn., nisi quod praeter ipsum et Bad. *sua.* Goth. 1. *sua g. velut cornu tundant caesim* cum Voss. 2. Kapp. Nostrum primum in Vall. litura agnovit Badius, probante Burm. *cornu* ex sola corrigentium libidine

102. *enthymemata — corrotundant.* Rectissime Gesnerus ad fidem huic scripturae faciendam appellat Juvenalem 6, 449. ubi matrona justo doctior *curvum sermone rotato Torqueat enthymema.* Idem Dionysii Halic. λέξιν στρογγύλην, quam ille et δικανικὴν dicat, et Aristophanis (Acharn. 686.) στρογγύλα ῥήματα, quorum collectiones et conclusiones ipso hujus gestus circulo Graeci illi ostenderint; sed vim vocis *caesim* mihi quidem non satis aperuit. Quod ego vocabulum utrocunque retulerim, quid ei faciam non reperio. Gesnerus sane sequenti sensui tribuens, quam rationem praeivere Jensonus, Tarv. et Aldus (non Badius, ut narrat Burm.) sic demum intelligi posse censet, „quae „sit *manus lenior* aut quis sit „promittentis gestus;" *caesim* enim esse *extrorsum,* quo projiciatur manus. Haec ita se habere magnopere dubito. Nec tamen multum proficio ex vetustissima verborum collatione, ubi est *corrotundant velut caesim,* et comparationis index particula adverbio *caesim* assignatur, non verbo *corrotundare.* Praeterquam enim quod sanitatis illius et sobrietatis esse non videtur, Quintilianum decentis, insolentius hoc verbum sine aliqua molliendi formula dimittere, quomodo tandem *caesim* aliquid *corrotundetur,* parum assequor. Quod aliquatenus huc faciat, reperio nostrum in enthymematum tractatione caventem, ne nimia eorum multitudine stipetur oratio 5, 14, 30. ubi est oratio „conclusionibus certis „et crebris, et in unam prope „formam cadentibus, *concisa.*" Sic et 9, 4, 126. *caesim* idem fere est quod *membratim.* Jam

102 manus lenior promittit et assentatur, citatior hortatur, interim laudat. Est et ille urgentis orationem gestus vulgaris magis, quam ex arte, qui contrahit alterno celerique motu et explicat manum. Est et illa cava et rara, et supra 103 humeri altitudinem elata cum quodam motu velut hortatrix manus. A peregrinis scholis tamen prope recepta tremula, scenica est. Di-

natum. *lenior.* Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *levior* cum Voss. 3. a pr. m. *assentantur* Ambr. 2. (nisi quod *ads.*) cum Voss. 3. *laudatur* Turic. (qui et *hortator*) Flor. Mox *urgens* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. quo rediit κριτικώτατος ille noster Capper. Modo Camp. *et* solum sine *est*. Flor. *urguentis* (ut et §. 94. Ambr. 2. *urguet*). Mox Obr. (non Leid. quoque, ut narrat Capper.) *orationis*, male; sed pejus Gibs. *gestûs*. Voss. 1. 3. *vulgari*. Turic. Flor. Camp. *celeri* sine inclitica, cum Alm. nescio an recte. Modo *contrahitur* Rusc. solus, sed per compendium, non Locat. ut refert Burm. Idem error Burm. §. 114. *adversus* tribuentis Locatellianae, quod sphalma est solius Rusc.

103. *rara.* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *rata* cum edd. posterr. ante Bad. exc. Tarv. qui mira a Jens. defectione verum. *lata* Obr. Mox *elatam* Guelf. *ornatrix* Goth. (cf. 3. 8. 54. et 8. 3. 11.)

tamen. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 2. Goth. et marg. Basil. *tum* Camp. Reliqui *jam*. Flor. (a pr. m.) *receptat remula*. Ambr. 2. item *remula* cum Voss. 1.; apparet, quam arte haec coierint in vett. libris. Turic. Flor. *digitis*.

revulso hoc a *manu leniore* adverbio, non equidem vereor, ut intelligi ea possit. Singulis enim digitorum gestibus percensendis hic aliquid de totius manus motu adjicitur, vel inseritur. Interim quoniam nihil adhuc certi hic agnosco, Gesneri circulos turbare nolui.

103. *rara*. „id est divisis, „sed in *concavitatem*" (vocabulum sibi habeat) „incurvis „digitis." Badius.

A peregrinis — scenica est. Cavet, ne hortatrix illa, quam probat, manus tremorem quoque assumat ab oratoris dignitate alienum et scenae soli debitum. Diremtio haec a

gitos, cum summi coierunt, ad nos referre, cur quibusdam displicuerit, nescio. Nam id et leviter admirantes, et interim subita indignatione, velut pavescentes, et deprecantes,
104 facimus. Quin compressam etiam manum in poenitentia vel ira pectori admovemus, ubi

Camp. *digiti.* idem post *coier.* inserit *et.* *ad nos.* Turic. Flor. *ad eos* cum Alm. Reliqui *ad os.* Nostrum e conjectura (cf. 96. 97. et mox 105.). Guelf. *quibus displicuerint.* Camp. *quibusdam displicuerunt.* Jens. Tarv. *quibusdam displiciunt;* correxit Regius. *id* post *Nam* omittit Goth. cum Voss. transponit Camp. cum Basil. Gryph. (1536.) Vidov. *leniter* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Goth. Voss. 2. Jens. cum edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. quem in nota Vall. *leviter* dantem per sphalma dicere arbitror. Commovent me magnopere auctoritates, nedum cum Regio ne admonendam quidem litterae V restitutionem censeam; sed praegravat ratio §§. 95. 96. ubi *leviter* plane est pro *paululum.* cf. 10, 3, 21.

104. *Quin.* Guelf. *Qui* cum Voss. 1. *in poenitentia vel ira.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *in signum* (nisi quod Bad. inconsulto, opinor, *sinum*) *poenitentiae vel irae;* quod revocanti Gibsono ipsi suboluit aliquid de glossemate fortasse hic versante; sed Ioann. quem testem addit et aliquot edd. auctoritas vicit

nobis primis inducta est, reliqui ante *tremula* interpungunt, eamque ad *scenica est* integram faciunt sententiam, praecisam illam, nec Quintilianeae sanitatis. Nempe quaesiverunt aliquod attributum, quod adderetur *manui illi cavae — rarae — elatae — hortatrici.* Sed est in hisce praeceptis imprimis frequentata nostro structura verbi substantivi, de qua egimus ad 9, 3, 12. et alibi. Qualis hic valde manifesta §. 100. Corrigente hic Francio *solis* pro *scholis* profecto non indigebamus; quod si vicissim fieret, ingenium erat. Illud equidem certo non dicam, *a scholis recepta* utrum sint scholae quae receperint, an Romani rhetores qui a scholis. Prius tamen verius puto, et *accepta* in altera ratione dicendum fuisse, quod tamen excludebatur ab illo *prope.* Gallaeum *scholas* hic *provinciales* agnoscentem satis probo, nisi forte *graecas* in ipsa urbe notat noster.

vox vel inter dentes expressa non dedecet; *Quid nunc agam? Quid facias?* Averso pollice demonstrare aliquem, receptum magis puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis 105 motus sex partes habeat, septimus sit ille, qui in se redit, orbis, vitiosa est una circumversio: reliqui, ante nos, et dextra laevaque, et sursum et deorsum aliquid ostendunt: in posteriora gestus non dirigitur. Interim tamen velut rejici solet. Optime autem manus a sini- 106

suspicionem, quibus accedunt Goth. Voss. 1. 2. 3. *non dedecet.* Guelf, Camp. cum Voss. 1. *non decet.* Perspp. Rusc. *n. decedet.* Quod Burm. e notis Badii colligi exhibitum a quibusdam *dedisset* narrat, nihil tale in ed. anni 1516., qua sola Badiana utor, notis instructa, comparet (cf. 76.).

facias. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Reliqui *faciam.* Mox *aliquem* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *aliquid.* Modo *adverso* Guelf.

105. *habeat.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *habet.* Omittunt *quae* post *septimus* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui addunt. *gestum* Turic. Flor. Camp. (hic et mox *dirigunt,* ut modo vicissim Voss. 1. *ostenditur*). Modo *relinqui* Flor. Pro *velut rejici* Turic. Flor. *ut rei* cum Alm. *velut rei* Voss. 1.

106. *Optime autem.* Turic. *O. tamen.* Mox Camp. *in dextram.* Deinde *poni* nos e conjectura, nam Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ponere* cum Alm. Goth. Voss. 2. Bern. Jens. et edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo, qui *deponere* cum Basil. et aliquot edd. ap. Burm. *ponitur* Voss. 1. 3. sed iidem modo quoque *ponitur.* Reliqui *deponi,* quorum jam Camp. nisi forte

105. *una circumversio.* E septem hisce motus partibus septima sola (i. e. *una*) vitiosa, cum in se redit orbis (i. e. *circumversio*). *Circumversionis* reprehensio ita videtur accipienda, ut non simul et *conversio* improbetur, quae inter gestus eo, ubi haesimus, loco §. 100. recensetur.

ſtra parte incipit, in dextra deponitur: ſed ut poni, non ut ferire videatur: quanquam et in fine interim cadit, ut cito tamen redeat: et nonnunquam reſilit vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud recte adjecerunt, *ut manus cum ſenſu et inci-* 106
peret, et deponeretur. Alioqui enim aut ante vocem erit geſtus, aut poſt vocem: quod eſt
107 utrumque deforme. In illo lapſi nimia ſubtilitate ſunt, quod intervallum motus tria verba eſſe voluerunt: quod neque obſervatur, neque fieri poteſt: ſed illi quaſi menſuram tarditatis celeritatisque aliquam eſſe voluerunt; neque immerito, ne aut diu otioſa eſſet manus, aut, quod multi faciunt, actionem con-

dormitavi. Poſt *fine* ante *interim* iterum *et* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſterr. ante Bad. *cito tum* Camp. *nonnunquam et reſilit* Camp. *vel ad artifices* Turic. Flor. omiſſis *mirantibus. Hic veteres.* Mox *deponeret* Goth. Jenſ. cum edd. poſterr. ante Gryph. Modo *manus conſenſu* Voſſ. 1. 3.

107. *In illo.* Voſſ. 1. 3. *In illa.* Mox *quod* omittit Goth. *metus* pro *motus* Turic. Flor. Camp. *neque obſ. neque* nobiscum Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. *nec obſ. neque* Ambr. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Bad. Reliqui *nec o. nec.* Item Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *neque immerito.* Reliqui *nec i.* Pro *quaſi* modo Goth. (tac. Geſn.) *tanquam.* Transponit Camp. *celeritatis tarditatisque.* Ambr. 2. *alia quam.* Guelf. *aliqua.* Jenſ. (tac. Geſn.) omittit cum edd. poſterr. ante Ald. *divo* bis poſito O ſolus Jenſ. per ſph. *eſſe* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. Corrumpit Regius.

106. *veteres artifices.* cf. 4, 1, 9. 4, 2, 118. Sed *artifices* ſunt praeceptores pronunciationis, ut mox §. 112. quales fuere Plotius Nigidiusque §. 143. item Plinius §. 143. 148. Laenas §. 183. quorum tamen duo poſtremi *veteribus* non accenſentur.

tinuo motu conciderent. Aliud eſt, quod et 108 fit frequentius et magis fallit: ſunt quaedam latentes ſermonis percuſſiones, et quaſi aliqui pedes, ad quos plurimorum geſtus cadit: ut ſit unus motus, *Novum crimen;* alter *C. Caeſar;* tertius, *Et ante hanc diem;* quartus, *Non auditum;* deinde, *Propinquus meus;* et, *Ad te;* et, *Quintus Tubero;* et, *Detulit.* Unde 109

108. *quod et fit.* Turic. Flor. Camp. *et* omittunt cum Alm. et edd. ante Bad. *mânus* (pro *magis*) Voſſ. 1. 3. *latentis ſ. perſecutione* Turic. Flor. *l. ſ. frequentius* Voſſ. 1. 3. *latentis ſ. p.* Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Goth. Jenſ. et edd. poſterr. ante Gryph. exc. Ald. *ad aliquos* Jenſ. (non Goth. err. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Ald. *G. Caeſar* Camp. et hic et mox. Suſpicor a Qu. fuiſſe ſine compendio *Gai C.* Mox *non auditum* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. exc. Ald. qui cum reliquis *inauditum* e Cic. iidemque idem mox, niſi quod in Exc. Santen. nulla mentio. *propinquos* Turic. *et ad te apti et tuque tu vero* (quod pro *Tubero* non rarum in Turic. teſtatur Ulricus, ut eſt 10, 1, 23.) *et detulit* Turic. Flor. *et atte et que tubero et d.* Ambr. 2. *ad te et Q.* (hoc compendium habet Guelf. quoque, ſed Camp. praenomen omittit) *T. d.* Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. ſed ex hoc *et* ante *ad* quoque refertur, quod abeſt eo loco in Goth. *Etate Q. T. d.* Voſſ. 3. *et ad te quae T. et d.* Voſſ. 1. *et ad te et Quintus T. d.* Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſterr. ante Baſil. exc. Ald. Reliqui *et ad te Quintus T. d.* Noſtrum e liquidis codicum veſtigiis.

107. *conciderent.* Veriſſimam cenſeo Regii κρίσιν, qui reponi volebat *concideret*, ut ad manum referretur verbum, non ad *multos* illos in parentheſi latentes; nam ad *artifices veteres* ſpectare nemo ſanus dixerit. Altera profecto minus lenis mutatio, ut ſcribatur *otioſae eſſent manus.* Nullus tamen codex addicit.

108. *magis fallit.* Quod cavimus ad 2, 12, 3., ne *latere* intelligeretur *fallere*, etiam hic locum habet.

percuſſiones. cf. 9, 4, 51. 75.

id quoque fluit vitium, ut juvenes, cum scribunt, gestum praemodulati cogitatione sic componant, quomodo casura manus est. Inde et illud vitium, ut gestus, qui in fine dexter esse debet, in sinistrum frequenter desinat.
110 Melius illud, cum sint in sermone omni bre-

109. *ut juvenes.* Turic. Flor. Camp. *et j.* cum Jens. Tarv. Modo *quodque* Turic. Flor. *gestum.* Sic Turic. Flor. Camp. *gestus* Goth. cum Voss. 1. 2. 3. Reliqui *gestu.* *cogitatione.* Sic Voss. 1. 3. cum marg. aliquot edd. Reliqui *cogitationem. componunt* Turic. Flor. Camp. *manus sit* Goth. Jens. cum edd. posterr. ante Gryph. *infinite* Turic. Flor. pro *in fine* cum Alm. *dextrae esse* Camp. (cf. 101.). *in sinistram* idem cum edd. ante Stoer. exc. Ald. (cf. 113.).

110. *sermone omni.* Ambr. 2. (qui et modo *sit* pro *sint*) Guelf. Exc. Santen. *s. omnia* cum Bern. *quidam* Turic. *atque* (pro *ad quae*) Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. qui omittit *recipere spiritum*, datque *hoc gestum.* Pro *quia sequitur* mox *qui adquiritur* Turic. Flor. Ex Alm. refertur *quia acquiritur.* Mox *hunc d.* Camp. hic modo, non supra; cum Basil. et Steph. utrobique dent masculinum cum Cic. cf. Drakenb. ad Liv. 8, 11, 15. nos ad 11, 2, 43. I. H. Voss.

109. *gestum praemodulati cogitatione.* Hanc scripturam, quam sibi dari cupiebat Gesnerus, cum vetustissimi libri fere praestent, non dubitavi recipere. „Inter commentan„dum" ait ille „scribendum„que de gestu ad illos pedes, „ad illas percussiones, accom„modando cogitant; unde fit, „ut componant nonnunquam, „sicut praemodulati et gesti„culati intra animum sunt." Est sane in altera loci constitutione *gestu p. cogitationem*, quod ipsum quoque verum possit videri; si memineris eorum quae legimus 2, 11, 4. et 10, 3, 15. 21. ubi gestus ipse inservire inventioni cogitur. Sed nisi *gestus* est qui fingitur cogitatione, non video, quomodo dici possit *casura est manus*, futuro tempore. Id tamen sedulo cavendum, quod Gesnerus quidem attendisse non videtur, ne *componere* de alia re dictum putemus quam de *numeris oratoriis*. Qui *componere*, nullo adjecto accusativo, usurpet in genere pro *lucubrando*, *scribendo*, is in manifestum Gallicismum incidat.

via quaedam membra, ad quae, si necesse sit, recipere spiritum liceat, ad haec gestum disponere: ut puta, *Novum crimen*, *C. Caesar*, habet per se finem quendam suum, quia sequitur conjunctio: deinde, *Et ante hanc diem non auditum*, satis circumscriptum est. Ad haec accommodanda manus est, idque dum
1023 erit prima et composita actio. At ubi eam ca- 111
lor concitaverit, etiam gestus cum ipsa orationis celeritate crebescet. Aliis locis citata, aliis pressa conveniet pronunciatio. Illa transcurrimus, congerimus, abundamus, festina-

ad Georg. 1, 276. *accommodanda.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *commodanda.* Mox *et* pro *est* Turic. Flor. Camp. *dum erupit erit prima* Jens. Tarv. *d. erumpit e. p.* Locat. cum posterr. edd. ante Basil. qui *d. irrumpit e. p.* Sed *d. eruperit p.* Gryph. cum plurimis apud Burm.

- 111. *ubi eam calor.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (nisi quod e duobus hisce affertur *color*) Guelf. cum Bern. ut videtur. Omittit Camp. *eam.* Reliqui *u. jam c. eam.* Postremum omittere narratur Alm. Mox *concitavit*, *gestus* Turic. Camp. nobiscum. Reliqui *concitaverit etiam g.* Omittit *etiam* Flor. quoque. Dein *celeritatis ecrebrescet et aliis* Turic. Flor. *et* inserunt Camp. quoque et Alm. [De scriptura *crebescet* vid. Add.] *convenit* Camp. *cā gerimus* Flor. *abundamus* v. Not. Exeg. *festinatimus* Turic. Flor. *hac stamus* Turic. Flor. cum Alm. *ac instamus* Guelf. cum Voss. 1. 3. Jens. Tarv. Basil. cf. 11, 2, 41. *affingimus* Camp. *infingimus* Jens. Tarv. *inficimus* Voss. 1. *infringimus* marg. Basil. *citatio rasopus* Flor. *citatiores opus* Ambr. 2. Mox omnia haec *fuit quod — matronarum gravior* omittunt Voss. 1. 3. *comoedias in tragoedias* Turic. Flor.

110. *ut puta.* Rarior usus exempli inducendi, quem tamen aliquot hujus et sequioris aevi scriptorum locis comprobatum apud Lexicographos videbis.

idque dum erit. cf. 11, 1, 76.

111. *abundamus.* „Deest

mus: hac inſtamus, inculcamus, infigimus. Plus autem affectus habent lentiora: ideoque Roſcius citatior, Aeſopus gravior fuit, quod
112 ille comoedias, hic tragoedias egit. Eadem motus quoque obſervatio eſt. Itaque in fabulis, juvenum, ſenum, militum, matronarum gravior ingreſſus eſt: ſervi, ancillae, paraſiti, piſcatores citatius moventur. Tolli autem manum artifices ſupra oculos, demitti infra

112. *motus quoque.* Goth. *motusque.* Mox *obſervatione. Itaque* Guelf. Exc. Santen. *ancillulae* Ambr. 2. quod neſcio ubi inventum recte improbat Badius. *ancillimae* Ruſc. (non Locat. ut Burm.) Modo *militum* omittit Guelf. (cf. 73.), *eſt* autem ante *ſervi* Camp. Pro *piſcatores* Badius malle ſe *venatores*, nihil tamen mutare ait. *citatus moventur* Flor. (ut ſupra Voſſ. 1. 3. *citator Aeſopus*). *intra pectus* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui tres poſtremi *dimitti*) Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. (ex quo et *demittere*) Bern. et edd. ante Bad. *eum petere* Turic. Flor. (qui et *a* ante *cap.* omittunt) Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Voſſ. 1, 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. cujus nullam a Geſneri diſcrepantem ſcripturam notavi.

„hoc verbum Cod. Colb. ed. „Par. Steph. Vaſcos." (anni 1542. omnes) „Gryph."(1536.) „Colin." (1541.) „Vidov." (1538.) „et certe gloſſatoris „videtur, qui *congerimus* ex- „plicabat: tria enim ſequen- „tia verba totidem prioribus, „non quatuor, recte reſpon- „dent, et opponuntur, ut recte „Badius animadvertit." Burmannus. Hanc ego *κρίσιν* veriſſimam cenſeo (cf. not. crit. ad 76.). Badius autem ubi hoc dicat, non invenio (cf. 104.). Meorum quidem librorum nullus praeter ed. Gryph. (1544.) omittit vocem.

Roſcius — Aeſopus. Cf. inter alia Cic. de Or. 3. 26. ubi *ille alter* eſt Aeſopus, quem, ut et alias Roſcium, virum optimum idem Cicero oſtendit Pro Sextio c. 56. 58.

112. *ſervi — citatius moventur.* „Hinc ille in Heautontimorumeni prologo v. 37. „*ſervos currens* non minus di- „ſerte ſignatus quam *iratus* „*ſenex, edax paraſitus, ſyco-* „*phanta impudens, avarus* „*leno.*" Geſnerus.

pectus vetant: adeo a capite eam petere, aut ad imum ventrem deducere, vitiosum habetur. In sinistrum intra humerum promove- 113
tur; ultra non decet. Sed cum aversantes in laevam partem velut propellemus manum, sinister humerus proferendus, ut cum capite ad dextram ferente consentiat. Manus sinistra 114
nunquam sola gestum recte facit: dextrae se

113. *In sinistrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. (quanquam hic U an A det in nomine, diserte non doceor) *in sinistram* Bodl. (err. Burm.). *sinistrum* absque praepositione Camp. *ad sinistram* Ambr. 2. Guelf. cum Colb. Stoer. et edd. posterr. ante Gesn. *ad sinistrum* Ald. Reliqui *At sinistram.* (cf. 109. 114.)

promovetur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (quanquam per compendium) Stoer. et edd. posterr. ante Gesn. *provehatur* Camp. cum Bodl. *promoveatur* Ald. Reliqui *promovere.* Mox *adversantes* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Tarv. (cf. 4, 1, 10. et mox). *eum* pro *cum* Locat. Ven. Rusc. *sini iterum humerus* Turic. (quanquam hic et *umerus*) Flor. *sim iter humerus* Alm. *sinister iterum h.* Camp. Equidem nihil hic praeter vulgatum latere arbitror. *dexteram* Guelf. Camp.

114. *gestum recte.* Transponunt *r. g.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. *adversis* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. (non Flor. cf. 102.) Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. Modo *degerimus* Flor. *in sinistram* Camp. quod probat Badius nescio ubi oblatum. *utrumque* Jens. cum

adeo a capite eum petere — vitiosum. Cum constans sit veterum scriptura, qua *eum*, masculino genere, vindicatur, eandem adoptandam quidem non duco, sed quod suadet Dan. (vid. ad 6, 2, 11.) *eum gestum repetere* eatenus sequor, ut reponi cupiam *a capite gestum repetere*, quocum conspirat §. 118. Neque enim credo, *eum* ita ἀπὸ κοινοῦ potuisse dici, ut intelligeretur *gestus;* quanquam tale quid est §. 96. *Petere* an ipsum quoque recte dicatur, in neutram partem affirmem. Nostrae rationi commodissime applicantur sequentia.

frequenter accommodat, ſive in digitos argumenta digerimus, ſive averſis in ſiniſtrum palmis abominamur, ſive objicimus adverſas, ſive in latus utramque distendimus, ſive
115 ſatisfacientes, aut ſupplicantes. Diverſi autem ſunt hi geſtus, ſive ſummittimus, ſive adorantes attollimus, ſive aliqua demonſtratione aut invocatione protendimus, *Vos Albani tumuli atque luci.* Aut Gracchanum illud, *Quo me miſer conferam? in Capito-*

edd. poſterr. ante Stoer. exc. Ald. et aliquot Burmanno citatis, quo male rediit Obr. *ſive ſupplicantes* Camp.

115. *geſtus, ſive ſummittimus.* Omittunt *ſive* Turic. Flor. Ambr. 2. (qui et modo *hic*) Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. et edd. ante Baſil. Ineſt in hisce multa ſcabrities, quam ego ſic emendo, meam rationem peritis facile perſuaſurus: *distendimus. Diverſi a. ſ. h. g. ſive ſatisfacientes aut ſupplicantes ſummittimus, ſive* cet. Nec opus erat Pithoeano illo, ſeu Danielis, invento, ut poſt *ſupplic.* inſereretur *jungimus.* Sed mox qui erant dativi *demonſtrationi, invocationi,* neceſſario erant mutandi ablativis, ut haberet quo referretur *aliqua;* quod neminem attendiſſe valde miror. Nihil ſane adjuvabant Voſſ. 1. 3. *demonſtrationis aut invocationis* dantes.

conferam? in Capitolium, ad fratris ſanguinem? an. Sic Turic. (niſi quod hic *fraris*) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (ſemel enim ſic ponit Burm., deinde *ſanguinem redundat* ibi eſſe refert, falſo haud dubie) Goth. Voſſ. 1. 2. 3. (ſed et hic Voſſ. 1. 3. *quo me miſerant,* Voſſ. 1. *quo me vertam* dare narrat Burm., turbans profecto aliqua) Vall. Jenſ. Tarv. *conſ. i. C. at fr. ſanguinem madet an* Camp. Reliqui c. *quo*

114. 115. *distendimus — ſummittimus.* vide nott. critt.

115. *Vos Albani tumuli.* Cic. pro Milone c. 31.

Gracchanum illud. Idem refert Cicero de Or. 3, 56. quanquam paulo aliter et uberius, ſive conſulto contraxit Qu. (ſicut fecit 9, 3, 36.), ſive memoria lapſus eſt. Complurium ſcriptorum ſimilem dubitationis colorem demonſtrat Vulpius ad Catull. 63, 177. p. 291. nec noſtri immemor,

1024 *lium, ad fratris sanguinem? an domum?* Plus 116
enim affectus in his junctae exhibent manus; in rebus parvis, tristibus, mitibus breves; magnis, laetis, atrocibus exertiores. Vitia quoque earum subjicienda sunt, quae quidem accidere etiam exercitatis actoribus solent.
Nam gestum poculum poscentis, aut verbera 117
minantis, aut numerum quingentorum flexo

vertam in Capitoliumne? at fr. sanguine redundat. an e Cicerone, jubente Regio; Badio recte dubitante. *domum? Plus.* Sic supra positi cum Camp. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *matremne ut miseram lamentantemque videam et abjectam* itidem e loco Cic.

116. *tristibus, mitibus.* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Bad. transponunt, quod sequentibus non congruit. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. pro *mitibus* daut *militibus*, quod corrigit Regius. Sed Camp. voci *mitibus* praeterea anteponit *brevibus.* Mox *brevibus* pro *breves* Turic. Flor. Guelf. cum Jens. et edd. posterr. ante Bad. *exertiores* dedimus e conjectura (cf. 76. et 118. ubi Locat. *exercito*). *exercitiores* Turic. Flor. Camp. (hic quidem — *ciores*) cum Alm. *exteriores* Ambr. 2. Guelf. cum Goth. (err. Gesn.) marg. Basil. Reliqui *extensiores.* Quod continuo reliqui subjiciunt *sunt,* abest a Turic. Flor. Camp. *subjicient sunt* Turic. Flor.

116. *junctae — manus.* Cave complicatas seque invicem apprehendentes intelligas, quod gestibus adhuc demonstratis nequaquam conveniat. Sunt simul gestum facientes dextra et sinistra, qua de re a §. 114. inde praecepit.

117. *numerum — efficientis.* Hic quidem gestus plane igitur improbandus; neque enim alias numeros exprimentem actionem ab arte alienam judicat noster. cf. §. 86. et 94. Quo in genere quid scitum ineptumve fuerit, a nobis definiri vix poterit. „Hunc (numerum) ita „describit Ven. Beda, *Quum „dicis quinquaginta, pollicem „exteriori artu instar Graecae „literae Γ curvatum ad pal„mam inclinabis: quingenta „vero in dextra, quemadmo„dum quinquaginta in laeva „facies.* Convenit Nic. Smyr„naeus, ut compositum utrum„que edidit in Spicilegio

pollice efficientis, quae ſunt a quibusdam ſcriptoribus notata, ne in ruſticis quidem
118 vidi. At ut brachio exerto introſpiciatur latus, ut manum alius ultra ſinum proferre non audeat, alius, in quantum patet longitudo, protendat, aut ad tectum erigat, aut repetito ultra laevum humerum geſtu ita in tergum flagellet, ut conſiſtere poſt eum parum tutum ſit, aut ſiniſtrum ducat orbem, aut temere ſparſa manu in proximos offendat, aut

117. *vidi.* Pro hoc *dixi* Jenſ. Tarv. quod corrigit Regius. Numerum hic quidem in Vall. primitus nota ſignatum fuiſſe teſtatur Badius, mox *quingenarium* ſcriptum, tandem corrigendo ad vulgatae rationem redactum; ſe *quingentos* malle. In vetuſtioribus libris nihil discrepat ſcriptura.

118. *At ut brachio.* Turic. Flor. *aut vibratio* cum Bodl. *aut in b.* Guelf. *aut ut b.* Ambr. 2. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Baſil. err. Burm. qui Ioann. Voſſ. 1. 5. ut recte noſtrae ſcripturae teſtes exhibeat, vereor. *aut ad tectum.* Turic. Flor. *aut ſectus* cum Alm. *interdum* (pro *in tergum*) Turic. Camp. cum Alm. *conſiſteret* Flor. *an ſiniſtrum* Turic. Flor. *totum* Ambr. 2. Guelf. *timere* Ambr. 2. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. cum Bern. *proximoque defendat* Turic. Flor. *ſaepe ſcio ſaepe venire* Turic. Flor. *ſ. ſc. venire* Jenſ. cum edd. poſterr. (non Camp.) ante Ald.

„Euang. Pe. Poſſinus, et cum „hoc Fabricius p. 166. ſq." Geſnerus. Cf. Fabr. B. G. Vol. 7. pag. 770. not. Harl. Vol. 8. pag. 674.

118. *introſpiciatu latus.* Hoc etiam Quintiliani aevo, ubi ſane nulli ſine tunica amictus, potuiſſe fieri recte docet Geſnerus, quia manicae tunicarum ad cubitum modo pertinuerint, quae „ſi laxio„res eſſent retro actae vel re„plicatae, nudam partem ſub„axillarem oſtenderent."

ſiniſtrum ducat orbem. Eſt hoc illud vitium, quod tetigit ſupra §. 109, ut in ſiniſtrum geſtus deſinat; finis enim eſt in *orbe* (§. 105.).

in proximos offendat. Hujus ſtructurae unum adhuc exemplum reperi indicante

cubitum utrumque in diversum latus ventilet, saepe scio evenire. Solet esse et pigra, et 119
trepida, et secanti similis: etiam uncis digitis, aut capite dejiciatur, aut eadem manu supinata in superiora jactetur. Fit et ille ha-

119. *secanti.* Turic. Flor. *saevam* cum Alm. Omisso mox, quod reliqui habent, *interim,* Turic. Flor. *similis etiam* cum Alm. Mox transponens Goth. (tac. Gesn.) *uncis etiam.* Turic. *dicitis.* Dein Turic. Flor. Guelf. Camp., ut nos, *aut capite.* Reliqui inserunt *a.* Item *manu supinata* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Reliqui *manus s.* Ambr. 2. Guelf. omittunt *habitus — solet* cum Voss. 1. 3. *qui ipse in statuis* Camp. *pretenso* Goth. Jens. (tac. Gesn, hic tamen, ut sequentes, per *ae*) cum edd. ante Stoer. exc.

Forcellino Solin. c. 40. *in ea* (cornua) *offenderit.* Sed est et apud nostrum 6, 3, 67. *ad fornicem offendere.*

119. *Solet esse et pigra — jactetur.* Hic nemo videtur quaesisse, quod esset subjectum. Nempe omnes *manum* agnoverunt, quod fatetur Gedoynus, et sane, quoniam *uncis* aliquid *digitis* fieri narratur, vix licet ab hoc subjecto recedere. Sententia tamen ipsa idem valde alienum est. Praeterea apparet nequaquam sanum esse locum; nec salva res est, si cum Gallaeo et Gesnero „ut capite dejiciatur" scripseris. *manu* quidem *supinata* libris auctoribus restituimus, cum editorum *manus,* nominativus, ferri plane nequeat. Ipse igitur ἀπὸ κοινοῦ repetendum esse censeo subjectum, quod sit *actio.* Sic *eadem,* pronomen eo relatum, nominativum accipiemus. Conjunctivos *dejiciatur, jactetur* cum iis, quos dixi, VV. DD. ab *ut* repeto, quod ante *uncis* inserendum reor. Quid tamen ad actionem *capite dejiciendam* proprie faciant *digiti unci,* non satis dixerim [vid. Addenda.]. Ad *secanti similis* elegans est Gesneri annotatio: „Πρίοντι, serra utenti. „Lepide Hippocrates s. qui „auctor est operis de Diaeta „1, 9. Ὥσπερ οἱ τέκτονες τὸ „ξύλον πρίουσι, καὶ ὁ μὲν ἕλ„κει, ὁ δὲ ὠθέει, τὸ αὐτὸ ποι„έοντες." Vocem quae praecedit *supinata* Gallaeus, more vel potius morbo suo, expungit.

Fit et ille — extendit. „Hunc „habitum sive gestum adeo „frequentem in statuis nec „ipse cognovi nec a scriptori-

bitus, qui esse in statuis pacificator solet, qui, inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure protenso, manum infesto pollice extendit: qui quidem maxime placet iis, qui

Camp. Ald. *infertò* Ambr. 2. omittit Turic. *potens o manum infeste pollici* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Voss. 3. *protendit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *placentis qui* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 3.

„bus tangi memini." Haec cum a Spaldingio hic adnotata reperissem, artium antiquarum peritos adii. Sed ne hi quidem talia in statuis videre se meminerant. Monebant tamen iidem de communi illa antiquorum signorum, maxime in manibus, labe, quae multa hujus generis nobis invidit. Sunt autem in scriptura etiam quaedam observatu digna. *Infestum pollicem* aliquoties legimus, neque dubitari potest, quin ex re gladiatoria translata sit locutio. Vid. poetam anonymum in Antholog. Burm. lib. 3. carm. 82. v. 28. *Sperat et in saeva victus gladiator arena, Sit licet* infesto pollice *turba minax.* Hinc pollex ita conformatus, etiam ubi miti negotio inserviret, hoc tamen epitheton retinuit. Spectat autem huc maxime locus Apuleji Metam. 2. p. 124. Elm. 142. Oudend. „— suberectus „in torum porrigit dexteram „et *ad instar oratorum* confor„mat articulum, duobusque „infimis conclusis digitis cete„ros eminentes porrigens et „*infesto pollice* clementer „subridens infit." Cui loco recte admovetur ille Fulgentii Planciadis de Contin. Virg. p. 143. Munck. 742. Stav. „Itaque compositus in dicendi „modum, erectis in iota duo„bus digitis tertium *pollicem* „*comprimens*, ita verbis exor„sus est." Quem locum duriuscule tractavit Gesnerus (in Lex. v. *Pollex*). Nam *comprimere* ex vi ipsa vocis nihil aliud est, quam ita contrahere digitum, ut articulorum tubera promineant. Unde clarissime jam apparet, quid fuerit *pollex infestus*. Qui cum in lenissima oratorum actione ostendi solitus fuerit, multo minus mirum, eundem fuisse in habitu pacificatoris h. e. componentis sua gravitate turbas populares viri alicujus vel principis vel ducis, qui terrere etiam malos debebat. Et hoc igitur aliunde nobis ignotum discimus ex hac ipsa Quintiliani relatione; qui eundem in oratoribus habitum ut nimis arrogantem im-

1025 se dicere *sublata manu* jactant. Adjicias licet 120
eos, qui sententias vibrantes digitis jaculantur, aut manu sublata denunciant, aut, quod per se interim recipiendum est, quoties ali-

120. *Adjicias.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic quidem ce) *adiciat* cum Alm. (quanquam hic duplici I) et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Adjiciant.* Mox *vibrantis* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *vibratis.* Sed *dicit* Turic. *dic̄* Flor. pro *digitis.* Deinde *ut manu* Turic. Flor. Guelf. *sublatu* Turic. *denuncianti* Turic. Flor. cum Alm. *unguis* Flor. Ambr. 2. *quatiens* Guelf. *ungulis* Camp. *eriguntur* Turic. Flor. Camp.

probasse videtur. — Audacior autem utique quam pro nostri more locutio *habitus pacificator:* nam illa de animalibus, *bos arator, equus bellator,* quae vel ipsa in prosa oratione rara sunt (vid. Broukh. ad Tib. 1, 11, 46.), non ejusdem plane sunt generis. Tamen appositum illud in genitivum aliquem deflectere conari, audacius etiam esset in nostra criticorum quam illud in oratoris persona. — Denique pronomen relativum ter hic positum in uno sensu minus se in nostro, qui ei vitio nos assuefecerit, gravari, Spaldingius ait. Nam haec omnia ab illo ad h. l. praeparata erant: executus sum ego: quod ideo monendum erat, ne, si quid in his commissum fuerit, illi imputetur. BUTTM.

sublata manu. cf. 2, 12, 9.

120. *sententias vibrantes.* cf. 10, 1, 60. Addit Burmannus Petron. c. 118. suaque ad Petron. c. 47. annotata. In *jaculando* remittit nos Burm. ad 6, 3, 43. 9, 2, 79.

denunciant. Cave accusativo, qui praecedit, jungas hoc verbum; quae nihili esset locutio. Tam consueta et propria est hujus verbi cum nominibus mala, pericula, iras et similia significantibus conjunctio, ut per se solum *minandi, mala denunciandi* vim acceperit. Vid. Schulting. et Burmann. ad Quint. Decl. 8, 9. Sic Cicero in Epist. ad Att. lib. 2. postquam ep. 20. dixerat: *Clodius adhuc mihi denunciat periculum,* ep. 22. de eodem: *volitat, furit, nihil habet certi, multis denunciat.*

per se. Etsi ingenii quadam specie blanditur Gallaei conjectura, reponentis *parce* pro hisce, nequaquam tamen mutatione locus indiget. Modo ne fiat hic gestus cum ridicula sui venditatione, *per se* interdum recte adhibebitur. Ita *per se* structum aliquoties vi-

quid ipsis placuit, in ungues eriguntur: sed vitiosum id faciunt, aut digito, quantum plurimum possunt, erecto, aut etiam duobus, aut utraque manu ad modum aliquid portan-
121 tium composita. His accedunt vitia non naturae, sed trepidationis, cum ore concurrente rixari; si memoria fefellerit, aut cogitatio non suffragetur, quasi faucibus aliquid obstiterit insonare; in adversum tergere nares; obambulare sermone imperfecto; resistere subito

cum Alm. *quantum plurimum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *quanto pl.* Mox *recte* Turic. Flor. cum Alm. item *autem duobus* Turic. *portandum* Camp.

121. *accedunt.* Turic. Flor. Camp. *accidunt.* Mox *natura* Turic. Flor. Camp. *trepidatione* Camp. *cum more* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *incurrente* Camp. *sed memoria* Goth. (tac. Gesn.). *cognatio* Flor. *non adversum* Guelf. *quoniam omnia* Ambr. 2. Guelf. *cuiquae* Ambr. 2.

dimus, ut Prooem. tot. op. extr. 6, 8. 5. 7, 4. 7. 9. 13. 9, 4. 137. Gestum eundem demonstrat 2, 3. 8.

121. *cum ore — rixari.* cf. §. 56. Sunt hi conatus, sed irriti, vincendi *infantem*, quem Horatius appellat (Sat. 1, 6, 57.), *pudorem.* Cavo autem sensum a vocula *si* ordientem cum hoc conjungas; pertinet ad *insonare*, quod tenuit Gedoynus, reliqui non videntur attendisse; Capper. manifesto turbavit.

in adversum — nares. Hoc quid esset, nemo quaesivit, scilicet satis per se manifestum; equidem interpretationem requiro, et interim nihil aliud significari suspicor, quam quod vidimus §. 80. *nares — plana manu resupinare.* Quod enim Gedoynus muci tollendi modum parum decentem intelligit, hinc alienum videtur; et est ejus rei verbum proprium *emungere.* In *aversum* tergeri videntur nares, cum demulcentur manu intra vergente et descendente; in *adversum*, cum eadem et surgit et extra tendit. Neque huic interpretationi officere credo, quod aliquo recidere deprehenditur noster, quod jam tetigerat.

resistere. cf. 11, 2, 46.

et laudem silentio poscere: quae omnia persequi prope infinitum est. Sua enim cuique sunt vitia. Pectus ac venter ne projiciantur, 122
observandum: pandant enim posteriora; et est odiosa omnis supinitas. Latera cum gestu consentiant. Facit enim aliquid et totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi quam manibus ipsis putet. Ita enim dicit in Oratore, *Nullae argutiae digitorum, non ad numerum articulus cadens, trunco magis toto se ipse moderans, et virili laterum flexione.* Femur ferire, quod Athenis primus fecisse 123
creditur Cleon, et usitatum est, et indignan-

122. *venter.* Ambr. 2. *veter.* Flor. *pronunciantur* cum Alm. *projiciatur* Guelf. *pronuncient* Camp. Mox *pandent* Voss. 1. *otiosa* Turic. Flor. *viciosa* Camp. *suppinata* Turic. Flor. cum Alm. (nisi quod hic simplici P), *supinatas* Ambr. 2. *suspinatas* Voss. 3. *in numerum* Camp. *articulis* Jens. (tac. Gesn.) Tarv.

123. *Cleon, et usitatum est.* Turic. Flor. *de onestu sitatum est* (nisi quod Flor. *si tatu*). *Deon u. e.* Voss. 1. (qui et modo *ferre*) 3. Modo *creditur* omittit Goth. solus, ut opinor. Guelf. post *usit. est* inserit *per alios*, mire. *indignatos* Guelf. cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *indignatus* Voss. 1. *et* post *decet* omittunt Turic. Flor. Camp. *desiderat et frons* Turic. Flor. Camp. Suspicor fuisse *d. et Non f.* Mox *femur. Quanquam* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jens. et edd. ante Gryph. Reliqui inserunt *pedum (quod minimum est)*

laudem — poscere. cf. 4, 2, 87. adde 8, 5, 14.

122. *supinitas.* cf. §. 69. item 82. indicante Gesnero. Modo *pandant* cave intransitivum credas verbum cum Gesnero in Thesauro, sed retractante statim ipso suum errorem; minus tamen a *pandendo* repetes, quod accidit ei cujus ope usus est vir eruditissimus in indice Quintilianeo.

in Oratore. c. 18.

123. *Cleon.* De hoc cf. nos ad 1, 10, 18. Hic quoque

tes decet, et excitat auditorem. Idque in Calidio Cicero deſiderat, *Non frons*, inquit, *percuſſa*, *non femur*. Quanquam, ſi licet, 1026
de fronte diſſentio. Nam etiam complodere
124 manus ſcenicum eſt, et pectus caedere. Illud quoque raro decebit, cava manu ſummis digitis pectus appetere, ſi quando nosmet ipſos alloquimur, cohortantes, objurgantes, miſerantes: quod ſi quando fiet, togam quoque inde removeri non dedecebit. In pedibus

nulla ſupploſio ex Cicerone, ubi tamen *pedis*. *Nam etiam*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn. ſed prior *Non* quoque pro *Nam*) cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *N. et*. Mox *et* ante *pectus* omittunt Ambr. 2. Guelf.; omnia autem interjecta inter *manus* et *manu* cum poſteriore ipſo deſiderant Turic. Flor. Camp. cum Alm

124. *raro*. Jenſ. *rara*, correctum Regio, ſed ſolus.

alloquimur. Sic Turic. Flor. (quanquam hi *adl.* et poſterior etiam *cohartantes*) Goth. (tac. Geſn.) Camp. cum Bad. *alloquamur* Baſil. Reliqui *alloquemur*. Mox *fiat* Jenſ. cum edd. poſteriorr, ante Bad. *dedecebit*. Sic Ambr. 2. *decedebit* Turic. Flor. cum Alm. in quo noſtrum agnovit Burm. cf. §. 76. 80. Reliqui *decebit*. Modo *removere* Goth. (tac. Geſn.) cum Bad. Baſſl. Gryph. *obſervatur* Guelf. Camp. cum Obr. *dextero* Guelf. cum Bad. Baſil. *eadem* Turic. Flor. Ambr. 2. quorum poſtremus *deform eſt*. An primitus afuit *eſt?*

traditur malim prae *creditur*: cf. 10, 2, 20. De *femine feriendo* cf. 2, 12, 10.

in Calidio. cf. 10, 1, 23. Locus Cic. eſt in Bruto c. 80.

deſiderat, Non frons. cf. not. crit.

Nam etiam complodere. „Quod ipſum levius tamen „eſt et temperatius quam fron„tem percutere."

124. *non dedecebit*. Cum operae pretium erit tantum affectum prae ſe ferre, quantus eſt in illo geſtu, ne toga quidem debebit intervenire manui et pectori. Si improbare voluiſſet hanc togae remotionem (v. Not. Crit.), *tamen* erat inſerturus alicubi in hac ſententia.

obſervantur ſtatus et inceſſus. Prolato dextro ſtare, et eandem manum ac pedem proferre, deforme eſt. In dextrum incumbere interim 125 datur, ſed aequo pectore: qui tamen comicus magis, quam oratorius geſtus eſt. Male etiam in ſiniſtrum pedem inſiſtentium dexter aut attollitur, aut ſummis digitis ſuſpenditur. Varicare ſupra modum, et in ſtando deforme eſt, et, accedente motu, prope obſcenum. Procurſio opportuna brevis, moderata, rara. 126

125. *incumbere.* Jenſ. *procumbere* cum edd. poſteriorr. ante Ald. *recumbere* Obr. male. *ſed eo quo pectore* Flor. Omnia verba a *pedem* (§. 124.) ad alterum *pedem*, comprehenſo hoc, omittit Guelf. *dextera aut tollitur* Turic. Flor. *dextera ut tollitur* Ambr. 2. *dextra tollitur* Camp. *dexter aut tollitur* Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. *dextere a. a.* Voſſ. 2. *dextre a. a.* Goth. *dextra a. a.* Voſſ. 1. *in tanto* Turic. Flor. cum Alm. *inſtando* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. *eſt aco muto* Turic. Flor.

126. *Procurſio.* Camp. *percuſſio.* cf. 9, 1, 27. *conveni etiam et moderatio* Turic. Flor. *convenientia et a.* Ambr. 2. Guelf. *convenit e. et a.* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. qui *convenit et a.*, et Par. Vaſc. Steph. qui *convenit etiam a.* Noſtrum ipſum Stoer. Chouet. Reliqui *conveniens etiam a.* ſed Obr. interpungens colo poſt *conv.*, male. *Uſura* Voſſ. 1. 3. *ſuro* Bern. *manilio* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Burm. *Manlio* Ambr. 2. Guelf. Burm. et poſterr. *manilia* Goth. (tac. Geſn.). Noſtrum e Voſſ.

125. *aequo pectore.* „Non „propendente, corpusque in „dextrum pedem pronum ſe„quente."

obſcenum. Cavet Geſnerus, ne quis pudenda hoc modo aſpici credat, tecta illa aut tunicis aut certe campeſtribus; ſed in ipſo motu et geſtu eſſet quod pudicos dedeceat. In *varicando* Burmannus ablegat ad Heinſ. in Ovid. Art. 3, 303, memorem loci noſtri.

126. *Procurſio — rara.* Appoſitorum primum, *opportuna*, attributum facit (cf. mox §. 128.), reliqua ad ſubjectum pertinent. Qui hoc non agno-

Conveniet etiam ambulatio quaedam, propter immodicas laudationum moras: quanquam Cicero *rarum incessum*, neque ita longum probat. Discursare vero, et, quod Domitius Afer de Sura Mallio dixit, *satagere*, ineptissimum: urbaneque Flavus Virginius inter-

2. 3. et constantiae causa. cf. Drakenb. ad Liv. 34, 53, 2. Epit. 67. de permutatione nominum. Ad 6, 3, 54. Flor. Ambr. 1. *Manlium*, nihil enim notatur. *flavos* Turic. Flor. Ambr. 2. (cf. 7, 4, 40. ubi Flor. quoque *flavom*, Ambr. 1. non notatur). *Flavius* edd. a Badio inde, qui hoc e Vall. conspirantibus in vitium Guelf. Goth. Nostrum edd. ante Bad. (err. Burm.). Illud levius, quod *verginius* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *antisophiste* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Burm. Reliqui *antisophista*. cf. 3, 4, 10. vide et Cic. Acad. 2, 25. nominativum *sophistes*, et ad Att. 7, 3. p. 103. a. Graecismum in accusativo *Piraeea* usurpantem; item nostrum 4, 1, 77. Mox *quod* Turic. Flor. Ambr. 2.

verunt, sententiam parum absolvi crediderunt; totamque turbarunt, cum vix dicturi sint, qualis intelligatur procursio *opportuna*.

laudationum moras. cf. §. 121. item Lucian. rhet. praec. c. 21. p. 22. Vol. 3. Rtz. ibique Gesneri not. Totus ille Luciani libellus habet multam eorum agendi vitiorum insectationem, quae noster quoque reprehendit, velut cantandi insaniam (supra §. 57. seqq.) c. 19.; motum obscenum (§. 125.) eodem c. (βάδιζε· μεταφέρων τὴν πυγήν); utrumque c. 15. (μέλος ἀναισχύντου καὶ βάδισμα); nec pigebit conferre integrum. *Rarus incessus* suadetur a Cic. loco modo cit. Orat. c. 18. De *ambulatione* agentem Hotomanum demonstrat Capper. ad Cic. pro Rosc. Amer. c. 8. p. Graev. 155. Crassi nulla erat *inambulatio* Cic. Brut. 43.

de Sura Mallio. cf. 6, 3, 54. Humili loco natum suspicor hominem, si vera, ut videtur, quam Manliorum et Malliorum diversitatem probant Manutius ad Cic. pro Plancio c. 5. et Sigonius ad Fastos a. 648. *Sura* certe Manliorum non comparet cognomen.

Flavus Virginius. cf. 8, 3, 33.

rogavit de quodam ſuo antiſophiſte, *quot mil-*
1027 *lia paſſuum declamaſſet?* Praecipi et illud 127
ſcio, ne ambulantes avertamur a judicibus, ſed ſint obliqui pedes ad conſilium nobis reſpicientibus. Id fieri judiciis privatis non poteſt. Verum et breviora ſunt ſpatia, nec

127. *avertamur.* Flor. *avertamus.* Indicativum *ſunt* Ambr. 2. *concilium* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Burm. acc. Bip. *adverſi* Guelf. *ſint*—*ſimus* Alm. ſolus MS. cum Locat. et poſterr. ante Leid. *tamen ne recedere* Turic. Flor. *etiam reſiliunt* Camp. Tarv. Ald. Suſpicor fuiſſe *enim r.* cf. 2, 13, 11.

de—*ſuo antiſophiſte.* cf. Erneſt. ad Sueton. Tiber. 11. Lucianus hac voce aliquoties utitur, ſed figurate, ita ut addatur genitivus vitium aliquod ſignificans, velut μαγγανείας Pſeudomant. 43., τρυφῆς Calumn. c. 16., ψευσμάτων Philopſ. c. 39. Proprie geminum uſurpát vocabulum ἀντίτεχνον Saltat. c. 84. Calumn. c. 2., idem et Gregorius Nazianzenus, cujus loca profert Creſollius in theatro rhet. 5, 14.

127. *ad conſilium.* cf. 4, 1, 21.

Id fieri—*non poteſt.* Quia unus tantum judex eſt in *privatis judiciis.* cf. 8, 3, 14. 5, 10, 115. Hisce enim locis, praeſertim ſi adjungas Plin. Epp. 6, 33, 9, plane apparet, non magis cum *privatus judex*, quam cum *privatum judicium* dicitur, omnem excludi *centumviralium* judiciorum mentionem. Tenendum, id quod monuimus ad l. 5, cauſam privatam agi poſſe et apud centumviros et in judicio privato, quod imprimis Ciceronis verbis Orat. 21. probatur memorantis *ſtillicidii* cauſam, quae tamen ipſa eſt inter centumvirales illas de Orat. 1, 38. Qui noſtro eſt *privatus* judex, is Juris ſcriptoribus dicitur *pedaneus*, (cf. et 11, 1, 44.). Centumviralia, quorum ſcena in baſilica Julia inſtruitur, judicia habent ſane talium praeceptorum obſervationem; ſed non iis ſolis proſpiciendum erat. Hoc *privatarum cauſarum* et *privati judicis* discrimen qui probe tenuerit, is Siccamae (de Judicio CVirali ed. Zepern. Hal. 1776. 8. p. 24.) ſententiam juſtis limitibus circumſcribet.

aversi diu sumus. Interim tamen recedere sensim datur. Quidam et resiliunt, quod est
128 plane ridiculum. Pedis supplosio, ut loco est opportuna, ut ait Cicero, *in contentionibus aut incipiendis, aut finiendis*: ita crebra et inepti est hominis, et desinit judicem in se convertere. Est et illa indecora in dextrum ac laevum latus vacillatio alternis pedibus insistentium. Longissime fugienda mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuisse, unde etiam saltationis quoddam genus *Titius* sit appella-
129 tum. Reprehendenda et illa frequens et concitata in utramque partem nutatio, quam in Curione patre irrisit et Julius, quaerens,

128. *aut finiendis.* Turic. *ut f.* Mox *ut fin. sit acrebra* Flor. *f. sic et crebra* Camp. *ac levem* Turic. Flor. *a. laevom* Ambr. 2. (cf. modo 126.) *bagilatio* Turic. Flor. cum Alm. sed hic duplici L. *qualem initio Cic.* Turic. Flor. *tutius sit* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Ab Aldo inde ante Burm. edd. *Tityo* — *Tityus* praepostere (ut et 6, 3, 71.), nullus MS.

129. *Repr. et illa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *R. est i.* Camp. Reliqui *R. est et i.* Mox *mutatio* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Curione praetore* Guelf. cum marg. Basil.

Julius. Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Vall. Basil. (sed hic *et C. J.*) Reliqui *Junius*, quod cum optimi dent Codd. eo devenio suspicionis, ut Qu. ipse aliquid turbaverit, librarii autem e Cicerone correctionem petierint. *et* ante hoc nomen omittit Camp. *inlustre reloqueretur* Turic. (hic quidem divisim *in l.*) Flor. *in lunt reloqueretur* Ambr. 2. *i. lintere l.* Guelf. *e l. l.* Goth. (aberrante nota Gesn. ad *declamasset* §. 126.) Camp. cum Voss. 2. Vall. Bad. et aliquot edd. apud Burm.: quod e Cicerone assum-

Quidam et resiliunt. cf. not. crit.

128. *ut ait Cicero.* de Orat. 3, 59. *non crebra supplosio pedis* in Crasso Cic. in Brut. c. 43. De saltatione cui nomen *Titius* c. 62. ibid.

129. *in Curione patre* —

quis in lintre loqueretur? et Sicinius: nam cum, assidente collega, qui erat propter valetudinem et deligatus et plurimis medicamentis delibutus, multum se Curio ex more jactasset, *Nunquam*, inquit, *Octavi*, *collegae tuo gratiam referes*, *qui nisi fuisset*, *hodie te istic muscae comedissent*. Jactantur et humeri: 130
quod vitium Demosthenes ita dicitur emendasse, ut, cum in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret: ut, si calore dicendi vitare id excidisset, offen-
1028 satione illa commoneretur. Ambulantem loqui ita demum oportet, si in caussis publicis,

tum; nec praestare ad sententiam videtur. *et Sicinius.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic tamen *scimus*, Goth. *scinius* cum Voss. 3. an 2.?) Camp. cum Goth. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *C.* Mox *adsistentem* Turic. Flor. (hic post *st* inserit *l*). *medic. delibutus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Reliqui inserunt *propter dolorem artuum* e Cicerone; male. *pluribus delibutus m. propt. dol. art. multum* Goth. (tac. Gesn.) Camp. nisi quod hic *plurimis*. Mox *Numquid* Camp. *referres* Flor. *teistice* Flor. Ambr. 2. transponit Goth. (tac. Gesn.) *istic te.*

130. *Jactantur et humeri.* Turic. *ac tantu et umeri.* Pro *vitare id* Burmannum tentantem *v. ictum* nequaquam probo.

oportet, si in — judices, quod. Sic MSS. mei omnes et

Julius — Sicinius. cf. Cic. Brut. c. 60. unde haec expressa, quemque consulendo intelliges, qua occasione affuerint in concione consules Cn. Octavius et C. Scribonius Curio. Nihil ego hic transponendi medela sanandum arbitror, qualem tentat celeberrimus Schneiderus ad locum Ciceronis (p. Wezel. XXXVII. sq.), cum abactus ille muscarum tam apud Cic. quam apud nostrum fiat ipso corpore vacillantis Curionis, sitque etiam acrior jocus, si totus homo flabelli instar fuisse dicatur, non tantum gesticulantes ejus manus.

130. *Demosthenes — dicitur emendasse.* cf. §. 68.

in quibus multi ſunt judices, quod dicimus, quaſi ſingulis inculcare peculiariter velimus.
131 Illud vero non ferendum, quod quidam, re-

edd. ante Gryph. cum Alm. Voſſ. 3. Reliqui *ſi* ante *quod* demum inſerunt: ſed nullus MS. hoc dare putandus eſt. *vaſis ſingularis inculcare peculiari* Turic. Flor.

131. *Illud vero non ferendum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *I. non referendum* cum Jenſ. (err. Geſn.) et edd. poſterr. ante Ald. *I. vero referendum* Camp. cum Göth. Voſſ. 2. Vall. *I. vero non referendum* Ald. *I. vero refellendum* Bad. Baſil. cum aliquot Burm. *I. non ferendum* ex Alm. Voſſ. 1. 3. refert Burm. Videtur noſtra eſſe e vera viri alicujus docti conjectura. *rejectà numerum toge* Turic. Flor. *dextera* Turic. *usque lumbos* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Tarv. Ald. Ubi ſine praepoſitione ſtruatur *usque*, niſi cum loca, quo perveniendum ſit, demonſtrantur, non memini me animadvertere. *reduxerunt ut ſiniſtra* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Voſſ. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. *geſtu* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. *ſpacientur et fabulentur* Camp. cum Bad. Baſil. (non Locat. ut Burm.) *laevam exſtringuere* Turic. *l. extinguere* Flor. *longus dextra* Flor. *moneo quoque ut id quidem* Turic. Flor. cum Alm. niſi quod hic ſine *ut. moneor unde n. i. q.* Ambr. 2. cum Voſſ. 1. ut videtur. *moneo quoque u. ne i. q.* Camp. *moneor ne i. q.* Jenſ. cum edd. poſterr. ante Ald. qui *moneor quoque u. n. i. q.* ſed Tarv. *moneo.* Nihil extundo.

131. *Illud vero non ferendum — odioſum.* Hic primum quidem objicitur difficilis illa togae ratio, quam ut totam expediat, a nemine expectari poſſe exiſtimo; quanquam aliquot VV. DD. nihil dubitationis reliquiſſe ſibi viſi ſunt. Noſtra tamen verba ſatis, opinor, aſſequimur. De induſtria hic togae mentio non fit, ſed levitas illa atque irreverentia notatur ſpatiandi ſimulque fabulandi, quae ſcriptori legitimum modo inter ambulandum loquendi uſum docenti ſuccurrebat. Ei vitio nunc praepoſtera ſiniſtrae manus nudatae et exertae geſticulatio accedit. Toga igitur, quae ſiniſtra, minus actuoſa illa et vibrante, ſuſtineri debebat (cf. §. 141.), jam, quo liberior ſit manus ipſa, in humerum ſiniſtrum tota rejicitur (cf. §. 144.), dum reducendo ad lumbos ſinu dextra occupata corpori ap-

jecta in humerum toga, cum dextra ſinum usque ad lumbos reduxerunt, ſiniſtra geſtum facientes ſpatiantur et fabulantur: cum etiam laevam reſtringere prolata longius dextra ſit odioſum. Unde moneor, ut ne id quidem tranſeam, ineptiſſime fieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum ſodalibus jocantur, aut nonnunquam ad librarios ſuos ita reſpiciunt, ut ſportulam dictare videantur. Inclinari ad judicem, 132
cum doceas, utique ſi id, de quo loquaris, ſit obſcurius, licet. Incumbere advocato ad-

132. *ſi id.* Turic. Flor. *ſuis.* Mox *licet* nobiscum Turic. Flor. Camp. ut et Alm. *decet* reliqui. *diverſis* Goth. (err.

plicatur nec quidquam geſtus peragit; quod quam ſit alienum et indecorum, eo imprimis apparet, quod ne ea quidem, quae et ſemper et maxime agendo inſervit dextra (cf. §. 114.) ſine ullo laevae miniſterio probatur aut placet. *Sinus* quidem *reducitur* hic, non *deducitur*, velut a Caeſare jamjam morituro (Sueton. c. 82.), dum a mediis genibus retractus, in latus congeritur atque allevatur, ubi aſtricta dextrae apprehenſione continendus eſt. Hoc eſſe videtur quod in laeva *reſtringere* manum appellat noſter, uſu verbi ſane non ita frequenti.

Unde moneor. Haec ſi eſſet manifeſta librorum ſcriptura, ſatis facile intelligeretur; etſi paulo inſolentior eſt oratio, quod ait ſe inde, quod modo reprehendebat, moneri, ut protinus alius quoque vitii notationem ſubjungat. Sed fortaſſe aliquid latet in iis quae hic turbant codices. vid. not. crit.

ſportulam dictare. Servis ſuis librariis imperant praebendam effuſis hisce laudatoribus ſportulam. Remittit nos Geſnerus ad Plin. Epiſt. 2, 14, 4. „in media baſilica — „tam palam ſportulae quam „in triclinio dantur.“ Nota ſportularum petendarum turpitudo, teſte maxime Juvenale Sat. 1, 117 — 26.

132. *Incumbere advocato.* Structuram attende et cf. 9,

versis subselliis sedenti, contumeliosum. Reclinari etiam ad suos, et manibus sustineri, nisi plane justa fatigatione, delicatum; sicut
133 palam moneri, excidentis, aut legere. Namque in his omnibus et vis illa dicendi solvitur, et frigescit affectus, et judex parum sibi praestari reverentiae credit. Transire in diversa subsellia, parum verecundum est. Nam et Cassius Severus urbane adversus hoc facientem lineas poposcit. Et si aliquando conci-

Gesn.) a prima manu. *in sedente contumeliosum est recl.* Floril. Sant. *sedenti jam cont.* Turic. cum Jens. et edd. posterr. ante Bad. Post *cont.* inserunt *est* plerique, nec tamen Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *relinctri* Turic. Flor. *relinari* Ambr. 2. *Inclinari* Camp. *fatigatione.* Sic marg. Basil. Reliqui *fatigatio est*, nisi quod a Jens. inde ante Ald. omittunt *est* acc. Basil. *deligatum nisi palam* Turic. Flor. *d. fuerit p.* Obr. *excedentis* Camp.

133. *et vis — solvitur.* Flor. *et illa tuas de solvetur.* Fateor displicere mihi receptam, cum *vis illa* parum accommodate dicatur, quippe de qua nihil neque hic fuerit disputatum neque ita vulgo jactetur, ut pronomen *illa* locum recte tueatur. Quid insit Flor. scripturae, cui nihil simile in Turic. aut Alm., non exputo. *e. v. i. d. resolvitur* Camp. cum Voss. 1. 3. et edd. ante Bad. *frigescit et adfectus* Ambr. 2. *reverentia* Turic. Flor. Ambr. 2. *C. et severus* Turic. Flor.

facientem lineas. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *facientem lineam* Guelf. *facientes lineas* Voss. 3. Reliqui *facientes lineam.* Mox *concitatetur nunquam* Turic. Flor. *concitare iter* Goth. (tac. Gesn.)

3, 1. pro qua vetustior est hic §. 90. 126. *adversa subsellia* sunt 6, 1, 39. item *adversarii* 5, 7, 32, sed et *diversa* mox §. 133. De *excidente* vide 11, 2, 19.

133. *adversus hoc facientem lineas poposcit.* Quae hic dicuntur, *lineas* esse in amphitheatris, ferreas eas sedilia dirimentes, satis persuasit Gesnerus et ad nostrum locum et in Thesauro itemque ad Varr. R. R. 3, 5, 4. Ne igi-

tate itur, nunquam non frigide reditur. Multa 154
ex his, quae praecipimus, mutari necesse est ab iis, qui dicunt apud tribunalia. Nam et vultus erectior, ut eum, apud quem dicitur,
1029 spectet; et gestus, ut ad eundem tendens, elatior sit, necesse est; et alia, quae occurrere, etiam me tacente, omnibus possunt. Idemque ab iis, qui sedentes agent. Nam et fere

154. *Multa ex his.* Turic. *ex iis* (om. *Multa*) cum Alm. *et ex iis* Flor. *multum e. iis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. *Et multum e. his* Camp. e quo et Obr. *his* assumsimus. *praecepimus* Turic. Flor. Guelf. Obr. *mutare* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. *dicunt animalia tribunalia* Flor. cum Alm. *spectat* Turic. Flor. Camp. (quorum hic modo „*et* eum"). Mox *et* ante *ad* omittunt Guelf. Goth. *occurso* Flor. *occurrentes* Goth. (tac. Gesn.). Modo pro *quae* Jens. *quoque* cum edd. ante Bad. *agent.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *agunt.* Vocem omittunt Ambr. 2. Guelf. nec male. *fit lis in* Camp. *idem impetus* Flor. Ambr. 2. Guelf.

tur in aliena subfellia irrumperet is, qui ridebatur, patronus, in judiciis quoque lineas pangi jussit Cassius. Cui rationi cedent quae Salmasius probat in Exercc. Plin. p. 647. de linea unde evolabant cursores: cf. Piers. ad Moer. p. 204. Apparet autem jocum semel conjectum in aliqua, quam Cassius ageret, causa, non vero improbatum esse morem, qui vulgo obtinuerit; quare recte singularem tuemur *facientem.* Sic participiis hoc numero, nec addito nomine substantivo, utitur noster 6, 3, 62. 64. 66. 88. 90. Tanto impetu agentem Calvum demonstrat Seneca pater, Controv. 3, 19.

frigide, cum risu audientium. cf. 5, 7, 26. Sic *frigidissime* 6, 1, 39.

154. *apud tribunalia.* Ascon. Ped. in Divinat. p. 34. „*a* „*subselliis*, non *a tribunalibus*. „Sunt enim *subsellia* tribuno„rum, triumvirorum, quae„storum, et hujuscemodi mi„nora judicia exercentium, „qui non in sellis curulibus „nec *tribunalibus*, sed in sub„selliis considebant." Cf. 156.

sedentes. cf. 11, 1, 44.

fit hoc in rebus minoribus: et iidem impetus actionis esse non possunt, et quaedam vitia
135 fiunt necessaria. Nam et dexter pes a laeva judicis sedenti proferendus est, et ex altera parte multi gestus necesse est in sinistrum eant, ut ad judicem spectent. Equidem plerosque et ad singulas sententiarum clausulas video assurgentes, et nonnullos subinde aliquid etiam spatiantes: quod an deceat, ipsi viderint: cum
136 id faciunt, non sedentes agunt. *Bibere*, aut

135. *sedenti.* Guelf. Camp. *sedentis* cum Goth. Jens. (err. Gesn.) et edd. ante Burm. exc. Stoer. Chouet. Leid. Sed Bip. iterum *sedentis.* Nobiscum faciunt Turic. Flor. Ambr. 2. Verba *et ex altera* — *necesse est* absunt ab Ambr. 2. Guelf. ut et Voss. 1. 3. *sinistrum erant* Flor. *clausulas sententiarum* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. quod placet ob insuavem veteris structurae sonum. *assurgentes, et.* Sic Alm. *assurgenti f. et* Flor. *adsurgenti sunt et* Turic. Reliqui *assurgentes sibi et.* Apparet, quo errore natum alienum istud primum *sunt*, mox *sibi.*

136. *Bibere.* Flor. *vivere.* cf. 7, 2, 48. *proferre* Guelf. Exc. Santen. *potius quam m. quam* Turic. Flor. *potius m. quam* Guelf. *et* continuo omittit Camp. *conceptum* Goth. (tac. Gesn.)

135. *dexter pes — proferendus est.* Hoc deforme esse dicebat §. 124.

gestus — in sinistrum eant, contra praeceptum §. 114.

aliquid — spatiantes. Simili usu *aliquid* posuit 2, 10, 10. „paululum *aliquid* inclamare."

ipsi viderint: cum. Nihil hic difficultatis, quare inserere velis *et* cum Burmanno, et proxima sic refingere: *num sedentes agant?* Subanditur, et commodissime quidem: „id saltem teneo, nequaquam sedentes eos agere, cum id faciunt." Quod expressit Gedoynus.

136. *Bibere — absit.* Tantae dementiae exemplum sibi ipsi oblatum in templo S.

etiam *esse* inter agendum, quod multis moris fuit, et est quibusdam, ab oratore meo procul absit. Nam si quis aliter dicendi onera perferre non possit, non ita miserum est non agere, potiusque multo, quam et operis et hominum contemtum fateri. *Cultus* non est 137
proprius oratoris aliquis, sed magis in oratore
1030 conspicitur. Quare sit, ut omnibus honestis debet esse, splendidus et virilis. Nam et toga, et calceus, et capillus, tam nimia cura, quam negligentia, sunt reprehendenda. Est aliquid in amictu; quod ipsum aliquatenus tempo-

137. *in oratore.* Ambr. 2. *in ora* cum Jens. Voss. 3. *in hora* Guelf. cum Cod. Bongarsii apud Salm. Exerc. Plin. p. 528. B. *in ore* marg. Basil. *mora* Voss. 1. *more* Leid. Burm. marg. Chouet. *ut omnibus.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *in;* sed Guelf. *conspicitur ut sit in omnibus,* praepostere. Mox *honestas* Floril. Sant. quod horum particulam exhibet, hac sola voce mutata. *viridis* Turic. Flor. *negligentiae* Ambr. 2. Guelf. *contentione* Guelf. *Nam et veteribus* Turic. Flor. Camp. *breves pusillos fuerunt* Flor. cum Alm.

Dionysii prope Lutetiam testatur Burmannus ad h. l. ubi is qui parentabat duci Biturigum bis vino os colluerit inter orandum.

137. *omnibus honestis.* cf. 11, 1, 42.

Est aliquid in amictu. „Momentum aliquod facit ad „commendandum oratorem „modus injiciendae humeris „togae; sed in hoc ipso, quid „deceret, aliis aliter tempo„ribus judicatum est." Commode autem Almelovenus ad partes vocat Athenaei locum 1. p. 21. c. ubi Callistratus, Aristophanis Grammatici discipulus, dicitur incusasse Aristarchi in amiciendo negligentiam, φέροντός τι καὶ τοῦ τοιούτου πρὸς παιδείας ἐξέτασιν. *Amictus,* ut notum est, proprie pertinet ad togam, cum induatur tunica et quidquid interius membra tangit.

rum conditione mutatum eſt. Nam veteribus nulli ſinus: perquam breves poſt illos fue-
138 runt. Itaque etiam geſtu neceſſe eſt uſos eſſe in principiis eos alio, quorum brachium, ſicut Graecorum, veſte continebatur. Sed nos de praeſentibus loquimur. Cui lati clavi jus

138. *uſos.* Turic. Flor. *vox* cum Alm. *principi eos* Turic. Flor. *aliquorum brachium* Ambr. 2. Guelf. (ex Exc. Santen. *alioquorum* continuatum) cum Jenſ. ſolo; niſi quod a pr. m. Vall. ita dediſſe credibile eſt. *veſtes continebantur* Guelf. *cui lati clavius* Flor. *cui laticlavus* Goth. (err. Geſn.) *cui latus clavus* Voſſ. 2. me quidem incredulo. *genua lavium poſteribus* Turic. Flor. *g. levium p.* ex Alm.

138. *in principiis.* In prooemiis modo haec agendi differentia: neque enim progreſſis longius oberant anguſtiae togarum; quippe qui, ardentibus jam omnibus, in humeros veſtem rejicerent. cf. 144. 45. 49.

quorum brachium — continebatur. „Cicero pro M. Coe„lio c. 5. *Nobis quidem olim* „*annus erat unus ad cohiben*„*dum brachium toga conſtitu*„*tus.* Loquitur de primo in „forum aditu. Sen. Exc. Contr. „5, 6. *Apud patres noſtros,* „*qui forenſia ſtipendia auſpi*„*cabantur, nefas putabatur bra*„*chium extra togam exſerere.*" Geſnerus.

ſicut Graecorum. „Aeſchi„nes in Timarch. p. 174. B." (p. 4, 23. Steph.) „Οὕτως „ἦσαν σώφρονες οἱ ἀρχαῖοι ἐκεῖ„νοι ῥήτορες, ὁ Περικλῆς καὶ ὁ „Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης, — „ὥστε ὃ νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πράτ„τομεν, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχον„τες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ „τε" [edd. τι, recte] „ἐδόκει „εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ „πράττειν· ac provocat deinde ad Solonis Salamine ſta„tuam, in qua ἀνάκειται ἐντὸς „τὴν χεῖρα ἔχων." Geſnerus. Nimirum hic mos erat in antiquiori Graecia frugi hominum in omni vita, ut apparet e ſcriptorum locis ad illum Aeſchinis allatis a Tayloro: qui cum Quintilianum infra 12, 10, 21. de antiquis oratoribus Atticis eadem iterum praedicantem „per translatio„nem" ad ipſius eloquentiae frugalitatem ſpectare putat, neque noſtrum hunc locum ante oculos habuit, neque ipſa quae tractabat ſui oratoris verba bene perpendit.

138. 139. *Cui lati clavi — — cinctis ſummiſſior.* Hic lo-

non erit, ita cingatur, ut tunicae prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad me-

eus ab omnibus, qui de re vestiaria et maxime de utroque clavo scripserunt, ad partes vocatus varieque tractatus est. Prostant autem hae Aldi P. F. Manutii, Oct. Ferrarii, Alberti Rubenii, dissertationes in volumine Thesauri Graeviani sexto, cui ipse etiam Graevius nonnulla huc potissimum facientia praefatus est. Alberto autem Rubenio illud imprimis acceptum debetur, quod de natura clavorum illorum certiores hodie sumus. Constat enim nunc quidem inter omnes, clavum fuisse lineam sive virgam purpurei coloris ita tunicae intextam, ut a summo pectore ad imam oram descenderet: deinde, latum clavum nonnisi unum fuisse in media tunica, cujus loco, quibus jus lati clavi non esset, equites, duo angustos gerebant. Nam ceterorum, quibus ne angusti quidem clavi jus esset, ratio hic quidem nulla haberi potuit. Jam cum Quintilianus nostro hoc loco cincturae in tunica angusticlavia rationem det, et mox lati modum praecipiat hunc „ut „sit paulum *cinctis* summis„sior"; ipsa sententiarum series jubere videtur, ut *cinctis* his pro ablativo habeamus, qui a comparativo pendeat. Quod si tenemus, ex hac *cinctorum* oppositione manifestum fit, tunicam laticlaviam cingi solitam non fuisse, ut cum fastu aliquo latus ille clavus deflueret. Quae ratio confirmatur loco Suetonii notissimo de Caesare, c. 45. „Usum „enim *lato clavo* ad manus „fimbriato, nec ut unquam „aliter quam *super eum cin*„*geretur* et quidem fluxiore „cinctura. Unde emanasse Sul„lae dictum, optimates saepius „admonentis, ut male *prae*„*cinctum* puerum caverent." Latum clavum ad *manus* fimbriatum omnes recte intelligunt de tunica laticlavia manicata, quae fimbrias habuerit in manicis. Hanc igitur tunicam, praeter morem, incinxisse Caesarem, ex hoc loco, collato praesertim Quintilianeo, nemo non intelligeret: nisi accederet tertius etiam Macrobii Saturn. 2, 3., ubi memorata Caesaris „praecin„ctura" subjicitur: „qui ita „*toga praecingebatur*, ut tra„hendo laciniam velut mollis „incederet: adeo ut Sulla tan„quam providus dixerit Pom„pejo: Cave tibi illum pue„rum male praecinctum." Hic itaque locus ansam dedit nonnullis, maxime Graevio in notis ad Suetonii l. l., ut de *cinctura* etiam *togae* cogita-

dios poplites usque perveniant. Nam infra

rent, quae proprio vocabulo *praecinctura* dicta ſit. Eam fieri putant illo, quem mox Quintilianus memorat, *velut balteo*. Quod ſi admittimus, *cinctis* in noſtro loco accipi etiam poſſit pro dativo, ut praecipiat Qu. eam lati clavi longitudinem, qua, poſt factam praecincturam illam, *paulum ſummiſſior* ſit h. e. aliquantum intra ſinum propendeat. Mihi tamen de ullo togam incingendi more, praeter illum, qui dictus eſt *cinctus Gabinus*, nondum perſuaſum eſt, *praecinctum*que, juxta ac Ferrarius, eodem quo *cinctum* ſignificatu dictum exiſtimo. Certe illud vocabulum non, ut Graevius ait, ſemper de toga uſurpari, manifeſtum eſt (id quod Ferrarius contra Rubenium jam tetigit pag. Theſ. Graev. 1143.) verbis Pedonis in elegia de Maecenate, quibus *discinctum* Maecenatem praefert bene *praecinctis*, eidemque tribuit *tunicas ſolutas*, in quibus apud Senecam quoque Epiſt. 114. incedit, ut et Malthinus ille perſonatus apud Horatium Sat. 1, 2, 25. „demiſſis tunicis." Nec temere cuiquam credam, „altius ac nos Praecinctis „unum" cum ſcriberet Horatius (Sat. 1, 5, 6.), ante oculos habuiſſe togam balteo illo conſtrictam. Quare iis me accenſeo, qui *tunica* apud Macrobium reponendum judicant pro *toga*. Vid. Ald. Nep. in Theſ. Graev. VI. p. 1197. B. C. Ferrar. ib. p. 642. E. Nam quod *laciniam* traxiſſe Caeſarem ait Macrobius, potuit ea tunicae eſſe, cum talares tunicae nequaquam ſint inauditae. *Super latum clavum* ut dictum ſit de ipſa purpura, non de tunica tota, verba Suetonii ferre mihi non videntur: nam qui *fimbriatum latum clavum* dixerat, is cum *eum* mox dicit, eundem, hoc eſt tunicam, deſignare putandus eſt: neque ex veterum quidem ſcriptorum relationibus ullam rationem comminiſcor, qua *infra purpuram* (h. e. inferiore ad perpendiculum loco) *cingi* potuerit is, qui, ut peculiare ſibi, *ſuper* illam cinctus fuiſſe narratur. Quam unicam dubitationem ipſe etiam Graevius (ad Sueton. l. l.) ſolvere non valebat. Vulgo igitur, qui latum clavum haberent, interiores modo tunicas cingebant, non eam, in qua eſſet purpura; contra Caeſar ſuper ipſam cingebatur. Ita apparet *cinctos* appellari a noſtro, qui anguſto clavo uterentur, qualis fuit Maecenas eques, cujus ipſe anguſtus clavus discinctus fluebat. Latus clavus inferius demittitur quam anguſtus, qui, ut recte

mulierum est, supra centurionum. Ut pur- 139
purae recte descendant, levis cura est. Notatur interim negligentia. Latum habentium clavum modus est, ut sit paulum cinctis summissior. Ipsam togam rotundam esse, et apte caesam velim. Aliter enim multis modis fiet enormis. Pars ejus prior mediis cruribus optime terminatur, posterior eadem portione altius qua cinctura. Sinus decentissimus, si 140

139. *purpurae.* Camp. *purpura*, et mox Turic. Flor. Camp. *descendat.* Satis apparet occasio errori data, ut *purpurae* scriberetur, quoniam sequitur *re* in *recte;* nec dubitarem tenere singularem, nisi hoc me moveret, quod adhuc angustum clavum habentium actionem regere videtur noster, ejus autem binas purpuras fuisse non hoc solo loco teste doceat Rubenius; vid. not. exeg. Quare et adducor, ut 8, 5. 28. *latum* pariter et *angustum* clavum indicari credam. *paulum cruris* Guelf. *fiet* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *posteriore eadem* Turic. Flor. *qua cinctura.* Sic Bern. Gesnerus, propter ipsam cingendi rationem attollitur. [Vid. Addenda.]

139. *togam rotundam esse — velim.* Haec togae rotunditas an fuerit plane circularis, vehementer dubito, cum τήβεννον Dionysius ajat esse ἡμικύκλιον τῷ σχήματι. Quare quod Gesnerus ad §. 131. tenendum firmiter censet, „esse „rotundam circulari sectione „in medio apertam ad eum „modum, ut, si explicatam „humi ponas, utraque ejus „ora circularem lineam refe„rat, minorem majori inclu„sam" mihi nequaquam persuadet. Tantum sane liquet, opponi quadratis vestibus Romanas, velut cum, qui togam exuerant metu Mithridatis, dicuntur μεταμφιέσασθαι τετράγωνα ἱμάτια apud Athenaeum l. 5. p. 213. coll. Cic. pro Rabir. Post. c. 10. Sed hoc ne forte quisquam eo traheret, ut clausae fuerint togae indusiorum nostrorum instar, diu est cum caverunt VV. DD.

eadem — qua cinctura. Ut priores tunicarum oras demissiores esse jusserat posterioribus, sic et eadem portione togam ascendere vult a tergo supra ejusdem oram priorem.

140. *Sinus — supra imam togam.* Sinum togae, qui qui-

aliquanto supra imam togam fuerit, nunquam

Reliqui *quam c.* sed Gronovius (Thes. Graev. Vol. 6. p. 692. E.) nostrum conjecerat; necessario, cum absque hac scriptura locus frustra tentetur miroque VV. DD. errore intelligere sibi visi sint verba, quae sententia plane carent. Permutationem, per se probabilem, demonstrat in libris frequentem Drakenb. ad Liv. 6, 35, 9, et Goth. in nostri 4, 1, 47 dat *quam* pro *qua* (tac. Gesn.), ubi *eadem* antecedit, ut hic quoque.

140. *aliquanto supra.* Turic. Flor. *aliquo ultra.* Guelf. *aliquo super.* Mox *unam* pro *imam* Goth. (tac. Gesn.) cf. Bentl. ad Hor. ad Pis. 32. *ne strangulet* Voss. 3. *nec stragula* Turic. Flor. *est sed et* Ambr. 2. (qui tamen *est* a sec. m. habere dicitur) Guelf. *et esset* Voss. 1. 3. *continentur* Guelf. *iniciendus* Ambr. 2. Camp. *injiciendo* Guelf. *extremum oram* Turic. Flor. neque latere aliquid, neque solo casu erratum dicere ausim.

dem proprie dicitur, cavum illud appellari, quod infra rugas in pectore tumentes ex capacissimo vestimento interius corpori applicatur, vulgo et sine controversia agnoscitur. Cui rationi quomodo congruat, ut unquam hic sinus in ima togà haeserit, nedum ut aliquando vel infra eam descenderit, nequaquam comminiscor. Ferrarius sane in summa illa togarum laxitate sinus potuisse longius fluere significat, hunc ipsum tractans nostri locum; ut sacci instar infra extremam laciniam pendulum sinum sibi finxisse videatur, quod Fabius tanquam mollius improbaverit. Graev. Thes. Vol. 6. p. 694. C. Aldus nepos assutos vel appensos sinus animó concipit, nemini jam suam rationem probaturus; quanquam et hoc modo intelligi queat sinus ima toga inferior. ib. p. 1198. A. Hac se difficultate premi sentiens Gesnerus, in reliquorum interpretum levissimo silentio, sinum hic *togae* intelligendum negavit, et *tunicae* aliquem *sinum* agnoscendum statuit, quem significet noster; et qui Caesaris quoque fuerit morientis, prodente Suetonio c. 82. Quod remedium ut periculosum ita ab hoc loco alienum existimo, cum tunicae jam habita mentione totus nunc in componenda toga versetur scriptor. Ad aliquam igitur mutationem devenio, quam nisi necessariam ducerem, ne verbo quidem indicarem: *tunicam* reponendum censeo pro *togam.* In genibus sinum desinere vult Fa-

certe ſit inferior. Ille, qui ſub humero dextro ad ſiniſtrum oblique ducitur, velut bal-
1031 teus, nec ſtrangulet, nec fluat. Pars togae, quae poſtea imponitur, ſit inferior: nam ita et ſedet melius, et continetur. Subducenda etiam pars aliqua tunicae, ne ad lacertum in actu redeat: tum ſinus injiciendus humero,

bius, et eae profecto ſunt *partes*, quas *ſinu abscondi* ſignificat Juvenalis 9, 33. Sentio, quantum diſplicitura ſit conjectura, quae *nigrum in candida vertere* videtur; ſed tueor me auctoritate Aldi nepotis, qui eandem ſuaſit mutationem in loco illo Macrobii: vid. ad §. 139.

Ille — velut balteus. Hunc eſſe illum rugarum complicatarum, qui ab aliis dicitur, *umbonem*, ad unum omnes agnoverunt. Tuber eſt veſte ampliſſima ſub dextro humero ad ſiniſtrum procurrente ſtructum, in cujus ponderoſa mole fulcrum habet et firmitudinem vaſtiſſimus togae ambitus, cuique inſeritur innititurque quae pars a ſiniſtro humero demittitur, ſed ita ut infra ipſum umbonem dependeat, et haec eſt ea „*pars togae, quae poſtea imponitur.*“ Res ſatis apparet inſpicienda illa, quae a Philippo Rubenio in Electis primum propoſita fuit, ſtatua togata, mox Alberto Rubenio et Ferrario repetita; nec deſunt plurimae ſtatuarum effigies idem demonſtrantes. In illa ſane luculentiſſima Rubeniana id imprimis dolendum, quod neque ipſe qui protulit, neque qui poſtea ſunt uſi, indicarunt, ubi inveniretur ſpectanda haec imago. Neque enim exempli modo vice excogitatam credo; quae fuerit alieniſſima diligentia. Habet ea inferiorem oram longe, quam Quintilianus praeſinit, demiſſiorem, ut Ciceronis temporibus congruere videatur. cf. §. 143.

Subducenda — pars aliqua tunicae. Cum colobia eſſent tunicae, tamen aliqua earum pars ab humero in lacertum porrigebatur, quae ne affrictu adverteret et turbaret agentem, *ſubducenda* i. e. recurvanda et in alas intrudenda erat. Recta verſione uſus eſt Gedoynus, *retrouſſer.*

tum ſinus injiciendus humero. Hunc ego ſinum cum Rubenio et Geſnero fluctuantem togae partem, non proprie ſed generatim dictam, puto, quae dextro humero injiciatur. Eſt tamen quod impediat intellectum *tum*, quaſi ceteris, quae adhuc tractavit, jam peractis

cujus extremam oram rejecisse non dedecet.
141 Operiri autem humerum cum toto jugulo non oportet, alioqui amictus fiet angustus, et dignitatem, quae est in latitudine pectoris, perdet. Sinistrum brachium eo usque allevandum est, ut quasi normalem illum angulum

141. *alioqui.* Ambr. 2. *aliqui.* Guelf. *angustior* cum marg. Basil.; placet. *amictu* Jens. cum edd. posterr. ante Stoer. Mox *perdit* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Bad. *istum* Guelf. *angelum* Flor. Ambr. 2. *supra quod* Goth. (tac. Gesn.)

demum humero injici hic sinus debeat. Haeret autem in dextro plerumque veterum statuarum humero togae pars, reducta illa a collo nec nisi summo fere tergo applicita, quam hic a nostro significari plane credo. Eam sane, cum primum amicimur toga et antequam sub dextro in sinistrum humero rugae illae congeruntur, exerto mox dextro brachio continendae, imponi necesse est una cum parte sinistra. Neque enim, quo tempore brachium veste continebatur, aliter injici toga potuit quam ut pariter utrobique collum velaret; quae mox, liberiore agendi more obtinente, ut minus in genere adducebatur, ita a dextro maxime collo recedebat. Quo minus tamen, cum Ferrario aliisque, sinum hic *sinistro* humero injiciendum praecipi putem, obstat aspectus ipse togarum in statuis, qui dextram vestis laciniam ita in sinistrum humerum duci ostendit, ut sinistram laciniam subeat, eaque tegatur, nequaquam autem imponatur eidem; quod fortasse contra fuit in illo Graecorum, et Platonis imprimis, ἐπιδέξια ἀναβάλλεσθαι, de quo vide Heind. ad Theaetet. p. 400, item Böttigerum ad vasa Hamiltoniana 2, p. 55. Quid sit *rejicere extremam oram sinus*, infra disputabimus ad §. 144. Fateor autem, hic maxime mihi aquam haerere, cum circuitum omnem amictus oculis persequi adhuc quidem nequaquam mihi contigerit. Solatio tamen est Gesneri de se idem fatentis simplicitas. Gallaeus expungendis pro glossa verbis *injiciendus humero cujus* faciliorem sane nanciscitur loci rationem, sed suo, i. e. temerario, remedio.

141. *normalem — angulum.* Qui fit e lacerto et brachio.

faciat. Super quod ora ex toga duplex aequaliter ſedeat. Manus non impleatur annulis, 142
praecipue medios articulos non transeuntibus: cujus erit habitus optimus, allevato pollice, et digitis leviter inflexis, niſi ſi libellum tenebit: quod non utique captandum eſt. Videtur enim fateri memoriae diffidentiam, et ad multos geſtus eſt impedimento. Togam 143
veteres ad calceos usque demittebant, ut Graeci pallium. Idque ut fiat, qui de geſtu ſcripſerunt circa tempora illa, Plotius Nigidiusque praecipiunt. Quo magis miror Plinii Secundi docti hominis, et in hoc utique libro paene etiam nimium curioſi, perſuaſionem, qui ſolitum id facere Ciceronem velandorum vari-

142. *ſedeat. Manus non impleatur.* Turic. Flor. omittunt, cum Alm. *adlevatio* Turic. Flor. *niſi libellum* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Sic et mox §. 153. *niſi funebres* Goth. (tac. Geſn.) cf. 4, 1, 70. ſed *bellum* Ambr. 2. cf. 8, 6, 73.

143. *demittebant.* Scribunt *di* Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 3. *potius gidinusque* Turic. Flor. (hic quidem — *niusque*). *et nimium* Goth. (tac. Geſn.) *velandorum.* Sic Turic. Flor. Guelf. (hic duplici L) cum Alm. Goth. et edd. ante Ald. *vel androrum* Ambr. 2. cum Bern. Reliqui *velandarum* mutatione non neceſſaria. Ambr. 2. modo *homines*

143. *Plotius Nigidiusque.* De priore cf. dicta ad 2, 4, 42. Alterius de geſtu libros inter plurimos alius argumenti qui praeter noſtrum memoraret, inveni nullum. Doctiſſimus Romanorum fuit ſecundum Varronem, ejusdemque aetatis. Ad eum epiſtola eſt Cic. ad Fam. 4, 13. ubi vide VV. DD.

Plinii — in hoc utique libro. *Studioſi* titulo inſcriptum librum haud dubie deſignat noſter. cf. 3, 1, 21. item hic §. 148.

velandorum varicum gratia.

cum gratia tradit: cum hoc amictus genus in ſtatuis eorum quoque, qui poſt Ciceronem
144 fuerunt, appareat. Palliolum, ſicut faſcias, quibus crura veſtiuntur, et focalia, et aurium ligamenta, ſola excuſare poteſt valetudo. Sed 103
haec amictus obſervatio, dum incipimus: procedente vero actu, jam paene ab initio narrationis, ſinus ab humero recte velut ſponte delabitur: et cum ad argumenta ac locos ven-

pro genitivo cum Voſſ. 3. *trahit* Turic. Flor. (hic et *gratiam*). *facit* Camp. Mox *in* ante *ſtatuis* omittunt Turic. Flor. *poteſt Ciceronem* Ambr. 2.

144. *veſtiuntur, et focalia.* Turic. (hic *vocal.*) Flor. Camp. *v. f.* cum Alm. *incipiamus* Turic. Flor. *incoepimus* Guelf. *incepimus* Jenſ. Tarv. *inceperimus* Obr. *initio nationis* Flor. *dilabitur* Flor. Camp. *anni ſtrotogam* Flor. *etiam haereat* Turic. Flor. *autem ſi h.* Camp.

Dio Caſſius hoc quoque dicterio Fuſium ſuum Calenum armat in Ciceronem l. 46. p. Reim. 461. In ejusdem varices dictum et Vatinius conjecit apud Macrob. Saturn. 2, 3. Noſter cum *perſuaſionem* notet Plinii, ſubit mutare *tradit* in *credit*.

144. *Palliolum.* „Capiti „aegrotorum involvendo ſer„viebat. Ovid. Art. 1, 733. „*Arguat et macies, nec turpe* „*putaris Palliolum nitidis im*„*poſuiſſe comis.* Sen. Quaeſt. „nat. 4. extr. *Videbis quos*„*dam graciles, et palliolo fo*„*calique circumdatos pallentes* „*et aegros.*" Geſnerus. Cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 104.

ſinus ab humero — delabitur. Cum *ſinus* mentio fiat, *humerus* non poteſt eſſe, niſi *dexter;* a quo jam plane defluit toga. Apparet enim *ſinum* appellari quicquid a dextro humero demiſſum laxius fluit, totam denique dextram togae laciniam; cf. dicta ad §. 140. not. 4. Quamobrem cum mox *ſinum* jubemur *dejicere*, cave eodem referas, quo pertinet quod *rejicitur a ſiniſtro;* nam et ibi *dexter* eſt ſinus, ut cum Gronovio agnoſcit Geſnerus. Viciſſim *toga* dicitur quod onerat humerum ſiniſtrum. Ea cum rejicienda eſt, reminiſcemur eorum quae praecipiebantur §. 131; nec *a ſiniſtro*

tum est, rejicere a sinistro togam, dejicere etiam, si haereat, sinum conveniet. Laeva a 145

145. *Laeva.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. cum Bern. Reliqui (quod in Flor. maxime miror) *laevam* exc. Loc. et posterr. antè Burm. (praeter Basil. Stoer. Chouet.) qui de Regii conjectura *laenam*, praepostera illa, cui nec Bodl. addicit neo Andr. indicante Gibsono. Vulgatam, multis sane testibus subnixam, Gesnerus interpretatur intelligens *togam* i. „partem togae laevam s. laevo humero incumbentem, quae „cum a brachio retrorsum, versus humerum, et hinc deor„sum agatur, in lacerti regione colligatur necesse est." Magis tamen sibi placituram testatur Burmanni emendationem *Laeva etiam.* Eam ipsam igitur cum praestet Codd. optimorum scriptura, quanquam sono minus suavi, quando nihil interjicitur continuis duabus A, acquiescendum eadem duxi. Nec ut *laeva* hic de ulla alia re quàm de *manu* diceretur, ferendum videbatur. Verum ne sic quidem satis doceam, qui tandem accusativus intelligendus sit ad *abducere.* Gesnerus „Facile" ait „est *togam* supplere". Hanc si nostra ratione interpretatur pondus illud in laevo humero aggestum, est sane quod moneatur abducendum a faucibus et summo pectore, ne „jugulus totus operiatur"; sed tum miror huic aliter accipiemus nisi neutro genere, non subaudito *humero;* sed velut dictum *a sinistra manu inde;* ut Gallaeano commento *ad sinistrum* nequaquam indigeamus. Erit igitur *rejicere,* nullo adjecto, sursum amovere, in collum conjicere, qualem significationem, ut dixi, vidimus §. 131., et plane ut hic mox struitur verbum §. 146. *in dextrum humerum ab imo rejicere,* ubi *ab imo* respondet τῷ *a sinistro;* sed ibi quoque Gallaeo male tentante *ad imum.* Sic *in sinistrum* §. 109. 113. 114. 135. neo certo dicam §. 140. *ad sinistrum* esse masculino genere, subaudiendo *humerum.* Propriam hanc *rejiciendi* potestatem si recte tenemus, aptior fortasse contingет superiorum (§. 140.) interpretatio. Suspicor enim, *extremam* ibi *sinus oram rejectam, quae non dedeceat,* esse altius et ad ipsum prope collum sublatam in dextro humero summam togam. Continuatur saltem protinus cautio, *ne humerus cum toto jugulo operiatur.* Ut nunc est, verba ista parum assequor.

145. *Laeva;* cf. not. crit.

faucibus ac summo pectore abducere licet. Ardent enim jam omnia. Et ut vox vehementior ac magis varia est, sic amictus quoque
146 habet actum quendam velut proeliantem. Itaque ut laevam involvere toga et incingi paene furiosum est: sinum vero in dextrum humerum ab imo rejicere solutum ac delicatum, fiuntque adhuc pejus aliqua: ita cur laxiorem sinum sinistro brachio non subjiciamus? Habet enim acre quiddam atque expeditum, et
147 calori concitationique non inhabile. Cum vero magna pars est exhausta orationis, utique afflante fortuna, paene omnia decent, sudor ipse et fatigatio, et negligentior amictus, et

ministerio adhiberi *laevam* manum, quae difficilius id peragat. Contra si *sinum*, quo vocabulo utitur Burmannus, abducemus a faucibus (et hunc accusativum e proximo repeti consentaneum est); non video, quid opus sit a faucibus abducere id quod jam humero dejectum est. An et hic fraudi nobis est ignoratio amictus Romani? *ardet enim* Turic.

146. *toga.* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *togam* (sed hic et *leva* modo). *est sic sinum in dextr.* Camp. *est sinui v. i. d.* Turic. Flor. *deligatum* Turic. Flor. *si nostro brachio* Turic. *calore concitationisque* Turic. Flor.

147. *fatigatio neglentior aut ictus* Turic. Flor. *et* omittit Camp. quoque.

146. *laevam involvere toga.* Hoc amictus schema locis valde appositis illustrat Ferrar. p. 626. B. C. velut Livii 35, 16, 11. ubi vid. Duker. et Drakenb.

incingi — furiosum. Hunc esse cinctum Gabinum, de quo egimus ad §. 159. satis manifestum est, cum, revocata a tergo in pectus lacinia, sibi ipsa est cingulo toga. Qui togae habitus quoties furoribus quasi accinxerit civilibus Romanos, apud Appianum imprimis videre est, si quis consulat indicem Schweighaeuseri voce διαζωσάμενος.

ſoluta ac velut labens undique toga. Quo ma- 148
gis miror hanc quoque ſuccurriſſe Plinio curam, ut ita ſudario frontem ſiccari juberet, ne comae turbarentur, quas componi poſt paulum, ſicuti dignum erat, graviter et ſevere vetuit. Mihi vero illae quoque turbatae prae ſe ferre aliquid affectus, et ipſa oblivione curae hujus commendari videntur. At ſi inci- 149
pientibus aut paulum progreſſis decidat toga, non reponere eam, prorſus negligentis, aut pigri, aut quomodo debeat amiciri neſcientis eſt. Haec ſunt vel illuſtramenta pronunciationis, vel vitia: quibus propoſitis, multa co-

148. *curatam ut* Turic. Flor. *ſiccari viveret* Flor. *quam componimus paulum* Turic. Flor. *quam c. p. p.* Camp.

149. *in capientibus* Turic. *inſtrumenta pronunciationis* Turic. Flor. cum Alm. Habet ſane in quo haereas *illuſtramenti* vocabulum, quod alibi quidem non objicitur, et dicas, *inſtrumenta* pro ſubſidiis vel hic poſſe ferri. Aptius tamen *vitiis* opponuntur *illuſtramenta*, quae ſunt dicta pro *luminibus*, ut et *illuſtrare* orationem 4, 3, 4. 8, 6, 14. 11, 1, 2.

148. *ne comae turbarentur.* „Videtur ob id ipſum vetuiſſe „Plinius nimiam comarum „negligentiam, ne deinde cu„ra molliore et turpicula ea „reparanda eſſet. Quam male „audierint alioquin, qui ni„mis comae ſtuderent, qui „*uno digito*, ne turbarent ali„quid, *caput ſcalperent*, no„tum eſt." (cf. Juv. 9, 133.) „Turbatas comas *affectus ali„quid prae ſe ferre* videri, non „ignorabat Rullus iſte, qui *ut* „*denunciaret omnibus vim tri„buniciam, meditabatur etiam* „*eſſe corpore inculto et horri„do, capillatior quam ante, bar„baque majore*; Cic. in Rull. „2, 5." Geſnerus.

149. *ſi — decidat toga.* Significatur ſinus a dextro humero delabens.

illuſtramenta. cf. not. crit.

quibus propoſitis. „Quorum, „cum poſſit et debeat dele„ctus fieri;" cf. dicta ad 3, 8, 42. Nam et hic *propoſita* non eſt praeterito tempore nec hiſtorice accipiendum, ſed ratio eſt quae infra 12, 1, 3.

150 cogitare debet orator. Primum, *quis*, *apud quos*, *quibus praesentibus* sit acturus. Nam ut di- 103
cere alia aliis, et apud alios magis concessum est: sic etiam facere. Neque eadem in voce, gestu, incessu, apud principem, senatum, populum, magistratus, privato, publico judicio, postulatione, actione similiter decent. Quam differentiam subjicere sibi quisque, qui
151 animum intenderit, potest. Tum qua de re dicat, et efficere quid velit. Rei quadruplex observatio est. *Una* in tota causa. Sunt enim tristes, hilares, sollicitae, securae, grandes, pusillae: ut vix unquam ita sollicitari parti-

150. *quis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Ioann. Alm. Voss. 1. 2. Colb. marg. Basil. Reliqui *quid.* Mox *concessum est* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Alm. Voss. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *convenit.* Item *magistratus* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 3. Bern. Reliqui singularem. *decentiam differentiam* Turic. Flor. *decent differentiam* Camp.

151. *nunc qua de re* Turic. *tunc q. d. r.* Flor. Guelf. *dicat et er litre ficere quid* Turic. Flor. *ut nunquam* Camp. *ut vix nunquam* Locat. Ven. Rusc. de praepostera Regii conjectura. Campani ratio prae vulgata placet. *non et summa minerimus* Turic. *non et summa meminerimus* Flor. *non et summet minerimus* Camp. *ut non in summa m.* Alm. Reliqui omittunt *et.*

150. *Primum, quis — acturus.* Apparet primam divisionis partem fieri *personam*, cui mox subjicitur §. 151. *res.* *Persona* autem est et agentis (*quis*) et audientium (*apud quos, quibus praesentibus*). Horum *apud quos* mentio est ad *magistratus* usque, reliqua *privato — actione* pertinent ad *praesentes.*

apud — populum. cf. dicenda mox ad §. 153.

postulatione. De hac cf. Coel. ad Cic. famill. 8, 6. ibique Manutium. An igitur pro *actione* rescribemus *accusatione*?

bus earum debeamus, ut non et summae meminerimus. *Altera*, quae est in differentia 152 partium, ut in prooemio, narratione, argumentatione, epilogo. *Tertia* in sententiis ipsis, in quibus secundum res et affectus variantur omnia. *Quarta* in verbis, quorum ut est vitiosa, si efficere omnia velimus, imitatio: ita quibusdam nisi sua natura redditur, vis omnis aufertur. Igitur in laudationibus, 153 nisi si funebres erunt, gratiarum actione, exhortatione, similibus, laeta et magnifica et sublimis est actio. Funebres conciones, consolationes, plerumque causae reorum, tristes atque summissae. In senatu conservanda auctoritas, apud populum dignitas, in privatis

152. *Quartam quoque in verbis* Turic. Flor. An fuit *q. denique in v.?* Mox *ita* post *imitatio* omittunt, *naturae* ante *redditur* dant, *igitur* post *aufertur* omittunt Turic. Flor.

153. *exhortatio* Turic. Flor. *magnitudini et subt.* Turic. Flor. cum Alm. *consultationes* Guelf. cum Jens. et edd. posterr. ante Bad. *consulationes* Ambr. 2. Camp. Vocem omittunt Turic. Flor. *causae deorum* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.

152. *efficere omnia.* Suspicor reponendum *effingere o.* cf. 10, 3, 4. item hic §. 89.

153. *Igitur in laudationibus.* Quam adhuc a §. inde 150. proposuit partitionem, eam ordine percenset hinc ad §. 177. usque.

plerumque causae reorum. Eodem asyndeto *plerumque* ponitur 9, 1, 5.

In senatu — auctoritas. Hic quidem deliberativum genus designari existimo (quanquam et judicia fiebant in senatu hoc tempore), ubi maxime opus auctoritate dicentis, qui nisi gravis et honestus appareat, nemini quidquam persuadebit. cf. §. 184.

apud populum dignitas. Qualia his quidem temporibus populi judicia expectes? Qui nihil aliud quam *publica judicia* significari existimet, cum protinus subjiciatur *in*

modus. De partibus cauſae, et ſententiis verbisque, quae ſunt multiplicia, pluribus di-
154 cendum. Tria autem praeſtare debet pronunciatio: *conciliet*, *perſuadeat*, *moveat*: quibus natura cohaeret, etiam *delectet*. *Conciliatio* fere aut commendatione morum, qui neſcio quomodo ex voce etiam atque actione pellucent, aut orationis ſuavitate conſtat: *perſuadendi* vis affirmatione, quae interim plus ipſis 1054

Exc. Santen. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Alm. Voſſ. 1; 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Vall. *rerum* dare teſtatur Badius, per operarum vitium, ut opinor, cum vellet ſcribere *reorum*.

154. *cohaeret, etiam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inſerunt *ut.* Sed *cohaereat ut e.* Ambr. 2. Guelf. cum Jenſ. Tarv. *ac actione* Goth. (tac. Geſn.) cf. 11, 2, 41. 6, 2, 7. *perlucent* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Leid. exc. Baſil. cf. 6, 2, 13. ubi, ut hic Turic., ita viciſſim Flor. cum recepta facit. 7, 10, 16. omnes conſentiunt. vide et 8, 3, 25. Hic Obr. *prolucent,* forma quam uno Senecae loco defendunt de vita beat. c. 32. ubi tamen *produxit* meliores Codd. teſte Forcellino. Mox *auctorationis* Flor. *aſſeveratione* pro *aſſirm.* Ald. cum edd. poſterr. ante Burm. de Regii optato. Sed noſtrum tuentur MSS., etiam mei omnes, quo acc. Exc. Santen. *probationis* Flor.

privatis, cf. 3, 10, 1. et hic §. 150, ei obſtat quod modo (§. 150.) continuantur haec *apud populum* et *publico judicio.* An igitur declamationibus hoc totum aſſignandum erit, ubi cauſae apud populum actae fingantur? In iis *dignitas* cuſtodienda, ne ulla βωμολοχία contaminemur. *Modus* denique *in privatis* idem eſt pronunciationis, qualis fuit elocutionis 8, 3, 14. Eo ipſo loco eſt *populus*, ſed in *ſuadendo.* An et hic de eodem cogitabimus? Sed ne ſic quidem quidquam hic agnoſco niſi ſcholam.

154. *praeſtare debet.* cf. §. 151. *efficere quid velit.*

ex voce — atque actione pellucent. Sicuti ex oratione 6, 2, 13.

affirmatione. Hanc plane

probationibus valet. *An iſta*, inquit Calidio 155
Cicero, *ſi vera eſſent, ſic a te dicerentur?* et,
*Tantum abeſt, ut inflammares noſtros animos:
ſomnum iſto loco vix tenebamus.* Fiducia igi-
tur appareat, et conſtantia, utique ſi aucto-
ritas ſubeſt. *Movendi* autem ratio aut in re- 156
praeſentandis eſt, aut imitandis affectibus.
Ergo cum judex in privatis, aut praeco in pu-
blicis dicere de cauſa juſſerit, leniter eſt
conſurgendum: tum in componenda toga,
vel, ſi neceſſe erit, etiam ex integro injicien-
da, duntaxat in judiciis (apud principem
enim et magiſtratus ac tribunalia non licebit)

155. *abeſt.* Turic. Flor. omittunt cum Alm.

156. *auteſt ratio* Ambr. 2. *autem eſt r.* Guelf. cum Goth. et edd. ante Bad. et quidem omiſſo *eſt* poſt *repr.* (Goth. tac. Geſn.); ſed Guelf. utrobique. *a. r. etiam aut* Bad. *repraeſendis eſt ut a mitandis* Turic. *re praeſenti aut imitandis* Camp. *reprehendendis a. i.* Voſſ. 1. 3. *leniter eſt conſurgendum.* Sic Turic. Flor. Camp. (niſi quod hic *leviter*) cum Alm. Vall. Reliqui *eſt* omittunt. *tum imponendo* Guelf. *t. ponenda* Goth. (tac. Geſn.). *dunt. injugus* Turic. *d. innigiis* Flor. *in jugiis* Alm. *et tribunalia* Turic. Flor. Guelf. *libebit*

pro *aſſeveratione* dici, quam et huc inferre cupiebant, vidimus ad 5, 12, 12.

155. *Calidio Cicero.* cf. §. 123.

156. *repraeſentandis — imitandis.* ſuis — alienis. In *repraeſentando* cf. 6, 1, 51.

praeco — juſſerit. vide 6, 4, 7.

in componenda toga. „Itaque probamus apud Plin. „epiſt. 2, 3, 2. antiquam le„ctionem: *Surgit, amicitur, „incipit.*" Geſnerus. *Injiciendam ex integro* interpretor, cum forte delapſa fuit humero. cf. §. 149. 140.

non licebit. „In quibus „ſcilicet ad nutum paratus „aſtat orator, ut ſtatim inci„pere poſſit." Geſnerus. cf. §. 134.

paulum commorandum, ut et amictus sit decentior, et protinus aliquid spatii ad cogitandum.
157 Etiam cum ad judicem nos converterimus, et consultus praetor permiserit dicere, non protinus est erumpendum, sed danda brevis cogitationi mora. Mire enim auditurum dicturi cura delectat, et judex se ipse componit.
158 Hoc praecipit Homerus Ulixis exemplo, *quem stetisse oculis in terram defixis, immotoque sceptro, priusquam illam eloquentiae procellam effunderet*, dicit. In hac cunctatione sunt quaedam non indecentes, ut appellant scenici,

Turic. *paulum commorandum.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *est* inserunt. *et protenus* Alm.

157. *converteremus* Turic. Flor. *consultus praeter permiserit* Turic. Ambr. 2. *consultum praetermiserit* Guelf. *consultus permiserit* Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Alm. et edd. ante Stoer. exceptis Jens. (tac. Gesn.) et Tarv. qui *consultus praetermiserit.* Mox *mora. ira* Turic. Flor. Camp. *delectant* Turic. Flor. *componi* Turic.

158. *imo totoque* Ambr. 2. *in hanc cunctatione* Turic. Ambr. 2. *suspirationem* Turic. Flor. *suspitione* Guelf. *ea diutius* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. *eo di.* Jens. cum edd. posterr. ante Basil. hic *eoque d.* cum Gryph. Gibs. et aliquot Burmanni. *ea diu cujus* Ambr. 2.

et amictus — et protinus. Ingratum sane est, quod ad *aliquid spatii* repetere cogimur *sit*, cum praesertim priore loco sola sit, quam dicunt, copula ad *decentior* pertinens illa, hic aliquam quoque attributi partem expleat. Nec tamen Gallaeum, ante *protinus* inserentem *sit*, probo. Sed quid si post *cogitandum* intercidit *contingat*?

158. *Homerus Ulixis exemplo.* Iliad. 3, 217. seqq.

ut appellant scenici. Suspicor demonstrari, qui praecepta dant actionis scenicae, quales vidimus oratorum actum regentes *artifices* §. 106. Nisi forte rectius intelligun-

morae, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos, simulare conatum, suspiratione sollicitudinem fateri, aut quod quem-
1035 que magis decet: eaque diutius, si judex non-
dum intendet animum. Status sit rectus, ae- 159
qui et diducti paulum pedes, vel procedens minimo momento sinister: genua recta, sic tamen, ut non extendantur. Humeri remissi,

159. *status quid rectum seu sed deducti* Turic. *status quid est rectu seu sed deducti* Flor. *status quid r. ae. e. d.* Camp. *S. si r. ae. e. d.* Rusc. *Status quidem sit r. ae. e. d.* Ald. *rectus aequi et* ipsum inest in istis *rectu seu sed*, cum *seu* corruptum sit e littera S et male continuato *equi*, cujus ultima littera distracta et ipsa et corrupta cum sequenti copula transiit in *sed.* Illud autem *quidem* post *status* non magis probo quam Badius. *pedes vel — sic tamen* omittunt Ambr. 2. Guelf. *momento* omittunt Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Stoer. exc. Ald. et marg. Basil. ac Gryph. *extendam. Humeri* Turic. *dextera* Guelf. *prolatum ultra* Guelf. *spectans quando* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Jens. et edd. posterr. ante Basil.

tur ipsi comoedi et tragoedi. *Rhythmicos* quidem, quos comparare aliquis velit, amoliti sumus 9, 4, 68.

infringere articulos. Rectissime Forcellinus in Lexico huc advocat locum Petronii (cap. 17.) „manibus inter se „usque ad articulorum strepi-„tum contritis", cum praesertim apud eundem mox c. 23. legatur „*infractis* manibus con-„gemuit." Dicas tamen, distensos quoque usque ad strepitum articulorum singulos digitos posse accipi. In *capite mulcendo*, haec nostri verba Gesnerus comparat cum Luciani rhetore orationi praeludente T. 3. p. 13. (Rhetorum praecept.); non quidem incommode, quanquam κρίσις ejus minime probanda. Sed ille ἐπισπασάμενος ὁπόσον ἔτι λοιπὸν τῆς κόμης profecto *caput demulcet.*

159. *procedens — sinister.* cf. §. 135.

Humeri remissi. Non opus esse arbitror emendatione quam tentat Gesnerus: *demissi.* Sed ipse idem inesse vul-

vultus severus, non moestus, nec stupens, nec languidus: brachia a latere modice remota: manus sinistra, qualem supra demonstravi: dextra, cum jam incipiendum erit, paulum prolata ultra sinum gestu quam modestissimo,
160 velut expectans quando incipiendum sit. Vitiosa enim sunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, et quasi improbam facere: tendere confidentia vultum, aut, quo sit magis torvus, superciliis astringere: capillos a fronte contra naturam retroagere, ut sit horror ille terribilis: tum, id quod Graeci frequentissime faciunt, crebro digitorum labiorumque motu commentari, clare excreare, pedem alterum

160. *perfricari* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Voss. 1. 3. *perfricare* Goth. (tac. Gesn.). *improbiorem* Camp. cum Andr. et marg. Colon. *confidentiam volum* Turic. Flor. *confidentiam v.* Guelf. Camp. *capillo* Ambr. 2. *ut si h.* Jens. Tarv. *frequentissime* omittit Guelf. *laborumque motum* Turic. Flor. prius etiam Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *librorumque m.* Guelf. Exc. Santen. *labrorumque m.* Goth. (tac. Gesn.) cum Vall. Voss. 2. Ald. *ridere* pro *clare* prava conjectura Obr. *excreare* omittunt Ambr. 2. Guelf. *pacem — tegure* Turic. Flor. posterius cum Alm.

gato mox suspicatur. In *demittendo* aliquis tamen actus est oratoris; qui cum *remittit* humeros, omnia naturae relinquit. Contrarium est, cum *ad occipitium ducuntur humeri* §. 160.

qualem — demonstravi. §. 142.

160. *lacunaria.* Commodum Passeratius Caprum demonstrat Grammaticum *laquearia*, non *lacunaria*, dici jubentem p. Putsch. 2246. In re ipsa cf. praef. nostr. p. LXXXVIII.

crebro — motu commentari. Elegans χαρακτηρισμὸς demonstrans eum, qui jamjam dicturus astet, inveniendo adhuc intentum et inspicientibus audituris digitorum labiorumque motu quae intra se cogitat manifestantem.

longe proferre, partem togae finiftra tenere, ftare diductum, vel rigidum, vel fupinum, vel incurvum, vel humeris, ut luctaturi folent, ad occipitium ductis. Prooemio fre- 161
quentiffime lenis convenit pronunciatio. Nihil enim eft ad conciliandum gratius verecundia: non tamen femper. Neque enim uno modo dicuntur exordia, ut docui. Plerumque tamen et vox temperata, et geftus modeftus, et fedens humero toga, et laterum lenis in utramque partem motus, eodem fpectantibus oculis, decebit. Narratio magis pro- 162
latam manum, amictum recidentem, geftum diftinctum, vocem fermoni proximam, et tan-
1036 tum acriorem, fonum fimplicem frequentif-

161. *enim eft.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *eft enim.* Mox *Neque* nobiscum pro aliorum *Nec* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cf. 5, 10, 120. *enim modicuntur* Turic. Flor. *omnino in uno modo dicuntur* Guelf. *et genus modeftius* Turic. Flor. (hic tamen tertiam vocem cum vulgata). *et g. m.* Guelf. Camp. Reliqui *ac g. m.* quod minus aptum.

162. *diftinctum* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voff. 1. 3. *voci* Turic. Flor. *et tantum acriorem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Bodl. Alm. Ioann. Voff. 1. (nifi quod *ac* dicitur effe ibi). *ac tamen acriorem* Camp. cum Andr. Nobiscum facit Obr. fed omiffo *et.* Voff. 3. *cantum*

161. *ut docui.* 4, 1, 40 feqq. Quod *plerumque lenem convenire* ait, ibidem eft §. 55. fed eodem fpectat etiam 9, 4, 132.

162. *geftum diftinctum.* Hic qualis fit, maxime apparet §. 35. 47. cf. 4, 2, 36. ubi ipfa quoque pronunciatio *diftinguendo* adhiberi jubetur. Cavetur ergo geftus generalior, qui non ad fingulas fe applicet res et fenfus, cujusque non fint partes manifeftae.

ſime poſtulabit, in his duntaxat, *Q. enim Ligarius, cum eſſet in Africa nulla belli ſuſpicio*, et, *A. Cluentius Habitus pater huiusce.* Aliud in eadem poſcent affectus, vel concitati, *Nubit genero ſocrus;* vel flebiles, *Conſtituitur in foro Laodiceae ſpectaculum acerbum et miſerum toti Aſiae provinciae.*

163 Maxime varia et multiplex actio eſt probationum. Nam et proponere, partiri, interrogare, ſermoni ſunt proxima, et contradictio-

acriorem lepido errore. Reliqui *ac t. apertiorem* ab Jenſ. inde. *Q. enim.* Sic Ambr. 2. (fortaſſe tamen pleno praenomine) Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Voſſ. 2. Vall. Tarv. cf. Erneſt. ad loc. Cic. Reliqui *Q. igitur* et recentiores pleno praenomine. Sed Turic. Flor. *enim* praenomine omiſſo. *in Africa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voſſ. 1. 2. Alm. Jenſ. Tarv. Haec omittunt Loc. Ven. Ruſc. Reliqui *adhuc.* Mox *poſcent* Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jenſ. (tac. et err. Geſn.) Camp. cum edd. ante Gryph. *poſceret* Guelf. Reliqui *poſcunt.* Mox *flevilis* Turic. Flor. *flexibiles* Guelf. *flebilis* Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *conſtituatur* Goth. (tac. Geſn.) *laeudiciae* Flor. *laodiciae* Camp. *laodice* Goth. (tac. Geſn.) Tarv. (hic per AE). *lodiceae* Jenſ. cum edd. ante Ald.

Q. enim Ligarius. Pro Lig. c. 1. *A. Clu.* et *Nubit* pro Clu. c. 5. *Conſtituitur* in Verr. 1, 30.

163. *contradictionem ſumere.* Non equidem cum Geſnero *ſumtam contradictionem* interpretor *repetitam* eam, quae ab adverſario fuerit prolata. *Sumere* in argumentando cum toties ſit *praeſumere*, ſtatuere quod argumentis nondum effectum ſit, accipio et hic *contradictionem* adverſarii *praeſumtam;* cf. 5, 13, 46. *Proponere, partiri* quid eſſet, de induſtria tractavit noſter l. 4. c. 4. 5. In his igitur nihil elatius ſectandum erit, ſed plane loquendum. Ut magnam cum compoſitione affinitatem habet pronunciatio. Cf. ad haec de *ſermone* 9, 4, 131.

nem sumere. Nam ea quoque diversa propositio est. Sed hanc tamen aliquando irridentes, aliquando imitantes pronunciamus.
Argumentatio plerumque agilior, et acrior, et 164
instantior, consentientem orationi postulat etiam gestum, id est, fortem celeritatem. Instandum quibusdam in partibus, et densanda oratio. Egressiones fere et lenes, et dulces, et remissae, *raptus Proserpinae*, *Siciliae de-*

163. *hanc tamen.* Sic Turic. Flor. Omittit pronomen Camp. Reliqui *haec t.* Verba *aliquando irridentes* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Voss. 3. Mox *pronunciatio* pro *pronunciantes. Argumentatio* Turic. Flor. cum Alm.

164. *gestus* Turic. Flor. neuter tamen *consentientes* ante. *postulat enim* Goth. (tac. Gesn.). *celeritatem standum* Turic. *celeritates tantum* Flor. posterius cum Alm. *Celeriter instandum* Obr. prava novandi libidine. *fere et lenes.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui omittunt *et*: cf. modo §. 161. *et vox temp.* Pro *fere, vero* Guelf. *remissae, raptus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Voss. 3. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *ut.* Mox *Neque enim mirum* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph.

Nam ea — propositio est. „Cum contradictionem adver„sarii ipse prior proferes, ni„hil aliud quam *proponis* (ut „hoc praecedenti simile esse „liqueat), quanquam non tua „tu argumenta, sed diversae „partis." Referebat ostendere, in contradictionibus quoque sumendis non esse ultra sermonem pronunciatione tendendum. Mox tamen fatetur, plus scenicae virtutis exigi interdum in *contradictione pronuncianda*, quoniam ea soleat condiri aut irrisione adversarii aut ejusdem imitatione, ad comicam prope festivitatem accedente, nec jam solo sermone transigenda. Ita saltem horum inter se sensuum nexum agnoscere mihi videor.

164. *fortem celeritatem.* Elegans accommodatissimi gestus significatio.

raptus Proserpinae — laus. cf. 4, 3, 13. item 9, 2, 55.

scriptio, Cn. Pompeji laus. Neque enim mirum, minus habere contentionis ea, quae
165 sunt extra quaestionem. Mollior nonnunquam cum reprehensione diversae partis imitatio, *Videbar videre alios intrantes, alios autem exeuntes, quosdam ex vino vacillantes.* Ubi non dissidens a voce permittitur gestus quoque, in utramque partem tenera quaedam, sed intra manus tamen, et sine motu
166 laterum, translatio. Accendendi judicis plu-

neque mirum Turic. Reliqui *n. est m.* nisi quod pro postremo *numerum* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *centuriones aeque sunt* Guelf.

165. *vicino vacillantes* Turic. Flor. *discedens* Jens. Tarv. *gestus quoque, in.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Bad. Reliqui *g. quo fit in* de conjectura Regii. *tenere quaedam* Turic. Flor. *si intra* Turic.

166. *Accendendi judicis.* Sic Goth. (err. Gesn.) cum edd. ante Leid. acc. Gibs. Obr. Roll. Capper. *accedendi judiciis*

Pompejum ornatum in Corneliana apparet etiam loco Q. Ciceronis de Petitione Consulatus c. 13.

165. *cum reprehensione — imitatio.* Locum ex Galliana vidimus jam 8, 3, 66. Videtur autem hic quoque aliqua nostro obrepsisse oblivio, ut Gallium, cujus temulentia notatur, adversarium Ciceronis nunc quidem acciperet. Neque enim pro Gallio orasse Ciceronem ignorare potuit. *Diversae partis* genitivus referendus ad *imitatio*, non ad *reprehensione;* et recte se habent haec, etsi illa et *imitatio* et *reprehensio* non in *diversam partem*, sed in clientem ipsum diriguntur. Nec major error, quam qui erat in loco Rullianae 8, 4, 28.

gestus quoque, in utramque — translatio. Quod subjicitur illi *gestui*, mera est appositio, ipsum describens illa. Nove tamen hic dicitur *tenera — translatio*, pro *moderata, levi.*

166. *Accendendi judicis — gradus.* Modo totum hoc ad

1037 res sunt gradus. Summus ille, et quo nullus
est in oratore acutior: *Suscepto bello, Caesar,*
gesto jam etiam ex parte magna. Praedixit
enim, *Quantum potero voce contendam, ut*
populus hoc Romanus exaudiat. Paulum in-
ferior, et habens aliquid jam jucunditatis,
Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharsa- 1
lica gladius agebat? Plenius adhuc et len- 167
tius, ideoque dulcius, *In coetu vero populi*

Turic. Flor. *accedendi judices* Guelf. *accedendi judicis* Camp. Reliqui *accendendi judices* fortasse e sphalmate Leidensis. *pluris s. gaudiis* Turic. primum et Flor. *ex oratore auctior* Turic. Flor. *gesto etiam,* omisso *jam,* Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum ipsis Cic. libris; transponit Jens. (tac. Gesn.) *g. etiam jam ex.* cum edd. ante Basil.
populus hoc. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. et libris Cic. *p. hic* Camp. *p. haec* reliqui. *jam jucunditatis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) cum Goth. et edd. posterr. ante Ald. qui cum reliquis *etiam j.* de Regii conjectura; sed Camp. ipse hoc videtur dare. *acie pars alia gladius* Flor.

167. *coetu* omittunt Turic. Flor. *trahendenque cum v.* Turic. *trahendoque t. v.* Camp. Mox autem ante *fauces* omittunt *sunt* Turic. Flor. Quid faciam illo *tum,* plane non re-

solam pronunciationem astrinxeris, non erit quod mireris, tam lentam, qualis est in protinus sequentibus exemplis, orationem appellari *summum accendendi judicis gradum.* Intendenda enim voce unice hic res geritur, quae sane facit ad affectum audientibus movendum. Ejus autem acerrimam speciem ostendit esse in loco Ligarianae priore.

Suscepto — magna. Cic. pro Lig. c. 3. item mox *Quid enim tuus* eodem cap. *In coetu vero* Philipp. 2, 25. *Vos Alb.* pro Milo. 31. *Saxa atque solit.* pro Arch. 8.

167. *ideoque dulcius.* Nihil sane dulcedinis inest ipsi, qui demonstratur, sensui: sed sola spectatur vox, quae cum ab illo acutissimi soni fastigio descendit, lenior fit natura et

Romani negotium publicum gerens. Producenda omnia, trahendaeque tum vocales, aperiendaeque ſunt fauces. Pleniore tamen haec canali fluunt, *Vos, Albani tumuli atque luci*. Jam cantici quiddam habent, ſenſimque reſupina ſunt: *Saxa atque ſolitudines voci reſpon-*
168 *dent.* Tales ſunt illae inclinationes vocis, quas invicem Demoſthenes atque Aeſchines expro-

perio, quare incidi in mutationem, ut ſcriberetur *trahendaeque ſunt v. aperiendaeque fauces.* Niſi forte hauſtum aliquid credis, ut fuerit *cum* — *tum* — [Mihi *tum* reſpicere videtur illud ipſum de lenta et dulci pronunciatione praeceptum, „cum tali actioni locus eſt." BUTTM.] *Jam cantici.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Obr. (qui et mox *habentia,* male). *Nam c.* reliqui. *ſenſumque reſpina ſunt* Turic. *ſenſumque reſpinant* Flor. Ex hoc malim efficere: *ſenſimque reſupinantur.*

168. *voci reſpondent* — *inclinationes.* Omittunt Turic. Flor. ſolito propter homoeoarcton errore. *utramque* Turic. Flor.

jucundior. cf. 178. *jucundior* — *acrior.* Pertinet enim haec ratio eo, quod modo notabam, nihil horum eſſe ipſis ſententiis cenſendum, quae nec dulces nec acutae eſſe judicantur, verum accommodatam ſingulis vocem habere acrimoniam, jucunditatem, lentitudinem, pleniorem canalem, denique canticum; quorum nihil non inſervit *accendendis* i. affectu imbuendis *judicibus.*

trahendaeque tum vocales. vide not. crit.

Pleniore — *canali.* „Metaphora eſt ducta a *tubis* et „*canalibus aquaeductuum.* Ita „enim tranſtulit ad *arteriam* „*tracheam,* quae *canalis* eſt „vocis". Pſeudo-Turnebus. cf. 7, 2, 51.

ſenſimque reſupina ſunt. vide not. crit.

168. *Demoſthenes atque Aeſchines.* „V. G. Ille huic pro „Coro. c. 90." (p. Rſk. 322. 5) „Ἐπάρας τὴν φωνὴν καὶ γεγηθὼς καὶ λαρυγγίζων. Hic vero „δάκρυα et τόνον τῆς φωνῆς illi „objicit c. 72 et ſq." (contra Ctes. p. Rsk. 602.). „Jusjurandum per *Marathonis* — *propugnatores* eſt c. 60. pro Co-

brant, non ideo improbandae; cum enim uterque alteri objiciat, palam est utrumque fecisse. Nam neque ille per Marathonis et Plataearum et Salaminis propugnatores recto sono juravit, nec ille Thebas sermone deflevit. Est his diversa vox, et paene extra or- 169
ganum, cui Graeci nomen *amaritudinis* dederunt, super modum ac paene naturam vo-

169. *et his diversa* Turic. Flor. *et est h. d.* Camp. *super modum.* Sic Turic. Ambr. 2. *supra m.* reliqui. cf. 9, 3, 46. 8, 4, 6. *exercere modum* Turic. Flor. cum Alm. *qui comp.* Turic. Flor.

„rona" (p. Rsk. 297. 11.) „vid. 9, 2, 62. 12, 10, 24. „Lamentatio autem Aeschinis „de Thebis c. 49. contra Cte- „siphontem" (p. Rsk. 544.) „Νομίσατε ὁρᾷν ἀλισκομένην τὴν „πόλιν, τειχῶν κατασκαφὰς, ἐμ- „πρήσεις οἰκιῶν etc." Gesnerus.

neque ille — nec ille. In duplici *ille* cf. 2, 8, 11. *rectum sonum* et *sermonem* conjungi eidemque rei significandae adhiberi apparet, velut modo §. 162. *vocem sermoni proximam — sonum simplicem,* cui opponitur *flexus vocis* (§. 170.) et *plasma,* sed tale quod reprehensione vulgo huic vocabulo haerente careat: cf. de *plasmate* 1, 8, 2.

169. *extra organum.* cf. §. 40.

Graeci nomen amaritudinis. Hoc nominis usurpatum videtur Graecis artificibus vocem et pronunciationem formantibus, quorum quidem libri aetatem non tulerunt. Neque enim adhuc quisquam potuit πικρίας in voce usum demonstrare apud Graecos scriptores, et quam Pseudo-Turnebus ille, velut satis cognitam, memorat πικροφωνίαν, frustra quaerimus. Res ipsa tamen, quae significetur, facile agnoscitur; cum praesertim *acerba* eadem vox appelletur, quae denominatio est §. 52. quoque. Hinc Ernestus in technologia Graeca p. 265. rectissime definit, „esse vocem *acerbam* i. *amaram*, cum quis „indignatione vel alio affectu „abreptus ita faucium et vo- „cis veluti terminos excedat, „ut sonus oriatur absonus, „pueriliter clamosus, atque „exilitate sua pessime aures „afficiens." Idem in techn.

cis humanae acerba: *Quin compescitis vocem istam, indicem stultitiae, testem paucitatis?* Sed id, quod excedere modum dixi, in illa
170 parte prima est, *Quin compescitis.* Epilogus, si enumerationem rerum habet, desiderat quandam concisorum continuationem; si ad concitandos judices est accommodatus, aliquid 108
ex iis, quae supra dixi; si placandos, incli-

170. *concisiorum* Ambr. 2. cum Bern. *concissiorem* Voss. 1. 3. Hic vocem omittit Camp. et mox inserit post *dixi,* omissis *si placandos*, quae deinde reponuntur inter *quandam* et *lenitatem*, omni sententia obruta. *ex is* Turic. Ambr. 2. *ex his* Camp. Goth. (tac. Gesn.). *dixi plagatos* Turic. Flor. *placatos* ex Alm. affertur. *quandam si lenitatem* Turic. Flor. cum Alm. *lenitatem misericordia* Ambr. 2. Guelf. *flexus* Turic. Flor. *flexibilem* Guelf., Camp. *quae praecipue* Turic. Flor. *quia pr.* Guelf. *quoque est* Turic. Flor. *videbas* Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. *etiam morbos* Flor.

Latina p. 5. valde huc facientem demonstrat Valerii Maximi locum 8, 7. extern. 1. „(Demosthenes) propter nimiam exilitatem *acerbam* auditu vocem suam exercitatione continua ad *maturum* „et gratum auribus sonum „perduxit."

Quin compescitis. Cic. pro Rabir. perd. c. 6. ubi sane *continetis* legitur, sed in nostro quidem scriptore MSS. ad unum omnes dant nostrum, quibus accedit Barberinus Garatonio memoratus ad loc. Cic.

170. *concisorum continuationem.* Brevia illa *concisa* (qua voce utitur et 10, 7, 10. cum plerumque appellentur *incisa,* velut 9, 4, 2. 22. 44 et passim, quanquam decimo libro adjectivi magis est usu, hic substantivi) celeri pronunciatione sunt continuanda, ut velocem, quae audienti praestatur, rerum ἀνακεφαλαίωσιν cito peragant. cf. 6, 1, 1. seqq.

quae supra dixi. cf. §. 166. 169. fortasse et 162.

si placandos — commovendos. Rarior est haec repetendae ante accusativos praepositionis omissio. Quam si contra libros inserere tentes, non congruere sentias ante vocem *misericordia.* Quae ipsa nostro etiam haud dubia causa fuit, cur insolentiorem juncturam admitteret.

natam quandam lenitatem; si misericordia commovendos, flexum vocis, et flebilem suavitatem, qua praecipue franguntur animi, quaeque est maxime naturalis. Nam etiam orbos viduasque videas in ipsis funeribus canoro quodam modo proclamantes. Hic et- 171
iam fusca illa vox, qualem Cicero fuisse in Antonio dicit, mire faciet: habet enim in se, quod imitamur. Duplex est tamen miseratio; altera cum invidia, qualis modo dicta de damnatione Philodami: altera cum deprecatione demissior. Quare, etiamsi est in illis 172
quoque cantus obscurior, *In coetu vero po-*

171. *dicit.* Omittit Camp. *faciet.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (quanquam in hoc ob defectum versus desinentis *ci* omittitur) cum Goth Jens. et edd. posterr. ante Gryph. Reliqui *facit*, unde recedentem Camp. non notavi. *imitamur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. (quanquam hic *imiramur*) cum Alm. Voss. 2. Jens. Tarv. *miratur* Goth. *imitemur* reliqui. *dicta* omittit Camp. *dampnatione Philolam* Turic. *dimissior* Flor. Camp.

171. *Hic — faciet.* Probabiliter Francius reponit *Huc* pro *hic.* cf. 4, 2, 55. Nisi tamen propria est locutio *mire facere in aliqua re* pro: *praeclarum esse*, *et multam virtutem exerere*, quale est, quod sequitur §. 175. *mire facit in peroratione — confessio.* Et fuit observata haec *faciendi* potestas, quasi remediorum proficientium propria, de qua agit Burm. ad nostri Decl. 8, 4. p. 169. nec praetermittunt Lexica.

habet — quod imitamur. Eum ipsum affectum, quem fingendo imitamur, praestat fusca illa vox, qualem in Antonio fuisse narrat Cicero Bruto c. 38. ubi, quantopere miserationi movendae profuerit illa, idem testatur.

modo dicta. §. 162.

172. *In coetu* et *Vos Albani*, vid. §. 167. Est autem

puli Romani; non enim haec rixantis modo dixit: et, *Vos, Albani tumuli;* neque enim, quasi inclamaret, aut testaretur, locutus est: tamen infinito magis illa flexa et circumducta sunt, *Me miserum, me infelicem.* et, *Quid respondebo liberis meis?* et, *Revocare tu me in patriam potuisti, Milo, per hos; ego te in eadem patria per eosdem retinere non potero?* Et cum bona C. Rabirii uno sestertio addicit,
173 *O meum miserum acerbumque praeconium.* Illa quoque mire facit in peroratione velut deficientis dolore et fatigatione confessio: ut pro eodem Milone, *Sed finis sit: neque enim prae lacrimis jam loqui possum.* Quae similem ver-

172. *pr. non enim quasi inclamare et aut* Turic. Flor. cum Alm. omissis interjectis ex homoeoteleuto, quare suspiceris, iterum quoque pro *neque enim* fuisse *non enim*, quod anaphorae commendatione sane blanditur. *quas inclamaret* Ambr. 2. Guelf. *detestaretur* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *quidquid respondebo* Ambr. 2. cum Bern. An fuit *Quid? quid r.* Mox *adjicit* Guelf. Camp. cum Jens. Tarv. *adicit* Goth. (tac. Gesn.) *miserum non acerbumque* Turic. Flor.

173. *misere facit* Turic. Flor. Camp. *dolore* Ambr. 2. *et pro eodem* Camp. *praeclarimis* Flor.

observatio per se acuta et judicii plenissima, illa quamvis invidiosa in Antonium et Clodium nequaquam increpantis modo fuisse pronunciata a Cicerone; et mirifica eloquendi concinnitas in hisce: *non rixantis modo dixit, non, quasi inclamaret aut testaretur, locutus est.*

infinito magis. cf. §. 4. Loca mox sunt Milonianae c. 37. et 38. extr. Pro C. Rabirio Post. c. 17. Nec dubito, quin recte Bentlejus ad Horat. Sat. 1, 4, 14. ex ipso Cicerone reponi jubeat *nummo* pro *uno*. Librorum tamen meorum nullus recedit a vulgata.

bis habere debent etiam pronunciationem.
Possunt videri alia quoque hujus partis atque 174
officii, *reos excitare*, *pueros attollere*, *propinquos producere*, *vestes laniare*: sed suo loco dicta sunt. Et quia in partibus causae talis est varietas, satis apparet, accommodandam sententiis ipsis pronunciationem, sicut ostendimus. Sed verbis quoque, quod novissime dixeram, non semper, sed aliquando.
1039 An non haec, *misellus* et *pauperculus*, sum- 175
missa atque contracta; *fortis* et *vehemens* et *latro*, erecta et concitata voce dicendum est?

174. *alii quoque* Turic. Flor. *causae talis est.* Sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Bad. *parte talis est* Turic. Flor. cum Alm. profecto, qui hic turbare narratur. *causa et aliis e.* Ambr. 2. *causae et aliis* Guelf. cum edd. ante Ald. *causae etiam aliis e.* reliqui, sine sensu manifesto. *si verbis* Turic. Flor. Camp.

175. *At non* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. cum Voss. 2. Vall. Bern. *et pauperculus* omittunt Turic. Flor. *vehemens elatio* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Ald. *dicendum est* pro *dicenda sunt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. Hoc igitur in tanto consensu verum, eique in praecedentibus *hoc* pro *haec* aptandum judico. Cf. nos ad 1, 11, 13. 2, 17, 30. (Vid. Addenda.)

174. *suo loco dicta.* Supra 6, 1, 30.

quia — talis est varietas. „Eo quod pro quaque causae „parte varianda est pronunciatio, apparet protinus sententiis quoque singulis eandem esse accommodandam; „quod ipsum tot exemplis „proferendis ostendimus." Neque enim haec partes causae agendi differentia demonstrari potuit nisi sententiis ex quaque earum promendis. Respicit autem suam divisionem §. 153.

175. *haec — dicenda sunt.* Vid. not. crit.

Accedit enim vis et proprietas rebus tali astipulatione: quae nisi assit, aliud vox, aliud
176 animus ostendat. Quid? quod eadem verba mutata pronunciatione indicant, affirmant, exprobrant, negant, mirantur, indignantur, interrogant, irrident, elevant? Aliter enim dicitur, *Tu mihi quodcunque hoc regni;* et, *Cantando tu illum?* et, *Tune ille Aeneas?* et, *Meque timoris Argue tu, Drancè.* Et, ne morer, intra se quisque vel hoc, vel aliud, quod volet, per omnes affectus verset: verum esse,
177 quod dicimus, sciet. Unum jam his adjiciendum est, cum praecipue in actione spectetur

176. *negant.* Omittit Camp. *mihi quod cuique eo regni* Turic. Flor. *cantando tullium* Turic. *done ille* Turic. Flor. *Aeneas sed sequem timoris argutiis tu dranie* Turic. Flor. *argue* omittit Guelf. *drances* Camp. *Et nemo rerum intra quisque* Turic. Flor. *Et nemo rerum i. s. q.* Ambr. 2. cum Bern. *Et nemo rerum inter s. q.* Guelf. *Et ne moremur i. s. q.* Voss. 3. *ho vel* Ambr. 2. *homo vel* Guelf. *per omnis* Flor. Ambr. 2.

nisi assit — ostendat. Conjunctivus in posteriore verbo plane potentialis est: δείξειεν ἄν. Quare alienissima Francii conjectura *ostentat;* nec attendenda Camp. scriptura *ostendit,* fortasse et ipsa a corrigente profecta: cf. 5, 12, 20. ubi alia ratio.

176. *eadem verba mutata pronunciatione.* Hoc commode docet exemplo pronominis secundae personae in locis Virgilianis Aen. 1, 78. Ecl. 3, 25. Aen. 1, 617. 11, 383. Cum tamen ternis ter differentiis rem distinguat (cf. per paria euntem §. 87.), miror, plus tribus, minus novem, exemplis defungi nostrum. Nunc nihil in Virgilianis hisce agnosco, nisi admirationem et contemtum, tam recta oratione quam per interrogationem significata.

decor, ſaepe aliud alios decere. Eſt enim latens quaedam in hoc ratio, et inenarrabilis: et ut vere hoc dictum eſt, *caput eſſe, decere quod facias;* ita id neque ſine arte eſſe, neque totum arte tradi poteſt. In quibusdam 178
virtutes non habent gratiam, in quibusdam vitia ipſa delectant. Maximos actores comoediarum, Demetrium et Stratoclea, placere diverſis virtutibus vidimus. Sed illud minus mirum, quod alter deos, et juvenes, et bonos patres, ſervosque, et matronas, et graves anus

177. *decor.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *decorum* reliqui, niſi quod *deorum* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. quod inveniebat Regius. *alios decedere* Turic. Flor. *eſſe, decere.* Sic Turic. (niſi quod *capud* modo, et *decedere*) Flor. Camp. cum Alm. *artis* inſerunt reliqui. Sed *qui* poſt *quod* addit male Camp. *iſta id* Turic. Flor. *id ita* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Ald.

178. *delectatur* Turic. Modo *in quibus vitia* Floril. Santen. per errorem. *auctores* Camp. cum Jenſ. Tarv.

Stratoclea. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (quorum duo poſtremi omittunt *et*) cum Goth. Voſſ. 1. 2. 3. Bodl. Andr. *Stratoclem* reliqui. cf. 4, 1, 77. item 12, 10, 24. *vidiſſemus* Turic. Flor. Quid lateat, non exputo; niſi forte turbatum fuit male continuando *vidi ſed illud minus.* Goth. *videmus*, cui obſtat mox *erat.* Ambr. 2. *illum minus.* Turic. Flor. *melius ſet enim.* Guelf. *m. ſit e.* Voſſ. 1. 3. *m. ſit e.* Goth. *m. ſiunt e.* Camp. *m. ſunt e.*

177. *decor.* cf. 11, 1, 41. *caput eſſe, decere.* vide Cic. de Or. 1, 29. Mox quod *poteſt* Geſnerus mutandum cenſet infinitivo *poſſe*, non perſuadet mihi. Opponuntur haec *verum eſt caput eſſe decere* et *nequit ſine arte eſſe aut totum arte tradi.* Id ipſum apparet poſitu adverbii *ut*, quod in Geſneri ratione inter *eſt* et *caput* demum poni debebat.

178. *Demetrium et Stratoclea.* De his quidem actoribus ſcenicis nihil praeterea comperi.

optime, alter acres senes, callidos servos, parasitos, lenones, et omnia agitatiora melius. Fuit enim natura diversa. Nam vox quoque 104
179 Demetrii jucundior, illius acrior erat. Annotandae magis proprietates, quae transferri non poterant, manus jactare, et dulces exclamationes theatri causa producere, et ingrediendo ventum concipere veste, et nonnunquam dextro latere facere gestus: quod neminem alium praeter Demetrium decuit; nam-

179. *adnotandae memoriae magis* Turic. Flor. (ex hoc quidem *memorae*, et mox *proprietatis*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Facilius sane fuit vocem molestissimam ejicere quam emendare; sed ipse bonam copiam ejurare cogor. Id quidem apparet, adjecto aliquo apposito ad *proprietates* longe melius procedere, quod subjungitur iisdem, *quae transferri non poterant.* Indicabantur itaque *proprietates*, quae nullo negotio videbantur cum alio communicari; ut eo mirabilius esset, eas ipsas a Demetrio ad Stratoclea non potuisse transferri, nec vicissim. [Quid si *mimicae?* h. e. quae non in hominis cujusque natura, sed in histrionis arte sitae erant; ita ut ab altero in alterum imitando viderentur posse transferri. Buttm.] *theatri eam pr.* Jens. cum edd. po-

179. *Annotandae magis.* cf. not. crit.

et dulces — producere. Hic quoque nihil aliud agnosco nisi *plasma* (cf. §. 168.), quod non quidem *proferatur* modo, sed *producatur* i. diutius continuetur ac trahatur, et quidem *theatri*, i. spectatorum (cf. 1, 2, 9.), *causa*, iis ut placeat actor. Ita mox aliquid *populo datur*, eo tamen, ni fallor, discrimine, ut prius honestiores etiam complectatur, alterum ad *summam* magis *caveam* spectet. cf. 2, 12, 10.

ventum concipere veste. Ponunt illustrandi causa locum Ovidianum Art. 3, 301. *Haec movet arte latus tunicisque fluentibus auras Excipit, extensos fertque superba pedes.*

dextro latere facere gestus. Hoc illud ipsum esse censeo, de quo agit §. 74. *id ostendere maxime latus.*

alium praeter Demetrium. cf. not. crit.

que in haec omnia statura et mira specie ad-
juvabatur. Illum cursus, et agilitas, et vel 180
parum conveniens personae risus (quem non
ignarus rationis populo dabat), et contracta
etiam cervicula. Quidquid horum alter fe-
cisset, foedissimum videretur. Quare norit
se quisque, nec tantum ex communibus prae-
ceptis, sed etiam ex natura sua capiat consi-
lium formandae actionis. Neque illud tamen 181
est nefas, ut aliquem vel omnia vel plurima
deceant. Hujus quoque loci clausula sit ea-
dem, necesse est, quae ceterorum est, regnare

sterr. ante Ald. *producere ut in egrediendo* Turic. *p. ut ingrediendo* Flor. Camp. *p. et in ingr.* Alm. *dextra latere* Jens. Tarv. *alium Demetrium* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. *a. quam D.* Camp. *a. nisi D.* Voss. 1. 3. Suspicor fuisse *alium ut D.* *omnia quasi statura* Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *o. quali st.* Alm. Frustra quaero, quid lateat. *spatiae adjuuitur* Turic. Flor. *s. admirabatur* Goth.

180. *cursusus* Ambr. 2. *personae reus* Turic. Flor. *contractata* Camp. *cervicalia* Camp. cum Goth.

181. *clausulae eadem* Turic. *clausae eadem* Flor. *clausula eadem* Alm. *certorum est* Turic. Flor. *non enim* omittunt Turic. Flor. *neque* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *prosequemur* Camp. *temporibus affectionibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *temporibus affectationibus* Jens. cum edd. posterr. ante Ald. qui *affectibus* cum Bad. qui hoc et in Vall. esse narrat; mire, quoniam Goth. Voss. 2. nostrum. *effictionibus* Basil. Gryph. de conjectura Regii. *moleste putemur* Turic. cum Alm.

180. *vel parum — risus.* Hic igitur fuerit ad aures accidens spectatorum, movensque alterum sibi respondentem ipsorum. Sed dubitari potest, an recte legamus *risum*, nulla tamen alia voce magnopere se commendante. cf. not. crit. *rationis* interpretare: *rectae r.*

181. *nefas.* cf. 10, 2, 5.

maxime modum. Non enim comoedum esse, sed oratorem volo. Quare neque in gestu persequemur omnes argutias, nec in loquendo distinctionibus, temporibus, affectionibus
182 moleste utemur. Ut si sit in scena dicendum,

Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem,
Cum arcessor ultro? an potius ita me comparem,
Non perpeti meretricum contumelias?

Hic enim dubitationis moras, vocis flexus, varias manus, diversos nutus actor adhibebit. Aliud oratio sapit, nec vult nimium esse condita. Actione enim constat, non imitatione.
183 Quare non immerito reprehenditur pronun- 104

182. *num eam* Camp. *arces ultro* Turic. Flor. *Hice dubitatione moris* Turic. Flor. *H. e. dubitationes m.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. Jens. (tac. Gesn., nisi quod posterior cum Tarv. inserit *est* post *enim*) Tarv. Ald. *H. e. dubitatione moris* Camp. *H. e. dubitatione moras* Locat. cum Alm. (ut fertur) et edd. ante Ald. de Regii conjectura. Nostra est a Badio rectissime emendante. *varia manus* Turic. Flor. *diversos natus* Turic. *d. actus* Camp. *d. tutius* Voss. 1. *orator sapit* Guelf. Exc. Santen. *vult minimum* Turic. Flor. Camp.

183. *aeque re non* Turic. *equare non* Ambr. 2.

pron. et vultuosa. Sic Turic. Flor. *et* omittunt reliqui.

distinctionibus, temporibus, affectionibus. Lucem accipiunt duo priora §§. 35—40. Postremum sanum esse nequit, nec quidquam melius reperio Regiana emendatione, suadentis *effictionibus*; cf. §. 89. 152. 174. 175.

moleste, „nimia et odiosa „diligentia." Usum adverbii copiose illustrat, nostro quoque adhibito loco, Vulpius ad Catull. 42, 8. p. 140. cf. mox §. 183. et in re ipsa 1, 11, 3.

183. *pronunciatio — vultuosa.* Gesnerus eodem voca-

ciatio et vultuosa, et gesticulationibus molesta, et vocis mutationibus resultans. Nec inutiliter ex Graecis veteres transtulerunt, quod ab iis sumtum Laenas Popilius posuit, esse *hanc inotiosam actionem*. Optime igitur 184
idem, qui omnia, Cicero praeceperat, quae

cf. §. 164. *moleste et* Ambr. 2. cum Voss. 1. *molesta.*—*mutationibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *et Graecis veteris* Turic. Flor. *et graeca v.* Camp. *ab iis.* Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ab is* Ambr. 2. *a bonis* Guelf. *a nobis* marg. Basil. *ab his* reliqui, (cf. §. 134.). *Lenax* Goth. (tac. Gesn.) Nos nomen per diphthongum scribimus, hic quidem sine auctoritate libb. Sed ita Turic. et 3, 1, 21.

hanc mocosam Flor. Ambr. 2. cum Bern. (cf. Salm. ad Treb. Pollionis Gallien. c. 8. p. 208, nihil agens et quantumvis erudite ineptiens non solum nostro sed et Ciceroni ad Att. 1, 13. obtrudenda voce inaudita, revictus idem ab J. Fr. Gronovio ad Sen. Nat. Quaest. 1, 1.) *h. vitiosam* Guelf. *h. invitiosam* Goth. *h. injocosam* Voss. 1. 3. *h. in ociosam* Camp. *h. mucosam* Tarv. cum Andreana. *actione* Camp.

bulo utentem demonstrat Ciceronem Orat. c. 18. Similia sunt ipsius quoque Ciceronis *actuosus* et sequiorum *gestuosus*.

veteres transtulerunt. Demonstrantur ii, quos cognovimus §. 106. Cave autem *transtulerunt* accipias de vocabulo in latinum converso, cui non congruit quod „ex *Graecis*“ dicitur, non „ex *Graeco*.“ Nec, si hoc spectasset Qu., integram locutionem subjecisset: *esse hanc.* A *veteribus* igitur hoc sumsit ipse recentiorum unus praeceptorum *Laenas*, de quo cf. 10, 7, 32.

inotiosam actionem. Nec latinam, id quod sane non mirum, nec Graecum huic respondens vocabulum demonstrare adhuc habuerunt VV. DD. nisi quod aptissime Gesnerus confert Lucian. Philopatr. c. 25. p. 614. τὴν πολυάσχολον μαθηματικὴν i. astrologiam. Nec igitur dubitare licet, quin ἄσχολον ὑπόκρισιν dixerint Graeci rhetores, etsi nondum nobis quidem animadversi. Talis pronunciatio fuerit *satagentium*, non *agentium*. cf. §. 126.

supra ex oratore posui: quibus similia in Bruto de M. Antonio dicit. Sed jam recepta est actio paulo agitatior, et exigitur, et quibusdam partibus convenit: ita tamen temperanda, ne, dum actoris captamus elegantiam, perdamus viri boni et gravis auctoritatem.

184. *qua supra* Turic. *M. Antonio.* Sic Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. exc. Tarv. Plenum reliqui praenomen, si fides in talibus conferentium diligentiae. *sed etiam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. qui *recepta et* pro *r. est* dare narratur. *paulo etiam agitatior* Obr. sed *paulo* ipsum omittit Guelf. *et exigeritur* Turic. Flor. *et exiguitur* Ambr. 2. *etiam e.* Jens. Tarv. *et jam e.* Locat. cum edd. posterr. ante Bad. acc. Basil. *etiam et e.* Bad. Gryph. Quid in verbo productius lateat eo, quod vulgo legimus, non exputo; sed est salebrarum aliquantum in istis *et exigitur, et — convenit.* Jensoniana quidem scriptura paulo tersior, prae qua tamen malim: *quae et exigitur et — convenit.* Qui *exigant* sunt et judices et auditoria. *necdum aetori ris c. actoris elegentiam* Turic. Flor. summa vitii paritate, quanquam in Turic. *actori* in fine versus et inde natus error.

184. *supra ex oratore.* „Respicit puto §. 122. In Bruto „de M. Antonio c. 38. *Ge-„stus erat non verba exprimens, „sed cum sententiis congruens: „manus, humeri, latera, supplo-„sio pedis, status, incessus, „omnisque motus, cum verbis „sententiisque consentiens.*" Gesnerus.

et exigitur. cf. not. crit.

viri boni — auctoritatem. Latens et gratus ad ea quae continuo tractanda sunt transitus.

ARGUMENTUM LIBRI XII.

Pro. Gravitas argumenti. — Oratorem esse debere virum bonum Cap. 1. — 3. malum ne posse quidem oratorem fieri, cum idem careat sapientia; — 7. mente libera; — 10. ipsorum, quae tractet, scientia; — 18. fide. — 22. Quid respondendum iis, qui Demosthenem et Ciceronem tanquam malos viros objiciant. — 32. malos destitui eo, quod in quacunque re optimum sit et efficacissimum. — 35. malas tamen etiam artes rhetori tractandas esse, ut noscantur. — 45. fieri item posse, ut contra veritatem agat vir bonus, malasque causas defend. . — Cap. 2. Mores oratori excolendi. — 3. naturam ad virtutem non sufficere. — 10. philosophiae opera danda, — 14. dialecticae; — 19. ethicae; — 23. physicae. — 31. oratorem nulli se addicere sectae debere, sed optima quaeque exercitatione et studio complecti. — Cap. 3. Jus civile noscendum. — Cap. 4. Exemplorum copia paranda. — Cap. 5. Plurimum valere animi, et quibus data sit, corporis praestantiam. — Cap. 6. Qua aetate initium agendi faciendum. — C. 7. — 7. Quales causae potissimum suscipiendae. — 12. An gratis agendum. — C. 8. Summam in discenda causa diligentiam esse ponendam, litigatorem saepius audiendum, instrumenta inspicienda. — C. 9. — 7. Nimia laudis cupido reprehenditur. — 13. Male dicentiam nocere fere et causae et actori. — 21. Quaenam scripto sint praeparanda et quomodo improvisis occurrendum. — C. 10. De genere dicendi. — 10. plurimum differre genera exemplo docetur pictorum et sculptorum. — 12. Recensentur Oratores Latini — 15.

Ciceronis laus et defensio. — 19. *Divisio inter Atticos, Asianos, Rhodios.* — 26. *Demonstratur vera Atticorum virtus, contra affectatores ejus.* — 35. *Latinos elocutione tantum a Graecis vinci; quod linguae inopia fieri in elementis maxime et accentu docetur.* — 39. *huic incommodo sententiis et luminibus medendum.* — 48. *refelluntur qui omnem ornatum repudiant.* — 57. *An discrimen servandum in agendo et in scribendo.* — 65. *Alia divisio inter subtile, grande et floridum genus.* — 72. *his multa interjacere mixta.* — 72. *usum esse omnium.* — 76. *longe diversum esse corruptum licentiosumque genus.* — 80. *bona illa facilia etiam fieri studio: sed modum servandum esse in omnibus.* — C. 11. — 7. *Finem orandi faciendum esse antequam annis deficias.* — *Peroratio operis.* — 13. *non magnam nimis et arduam esse tot artium conjunctionem.* — 20. *tempus, modo recte utaris, non deficere.* — 30. *quid praestari possit, exemplis virorum illustrium docetur; et modicae quoque eloquentiae uberrimos fructus esse monetur.* — 31. *Conclusio.*

M. FABII QUINTILIANI

DE

ORATORIA INSTITUTIONE

LIBER DUODECIMUS.

PROOEMIUM.

1042 Ventum eſt ad partem operis deſtinati longe graviſſimam. Cujus equidem onus ſi tantum opinione prima concipere potuiſſem, quanto me premi ferens ſentio, maturius conſuluiſſem vires meas. Sed initio pudor omittendi, quae promiſeram, tenuit: mox, quanquam per ſingulas prope partes labor creſceret, ne perderem, quae jam effecta erant, per omnes dif-

onus ſit ſi Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voſſ. 1, 3. Modo *quidem* Camp. *quanto premi ferens* Turic. Flor. *q. m. prime ſ.* Voſſ. 1. 3. An *q. p. me ſ.?* Pro *quanto* Guelf. *quantum*, Camp. *quam nunc.* Mox *omittendo* Turic. Flor. *praemiſeram* Camp. *quoque partes* Guelf. cum Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. *libor* Flor. *me ſuſtentavit* Turic. Flor. cum Alm. *menſus temptavi* Guelf.

1. *pudor omittendi.* cf. *verecundiam negandi* Bro. 1, 3. 3, 5, 15. Sed hic *pudet ipſum*, illic *verecundatur* aliorum cauſa.

2 ficultates animo me ſuſtentavi. *Quare nunc quoque, licet major quam unquam moles premat, tamen proſpicienti finem mihi conſtitutum eſt vel deficere potius, quam deſperare. Fefellit autem, quod initium a parvis ceperamus. Mox velut aura ſollicitante provecti 1045 longius, dum tamen nota illa, et plerisque artium ſcriptoribus tractata praecipimus: nec adhuc a litore procul videbamur, et multos circa velut iisdem ſe ventis credere auſos ha-
3 bebamus. Jam cum eloquendi rationem noviſſime repertam, pauciſſimisque tentatam ingreſſi ſumus: rarus, qui tam procul a portu receſſiſſet, reperiebatur. Poſtquam vero no-

2. *majori — mole premar* Camp. (niſi quod hic *primar*) cum edd. ante Stoer. acc. Gibſ. qui et Bodl. teſtem adjungit. Noſtri noſtram (quanquam *molet* Flor.), commendatam ipſa varietate, cum modo *quanto me premi* praeceſſerit. *vim quam* pro *unquam* Ambr. 2. *efficere potius* Voſſ. 1. *ſperare* Guelf. *initium aparuiſſe* Flor. *ſollicitanti* Turic. Flor. *dum tamen.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. *d. tantum* reliqui. *plerisque parcium* Flor. *velut iisdem* omittunt Turic. Flor. Camp. *auros habemus* Turic. *aurds habemus* Flor.

3. *pauciſſimos quae* Turic. Guelf. Pro *Jam — tentatam* Goth. nil niſi *tam.* Turic. *ingreſſumus.* *qui tam procul.* Primi dedimus e conjectura Geſneri. *quia procul* Turic.

2. *deficere — deſperare.* cf. 2, 12, 12.

nec adhuc — et multos. Haec legitimo illo copularum *nec* atque *et* vinculo junguntur (ut mox §. 4. *nec — et longius*), ita ut *et* prope litus eſſe, *et* multos habere navigationis ſocios noſtrum appareat, qui etſi *longius provectus* nihil *tamen* praeter nota illa tractet. *Dum*, ut aliqui quoque vidimus, proprio uſu indicativum praeſentis ſibi vindicat.

3. *rarus — reperiebatur.* cf. 6, 2, 3.

bis ille, quem inſtituebamus, orator, a dicendi magiſtris dimiſſus, aut ſuo jam impetu fertur, aut majora ſibi auxilia ex ipſis ſapientiae penetralibus petit: quam in altum ſimus ablati, ſentire coepimus. Nunc *coelum undique et undique pontus.* Unum modo in illa 4
immenſa vaſtitate cernere videmur M. Tullium, qui tamen ipſe, quamvis tanta atque ita iuſtructa nave hoc mare ingreſſus, contrahit vela, inhibetque remos, et de ipſo demum genere dicendi, quo ſit uſurus perfectus orator, ſatis habet dicere. At noſtra temeritas

qui procul Camp. *q. jam p.* reliqui. *ratus qui* Guelf. *ratis quae* Jenſ. cum edd. poſt. ante Ald. *reperietur* Turic. Flor. cum Alm. *orator jam dicendi* Guelf. *o. dicendi* Voſſ. 1. 3. *aut in ſuo impetu* Turic. Flor. *et ipſis ſententia* Ambr. 2. *ſumus ablati* Jenſ. Tarv. cum Goth. *ſententiae coepimus* Guelf.

4. *modo in illo* Flor. Mox *ipſe* et *ita* omittit Guelf. *mare hoc nave* Guelf. *contrahet* Ambr. 2. *eſt de ipſo* Turic. Camp. *At.* Ambr. 2. *ad.* Goth. (tac. Geſn.)

coelum — pontus. Rectiſſime judicat Geſnerus, nihil hinc ſcripturae Virgilianae Aeneïd. 5, 9. accedere auctoritatis, cum Quintilianus memoriter referens loca veterum toties ea immutaverit. Sunt tamen MSS. qui pro vulgato *maria undique et undique coelum* noſtra ipſâ exhibeant in verſu Virgiliano. Idem Geſnerus demonſtrat Ovidianum illud Triſt. 1, 2, 22. *Nihil eſt niſi pontus et aër,* cui accedit Horatii dictum *nihil aſtra praeter Vidit et undas* Carm. 3, 27, 31. 32. Aliquid ejusmodi obverſatum eſt noſtro.

4. *M. Tullium.* In eo, qui Orator inſcriptus eſt, libro. Fateor autem, hanc per tot membra continuatam ſimilitudinem mihi non valde placere: cf. 2, 4, 7.

inhibetque remos. De *inhibendo* non quidem *remos,* ſed *navem,* nota res eſt, quid ſe erraſſe Cicero ipſe confeſſus ſit ad Att. 13, 21. qui tamen loci de Or. 1, 33. ſecurus fuit. Haud diligentius

etiam mores ei conabitur dare, et assignabit officia. Ita nec antecedentem consequi possumus, et longius eundum est, ut res feret. Et probabilis tamen cupiditas honestorum, et velut tutioris audentiae est tentare, quibus paratior venia est.

I. Sit ergo nobis *orator*, quem consti-

Ac. Dein *mores enim* Turic. Flor. *adsignavit* iidem. *antecedentemque c.* Camp. *res paret* Turic. Flor. cum Alm. *Et probabilis.* Sic Turic. Camp. conjunctionem omittunt reliqui. *velitioris* Turic. Flor. cum Alm. quanquam ex hoc *relitioris.* Sed *veluti oris* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *velocioris* Camp. *tutioris* solum Goth. Jens. cum edd. ante Gryph. *vel tutioris* reliqui praeter Obr. cui nostrum acceptum referimus. *audentiae.* Sic Ambr. 2. Camp. cum Voss. 1. 2. Obr. *audiente* Turic. cum Bodl. *audientiae* Flor. Guelf. Exc. Sant. cum Alm. *audaciae* reliqui.

Inscriptio capitis in Ambr. 2. (neque enim ulla in Turic. Flor.) Guelf. Goth. *non posse oratorem esse nisi virum bonum*, cum edd. praeter Camp. Obr. Gesn. Bip. Primus quidem solus uncialibus eam litteris dat. Nulla capitum hic distinctio in Exc. Santen.

1. *constituimus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc.

versatum hic esse nostrum credo, aut mutandum *remos* in *remis*, quae ratio impeditior est deficiente accusativo. Nec retro cedentem significare voluit Ciceronem, quod est in *inhibenda nave*, plane ad artis modulum dicta. Vide et Valcken. ad Herodot. 8, 84. Not. 30. Mongaltus ad locum Ciceronis in nostra et ipse est sententia.

ut res feret. Haec verba praecedentibus continuanda sunt; non autem ad sequentia trahenda, quod quibusdam e veteribus etiam placuit. Significant autem *pro re nata*, velut mox c. 1. extr.

audentiae. cf. 8, 3, 27. et videtur mollius vocabulum altero *audaciae.* Ante *quibus* non *eos* intelligi, sed *ea*, facile apparet.

1. *constituimus.* vid. not. crit.

tuimus, is, qui a M. Catone finitur, *vir bonus, dicendi peritus;* verum, id quod et ille posuit prius, et ipsa natura potius ac majus est, utique *vir bonus.* Id non eo tantum, quod, si vis illa dicendi malitiam instruxerit, nihil sit publicis privatisque rebus perniciosius eloquentia, nosque ipsi, qui

Sant. cum Alm. Voss. 3. Vall. Bern. Jens. Tarv. *instituimus* reliqui. „Sensus est, is orator quem constituimus i. „definimus esse oratorem, sit is qui etc. Non enim jam „de institutione sed de constitutione oratoris loquitur.“ Badius. Nec sufficit quod Burmannus ait praeteritum posse agnosci in verbo, cum praesertim optimi codd. alterum vindicent. „Quem *constituimus* oratorem“ eundem dicit noster quem mox „qui *mihi* sit orator.“ Alia videtur ratio infra §. 28. item 1. Pro. 9. Continuo *quia* Turic. Flor. (hic tamen diremtim) omisso *is.* Sed Ambr. 2. Guelf. *et quia* cum Bern. (posteriores duo itidem diremtim). *et quare* Voss. 3. Mox *definitur* Camp. *verum idque quod et ille* Turic. Flor. Camp. Nobiscum faciunt Ambr. 2. Guelf. Basil. *et* ante *ille* omittunt reliqui. *et ipsa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. *etiam i.* reliqui. *non eo,* omisso *Id,* Leid. cum Steph. *vis ulla* Goth. (tac. Gesn.). *malitia* Turic. Flor. *nosque ipsi.* Sic Turic. Flor. (nisi quod

a M. Catone finitur. cf. 2, 15, 1. Mox *utique vir bonus* referes ad illud quod praecesserat *sit nobis.* Interjecta ista *id quod — majus est,* legitimam habent structuram formulae *id quod:* cf. 3, 6, 1. hic §. 9. item Drakenb. ad Liv. 6, 17, 6.

Id non eo tantum. Qui hic aliquid interpretamenti afferre dignati sunt, veteres illi philologi, male supplendum statuerunt *spectat,* vel *pertinet,* cum *eo* loci acciperent adverbium et sic devenirent ad mutandum mox *quod* in *ut.* Est autem pro *propterea.* cf. 4, 2, 80. Nec tamen difficultate caret locus, cui anacoluthon quoddam inest, non quidem negligentia, sed consulto admissum. Procedebat enim ratio consueta hoc modo, ut post illud *non tantum* inferretur *sed etiam,* quod nus-

pro virili parte conferre aliquid ad facultatem dicendi conati sumus, pessime mereamur de rebus humanis, si latroni comparamus haec
2 arma, non militi. Quid de nobis loquor? Rerum ipsa natura in eo, quod praecipue in-

hi *ipsa* et continuo *quae*) Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Gryph. Ex Alm. *nos quoque i.* reliqui *sed nos quoque i.* Praepostera ratione, qua suum damnum majus eloquentiae incommodo significet, et mox tamen a sua persona, per figuram aliquam modestiae, ad naturam ipsam recedat. Nimia sibi licere ratus est, qui haec mutavit, ut *sed quoque* undeunde extunderet. In mutata autem ea, quae adhuc obtinuit scriptura id quoque notandum, quod nulla est diversitas earum rerum, quae per *non tantum* et *sed — quoque* opponuntur invicem. *pro uili uili parte* Turic. *pro uili utri p.* Flor. *comparamus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *comparemus* reliqui. *non multi* Bern. vicissim mox §. 6. *militum* pro *multum* Camp.

2. *quidem de* Bern. *loquar* Flor. *quod praecipue — vi*quam hic comparet. Sententia eo redit, non tantum eloquentiam omnemque ejus augendae et provehendae laborem in damnum cedere humani generis, si viri mali fiant oratores; sed vocis ipsius munus a natura hominibus concessum sic converti in eorundem perniciem et poenam. Gradus est ab arte nocente ad naturam novercam. Jam, pro illo quod expectabatur *sed etiam*, magno cum affectu interjecit: *Quid de nobis loquor?* Eleganter autem *instruxerit* dictum est quasi *armaverit*, sed levius, ut posset mox insurgere oratio iis quae memorantur *armis*. Habet sane *Id* aliquam structurae insolentiam, qua ut levarentur, aliquot editores omiserunt, satis leviter illi. Equidem pronomen refero ad praeceptum modo datum, ut *vir bonus* sit orator, nec quidquam intelligo nisi illud ipsum *sit*, nominativum agnoscens in vocabulo *Id*, non accusativum, quasi subaudiendo *praecipio, dico*, quae fortasse aliquis probet. Sed simplicissima ratio est, ut ita haec cogitando continuaverit noster: „vir bonus sit orator, „sitque id (i. talis) non propterea solum, sed" cet. [Vid. Add.]

dulſiſſe homini videtur, quoque nos a ceteris animalibus ſeparaſſe, non parens, ſed noverca fuerit, ſi facultatem dicendi, ſociam ſcelerum, adverſam innocentiae, hoſtem veritatis invenit. Mutos enim naſci, et egere omni ratione, ſatius fuiſſet, quam providentiae munera in mutuam perniciem convertere. Longius tendit hoc judicium meum. Neque enim
1045 tantum id dico, eum, qui mihi ſit orator, *virum bonum eſſe oportere:* ſed ne futurum quidem oratorem, niſi virum bonum. Nam certe neque intelligentiam conceſſeris iis, qui, propoſita honeſtorum ac turpium via, pejorem ſequi malent, neque prudentiam, cum

detur omittunt Turic. Flor. cum Alm. *quo praecipue* Ambr. 2. cum Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. (niſi quod prius omittit Ruſc.). *indulſiſſet* Camp. cum Goth. *incluſiſſe* Voſſ. 1. *indulxiſſe* Voſſ. 2. *nos quoque* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. male transponentes. *quo nos* ſine *que* Turic. Flor. Continuo *a* om. Goth. *animantibus* Camp. *ſuperaſſe* Guelf. Exc. Sant. *parans eſt* Turic. Flor. *parens eſt* Camp. *multos enim ſciet gere omni* Turic. Flor. *multos e. non n. e. e. o.* Guelf. *m. autem n. e. e. o.* Camp. *multos* Voſſ. 2. 3. quoque et Bern. *Muros etiam n.* Goth. (err. Geſn.) *Muta e.* Voſſ. 1.

3. *tendit* om. Voſſ. 1. 3. *qui mihi ſit orator.* Sic Camp. *qui mi ſit o.* Turic. *qui miſit o.* Flor. cum Alm. *mihi* om. reliqui. *oporterem niſi virum,* omiſſis interjacentibus, Turic. cum Flor. et Alm. niſi quod ex his *oporterem* non affertur. *eis qui propoſita* Flor. *his q. p.* Guelf. *priorem* Goth. (tac. Geſn.). *malent.* Sic Turic. Ambr. 2. *mallent* Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 2. 3. *malunt* Camp. cum edd. ante Bad.

2. *quoque nos—ſeparaſſe.* remittit ad 2, 16, 16. 17. Recte Pſeudo-Turnebus nos

in graviſſimas frequenter legum, ſemper vero
malae conſcientiae, poenas a ſemet ipſis im-
4 proviſo rerum exitu induantur. Quod ſi ne-
minem *malum* eſſe, *niſi ſtultum* eundem, non
modo ſapientibus dicitur, ſed vulgo quoque
ſemper eſt creditum: certe non fiet unquam
ſtultus orator. Adde quod ne ſtudio quidem
operis pulcherrimi vacare mens, niſi omnibus
vitiis libera, poteſt: primum quod in eodem
pectore nullum eſt honeſtorum turpiumque
conſortium, et cogitare optima ſimul ac de-
terrima non magis eſt unius animi, quam ejus-
5 dem hominis bonum eſſe ac malum: tum illa
quoque ex cauſa, quod mentem tantae rei in-
tentam, vacare omnibus aliis, etiam culpa ca-
rentibus, curis oportet. Ita demum enim li-
bera, ac tota, nulla diſtringente atque alio

qui cum reliquis *malint* ex ipſius conjectura: cf. 1, 5, 64. *prudentiam cujus in* Turic. Flor. Camp. *p. iis cum in* Voſſ. 1. *p. cum* Jenſ. cum edd. ante Ald. Noſtrum Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voſſ. 2. Obr. *p. qui in* Ald. cum edd. ante Stoer. *p. iis qui in* reliqui. *inducantur* Gryph. cum poſterr. ante Obr. peſſime.

4. *ſapientibus.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *a ſ.* reliqui. *Adde* om. Turic. Flor. cum Alm. cf. 10, 1, 33. *ſtudia* Turic. Flor. *pulcherrimae* Flor. *quod ſi in* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *bonum eſt ac* Turic. Flor. *eſſe bonum ac* Camp.

5. *omnibus etiam culpa aliis carentibus aliam etiam ca-*

4. *ſapientibus dicitur.* Velut toti Socraticae domui.

5. *nulla — ducente cauſa.* Non profecto displicet Rollini conjectura, *cura* reponi cupientis. Nam quod modo eſt *aliis — curis,* Quintiliano condonandum. Nec procul *cauſa.*

ducente caufa, fpectabit id folum, ad quod accingitur. Quod fi agrorum nimia cura, et 6
1046 follicitior rei familiaris diligentia, et venandi voluptas, et dati fpectaculis dies, multum ftudiis auferunt: (huic enim rei perit tempus, quodcunque alteri datur) quid putamus facturas cupiditatem, avaritiam, invidiam? quarum impotentiffimae cogitationes fomnos etiam et illa per quietem vifa perturbant. Ni- 7
hil eft enim tam occupatum, tam multiforme,

ris Turic. Flor. *oporteat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. ut fufpicor. male.

6. *agroeorum n. cur tuendi et follitiora* Turic. Flor. (hic *folliciora*). *corporum* pro *agrorum* Ald. cum edd. poft. ante Stoer. de conjectura Regii levi illa et intemperanti, quam tamen reduxit Gibf. *et venandi* om. Turic. Flor. cum Alm. et latere videtur in illo quod praefumferunt *tuendi*. Ante *venandi* om. *et* Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. (qui transponit etiam *vol. ven.*), cum Voff. 2. et edd. ante Bafil. nec displicet, fi paria accipiantur duo occupationum, quibus fingulis interjiciatur copula. *quorum impotentiffime* Turic. *fomnus* Turic. Flor. *etiam et*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Inferunt *ipfos* reliqui. *perturbent* Ambr. 2. Guelf. cum Jenf. Tarv.

7. *Nihil enim eft* Camp. *tam* om. Goth. *celeratum* Turic. Flor. *mens mala* Floril. Sant. non displicet. *fpecuriis* Turic. *prae curis* Guelf. cum Goth. Voff. 2. Jenf. Tarv. *labore* om. Turic. Flor. cum Alm. *etiam cum* Ambr. 2.

6. *Quod fi agrorum nimia cura — dati fpectaculis dies.* Aliquid fimile hisce 1, 12, 18. *cupiditatem.* cf. 5, 12, 6. et mox §. 24. *cupiditas corrumpat.* Mox *illa per quietem vifa* i. fomnia nemo non accufativum acceperit, nec quidquam hinc alieni habet, in quo tamen haeret Burmannus, quod *impotentes affectuum cogitationes perturbant fomnia* i. terrore ea complent. *vifa* nominativum exiftimare fuftinuit Cappor.

tot ac tam variis affectibus concisum atque laceratum, quam mala mens. Nam et cum insidiatur, spe, curis, labore distringitur: et jam, cum sceleris compos fuit, sollicitudine, poenitentia, poenarum omnium expectatione torquetur. Quis inter haec litteris, aut ulli bonae arti locus? Non hercle magis, quam frugibus in terra sentibus ac rubis occupata.
8 Age, non ad perferendos studiorum labores necessaria frugalitas? Quid igitur ex libidine ac luxuria spei? Non praecipue acuit ad cu-

Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. cum Vall. et edd. ante Ald. *et etiam cum* Voss. 3. *et cum* Ald. de Regii conj. sed sic et Floril. Sant. *compos fuit.* Sic Camp. *composuit* Turic. Flor. *composuerit* Alm. *compos fuerit* reliqui. *poenit. et poen.* Floril. Sant. *sollicitudinem omnium* Turic. *poenit. poen.* omissis. *articulos. Non* Flor. Ambr. 2. *arti cultus. N.* Jens. cum edd. post. ante Ald. acc. Bad. *hercule* Guelf. solus hic quidem; cf. 11, 3, 9. *interea* Jens. meorum solus.

8. *aut luxuriae* Jens. cum edd. post. ante Bad. *et L.* Goth. (tac. Gesn.). *nomen praecipue acui* Turic. Flor. *lux-*

7. *concisum atque laceratum.* An dicemus, obversatum esse locum Platonicum, quo respicit Tacitus Annal. 6, 6.? cf. Heind. ad Gorg. Plat. §. 170. p. 269. Est enim longe convenientior Taciti verbis ille ex Gorgia prolatus sensus, quam quem indicat Lipsius reipublicae Plat.

compos fuit. Dictum pro hisce: *compos factus est.* [Nisi forte melius ita explicandum: *patravit quod voluit.* Buttm.]

aut ulli bonae arti. Apparere puto, *artem* hic generatim dici de omni occupatione, ἐπιτηδεύματι, moribus, non proprie de eruditione, quae jam erat in *litteris.* Plerumque enim *bonae artes* sunt hominis, non studiosi, nec ad litteras pertinent.

8. *necessaria frugalitas.* cf. 11, 3, 19.

piditatem litterarum amor laudis? Num igi-
tur malis esse laudem curae putamus? Jam
hoc quis non videt, maximam partem oratio-
nis in tractatu aequi bonique consistere? Di-
cetne de his secundum debitam rerum digni-
tatem malus atque iniquus? Denique, ut 9
maximam partem quaestionis eximam, demus,
id quod nullo modo fieri potest, idem inge-
nii, studii, doctrinae, pessimo atque optimo
1047 viro: uter melior dicetur orator? Nimirum
qui homo quoque melior. Non igitur un-
quam malus idem homo, et perfectus orator.
Non enim perfectum est quidquam, quo me- 10
lius est aliud. Sed, ne more Socraticorum
nobismet ipsi responsum finxisse videamur,

dis esse. Num iidem. *laudum. N.* Goth. (err. Gesn.). Mox *esse* om. Guelf. *in tractatum* Flor. *malos a. iniquos* Flor.

9. *eximiam* Camp. cum Jens. Tarv. Voss. 2. sed Goth. non item. *demus de id* Turic. Flor. et mox *id enim ingenii* iidem. *quid homo* Turic. Flor. *quod h.* Camp. *malis idem* Flor. *malus id est* Ambr. 2. *Non igitur — orator* om. Camp.

10. *est nemo re Socr.* Turic. Flor. (nisi quod hic *nemore*). De *est* et *sed* confusis cf. §. 2. *sit aliis adeo* Turic. Flor. cum Alm. *et audeat* Turic. *futurum oratorem* om. Ambr. 2. Guelf.

laudem curae. Ne hic quidem *laudis curam* dixit; cf. 3, 8, 46. item 9, 3, 74.

in tractatu aequi bonique. cf. 1. Pro. 16.

9. *idem ingenii.* Suspicor interponendum *esse*; neque enim eo omisso recte subjiciatur *quod nullo modo fieri potest*; nisi putide admodum hoc referas ad ipsum verbum *demus*, quasi nos ipsi impertiamus *ingenium, studium, doctrinam. Demus* est *concedamus*; cf. 4, 1, 24.

10. *more Socraticorum.* Videtur hoc vulgo objectum esse philosophis Socraticis, fingere sibi faciles nec valde formidabiles adversarios.

ſit aliquis adeo contra veritatem obſtinatus, ut audeat dicere, eodem ingenio, ſtudio, doctrina praeditum nihilo deteriorem futurum oratorem malum virum, quam bonum. Con-
11 vincamus hujus quoque amentiam. Nam certe nemo dubitabit, omnem orationem id agere, ut judici, quae propoſita fuerint, vera et honeſta videantur. Utrum igitur hoc facilius bonus vir perſuadebit, an malus? Bonus qui-
12 dem dicet ſaepius vera atque honeſta. Sed etiam ſi quando aliquo ductus officio (quod accidere, ut mox docebimus, poteſt) falſo haec affirmare conabitur, majore cum fide neceſſe eſt audiatur. At malis hominibus ex contemtu opinionis, et ignorantia recti, nonnunquam excidit ipſa ſimulatio. Inde immo-

11. *Nam certe.* Sic Turic. Camp. *hoc* inſerunt reliqui. *dubitavit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *orationem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *oratorem* reliqui. *agere vitium quae* Turic. Flor. *propoſita* om. Turic. Flor. cum Alm. *prepoſita* Ambr. 2. *vara* Ambr. 2.

quidem dicet. Sic Turic. Flor. Camp. *et* inſerunt reliqui.

12. *quod occideret* Flor. *majore* om. Camp. *malus ho-*

12. *ut mox docebimus.* Infra a §. inde 35. Qui tamen minus faveat noſtro, poterit ſane miris modis exagitare eum hoc quoque inter commoda virtutis recenſentem, quod ſpecies ejus externa et bona fama inde nata poſſint interdum fucum facere judicibus.

opinionis. cf. 2, 12, 5.

immodeſte — ſine pudore. Puto intereſſe, quod prius modo caret, alterum mentiendi turpitudinem non ſentit. *Proponere* enim poteſtate illa oratoria dicitur, qua indicunt res mox probandas: cf. 11, 3, 163. Vir malus hic quoque nimia pollicetur, ſtandi iis ſecurus.

deſte proponunt, ſine pudore affirmant. Se- 13
quitur in iis, quae certum eſt effici non poſſe, deformis pertinacia, et irritus labor. Nam ſicut in vita, in cauſis quoque, ſpes improbas habent. Frequenter autem accidit, ut his etiam vera dicentibus fides deſit, videaturque talis advocatus malae cauſae argumentum. Nunc de iis dicendum eſt, quae mihi 14
quaſi conſpiratione quadam vulgi reclamari videntur. *Orator ergo Demoſthenes non fuit?* atqui malum virum accepimus. *Non Cicero?* atqui hujus quoque mores multi reprehenderunt. Quid agam? magna reſponſi invidia

minibus Turic. Flor. *concepta* Jenſ. cum poſterr. ante Bad. *unde immodeſte* Camp. *pudore adſirmantur* Turic. Flor. *pondere a.* Camp. cum Andreana.

13. *pertinatio* Flor. *vita, in.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* inſerunt reliqui. *ut iis etiam* Turic. Placebat, niſi quod *his* pro *talibus* dictum accipio.

14. *reclamare* Guelſ. *at quicqui malum* Turic. Flor. *at quicquid m.* Camp. *accipimus* Turic. Flor. *Cicero qui hujus* Turic. *C. cujus* Camp. *C. atque h.* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *magni reſponſa* Turic. Flor. *magis r.* Camp. *ſubeunda mitigandae,* omiſſo *eſt,* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *ſubeunda eſt — ut omnia* om. Flor.

13. *ſpes improbas* i. nimias, nec ulli fruſtrationi cedentes.

talis advocatus. Qualis Pollioni viſus eſt Labienus. cf. 4, 1, 11.

14. *magna reſponſi invidia.* Haec eo cernitur, quod ne hos quidem viros ad ſummam, quo eniti poſſit natura humana, eloquentiam perveniſſe dicturus eſt §. 18. *mitigat* ergo *aures* negans illam multis creditam horum improbitatem. De ipſa locutione cf. 4, 5, 9. *Enim,* quo levari ſe cupit Regius, inchoat illam *aurium mitigationem,* quod ipſum monuit Badius.

subeunda est, mitigandae sunt prius aures. 106
15 Mihi enim nec *Demosthenes* tam gravi morum dignus videtur invidia, ut omnia, quae in eum ab inimicis congesta sunt, credam; cum pulcherrima ejus in republica consilia et
16 finem vitae clarum legam. Nec *Marco Tullio* defuisse video in ulla parte civis optimi voluntatem. Testimonio est actus nobilissime consulatus; integerrime provincia administrata; et repudiatus vigintiviratus; et civilibus bellis, quae in aetatem ejus gravissima inciderunt, neque spe neque metu declinatus

15. *tam graviorum* Turic. cum Alm. *dignus* om. Camp. *congestas incredam* Turic. *cum pulcherrima.* Sic Turic. Camp. cum Alm. *et* inserunt reliqui. *ejus rei publicae* Ambr. 2. Guelf. (quanquam hic *r. p.*) cum Goth. Jens. et edd. post. ante Ald.

16. *Nec* om. Turic. Flor. cum Alm. Pro *Marco* notam solam Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Stoer. *cujus optimi* Flor. Camp. *Testimonium est habitus* Camp. *integerrime — vigintiviratus* om. Turic. Flor. cum Alm. *neque spe* om. iidem. *metus declinatus* Turic. Flor. *idem* pro *id est* Camp. *optimis partibus rei p. se j.* Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Ald. *jungerentur* Turic. Flor.

15. *Demosthenes tam gravi — invidia.* Gesnerus ad Lucianum ablegat in encomio Demosthenis summa quaeque de ejus animo referentem: qui certe, quae fuerit multorum sui temporis hominum de oratore sententia, prodit. Nobis quoque opera Demosthenis volventibus nemo hoc eripiet, addictum patriae civem fuisse et rigidum libertatis satellitem. *Invidia* hic est pro *infamia*, sed lenius vocabulum. Nimis tamen prope se ipsum hic sequitur.

16. *in ulla parte.* cf. 2, 16. 18.

repudiatus vigintiviratus. vid. Vellej. 2, 45. collato Dione Cass. 38, 1 sqq., ipsumque Ciceronem ad Att. 9, 2. et lib. 2, 6.

animus, quo minus optimis se partibus, id est, reipublicae, jungeret. Parum fortis videtur quibusdam: quibus optime respondit 17
ipse, *non se timidum in suscipiendis, sed in providendis periculis:* quod probavit morte quoque ipsa, quam praestantissimo suscepit animo. Quodsi defuit his viris summa vir- 18
tus: sic, quaerentibus, an oratores fuerint, respondebo, quomodo Stoici, si interrogentur, an sapiens Zeno, an Cleanthes, an Chrysippus, respondeant, Magnos quidem illos ac venerabiles, non tamen id, quod natura ho-

18. *si interrogantur* Turic. Flor. *si interrogarentur* Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. Hoc ipsum verum suspicor, modo et mox *respondebant* reponatur pro *respondeant*. Neque enim recte se Stoicorum exemplo tuetur noster, si illorum quoque responsionem fingit modo, qualem possint reddere, non prodit eam, quam vere dederint. Latere autem, quod probo, in ipsa vetustissima scriptura puto. *Chrysippus ipse, resp.* Sic Ambr. 2. *Ch. ipsi r.* Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *ipse* om. reliqui. Sed Goth. *Ch. qui r.* *magno quidem* Flor. *summum habebat* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Basil. *s. habeat* Camp. non male.

17. *respondit ipse.* Haec ipsa quidem, quae continuo recensentur, Ciceronis verba non invenio, nec demonstrarunt VV. DD. Sententiam saepissime profert, cum in epistolis queritur de temeritate Pompejanorum, velut Famill. 6, 21. multisque praeterea locis. Gesnerus hanc vanam Ciceronis et pro ipso jactationem arguit, qui ne morti quidem ejus multum fortitudinis affuisse censet, simul usus ipsa Senecae patris ad laudem Ciceronis tendente Suasoria 7.

praestantissimo — animo. Non est quod cum Francio et Burmanno reponere velis *praesentissimo.* cf. 6, 1, 25.

18. *si interrogentur.* cf. not. crit.

19 minis summum habet, consecutos. Nam et
Pythagoras, non *sapientem* se, ut qui ante
eum fuerunt, sed *studiosum sapientiae* vocari
voluit. Ego tamen secundum communem 104
loquendi consuetudinem saepe dixi, dicamque,
perfectum oratorem esse Ciceronem; ut
amicos et *bonos viros*, et *prudentissimos* dicimus
vulgo, quorum nihil nisi perfecte sapienti
datur. Sed cum proprie, et ad legem
ipsam veritatis loquendum erit, eum quae-
20 ram oratorem, quem et ille quaerebat. Quanquam
enim stetisse ipsum in fastigio eloquentiae
fateor, ac vix, quid adjici potuerit, invenio,
fortasse inventurus, quod adhuc absci-

19. *consecutos ut Pyth.* Camp. *sed ut qui* Turic. *se et qui* Jens. Tarv. *se ut et qui* Locat. Ven. Rusc. *ante fuerunt* Camp. *et stud.* Turic. *vocare vol.* Turic. Flor. Camp. *viros sed prudentissime* Turic. Flor. Postremum Alm. quoque. *cumque proprie* Turic. Flor. *erit cumque oratorem* Turic. Flor. (qui posterior infra etiam §. 54. *cum ad* pro *cum ad*): ab Alm. *quaeram* abesse dicitur. *quaeram eloquentiae oratorem* Camp. *quaerebat* om. Obr.

20. *stetisse eum* Camp. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. exc. Ald. *eloquentiae* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *quid adhuc* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui vicissim supra *quod adjici*) c. Goth. Voss. 2. 5. Alm. et edd. ante Gryph. *abscisurum.* Ita sine libris etiam hic emendare debui vulgatum *abscissurum*, cum alibi addicentes

19. *quem et ille quaerebat.* Veluti in Oratore c. 2. 29. Demonstrat Gesnerus et Crassi sententiam de Or. 3, 22.

20. *quid adjici — quod — abscisurum.* cf. 10, 1, 106. *illi nihil detrahi potest, huic nihil adjici.* — *adhuc* i. ad ea s. praeter ea quae jam abscidisse putandus est.

surum putem fuisse (nam fere sic docti judicaverunt, *plurimum in eo virtutum, nonnihil fuisse vitiorum:* et ipse se multa ex juvenili abundantia coërcuisse testatur): tamen quando nec sapientis sibi nomen, minime sui contemtor, asseruit; et melius dicere, certe data longiore vita, et tempore ad componen-

illos habuissem; vid. ad 9, 4, 118. Nemo quidquam *abscindet* supervacui, sed aut *recidet* aut *abscidet.* *nam et fuisse sic dicti* Turic. Flor. *ipse se.* Sic Turic. Flor. Camp. transponunt reliqui. *ex juvenili.* Sic Turic. Flor. cum Alm. *illa* inferunt reliqui. *juvenali* Ambr. 2. *tamen quia* Guelf. *quando donec sapientissimum sibi* Turic. Flor. Ex Alm. *sapientissimum* solum affertur. *certa data* Guelf. *longiora ut et tempora ad componendam securiora* Turic. Flor. cum Alm. (quanquam ex hoc *tempore, componendum, securiore* afferuntur). Nos eam repraesentamus scripturam, quam Burmannus suasit, et a qua libri ceteri in eo tantum recedunt, quod pro *et tempore ad* dant *et te ad* Ambr. 2. Guelf. *et se ad* Goth. cum Voss. 2. *et ad se* Camp. *aetate ad* Jens. cum edd. ante Ald. qui nihil mutat nisi quod ex Regii conj. dat *severiore;* hinc Basil. *et aetate ad se c. sev.* Gibs. Obr. *et aetate ad c. sev.* reliqui *et aetate ad c. securiore.* Quod autem Burmannus scripturam Voss. 2. et Goth. *se* in *seculo* fortasse mutandam esse putabat, fefellerat eum ratio mutationis consulto factae ab aliquo, qui *componere* dici pro *elucubrando* non ferebat. Hic tamen usus aliis quoque locis fit manifestus, velut 12, 10, 50. ubi itidem non additur id quod *componitur,* ut fit alibi et ibid. §. 49. *a componendis — orationibus,* quae opponuntur *dicendo.* Non igitur est ubique numerorum cura intelligenda, cum *compositio* usurpatur. *Aetatem* hic quidem aevum Ciceronianum acceperunt, sed hoc in illa *vitae* vicinia non licebat, ubi unusquisque erat ad ipsius *aetatem* i. annos relatu-

ipse — testatur. cf. 12, 6, 4. Gesnerus ponit locum e Bruto c. 91. de Molone, qui Ciceronem redundantem coërcuerit; ubi vide Wezel. *longiore — securiore.* cf. not. crit.

dum ſecuriore, potuiſſet: non maligne crediderim, defuiſſe ei ſummam illam, ad quam
21 nemo propius acceſſit. Et licebat, ſi aliter ſentirem, fortius id liberiusque defendere. An vero M. Antonius *neminem a ſe viſum eloquentem*, quod tanto minus erat, profeſſus

rus, ut eſt ſupra §. 16. Illam ipſam tamen intellexerunt qui reponebant *ſeveriore*, praepoſitore illi, ſi plus quam ſexagenarium ad maturitatem tandem et ſeveritatem ſcribendi perventurum expectarunt. *crediderunt defuiſſe* Turic. *enim* pro *ei* Camp.

21. *et ligaliat ſi* Flor. *liberiusque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. et edd. ante Gryph. *et liberius* reliqui. *eloquentiae quam t. m. erit* Turic. Flor. *enim* pro *etiam* Camp. *hunc* pro *adhuc* Guelf. c. Goth. Voſſ. 2. 3. *quae ſemper eſt* Turic. Camp. *qui ſupereſt* Guelf. *aeternitatem* Flor. cum Bern. (ſiquidem, quod veroſimile eſt, ſiglae Bern. et Obr. confuſae ſunt ap. Burm. in Addendis). *perfectus* Ambr. 2. cum Voſſ. 3. *perfectum* Guelf.

non maligne. Hoc ſimili modo continuandum ut ſupra 11, 3, 12.

21. *licebat, ſi aliter.* Non metu, ſed vero praeſtantiae Ciceronianae ſenſu, tam caute ſe in hac ejus reprehenſione verſari teſtatur. Quidni enim ipſi liceat *perfectum* fortiter negare Tullium, cum ne eloquentem quidem („quod minus") ſe unquam vidiſſe dicat Antonius, et Tullius ipſe quaerat, non inveniat eum, quem probaturus ſit, oratorem? Ea vis eſt in figura orationis, quam aliquoties animadvertimus, *An vero — ego non.* cf. 11, 2, 38. Geſnerus mire aberrat, contemtum Ciceronis hoc aevo ingruentem, aulam principum ei minus faventem, cauſas exiſtimans, quare *licuerit* ei hoc fortius defendere; aut, ſi *aliam ſententiam* accipias de laudibus ſummis Ciceronis, per Domitianum, qui has ei facile indulſerit, licuiſſe hoc etiam ſuſpicans. Loca Ciceronis de Antonii et ſuo judicio vide apud noſtrum 8. Pro. 13. et modo hic §. 19. *Quaerendi* autem vocabulum in quo conſulto haeret noſter apud Cic. eſt in Orat. c. 21. 29.

eſt; ipſe etiam M. Tullius *quaerit adhuc eum*,
et tantum imaginatur ac fingit: ego non au-
deam dicere, aliquid in hac, quae ſupereſt,
aeternitate inveniri poſſe eo, quod fuerit, per-
1050 fectius? Transeo illos, qui Ciceroni ac De- 22
moſtheni ne in eloquentia quidem ſatis tri-
buunt: quanquam neque ipſi Ciceroni De-
moſthenes videatur ſatis eſſe perfectus, quem
dormitare interim dicit; nec Cicero Bruto Cal-
voque, qui certe compoſitionem illius etiam
apud ipſum reprehendunt; nec Aſinio utri-
que, qui vitia orationis ejus etiam inimice
pluribus locis inſequuntur. Concedamus ſane, 23
quod minime natura patitur, repertum eſſe

22. *aut Dem.* Camp. *in eloquentiae* Ambr. 2. *ſatis — Demoſthenes* om. Guelf. ex homoeoarcto, nam quae continuo ſequuntur ita ibi transpoſita leguntur: *ſatis videatur eſſe*, ut et in Goth. Jenſ. (tac. Geſn.). *ſatis* ſecundo loco omittit Obr. *interdum* Camp. *reprehendit* Turic. Flor. Solum tamen reprehenſorem Calvum agnoſcere non placet. Nec inſolens corruptela; cf. 3, 6, 52. *pluribus locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *in* inſerunt reliqui.

23. *patitur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Camp. cum Alm. Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. *patiatur* reliqui. Cf. §. 9. *id quod — poteſt.* Mox

22. *Ciceroni Demoſthenes — dormitare.* Verbum ab Horatio ad Ciceronem ſecure translatum. cf. 10, 1, 24.

Cicero Bruto Calvoque — apud ipſum. cf. 9, 4, 1. Apparet igitur *compoſitionem* hic eſſe numeros oratorios, quo vel *certe* illud deducit.

Aſinio utrique. „Patri et „filio, quorum hic *de comparatione patris et Ciceronis* „libros edidit lectos Plinio „epiſt. 7, 4, 4. et refutatos a „Claudio Imp. teſte Suetonio c. „41. Add. Gell. 17, 1." Geſnerus. Iniquiſſimum Ciceronis obtrectatorem Aſinium Pollionem oſtendit Seneca pater Suaſor. 6.

aliquem malum virum, ſumme diſertum: nihilo tamen minus oratorem eum negabo. Nam nec omnibus, qui fuerint manu promti, viri fortis nomen conceſſerim, quia ſine virtute
24 intelligi non poteſt fortitudo. An ei, qui ad defendendas cauſas advocatur, non eſt opus fide, quam nec cupiditas corrumpat, nec gratia avertat, nec metus frangat? ſed proditorem, transfugam, praevaricatorem donabimus oratoris illo ſacro nomine? Quod ſi mediocribus etiam patronis convenit haec, quae vulgo dicitur, *bonitas:* cur non orator ille, qui nondum fuit, ſed poteſt eſſe, tam ſit mo-
25 ribus, quam dicendi virtute perfectus? Non enim forenſem quandam inſtituimus operam, nec mercenariam vocem, nec, ut aſperioribus verbis parcamus, non inutilem ſane litium advocatum, quem denique *cauſidicum* vulgo vo-

nihilo — negabo om. Guelf. *eum* om. Camp. *Nam* om. Turic. Flor. cum Alm. et Turic. quidem apice impoſito voci *nec*, pro qua Goth. (tac. Geſn.) Camp. *neque*, ſicut mox ante *cupiditas* dant *neque* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. 3, 9, 5. et mox §. 25.

24. *advocator* Ambr. 2. *gratia vertat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *transfugatorem* Camp. *eſſe ſitam ſit* Guelf. *majoribus quam* Flor.

25. *quendam* Guelf. *quadam* Turic. *mercenaria* Guelf. *neque ut* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic et *neque merc.*). *aſperius verbis* Turic. Flor. *non utiles an elitium*

25. *ut aſperioribus — parcamus.* *Rabulam*, ut recte monet Pſeudo-Turnebus, dicturus erat. vide infra 12, 9, 12.

non inutilem — advocatum. vide not. crit.

cauſidicum. Ita nonniſi per contemtum nominari eos, quos patroni nomine, nedum

cant; ſed virum, cum ingenii natura praeſtantem, tum vero tot pulcherrimas artes penitus mente complexum, datum tandem rebus humanis, qualem nulla antea vetuſtas cognoverit, ſingularem, perfectumque undique, optima ſentientem, optimeque dicentem. In 26
hoc quota pars erit, quod aut innocentes tue-

quem Turic. Flor. Ex Alm. affertur *non utile ſane quem*, unde Burmannus conjicit *n. inutilem plane advocatum quem*, quoniam *litium advocatum* an recte dicatur dubitandum ſit. Quod quidem plane ei aſſentior; ſed medelam non item probo. Nam *advocatum* et ipſum abeſſe ab Alm. oblitus videtur, nec valde credulus ego illi vocis *litium* omiſſioni. Habetque hoc etiam difficultatem, quod, cum ſit in his manifeſtus ad honeſtiora vocabula reditus, tamen *advocatus* aut potior eſt (cf. 4, 1, 7.), aut ſaltem non inferior *cauſidico*. Ut non multum abſit, quin vetuſta illa ſcriptura indicio utar vocis *litigium* (ad modum *mancipii*) de homine etiam in familiari ſermone uſurpatae („non inutile ſane litigium"). Quod ſi, ut par eſt, displicuerit, vide an reponendum videatur *litium inſtrumentum*. [Vid. Add.] *cauſadicum* Ambr. 2. *vulgo dicant* Flor. *eam* pro *cum* Camp. *praeſtante* Turic. Flor. *tot* Turic. Camp. omittunt. Placet. Mox *agnoverit* Camp. *optime ſent.* Goth. ſolus.

26. *his hoc quod apers erit* Turic. Flor. (hic *aſperſerit*). *tuebatur* Turic. Flor. *aderit* om. Turic. Flor. cum Alm. *ſummam* Turic. *ſummis* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *operibus* om.

omnium honorificentiſſimo, oratoris non digneris, docet Burmannus ad eum Petronii locum (c. 46.), ubi cum praecone (plane ut ap. Juv. 6, 438.) componitur cauſidicus. Plane autem appoſite ad noſtrum locum verba ibi afferuntur Cic. de Orat. 1, 46. „Non enim cauſidicum neſcio quem, neque proclamatorem, aut rabulam hoc ſermone noſtro conquirimus, „ſed eum virum, qui primum „ſit hujus artis antiſtes" cet. Cf. etiam initium Dialogi de Oratoribus.

26. *quota pars — quod.* Imminutionem ineſſe tali interrogationi exempla pro-

bitur, aut improborum ſcelera compeſcet, aut 105 in pecuniariis quaeſtionibus veritati contra calumniam aderit? Summus ille quidem in his quoque operibus fuerit, ſed majoribus clarius elucebit, cum regenda ſenatus conſilia, et popularis error ad meliora ducendus.
27 An non talem quendam videtur finxiſſe Virgilius, quem in ſeditione vulgi, jam faces et ſaxa jaculantis, moderatorem dedit?

Tum pietate gravem ac meritis ſi forte virum quem
Conſpexere, ſilent, arrectisque auribus aſtant.

Habemus igitur ante omnia *virum bonum*, poſt haec adjiciet *dicendi peritum*,

Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Ald. *ſed majoribus.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voſſ. 1. 5. *in* inſerunt reliqui. *ac pop.* Camp.

27. *tale quaedam* Turic. *inde ſedit.* Turic. *dedit.* Goth. Jenſ. cum Voſſ. 2. et edd. poſt. ante Baſil. adjiciunt *animi.* Quod, refictum duntaxat in *animis*, neceſſarium ſtructurae cenſeo, quae in illo *dedit* finem non habet. *aſtant.* Hoc, non *adſt.*, dare Turic. Camp. diſerte moneor. *adjiciet.* Sic Turic. (quanquam *adi*bant; nec erat quod Burmannus *quae* optaret prae *quod.* Illud inſolentius, quod non adjicitur genitivus, velut *laudis* aut ſimilis; nam ſic fere ſtruitur, ut apud Juvenalem (3, 61.): *quota portio faecis Achaeae* i. Graecorum quidem minimum. Neque tamen ideo reponere velim: *Hujus hoc quota pars erit, quod.* Quanquam cf. var. lect.

27. *dedit.* vide not. crit.
adjiciet. Promittit quaſi hoc noſter Virgilium legentibus, modo attendere velint apud poëtam ſequentia; et congruit illud quod praeceſſit praeſens,

Ille regit dictis animos, et pectora mulcet.

Quid? non in bellis quoque idem ille vir, 28
quem instituimus, si sit ad proelium miles cohortandus, ex mediis sapientiae praeceptis orationem trahet? Nam quomodo pugnam ineuntibus, tot simul metus laboris, dolorum, postremo mortis ipsius exciderint, nisi in eorum locum pietas, et fortitudo, et honesti praesens imago successerit? Quae certe 29
melius persuadebit aliis, qui prius persuaserit sibi. Prodit enim se, quamlibet custodiatur, simulatio: nec unquam tanta fuerit loquendi facultas, ut non titubet atque haereat, quoties ab animo verba dissentiunt. Vir

ciet) Guelf. cum Voss. 3. *adjecit* reliqui. *dictis amicos* Flor.

28. *simul mecum cum laboris* Turic. Flor. *dolorum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. 3. *doloris* reliqui. *honesti patris* Jens. e compendio scripturae, ut recte Gesn. Sed ne in Tarv. quidem recurrit. Inveniebat Regius.

29. *loquendi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Alm. Voss. 2. 3. Obr. *eloquendi* reliqui. *non* pro *ut non* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *quae non* Obr. *titubet adhaereat quoties* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 3. *t. ac h. q.* reliqui. [Spaldingio certum erat eliminare vitiosum *ac*. Eidem tamen *t. haereatque* edi jubenti morem non gessi. Nam qui *et* non posuit post — *et*, eidem *que* obtrudere verebar ante *qu*—. Feci itaque quod unum relictum erat. BUTTM.] *sub animo* Guelf. Exc. Sant. Mox pro *Vir a. m. aliud* Turic. Flor. *vir bonus in aliis aliud.*

habemus. Locus est Aen. 1, 148.

28. *pugnam ineuntibus.* cf. 2, 16, 8.

autem malus aliud dicat necesse est, quam
30 sentit. Bonos nunquam honestus sermo deficiet, nunquam rerum optimarum (nam iidem etiam prudentes erunt) inventio: quae etiamsi lenociniis destituta sit, satis tamen natura sua ornatur: nec quidquam non diserte,
31 quod honeste, dicitur. Quare, juventus, immo omnis aetas, (neque enim rectae volun- 103
tati serum est tempus ullum) totis mentibus huc tendamus, in hoc laboremus: forsan et consummare contingat. Nam si natura non prohibet et esse virum bonum, et esse dicendi peritum: cur non aliquis etiam unus utrumque consequi possit? cur autem non
32 se quisque speret fore illum aliquem? Ad quod si vires ingenii non suffecerint, tamen

30. *Bonus nunq.* Ambr. 2. *Bonis n.* Guelf. cum Jens. et edd. post. ante Ald. *bonos unquam* Turic. et mox iterum *unquam*. *lenocinii* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *tamen satis* Flor. *dicitur* om. Guelf.

31. *omnes aetates* Turic. Flor. (hic quidem *omnis*) Camp. *omnis aetate* Alm. *in hoc laboremus.* Sic Camp. *in haec l.* Turic. *in haec elaborаremus* Flor. *in haec elaboremus* Ambr. 2. Guelf. c. Alm. *in hac el.* Goth. Jens. c. Voss. 2. Tarv. *in hoc el.* reliqui. Cf. nos in Prooem. Vol. 3. p. XI. sed et 2, 8, 8. *contingant* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. *et* post *prohibet* om. Camp. ç. Stoer. Chouet. Leid. *bonum* om. Turic. Flor. *dicidi p.* Turic.

32. *sufficerent* Turic. Flor. cum Alm. *usque* om. Turic.

31. *in hoc laboremus.* Mihi quidem dubitatione caret *hoc* esse accusativum, pro quo Senec. Epist. 108 *in rem unam laboremus* affert Burm. et idem Cic. ad Famil. 5, 12. p. Ald. 68. b. *in eo genere laborarunt* alienum hinc agnoscit, cujusmodi est et nostri locus 5, 10, 119. cf. hic not. crit.

ad quem usque modum proceſſerimus, meliores erimus ex utroque. Hoc certe procul ſus eximatur animo, rerum pulcherrimam eloquentiam cum vitiis mentis poſſe miſceri. Facultas dicendi, ſi in malos incidit, et ipſa judicanda eſt malum: pejores enim illos facit, quibus contigit. Videor mihi audire quos- 33
dam, (neque enim deerunt unquam, qui diſerti eſſe, quam boni, malint) illa dicentes: Quid ergo tantum eſt artis in eloquentia? cur tu de coloribus, et difficilium cauſarum defenſione, nonnihil etiam de confeſſione locutus es, niſi aliquando vis ac facultas dicendi expugnat ipſam veritatem? Bonus enim vir non agit niſi bonas cauſas, eas porro etiam ſine doctrina ſatis per ſe tuetur veritas.

Flor. c. Alm. *procul eximatur* Turic. (hic *eximatus*) Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. et edd. ante Ald. Correxit Regius. *animo rem* Turic. Flor. (hic conjunctim) Camp. *animorum* Ambr. 2. Guelf. c. Jenſ. Tarv. *rerum* om. Ald. *poſce* Ambr. 2. *incidat* Camp. *contigit.* Sic Turic. Flor. *contingit* reliqui.

33. *neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) Camp. cf. 11, 3, 161. *dicerent unquam* Turic. *erunt u.* Guelf. Exc. Sant. *diſerti eſſent* Flor. *malunt* Goth. (tac. Geſn.). *cuſtode* pro *cur tu de* Flor. *etiam defenſione* Turic. Flor. c. Alm. *e. de confeſſo* reliqui. Noſtrum e conjectura. *eſt* pro *es* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Bern. *ac facultas:* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (a ſec. m.) *et f.* reliqui. *ipſa in veritate* Turic. Flor.

32. *rerum pulcherrimam.* *ne.* velut 4, 2, 68—75. 11,
cf. 1, 12, 16. 1, 76.
33. *nonnihil — confeſſio-*

34 ipsa. Quibus ego, cum de meo primum opere 1053
respondero, etiam pro boni viri officio, si quando eum ad defensionem nocentium ratio duxerit, satisfaciam. Tractare enim, quomodo aut pro falsis, aut etiam pro injustis aliquando dicatur, non est inutile, vel propter hoc solum, ut ea facilius et deprehendamus, et refellamus; quemadmodum remedia melius adhibebit, cui nota, quae nocent,
35 fuerint. Neque enim Academici, cum in utramque disseruerunt partem, non secundum alteram vivent: nec Carneades ille, qui Romae audiente Censorio Catone non minoribus viribus contra justitiam dicitur disseruisse, quam pridie pro justitia dixerat, injustus ipse vir fuit. Verum et *virtus* quid sit, adversa ei *malitia* detegit, et *aequitas* fit

34. *opere spondebo* Turic. Flor. *o. respondebo* Alm. *Tractare.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *protractare* Ambr. 2. c. Bern. Jens. Tarv. *pertractare* reliqui. *facilius non deprendamus refellamus* Turic. *f. ut deprendamus r.* Flor. *f. e. deprendamus e. r.* Camp.

35. *in utraque* Turic. *disseruerunt.* Sic Camp. *dissenserunt* Turic. Flor. *differunt* Goth. (tac. Gesn.) *dixerunt* Jens. (tac. Gesn.) Tarv. *differunt,* suadente Regio, reliqui. *vivent.* Sic Turic. Flor. Camp. *vivant* reliqui. *nec Carneades.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Gesn.) *ne C.* Ambr. 2. Guelf. *nec Arn.* Voss. 3. *neque C.* reliqui. *minoribus verbis* Camp. *ei malitiae* Flor. *ex iniquae contemplatio* Turic. Flor. *contra his prob.* Turic. c. Alm.

35. *Carneades — dicitur disseruisse.* cf. ad 2, 15, 23. Consulatur autem, qui haec fusius narrat, Lactant. Divin. Instit. 5, 13. et 16.

ex *iniqui* contemplatione manifeſtior, et plurima contrariis probantur. Debent ergo oratori ſic eſſe adverſariorum nota conſilia, ut hoſtium imperatori. Verum et illud, quod 36
prima propoſitione durum videtur, poteſt afferre ratio, ut *vir bonus* in defenſione cauſae velit auferre aliquando judici veritatem. Quod ſi quis a me proponi mirabitur, (quanquam non eſt haec mea proprie ſententia; ſed eorum, quos graviſſimos ſapientiae ma-
1054 giſtros aetas vetus credidit) ſic judicet, pleraque eſſe, quae non tam factis, quam cauſis eorum, vel honeſta fiant, vel turpia. Nam 37
ſi *hominem occidere*, ſaepe virtus, *liberos necare*, nonnunquam pulcherrimum eſt; aſperiora quaedam adhuc dictu, ſi communis utilitas exegerit, facere conceditur: ne hoc quidem nudum eſt intuendum, qualem cauſam vir bonus, ſed etiam quare, et qua men-

36. *judicii veritatem* Turic. Flor. *ſic judicent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. nec diſplicet Burmanno ob antecedens *ſi quis*. Ego errore natum ſuſpicor eorum, qui hoc cum graviſſimis illis ſtruerent.

37. *pulch. eſſe* Turic. Camp. *quidem unum quam intelligendam qualem* Turic. Flor. c. Alm. *q. nondum e. i. q.* Jenſ. Tarv. *intuendum* om. Voſſ. 1. 3. Suſpicor e recepta *unquam* excidiſſe poſt *nudum*.

36. *auferre — judici veritatem.* cf. 4, 5, 6. „quos graviſſimos — aetas vetus credidit" inter eos imprimis cenſendus videtur Panaetius ex loco Ciceronis de Off. 2, 14. extr. cf. noſter 2, 17, 26 ſeqq.)

37. *hominem occidere — necare.* Sp. Ahalae, Scipionis Naſicae, Bruti, Manlii exempla animo obverſantur.

38 te, defendat. Ac primum concedant mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque asperrimi confitentur, facturum aliquando virum bonum, ut mendacium dicat, et quidem nonnunquam levioribus causis: ut in pueris aegrotantibus, utilitatis eorum gratia multa fingimus, multa non facturi promittimus:
39 nedum si ab homine occidendo grassator avertendus sit, aut hostis pro salute patriae fallendus: ut hoc, quod alias in servis quoque reprehendendum est, sit alias in ipso sapiente laudandum. Id si constiterit, multa jam video posse evenire, propter quae orator bene suscipiat tale causae genus, quale,
40 remota ratione honesta, non recepisset. Nec

38. *uti pueris* Obr. non necessaria mutatione. *non factura* Turic. Flor. cum Andreana. *non futura* Camp.

39. *in seris* Turic. c. Alm. *respondendus e. s. alias i. i. s. laudandus* Turic. Flor. c. Alm. *alias in — est sit* om. in Voss. 2. retinet Goth. *recepisset*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Goth. Voss. 1. 2. 3. Bern. *suscepisset* reliqui, concinnitatis gratia.

40. *sed ne hoc* pro *nec hoc* Turic. Flor. c. Alm. Habet

38. *ut mendacium dicat.* cf. 2, 17, 27. Exempla recte dissimulandae veritatis habet etiam Plato in lib. 2. reipubl. p. 382. Steph.

39. *nedum.* Hic longius quid inserendum est cogitatione legentis, velut *ut sit vetitum mentiri.* Nam ut nunc est, expectabas potius: *sed multo magis etiam,* quod referretur ad *levioribus causis.* (Et hoc monet Capper.) Est anacoluthiae quiddam in hac structura voculae *nedum,* quale, sed mollius illud, apud Livium 10, 32, 4. demonstrat Drakenborchus. (cf. et Liv. 45, 29, 2. et Oudend. ad Sueton. Galb. 5.) Propius etiam nostro Liv. 7, 4, 5. „quem armorum etiam pro „patria satietas teneret, *nedum* „adversus patriam."

hoc dico, quia severiores sequi placet leges, pro patre, fratre, amico periclitantibus; tametsi non mediocris haesitatio est, hinc *justitiae* proposita imagine, inde *pietatis*. Nihil dubii relinquamus. Sit aliquis insidiatus tyranno, atque ob id reus: utrumne salvum eum nolet is, qui a nobis finitur, ora-

duritiei aliquantum in sono *nec hoc*, in quo aliquoties variare codd. vidimus: cf. 4, 2, 93. 9, 3, 97. Malim *neque h.* *tametsi mediocris* Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Bern. pessime, et spero immunem revera erroris Turic. *inde pietas* Guelf. cum Bern. Subjicitur *non* continuo ante *nihil* a Gesnero solo, non quidem, ut videtur, per sphalma, sed ut succurreretur tenebris sententiae. *nihil dubitare linquamus* Turic. Flor. c. Alm. *nolet.* Sic Goth. Jens. cum edd. post. ante Gryph. (nisi quod Basil. *vo-*

40. Impeditus locus, cujus explanatio eum neque Spaldingio neque mihi successisset, Boeckhium etiam consultavi. Is eum, qui unus verus sit, sensum emergere posse negavit, nisi haec, *Nec hoc dico pro patre, fratre, amico periclitantibus*, jungantur, illa autem, *quia severiores sequi placet leges*, seorsim dicta et praeoccupata ibi existimentur, cum vera eorum ad normam logices sedes sit post verbum *periclitantibus*. Omnia autem plenioribus verbis sic esse explicanda: „Neque hoc „ita dico, quasi pro patre, fra„tre, amico periclitantibus re„veraque noxiis contra verita„tem et justitiam dicere liceat: „severiorem enim in talibus le„gem sequi mihi etiam placet: „tametsi non mediocris haesi„tatio sit, ipsa pietate contra „justitiam nitente: ut facile „fortasse sit in hoc etiam ge„nere causam fingere, quae „plerisque ad demonstranda „illa satisfaciat. Sed ponamus „exemplum extra omnem du„bitationis ansam positum." Esse autem hanc veram sententiarum seriem, mihi quidem plane exploratum est; neque breviloquentiam in illis, *neque hoc dico pro patre* etc., moratarum quemquam judico, immo ne ipsam quidem illam transpositionem, modo pro *quia* scriptum esset *nam*. Quare integrum aliis relinquo judicium, an *quia* etiam eo modo usurpari possit, an

tor? an, si tuendum susceperit, non tam falsis defendet, quam qui apud judices ma-
41 lam causam tuetur? Quid si quaedam bene facta damnaturus est judex, nisi ea non esse facta convicerimus: non vel hoc modo servabit orator non innocentem modo, sed etiam laudabilem civem? Quid si quaedam ju- 105
sta natura, sed conditione temporum inutilia civitati sciemus: nonne utemur arte dicendi, bona quidem, sed malis artibus simili?
42 Ad hoc nemo dubitabit, quin, si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint, sicut posse interdum conceditur, salvos esse magis e republica sit, quam puniri. Si

let) acc. Obr. *nollet* reliqui. cf. §. 3. *defendet qui apud quam judices* Turic. *multam causam* Turic. Flor.

41. *quodsi quaedam bene* Turic. mox in altero membro *quid si quidem* Turic. Flor. *juxta* Turic. *matura* Guelf. *artibus similia* Ambr. 2. Camp. c. Voss. 1. 3. a. *simillima* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Burm. exc. Stoer. Chouet. Leid.

42. *Ad hoc.* Sic libri omnes ante Burm. qui *At h.* e marg. Basil. obsequente solo Gesnero. *quid si noc.* Turic. (qui et *dubitavit*) Flor. *quando s. n.* Jens. c. edd. post ante Ald. Correxit Regius. *mutari bonam* Turic. Flor. *imitare b.* Camp. *inter conced.* Turic. Prius omittunt Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 2. 3. Erat profecto *interim.*

esse magis. Sic Turic. Flor. c. Voss. 1. *eos* inserunt reliqui. *et rempublicam* Turic. Flor. *utile rei p.* (omisso *sit*) Camp. *liceat* Turic. Flor. c. Alm. cf. 4, 2, 83. *virum tum*

ejus loco *nam*, vel si mavis *quia* reponendum sit. Buttm.

utrumne. Amat vocem noster. cf. 5, 11, 28.

42. *Ad hoc.* Est transeundi formula, potestate ea, quam vidimus 6, 3, 6. et passim.

liqueat igitur oratori, futurum bonum virum, cui vera objicientur, non id aget, ut salvus sit? Da nunc, ut crimine manifesto 43
prematur dux bonus, et sine quo vincere hostem civitas non possit: nonne ei communis utilitas oratorem advocabit? Certe Fabricius Cornelium Rufinum, et alioqui malum civem, et sibi inimicum, tamen, quia utilem sciebat ducem, imminente bello palam consulem suffragio suo fecit: idque admirantibus quibusdam respondit, *A cive se spoliari malle, quam ab hoste venire.* Ita, si fuisset

vera Flor. Camp. *v. tunc v.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. *v. cum v.* Goth. c. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad aget et salvus* Turic. *et* ex Alm. quoque affertur.

43. *hostem.* Sic Colbert. MS. et Obr. curis secundis. *hostes* Camp. *honestem* Ambr. 2. *honeste* reliqui. *non posset* Turic. Flor. *nonne comm.* Turic. Flor. c. Alm. *nonne ei c.* reliqui. Nostrum e conj. Cf. 11, 3, 87. Videtur noster magis amare simplex, ut modo aliquoties posuit. *advocavit* Turic. *advocabitur* Guelf. *Ruffum* Jens. c. edd. post. ante Ald. ut et iterum. *et alioqui.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. et adoptavit Gesn. *et alios qui* Flor. *et aliqui* Ambr. 2. *et alioquin* Voss. 3. *et aliquando* Jens. cum edd. post. ante Ald. *alioqui et*, de conjectura Regii, reliqui; ad quorum unum vel alterum cum collati sint codices mss., eos qui silentur dixeris dare inversum hunc ordinem; quod mihi tamen non sit probabile. *quem* pro *civem* Turic. Flor. c. Alm. *utile* Turic. Flor. *idque admirantibus.* Sic nos e conj. *atque adm.* Turic. Flor. Camp. *atque id adm.* Goth. cum reliquis, ut suspicor, quos *atque adm.* dare Burmannus refert, ante Basil. *atque id mirantibus* reliqui, nimis operose. *spoliare* Camp. *Ita, si.* Sic Tu-

43. *Fabricius Cornelium.* Gell. 4, 8. vide Cic. de Or. 2, 66. item

orator, non defendiſſet eundem Rufinum vel
44 manifeſti peculatus reum? Multa dici poſ-
ſunt ſimilia, ſed vel unum ex iis quodlibet 1056
ſufficit. Non enim hoc agimus, ut iſtud
illi, quem formamus, viro ſaepe ſit facien-
dum: ſed ut, ſi talis coëgerit ratio, ſit ta-
men vera finitio, *oratorem eſſe virum bo-*
45 *num, dicendi peritum.* Praecipere vero ac
diſcere quomodo etiam probatione difficilia
tractentur, neceſſarium eſt. Nam frequen-
ter etiam optimae cauſae ſimiles ſunt malis,
et innocens reus multis veriſimilibus premi-
tur: quo fit, ut eadem actionis ratione de-
fendendus ſit, qua, ſi nocens eſſet. Jam in-
numerabilia ſunt bonis cauſis malisque com-

ric. Flor. Camp. cum edd. (de Jenſ. tac. Geſn.) ante Ald. *hic* inſerunt reliqui.

44. *dici poſſent* Jenſ. c. edd. poſt. ante Gryph. *ex iis.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Baſil. *ex his* reliqui. *viro re ſit facienda* Turic. Flor. *ſaepe* tantum om. Camp.

45. *Praecipue* Guelf. (cf. 6, 5, 2.) omiſſis mox *neceſſarium eſt.* Sed Turic. Flor. *neceſſario eſt* cum Alm. *neceſſe eſt* Goth. Jenſ. c. edd. poſt. ante Gibſ. exc. Ald. (cf. 5, 10, 69.). Tuentur noſtrum Ambr. 2. Camp.

viriſimil. bis Ambr. 2. *eadem reſponſionis accommodatione* Obr. mira libidine. *def. ſit.* Sic Turic.

44. *ſi talis.* Malim *ſi talia.* [Mihi, ob nexum ſententiarum, praeſtabilior videtur vulgata, in qua verbum ſpectat ad *oratorem.* Buttm.]

45. *probatione.* Cave hoc referas ad *tractentur,* ſed conjunctum voci *difficilia* accipe *probatu diff.* monente id jam Badio. Neque velim ſcribi *probationi.* cf. Drakenb. ad Liv. 45, 30, 2.

Jam innumerabilia. Hic nemo de ſubſtituendo *Nam* cogitet, ut hoc imputetur neglectui illi noſtri ſcriptoris ſo-

munia, *testes*, *litterae*, *suspiciones*, *opiniones*. Non aliter autem verisimilia, quam vera, et confirmantur et refelluntur. Quapropter, ut res feret, flectetur oratio, manente honesta voluntate.

II. Quando igitur orator est *vir bonus*, is autem citra virtutem intelligi non potest; virtus, etiamsi quosdam impetus ex natura sumit, tamen perficienda doctrina est: *mores* ante omnia oratori studiis erunt excolendi, atque omnis honesti justique di-

Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. *s. d.* reliqui. *causis in aliisque in aliisque* c. Turic. Flor. (sed hic nonnisi semel). *animi* post *opiniones* inserit Camp. *et* ante *conf.* om. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 3. Bern. *refellentur* Turic. Flor. Solum *confirmantur* dat Obr. non ex typographi quidem sphalmate. *ut referet* Turic. Flor. *u. r. ferret* Ambr. 2. *u. r. fieret* Guelf. *flectatur* Guelf. c. Goth. Obr. *oratio non manente h.* Turic. Flor. Camp. c. Bodl. et Andreana. *oratio, vero manente, et h.* ed. Obr. Apparet, quantum nocuerit in *o* desinens vocabulum. *hon. vol.* om. Ambr. 2.

Inscriptio: *Cognoscenda oratori quibus mores formantur* Turic. Ambr. 2. (hic litteris uncial.) Guelf. (hic *formentur*) Goth. (hic *c. esse. o.—formentur*). Ut Goth. etiam Jens. c. edd. post. ante Obr. acc. Burm. Capper. In Flor. nulla memoratur.

1. *igitur at oratores vir* Turic. Quid hoc loco significet nota, non exputo. *oratori ante omnia* Camp. *excolito*: sed *Jam* non modo transitum facit, sed novi quid adjungit, significatque *praeterea*, *insuper*. cf. nos ad 6, 4, 9. item Drakenb. ad Liv. 3, 34, 8.

1. *virtus — doctrina est*. cf. haec etiam citantem Valcke-

ſciplina pertractanda, ſine qua nemo nec vir bonus eſſe, nec dicendi peritus poteſt.
2 Niſi forte accedimus iis, qui natura conſtare mores, et nihil adjuvari diſciplina putant: ſcilicet, ut ea quae manu fiunt, atque eorum etiam contemtiſſima, confiteantur 1057
egere doctoribus: virtutem vero, qua nihil homini, quo ad deos immortales propius accederet, datum eſt, obviam et illaboratam,
3 tantum quia nati ſimus, habeamus. Abſtinens erit, qui id ipſum, quid ſit abſtinentia, ignoret? Et fortis, qui metus doloris,

lenda Turic. *honeſtius utique* Flor. *qua omnia cur bonus* Turic.

2. *accedimus.* Sic Goth. (tac. Geſn.) Camp. c. Voſſ. 2. *accidimus* Turic. *accedemus* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. Bern. *accedamus* reliqui. *is qui* Ambr. 2. *cui* ſolum Turic. *ea quae.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *quidem* inſerunt reliqui. *fiant at quae eorum* Camp. *regere doct.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Bern. *quo nihil* Turic. *quo ad eos* Turic. *quod ad d.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. c. Voſſ. 1. Bern. *accedat* Camp. c. edd. ante Bad. *accedere* Baſil. qui et modo *quoad* junctim. *obv. illab.* omiſſo *et* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 2. 3. *nati ſumus* Camp. c. Goth. et edd. (niſi quod Jenſ. Tarv. *nacti*) ante Stoer.

3. *qui id ipſum* omittere dicitur Flor. ſed Turic. *quid ipſum*, poſt quae repetit ex antecedd. haec *tantum quia — abſtinens erit* et continuo pergit *quid ſit a.* Aut igitur librarius Flor. codicis, aut is qui hunc contulit, eandem repetitionem ante oculos habens, aberravit. Sed *id ipſum* abeſt a Camp. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Baſil. quorum Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *quicquid ſit.* *ignoret.* Sic Turic.

naer. ad Hippolyt. v. 79. pag. 174. *mores excolendi* ſunt apud noſtrum 4. Pro. 3.

mortis, ſuperſtitionis, nulla ratione purgaverit? Et juſtus, qui aequi bonique tractatum, qui leges, quae natura ſunt omnibus datae, quaeque propriae populis et gentibus conſtitutae, nunquam eruditiore aliquo ſermone tractarit? O quam iſtud parvum putant, quibus tam facile videtur! Sed hoc transeo, de 4
quo neminem, qui litteras vel primis, ut ajunt, labris deguſtarit, dubitaturum puto. Ad illud ſequens praevertar, ne dicendi qui-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Goth. (err. Geſn.) c. Alm. Voſſ. 1. 2. 3. Obr. *ignoraret* Camp. quod ſibi repertum correxit Regius *ignorarit*, obſequentibus reliquis. *ratione purgationis* Turic. Flor. c. Alm. ex errore illo perperam continuandi; cf. 5, 9, 13. *r. pugnaverit* Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. Gryph. 1536. cf. 7, 1, 12. Mox *virtus* pro *juſtus* Guelf. *nunquam eruditiore.* Sic nos e conj. Nam Turic. Flor. *quam e.* cum Alm. *num e.* Ambr. 2. *nun e.* Guelf. *non e.* reliqui. *tractarit.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voſſ. 3. *tractaverit* reliqui. *parvum.* Sic nos e conj. *pavorem* Turic. Flor. c. Alm. *parum* reliqui. Cf. 1, 1, 18. *quibus non facile* Jenſ. Tarv. *q. tam non f.* Locat. Ven. Ruſc.

4. *deguſtaret* Ambr. 2. c. Voſſ. 1. *deguſtaverit* Goth. (tac. Geſn.) *Ad aliud* Camp. *praevertar.* Sic

3. *tractatum — tractarit.* Hic quidem inſigniter ſui oblitus erat noſter, et gravius etiam peccavit quam in „*modo* illo *modo* terminato" 9, 4, 125. *tractatum* autem *aequi* dicere imprimis amat, velut hic §. 15. 16. 12, 1, 8. 6, 10, 72. 118. In genere de disputatione philoſophica hic §. 19. *tractatum.*

4. *de quo neminem — dubitaturum puto.* Quid igitur cenſes illos, Fabi, qui virtutem doceri negarunt graviſſimi veterum philoſophorum? Sed qui virtutis artem nullam agnoſcerent, ii noſtro videbantur quales qui nullam eloquentiae. cf. 2, 21, 3.

ad illud — praevertar. Duplicem diſciplinae moralis

dem ſatis peritum fore, qui non et naturae vim omnem penitus perſpexerit, et mores
5 praeceptis ac ratione formarit. Neque enim fruſtra in tertio de Oratore libro L. Craſſus cuncta, quae *de aequo*, *juſto*, *vero*, *bono*, deque iis, quae ſunt contra poſita, dicantur, propria eſſe oratoris affirmat: ac philoſophos, cum ea dicendi viribus tuentur, uti rhetorum armis, non ſuis. Idem tamen confitetur, ea jam eſſe a philoſophia petenda, videlicet quia magis haec illi videtur in
6 poſſeſſione earum rerum fuiſſe. Hinc etiam

Ambr. 2. (niſi quod *pre*) Obr. *praevertat* Guelf. *revertar* reliqui. Pro ſincera illa ſcriptura, quam et Burmannus tuetur ad Gronov. not. in Plin. 38, 8. ablegans, deſerendi fuerunt vel optimi codd. *nec* pro *ne* Turic. Flor. Camp. *ſatis* om. Guelf. *fore* om. Turic. Flor. Camp. *moris* Flor. *morum* Camp. *formaret* Flor. *firmarit* Goth. (tac. Geſn.) *firmavit* Camp. cf. 10, 1, 1. et Drakenb. ad Liv. 8, 35, 9. Hic quidem *formare*, tenui discrimine tamen, praeſtat.

5. *dicantur.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Obr. *dicuntur* reliqui. *adſirmate philoſophos* Turic. qui volebat, opinor, *a. et ph.* Mox *cum ad dic.* Turic. Flor. c. Alm. *uti rhetorum* om. Flor. ſed lacuna relicta. *jam philoſophia* Turic. Flor. (quanquam ab hoc abeſſe *a* diſerte non monetur) Camp. c. Alm. *magis h. i. videtur in* om. Turic. Flor. c. Alm.

utilitatem deſcripſerat §. 1. *Illud ſequens* plane ſic dicitur ut 4, 5, 13. *praeverti* eſt *potius ſe convertere*, quod Pliniorum uterque (cf. not. crit.) uſurpat, et videtur hujus maxime aetatis fuiſſe, ut docent Lexica, quanquam Horatius jam poſuit Serm. 1, 3. 38.

5. *tertio de Or. libro.* C. 19. 27. 31. poſtremo tamen maxime.

illud eſt, quod Cicero pluribus et libris et epiſtolis teſtatur, dicendi facultatem ex intimis ſapientiae fontibus fluere: ideoque ali-
1058 quamdiu praeceptores eosdem fuiſſe morum atque dicendi. Quapropter haec exhortatio mea non eo pertinet, ut eſſe oratorem philoſophum velim: quando non alia vitae ſecta longius a civilibus officiis, atque ab omni munere oratoris receſſit. Nam quis philo- 7
ſophorum aut in judiciis frequens, aut clarus in concionibus fuit? Quis denique in

6. *et libris.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *et* om. reliqui. *epiſtolis* om. Guelf. *aliquando diu* Camp. *hoc exertatio* Turic. *haec cohortatio* Guelf. Exc. Sant. *mea* mox abeſſe dicitur ab Alm. Voſſ. 3. Mei quidem libri non deſiderant.

7. *ac jud.* pro *aut in j.* Turic. (qui et *judicis*) Flor. *plerique eorum vitandam praecipiunt* ex praepoſtero Regii monitu Bad. Baſil. Gryph. Gibſ. Obr. Roll. praeter ali-

6. *Cicero — teſtatur.* Loca demonſtrare longum eſt. Sed ex epiſtolis velim plura mihi in promtu eſſe. Nunc unum, quod huc traham, reperio in epiſtola ad Catonem (famil. 15, 4. extr.), ubi et ab illo et a ſe ipſo philoſophiam in forum atque in rempublicam deductam eſſe ait. E *libris* magna exemplorum copia ſuppeditat, et hoc quidem de juncto officio philoſophi et oratoris, de Orat. 3, 15. ubi cf. noſtri 1. Prooe. 13. ſicuti et in omni hac cum philoſophis quaſi lite. *In fontibus ſapientiae* ad partes vocandus locus Tuscul. 1, 3. extr. item quodammodo Orat. c. 21.

oratorem philoſophum. Quod hic Geſnerus agnoſcit Domitiani demerendi ſtudium, de eo egimus ad 1. Pro. 15. Pithoeus commodum demonſtrat Macrobii verba In Somn. Sc. 2, 17. „Soli — ſapien„tiae otio deditos ut abunde „Graecia tulit, ita Roma ne„ſcivit" (quanquam ibi mendoſe vulgatur *non neſcivit*, quod inepte tuetur Pontanus). cf. et 11, 1, 35.

ipſa, quam maxime plerique praecipiunt, reipublicae adminiſtratione verſatus eſt? Atqui ego illum, quem inſtituo, Romanum quendam velim eſſe ſapientem, qui non ſecretis disputationibus, ſed rerum experimentis atque operibus, vere civilem virum exhibeat.
8 hibeat. Sed quia deſerta ab his, qui ſe ad eloquentiam contulerunt, ſtudia ſapientiae,

quot edd. Burmanno memoratas. *Atqui.* Sic Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Leid. acc. Gibſ. Obr. *atque* reliqui; cf. 9, 4, 139. 8, 6, 32. 8 Pro. 27. *eo illum* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. c. Leid. *ſe* ante *vere* inſ. Ald. de conj. Regii.

8. *ab his.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *ab iis* reli-

7. *quam — praecipiunt.* Qui hic aliquid inſerendum deſideraruut, velut *vitandam, fugiendam,* ii *praecipere* dictum putaverunt velut *ſuadere*, ita ut in recepta ſcriptura philoſophi illi reip. adminiſtrationem *ſuſcipiendam* praeciperent. Et uſurpatur ita ſane verbum, ut 1, 1, 16. *idem praeceperunt*, item §. 34. 1, 10, 29. *ſi — ſtudium* (muſices) — *praeciperem*, ibid. §. 31. *hanc a me praecipi.* Sed eſt et *artem praecipere* pro *a. docere*, ejus praecepta dare, ut noſtro 10, 1, 69. *quae praecipimus*, et Ovid. Triſt. 2, 486. *artem nandi praecipit:* nam *oratoriam artem praecipere*, quod ex noſtro ponit in Theſauro Geſnerus, non invenio. Frequentius eo tamen eſt *praecipere de arte*, ut mox §. 9. Multi autem philoſophi reipublicae adminiſtrandae praecepta dederunt, Phormiones quidam Hannibalem inſtituentes viſi illi noſtro praeceptori, qui averſatur umbratiles doctores. Sententiam recte tenuit Gedoynus; cum Burm. et Capper. aberrarint.

Romanum — ſapientem. Non Graeculi cujusdam ſimilem; ſicuti noſter dixit *Romanum pudorem* 8, 5, 39. Mox *exhibere*, quod ſtruitur ſine *ſe*, quomodo *praeſtare* uſurpatur, defendit exemplis Burmannus Juſtin. 8, 4. 27, 2. cf. et Oudend. et Wolf. ad Sueton. Vitell. 17. *vere civilem virum* habes et 1. Pro. 10. item 12, 1, 55. hic §. 21.

non jam in actu ſuo atque in hac fori luce verſantur, ſed in porticus et in gymnaſia primum, mox in conventus ſcholarum receſſerunt; id quod eſt oratori neceſſarium, nec a dicendi praeceptoribus traditur, ab iis petere nimirum neceſſe eſt, apud quos
1059 remanſit, evolvendis penitus auctoribus, qui de *virtute* praecipiunt; ut oratoris vita cum ſcientia divinarum rerum ſit humanarumque conjuncta. Quae ipſae quanto majo- 9
res ac pulchriores viderentur, ſi illas ii do-

qui. *de quis* pro *qui ſe* Turic. *ſtudii ſap.* Turic. Flor. *actus ſuo* Turic. *et in gymnaſia.* Sic Camp. et latet praepoſitio in hisce Turic. Flor. *porticu ſed ingenii ſi a* (Flor. *in genus ia*). *nec adiciendi* Flor. Ambr. 2. *nec adicendum* Voſſ. 1. *n. adjiciendum* Voſſ. 3. *n. adjicendi* Bern. *n. adjiciendi* Jenſ. (tac. Geſn.) Tarv. *trad. et ab* Goth. (tac. Geſn.) *ab his* Camp. *neceſſarium eſt* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *quos* om. Ambr. 2. *evolvendis.* Sic Camp. *volendi* Turic. Flor. *volvendi* Alm. *Evolvendi*, diremta a proximis ſententia, reliqui. *auctoribus.* Sic Turic. Camp. *ductoribus* Flor. *auctores* reliqui. Mox pro *ut oratoris* Turic. Flor. *autoribus.*

9. *maj. hic. pulchr. videretur* Turic. *ſi illa ſi doceretur* Turic. Flor. *ſi illas l doc.* Ambr. 2. *ſi illa ſcilicet d.* Guelf. c. marg. Baſil. *poſſunt* Flor. c. Gryph. et poſterr. ante Obr. acc. Roll. *utinam* ſine *que* Guelf. cf. 6, 3, 5.

8. *in actu ſuo.* Ubi id ipſum agitur, quod ſtudia illa praecipiunt. Ita rationem pronominis reddere videor.

in porticus — — ſcholarum. Primum quae apud veteres Graecos fuerit philoſophiae conditio, mox quae apud Romanos ſuoque tempore declarat. Bene autem Stoïcam a reliquis ſectis ſecernit, quoniam ea ſola non in gymnaſio.

ſcientia — humanarumque. Nota veterum ſapientiae definitio; cf. Cic. de Offic. 2, 2. Tuſcul. 4, 26. Diligenter autem hoc loco *vita* cum *ſcientia* componitur.

cerent, qui etiam eloqui praeſtantiſſime poſſent? Utinamque ſit tempus unquam, quo perfectus aliquis, qualem optamus, orator hanc artem ſuperbo nomine et vitiis quorundam bona ejus corrumpentium inviſam, vindicet ſibi, ac, velut rebus repetitis, in corpus eloquentiae adducat. Quae quidem cum ſit in tres diviſa partes, *naturalem*, *moralem*, *rationalem*: qua tandem non eſt cum

hanc artem. Sic Ambr. 2. Guelf. c. Obr. *h. partem* reliqui; cf. 12, 1, 16. Vulgata ob eas quae mox (§. 10.) ſunt *tres partes* ferri nequit. *vindicent* Flor. Ad hujus §. vocem *Utinamque* deſinit commentarius Regianus.

10. *in triſtis d.* Flor. *qua tandem.* Sic Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *quam tamen* Turic. *quae tamen* Flor. Camp.

9. *Utinamque — unquam.* Poſterius recte tuetur Badius contra Regium negantem citra negationem poni. Sed ea ipſa eſt in interrogatione; qualem frequentiſſimam demonſtrat idem Badius in illis *en erit unquam Ille dies* Virg. Ecl. 8, 7. De hac forma Burmannus ablegat ad J. F. Gronovium ad Liv. 30, 21, 8. Sed tractavit jam Erythraeus in Indice Virgil. v. *unquam.* Optime *unquam* reſtitutum Ovidii verſui Amor. 1, 6, 25. ab Heinſio monet Burm. ubi ſane nulla nec negatio, nec interrogatio.

hanc artem. Significat philoſophiam, cui nomen ab originis ſuae modeſtia deflexum, jamque arrogantiae ſuſpectum (cf. 1. Pro. 14.) invidiam fecerit. Ejus autem triplicem diviſionem tetigerat in Prooemio quoque totius operis §. 15. Quarum partium eadem, quae noſter (cf. 6, 2, 8.), vocabula ponunt Seneca Epiſt. 89. et Macrobius in fine libelli de Somnio Scipionis; ſed hic *rationalem* nequaquam, ut cum Seneca Qu., ad dialecticen aſtringit, verum de *incorporeis* ſermonem eſſe tradit, cum *de motu et immortalitate animae* disputetur, quae naturali philoſophiae ab illis impertiuntur. *Corpus* eloquentiae dicitur, cujus quaſi membra ſint ſingulae, quas orator mente complectitur, artes (cf. 12, 1, 25.).

oratoris opere conjuncta? Nam ut ordinem retro agamus, de ultima illa, quae tota versatur in verbis, nemo dubitaverit, si et proprietates vocis cujusque nosse, et ambigua aperire, et perplexa discernere, et de falsis judicare, et colligere ac resolvere, quae velis, oratorum est. Quanquam ea non tam est 11
minute atque concise in actionibus utendum, quam in disputationibus: quia non docere modo, sed movere etiam ac delectare audientes debet orator: ad quod impetu quoque ac viribus et decore est opus: ut vis

c. Alm. *quae tandem* reliqui. *agimus* Turic. Flor. Camp. *in verbis* om. Turic. Flor. *cujuscumque* Turic. Goth. (tac. Gesn.). *nosset amb.* Turic. Flor. (hic a pr. m. *noscet*). *nosce et a.* Ald. *oratorum est.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voss. 1. 3. Bern. *oratoris est* reliqui.

11. *causa* pro *ea* Guelf. cf. 4, 1, 19. 9, 4, 63. *si* pro *est* Turic. Flor. *conscise* Camp. cf. 12, 1, 20. *ac viribus et.* Sic Turic. *de v. et* Flor. *et v. ac* reliqui. *visa major* Turic. *vis at major* Voss. 1. 3. *majorem* pro *m. est* Ambr. 2. Guelf. *ripus multosque gurgitis que tenuis* Flor. (omissis *tract. flu.*) *quem tenuis* Turic. Sed Alm. hic turbare narratur, qui monstra Florentina praeferre est putandus.

10. *si — oratorum est.* Dicitur *si* pro *siquidem.* cf. 1, 2, 27. item 2, 14, 4. et Drakenb. ad Liv. 7, 13, 6. *colligere ac resolvere*, quae manifesto sibi invicem opponuntur, prius *ratiocinandi*, τοῦ συλλογίζεσθαι, alterum *refutandi* potestate accipienda. In *resolvendo* cf. 6, 13, 12.

11. *ut vis omnium — resultantis.* Luculentissima similitudo, sed eadem fere alteri 5, 14, 31. cf. 12, 10, 25. Minus huc facit, quod comparat Burmannus 5, 8, 2. ad quem locum *decurrendi tractum* similibus dicendi generibus e scriptoribus illustrat. In *resultando* cf. 9, 4, 66.

amnium major eſt altis ripis, multoque gurgitis tractu fluentium, quam tenuis aquae, et
12 objectu lapillorum reſultantis. Et ut palaeſtrici doctores illos, quos *numeros* vocant, 1060
non iccirco diſcentibus tradunt, ut iis omnibus, quos didicerunt, in ipſo luctandi certamine utantur, (plus enim pondere et firmitate et ſpiritu agitur) ſed ut ſit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus ſe occaſio
13 dederit, efficiant: ita haec pars dialectica, ſive illam dicere malumus *disputatricem*, ut

12. *Sed ut p.* Turic. Flor. Camp. *paeſtrici* Turic. *nervos vocant* Camp. c. Andreana, Ald. Bad. Baſil. et aliquot Burmanni, qui eandem corruptelam demonſtrat ap. Ovid. Am. 1, 1, 18. Triſt. 4, 4, 4. *ut iis.* Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Baſil. *vitjis* Turic. *ut his* reliqui. *quos didicerunt.* Sic nos ex veſtigiis codicum. *quo didicerunt* Turic. Flor. *quae didicerunt* Camp. c. Ald. *qui didicerunt* Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Ald. *hi qui didicerunt* Baſil. *ii qui didicerint* reliqui. *et firmitate et* om. Flor. lacuna relicta. *ſit copia.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *ſubſit c.* reliqui, cujusmodi nihil alibi vidi. *eſt* pro *ſe* Goth. (tac. Geſn.) *dederint* Guelf. *efficiantur* Tarv. c. edd. poſt. ante Ald.

13. *malumus.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *ma-*

83. 11, 3, 183. 12, 10, 73. 8, 3, 56.

12. *quos numeros vocant.* cf. 10, 1, 4.

unum aut alterum — efficiant. Pronomina plane ſunt maſculino genere accipienda et ad *numeros* referenda; unde eo deducor, ut pro *efficiant* reponere velim *effingant.* cf. 11, 3, 181.

13. *disputatricem.* cf. 2, 20, 7. item 7, 3, 14. ubi *cavillatrix*, et totus ille locus a §. 12 — 17. ſicuti alter quoque 4, 5, 25. quibus eadem fere hisce noſtris disputantur contra nimiam dialecticés diligentiam. Libro quarto etiam, ut hic, *ſecandi* verbo operoſitas dividendi notatur §. 6. 25. Quo magis conciliemur

eſt utilis ſaepe et finitionibus et comprehenſionibus, et ſeparandis, quae ſunt differentia, et reſolvenda ambiguitate diſtinguendo, dividendo, illiciendo, implicando: ita ſi totum ſibi vindicaverit in foro certamen, obſtabit melioribus, et ſectas ad tenuitatem ſuam vires ipſa ſubtilitate conſumet. Itaque repe- 14
rias quosdam in disputando mire callidos, cum ab illa cavillatione diſceſſerint, non magis ſufficere in aliquo graviore actu, quam parva quaedam animalia, quae in anguſtiis mobilia, campo deprehenduntur. Jam qui- 15
dem pars illa *moralis*, quae dicitur *Ethice*,

lsimus Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 3. (an 2.?) *malimus* reliqui. *et eſt utilis* Goth. (tac. Geſn.) *differentiae* Turic. Flor. Camp. *ambig. diſting.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Bad. exc. Ruſc. *et* inſerunt reliqui. *dividendo* om. Turic. (qui *diſtigendo inliciendo*) Flor. Guelf. c. Alm. *obſtavit* Turic. Flor. (ut et Flor. §. 31. *debevit*). *ſectans* Camp. *conſumat* Turic. Flor. Camp.

14. *Quosdam reperies* Floril. Sant. integram et diremtam ſententiam efficiens. *in disputatione* et mox *cum vero ab i.* idem. c. *ab illa vero* Goth. c. Alm. Voſſ. 1. 2. Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. *ſufficiunt* Floril. Sant. *diſceſſerit* Turic. *prava* Camp. *anguſtis* Turic. *in campo* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. poſt. ante Baſil.

15. *quidem* om. Goth. (tac. Geſn.) *et haec et certe* Guelf. *et hic certe* Flor. *et hic e certe* Ambr. 2. *certe*

uſui huic inſolentiori *ſectas vires* dicendi: vide et 5, 10, 90. 5, 11, 30.

comprehenſionibus. Recte Capper. hanc vocem illuſtrat remittendo lectorem ad 2, 15, 1. 11. vide nos ad 11, 1, 51.

14. *quam parva — deprehenduntur.* Licebit et hic digitum intendere ad conſum-

certe tota oratori est accommodata. Nam in tanta causarum (sicut superioribus libris diximus) varietate, cum alia conjectura quaerantur, alia finitionibus concludantur, alia jure summoveantur, vel transferantur, alia colligantur, vel ipsa inter se concurrant, vel in diversum ambiguitate ducantur: nulla fere dici potest, cujus non aliqua in parte

om. Camp. *t. o. e. decommodata* Flor. *t. oratoris e. accommodata* Bern. *t. oratori est. Nam* Ambr. 2. *t. oratoris est. Nam* Guelf. c. Goth. Jens. et edd. post. ante Ald. recte improbante Bad. quia modo haec forma praecesserit §. 10. *tota causarum* Locat. Ven. Rusc. *sicut superioribus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. *sicut in s.* Voss. 3. *ut in s.* Goth. *ut s.* reliqui. *alia — concludantur* om. Turic. Flor. c. Alm. *summoveantur.* Sic libri mei omnes Guelf. Goth. Camp. Roll. Gesn. Bip. qui *subm.* cf. 11, 3, 42. *non aliqua in parte.* Sic Camp. *n. aliquam in parti* Turic. *n. a. i. parti* Flor. *in parte non aliqua* Goth. (tac. Gesn.) *n. p. i. a.* reliqui. *tracti aequi* Turic. *tracta ae.* Flor. c. Alm. *repperiantur* Turic. Flor. *reperiantur* Guelf. c. Jens. et edd. post. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. Roll. pessime ignorata ratione genitivi in *aequi ac boni*. *quis nesciat* Camp. *sola* om. Camp.

matissimam, qua noster pollet, et comparandi et eloquendi proprietatem. Cf. §. 11.

15. *vel transferantur.* In hisce technicis et veteres solent dormitare interpretes et Burmannus ac Gesnerus securi fere transcurrunt, si quid objicitur difficultatis. Solus Capper. rei ipsi animum fere intendit, qui ne hic quidem cessavit, sed verum vidisse non est putandus. Monet is, *vel* esse epexegeticum verbi *summovere*, quo manifestius fiat lectori, statum translativum significari illo jure summovente. Hoc autem, ut per se fatuam quandam habet facilitatem somnolento lectori plus justo indulgentem, ita minime congruit duplici, quod continuo infertur, *vel.* Neque enim quisquam dicet, *vel — concurrant* et *vel — ducan-*

tractatus aequi ac boni reperiatur. Pleras-

tur interpretando illi *colligantur* inservire. Tantum unicuique liqueat necesse est: Recensentur diversa causarum genera, et quidem status 1) conjecturalis (*c. quaerantur*), 2) finitivus (*f. concludantur*), 3) legalis (*j. summoveantur*). Hujus quidem tertii status mox singulae quaestiones comparent: 1) syllogismus (*alia colligantur*, cf. lib. 7. c. 8.), 2) leges contrariae (*ipsa inter se concurrant*, cf. lib. 7. cap. 7.), 3) amphibolia (*in diversum ambiguitate ducantur*, cf. lib. 7. cap. 9.). In hoc, qui agitur, censu causarum facile desideres 1) *qualitatis* statum, 2) quaestionem legalem *scripti et voluntatis*. (cf. lib. 7. cap. 6.) Et prior quidem consulto est praetermissus, mox proferendus in illis: *Plerasque — consistant.* Neque enim attinebat probare, qualitatis statum indigere praeceptis philosophiae moralis, quod sponte intelligitur. De illa autem quaestionis legalis (*scripti et voluntatis*) omissione, alia res est. Ea profecto carere non poterat haec enumeratio, ut esset integra. Quibus ita accurate, ut quidem mihi videor, perpensis, eo adducor, ut aliquo modo obrutam suspicer hujus partis mentionem, quae ab ipso scriptore haud dubie fuerit facta. Nam verba *vel transferantur* meram glossam interpretor, profectam illam ab ejusmodi librario, qualem scriptorem Quintilianum Capperonnerius credidit. Accedit quod ne probat quidem *transferendi* appellationem noster in hac re. cf. 3, 6, 68—84. Sed illud quoque in nostri loci scriptura displicet, quod *alia* praemittitur verbo *colligantur*. Apparet enim, quoties *alia* hic ponatur, novum significari statum; cujusmodi nihil est in *colligendo*, quo species tantum aliqua legalium quaestionum demonstratur i. *syllogismus*. Neque hoc attendit is, qui alioqui satis bene versatus est in hoc loco, Gedoynus. Sed visus est sibi majorem hic agnoscere divisionem, reddens ita: *les autres enfin sur les loix, dont on fait voir la liaison avec le fait en question par voie de sylogisme;* plurima ille de suo addens ad praecisam scriptoris nostri in hoc loco brevitatem. Censeo igitur, loco illius *alia* hic quoque *vel* reponendum esse. Emendare autem haec tam corrupta ne aggredior quidem, quibus, me quidem judice, et adjiciendo et subtrahendo nocuerint librarii. Sententiae consuletur talibus fere: *summoveantur, ut vel aliud scriptum ostendatur* (sive mavis *sit*) *voluntas alia, vel aliqua colligantur* etc.

que vero esse quis nescit, quae totae in sola
16 qualitate consistant? In consiliis vero quae ratio suadendi est ab honesti quaestione seposita? Quid illa etiam pars tertia, quae *laudandi* ac *vituperandi* officiis continetur? Nempe in tractatu recti pravique versatur.
17 An de *justitia*, *fortitudine*, *abstinentia*, *temperantia*, *pietate* non plurima dicet orator? 106 Sed ille vir bonus, qui haec non vocibus tantum sibi nota atque nominibus aurium tenus in usum linguae perceperit, sed qui virtutes ipsas mente complexus ita sentiat, nec in cogitando laborabit, sed, quod sciet,

16. *est absti quaestione* Turic. Flor. *e. ab honesta q.* Voss. 1. 3. *qui in laetitia quae laud.* Turic. Flor. (sed hic *let.* et *que*) *Quin i. e. p. t. q. l.* Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. Bern. Jens. et edd. post. ante Gryph. (nisi quod Basil. Gryph. 1556. Vidov. *quinetiam illa*). *quid honesti quae laud.* Camp. mire. *Quid* autem, praeter hunc, solus vindicare videtur Goth. nisi quod Turic. *qui*, quod fere cum *quid* permutatur. Nec video, quomodo aliter procedat ista per *nempe* inducta sententiae absolutio.

17. *tantum si bona nota* Turic. Flor. c. Alm. *t. sed n.* Camp. *tenus ac in* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Andr. Ald. pravo connectendi studio, cum neque copula indigeat sensus, et haec ipsa corruptelam arguat. cf. 12, 1, 29. *lingua* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voss. 1. 2. Vall. *perceperat* Turic. Flor. c. Alm. *et qui* Turic. Flor. *sentiat.* Sic Turic. Flor. Camp. *sentiet* reliqui. *nec in agendo cogitando* Goth. (tac. Gesn.) *cogitando laborabit.* Sic Turic. Flor. (nisi quod solito uterque errore — *vit*); *ita* inserunt reliqui, manifesto repetitum ex proximis; quanquam Badius *non ita* hic quoque interpretatur *non multum.* *quod sciret* Turic. Totus hic sermo parum videtur exploratus esse a VV. DD. Qui, cum *sentiet* legant omnes, continuare coguntur, quid-

17. *nec in cogitando — vere dicet.* cf. not. crit.

vere dicet. Cum ſit omnis generalis quae- 18

quid hic tribuitur viro bono, et ſoli pronomini *qui* applicare, ut verbum ipſum ſententiae repetendum ſit ex illo *dicet* in quaeſtione praecedente poſito, quaſi ita illi reſpondeatur: „dicet quidem orator, ſed ita demum dicet, ſi „fuerit vir bonus, qui etc.“ In hac autem *ille* non placet, poſitu ſaltem amandandum poſt *bonus* et ne ſic quidem ſatis clarum. Hanc difficultatem mecum qui ſenſerit, ſententiam integram in hisce requiret, verbo ſuo principali non carentem; eaque potiemur, ſi pro *ſed quod ſciet* ſcripſerimus *et q. ſ.* unde legitima illa naſcetur copularum *nec — et* ſtructura. Sic *perceperit — ſentiat* abſolvit ſubjectum i. eum, de quo agatur, virum bonum, quem deinceps noſter dicat „*nec* laborare, *et* dicere“. Si quis tamen *ſed* maluerit propter oppoſita *laborandi* et *vere dicendi* verba, ei ſuccurret ſcriptura Gothana, unde haec eruat: *nec in agendo nec in cogitando laborabit.* Oneratur ſane tribus *ſed* haec noſtri oratio: ſed hoc ferre didicimus; nec quidquam proficit Turic. *et qui virtutes* exhibens pro *ſed q. v.* Attendere autem decet venuſtam locutionem *aurium tenus in uſum linguae*, ubi demonſtratur tranſitus ille celerrimus ſeverae de moribus et virtute doctrinae ab aure ad os, pectore animoque nequaquam contactis. Vir malus dicendi ſtudioſus arripit quaecunque de juſtitia audierit, ut mox deblateret eadem. Nec ſatis illi, qui *lingua* ſcriberent pro *linguae*, ceperunt *uſum linguae*, quae jam coepit *in quaeſtu eſſe* (cf. 1. Pro. 13.), quaeque hic cum aliquo contemtu dicitur, velut *mercenaria vox* 12, 1, 25. „*Qui* autem *ita* „*ſentiat* ſicut loquitur“ is demum audiendus eſt de virtute dicens; dicit enim *vere* i. ſenſibus ex ipſo animo promtis, quique ſibi ipſi fidem faciant apud auditores; cf. 4, 2, 38. Supereſt ut moneamus, *non* illud ante *vocibus* commune eſſe toti ſenſui, non adhaereſcere ſoli participio *nota* aut particulae *tantum;* quare propagabimus negationem ad verbum ipſum *perceperit*, cui deinde reſpondet *ſed — ita ſentiat.* Hanc nos ſtructurae rationem tollendis aliquot, quae male haec diſtinebant et ſepiebant, virgulis planiorem fecimus. [Vid. Add.]

18. *Cum ſit omnis.* Sic Turic. *c. autem o.* Guelf. c.

18. *generalis quaeſtio — quod univerſum eſt.* Cave in his *potentior* accipias ea vi, qua uſurpatum eſt 10, 1, 17. et

ſtio ſpeciali potentior, quia univerſo pars continetur, non utique accedit parti, quod univerſum eſt: profecto nemo dubitabit, generales quaeſtiones in illo maxime ſtudiorum more verſatas. 19 Jam vero cum ſint multa propriis brevibusque comprehenſionibus finienda, unde etiam ſtatus cauſarum dicitur *finitivus:* nonne ad id quoque inſtrui ab iis, qui plus in hoc ſtudii dede-

Goth. Voſſ. 2. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *c. autem ſit o.* Camp. c. Ald. Baſil. *c. ſit autem o.* reliqui. *qua* pro *quia* Turic. Flor. *pars utique cont.* Sic Turic. Flor. *utique* om. reliqui. *quod in univ.* Voſſ. 1. *eſt* om. Turic. *dubitavit* Turic. Flor. Camp. *verſatis* Turic. Flor. *verſitas* Guelf.

19. *brevique c. finiendis* Turic. Flor. *brevibus c. finienda* Guelf. c. Voſſ. 3. *finitimus* Camp. *ab his* Turic. Camp. *ſtudio* Flor. c. Alm. *aequi diſpoſitione* Camp. *a* pro *aut* Turic. *pars ad rat.* om. Camp. *parum ad mor.* Ambr. 2. c. Voſſ. 1.

alibi, ubi ad cauſas vincendas refertur. Quod cum ipſi Spaldingio hic acciderit, turbatum hic aliquid putabat. Sed *potentior* dictum hic philoſophico ſenſu; plus enim valet generalis quaeſtio et plura efficit, eo quod plura complectitur. Illud porro, quod in quaque materia univerſum eſt, non utique *accedit* (ἕπεται, ſic optime Boeckhius) parti. Quae cum ita ſint, facile efficitur, eum, qui in dicendo ſe nunquam deſtitui volet, generalibus quaeſtionibus operam dare debere; neque quisquam dubitabit, eas in illo maxime, quem graeci philoſophi praeferebant, ſtudiorum more quam ſubtiliſſime ſemper tractatas eſſe. Ita haec ſi explicamus, non ſolum in illo *more* (pro quo ne quis tentet *genere*, cautum volo) nemo haerebit, ſed et perfectum *verſatas* non ſine ratione adhibitum agnoſcemus, quod pro *verſari* poſitum et ipſe cum Spaldingio, antequam cum Boeckhio haec communicarem, mirabar. BUTTM.

runt, oportet? Quid? non quaeſtio juris omnis, aut verborum proprietate, aut aequi disputatione, aut voluntatis conjectura continetur? quorum pars ad rationalem, pars ad moralem tractatum redundat. Ergo 20
natura permixta eſt omnibus iſtis oratio, quae quidem oratio eſt vere. Nam ignara quidem hujusce doctrinae loquacitas erret, neceſſe eſt, ut quae vel nullos, vel falſos duces habeat. Pars vero *naturalis*, cum eſt ad exercitationem dicendi tanto ceteris uberior, quanto majore ſpiritu de divinis rebus, quam humanis loquendum eſt, tum illam etiam moralem, ſine qua nulla eſſe, ut docuimus, oratio poteſt, totam complectitur.
Nam ſi regitur providentia mundus, admi- 21
niſtranda certe bonis viris erit respublica. Si divina noſtris animis origo, tendendum ad virtutem: nec voluptatibus terreni corporis

20. *quae quidem oratio* om. Turic. Flor. c. Alm. *loquacitatis erit* Flor., poſterius c. Alm. *utique vel* Turic. Camp. (ſed hic prius diremtim). *hebeat* Camp. *de* om. Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *eloquendum eſt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Voſſ. 3. Sed huc non videtur facere compoſitum; cf. 9, 4, 147.

21. *ad virt. tendendum* Turic. (quanquam hic *tenendum* c. Flor.) Camp. In Turic. tamen noſter ordo per

20. *quae quidem oratio eſt vere.* Eodem redit haec exceptio, quo locus elegans 10, 7, 12. Mox autem pro „ignara „*quidem*" malim „i. *quae*„*dam*". *ut docuimus.* modo §. 15.

21. *ſi regitur providentia.* cf. 5, 5, 6.

ſerviendum. An haec non frequenter tractabit orator? An *de auguriis*, *reſponſis*, *religione* denique omni, de quibus maxima ſaepe in ſenatu conſilia verſata ſunt, non erit ei diſſerendum, ſi quidem, ut nobis placet, futurus eſt vir civilis idem? Quae denique intelligi ſaltem poteſt eloquentia hominis o-
22 ptima neſcientis? Haec ſi ratione manifeſta non eſſent, exemplis tamen crederemus. Siquidem et Periclem, cujus eloquentiae, etiamſi nulla ad nos monumenta venerunt, vim tamen quandam incredibilem cum hiſtorici, tum etiam, liberrimum hominum genus, comici veteres tradunt, Anaxagorae phyſici conſtat auditorem fuiſſe: et Demoſthenem, prin-

notam reponitur. *An de aug.* Sic Camp. *Jam d. a.* reliqui. *futuros ſed vir* Flor. *idem* om. Camp.

22. *rationi* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (uc. Geſn.) Camp. *ſaltem* pro *tamen* Turic. Flor. c. Alm. *Periclem*, accuſativo Romano, ad unum omnes mei, quare nihil mutare ſum auſus. *pervenerunt* Camp. placet. *hiſtoricum etiam uberrimam* Turic. Flor. poſtremum c. Alm. *etiam* om. Camp. c. Goth. *hom. genus.* Sic Turic. Flor. Guelf. *g. h.* reliqui. *Graeciae oratorem* Turic. Flor. Camp.

Quae denique — ſaltem. Cum interrogatio ſit inſtar negationis, facile intelligitur *ſaltem*, valens *quidem*. cf. 6, 5, 15.

22. *liberrimum — genus, comici.* cf. 2, 16, 19. 10, 1, 82. De *cum* et *tum* cf. 4, 1, 66. *Hiſtoricorum*, qui teſtati ſunt praeſtantiam eloquentiae Pericleae, maximus Thucydides. *Liberrimi*, nihil erant adulationi daturi, et tunc ipſum *conviciabantur*. cf. et 12, 10, 24. ubi Demoſthenicae δεινότητος origo Platonica iterum demonſtratur. Hoc autem de philoſophis doctoribus oratorum ſumſit a Cicerone Orat. c. 4.

cipem omnium Graeciae oratorum, dedisse
operam Platoni. Nam M. Tullius, non tan- 23
tum se debere scholis rhetorum, quantum
Academiae spatiis, frequenter ipse testatur.
Neque se tanta in eo unquam fudisset uber-
tas, si ingenium suum consepto fori, non
ipsius rerum naturae finibus terminasset. Ve-
rum ex hoc alia mihi quaestio exoritur, quae
secta conferre plurimum eloquentiae possit:
quanquam ea non inter multas potest esse
contentio. Nam in primis nos *Epicurus* a 24
se ipse dimittit, qui fugere omnem discipli-
nam navigatione quam velocissima jubet. Ne-
que vero *Aristippus*, summum in voluptate
1063 corporis bonum ponens, ad hunc nos labo-

23. *testatur.* Sic Camp. *testatus* Turic. Flor. *testatus est* reliqui. *fuisset ubertas* Turic. Flor. Ambr. 2.; idem, sed omisso etiam antea *se*, Camp. c. Voss. 1. 2. 3. Stoer. Chouet. Leid. *fuisse ubertates* Guelf. *rerum* om. Guelf. (qui et *natura*) cum Goth. *inter multos* Camp. c. edd. ante Basil.

24. *Epic. in primis nos* Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. post. ante Stoer. ordine nequaquam displicente. *a se ipso* Goth. c. Voss. 1. 2. 3. (non Ald. ut Burm.) *velocissime* Turic. Flor. (sed uterque *veluc.*) Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 1. et edd. ante Bad. acc. Basil. Pro *jubet* autem Turic. *juvet*, Flor. *vivet.* Mox *sum in volupt.* Turic. *sicut i. v.* Camp. *adhuc nos* Turic. *adhuc nos ad* Tarv. et edd. post. ante

23. *M. Tullius — testatur.* Facile succurrit VV. DD. locus Orator. c. 3. *fateor me — extitisse.* Sed cum *frequenter* dicat noster, requiro plura hujus confessionis loca. *Nam* autem hic inservit transeundo ad aliquid, quod etiam manifestius sit praecedenti. cf. 9, 4, 84. In *Pericle* et *Demosthene* constabat hoc communi fama, sed *Cicero* de se ipse testatur.

se — fudisset. cf. 11, 3, 84.

24. *Epicurus.* cf. 2, 17, 15.

rem hortatur. *Pyrrhon* quidem quas in hoc opere habere partes poteſt? cui judices eſſe, apud quos verba faciat, et reum, pro quo loquatur, et ſenatum, in quo ſit dicenda ſententia, non liquebit. *Academiam* quidam utiliſſimam credunt, quod mos in utramque partem diſſerendi ad exercitationem forenſium cauſarum proxime accedat. Adjiciunt loco probationis, quod ea praeſtantiſſimos in eloquentia viros ediderit. *Peripatetici* ſtudio quoque ſe quodam oratorio jactant. Nam theſes dicere exercitationis gratia fere eſt ab

Ald. *hortatur.* Sic Camp. *ortatus* Turic. *ortetur* Flor. *adortatus* Alm. *hortetur* Jenſ. c. edd. poſt ante Bad. *adhortetur* reliqui. *Pyrrhon.* Sic Flor. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 2. 3. et edd. poſt ante Baſil. (quanquam plerique corrupta forma). Nos Graecam formam praetulimus, cf. 1, 5, 60. 11, 3, 178. Pro hoc tamen nomine *Patronus* Guelf. c. marg. Baſil. *habere partes.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (et hi quidem tres partis) Guelf. Camp. *habere in hoc opere partes* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. ante Gryph. *i. h. o. partes habere* reliqui. *rerum* pro *reum* Ambr. 2.

25. *quidem* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Alm. et edd. poſt. ante Ald. *ad judicium loco* Turic. Flor.

eſt ab iis. Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenſ. (tac.

25. *praeſtantiſſimos — viros.* „Platonem primo ipſum, „quem audiviſſe modo dictus „eſt Demoſthenes, tum Carneadem, ipſumque Ciceronem." Geſnerus. Cf. et 12, 1, 35.

ſtudio — oratorio. i. aliquid ſingulari ſuo ſe hujus artis amore praeſtitiſſe. Unicuique autem in mentem veniat, quos et Geſnerus memorat, Ariſtotelis et Theophraſti, item Theodectae aliorumque. Sed exercitationem theſium dicendarum diſerte tribuit Ariſtoteli Cicero Orat. c. 14. extr. indicante Pſeudo-Turnebo. vide et §. 1, 14.

lis institutum. *Stoici*, sicut copiam nitoremque eloquentiae fere praeceptoribus suis defuisse concedant necesse est, ita nullos aut probare acrius, aut concludere subtilius contendunt. Sed haec inter ipsos, qui velut sa- 26
cramento rogati, vel etiam superstitione constricti, nefas ducunt a suscepta semel persuasione discedere. Oratori vero nihil est necesse in cujusquam jurare leges. Majus enim 27
est opus atque praestantius, ad quod ipse tendit, et cujus est velut candidatus, si qui-

Gesn.) nisi quod duo postremi transponunt *ab iis. est.* c. edd. post. ante Stoer. *est stabilis* Turic. Flor. unde effici possit etiam *ab illis*. Reliqui *est ab his. opinione* pro *copiam* Turic. Flor.

26. *vel* pro *velut* Guelf. *ducant* Turic. Flor. Camp. quod fortasse praeferendum. *oratorium nihil* Turic. Flor. Fraudi fuit compendium *u* i. e. *vero;* cf. 8, 6, 43. 7, 2, 41. 7, 1, 53. 6, 2, 30. 5, 14, 5.

27. *enim opus* omisso *est* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. 3. et edd. ante Basil. nec displi-

copiam nitoremque — defuisse. cf. Ciceronis locus positus ad 2, 15. 35.

fere praeceptoribus. Dubitari potest, suone morbo hic iterum posuerit *fere* noster, an librariorum culpa irrepserit.

26. *Sed haec inter ipsos*, i. philosophos. De structura cf. 11, 3, 144. Eodem enim redit species haec aposiopeseos. Philosophorum sectas, semper cum aliquo contemtu sibi commemoratas, vel militibus, vel enthusiasticorum sacrorum consortibus, velut agyrtis quibusdam, comparat. Prius est in mentione *sacramenti* (et est *sacramento rogatos* in Decl. Quint. 3. p. Bip. 42. ut apud Livium quoque), pro quo mox redditur *in leges jurare*, plane ad modum loci Horatiani Epist. 1, 1, 14. Neque enim fas erat militem unquam abesse signis. cf. 7, 4, 14.

dem est futurus cum vitae, tum etiam eloquentiae laude perfectus. Quare in exemplum dicendi facundissimum quemque proponet sibi ad imitandum: moribus vero formandis quam honestissima praecepta, rectissimamque ad virtutem viam deliget. Exercitatione quidem utetur omni, sed tamen erit plurimus in maximis quibusque ac natura
28 pulcherrimis. Nam quae potest materia reperiri ad graviter copioseque dicendum magis abundans, quam *de virtute*, *de republica*, *de providentia*, *de origine animorum*, *de amicitia?* Haec sunt, quibus mens pariter atque oratio insurgant: *quae vere bona*,

pet. *exemplum dicendi.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *bene* inserunt reliqui. *vere* pro *vero* Turic. *diliget* Ambr. 2. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) c. Bern. (err. Burm.)

quedam ut. Turic. Flor. *quid est u.* Camp. *et tamen* Turic. Flor. *plurimis* Turic. Flor. Guelf. *quibusque actura* Turic. *q. atque natura* Guelf. *quibus natura* Camp. *pulcherrimus* Jens. c. edd. post. ante Bad. qui nostrum conjectura assecutus videtur.

28. *vera bona* Camp. c. Andreana. *vero b.* Jens. c. edd. ante Ald. *quos mitiget* Guelf. *quae mitigent* Basil.

27. *cum — tum.* Hic quoque legitima agnoscitur particularum ratio, quia mirabilius est ipsam *eloquentiam*, non *vitam* modo, indigere majoribus, quam quae vulgaris sectarum philosophia praestet. Quanquam igitur *eloquentia* infra *vitam* est, tamen insurgit oratio, si, quod *vitae* soli deberi credebamus, id *eloquentiae* quoque perficiendae necessarium docemur.

28. *quae vere bona — opinionibus vulgi.* Haec valde commonent illorum quae sunt apud Horatium Epist. 1, 18, 96 — 103., ita tamen, ut nequaquam inde sumta videantur, sed utrique scriptorum sponte subnata, et quae utrumque optimo cuique lectorum

1064 *quid mitiget metus, coërceat cupiditates, eximat nos opinionibus vulgi, animumque coelestem.* Neque ea solum, quae talibus disci- 29
plinis continentur, sed magis etiam, quae sunt antiquitus dicta ac facta praeclare, et nosse, et animo semper agitare conveniet. Quae profecto nusquam plura majoraque, quam in nostrae civitatis monumentis repe-

c. edd. post. ante Obr. ut et *coërceant, eximant* eaedem, sed nullus ita vetus liber. *nos* om. Flor. *metum* Camp. Post *coelestem* addunt *pariant* vel *pariat* Chouet. Leid. Gibs. Rollin.

29. *neque eam quae solum* Turic. *sunt antiquitus.* Sic Turic. Camp. *tradita* inserunt reliqui, unde *dicta et facta* contrahunt naturam nominum substantivorum, cum potius sint participia ad *antiquitus* referenda. *dicta acta praecl.* Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 3. *convenit* Guelf. c. Obr. *nos quam* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. (ex quo *non q.* Burm. per errorem, ut suspicor.) *majora quam* Guelf.

commendaverint olim et commendent.

animumque coelestem. Qui hic repetendo proximo verbo *eximat* acquiesci posse judicarunt, nihil plane vidisse censendi sunt. Manifesta est lacuna, quam miror a Burmanno modo agnitam narrare Gesnerum, de suo sensu tacentem. Supplementa adhuc tentata parum adjuvant. *Animus coelestis*, postquam *originem animorum* inter quaestiones noster recensuit, non potest nisi haustam e divina natura mentem declarare; quare, cum ad mores regendos fere pertineant quae adhuc posita sunt verba *mitiget, coërceat, eximat*, nihil convenientius reperio quam ut duobus vocabulis inseratur *deceat.* [Elegans conjectura: cui tamen, cum in talibus certitudo attingi non potest, meam etiam adjungere licebit: *animumque coelestem levet.* BUTTM.]

29. *antiquitus dicta ac facta praeclare.* Apparet hujusmodi adverbia in *itus* exeuntia non tam locum et tempus *unde* significare, quam *ubi.*

50 rientur. An fortitudinem, justitiam, fidem, continentiam, frugalitatem, contemtum doloris ac mortis, melius alii docebunt, quam Fabricii, Curii, Reguli, Decii, Mutii, aliique innumerabiles? Quantum enim Graeci praeceptis valent, tantum Romani, quod est
51 majus, exemplis. Tantumque non cognatis id e rebus admoneri sciet, qui non modo proximum tempus, lucemque praesentem in-

50. *at* pro *An* Turic. Flor. c. Alm. *fidem, continentiam* om. Turic. Flor. c. Alm. *aliqua innum.* Ambr. 2.

51. *tantum quod* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 3. Vall. Ald. Basil. Obr. *non conognotis si de ribus ad veri qui non* Turic. *non cognotis si de ribus ad veri q. n.* Flor. *n. c. i. e r. admoveri q. n.* Ambr. 2. *n. c. i. e r. amoveri q. n.* Guelf. *n. c. idem r. admoneri q. n.* Goth. c. Voss. 1. 2. 3. Vall. *n. c. id est r. admoveri q. n.* Bern. *n. c. sideribus admoneri q. n.* Jens. (tac. Gesn.) c. edd. post ante Ald. acc. Obr. Illud quod hic legimus *sciet* nullus meorum habet ante Gryph. (1544.), nisi quod defectum ejus in Camp. non notavi, per errorem haud dubie; nec quidquam princeps illa editio praeterquam quod *id e* omittit. *lucemque praesentem.* Sic libri et scripti et

50. *quod est majus.* Velim anteponi hisce *id*, quod facillime excidebat. Inde orietur legitima illa structura *id quod* (cf. §. 8.), quae praemissa voci *exemplis* excitat lectorem et pondus addit sequenti. Certe Tacitum si forte dedecuerit minus praecisa hujusmodi oratio, Quintiliani nostri eadem est prorsus; nec Gesnero, glossam suspicanti, assentiar. Similis autem est vox Ajacis apud Ovidium Metam. 13, 11. 12. „quantumque ego Marte feroci, Quantum acie valeo, tantum valet iste loquendo." Admonet Passeratius loci Ciceroniani de Or. 3, 34. „ut virtutis a nostris, sic doctrinae sunt ab illis" (Graecis) „exempla repetenda."

51. *Tantumque — sciet.* De his cf. not. crit.

tueri satis credat, sed omnem posteritatis memoriam, spatium vitae honestae, et curriculum laudis existimet. Hinc mihi ille justitiae

excusi ad unum omnes praeter Gesnerum et Bip. qui *locumque p.* Quae illius, nisi est sphalma, audacula conjectura vix cuiquam probabitur. Acquievit autem Gesnerus in ea, quam, ab ipso quidem non nominatus, praeiverat Capperonerius, interpretatione, ut *tantum non* esset *prope*, diceretque Qu. „Quicunque posteritatis memoria curricu„lum laudis metietur, is sciet i. e. sentiet, se idem" (probat enim Gesn. Gothanam scripturam) i. e. ad eandem rem „cognatis prope exemplis admoneri." *Eandem rem* intelligit, opinor, virtutem qualem praestiterunt Romani illi heroes. *Prope* autem *cognata exempla* vocat, quae ejusdem sunt populi, quanquam non ejusdem familiae. At quam leve hoc, quamque non dignum, quod tam operose significaretur! Adde quod hanc vocum *tantum non* structuram apud nostrum non reperio: cf. ad 6, 2, 4. Quanquam in Declamatt. Quint. eadem est etiam frequens. Nec quidquam agitur recentiorum quibuslibet interpretationibus, cum omni auctoritate careat, unde pendent illae, verbum *sciet*. Nihil equidem extundo; sed hoc dispicere videor, *tantum quod non* nequaquam esse solicitandum, quod speciem praebeat illius apud Ciceronem quoque, pro *nisi quod non*, occurrentis formulae: cf. Ernest. Clav. v. *tantum*, et Gronov. ad Liv. 31, 4, 6. (err. Ern.). Turicensi illi pro *cognatis* scripturae aliquid reconditius subesse suspicor: et in illis *sideribus* latet fortasse *sed rebus* cum oppositione praecedenti ablativo reddenda. Ex illis autem *ad veri*, addenda littera *t*, verbum finitum est eruendum. Denique hoc etiam diligenter attendendum, sintne illa *credat*, *existimet*, ut nunc est, modi potentiales habendi, an refingendo illo *qui* (sicut *quin* scribit Obr.) ad praecepti rationem traducendi. Dolet sane hariolantis et trepidantis partes agere in loco honesti affectus plenissimo, non explanantis; sed qui adhuc sibi visi sunt intelligere, longius etiam a vero fuerunt. Quorum Gedoynus quidem robori et gravitati sententiae maxime prospexit, securus tamen verborum scriptoris. *Hinc* ante *mihi* om. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. e. Alm. Voss. 3. *superatam libertatem* Guelf.

haustus bibat, hinc sumtam libertatem in causis atque consiliis praestet. Neque erit perfectus orator, nisi qui honeste dicere et sciet, et audebit.

III. *Juris* quoque *civilis* necessaria huic
viro *scientia* est, et morum ac religionum
ejus reipublicae, quam capesset. Nam qua-
lis esse suasor in consiliis publicis privatis- 106
ve poterit, tot rerum, quibus praecipue ci-
vitas continetur, ignarus? Quo autem modo
patronum se causarum non falso dixerit, qui,
quod est in causis potentissimum, sit ab al-

1. Inscriptio: *necessariam* (Turic. — *am*) *juris civilis oratori* (Ambr. 2. — *is*) *scientiam* (Turic. *sententiam*) est in Codd. meis (in Ambr. 2. quidem uncialibus litteris, in Goth. *oratori* continuo post *necess.*) exc. Flor., itemque in edd. ante Gesn. exc. Camp. et Obr. Sed a Basil. inde *esse* inserunt ante *scient.* *Juris quodque* Turic. *J. quicque* Flor. *necessario* Flor. *qui* ante *scient.* ins. Turic. Flor. Quid lateat, non exputo. *privatis vel* Flor. *vel privatis* Camp. *dixerat* Turic. Flor. *ab* om. iidem. *dissimulas* Flor. *poetarum scripta irarum scripta pron.* Flor. c. Alm. miro vitii consensu: nihil ejusmodi e Turic. *poeticarum s. p.* Camp.

in causis atque consiliis; apud judices et in senatu: cf. 5, 8, 65.

1. *Juris quoque civilis — scientia.* „Julius Severianus „libello de Arte dicendi: *Ora-„tori juris civilis neque omit-„tendum studium est, nec pe-„nitus appetendum. Nam nec „rudis esse debet juris orator; „et, si se multum juris scien-„tiae dederit, plurimum de „cultu oratoris atque impetu „remittit.* Quod fortassis ex „antiquo scriptore mutuatum „a Julio Severiano, Fabius „hic quasi ex professo repre-„hendere videtur.“ Passeratius, communicante, ut videtur, Pithoeo. Badius autem a Valla huc advocatum commode locum Pomponii *de origine juris* (Dig. 1, tit. 2, 2. §. 43.) memorat, qui Ser.

tero petiturus? paene non dissimilis iis, qui poëtarum scripta pronunciant. Nam quodammodo mandata perferet, et ea, quae sibi a judice credi postulaturus est, aliena fide dicet: et ipse litigantium auxiliator egebit auxilio. Quod ut fieri nonnunquam minore incommodo possit, cum domi praecepta et composita, et sicut cetera, quae in causa sunt,

2. Turicensis *non* dans pro *Nam* auctoritate sua paene persuasit. Sed aptius tamen videbatur causam subjici, quare tam similis esset patronus juris civilis ignarus comoedo aliena pronuncianti. *perferret* Turic. Flor. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 3. *perfert*, omissa copula *et*, Camp. *et ea* om. Tarv. Loc. Ven. Rusc. Sed Jens. pro his dat *eaque*. *quodquod ut fieri* Turic. nec aliter Alm. (errante in compendio Burm.). *quod autem fieri* Guelf. cum marg. Basil. *Quid quod fieri* Camp. c. Bodl. Andreana et edd. ante Ald. qui *Quod si fieri*. Sed *Quod ut ferri* Voss. 1. Mox *possunt* Camp. qui et *percepta*. *et fit ut certa quae* Turic. Flor. *et ut fit certa q.* Camp. In vulgata *sicut et* transponunt Stoer. Chouet. Leid. Gibs. Burm. Capper. Cum in minutis hisce plurima turbata sint, rectam rationem servasse videtur Campanus (*et, ut fit, certa quae in c. s.*). Qua scriptura admissa participia ista sat numerosa, ut *praecepta, composita*, sicut et mox *certa*, accipiantur pro nominibus substantivis, *cognita* autem, tanquam verum participium, applicetur illi *certa*. „Fieri potest sine magno incommodo, ut aliena, sibique aliunde tradita, pronunciet orator quatenus quae a litigatore domi *praecepta*"

Sulpicium, orandi post Ciceronem principem, narrat, consulto a se aliquoties de jure Q. Mucio et parum intellecto, deinde ab hoc ipso propter ignorantiam juris correptum, totum se juri civili discendo tradidisse.

qui poëtarum scripta pronunciant i. histriones, operae modo scenicae, non eorum quae dicunt auctores ipsi. Ita his *aliena scripta* tribuit noster 6, 2, 35.

2. *egebit auxilio.* Similia habes 6, 4. 6. 7. ubi, ut mox hic quoque, *minores*.

cum domi — ad judicem

in discendo cognita ad judicem perferet: quid fiet in iis quaestionibus, quae subito inter ipsas actiones nasci solent? non deformiter respectet, et inter subsellia minores

(sic dicuntur, quoniam *discente* patrono *praecipit* litigator) „accepit, et *composita* i. condicta, item *certa quae in causa* „*sunt* i. *partem causae nulli dubitationi obnoxiam* (cf. 2, 4, „35. 5, 4, 8. 5. 6, 5.), quam probe si, ut fieri solet, in„culcavit litigator, quatenus haec, inquam, judici expo„net." Habet sane illud *ut fit* aliquantum obscuritatis, sitne ad *cognita* referendum, sicut adhuc ipse interpretatus sum, an ad *perferet*. In hac quidem ratione fieri vulgo dicet noster, ut *certa* in causa, neque magna jurisconsulti sollertia eruenda, verbose tractent oratores illi a juris civilis scientia alieni. „Quidquid a docente litiga„tore resciscere potest patronus, id quidem sat bene oran„do commendabit, vel nulla juris peritia adjutus: sed „quota haec pars est in tota actione dicendorum?" [Hanc viri optimi demonstrationem, qua mihi quidem minime persuasit, premere tamen nefas duxi; etsi, quod volebat idem, recipere in textum Campani scripturam non sustinui. Nam cum toties similium vocum confusione peccatum sit in antiquissimis illis, levis sane error erat *fit ut* facientium ex illo *sicut*, et *certa* e *cetera*; manifestaque hujus scripturae correctura est illud quod in sola principi editione legitur. Sensus autem vulgatae mihi quidem impeditus non videtur. „Non magno incommodo haec etiam, quae sunt e jure civili petenda, domi a jurisperito praecepta et composita (cf. 4, 1, 54.) et cum ceteris, quae in ipsa causa sunt, in discendo cognita ad judicem perferet." Buttm.] *perferret* Turic. Flor. *perfert* Ambr. 2. c. Goth. Voss. 2. Ald. *praefert* Guelf. Exc. Sant. *in his* Camp. Pronomen omittunt Goth. et edd. rel. ante Ald. *quaesitionibus* Flor. *ipsa sanctionibus nasci* Flor. qui et mox *non* omittit, sed lacuna relicta. *respectet nisi subselli m.* Turic. Flor. (hic quidem *subseli*). *re spectet inter s. m.* Camp.

perferet. Vid. not. crit. — Quid sit *causam discere*, mox enarrabit noster capite hujus libri octavo. cf. 5, 7, 7. 7, 1, 4.

advocatos interroget? Poteſt autem ſatis diligenter accipere, quae tum audiet, cum ei dicenda ſunt? aut fortiter affirmare, aut ingenue pro ſuis dicere? poſſit in actionibus: quid fiet in altercatione, ubi occurrendum continuo, nec libera ad diſcendum mora eſt? Quid, ſi forte peritus juris ille non aderit? Quid, ſi quis non ſatis in ea re doctus, falſum aliquid ſubjecerit? Hoc enim eſt maximum ignorantiae malum, quod credit eum ſcire, qui moneat. Neque ego ſum noſtri 4
moris ignarus, oblitusve eorum, qui velut ad arculas ſedent, et tela agentibus ſummi-
1066 niſtrant: neque idem Graecos quoque ne-

3. *Poteſt aut* Jenſ. (mero ſphalmate, quoniam ne in Tarv. quidem) Ald. Bad. Baſil. ingrato aſyndeto. *cum a licienda ſunt* Turic. Flor. Ambr. a. o. Alm. *c. adjicienda ſ.* Camp. Voſſ. 1. 3. *c. dicenda ſ.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ingenue poſſit pro ſuis dicere in act.* Jenſ. o. edd. poſt. ante Ald. qui plane omittit verbum *poſſit*. *fiet* om. Goth. Vall. *f. intercatione* Flor. *ad dicendum* Goth. (tac. Geſn.) *ora* Flor. *hora* Camp. *quod ſi forte* Turic. Camp. *aderit et quid* Camp. *a. quod* Jenſ. *non ſatis* om. Guelf. *maxime* Flor.

4. *ſumminiſtrant.* Mſſ. hic quidem *ſubm.* *Graeco* Turic. omiſſo *quoque*. *tuſis* pro *cauſis* Flor.

3. *in altercatione.* cf. lib. 6. cap. 4.

4. *velut ad arculas — ſumminiſtrant.* Cf. 5, 7, 8. Neſcio autem quam bene provocant ad Virg. Aen. 10, 333. ubi Achatae inclamat Aeneas *Suggere tela mihi*, magnam mox haſtam capeſſens. Certe quibus *arculis* in ipſo proelio *aſſidere* potuerit Achates non video, ſive in ipſo eas curru militari cum Geſnero fingas, ſive alibi. Quare fuiſſe tales ſuſpicor in palaeſtris aliisve exercitiorum locis. Buttmann.

ſcio factitaſſe, unde nomen his *pragmaticorum* datum eſt. Sed loquor de oratore, qui non clamorem modo ſuum cauſis, ſed omnia, quae profutura ſunt, debet. Itaque eum nec inutilem, ſi ad horam forte conſtiterit, neque in teſtationibus faciendis eſſe imperitum velim. Quis enim potius praeparabit ea, quae, cum aget, eſſe in cauſa velit? Niſi forte imperatorem quis idoneum credit in praeliis quidem ſtrenuum et fortem, et omnium, quae pugna poſcit, artificem: ſed neque delectus agere, nec cópias contrahere atque inſtruere, nec proſpicere commeatus, nec locum capere caſtris ſcientem: prius eſt enim

5. *nec utilem* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *oram* Turic. Ambr. 2. *Quis enim pro tuis* Camp. *praeparavit* Turic. Flor. *cum ageret* iidem. *ſi forte* Flor. *dilectus* Flor. Ambr. 2. c. Voſſ. 3. *agere* om. Guelf. *neque inſtruere* Guelf. *certa* pró *certe* Ambr. 2. Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 3. Bern. Tarv. Loc. Ven. *parere b.* Flor.

pragmaticorum. vid. 3, 6, 59.

clamorem — ſuum. „Quo „ad clepſydram latrent.“ vid. Cic. de Or. 3, 34, cf. et 6, 4, 6.

5. *ſi ad horam — conſtiterit.* Rectiſſime contra Burmannum, de oratore ad clepſydram dicente haec interpretantem, Geſnerus obſervat, „non eſſe hic ſermonem de „agenda cauſa apud judices; „ſed de *praeparandis* quae pa„tronus in cauſa eſſe velit, „nempe vel apud praetorem „ſive in jure, ubi *lis* ſit *con„teſtanda,* vel in teſtationibus „faciendis.“ Ad conteſtandam autem litem et quodcunque praevium apud praetorem fiebat, *hora* erat condicta litigatoribus. Ad quam ſi forte orator ille *conſtitiſſet* i. intereſſet (*conſiſtunt* enim in jure qui ab alterutra parte adſunt; cf. Lexica), utilem et ipſum vult eſſe Quintilianus. Buttm.

in teſtationibus faciendis. cf. 6, 7, 33.

certe parare bella, quam gerere. Atqui simillimus huic sit advocatus, si plura, quae ad vincendum valent, aliis reliquerit: cum praesertim hoc, quod est maxime necessarium, nec tam sit arduum, quam procul intuentibus fortasse videatur. Namque omne jus, quod est *certum*, aut *scripto* aut *moribus* constat: *dubium* aequitatis regula examinandum est. Quae scripta sunt, aut posita in more civitatis, nullam habent difficultatem: cognitionis sunt enim, non inventionis: at quae consultorum responsis explicantur, aut in verborum interpretatione sunt posita, aut

(6 and 7 stand in the right margin at the lines beginning "certe parare bella" and "dum est. Quae scripta sunt".)

6. *quae* om. Turic. Flor. c. Alm. Sed *ad*, quod apud Locatellum non invenerunt Bad. et Burm. in meo certe exemplo legitur. *reliquerint* Flor. *maxime* om. Guelf. *nec tam.* Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 2. et edd. ante Bad. *nec tamen* Turic. Flor. *non tam* reliqui. *omnis vis* Turic. Flor. *certum quod scriptum* Turic. Flor. c. Alm. c. *aut scriptum* Camp. c. *at scripto* Jens. (tac. Gesn.).

7. *habet* Turic. Flor. Mox inter *difficultatem* et *cognitionis* Turic. Flor. inserunt verba ex §. 12. (quae tamen illic etiam ab iisdem ponuntur) ita: *sequebantur aliqui pigritiae adrogantioris qui subito frontae confincta inmissaque;* cujusmodi illud quoque est profecto, quod suum cod. turbare multa inferciendo narrat Almelovenus. *cogitationis sunt enim* Turic. Flor. *posita jam in recti* Turic.

† † †

6. *nec tam sit arduum.* Librorum scriptura *nec* facile defenditur, si memineris inesse *ne sit quidem tam arduum;* cujusmodi exempla nobis quoque in superioribus sunt animadversa, nunc quidem non occurrentia, et aliquoties nuper demonstravit I. H. Vossius ad Tib. 1, 2, 30. 37. 1, 7, 45. 69.

Haec mane cum scripsisset *Georgius Ludovicus Spalding*, vespere ereptus est Quinctiliano, et his litteris universis,

in recti pravique discrimine. Vim cujus-
que vocis intelligere, aut commune pruden-
tium est, aut proprium oratoris: aequitas
8. optimo cuique notissima. Nos porro et bo-
num virum et prudentem in primis orato- 106
rem putamus, qui cum se ad id, quod est
optimum natura, direxerit, non magnopere
commovebitur, si quis ab eo consultus dis-
sentiet; cum ipsis illis diversas inter se opi-
niones tueri concessum sit. Sed etiam si
nosse quid quisque senserit volet, lectionis
opus est: qua nihil est in studiis minus la-

posita aut recti Jens. cum edd. post. ante Ald. Mox *notissima est* Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Stoer.

8. *virum bonum* Camp. Mox *id* om., Turic. Flor. Camp. *natura dixerit* Flor. Verbum om. Ambr. 2. Guelf. *nat. duxerit* Jens. c. edd. post. ante Ald. *commobitur* Flor. Ambr. 2. *conabitur* Goth. *si quis habeo c.* Turic. *dissentiat* Jens. (non Goth. err. Gesn.) c. edd. post. ante Stoer. exc. Bad. Basil. *etiam nosse si quis quae sens.* Camp. *nolle* Guelf. *nosse quod quisque* Turic. *nosse quisque* Goth. *lectione* Alm. Vall. Bad. c. edd. aliquot post. genitivum vindicante G. J. Vossio in Aristarcho 7, 8. Mox *quia nihil* Turic. Flor. Camp.

et siquid in quocunque genere boni aut re aut humanissimo gaudio plausuque juvandum erat.

8. *Nos porro.* vid. ad 2, 3, 5. Directa autem est oppositio, quae est in voce *porro*, contra nimiam quam quis tribuere possit juris consultis auctoritatem.

ipsis illis. Naturalis verborum ordo erat „*illis* — inter se ipsos", ut *ipsos* subjecto infinitivi adhaereret. Nunc more sollemni ob verbum *concedendi* mutatum in dativum, et non sine vi in fronte locutionis positum est. „Quid mirum, si a nobis dissentiunt, qui ipsi inter se?"

boriosum. Quodsi plerique, desperata facultate agendi, ad discendum jus declinaverunt; quam id scire facile est oratori, quod discunt, qui sua quoque confessione oratores esse non possunt? Verum et M. Cato cum in dicendo praestantissimus, tum juris idem fuit peritissimus: et Scaevolae Servioque Sulpicio concessa est etiam facundiae virtus. Et M. Tullius non modo inter agendum nunquam est destitutus scientia juris, sed etiam componere aliqua de eo coeperat: ut appareat, posse oratorem non di-

9. *vel discendum* pro *ad d.* Guelf. *sua quaeque* Ambr. 2. *mencato* pro *M. Cato* Flor. *praestantissimos* Turic. *tum — peritissimus* om. Turic. Flor. c. Alm. *fuit idem* Goth. Jens. c. edd. post. ante Stoer. *servique* Flor. *instus* pro *virtus* Turic. Flor. omissis ob homoeoteleut. seqq. *Et — destitutus.*

10. *in agendum* Ambr. Guelf. *in agendo* Camp. *nusquam* Obr. *non dicendo* Goth. Voss. 2. Ioann. Camp. *tanti juri* Guelf. *tanti viri* Ambr. 2. *etiam dicendo* Flor.

9. *desperata — declinaverunt.* „Cicero pro Murena „c. 13. Videntur plerique „jurisconsulti initio multo „hoc maluisse (ut oratores fie„rent). Post cum id assequi „non potuissent, istuc potis„simum sunt delapsi, ut ajunt „in Graecis artificibus" etc. [cetera quaere apud nostrum 8. 3. 79.] Gesnerus.

10. *M. Tullius — coeperat.* Constat e Gellio (1, 22.) librum scripsisse Ciceronem qui inscriptus erat *de jure civili in artem redigendo.* Quem cum absolutum nunquam fuisse ex hoc Fabii loco suspicatus esset Bynckershoeckius, apte Bachius (Hist. Jurisprud. Ro. 2, 2, 43.) reposuit, id hoc loco valere verbum *coepisse*, quod hoc uno libro edito initium Cicero fecerit eorum, quae de jure civili scribere in animo haberet. Ceterum qui de Ciceronis Jurisprudentia scripserint indicavit Harlesius in Notit. Script. Latin. II. p. 149.

ſcendo tantum juri vacare, ſed etiam do-
11 cendo. Verum ea, quae de moribus excolendis studioque juris praecipimus, ne quis eo credat reprehendenda, quod multos cognovimus, qui taedio laboris, quem ferre tendentibus ad eloquentiam neceſſe eſt, confugerint ad haec deverticula deſidiae. Quorum alii ſe ad album ac rubricas transtule-

11. *praecepimus* neque in Jenſ. (err. Geſn.) neque in ullo meorum: lectum tamen id alicubi dicas Obrechto, qui hinc effecerit ſuum *praecepimus modo* (err. Burm.); cui noſtrum profecto nemo poſtponet. *nonne quis* Guelf. Goth. Exc. Sant. c. Voſſ. 1. 2. 3. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. qui (ex cod. Vall. haud dubie, err. Burm.) noſtram reſtituit, merito rejecto Aldino commento *non aequius eo quis cr.* Mox *reprend.* Camp. *quem fere* Flor. Ambr. 2. Camp. *diverticula* Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. edd. aliq. poſt. Mox *ad* om. Turic. *rubrica* Ambr. 2. Guelf. c. Voſſ. 3. *formula velud* Turic. *formula v. u.* Flor. c. Alm. *legii* Turic. *legu* Flor. *legum* Alm. *quidem* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. c. Alm. *eſſem mal.* Turic. *elegentes* Flor. *egentes* marg. Baſil. *ſolum* Turic. Flor. Camp.

11. *ad album — eſſe maluerunt.* „Hic *album* dixit pro „Jure praetorio et *rubricas* „pro Jure civili, quod XII ta„bulis continebatur: ut et „*formularios* ad praetorias re„tulit formulas, *legulejos* ad „jus civile et XII tabb. le„ges." Verba ſunt Turnebi in Adverſ. 4, 6. quae nos ideo hic ponimus, quod Geſnerus quoque in Theſaurum ſuum v. *Albus* inferre ea dignatus eſt, omiſſis tamen illis quae ad XII tabularum leges rubricas juris civilis reſtringere videbantur. Recte ille quidem: ſed male eadem reſtrictio in *legulejis* relicta eſt. Nam utique univerſum jus civile, quod inde a XII tabularum tempore legibus, conſuetudinibus et conſultorum reſponſis obtinuit, hominesque qui haec omnia memoria tenebant, a Quintiliano demonſtrantur. Sed in eo ſane non falſus eſt Turnebus, quod ad jus civile *rubricas* ſpectare dicit; hoc enim vel ſola illa „Maſuri rubrica" apud Perſium docet (5. 90.

runt, et formularii, vel, ut Cicero ait, *leguleji quidam* esse maluerunt, tanquam utiliora eligentes ea, quorum solam facilitatem sequebantur: alii pigritiae arrogantioris, qui su- 12

12. *aliqui pigr.* Turic. Flor. supra §. 9. sed hic e Turic. nulla varietas. *aliique p.* Flor. c. Voss. 5. *alique p.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (quae mox *pigritiores*). *adrogantiorisque subito* Turic. Flor. (sed supra uterque vulgatam, nisi quod *adr.*) *arrogantiores q. s.* Guelf. *arrogatio-*

Excepto siquid Masuri rubrica vetabat), qua libri Masurii Sabini de Jure Civili intelliguntur. Tales enim libri, in quibus totum jus civile tanquam in corpus redactum erat, manibus illorum de vulgo jurisconsultorum terebantur; et minio in illis aut verba ipsa legum, aut si mavis capita juris picta erant. De praetoribus autem edicta sua in *album* referentibus et in publico proponentibus vide plura apud eundem Gesnerum; quorum huc maxime faciunt „*sedentes ad album*" i. leguleji edictum praetoris ediscentes et singula aliis commonstrantes, e Senec. Epist. 48. Neque tamen erat cur *formularios* etiam ad solum jus praetorium spectare putaret Turnebus. Quamvis enim formulas agendi a praetore praescribi solerent; non tamen in his solis versabatur hominum illorum peritia, sed in multitudine illa formularum, quae in omni re civili valebant, quasque illi in numerato semper habebant, agentibusque ministrabant: quemadmodum hae etiam libris concinnatae habebantur, quales erant libri illi Maniliani sive leges venalium vendendorum a M'. Manilio collectae, de quibus vid. Ernest. Clav. Cic. in Indice Legum v. Manilianae. In *legulejis* denique nemo haereat. Quare restat, ut quae indigitat Qu., apponamus verba Ciceronis de Orat. 1, 65. „Ita est tibi jurisconsultus „ipse per se nihil nisi *leguleius quidam* cautus et acutus, „praeco actionum, *cantor formularum*, auceps syllabarum."

12. *subito.* post navatam per aliquod tempus eloquentiae operam.

bito fronte conficta, immissaque barba, veluti despexissent oratoria praecepta, paulum aliquid sederunt in scholis philosophantium, ut deinde in publico tristes, domi dissoluti, captarent auctoritatem contemtu ceterorum. Philosophia enim simulari potest, eloquentia non potest. 1068

nisque qui s. Camp. confincta Flor. (et ita Turic. Flor. §. 7.) philosophanti ut Turic. Flor. c. Alm. reliqui philosophorum ut. Nostrum e conj. Burmanni certissima. Nam sui temporis „istos qui philosophi vocantur" (11, 1, 35.) philosophantes vocare nostrum decebat, non philosophos, quo nomine antiquos illos tantum, tametsi in hos etiam iniquus, appellat; cf. 12, 2, 7. Sic philosophari per contemptum cum Graeculis usurpavit rhetor ille in oratione post Redit. in Senat. 13. ubi Caesoninus Calventius plane iisdem, quos hic videmus, coloribus pingitur. ut demum in Camp. tristeque doniti Turic. Flor. dissolati Turic. his solati Flor. contempti Turic. contenti Flor.

conficta. Molesti sunt VV. DD. constrictam, contractam, quin et constructam frontem nobis propinantes, quasi vero sola fronte non satis haec omnia indicentur, neque optimum sit conficta vocabulum. Vindicavit autem illud nostro jam Davisius in curis secundis ad Caes. B. G. 1, 39. non satis apto quidem loco, sed aptum afferens Senecae (de Tranq. 15.) „frontem suam „fingere." Commodum etiam Badius admonet verborum Juvenalis (2, 8.) de his ipsis hominibus: „Frontis „nulla fides. Quis enim non „vicus abundat Tristibus obscenis?" et quae sequuntur.

immissa. Immittitur prolixa coma humeris, barba pectori: hinc immissa utraque dicitur aeque bene ac promissa. Exempla quaere in Gesneri Thes.

despexissent. Praeteritum refer ad tempus illud, quo rhetorum scholas quasi taedio pleni relinquebant. Ut facile careamus arguta Gebhardi conjectura depexuissent; quae vel eo nomine displicet, quod barbam hic immittunt, non qui confusam antea et impexam, sed qui tonsam potius et bene cultam gesserant.

IV. In primis vero abundare debet orator *exemplorum copia*, cum veterum, tum etiam novorum: adeo ut non ea modo, quae conscripta sunt historiis, aut sermonibus velut per manus tradita, quaeque quotidie aguntur, debeat nosse; verum ne ea quidem, quae sunt a clarioribus poëtis ficta, negligere. Nam 2
illa quidem priora, aut testimoniorum, aut etiam judicatorum obtinent locum: sed haec quoque aut vetustatis fide tuta sunt, aut ab hominibus magnis praeceptorum loco ficta creduntur. Sciat ergo quam plurima: unde etiam senibus auctoritas major est, quod plura nosse et vidisse creduntur: quod Homerus frequentissime testatur. Sed non est expe-
106 ctanda ultima aetas, cum studia praestent,

1. Inscriptio: *Item historiarum* est in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. *Necessariam oratori cognitionem historiarum* Goth. *tum vet.* Guelf. *adeo u. n. e. m. adeo quae* (Flor. *que*) Turic. Flor. *constricta* Camp. *in historiis* Guelf. *quoque* pro *quaeque* Ambr. 2. *cotidie ag. debeant n.* Camp. *claribus* Turic. *claris* Camp.

2. *Nam illi quidam priora* Turic. Flor. *N. ea quidem propria* Jens. (tac. Gesn. de *ea*) c. edd. post. ante Ald. *N. i. quae propria* Voss. 1. *propria* etiam Ambr. 2. Guelf. *etiam* om. Turic. Flor. Camp. *vetustis* Ambr. 2. *loca ficta* Flor. *ergo plurima* Turic. Flor. *nosse vidis cred.* Turic. *praesentent* Guelf. *cogitationem* Ambr. 2, Guelf. c.

2. *vetustatis fide tuta sunt.* Non quidem *tuta* sunt historica fide: sed quoniam iis, tanquam exemplis ex historica sumptis, usi sunt homines ab antiquis inde temporibus, *tutum* est nobis etiam idem facere.

ultima aetas i. senectus. *praeteritis* — *videamur* i. juvenes etiam instar senum simus.

ut, quantum ad cognitionem pertinet rerum, etiam praeteritis seculis vixisse videamur.

V. Haec sunt, quae me redditurum promiseram, instrumenta, non artis, ut quidam putaverunt, sed ipsius *oratoris*. Haec arma habere ad manum, horum scientia debet esse succinctus, accedente verborum figurarumque facili copia, et inventionis ratione, et disponendi usu, et memoriae firmitate, et actionis gratia. Sed plurimum ex his valet *animi praestantia*, quam nec metus frangat, nec acclamatio terreat, nec audientium auctoritas ultra debitam reverentiam tardet. Nam

Bern. (qui et modo *tum* pro *quantum*) *pertinent* Jens. (ac Gesn.) *videamus* Turic. Flor.

1. Inscriptio: *Quae sint artis oratoriae instrumenta* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. sed in Ambr. 2. superscriptum *Q. s. alia oratoris i.;* in Guelf. autem additur: *seu oratoris i.* Gothanus: *Quae hujus artis et oratoris i.*

oratoris omittunt Ambr. 2. Camp. c. Voss. 1. quod specie non caret: tametsi non probo. *horum in sc.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *an cedente* Flor. *antecedente* Camp. c. Bodl. *facile* Turic. Flor. *memoriae firmatae* Jens. (non *firmate*, err. Gesn.) c. edd. post. ante Ald. qui a Locat. inde *et* quoque ante *actionis* omittunt. *actionibus* Turic. Flor. c. Alm. *ex iis* Jens. (tac. Gesn.) *ne adclam. terrant* Turic. *tradet* Flor.

1. *promiseram.* Prooem. op. 22. et prooem. hujus libri §. 4.

accedente — inventionis ratione i. cum quis „rationem „inveniendi accepit" (ut loquitur Qu. 10, 5, 19), quid et quomodo inveniendum sit, callet.

ex his. Jam enim comprehensa est animi praestantia iis quae dicta sunt cap. 1. 2.

ut abominanda sunt contraria his vitia confidentiae, temeritatis, improbitatis, arrogantiae: ita citra constantiam, fiduciam, fortitudinem, nihil ars, nihil studium, nihil profectus ipse profuerit: ut si des arma timidis et imbellibus. Invitus mehercule dico, quoniam et aliter accipi potest, ipsam verecundiam, vitium quidem, sed amabile;

2. *fidentiae* Voss. 3. pessime. *improbabitis* Flor. *nihil artes* Flor. (quanquam ex hoc *arter*) Ambr. 2. Guelf. Goth. *profuerat* Turic. Flor. *fuerit* Ambr. 2. Guelf. quod cave arripias: nam figuram esse in his *profectus nihil profuerit* facile sentias, et annotavit Bad. *bellibus* Turic.

mehercule. Sic Camp. et edd. (de Jens. tac. Gesn.) mei quidem ante Rusc. *me hercules* Turic. Flor. Guelf. Ceteri *mehercle.* Nos quod posuimus constantiae dedimus: nam vid. Spald. ad 6, 3, 74. *quidem amabile* Voss. 3.

2. *profectus—profuerit* v. not. crit.

vitium quidem, sed amabile. Haec verborum junctura, qua commendatio vitii per *sed* adjicitur, causam reddit, cur *invitus* illud damnet. Quod ideo moneo, ne quis omissionem particulae *sed* in uno codice arripiat ad hunc sensum extundendum: „amabile quidem vitium, et quae virtutes generet, esse tamen inter adversa." Non recte autem docent, qui duplicem esse verecundiam statuunt, quarum alteram tantum hic vituperet Qu. Nam si ita esset, certe non hanc *virtutum genitricem* praedicaret. Apparet igitur eum non distinguere; sed in eo paradoxi aliquid quaerere, quod verecundiam sine discrimine vitium esse pronuntiat: id haud dubie spectans, quod non sit cur *vereatur* unquam vir bonus: vitium igitur, sed quod eo nomine veniam a sapientibus etiam impetret, quod homines, vitiosum genus, a pejoribus haud raro abducat, et fiat quasi via ad ipsas virtutes. Ita et alibi honesto loco verecundiam memorat (vid. 4, 2, 88. 6, 3, 64. it. *verecundior* 4, 2, 8.) et hic per oxymoron *amabile vitium* dicit, sed vitium tamen, cui obnitendum sit, quoties ab honestis reducat.

et quae virtutes facillime generet, esse inter adversa, multisque in causa fuisse, ut bona ingenii studiique in lucem non prolata, situ quodam secreti consumerentur. Sciat autem, si quis haec forte minus adhuc peritus distinguendi vim cuiusque verbi, leget, non probitatem a me reprehendi, sed verecundiam, quae est timor quidam reducens animum ab iis, quae facienda sunt; unde confusio, et coepti poenitentia, et sub-

esse inter adversa. Sic Turic. (nisi quod hic *esset*) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. c. Vall. Alm. Bern. *esset interim adversa* Flor. (de *interim* tamen non diserte monente qui contulit). *esse interimque adversa* Voss. 3. *esse interque adversam* Voss. 1. Ceteri *esse interim adversam.* Quae scriptura bis peccat. Nam qui *vitium* quantumvis venia dignum dicit verecundiam, is, quasi de quo monendi simus, inferre non potest, eam *interim* esse adversam: neque rursus si *interim* tantum est adversa, *multis* illa potuit esse perniciosa. Manifesto autem docent sequentia, sedulo recedere nostrum a vulgari opinione, qua verecundia a *probitate* parum distinguitur. Huic igitur scriptoris menti unice convenit quod maximus optimorum librorum consensus praestat; dum vulgata in scriptis adhuc collatis, praeter levem illum Voss. 2. (siquidem recte silentem de eo Burmannum interpretor) integra nusquam extat. *et bona* Turic. Flor. *prolata sit a quodam* Flor. *consummarentur* Camp.

5. *aut* Turic. Flor. *quis ad haec* Camp. Mox *ad hunc* Turic. Flor. (hic quidem iunctim). *leges* Turic. Flor. *repraendi* Camp. *quae* ante *est* om. Turic. Flor. *quam* pro *quae est* Ambr. 2. Guelf. *abducens* Camp. cum Andreana. Sed praestat vulgata. Timor enim non *abducit*, sed eum qui iam ad faciendum processerat *redacit.* *ab his* Guelf. Camp. *sunt facienda* Obr. *inde confusio* Turic. Flor. Ambr.

3. *reducens.* v. not. crit.

itum silentium. Quis porro dubitet vitio ascribere affectum, propter quem facere honeste pudet? Neque ego rursus nolo eum, 4
qui sit dicturus, et solicitum surgere, et colorem mutare, et periculum intelligere: quae si non accident, etiam simulanda erunt. Sed intellectus hic sit operis, non metus: moveamurque, non concidamus. Optima est autem emendatio verecundiae *fiducia*: et quamlibet imbecilla frons magna conscien-

2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) e. Voss. 1. et edd. omn. exceptis Ald. et recentioribus inde a Gryph. In sollemni et proclivi harum vocum confusione vulgatam retinendam putavi, cum aptior hic videretur sensuum continuatio.

4. *Nego ego* Goth. (tac. Gesn.) *et* ante *solicitum* om. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. exc. Ald.

colorem mutare. Sic Jens. (de priori voce tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. *colore mutare* Turic. Flor. Camp. Reliqui *colore mutari.* Apparet, mendum vetustum diverso modo correctum fuisse. Nos priorum editorum rationem praetulimus, quod verisimilius ablativum natum putamus ex accusativo cum apice, quam activum e passivo. *Mutare colores* habes ap. Horat. I. Ep. 16, 38. ubi vid. Bentl. Alterius formulae, quamvis nemo inventam eam repudiet, exempla nunc non suppeditant. Affine tamen est quod ap. Tacit. Ann. 4, 54. mihi demonstravit amicissimus Carol. Schneider. *vultu et sermone flecti.* *acciderent* Turic. Flor. Ambr. 1. Guelf. Exc. Sant. Camp. a. Alm. Bern. *acciderant* Voss. 1. 3. Mox *erant* Turic. Flor. Camp. a. Alm. *hic fiet* Flor. *concidamur* Flor. *autem est* Camp. *et quantumlibet* Goth. (tac. Gesn.) *etiam quamlibet* Jens. Ven. *et-*

honeste. „Malim honesta." Ita Spald. in Schedis, ipsas has artes, opinor, melius nomine quam adverbio indicari ratus. Sed ita et 7, 1, 55. *Tu impie fecisti, cum exheredationem meruisti;* et Horat. Rex eris, si *recte facies;* ubi actiones ipsae adverbio signantur.

4. *colorem mutare* v. not. crit.

5 tia sustinetur. Sunt et naturalia, ut supra dixi, quae tamen et cura juvantur, instrumenta, *vox*, *latus*, *decor*: quae quidem tantum valent, ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores aetas nostra copiosiores: sed cum diceret eminere inter aequales *Trachalus* videbatur: ea corporis sublimitas erat, is ardor oculorum, frontis auctoritas, gestus praestantia, vox quidem non, ut Cicero desiderat, paene tragoedorum, sed super omnes quos ego quidem audierim tra-
6 goedos. Certe cum in basilica Julia diceret primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris est, cogerentur, atque omnia clamo-

jam quaelibet Tarv. Locat. Rusc. quod merum sphalma miseria adoptatum ab Ald.

5. *ingenii facient* Guelf. *cum decore temere inter* Turic. Flor. *aequalis* (ut et paullo post *super omnis*) Ambr. 2. *non ut* ante *Cicero* om. Turic. Flor. inserentes mox *non* ante *paene*. *deside paene* Ambr. 2. *desiderabat p.* Guelf. *audiverim* Jens. *tragoedos*. *Certe cum* om. Turic. Flor. c. Alm.

5. *ut supra dixi*. Pro. op. 27. De *Trachalo* vid. 10, 1, 119.

ut Cicero. De Orat. I, 28. „In oratore autem acumen „dialecticorum, sententiae „philosophorum, verba prope „poëtarum, memoriae juris„consultorum, vox tragoedo„rum, gestus paene summo„rum actorum est requiren„dus." Vides in voce paene memoria lapsum Quintilianum. Recte autem Cicero: modo ne Francogallorum nostri temporis tragoedos mente concipias.

6. *basilica Julia* vid. Intpp. ad Suet. Calig. 37.

quatuor — judicia. cf. 10, 5. 30. et not. Spald. ad 5, 2, 1.

tibus fremerent; et auditum eum et intellectum et, quod agentibus ceteris contumeliosissimum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Sed hec votum est et rara felicitas: quae si non assit, sane sufficiat ab iis quibus quis dicit audiri. Talis esse debet orator et haec scire.

2071 VI. Agendi autem initium sine dubio secundum vires cujusque sumendum est. Neque ego annos definiam: cum *Demosthenem* puerum admodum actiones pupillares ha-

6. *auditiosum eum* Turic. Flor. quod monstrum natum arbitror ex var. lect. *iosum* superscripta voci *contumeliosissimum*: nam *contumeliosum* Goth. Jens. (tac. Gesn.) a. edd. post. ante Obr. exc. Ald. *memineret sed* Turic. Flor. *notum* Voss. 1. Jens. a. edd. post. ante Basil. exc. Ald. Frequentem confusionem notavit Gesn. in Thes. v. *Votum*. *si non ad id sane* Turic. Flor. c. Alm. *ab his* Turic. Ambr. 2. Camp. *dicit* om. Guelf. Mox *et* ante *haec scire* om. Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. Voss. 1. 3. obsequente Obrechto, qui antea *debet esse*.

1. Inscr. *Quod sit incipiendi causas agere tempus* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jens. et poster. et ita Turic. nisi quod *quid et agendi*. Ceteri silentur. *ditionis pupillares* Flor.

laudatum. vid. ad 4. 2. 57.

votum. Mira et elegans breviloquentia de re votis tantum comprehendenda; ut aliás votum est res votis expetita et impetrata; vid. Gesn. in Thes.

quibus quis. Spald. in Schedis: „Malim *q. quisque*: cf. „4. 1. 46." Non accedo. Nam hic graeco etiam τὶς locum haberet, non ὁ δεῖ.

1. *puerum admodum*. μειρακύλλιον ὢν κομιδῇ, ut ipse Demosthenes ait, ubi hanc suam contra tutores ipsius litem tangit adv. Mid. 25. (p. 539. Rsk.) Erat autem XVIII annos natus: vid. locos a Spaldingio ibi allatos.

buisse manifestum sit; *Calvus*, *Caesar*, *Pollio* multum ante quaestoriam omnes aetatem gravissima judicia susceperint; praetextatos egisse quosdam sit traditum; *Caesar Augustus* duodecim natus annos aviam pro rostris laudaverit. Modus mihi videtur quidam te-

a. *populares* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Jens. et edd. post. ante Bad. qui veram e Cod. Vall. reposuit; relabentibus tamen in vitiosam aliquot poster. si fides Burm. qui Gryph. (1556.) quoque memorat: sed veram habet Gryph. 1544. *calvos* Flor. *Pollio. Matius. ante* Camp. Ald. in hoc certe errante Burmanno, qui Andr. et Ald. *Pollio Matius multum ante* dare narrat, nimiumque haeret in sphalmate: cui Spaldingius etiam ne tantulum quidem tribuisset, quantum fecit in nota ad 5, 1, 18. si tum ei contigisset scire, nullum usquam in scriptis codd. ejus nominis esse vestigium. *susceperunt* Turic. Flor. c. Jens. et edd. post. ante Ald. *eosdem* pro *quosdam* Basil. altero in marginem rejecto (turb. Burm.). *natus* om. Turic. c. Alm. *laudavit* Camp. et Goth.

2. *Modus mihi* om. Flor. vacuo tamen spatio relicto.

Calvus, *Caesar*, *Pollio* — *susceperint*. Dissentius de his tribus Dialogus de Oratorib. 34. „Nonodecimo aetatis an„no L. Crassus C. Carbonem, „*uno et vicesimo Caesar* Dola„bellam, *altero et XX* Asinius „*Pollio* C. Catonem, non mul„to aetate antecedens *Calvus* „Vatinium iis orationibus in„secuti sunt, quas hodieque „cum admiratione legimus." Usus est et hoc et nostro loco Lipsius in Exc. ad Tacit. Ann. 3, 29. ubi simul sat certis argumentis *aetatem quaestoriam* definit anno aetatis XXV. Add. eund. Lips. de Magistr. P. R. c. 5. (to. 3. p. 1435.) Ernest. ad Suet. Calig. 1, 1.

judicia susceperint. Non subtiliter agunt, qui *judicia causas* hic interpretantur Capper. et Index Gesnerianus; quamvis ita etiam loqui potuisset noster. Nam si quis *in judicium* adducitur *subitque* judicium, patronus *suscipere* illud pro eo dici potest; sicut *accipit* judicium et reus et patronus. Vid. Cic. Quint. 20. (62 et 63.) Verr. III, 22. (55.)

Caesar Augustus. Sueton. Octav. 8.

nendus, ut neque praepropere destringatur

et mox posito *tenenda*. Verba *mihi videtur* transponit Campl. *nec propere* Guelf. *neque propere* Goth. Jens. e. ed. post. ante Ald. *destringatur.* Sic Ambr. 2. *destringantur* Flor. *distringantur* Turic. *distringuatur* Voss. 2. Tarvis. et edd. post. ante Ald. Reliqui *distringatur*. Verum

2. *distingatur.* v. not. crit.

ut neque — destringatur — et — proferatur. Miror neminem adhuc quicquam monuisse de hoc loco, qui a sollemni illo conjunctionum *neque — et* usu plane abhorret; cum posterior pars non affirmative, uti par erat, sed negative velit intelligi. Fuerunt quidem qui singula nomina per *neque — et* copulari posse crederent; quarum doctrinam tangit et repudiat Ruhnken. ad Vell. 2, 45. (cf. Bentl. ad Horat. I. Sat. 6, 68.) sed duo integra orationis membra ita conjuncta nemo, quod sciam, sibi visus est invenire. Nam Livii locus (4, 29.): *Nec libet credere, et licet, in variis opinionibus*, cujus me admonuit amicissimus Carolus Schneider, sed ita, ut diversum esse ipse intelligeret, huc trahi non potest. Quamvis enim in posteriori ibi membro mente repetendum sit negatio *non credere*; ilico tamen sentitur et causa et maxima diversitas, eo quod non ad verbum *licet* repetenda est negatio, ita ut *et licet* esset pro *nec licet*; quod longe alium ibi et incongruum sensum efficeret. Hic vero *et — proferatur* plane est idem quod *neque — proferatur.* Per se igitur tractandus est noster locus; quem qui sanum judicat, novo negligentiae genere scriptorem superius *ut neque* ita dicat respexisse, quasi scripserit *ne et.* Quod cum in Quintilianum vix cadat, reliquum est ut corruptum locum statuamus. Facillima autem corrigendi eum ratio esset sane illa, quae et mihi et duobus amicis Schneidero et Boeckhio in mentem statim venit, quaque *ut nec* (vid. V. L.) mutaretur in *ut ne.* Verum hujus formulae usus apud hos potissimum auctores, qui ab antiquitate magis remoti sunt, rarior est, et semper causam aliquam habet; qualis est, cum is qui loquitur ita sensus disponere vult, ut negatio praefigatur rei ipsi negatae serius ponendae, quo facto remanet *ut* in fronte propositionis (e. g. *ut lex Fufia et Valeria ne valeant*); aut cum sensus prohibitivus et cautionalis, qui est in simplici *ne*, minui debet, quod

immatura frons, et quicquid eſt illud adhuc acerbum proferatur. Nam inde et contemtus operis innaſcitur, et fundamenta jaciuntur impudentiae, et, quod eſt ubique perniciosiſſimum, praevenit vires fiducia. Nec rurſus differendum eſt tirocinium in ſenectutem. Nam quotidie metus creſcit, majusque fit ſemper, quod auſuri ſumus: et, dum deliberamus, quando incipiendum ſit, incipere jam ſerum eſt. Quare fructum ſtudiorum viridem et adhuc dulcem promi decet, dum

ſcripturam ſine libris jam commendavit Burmannus perſuaſus iis quae Cuperus in Obſſ. 4, 5. de his verbis obſervarat; tametſi uſus in *fronte* ibi non tangitur. Sed facile apparet particulae *dis* translatum huc ſenſum eſſe poſſe nullum. *eſt ubicunque* Turic. Camp. c. Alm.

5. *differendus* Ambr. 2. *ſenectute* Flor. Camp. *majusque ſit* Goth. Mox alterum *eſt* poſt *ſerum* omittere refer- á noſtro loco alieniſſimum eſt; aut enim conſilium illud negativum ſive cautio pendet á verbo vel ſermone ſenſus affirmativi, ſed nondum abſoluti, h. e. objectum aliquod deſiderantis, qualia ſunt *facere*, *operam dare*, *munus ejus eſt*, *poſtulare*, *ut ne* — ; quae omnia hujus loci non ſunt. Quare ſervato illo *ut neque*, vocula *et* utique mutanda eſt. Neque tamen ejus loco ſatisfacit *aut*: non enim *aut* alterum *aut* alterum metuendum eſt, ſi *modus* non *tenetur*, ſed utrumque. Unicum itaque, ni fallor, relictum eſt, ut legamus *nec quicquid*.

innaſcitur, intell. animo juvenili. Quod longe praeſtantius inutili Obrechti conjectura, quam textui immiſit, *naſcitur*.

8. *fructum* — *viridem et adhuc dulcem*. Multum haereo in hac appoſitorum conjunctione. Hoc tamen ex voce *adhuc* recte colligere videor, cogitaſſe noſtrum de *fructu vitis* (cf. 8. 5. 8.); ſed remanet dubitatio, potuerimne *muſtum*, quod *viride* fortaſſe non inepte dicitur, ſolo *fructus* no-

et veniae spes est, et paratus favor, et audere non dedecet; et, si quid desit operi, supplet aetas; et, si qua sunt dicta juvenili-ter, pro indole accipiuntur: ut totus ille Ci- 4
107 ceronis pro Sexto Roscio locus, *Quid enim tam commune, quam spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus ejectis?* Quae cum sex et viginti natus annos, summis audientium clamoribus dixerit, defervisse tem-

tur Flor. alterum post *spes* Ambr. 2. *veniae spes.* Sic dedimus ex egregia, quam Spaldingius etiam admodum probaverat, Davisii conjectura, prolata in curis secundis ad Caes. B. G. 1, 40. quamque certam reddit vel sola concinnitas in his *veniae spes* et *favor paratus.* Libri omnes *venia et spes.* *foveret audere* (an *audire*) Flor. *favor audere* Jens. (non Goth., err. Gesn.) et aliquot posteriores. *audire non decet* Voss. 3. *operari* Turic. Flor. cum Alm. *suppleta etas* Turic. Flor. *si quando sunt d.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *si qua dicta sunt* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *juvenaliter* Ambr. 2. Guelf.

4. *uti totus* Goth. (tac. Gesn., qui contra errat, cum voculam *pro* omittere narrat eundem cod.) *luctus ejectis* Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 3. *quae ex et vig.* Flor. *q. c. sex vig.* Camp. *defervisse,* Sic (nisi quod pars

mine indicari; an *vino,* cui quamvis dulci semper aliqua austeritas, sive severitatem mavis, accedit, commode opponi potuerint ipsae *uvae,* quibus purpureis etiam *viror* aliquis adest. Quicquid est, praeludentem manifesto habes Quintilianum comparationi Ciceronianae mox ponendae.

pro indole. „i. tanquam signa indolis magna quondam „promittentis." SPALD.

4. *pro Sexto Roscio.* C. 26. (72.) ubi est *Etenim quid tam est commune.* Quae autem hic subjiciuntur, desumpta sunt ex Oratore 30. (107.), ubi ita Cicero: „Quantis illa cla„moribus adolescentuli dixi„mus de supplicio parricida„rum? Quae *nequaquam sa„tis deferbuisse post aliquanto „sentire coepimus.*" Ad haec ipsa verba cum manifesto hic respicit Qu.; "memini ante

pore, et annis liquata jam senior idem fatetur. Et hercule quantumlibet secreta studia

per a) Ambr. 2. Guelf. Vall. Goth. Jens. (tac. de hoc Gesn.) Bad. neque aliter profecto in antiquioribus illis, unde Turic. *de ervisse* Alm. *deervisse*. Reliqui *deferbuisse*: quod quamvis in Ciceronis verbis, quae hic laudat Qu., hodie legatur (v. not. exeg.), et utraque genuina sit forma (v. Prisc. 9, p. 866.), nemo tamen invitis optimis libris nostro illam obtrudat. Eadem autem inter scriptos et editos discrepantia ap. Cic. pro Coel. 18. ubi v. Lamb. *et* ante *annis* om. Turic. *hercule*. Sic Guelf. Camp. *equi*-

hos viginti amplius annos in magna quae tamen intercedit inter utrumque locum discrepantia multum laborare Spaldingium: qui id maxime mirabatur, quod *deservisse* Qu. hic dicat, quae Cicero *nequaquam deservisse*. Quod etsi in utrovis seorsim loco non inepte dictum videretur: nam qui *postea deservisse* narrat, idem eadem antea *nondum deservisse* demonstrat: suspicabamur tamen, aliquid corruptelae accessisse, ut tanta existeret sermonis diversitas. Quam dum diligenter considero, in superfluo illo *annis liquata* detegere mihi videbar misere distractum Ciceronianum illud *aliquanto*: idque statim Spaldingio admodum probavi; qui ut maturius quondam de his omnibus cogitaret, in schedas hoc meum observatum conjecit. Ubi nunc tandem non modo hoc, sed illud etiam reperio, quam nimii uterque tum eramus, ut cetera etiam Ciceronis verba, quorum spectra quaedam nobis obvolitabant, extunderemus. Sed haec tempore nunc deferverunt. Apparet enim, memoriter haec omnia referentem Quintilianum ita loqui, quasi Cicero in illo demum libro eam confessionem faciat, quam pridem factam narrat. Quod sane, si rem spectas, leve discrimen est. Quin illi ipsi *aliquanto*, quod fortasse aliis etiam blandiatur, quodque omissione copulae *et* in Cod. Turic. juvatur, patrocinari nunc non amplius sustineo. Nam quantumvis displiceant vina illa *liquata*, quae disertissimo *defervescendi* verbo explicationis gratia subjecta, non profecto juvenilem exuberantiam sed senilem verbositatem sapiunt: vereor tamen, ut recte aliquis dicatur *aliquanto senior* juvene XXVI annorum. Ha-

contulerint, est tamen proprius quidam fori profectus, alia lux, alia veri discriminis facies; plusque, si separes, usus sine doctrina quam citra usum doctrina valet. Ideoque 5
nonnulli senes in schola facti stupent novitate, cum in judicia venerunt, et omnia suis exercitationibus similia desiderant. At illic et judex tacet, et adversarius obstrepit, et nihil temere dictum perit: et, si quid tibi sumas, probandum est: et laboratam con-

dem Goth. Voss. 2. Reliqui *herele*. Nos, quamvis antiquissimi silentur, constantiam secuti sumus: cf. 11, 3, 9. *contulerunt* Turic. Camp. *alia viri* Ambr. 2. *plusquam* sphalma in Tarv. Rusc. non Locat. (err. Burm.) neque, quod fecit Badius, Regio tribuenda scriptura, cujus castigationes jam desierant in cap. 2. *usus doctrina quam*, omisso *sine*, Turic. Flor. c. Alm. *usum s. d. q.* Camp. Mox *citra usum doctrinae* Turic. Flor. Camp. *valet*. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *valeat*.

5. In voce *exercitationibus* deficit Ambr. 2.

tibi sumas. Sic Turic. (nisi quod *summas*) Flor. c. Alm. Reliqui inserunt *ipse*. Sane *sumere sibi* est arrogantiae verbum; de eo autem quod sine probationibus in medium profertur *sumere* solum adhiberi solet (vid. 5, 11, 3. 2, 11, 14.). Sed huic, si quod est, incommodo parum medetur additum *ipse*, quo alioquin etiam facile caremus. Illud autem *tibi* minime otiosum est. Nam sicut apud Ciceronem Acad. 4, 19. verbo eidem *sumpsero* oppositionis cujusdam gratia additum est *a me*: ita hic, ubi nihil quod

beant itaque sua et Cicero et Quintilianus.

1 Ceterum leve illud dissidium inter eos, qui Fenestella duce XXVI annos natum pro Sex. Roscio Ciceronem dixisse statuebant, et qui cum Asconio Pediano XXVII, verbo tetigisse sufficiat. Vid. Gellium 15, 28.

5. *Ideoque — desiderant*. Cf. 10, 5, 18. et ibi notata, quibus adde Petron. c. 2.

tibi sumas. vid. not. crit.

gestamque dierum ac noctium studio actionem aqua deficit: et omisso magna semper flandi tumore in quibusdam causis loquendum est: quod illi diserti minime sciunt.
6 Itaque nonnullos reperias, qui sibi eloquentiores videantur, quam ut caussas agant. Ceterum illum, quem juvenem tenerisque adhuc viribus nitentem in forum deduximus, et incipere a quam maxime facili ac favorabili caussa velim, ferarum ut catuli mol-

in *cujus rem* sit, transmissurus adversarius ponitur, dativus commodi recte adjunctus est. Neque vana sic est species arrogantiae, — ut *sumere sibi* ab omni parte tutum sit; et antiquissimorum librorum scripturam absque ceterorum interpolatione repraesentare debeamus. *a qua deficit* Camp. Jens. *a qua defecit* Tarvi. et edd. post. ante Ald. qui *aqua deficit* c. Voss. 3. Bern. *commisso* Turic. Flor. *tumore* Flor. *ille* Flor. *deserti* Jens. (tac. Gesn.)

6. *reperies*. Jens. (non Goth. err. Gesn.) e. edd. ante Basil. *minentem in foro* Turic. Flor. *n. i. foro* Camp. *incipere qui cum maxime* Turic. *incipere m.* sed vacuo relicto spatio medio Flor. *i. quam m.* Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. et edd. ante Gryph. Praepositionem, quae, si certa silentio fides, est in Alm. Voss. 3. et aliis fortasse, omittere non audeo, quamvis in autographo etiam codicis Turic. non videatur fuisse. Omitterem, si vel unum exemplum hujus verbi cum ablativo solo suppeditaret; quod contra rationem certe non peccat. *ferarum ut catuli.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. neque aliter esse suspicor in Alm. qui omittere illud *ferarum* narrare habet locum 8, 3, 6. *ornatus* — *sanguine et viribus nitent.* Unde translatio etiam apparet a nitore corporis juvenilis et succulentia

6. *viribus nitentem.* Cave a verbo *niti* participium arcessas, quod accidit ei qui indicem Gesnerianum consarcinavit v. *Niti*, dum in altero verbo *Nite-*

1073 labore praeda saginantur: et non utique ab hoc initio continuare operam, et ingenio adhuc alendo callum inducere; sed jam scientem, quid sit pugna, et in quam rem studendum sit, refici, atque renovari. Sic et 7
tirocinii metum, dum facilius est audere, transierit, nec audendi facilitatem usque ad contemtum operis adduxerit. Usus est hac ratione M. Tullius: et cum jam clarum

tur. u. c. s. reliqui. *sanguinantur* Flor. *sed etiam scientem quid sit jam p.* Turic. Flor. (nisi quod hic om. *sit*) Camp. et, quod mireris, Ald. (tac. ex parte Burm.). *ac et renov.* Guelf.

7. *metuendum* Guelf. *meum dum* Voss. 5. *audiendi* Turic. Flor. *facultatem* Bern. et, ut videtur, Argent. Obrechti enim temeritas procudit: *metam — transierit, nec dicendi facultatem —*. *Usus est hac.* Sic nos primi dedimus. Nam in libris fere omnibus *usus est et h.* Solus e nostris Guelf. omittit *est*, vocabulo *usus* praecedentibus applicato. Eandem autem voculam in Argent., ut videtur, non invenit Obr. qui dat *Usus et h.* Sed longe molestior est conjunctio, tum ob sensum, qui nullam requirit, tum ob positum, cum deberet ante *M. Tullius*. Hanc igitur illo indicio usi omisimus. Sed Obrechtus omisit alterum *et* ante *cum*, ut participium *usus* adhaere-

saginantur. Hoc verbum hic non, ut exhibent lexica nonnulla, de simplici nutritione positum est, sed exprimitur eo simul roborandi eculos quasi consilium. Exempla praeter illa quae in lexicis et apud Tursellinum sunt, exhibent Heusinger. ad Cic. Off. 3, 3, 4. Goerenz. ad Cic. Leg. 1, 4. §. 13. Fin. 3, 15. §. 50.

7. *et — transierit, nec — adduxerit.* Legitimae hujus structurae, quam sunt qui in dubium vocant, exempla prae-

M. Tullius. Vide uberius haec narrantem ipsum in Bruto c. 91.

meruisset inter patronos, qui tum erant, nomen, in Asiam navigavit, seque et aliis sine dubio eloquentiae ac sapientiae magistris, sed praecipue tamen Apollonio Moloni, quem Romae quoque audierat, Rhodi rursus formandum ac velut recoquendum dedit. Tum dignum operae pretium venit, cum inter se congruunt praecepta et experimenta.

VII. Cum satis in omni certamine virium fecerit, prima ei cura in suscipiendis caussis erit: in quibus defendere quidem reos profecto quam facere vir bonus malet: non

det verbo *navigavit.* *qui tuno* Jens. et edd. post. ante Basil. *Romae* om. Guelf. o. Bern. Voss. 1. 3. ex edd. autem solus Basil. *rursus reformandum* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. item Basil. *responsum reform.* Goth. Nos non tautologiam cum Badio improbamus in illis *rursus re—;* vid. Spald. ad 2, 4, 13.; sed nimietatem sensus in solo *reformandi* verbo, miramurque Gesnerum, qui in Thes. v. *Reformo* hoc praeferre videtur. *tum inter* Flor. Camp. *praecipuum venit* Jens. (tac. Gesn.) *pretium tenuit* Tarv. et edd. post. (*tenuit* Locat. *tinuit* Rufe. in quo sphalmate annotando de novo errat Burm.) ante Bad. qui veris argumentis genuinam scripturam asseruit.

1. Inscr. *Quae in suscipiendis causis oratori observanda sint* (Guelf. *sunt*). Turic. Guelf. Goth. et edd. inde a Jens. *Cum satiri omni ne certamine* Turic. Flor. *C. satis in omne certamen* reliqui. Nostra ad ductum vetustorum librorum constituta; longe aptior enim hic certaminum quasi palaestricorum (cf. 9, 4, 8. 10, 5, 6. 12, 2, 12.), in quibus vires fecerit, mentio, quam forensium, in quae. *jurium* Goth. Camp. *res* pro *reos* Turic. *malet.*

sine dubio — sed — tamen. vid. ad 1, 6, 12.

1. *in omni certamine* v. not.

crit. — *vires facere* v. ad 10, 5, 5.

tamen ita nomen ipsum accusatoris horrebit, ut nullo neque publico neque privato duci possit officio, ut aliquem ad reddendam rationem vitae vocet. Nam et leges ipsae nihil valeant, nisi actoris idonea voce munitae: et si poenas scelerum expetere fas non est, prope est, ut scelera ipsa permissa sint: et licentiam malis dari, certe contra bonos est. Quare neque sociorum querelas, 2 nec amici vel propinqui necem, nec erupturas in rempublicam conspirationes inultas patietur orator: non poenae nocentium cupi-

Sic Tarv. Ven. Rusc. Ald. Bad. Gryph. Obr. Bip. mallet aliqui et scripti quidem, si fides conferentibus, omnes. Certissima tamen nostra scriptura; quam Gesnerus, varietatem ignorans, conjectura assecutus est, sed *malit* etiam proponens. Consentit in nostra Spald. in schedis, conferre jubens 12, 1, 40. ubi idem accidit in verbo *nolet*. *accusationis* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Voss. 1. Bern. *neque publ.* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *aliquid ad* Guelf. *vocat* Flor. *valent* Camp. et edd. ante Leid. exc. Ald. Sane conjunctivum in tali structura non expectabam: tamen cum peccare eum in leges sermonis nemo dixerit, scriptura editorum quamvis antiquissimorum contra scriptos omnes revocari non poterat. *auçtoris* Guelf. *autoris* Basil. Gryph. (1536). *voce in unitate* Flor. *v. unitate* Alm. *v. imitatae* Camp. *et si pe celerum* Flor. *expertae fas* Guelf. *exigère f.* Floril. Sant. *ut* om. Guelf. *sint permissa* Floril. Sant.

2. *neque* ante *amici* et ante *erupt.* Camp. *propinqui eodem* id. *necem recepturus in remp.* Turic. *nec est recepturus i. r.* Flor. *necesse* pro *necem* Goth. et ita e Voss. 1. *conspirationis simultas* Flor. c. Alm. (ex quo tamen

nomen — accusatoris. Ita nominari contigit M. Bruto, jurisconsulti filio, ut refert Cicero de Off. 2, 14. ubi in eundem sensum disputat.

valeant v. not. crit.

dus, sed emendandi vitia, corrigendique mores. Nam qui ratione traduci ad meliora non 1074 possunt, solo metu continentur. Itaque ut accusatoriam vitam vivere et ad deferendos reos praemio duci, proximum latrocinio est: ita pestem intestinam propulsare, cum propugnatoribus patriae comparandum. Ideoque principes in republica viri non detrectaverunt hanc officii partem: creditique sunt etiam clari juvenes obsidem reipublicae dare malorum civium accusationem, quia nec odisse improbos, nec simultates provocare,

prior vox non laudatur). *o. multas* Guelf. et fortasse Goth. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Tarv. Rusc. (non Locat. err. Burmann.)

5. *accusatoria vita* Camp. *defendos* Flor. *defendendos* Turic. Camp. Jens. c. edd. ante Basil. exc. Ald. *premi duci* Turic. *primi d.* Flor. *praemiis d.* Camp. *primo d.* Jens. Tarv. Rusc. *praepuls.* Turic. *Ideo p.* Guelf. Basil. *detractaverunt* Edd. ante Bad. acc. Basil. (et sic 2, 1, 5. iidem exc. Basil.) sollemni variatione, de qua vid. laudatos Gesnero in Thes. *creditque sed* Turic. *et clari* Goth. (tac. Gesn.) *nec sultas provocarent n.* Turic. Flor.

5. *accusatoriam vitam vivere.* Burmannus confert illud Catonis apud Festum *vecticulariam vitam vivere*: quod blanditur; nam *vecticularius* est τοιχωρύχος; sed dictum est illud non de vecticulariis ipsis, sed de iis qui *instar* furum ejusmodi repente largiter habent, repente nihil.

propulsare, cum propugnatoribus p. comparandum. Eandem breviloquentiam in Justino 4, 5. demonstrat Burmannus: *ausi facinus nulli tyranno comparandum.* Similia congesserunt Vorstius ad Justin. 1, 7. 2, 14. et J. F. Gronovius ad Liv. Epit. 46. nostri etiam loci non oblitus.

clari juvenes: vid. ad 5, 13, 5.

nisi ex fiducia bonae mentis videbantur. Id- 4
que cum ab Hortensio, Lucullis, Sulpicio, Cicerone, Caesare, plurimis aliis, tum ab utroque Catone factum est: quorum alter appellatus *sapiens*, alter nisi creditur fuisse, vix scio, cui reliquerit hujus nominis locum. Neque defendet omnes orator, idemque portum illum eloquentiae suae salutarem non et-

4. *idque ab H.* Turic. Flor. *i. cum H.* Guelf. *hostensio* Turic. *tulucullis* Flor. *lucillis* Guelf. Goth. Camp. *Luculo* Jens. (err. Gesn.) *Lucullo* Tarv. et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. reposuit nostram. Vid. not. exeg. *plerisque aliis* Camp. *pluribusque a.* Andr. *pluribus a.* Stoer. Chouet. Leid. *appellatus sap.* Sic Turic. Flor. *est* inserunt reliqui. Mox *alter* ante *nisi* om. Guelf. c. Voss. 5. *vix sotio cujus reliq.* Turic. Flor. *relinquerit* Goth. (tac. Gesn.) *reliquit* Voss. 5. *namque defendat omnis orator idem portumque* Turic. Flor. (nisi quod ille *defendant*, hic *defendet*, uterque *partumque*) Guelf. Jens. et edd. post. ante Basil. (nisi quod *defendet* Bad. etiam ex Vall.); in qua scriptura *omnis* nominativus habebatur singularis, et post *idem* distinguebatur. *Namque defendet omnis orator, idemque portum* Camp. Basil. et edd. post. ante Gesn. eademque scriptura est in Goth. neque quicquam diversita-

4. *Luculli.* L. Lucullus cum M. fratre (an consobrino; vid. Verheyk. ad Eutrop. 6, 7.); quorum mentio et alibi conjuncta, ut in aedilitate magnifica ap. Cic. de Off. 2, 16. quique cum alia in prima aetate simul egerunt, tum P. Servilium augurem, patris accusatorem, reum et ipsum fecerunt: vid. Cic. Acad. 4. init. Plut. in Lucull. init.

cui reliq. h. n. locum. Novo dictum puto, sed ut facile tamen intelligatur. Nam cum dicatur *locus est alicui rei* vel *alicujus rei*, dici proprie deberet „in me locus non est „hujus nominis." Nunc pro *in me* dativum posuit ob verbum *relinquere*.

idemque. i. idem ille qui innocentes servat.

iam piratis patefaciet, ducetúrque in advocationem maxime caussa. Quoniam tamen omnes, qui non improbe litigabunt, quorum certe bona pars est, sustinere non potest unus, aliquid et commendantium personis dabit, et ipsorum, qui judicio decernent, ut optimi

nis ab hac recepta olim notatur ex Alm. Voss. 1. 2. 3. aliisque. In hac autem loci constitutione, etsi singuli sensus tolerari poterant, nexus tamen manifesto vitiosus erat: lepidusque est Pseudo-Turnebus ita haec exponens, ut particulas alienas aptioribus mutet. Idem tamen ex nescio quo codice attulit *neque* pro *namque*: indeque certatim emendarunt VV. DD. *neque defendet omnes orator*, quod in textum Gesnerus damnum recepit. Merito. Nam etsi de codice illo fortasse dubites, emendatio tamen est facillima, quamque imperiose flagitabat sensus. Sequentia etiam *idemque* etc. sollicitabat Burmannus: perperam: vid. not. exeg. *suae eloq.* Camp. *etiam non* Guelf. *spiratae* Flor. *advocationem nomine caussa* Turic. Flor. c. Alm.

5. *omnis* Turic. Flor. Camp. *litigabit* Turic. Flor. *certe pars* Turic. Guelf. Camp. c. Alm. Voss. 2. 3. Goth. Jens. et edd. ante Gryph. Vocabulum *bona*, quod boni codd. dant Flor. et Voss. 1. et alii fortasse eorum, quorum non continua mentio, per sensum etiam abesse non potest. Subabsurdum enim illud *certe pars*; quod cum de minimo etiam numero dici possit, aliquid utique addendum erat. *et commend.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *etiam c.* edd. inde a Jens. omnes. Sed nostrum videtur esse in scriptis vel omnibus vel pluribus, quoniam *et* in lemmate ponens nonnisi impressos, qui *etiam* dant, laudat Burmannus. *commendatum* Goth. (tac. Gesn.) *aut optime* Turic. Flor. *ut optime* Alm.

5. *qui judicio decernent.* i. litigantium, ut recte Capper. cf. 10, 1, 29. Vix monuissem, nisi mirum in modum perversam vidissem interpretationem Gedoyni „rien n'empêche que l'orateur ne donne quelque chose aux recommandations, surtout à celles des juges." Sed neque Pseudo-Turnebus dat sanjora.

ut — moveatur. „Si orator

cujusque voluntate moveatur: namque hos et amicissimos habebit vir bonus. Summo- 6 vendum vero est utrumque ambitus genus, vel potentibus contra humiles venditandi ope-
1075 ram suam; vel illud etiam jactantius, minores utique contra dignitatem attollendi. Non enim fortuna causas vel justas vel improbas

aut optimi Jens. c. edd. post. ante Gryph. *moveamur* Turic. *moveantur* Flor. *hos etiam* a. Camp. *habebit vir bonus.* Sic et scripti et editi mei omnes ante Stoer. (tac. Gesn. de Goth. et Jens. nisi quod ex illo affert *habet*, quod ex codice ipso non annotavit Spald.). Reliqui v. b. h.

6. *vindicandi* Guelf. *vendicandi* Camp. Jens. et aliquot post. *jactantium* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *utique* om. Turic. Camp. *utique esset dign.* Flor. *fortunae* Turic. *causarum justus* Turic. Flor. c. Alm. *vel impr. v. just.*

„qualem nos fingimus, per„sonas litigantium respicit, „fieri vix potest, quin eos „fere sibi defendendos eligat, „qui et optimi homines „erunt."

6. *utrumque ambitus genus.* Illis: quae verissimis disputavit Spaldingius ad 1, 2, 22. hoc addendum videtur, quod, cum vigente rep. nonnisi ad inferiores spectarent *ambitus* et *ambitio*, tempore Caesarum, quando a potentibus tantum honores impetrandi erant, eadem vocabula in illorum gratiae aucupationem transierunt; ita tamen ut non evanuerit, quod hodie etiam viget, potentiorum studium erga inferiores nimium saepe et perversum. Haec igitur est *duplex* illa *ambitio*, quam hic tangit Qu. *Ambitus* autem vocabulum, quod olim nonnisi de eo usurpabatur quod ipsorum honorum causa erga populum fiebat, a Quintiliano, sicut *ambitio*, de quocunque gratiae captationis genere usurpatur, ita tamen ut hoc ipsa facta fere denotet, *ambitio* autem habitum et studium ambitiosi; unde, ut recte observat Spaldingius, hoc vocabulum in omne gloriae vanum studium transiit, ubi nullus est gratiae locus, ut mox 8, 2.

minores utique contra digni-

facit. Neque vero pudor obstet, quo minus susceptam, cum melior videretur, litem, cognita inter disceptandum iniquitate, dimit-
7 tat, cum prius litigatori dixerit verum. Nam et in hoc magnum, si aequi judices sumus, beneficium est, ut non fallamus vana spe litigantem. Neque est dignus opera patroni,

Guelf. *abest* Camp. *inter disceptandum*. Sic Goth. Voss. 2. Ald. Steph. Gryph. *i. discendum* Turic. Flor. c. Bodl. Alm. Jens. et edd. ante Steph. *i. dicendum* reliqui (in quibus Bern. dicitur habere *int. cogn. dic.*). Vera videtur Gesneri observatio, neminem nisi levem *suscipere* causam, antequam *didicerit*. Sed mirum quoque, si inter *dicendum* h. e. in ipsa oratione resipiscit orator. Quare utrique praeferendum erat *inter disceptandum* h. e. in disceptatione forensi; quod Badius etiam suadebat. Et facilius certe e scriptura *disceptandum*, quam ex alterutra reliquarum nasci potuerant ceterae. *dimittas* Goth.

7. *verum ne in hoc* Turic. Flor. *magnum*. Sic Camp. *maginium* Turic. *maximum* reliqui. Agnoscis gradus corruptionis. Aptior autem utique hic positivus. *varia spe* Guelf. *neque enim dignus* Guelf. Goth. Jens.

tatem attollendi. Male Gesner. *dignitatem* accipit, quasi dictum esset „contra merita causae," solo nixus Ciceronis loco Inv. 2, 53. justitiam definientis „quae suam cuique „tribuit dignitatem"; unde tamen nemo probet, *dignitatem* in usu etiam fuisse de eo qui *non dignus* est honore. Optime autem Spaldingius monet in schedis, verbis hisce *contra dignitatem* respici illa *contra humiles*. Nimirum exspectari poterat in altero hoc membro addendum *contra potentes*. Sed haec cum in ista tempora vix caderent, illud addidit, quod perinde est ac si dixisset „nisi contra potentes et digniores, certe contra dignitatem" i. contra suam suique ordinis dignitatem.

dimittat — dixerit. In verbis hisce tertiae personae ablegat Spaldingius ad notata sibi ad 2, 15, 12.

7. *si aequi judices sumus*. Hoc in sua Qu. persona dicit.

qui non utitur consilio. Et certe non convenit ei, quem oratorem esse volumus, injusta tueri scientem. Nam si ex illis, quas supra diximus, causis falsum tuebitur, erit tamen honestum, quod ipse faciet. Gratisne 8 ei semper agendum sit, tractari potest. Quod ex prima statim fronte dijudicare, imprudentium est. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis et illo quem exigimus animo dignissimum,

Mox *quae supra* Camp. neque tamen de omissione vocis *causis* quicquam notavit Spald.; contra in Jens. his oculis lego *quas* et omissum tamen video *causis*.

8. *gratis ei* Turic. Flor. *sit* post *agendum* om. Flor. Mox *sit longe* Guelf. *et in loquendo exigimus* e Guelf. enotavit Spald. in marg. autem Basil. signo posito ante *et*, legitur *quem in loquendo e.* (err. Burm.) Sed Bern. *et*, ex Argent. utique, Obr. *et illo quem in eloquente exegimus* (Obr. *exigemus*). Cum nihil tale in ceteris mss. compareat, illud autem *in loquendo* in Guelf. tam facile ex *illoquem* extiterit: duae alterae scripturae mihi quidem sunt correctionis manifestissimae. Neque apparet, cur *eloquentem* prae *oratore* Quintilianus hic potissimum nomina-

illud autem *ut non fallamus* in oratoriis: quae notabilis est negligentia.

8. *Gratisne.* Hanc quaestionem ne forte credas lege Cincia jam decisam, qua dona ob causam orandam capere vetitum erat; observandum est, hanc legem sub Caesaribus, relatam quidem esse aliquoties, sed ita ut temperamenta quaedam acciperet, quibus dona remuneratoria intra certum modum capere permissum esset. Quae omnia diligenter persecutus est Brummer. in singulari *de lege Cincia* tractatu, recuso in Brummerianis Lips. 1712. 8.

tractari. „in utramque partem disputari." SPALD. cf. 10, 5, 8. 9.

quis ignorat, quin. Insolita forma; de qua Spald. olim sic: „Quaestio pro negatione, ut *quin* possit subjici." Recte.

non vendere operam, nec elevare tanti beneficii auctoritatem? cum pleraque hoc ipso possint videri vilia, quod pretium habent.
9 Caecis hoc, ut ajunt, satis clarum est: nec quisquam, qui sufficientia sibi (modica autem haec sunt) possidebit, hunc quaestum sine crimine sordium fecerit. At si res familiaris amplius aliquid ad usus necessarios exiget, secundum omnium sapientium leges patietur sibi gratiam referri; cum et Socrati collatum sit ad victum; et Zeno, Cleanthes, Chrysippus mercedes a discipulis acceptave-
10 rint. Neque enim video, quae justior ac-

rit, ubi viri notio prae qualitatis excitanda erat. *nec celebrare tanti* Turic. Flor. c. Alm. *neque elevare* t. Camp. Merula autem in annotationis suae lemmate (in marg. Locat.) habet et improbat *levare*; nescio unde sumptum.

9. *ut audiu* cum apice quodam super extrema littera Turic. c. Alm. annotante Ulrico, esse fortasse *audivit;* et sic diserte e Flor. *clarum* om. Jens. et edd. post. ante Ald. *hi ne quaestum* Guelf. *aut si res* Turic. Flor. *at res* sphalma in Busc. (non Locat., err. Burm.) *sordidum* Guelf. *omnium.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Basil. Reliqui (in quibus certe Guelf.) *omnes.* Mox *patitur* Turic. Flor. Camp. *collocatum* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. *Zenon* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 3. et ita Basil. Recte fortasse. Vid. 2, 20, 7. (sed 12, 1, 18. haec scriptura ex nullo libro affertur) et cf. 1, 5, 60. 12, 2, 24. *acceptaverunt* Guelf.

Haec autem, *nemo ignorat,* idem valens, ac si dictum esset, *dubium non est.* Ne forte credas, dici etiam posse, *non ignoro, quin* — —.

9. *Socrati — ad victum.* Nemo recte dicat pugnare haec cum Xenophontis capite libri I. Mem. Socr. sexto. Longe enim differebat merces, de qua

quirendi ratio, quam ex honeſtiſſimo labore, et ab iis, de quibus optime meruerint, quique ſi nihil invicem praeſtent, indigni fue-
1076 rint defenſione. Quod quidem non juſtum modo, ſed neceſſarium etiam eſt, cum haec ipſa opera, tempusque omne alienis negotiis datum, facultatem aliter acquirendi recidant. Sed tum quoque tenendus eſt modus: ac 11
plurimum refert, et *a quo* accipiat, et *quantum*, et *quousque*. Paciſcendi quidem ille piraticus mos, et ponentium periculis pretia procul abominanda negotiatio etiam mediocriter improbis aberit: cum praeſertim bo-

10. *ab his* Camp. *meruerint* om. Turic. Flor. *juſte modo* Flor. *tempusve* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Gryph. exc. Ald. *acquirendi requirunt* Turic. Flor.

11. *tum ne quoque* Turic. Flor. *quotisque* Goth. Jenſ. (tac. de hoc Geſn.) ſed jam in Tarv. correctum; qui viciſſim habet alterum illud ſphalma, *paciſcenda* mox inſertum ante *negotiatio*; item §. 12. *preſtiſſime* pro *praeſtitiſſe*; quae omnia memorat Merula, neque fidem invenit apud Badium et Burmannum, imo „vanus" audit huic: quare ſubveniendum erat mortuo etiam contra mortuos. *ponentium.* Sic Flor. c. Alm. Voſſ. 3. *potentium* Turic. *imponentium* reliqui praeter Camp. qui habet *impotentium*. Noſtrum Burmannus jam verſu Horatiano 2 Sat. 3. 23. adſtruxerat, ſatis tutum per ſe. *negotio* Turic. *etiam mediocriter.* Sic Turic. Flor. c. Alm. *a in-*

lautiſſime vivebant ſophiſtae, a ſtipe in victum tenuiſſimum, quoties opus eſſet, collata. Talem vero ab Ariſtoxeno etiam quamvis obſcuris illis apud Laertium 2, 20. verbis oſtendi exiſtimo.

11. *quousque.* „Ne forte, „poſtquam patrociniis ſuis di„ves factus ſit, quaeſtum fa„cere pergat." SPALD.

Paciſcendi. Recte, opinor, Brummer l. l. cap. 9. 6. hoc ad *redemptiones litium* refert,

nos homines bonasque causas tuenti non sit metuendus ingratus: quodsi futurus, malo
12 tamen ille peccet. Nihil ergo acquirere volet orator ultra quam satis erit: ac ne pauper quidem tanquam mercedem accipiet, sed mutua benevolentia utetur, cum sciat se tanto plus praestitisse. Non enim quia venire hoc beneficium non oportet, perire oportet. Denique ut gratus sit, ad eum magis pertinet, qui debet.

ferunt reliqui (sed pro *etiam* Camp. *est*, Goth. *esse*). „*abesse alicui*" nostro familiare, v. 1, 12, 11. 2, 5, 18. 6, 8, 84. *tuendi* Turic. *sint* Flor. *metuendis* Turic. Flor. *quodsi*. Sic Flor. *quid si* Turic. Camp. Tarv. et edd. post. ante Ald. *qui si* reliqui.

12. *utraque quam* Jens. et edd. post. ante Ald., *satis est* Goth. *mutua volentia* Turic. Flor. *uteretur* iid. *cum sciat se* om. Turic. Flor. duo priora tantum omittere narratur Alm. *sciet* Guelf. Goth. c. Voss. 2. 3. *non enim quia venire h. b. non oportet perire. denique* Turic. Flor. Atque hanc scripturam, in Argent. etiam haud dubie inventam, altero *oportet* ex ingenio auxisse putandus est Obr. quem nos sequimur. Ad antiquissimos illos proxime accedit Guelf. particula *enim* tantum omissa. Editi omnes post verbum *praestitisse* ita: *quia nec venire h. b. oportet, nec perire. D.* in qua scriptura conspirat e scriptis Gothanus quidem omnino, e Vossianis autem 1. 3. in posteriori tantum parte, 2. in priori: ex illis enim refertur *non quia venire*; ex hoc, *non oportet perire. d.* Vulgatam cum proxime praecedentibus nullo pacto cohaerere cuivis patet: at

quibus caussas clientum quasi suas suoque periculo certa pactione suscipiebant. Apta autem affert idem quamvis seriorum temporum legis Cod. 2, 6, 5. verba, quibus pactiones ejusmodi „cum gravi „damno litigatoris et *depraedatione*" fieri dicuntur. Cf. priorum etiam temporum leges ab intpp. ad illam laudatas.

VIII. Proxima *discendae causae* ratio, quod est orationis fundamentum. Neque enim quisquam tam ingenio tenui reperie-
1077tur, qui, cum omnia, quae sunt in causa, diligenter cognoverit, ad docendum certe judicem non sufficiat. Sed ejus rei paucissimis cura est. Nam ut taceam de negligentibus, a quorum nihil refert, ubi litium cardo vertatur, dum sint, quae vel extra causam ex personis aut communi tractatu locorum oc-

verissimum et sensum et nexum praebet vetusta illa scriptura, modo sensus verbi *oportet* repetatur ad *perire*. Burmanno tamen *debet* post infinitivum inserere suadenti, tanquam haustum ab insequenti voce, morem nemo geret: nam quis vel negligenti in talibus nostro obtrudet quod mox ingratissime recurrat? Quare extra omnem dubitationem positum credo quod Obrechtus dedit. Nisi ipsam omissionis ansam verius repraesentari putes scribendo: *Non enim quia v. h. b. non oportet, oportet perire.*

1. *Inscr. Que in agendis* Turic. per err. *Q. i. docendis* Flor. Guelf. c. Bern. *Q. i. discendis causis sint observanda* Goth. et sic fere edd. *Proximam* Jens. *oratoris* Goth. (tac. Gesn.) Jens. c. Bern. et edd. post Jens. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. Capper. In recepta conspirant Turic. Flor. c. Alm. Scriptos ceteros illa videtur insidere lectio. *fundamenta* Turic. Flor. *enim* om. Camp. *quisq. negotio tenui* Guelf. *reperietur.* Sic Guelf. Camp. Jens. (non Goth., err. Gesn.) c. Vall. Voss. 1. 2. 3. Basil. *repereretur*, Turic. Flor. c. Alm. *reperitur* reliqui (qui sunt e mss. Goth. tantum, et edd. inde a Tarvis. omnes exc. Basil.).

2. *taceamus* Obr. *qui vel* Camp. c. Goth. *ac communi* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *a. c.* Goth. (tac. Gesn.) *communium* Camp. et hoc ipsum conjectaverat antea Spald., ut ex schedis cognosco. Sed hoc ipsum in causa est, ut et

2. *communi tract. loc.* v. not. crit.

casionem clamandi largiantur: aliquos et ambitio pervertit, qui partim tanquam occupati, semperque aliud habentes, quod ante agendum sit, pridie ad se venire litigatorem, aut eodem matutino jubent, nonnunquam etiam inter ipsa subsellia didicisse se gloriantur;
3 partim jactantia ingenii, ut res cito accepisse videantur, tenere se et intelligere prius paene quam audiant mentiti, cum multa et diserte, summisque clamoribus, quae neque ad judicem neque ad litigatorem pertineant, decantaverunt, bene sudantes beneque comi-
4 tati per forum reducuntur. Ne illas quidem tulerim delicias eorum, qui doceri amicos

illud in Camp. interpretamentum potius mihi videatur quam vera lectio. Neque enim abhorrere videtur ab usu Latinorum, ut idem appositum, quod *locis*, *tractatui* etiam *locorum* dari possit. Planeque eodem modo supra 2, 4, 22. *tractatam locorum communium* memorat et *generalem* et *specialem*, qui nihil aliud est quam *tractatus locorum communium* vel *generalium* vel *specialium*. Accedit in nostro loco ordo verborum, si receptam servas, naturalis, in Campani scriptura non item. Mox *tractam* pro *clamandi* miro sphalmate Turic. Flor. c. Alm. *aliquo sed* Flor. *semperque occupati* inverso ordine Flor. *aliquid habent* Goth. Camp. c. Ald. Sed praestat *aliud*, ne videatur esse praevium aliquid ad ipsam caussam spectans. *matut. vivent* Flor. *inter se subsellia* Turic. Flor. *didicisse subsellia* Obr.

3. *se* om. Obr. *paene prius* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. *quam ut aud.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *mentiri* Flor. *neque ducem* Turic. Flor. c. Alm. *pertineat* Jens. (non *pertinent*, ctr. Gesn.) *decantaverint* Jens. et edd. post. ante Ald. *reducantur* iidem.

3. *clamoribus*, audientium; vid. 6, 4.

suos jubent: quanquam minus mali est, si illi saltem recte discant, recteque doceant. Sed quis discet tam bene, quam patronus? Quomodo autem sequester ille, et media litium manus, et quidam interpres, impendet aequo animo laborem in alienas actiones, cum dicturis tanti suae non sint? Pes- 5
simae vero consuetudinis, libellis esse contentum, quos componit aut litigator, qui confugit ad patronum, quia liti ipse non sufficit: aut aliquis ex eo genere advocatorum, qui se non posse agere confitentur, deinde faciunt id quod est in agendo difficillimum. Nam qui judicare, quid *dicendum*, quid *dis-*
1078 *simulandum*, quid *declinandum*, *mutandumve*,

4. *si quis discet* Turic. *quomodo aut seq.* Turic. Loco vocis *interpres* compendia quaedam obscura in Flor.

cum dicturis tanti suae non sint. Hanc verissimam scripturam dederunt optimi codd. Turic. Flor. cum Alm. Bern. nisi quod in omnibus est *sit*, et ex Alm. et Bern. affertur *dicturus*. E Voss. 3. c. *dicturus tantis sit.* Aliorum librorum (Camp. Goth. Voss. 2.) scriptura *cum dicturus vere non sit* nata est inde haud dubie, quod *tanti sue* abierat in *tantisve*, et mox illud etiam *tantis* post *dicturis* ob homoeoteleuton omissum erat. Tandem adverbium etiam *vere* a correctore quodam mutatum est: reliqui enim omnes ita: *cum dicturus ipse non sit;* quibus verbis inepta admodum inest repetitio ejus, quod una vox *alienas* jam absolverat. Nemo autem, opinor, haereat in plurali *dicturis*, cum praecedat *alienas actiones*.

5. *quod dicendum* Turic. *mutandum etiam sit* Turic.

4. *media—manus.* v. 11, 2, 5. 5. *deinde.* Recte Gesner, hic etiam admonet graeci εἶ-τα, quod objurgantis est valetque *tamen*, *nihilo minus:* vid. ad 8, 6, 52.

declinandum. i. mollius significandum, ob asperitatem

fingendum etiam sit, potest, cur non sit orator, quando, quod difficilius est, oratorem
6 facit? Hi porro non tantum nocerent, si omnia scriberent, uti gesta sunt. Nunc consilium et colores adjiciunt, et aliqua pejora veris: quae plerique cum acceperunt, mutare nefas habent, et velut themata in scho-

Flor. c. Alm. *imitandum etiam sit* Camp. *mutandum fingendum e. s.* Voss. 3. (cui scripturae Vall. teste Badio praemittit *quid* ex emend. haud dubie). *imitandumve s. e. si* Jens. (tac. de *imit.* Gesn.) et edd. post ante Ald. (err. in Locat. Burm.). Eadem, sed cum *sit*, habent Ald. (err. Burm.) Bad. Basil. *imitandum s. e. sit* Gryph. *imitandum fugiendum e. s.* aliquot ap. Burm. *mutandum fugiendum e. s.* Stoer. Chouet. Leid. Mihi recepta, quam tuentur Guelf. et Goth. quaeque in vetustis illis nomnisi ob homoeoteleuton manca est, unice vera videtur: neque indiget eadem Obrechtiano additamento *quandoque* post *etiam*. *oratorem facit.* Sic Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voss. 3. Bern. (nisi quod ex hoc *est et oratorem*). Hanc optimam scripturam in V. L. delitescere jusserunt VV. DD. aequo animo ferentes taediosam repetitionem vulgatae, quae omittit vocabulum *oratorem*. Cf. 10, 1, 65.

6. *Nunc et consil.* Obr. *adicient* Turic. Tum proximum *et* ante *aliqua* om. Turic. Flor. *mutare.* Sic Turic. Flor. c. Alm. Jens. et edd. post. ante Ald. acc. Bad. *immutare* reliqui. *schola* Flor.

vel invidiam rei; cf. 9, 2, 92. Idem, cum ita sit, ut plane diversa res evadat, *mutatio* est, diversa a *fictione*, quae ne materiam quidem e causa sumit.

6. *pejora veris*, „dum *vera* „quae sunt in causa incom„moda velare student, homi„nes inepti adjiciunt saepe, „quae sunt pejora illis." Hoc ut monerem, Rollino debetur, nomen *veris* pro dativo habenti, et Obrechto in eundem sensum interpungenti.

themata — custodiant. vid. 4, 2, 28.

iis posita custodiunt. Deinde deprehenduntur, et causam, quam discere ex suis litigatoribus noluerunt, ex adversariis discunt.
7 Liberum igitur demus ante omnia iis, quorum negotium erit, *tempus* ac *locum*: exhortemurque ultro, ut omnia quamlibet verbose et unde volent repetita ex tempore exponant. Non enim tam obest audire supervacua, quam ignorare necessaria.
8 Frequenter autem et vulnus et remedium in iis orator inveniet, quae litigatori in neutram partem

custodiunt deprehenduntur Turic. *ex cujus litig.* Flor. *voluerunt* Goth. (tac. Gesn.) *ab advers.* Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. et edd. a Jens. ante Stoer.

7. *is* (ex Alm. *iis*) *nisi quorum* Turic. Flor. c. Alm. *erit* Turic. verbum om. Camp. *ultro* om. Turic. Flor. dixerisque natum e seqq., sed verius, ob eandem causam omissum. Plane enim hujus loci est particula. „Non patienter modo auscultemus verbose explicantes, sed ut ita faciant, ultro exhortemur." *quantamlibet* Goth. (tac. Gesn.) *volant* Turic. Flor. Camp. *volet* Guelf. *repetita ex tempore.* Sic Jens. (tac. Gesn. de illo *ex*) et edd. post. ante Gryph. exc. Ald. *repetito e. t.* Turic. Flor. c. Alm. ex quo sphalmate nata, quam hucusque concoxere VV. DD., reliquorum omnium scriptura *repetito tempore.* Quod quam eleganter dictum sit, et quam bene hic praeripiatur, quod mox (§. 8. *Nec semel* etc.) docebitur, ipsi viderint. Nostrum quam necessarium, v. not. ex. *exponat* Turic. *exponavit* Flor. *exponat* Jens. et aliquot edd. *abest* Flor.

8. *in his* Guelf. Camp. *inv. et quae litigator* Flor. relicto mox spatio loco horum *in neutram.* Mox

deprehenduntur. cf. 1, 1, 30. 1, 8, 21.
7. *ultro* v. not. crit.

ex tempore. ut quam verissime et plenissime et sine fuco exponant: cf. 9.

habere momentum videbantur. Nec tanta ſit acturo memoriae fiducia, ut ſubſcribere audita pigeat. Nec ſemel audiſſe ſit ſatis: cogendus eadem iterum ac ſaepius dicere litigator, non ſolum quia effugere aliqua prima expoſitione potuerunt, praeſertim hominem (quod ſaepe evenit) imperitum: ſed
9 etiam, ut ſciamus, an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur, et, tanquam non doceant cauſam, ſed agant, non ut cum patrono, ſed ut cum judice loquuntur. Quapropter nunquam ſatis credendum eſt, ſed agitandus omnibus modis, et turbandus, et
10 evocandus. Nam ut medicis non apparen-

tanta ſint Turic. Flor. *t. ſunt* Camp. *memoriae diffici ut* Turic. Flor. c. Alm. *iterum dicere ac ſaep.* Guelf. *dicam* pro *dicere* Jenſ. (tac. Geſn.) *non quia* Voſſ. 1. 5. *qui effugere* Camp. *quod eff.* Turic. *et poſitione* Flor. *hominem proſequens quod* Turic. Flor. (ſed hic *preſequens*) cum Alm. In quo additamento quid lateat, felicioribus divinandum relinquo.

9. *non noceant* Flor. *ſed cum judice* Guelf. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. *loquantur* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. c. Voſſ. 2. et edd. ante Ald.

8. *ſubſcribere. Subſcribimus,* ſubnotamus audita, cum non omnia verbo tenus tanquam dictata calamo excipimus: ſed ea potiſſimum quae memoriae uſui futura ſunt.

9. *nunquam ſatis credendum eſt.* nunquam ab omni parte fidendum eſt ei. Quam vocis *ſatis* rationem exemplis aſtruere nequeo. Eſt tamen ab eo, quod recte, opinor, dicitur „non ſatis credo tibi."

evocandus, velut e latebris, in quibus ſe et vitia cauſae abſcondit. Ita non opus Geſneri, quam ipſe non admodum urget, conjectura *avocandus.*

tia modo vitia curanda sunt, sed etiam invenienda, quae latent, saepe ipsis ea, qui sanandi sunt, occulentibus: ita advocatus plura, quam ostenduntur, aspiciat. Nam cum
1079 satis in audiendo patientiae impenderit, in aliam rursus ei personam transeundum est, agendusque adversarius, proponendum quicquid omnino excogitari contra potest, quicquid recipit in ejusmodi disceptatione natura. Interrogandus quam infestissime, ac premendus. Nam, dum omnia quaerimus, 11
aliquando ad verum, ubi minime expectavimus, pervenimus. In summa, optimus est in discendo patronus incredulus. Promittit enim litigator omnia, testem populum, paratissimas consignationes, ipsum denique adversarium quaedam non negaturum. Ideo- 12

10. *sed etiam — sanandi sunt* om. Flor. *ea ipsis* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Stoer. *quae sananda sunt* Turic. (nisi quod *sen.*) Camp. c. Alm. Sed hic deserendi erant optimi codd. Quamvis enim *ipsis* non ineleganter sic usurpatur, hic tamen, ubi praecedit *medicis*, non tolerandae foret negligentiae. Sed facilis post vocem *ea* lapsus erat librarii. In Obrechti autem scriptura *qui curandi sunt* non correctionem sed errorem agnosco. *accipiat. nam* Guelf. Marg. Basil. *impenderint* Guelf. *rursus personantur tr.* Turic. Flor. *transeundem* Turic. *animo excog.* Goth. (nimirum *aĩo, oĩo*). *recipi* Guelf. *disputationi* Turic. Flor. *disputatione* Alm. *discrepatione* Voss. 2. *natrā* Turic. *naturam* Flor. *nam* Camp.

11. *ad verborum* Flor. c. Alm. *perveniemus* Voss. 1. Obr. *permittit* Jens. *non egeturam* Turic.

11. *consignationes.* „Vide „Turneb. 2 Adv. 27. *Consignationes* illae sunt tabulae „testimoniales obsignatae, de

que opus est intueri omne litis instrumentum: quod videre non est satis, perlegendum erit. Nam frequentissime aut non sunt omnino, quae promittebantur, aut minus continent, aut cum alio aliquo nocituro permixta sunt, aut nimia sunt et fidem hoc ipso
13 detractura, quod non habent modum. Denique linum ruptum aut turbata cera, aut

12. *ome* Turic. *latus instramenta* Turic. Flor. *videri* Camp. *nocitura* Turic. Flor. Jens. c. edd. ante Ald. *hoc* ante *ipso* om. Guelf. non male.

13. *denique linum tum rupa aut turbata certe* Turic. Flor. nisi quod hic *cere.* — *d. l. rupt. rupta aut turbata*

„quibus lib. 5. c. 7. Testationes vocavit c. 8. hujus libri" (§. 5.). Capperonnerius. Turnebus l. l. cum nostro loco apte componit hunc Cic. pro Quint. 6. „necessarios — corrogat; — veniunt „frequentes; *testificatur* iste „P. Quintium non stitisse, et „se stitisse; *tabulae maximae signis hominum nobilium „consignantur.*"

13. *linum — invenies.* „Ascribamus hic etiam locum „classicum Paulli sent. 5, 25. „6. *Amplissimus ordo decrevit, eas tabulas quae publici „vel privati contractus scripturam continent adhibitis testibus ita signari, ut in summa „marginis ad mediam partem „perforatae, triplici lino constringantur, atque impositum „*(quid si *impositae?*) *supra linum cerae signa imprimantur, ut exteriores scripturae „fidem interiori servent. Aliter tabulae prolatae nihil momenti habent.* Vide plena „manu ista illustrantes viros „doctos ad illa Sueto. Nero. „c. 17. *Adversus falsarios tunc „primum repertum, ne tabulae „nisi pertusae, ac ter lino per „foramina trajecto, obsignarentur.*" Gesner. Utilis etiam Badii seu potius Vallae annotatio: „Et ad illud *li„num ruptum*" (sc. annotavit Valla) „Ulp. lib. XXVIII. de „testamentis" (Dig. 28. tit. 1, 22.) „*Si signa turbata sint „ab ipso testatore, non videtur signatum.* Et paulo post: „*Signatas tabulas accipi oportet, si*" (verius editur *et si*) „*in linteo, quo tabulae invo„lutae sint, signa impressa sub-*

sine agnitore signa frequenter invenies: quae,

sola Camp. (sic Spald. quidem enotavit, nisi quod in voce *rupt*, in superiori litterae *t* parte lineolam imperfectam addidit, quam non intelligo). *d. l. ruptum aut turbata caetera* Voss. 1. 3. Bern. Marg. Stoer. Nostram (nisi quod Guelf. et aliquot edd. *caera*) dant Guelf. Goth. Jens. et edd. omnes ante Burm. quibus libris accensendi mss. etiam qui silentur, ut Alm. Voss. 2. Burmannus autem primus recepit conjecturam Salmasii (v. not. exeg.) *turbatam ceram*. Cui cum libri vetusti certe non suffragentur, restituenda utique erat pristina scriptura, ut liberum de loco aliorsum etiam utili judicium relinqueretur. Scripturam porro Obr. *intervenient* loco illius quod mox legitur *invenies*, manifesta est correctio ejus qui illud *turbata cera* nominativum crederet. Vid. not. exeg. *sine agnitore*.

„*rint*. Justi. lib. II. de pupillari substitutione" (Instit. 2, 16, 1.) „*Separatim inferioribus partibus scribere, eamque partem proprio lino propriaque cera consignare et in priori parte testamenti cavere, ne inferiores tabulae vivo filio et adhuc impubere constituto*" (hoc verbum in edd. non comparet) „*aperiantur*. „Paulus in sententiis lib. IV." Sic. Appositus autem est idem ille e libro V. Sent. locus cum notabili in extrema parte varietate hac: *atque imposito supra lino cerea signa imprimantur; ut exterior scriptura fidem interioris servaret. Aliter tabulae prolatae nihil omnino valent.* Cum illo tempore (ipsa Badii ed. est anni 1516.) Pauli sententiae nondum fuerint editae (Ed. princ. est a. 1525.), peritiores judicent, an in codice haec ita scripta invenerit Valla, an tacite emendarit: quod tamen in postrema verba, quorum varietas sensum non mutat, non cadit. Apparet autem ex his omnibus *ceram* in Quintiliani verbis non esse ceram scriptoriam, qui error videtur fuisse Gesneri, Ciceronis illa Verr. 2, 76. (de lituris in cera) conferri jubentis, sed ceram signis imprimendis lino, quod tabulas constringebat, infixam. Hanc ceram cum ipsis signis turbari necesse erat, si quis linum ad aperiendas per fraudem tabulas inde expedire conaretur. Jam igitur cum linum et cera junctim uni effectui inservirent, nihil cogebat *turbatam ceram* seorsim in casu accusativo hic memorari, quem reponi jubebat Salmasius de Mod. Usur. p. 451 sqq.

nisi domi excusseris, in foro inopinata decipient: plusque nocebunt destituta, quam non promissa nocuissent. Multa etiam, quae litigator nihil ad causam pertinere crediderit,

Sic Camp. Goth. (err. Gesn.) et (incertum e codice an Salmasii auctoritate) Obr. *s. adsistoriae* Turic. *s. adsatoriae* Flor. c. Alm. *s. agnitione* reliqui. Nostrum Salmasius nullo, opinor, codice nixus susaerat; neque tamen Burmannus et Gesnerus quamvis probatum sibi receperunt, id fortasse reveriti, quod vocabulum *agnitor* ex nullo hactenus bono scriptore allatum sit; quam eorum religionem minime damno; tametsi facile appareat, verbalia in *tor*, quae multis loquendi formis ita inserviunt, ut participia substantiva recte dixeris, in latine loquentium potestate fuisse. Talis autem est forma haec, *signa sine agnitore reperire*, i. signa quidem reperire, sed *qui agnoscat ea* neminem. Quod nequaquam latine dixeris *signa sine agnitione reperire*. Comparentur etiam vocabula *notor*, *cognitor* de teste, qui testatur se nosse aliquem, et esse illum ipsum, quem se esse dicat. Quare nunc ubi illam formam duo libri diserte exhibent; ipsaeque vetustissimorum corruptelae ejusdem, non alterius, vestigia monstrent; reponendum utique erat, quod, si e Camp. editi nostri fluxissent, nemo profecto hodie expelleret. *quae ni* Guelf. Goth. *excesseris* Flor. Camp. c. Alm. *docebunt* Turic. Flor. *quam promissa* Flor. *quam non provisa* Camp. *docuissent* Flor. *quae diligator* Flor. *q. dicit litigator*

ubi totam hanc materiam tractat. Imo optime et plane latina structura ablativi sunt instar appositi ad linum: „linum ruptum aut turbata cera — invenies." Neque posterius *aut* prius illud respicere credendum est, quod ita tantum ratio cogeret, si tertium etiam praecederet *aut* ante *linum*. Nunc simplex est sensuum continuatio significans, reperiri alias laesam sive in lino sive in cera obsignationem, alias integra quidem omnia, sed falsis signis, quae a testibus pro suis non *agnoscantur*. De vocab. *agnitor* vid. not. crit.

destituta. Secure hunc locum transierunt VV. DD. quasi trita omnia offerentem, qui diligentius tamen inspectus difficultatis plenus est.

patronus eruet, modo per omnes, quos tradidimus, argumentorum locos eat. Quos ut circumspectare in agendo, et attentare singulos minime convenit, propter quas diximus causas; ita in discendo rimari necessarium est, quae *personae*, quae *tempora*, quae
1080 *loca*, *instituta*, *instrumenta*, ceteraque, ex quibus non tantum illud, quod est artifi-

Voss. 1. *patronus servet* Guelf. c. Goth. Voss. 1, 3. Bern. *tradimus* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (non Jens., err. Gesn.) *locos erat* Flor.

14. *circumscriptare* Turic. Flor. omissis proximis his *in ag. et attentare.* Mox *sit in disc.* Flor. *sic in d.* Camp. *ita etiam in d.* Tarvis. et edd. post. ante Stoer. exc. Basil. *quae personae* om. Guelf. *quae tempora* om. Turic. Flor. c. Alm. *locus* Turic. Flor. sed Alm. vocem omittit. *tempora et loca* Guelf. c. Goth. *instrumenta instituta* Camp. *ceterarum ex* Turic. Flor. c. Alm. *caetera ex* Guelf.

Quanquam illud non moror, quod, cum praecedens *quae* nonnisi ad indicia illa referri possit, paulo negligentius eo deflectit oratio, ut ipsa instrumenta significentur voce *promissa*. Sed quid sunt instrumenta *destituta?* Quae quamvis *auctoritate destituta* fortasse dixeris, hic tamen *destituentia* potius, oratorem puta, dicenda erant, cum opposita sint *non promissis*. Nam quod posuit Gedoynus „car vous „serez obligé d'abandonner „ces pièces" non sine acumine quidem est, sed a consuetudine loquendi plane alienum. Quare non dubito scripsisse Fabium *destituto*. „Plus haec „nocebunt oratori destituto, „quam nocuissent non promissa ei a litigatore." Quippe tum sibi cavisset vir peritus remediumque defectui invenisset.

14. *propter quas diximus* „supra 5, 10, 122 sq. Add. „Cic. de Orat. 2, 34." Gesner.

instituta de moribus, consuetudinibus, agendique rationibus eorum, inter quos causa versatur, accipiendum.

non tantum — artificiale — prob. genus. Cf. 5, 1, 1. 2.

ciale probationis genus, colligi possit, sed qui metuendi testes, quomodo sint refellendi. Nam plurimum refert, invidia reus, an odio, an contemtu laboret: quorum fere pars prima superiores, proxima pares, tertia humiliores premit. Sic causam perscrutatus, propositis ante oculos omnibus, quae prosint noceantve, tertiam deinceps personam induat judicis, fingatque apud se agi causam, et, quod ipsum movisset de eadem re pronunciaturum, id potentissimum, apud quemcunque agetur, existimet. Sic eum raro fallet eventus, aut culpa judicis erit.

IX. Quae sint in agendo servanda, toto fere opere executi sumus: pauca tamen propria hujus loci, quae non tam dicendi arte, quam officiis agentis continentur, attingam.

cum Goth. Jens. *probati g.* Turic. Flor. c. Alm. *posset* Turic. Flor. *invidae* Flor. *ac odio* Jens. c. edd. post. ante Ald. Male.

15. *quae* ante *prosint* om. Camp. *deinde personam* Jens. et edd. post. ante Stoer. exc. Ald. *de eadem pronunc.* Turic. *apud quenque* Guelf. *existimet. Sic.* Haec est scriptura Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *et.*

1. Inscr. *Quae in agendis* Turic. Flor. Guelf. a. Bern. *Quae servanda in agendo oratori sint* Goth. *Q. s. i. agendis causis o. s.* Jens. et edd. plerique. In verbis auctoris: *Quae sunt* Guelf. Camp. Jens. et edd. ante Ald. *opere exsumus* Turic. Flor. *o. sumus executi* Obr. *officiis agendis* Turic. Flor. c. Voss. 1. 5. Bern. *officiis agendi* reliqui. Vitiosum loquendi genus. Nam *officium agendi* vix quicquam sit, nisi officium patroni agendi causam clientis; *officia agendi* nihil omnino significant. *Officia* requiruntur *ejus qui agit, agentis.* Hoc autem revera scripsisse Quintilia-

Ante omnia, ne, quod plerisque accidit, ab utilitate eum causae praesentis cupido laudis abducat. Nam ut gerentibus bella non semper exercitus per plana et amoena ducendus est; sed adeundi plerumque asperi colles, expugnandae civitates quamlibet praecisis impositae rupibus, aut operum mole difficiles: 2

num ex mendosa vetustorum codd. scriptura patet: unde veram jamdudum reposueram, cum casu tandem (silent enim de eo Burmannus et ceteri) vidi, edidisse ita, Argentinensi quoque, ut videtur, agendis dante, Obrechtum. Neque de veritate hujus scripturae dubitare sinit illud quod statim subjicitur eam. Nam verbum quidem tertiae personae saepissime, pronomen vero vix invenies, non expresso in praecedentibus, ad quod referatur, nomine. *nec quod* Camp. *ab* om. Turic. Flor. *obducat* Flor.

2. *praescisis* Camp. *impositae rebus ut o.* Turic. Flor. a. Alm. (quanquam ex hoc *ut* non affertur). *i. montibus a. o.* Goth. Voss. 2. Colbert. Jens. et edd. post. (exc. Ald.) ante Bad. qui (mero sphalmate, cum esset *ipositae*) habet *positae montibus a. o.* quod repetierunt aliquot posteriores. Nostram post Camp. et Ald. de meis primus habet Stoer. e scriptis autem praeter eos qui silentur (Voss. 1. 3. Bern. etc.) certe Guelf. neque dubium, quin vera sit certaque crisis Burmanni, alteram *montibus* receptae interpretamentum esse. Illa autem vetustiorum scriptura nata, non e compendio, qualia sunt qui maximo eruditorum taedio ubique comminiscuntur, sed ex interitu aliquot litterarum, quo

1. *praesentis.* „Junge *praesentis laudis.* Est autem ea „immatura illa laus et cruda, „quae in horum captatur, ver„borumque lenociniis petitur, „postponenda tardiori illi, at „durabili, quae re, vincendis„que causis prudentiorum suf„fragiis acquiritur. Conf. 4." Spald.

2. *praecisis.* Non ita frequens de *praeruptis* et *abscissis* vocabulum, cujusque exemplum hoc ipsum cum paucissimis aliis in Lexicis poni solet.

ita oratio gaudebit quidem occasione laetius decurrendi, et aequo congressa campo totas vires populariter explicabit: at si juris anfractus, aut eruendae veritatis latebras adire cogetur, non obequitabit, nec illis vibrantibus concitatisque sententiis velut missilibus utetur; sed operibus, et cuniculis, et insi-

genere toties in iisdem peccatum vidimus. *quidem gaudebit* Camp. male. *occasatione* Turic. Flor. *laetius.* Sic Turic. Guelf. Camp. e. Alm. Goth. Voss. 2. *laetus* Flor. *latius* reliqui. Diligenter omnia perpendi antequam hanc scripturam loco pellerem, cum *late dicere*, *latus orator*, *sermo*, et similia toties apud nostrum etiam occurrant (e. g. 3, 6. 15. 5, 14, 33. 12, 10, 23.), comparatio autem lati itineris tam apta hic videatur. Tamen latam orationem non eandem esse, quae florida, de qua hic agitur, ex ipsis illis locis, et ex specimine etiam *lati et fusi* generis, quod habuimus supra 11, 3, 50. cognosces. Contra *laetum* hujus imprimis loci esse senties conferendo illa 4, 3, 1. 8, 3, 88. 11, 1, 34. 12, 10, 80. et prae ceteris illud 11, 1, 49. *decurrentibus periodis, quam laetissimis locis sententiisque dicentem.* Translationem porro spatii, necessariam sane, dabit *campus* in illis quae subjiciuntur; non minus autem necessarium est, quod respondeat alteri parti ex *planis et amoenis* in imagine ipsa. Ita religio potius esse debuit plurimorum et optimorum codd. scripturam diutius e textu arcere. *et quo congr.* Turic. Flor. *ex aequo e.* Goth. (tac. Gesn.) *tota* Guelf. *explicavit* Turic.

3. *at si vires an factus* Turic. Flor. *erudiendae* Flor. e. Voss. 1. *obequitavit* Flor. *amiculis* Guelf. *sed insi-*

laetius v. not. crit.

populariter. Haec una vox inter translatas omnes proprio significat. Spectat enim ad popularem per sententias delectationem: cf. 8, 10, 11. 8. 8. 12.

3. *operibus.* Ex brevi spatio duplici, quanquam bellico utroque significatu repetitum vocabulum; de munimentis modo; hic de vineis arietibusque. Ceterum digitum intendit Spaldingius in sche-

diis, et occultis artibus rem geret. Quae 4
omnia non, dum fiunt, laudantur, sed cum
108 facta sunt: unde etiam minus cupidis opinionis plus fructus venit. Nam cum illa dicendi vitiosa jactatio inter plausores suos detonuit, resurgit verae virtutis fortior fama:

diis Flor. Camp. Habet quod blandiatur; ut sit distinctio inter ea quae machinis et instrumentis, et quae astu fiunt. Tamen cum aliquis etiam per cognata transitus hic sit, novare nil volui, praesertim ubi tam pronus librarii lapsus. *actis* Camp. *regeret* Flor. e. Alm.

4. *etiam cupidissimis opinionis* Turic. Flor. Guelf. e. Bodl. Joan. Alm. Voss. 1. (qui et *opinionibus*) Jens. et edd. post. ante Ald. *e. cupidis minus o.* Vall. Voss. 2. 3. (hos duo enim Burmannus, qui Voss. 1. memorat, utique non tacuisset, si a sua scriptura recederent) Stoer. et edd. post. ante Gesn. exc. Obr. qui codicum plurimorum scripturam dedit, sed deleta voce *plus*, ita haec, ut videtur, intelligens: „unde (i. ex qua tardiori laude) vel cupidissimis gloriae fructus venit": quod non uno nomine displicet. Nos praeeuntibus Aldo et Gesn. in ea scriptura acquiescimus, quam non Gothanus tantum, sed, cujus major est auctoritas, Camp. etiam exhibet. Nimium enim verisimile est vetustiorem scripturam natam esse sphalmate ex illo *cupidis minus*, sicut hoc ex nostra per mendosam qualem toties vidimus transpositionem extiterat, illis *minus opinionis, plus fructus* apparentem quendam sed revera nullum sensum praebentibus. *fluctus* Turic. *plosores* Flor. *retonuit* Turic. Flor. *vera et virtutis* Turic. Flor. Camp. (e. Alm. qui habet *Uet* [a]) et edd. ante Ald. cui scripturae

diis in nimium hoc allegoriam premendi studium, quale notaverat etiam 2, 4, 7.

4. *opinionis.* Vid. 2, 12, 5. et hic 7.

nec judices, a quo ſint moti, diſſimulant; et doctis creditur; nec eſt orationis vera laus, 5 niſi cum finita eſt. Veteribus quidem etiam diſſimulare eloquentiam fuit moris: idque M. Antonius praecipit, quo plus dicentibus fidei, minusque ſuſpectae advocatorum inſidiae forent. Sed illa diſſimulari, quae tum erat, potuit: nondum enim tantum dicendi lumen acceſſerat, ut etiam per obſtantia erumperet. Quare artes quidem et conſilia lateant, et quicquid, ſi deprehenditur, perit. Hactenus eloquentia ſecretum ha-
6 bet. Verborum quidem delectus, gravitas

Flor. addit *fartior*, ſuaviter ſenſum rotundans. *judices ſunt a quo ſint motus* Turic. *j. a. q. ſ. motus* Flor. cum Alm. *et doctis quae cr.* Turic. Flor. Fortaſſe *diſſimulant; doctisque creditur.* *finita et vet.* Camp.

6. *quod plus* Turic. Flor. Camp. e. Alm. *ſed illas forent mulari quae cum erat* Turic. Flor. mira ſtribligo, in qua nil tamen latere arbitror. *obſtanti er.* Flor. *obſtantiam er.* Camp. Goth.

et doctis vid. not. crit.

5. *Veteribus — diſſimulare.* Cf. 4, 1, 9.

M. Antonius praecipit. „Credo de ipſius M. Antonii „opere loqui. Sed et apud „Ciceronem 2 de Orat. libro „hoc ait M. Antonius." Valla. De libro Antonii vid. 3, 1, 19. *Diſſimulatorem artis* vocat eundem Qu. 2, 17, 6. cf. 5. Locus Ciceronis, Vallae obverſatus, eſt in principio illius libri: *Antonius probabiliorem hoc populo orationem fore cenſebat ſuam, ſi omnino didiciſſe nunquam putaretur, atque ita ſe graviorem fore, ſi — ne noſſe quidem Graecos videretur.*

acceſſerat. Jejunum non immerito Spaldingio viſum olim hoc verbum, quare *accenderat* conjectabat, ut *lumen* ſit quartus caſus. Si iterum haec tractaſſet, *accenſum erat* fortaſſe tentaviſſet.

ſententiarum, figurarum elegantia, aut non ſunt, aut apparent. Sed propter hoc ipſum oſtendenda non ſunt, quod apparent: ac ſi unum ſit ex duobus eligendum, cauſa potius laudetur, quam patronus. Finem ta-

6. *eligentia* Flor. *Sed propter.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *vel* inſerunt reliqui. *oſtendenda.* Sic Turic. Flor. Camp. *oſtentanda* reliqui; cujus ſcripturae auctor non ſenſit longe venuſtius, ob reſpondens *apparent*, proprium hic vocabulum uſurpatum eſſe quam translatum. *ac ſi unum ſit ex duobus.* Sic Turic. Flor. c. Alm. niſi quod duo priores mendoſe *duabus*, ex Alm. autem *ſit* non affertur. Hoc tamen eſt in Camp. quoque, ceterum conſpirante cum reliquis, qui dant *aut ſi unum e duobus.* Jenſoniana tamen pro *e duobus* habet *eſt duobus;* quod ſphalma, quale mihi quidem videtur, Obrechtus arripiens *eſt e duobus* edidit. Vulgatam repetierunt VV. DD. imo gallice interpretati ſunt grammatico nexu contenti, logicum non curantes. Atqui cum dicitur: „*aut* „ſi unum e duobus eligendum", non aliter eſt ac ſi in antecedentibus forent haec: „neutrum quidem oſtentandum „eſt, neque cauſa, neque oratoris elegantia;" cui nunc ſubjungeretur: „ſi tamen non potes quin oſtentes aliquid, „cauſa potius fac ut laudetur." Quaſi ne hoc quidem efficere debeat ſeverior paulo orator. Sed vel eo ſolo damnanda erat vulgata, quod in praecedentibus quidem oſtentatio in ſolis verborum lenociniis ponitur; formula vero *aut ſi* cauſae oſtentatio, tanquam illis comprehenſa, nunc ſeparatur. Adoptanda igitur erat vetuſta ſcriptura *ac*, qua vocula utrumque orationis membrum ad modeſtiam oratori commendandam aequaliter ſpectare demonſtratur: vid. not. exeg. *laudatur potius* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.)

6. *oſtendenda.* vid. not. crit.

ſi unum ſit ex duobus eligendum. *Unum* i. unum modo. „Si cauſa tota ex iis tantum, „quos ſupra (§. 3.) tetigimus, „locis pendeat, quae veneres „dicendi parum admittant, „aut, ſi illis indulgeas, ne„gligenda ſit cauſa: tunc huic „potius quam ſibi laudem pa„rabit orator verae laudis ſtu„dioſus."

Finem. „Eventum." SPALD. Cf. ad 2, 15, 6. 8. 3, 11.

men hunc praeſtabit orator, ut videatur optimam cauſam optime egiſſe. Illud certum erit, neminem pejus agere, quam qui displicente cauſa placet: neceſſe eſt enim, ex-
7 tra cauſam ſit, quod placet. Nec illo faſtidio laborabit orator non agendi cauſas minores, tanquam infra eum ſint, aut detractura ſit opinioni minus liberalis materia. Nam et ſuſcipiendi ratio juſtiſſima eſt officium, et optandum etiam, ut amici quam minimas lites habeant: et abunde dixit be-
8 ne, quisquis rei ſatisfecit. At quidam etiam ſi forte ſuſceperunt negotia paulo ad dicendum tenuiora, extrinſecus adductis ea rebus

agere om. Turic. c. Alm. *diſpicent cauſa p.* Turic. *diſplicentiam pl.* Camp. (natum ex compendio c͞a). *ex cauſam ſi quod* Turic. *ſi* Flor. etiam.

7. *nec ullo* Turic. Jenſ. et edd. poſt. ante Bad. Recepta ſcriptura digitum intendit in certos oratores; altera fortior videtur, neque parcit iisdem. Anceps deliberatio: in qua ſatius duxi auctoritatem ſequi plurimorum, illud tamen etiam reputans, quod, ſi *ullo* legatur, neceſſarium ſit jungere „faſtidio *non* agendi", quod inſolitum videbatur; nunc *non agendi* tanquam per appoſitionem adjectum eſt ad haec *illo faſtidio*. *laboravit* Turic. Flor. *orator* om. iid. cum Alm. *quam* pro *tanquam* Goth. (err. Geſn.) *quamtam* Jenſ. *ſunt* Turic. Flor. *ſuſpiciendi* Turic. *bene qui rei* Guelf. c. Vall. Goth. Voſſ. 2. Stoer. et edd. poſt. ante Gibſ. *ſatisfacit* Turic. Camp.

8. *etiam qui forte* Obr. ſine cauſa. *ſuſceperint* Goth. et edd. ante Stoer. *paulum* Guelf. Vall. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. Gryph. *adductis e*

7. *illo faſtidio — non agendi.* vid. not. crit.

1082 circumliniunt, ac, si defecerint alia, conviciis implent vacua causarum; si contingit, veris; si minus, fictis: modo sit materia ingenii, mereaturque clamorem dum dicitur. Quod ego adeo longe puto ab oratore perfecto, ut eum ne vera quidem objecturum, nisi id causa exigit, credam. Ea est enim 9
prorsus *canina*, ut ait Appius, *eloquentia*,

rebus Turic. Flor. *circumlinunt* Bern. Sed alteram formam praetulit etiam 1, 11, 6. *difficerunt* Turic. Flor. (sed hic uno F). *defecerunt* Guelf. c. Bern. *causarum conic veris* (cum lineola supra *I* mediae vocis) Turic. *c. coniçit v.* Flor. *c. si comat v.* Alm. *c. s. contingat u.* Camp. *sin minus* Goth. (tac. Gesn.). *ingenua* Guelf. Jens. et edd. post. ante Ald. *mereaturque quedam qre modum dicitur* Flor. *objectorum* id. *exigitur* Turic. Flor. *credam eqm. est* Flor. Camp.

8. *mereatur.* vid. 4, 2, 39. 77. Eundem sensum in forma activa v. infra 12, 11, 5.

9. *canina, ut ait Appius, eloquentia.* Fons, nobis certe, hujus dicti est fragmentum Sallustii ap. Nonium voce *Rabula* (lib. 1. p. 60. Ed. Merc.) „Inde et Sallustius, *Canina*, „*ut ait Appius, facundia exer*„*cebatur:*" unde in compluxium auctorum scripta manavit, quorum loca quaere apud intpp. ad Sallustii fragm. Haverc. II. p. 119. et 129. Lactantius autem (6, 18.) in Ciceronem illud contorsit: quod ideo moneo, ne quis ab ipso Sallustio, aut etiam Appio quodam, in Ciceronem directum credat, deceptus ea fragmenti Sallustiani conceptione, quam videre est apud Haverc. p. 129. Quis fuerit autem ille Appius, frustra locis indicatis quaeras. Sed facile est conjectu, fuisse antiquum illum App. Claudium Caecum, cujus carmen morale vel sententiae lectae sunt olim, alleganturque Ciceroni Tusc. 4, 2. Pseudo-Sallustio init. primae Or. de Rep. Ord. Festo in *Stuprum.* Prisciano VIII. p. 792. Quae loca non sine voluptate a venerandae illius antiquitatis studiosis conferentur; quanquam materia fortasse superest quaestionibus de antiquitate sermonis et de metro fragmentorum illorum.

cognituram male dicendi subire: quod fa-

9. *cognituram.* Sic omnes omnino mss. (nisi quod Flor. *connituram*, Voss. 3. *cognitura*) et edd. antiquiores ante Ald. qui primus, ex mera haud dubie conjectura, invexit *censuram*, quod omnes deinde retinuerunt praeter unum Obr. qui, quod rationem non exposuit, imitatorem habuit neminem. Suspecta tamen recepta fuit Rollino etiam. *maledicendi* Ta-

cognituram male dicendi subire. Cognituræ vocabulum hucusque lectum est in unico tantum loco Suetonii Vitell. 2. ubi de aliquo *sectionibus et cognituris uberius compendium nacto* narratur, certumque est significari eo munus vel officium *cognitoris*; quod satis probabiliter refertur ibi ad cognitorem publicum, qui res gereret aerarii sive fisci ejusque causa cum maximo suo compendio delatorem ageret. Generaliori autem notione cognitor est, quicunque *alienam litem suam facit* et loco veri litigatoris in foro agit, quem sensum supra tetigit Spaldingius ad 3, 6, 70. et uberius explicatum vide in Lexicis: ubi illud etiam invenies, odiosum factum fuisse cognitoris nomen, cum saepissime sive adulandi sive alicujus commodi causa malae etiam et injustae lites eo modo susciperentur: quo pertinet illud *si cognitor.* ap. Horat. 2. Sat. 5. 38. (vid. Bentl.) et illi „mu„liercularum taeterrimarum „cognitores" apud Cic. Verr. 5, 54. §. 78. Hinc cum invidia adhibebatur vocabulum; ut ap. Liv. 39, 5. „Ne suas „quidem simultates pro ma„gistratu exercere boni exem„pli esse: *alienarum* vero *si„multatium* tribunum plebis „*cognitorem fieri* turpe — es„se." Integrum hunc locum posui ob aliquam cum nostro similitudinem. Nam patronus etiam, qui pro causa tantum clientis verba facere debet, quando ipsius affectus simultatesque suas quasi facit, et, quod litigatori condones, convicia etiam in adversarios jacit, non sine vi et invidia ita traducitur, ut qui *cognituram male dicendi subeat*, hoc est, cognitor ejus fiat in maledicendo. *Cognituram* enim *subire* eodem modo dictum ut *negotium subire*, *defensionem subire* et similia. Sed haec omnia per viros doctos ignota manerent, quorum socordia constans omnium librorum scriptura, a jejuno Aldi commento loco turbata, in varietate lectionis latebat.

cientibus etiam male audiendi praeſumenda patientia eſt. Nam et in ipſos fit impetus frequenter, qui egerunt, et certe petulantiam patroni litigator luit. Sed haec minora ſunt ipſo illo vitio animi: quod maledicus a malefico non diſtat, niſi occaſione. Turpis vo- 10
luptas et inhumana et nulli audientium bono grata a litigatoribus quidem frequenter exigitur, qui ultionem malunt, quam defenſionem. Sed neque alia multa ad arbitrium eorum facienda ſunt: hoc quidem quis hominum liberi modo ſanguinis ſuſti-

ric. *malis dicendi* Camp. *et male aud.* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Bad. *petulantiam patroni.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Inverſo ordine reliqui. *illo ipſo* Goth. (tac. Geſn.) Camp. *quod.* Sic Turic. Flor. Camp. *quo* reliqui: quod ſcabram facit orationem et in ſe ipſum quodammodo redeuntem ſenſum. Sed hoc facilius ſentitur quam verbis exponitur. Quare ſatis habeo noſtram ſcripturam et codicum auctoritate firmare, et uſu Quintiliani. Nam infra etiam cap. 10, 17. *quod* ponitur ita, ut rationem reddat ſententiae propoſitae, mutarique poſſit cum particulis *nam, quippe;* neque dubium, quin multa e ſuperioribus etiam exempla afferre poſſem, ſi minus hoſpes ad hunc ſcriptorem acceſſiſſem. *maledictus a malefitio* (Flor. *malevitio) non dictat* Turic. Flor. *maledictus* eſt etiam in Guelf. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. Sed hae ſunt aberrationes: ne quis forte tentet *maledictum a maleficio;* quod verum ſenſum non haberet.

10. *bona gratia* Turic. Flor. *bona grata* Guelf. c. Voſſ. 3. *ſi neque* Turic. *eo facienda* Turic. Flor. c. Alm. *eorum arbitrium* Goth. (tac. Geſn.) *liberinas ſanguinis* Guelf.

praeſumenda. „ſumpta patientia praeparare ſe debet ad „male audiendum."

quod maledicus. vid. not. crit.

10. *Sed neque alia —: hoc*

neat, petulans esse ad alterius arbitrium?
11 Atqui etiam in advocatos partis adversae libenter nonnulli invehuntur: quod, nisi si forte meruerunt, et inhumanum est respectu communium officiorum, et cum ipsi, qui dicit, inutile (nam idem juris responsuris datur), tum causae contrarium, quia

§. 11. *nisi forte* Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibf. exç. Ald. Gryph. Vid. not. exeg. *meruerint* Camp. et edd. ante Gryph. *respectum* Flor. *criminum offic.* Guelf. *et tum ipsi* Jenf. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. *utile* Goth. (tac. Gesn.) *qui plane* Guelf. c. Voss. 1. Bern. Tum

quidem —. Pronunciatione juvanda est relatio, quae est inter haec duo membra, in hunc sensum! „Sed sicut alia „etiam multa ad eorum arbi- „trium non facienda sunt, ita „hoc *certe* (quidem) minime: „nam quis — sustineat?"

petulans esse. Non est quod rariorem hanc in soluta oratione constructionem pronunciet Burmannus, quam supra quoque 5, 6, 64. habuimus, quaeque in verbo *sustinere*, quoties eodem fere quo *audere* sensu usurpatur, plane necessaria est.

11. *nisi si forte.* Cf. Spald. in not. crit. ad 3, 10, 2. Non ubique tamen duplicata haec forma locum habet: certe facile sentitur differentia inter id quod hic est *nisi si forte* et ironicum illud *nisi forte* 1, 10, 6. 23. 2, 3, 6. 3, 5, 3. Sed 4, 1, 70. etiam, ubi *nisi* *si* est in ironia, *si* delendum erat. Nam cum libri omnes careant ibi voce *nisi*, male integra hac particula sartus fuit defectus; cum sola syllaba *si* vere videatur absorpta a praecedente *im*. Contra 4, 5, 5. legitimum est *nisi si*, neque ulla ibi varietas. Alium usum, quo particulae *nisi forte* ad vitandam ironiae speciem separantur, apud Ciceronem notavit Goerenzius ad Fin. 1, 17, 56.

quia plane — inimici. Insolitus vocis *plane* positus. Nam cum expectares ita dictum „quia adversarii fiunt „plane inimici," nunc *plane* ad totam orationem spectat, pro eo quod plenius ita efferri possis „quia id plane efficitur, „ut adversarii fiant et inimi- „ci." Recte autem distinctio ab Obrechto primum invecta est, ne jungas: „(illi) fiunt

plane adverſarii, fiunt et inimici, et quantulumcunque eis virium eſt, contumelia augetur. Super omnia perit illa, quae pluri- 12
mum oratori et auctoritatis et fidei affert,
1083 modeſtia, ſi a viro bono in rabulam latratoremque convertitur, compoſitus non ad animum judicis, ſed ad ſtomachum litigatoris. Frequenter etiam ſpecies libertatis de- 13
ducere ad temeritatem ſolet, non cauſis modo, ſed ipſis quoque, qui dixerunt, periculoſam. Nec immerito Pericles ſolebat optare, ne quod ſibi verbum in mentem veniret, quo populus offenderetur. Sed quod ille de populo, id ego de omnibus ſentio, qui tan-

et ante *adverſarii* inſerunt Gryph. 1544. et edd. poſt. ante Obr. male. Mox *et* ante *quantul.* om. Guelf. *eis.* Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Baſil. qui *his*, cum reliquis. *vitium* ſphalma Tarv. quod repetierunt poſteriores ante Bad. cum ipſo Ald. *jurium* Camp.

12. *oratori auctorit.* Guelf. *infrabula* Turic. *infrabulam* Flor. *in tabulam* Jenſ. Tarv. quod ſphalma cum verboſe, ut ſolet, et memorat et corrigit homo fatuus ſane et glorioſus Merula, mendax iterum audit Burmanno. *latronem qui* Turic. *latronemque* Flor.

13. *liberatis* Flor. *ipſis quoque dixerint opericuloſam* Turic. Flor. *periculoſum* Camp. *in mente* id. *ego omnibus* Turic. Flor. *o. et o.* Camp. Tum *qui* om. Flor.

„plane adverſarii et inimi„ci."

13. *Pericles.* Plut. in vita p. 284. Ἀεὶ πρὸς τὸ βῆμα βαδίζων ηὔχετο τοῖς θεοῖς μηδὲ ῥῆμα μηδὲν ἐκπεσεῖν ἄκοντος αὐτοῦ πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν ἀνάρμοστον. Quanquam in his nihil proprie de *offenſione*; ut videatur aut Plutar-

tandem possunt nocere. Nam quae fortia, dum dicuntur, videbantur, stulta, cum lae-
14 serunt, vocantur. Nunc quia varium fere propositum agentium fuit, et quorundam cura tarditatis, quorundam facilitas temeritatis crimine laboravit: quem credam fore in hoc oratoris modum, tradere non alie-
15 num videtur. Afferet ad dicendum curae semper quantum plurimum poterit. Neque enim hoc solum negligentis, sed mali, et in suscepta causa perfidi ac proditoris est, pejus agere, quam possit. Ideoque ne suscipiendae quidem sunt causae plures, quam
16 quibus suffecturum se sciat. Dicet scripta

14. *nunc qui varium* Jens. *hunc qui v.* Tarv. *vere* Flor. *facilitatis* Guelf. *modo tradere* Goth.

15. *afferret* Guelf. *affert* Jens. et edd. ante Ald. *dicendum jure s.* Flor. *hoc solum.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *hoc* om. reliqui. *sed mali.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. Ald. *et mali* Jens. c. edd. post. ante Ald. acc. Bad. *sed et mali* reliqui. *causa* om. Turic. Flor. c. Alm. *se suffecturum* Camp.

chus latius aut noster angustius extulisse Periclis sententiam.

14. *varium — fuit, et — laboravit.* Memorabile hujus perfecti ἀορίστου apud prosae scriptorem (nam de poetis vid. Bentl. ad Hor. 3. Od. 23, 19.) exemplum, cui C. Schneider adjungendum mihi ministravit illud ap. Senecam de Ira 2, 3. „Itaque et fortissimus „plerumque vir, dum armatur, expalluit, et signo pugnae dato ferocissimo militi „paululum genua tremuerunt." Quanquam ibi longe plus causae est in medias res lectores rapiendi.

propositum, vid. 9. 4. 19. 11, 1, 32. 42.

16. *Dicet scripta.* „Scripto „praeparabit, quae dicturus „est."

quam res patietur plurima, et, ut Demosthenes ait, si continget, et sculpta. Sed hoc aut primae actiones, aut quae in publicis ju-

16. *quam res.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. omnes ante Burm. qui primus in contextu posuit *quum*, ne verbulo quidem de mutatione monens, nisi quod Obrechtum *quam* dare annotavit, quasi vero non ceteri omnes. Hinc, et ex consensu meorum, tantum non certum est reliquos etiam mss. *quam* exhibere; quod restitui: nam Gesn. et Bip. Burmannum secuti sunt; Capper. non item. *patiatur* Goth. Jens. et edd. post. ante Ald. *et* ante *sculpta* om. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 3. *etiam sculpta* Camp. *contingeret, sculpta* dedit Obr. quod aptius sane videtur in re quae fieri non facile potest. Nos tamen in verbis ex alio scriptore sumptis, necdum inventis, a codicum scriptura recedere nefas duximus. *sculptas et ut hoc ut prima actionis* Turic. Flor. *sed haec* Camp. Mox *quae* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *publicis judiciis.*

quam res patietur plurima. Alibi etiam obvia est trajectio particulae *quam* in verbo *posse* (*quam possum plurima*), cujus vicem plane gerit formula *res patitur.*

ut Demosthenes ait. „Nondum inveni, ubi. Sed multa „Plutarchus in vita p. 1557 „sq. quam fugerit ex tempore „dicere, quamque ea in re Pe„riclem imitatus sit.“ Gesner. Dixerit hoc Demosthenes respondens adversario, qui illud ei objecisset: sicut factum videmus in Midiana, ubi se ἐσκέφθαι καὶ μεμεριμνῆσθαι τὰ δίκαια λέγειν concedit, et alio acute dicto telum illud adversarii retorquet. Itaque in sensu verborum *sculpta dicere*, qui merus est jocus, non multum laborandum; quanquam major utique cura in expoliendis, quae dicturus est orator, exprimitur hoc nimii sensus verbo; cui aptandum fortasse *contingeret* (vid. not. crit.). Gedoynum autem qui vertit „et même qu'il n'ait „perfectionné, s'il y a moyen“ in errorem inductum credo a Philandri nota, observantis Quintilianum hic, contra Diomedis regulam, dixisse *scalpta* pro *sculpta.* Quippe Diomedes (v. Gesn. Thes.) *scalpere* omni sensu semper dicendum contendit. Gedoynus autem videtur nescio quid de scalpro eradendis litteris intellexisse.

in publicis judiciis. Dum

diciis post interjectos dies dantur, permiserint: at cum protinus respondendum est, omnia parari non possunt; adeo ut paulo minus promtis etiam noceat scripsisse, si alia ex diverso, quam opinati fuerint, occurre-
17 rint. Inviti enim recedunt a praeparatis, et tota actione respiciunt, requiruntque, num 1084

Sic Camp. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Leid. qui primus, nescio an casu, *jud. publ.* eumque secuti sunt posteriores omnes. Sed Turic. Flor. *supplices judiciis*, c. Alm. nisi quod ex hoc *judiciis*. Tum *post* om. Guelf. *aut tum* Guelf. *aut cum* Voss. 1. 3. Mox marg. Basil. habet *ideo* et *narret* pro *noceat*. An fuit *ideo paulo m. p. e. nocet?* Sed vulgata praestat. *si* om. Turic. Flor. *fuerint, occurrerint.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Voss. 1. 2. 3. (nisi quod 1. habet *occurrint*) Jens. et edd. post. ante Bad. *fuerint, occurrerunt* Camp. *fuerunt, occurrerint* Bad. Basil. Gryph. Roll. Capper. et alii ap. Burm. *fuerant, occurrerint* Stoer. Chouet. Gibs. Obr. Burm. Gesn. Bip. *fuerant, occurrant* solus Leid. Vides e scriptis iis, qui diligentius memorari solent, solum Alm. hic sileri; quo tamen neutiquam adducor, ut hunc dare Burmanni scripturam credam. Plusquamperfecto certe post illa *possunt, noceat,* locus nullus esse potest. Reposui itaque constantem codicum scripturam eandemque grammaticae rationi quam maxime consentaneam, parum curans delicias eorum, qui repetitam terminationem *rint* videntur non tulisse.

17. *nota actione* Guelf. Goth. c. Voss. 1. 2. 3. Ioan.

ea, quae ad accuratius haec intelligenda faciant, ab aliis in medium proferantur, haec interim sufficiant. In privatis judiciis semel prima actione ad docendos judices justa oratione agebatur: cetera altercatione fere absolvebantur. In publicis judiciis major sollemnitas. Quare si prima actione multa ab adversario prolata essent, quae diligentiorem refutationem requirerent; ob rei gravitatem judiciique dignitatem, nova post aliquot dies actio dabatur, in qua ab utraque parte praeparatis iterum orationibus agi poterat.

aliquid ex illis intervelli, atque ex tempore dicendis inseri possit: quod si fiat, non cohaeret, nec commissuris modo, ut in opere male juncto, hiantibus, sed ipsa coloris inaequalitate detegitur. Ita nec liber est im- 18 petus, nec cura contexta; et utrumque alteri obstat: illa enim, quae scripta sunt, retinent animum, non sequuntur. Itaque in his actionibus *omni*, ut agricolae dicunt, *pede*

Jens. et edd. ante Ald. *aliquod* Turic. *inter belli atque* Turic. *intervalli a.* Guelf. c. Voss. 1. 3. *intervallis a.* Goth. Camp. Jens. et edd. ante Burm. qui e Voss. 2. nostrum recepit, quod est etiam in Flor. et agnoscitur in Turic. corruptela. Vulgatum olim *intervallis* Obrechtus commate non post sed ante hoc vocabulum posito sensui commodum reddere tentabat: frustra. *dicendi* Turic. Flor. *dicentis* Guelf. *inseret* Voss. 1. 2. *possunt* Turic. Flor. *quod* om. Guelf. c. Voss. 1. *vincto* Camp. 18. *liber imp.* omisso *est* Camp. *optat* Guelf. *iis actionibus* Turic. Goth. (tac. Gesn.) *agricolae debent* Goth. (tac. Gesn.)

17. *intervelli. Intervellendi* vocabulum in Lexicis satis explicatum actum designat tollendi ex integro aliquo ea quae nimia videntur; et ita fere usurpatum est supra 10, 7, 5. Alias igitur avulsae illae partes abjiciuntur: hic vero *intervelli* per contemptum aliquem dicitur de iis quae ad usum raptim excerpuntur.

18. *illa enim —— non sequuntur.* Quae praeparata sunt, *retinent* animum, dum in id ipsum intenti sumus, ut memoriter ea proferamus; quae ex tempore dicuntur, libere vagantem animum quasi *sequuntur.* Contrarii motus: qui se invicem tollunt. Manifestum hunc Quintiliani sensum tam parum assecutus est Obrechtus, ut nefando auso plane interverteret eum scribendo ex conjectura: „Illa „enim, quae scripta sunt, re„tinent animum; quae ex tem„pore dicenda sunt, non se„quuntur."

omni — pede standum est. Graecum ὅλῳ ποδὶ idem pro-

19 *ſtandum eſt.* Nam cum in propoſitione ac refutatione cauſa conſiſtat, quae noſtrae partis ſunt, ſcripta eſſe poſſunt: quae etiam reſponſurum adverſarium certum eſt, (eſt enim aliquando certum) pari cura refelluntur. Ad alia unum paratum afferre poſſumus, ut cauſam bene noverimus; alterum ibi ſumere, ut dicentem adverſarium diligenter audiamus.
20 Licet tamen praecogitare plura, et animum ad omnes caſus componere: idque eſt tu-

19. *praepoſitione* Camp. *et refut.* Goth. (tac. Geſn.) *quae nre parte ſunt* Flor. *q. non re parte ſ.* Turic. *q. non reperta ſ.* Camp. *et ſe poſſunt qua etiam* Turic. Mox alterum *eſt* om. Turic. *eſt enim* om. Flor. *refellantur* Camp. *unum parum* (non *partum*, err. Geſn.) Jenſ. c. edd. poſt. ante Ald. Mox *et* pro *ut* Guelf. *ubi ſumere* Goth. (tac. Geſn.) *ſummovere dicentem* Guelf. Sed in marg. Baſil., ſigno poſito ante *ſumere*, eſt *ſummopere*. *dicente* Camp.

20. *praecogitare multa* Camp. *omnis* Flor. *o. cauſas* Guelf. Camp. c. edd. ante Gryph. exc. Ald. *exponere*

verbium eſſe. nemo dubitaverit; quanquam non ſatis ad noſtrum locum apposite ὅλῃ δυνάμει illud exponat Suidas, et plane inepte Apoſtoles de celeritate agendi intelligat. Vocem autem *omni* cum Turnebo (in Adverſariis etiam 7, 19.) de numero accipere, quanquam hoc joculari modo fieri poſſit („*man muſs auf allen* „*Füſsen ſtehn*"), comparatio tamen graeci proverbii vetat. Quare ductum credo a vitio ſtandi, quo vel digitis vel calci vel alteri pedis lateri maxime innituntur nonnulli. Sed neque hoc ſatis explanatum eſt, cur *agricolae* potiſſimum hoc verbo utantur. Credo autem hoc fieri, cum demonſtratur parum proficere ruſticum, qui uni alterive parti, ut frumento, hortis, pomis, apibus, pecori, ſoli operam det: nullam negligendam eſſe; non ideo tantum ut, cum per tempora jaceat una, ſuſtenteris tamen ceteris; ſed quoniam nulla eſt quae non ex

tius stilo, quo facilius et omittitur cogitatio, et transfertur. Sed sive in respondendo fuerit subito dicendum, sive quae alia exegerit ratio, nunquam oppressum se ac deprehensum credet orator, cui disciplina et studium et exercitatio dederit vires etiam facilitatis: quemque armatum semper, ac velut 21
in procinctu stantem, non magis unquam in caussis oratio, quam in rebus quotidianis ac domesticis sermo deficiet; nec se unquam propter hoc oneri subtrahet; modo sit caussae discendae tempus: nam cetera semper sciet.

Jens. et edd. post. ante Ald. *et sive* Flor. *et sine* Turic. *sed sive respondendis* Jens. (de omisso *in* tac. Gesn.) Tarv. *fuerint* Guelf. *alia exegerit.* Sic Turic. Flor. Camp. *ita* inserunt reliqui. *non quae pressum* Turic. Flor. *non pressum* Goth. (de *non* tac. Gesn.) Camp. (nisi quod per *ae*) e. Voss. 2. *nunquam pressum* Alm. Vall. Jens. et edd. post. ante Ald. *non oppressum* Voss. 2. 3. Bern. Pronomen *se* omittere dicitur Alm. Mox *ac depressum* Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. e. Voss. 1. 2. Vall. Locat. Ven. *ac deprensum* Jens. Tarv. Sed Guelf. haec omnia *nunquam — orator* om. *cum* pro *cui* Jens. (tac. Gesn.) *et* ante *exerc.* om. Turic. Guelf.

21. *magis quamquam* Turic. Flor. *propter* om. Guelf. *praeter hoc* Goth. (tac. Gesn.) *dicendae* sphalma Gryph. 1544. quod transiit in posteriores ante Obr. quodque repetiit Bip.

ceteris utilitatem capiat, nulla quae ceteris non impertiat aliquid, quod sine illis tanquam inutile abjiciendum est.

20. *facilius — et transfertur.* Facile enim, dum scripta relegis, cogitationem minus idoneam agnoscas et deleas, aut in commodiorem locum transferas.

sive quae alia. Forma *quae* alteri *qua* hic praelata ob euphoniam.

X. Supereſt, ut dicam *de genere ora-* 1085
tionis. Hic erat propoſitus a nobis in diviſione prima locus tertius: nam ita promiſeram, me de *arte*, de *artifice*, de *opere* dicturum. Cum ſit autem rhetorices atque oratoris opus *oratio*, pluresque ejus formae, ſicut oſtendam; in omnibus his et *ars* eſt et *artifex*: plurimum tamen invicem differunt; neo ſolum ſpecie, ut ſignum ſigno, et tabula tabulae, et actio actioni; ſed genere ipſo, ut Graecis Tuſcanicae ſtatuae, ut Aſianus elo-

1. In Turic. et Flor. nulla inſcr. *De genere dicendi* Guelf. Goth. et reliqui. *praepoſitus* Guelf. *rhetorices utique oratoris* Turic. Flor. *rhetoris u. o.* Guelf. Goth. (tac. Geſn.) c. Vall. Voſſ. 2. 3. (niſi quod hic *rhetores*) Baſil. Stoer. Chouet. Leid. *r. a. oratores* Camp. *omn. iis et* Turic. Jenſ. (tac. Geſn.) *omnibus et* Guelf. Goth. *et tabula tabulae, et actio actioni.* Sic Turic. Flor. (niſi quod hic *actiones* ſequente *et*) Guelf. Obr. (ex Arg. haud dubie) Burm. Capper. *e. t. t. e. actioni actio* Jenſ. et edd. poſt. ante Baſil. acc. Geſn. Bip. *e. t. t. e. actione actio* Alm. Baſil. *et tabula tabula et actione actio* Goth. (tac. Geſn.) Gryph. item Camp. niſi quod hic utrumque *et* omittit. *e. t. tabula et actio actione* Stoer. Chouet. Leid. Gibſ. Voſſianos ſilet Burm. ut videantur noſtram dare. *ut Graecis.* Sic Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) Obr. *in Graecis* Turic. *ut a Gr.* reliqui. *ut Aſianus.* Sic Turic. Flor. Guelf. (niſi quod hic lepide *aſinianus*). *et A.* reliqui praeter Camp. qui conjunctionem omittit, ut modo.

1. *propoſitus*, ſupra 2, 14, 5. *Tuſcanicae ſtatuae.* Recepta hodie eſt inter eruditos ſententia, Tuſcanica quae ab antiquis dicuntur opera, et ipſa revera Graeca fuiſſe, ſed ad primordia illa artis referenda; quae a Graecis in Italiam translata, per colonias ejus gentis aliosque populos, Tuſcos etiam, invaluerint. Hujus autem generis in ſtatuaria non

quens Attico. Suos autem haec operum ge- 2
nera, quae dico, ut auctores, sic etiam amatores habent: atque ideo nondum est perfectus orator, ac nescio an ars ulla, non so-

perinde atque in architectonice videtur potuisse permanere usus, cum in Italia quoque elaboratior illa et proprie sic dicta Graeca ars vigeret: neque infra in enumeratione sculptorum Quintilianus ejus generis auctores ponit, quamvis ipsa opera ut rudia verbo tangat. Nisi itaque meliora me artium historiae periti edoceant, minus commodo hoc usum exemplo nostrum censebo; cum ratio ipsa et respondentia illa Asianae et Atticae eloquentiae genera, hic etiam duo diversa quidem sed simul vigentia postulent, quorumque non *amatores* modo, antiquissima quaeque deosculantes, sed *auctores* etiam illis ipsis temporibus extiterint.

2. *nescio an ars ulla.* „Difficilior hic ratio formulae „*nescio an*, cum non protinus insequatur *ulla*“ [ut scilicet ope litterae *n* in vocula *an* fiat *nulla*], „sed antevertatur *ars*. Non tamen audacia videtur, vel hic reponere *nulla*.“ Spald. Vid. eundem ad 6, 3, 6. et not. crit. ad 7, 2, 41. 9, 4, 1. 10, 1, 65. In omnibus his locis enim negationem e conjectura (nisi quod 7, 2, 41. unum Campanum auctorem habuit) satis facili sane post ipsum *an* emendatione, aut reposuit aut reponendam suasit. Sane 2, 1, 10. 3, 1, 2. 6, 3, 8. 8. 4, 8. 12, 11, 17. formulam *nescio an* secundum legem criticorum usurpatam a Quintiliano invenio: sed, quod probe observandum, in omnibus hic locis (plura autem mihi quidem, qui ea quae editorem decet diligentia hunc scriptorem non perlegi, non innotuerunt) is tantum vocum illarum usus prostat, quo junguntur verbis augentibus, laudantibus, asseverantibus („nescio an *plurimum*, *minimae*, *efficacius* etc.“); negationi junctas easdem apud nostrum non reperio. Neque tamen hoc eo dico, quod de aliorum auctorum usu satis certo (*haud scio an nemo* et sim. vid. Duker. ad Flor. 3, 12. Drakenb. ad Liv. 37, 54.) dubitem: sed Quintiliani huic operi immittere meo arbitrio, quod libri ubique omnes (si unum ex tot, et uno loco, excipis) non agnoscunt, cujusque aliud exemplum apud eundem non est; hoc, inquam, non sustineo, nollemque factum a Spaldingio. Quid enim si fluctuavit in hoc etiam

lum quia aliud in alio magis eminet, ſed quod non una omnibus forma placuit, partim conditione vel temporum vel locorum, partim judicio cujusque atque propoſito. Primi, quorum quidem opera non vetuſtatis modo gratia viſenda ſunt, clari pictores fuiſſe dicuntur *Polygnotus* atque *Aglaophon*, quorum ſimplex color tam ſui ſtudioſos adhuc habet, ut illa prope rudia, ac velut

2. *qui aliud* Turic. *in alia* Turic. Flor. Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. poſt. ante Ald. *quod uno omn.* Turic. Flor. *cuique* Turic. Flor.

5. *vetuſtis* Turic. Flor. *viſcenda* Turic. *miſcenda* Voſſ. 1. 3. (Dixeris fuiſſe qui darent *non vetuſtis modo miſcenda.*) *ſunt.* Sic Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) cum edd. ante Leid. acc. Rollin. *ſint* reliqui. *tum ſui* Guelf. *habeat* Flor. c. Alm. *illa pro rudia*

uſus? Quid ſi Quintilianus eam normam ſecutus eſt, ut *neſcio an plurimum* et ſimilia ſenſu affirmativo, *neſcio an ullum*, *an enarrabile* (cujusmodi verba per ſe non aſſeverant, ſed extenuant) negativo uſurparet? Quin intereſt aliquid inter ſimpliciem negationem, qualis eſt *nullus*, quamvis per *neſcio an* diffidenter prolatam, et illam de *ullo* haeſitationem: atqui ego illam pro hac ponendo ſenſum minuere verear.

Ceterum *ars illa*, poſt vocem *orator*, breviter dictum eſt loco ejus, quod plenius eſt *artifex in arte illa*.

5. *clari pictores.* In his et in ſtatuariis qui mox recenſentur faciemus ut Geſner. et priores, ſtudioſosque ablegabimus ad Plinii libros 34. 35. et ad Franciſci Junii Catalogum Artificum; niſi ubi haec etiam adminicula dubii aliquid relinquant, ut ſtatim in primis duobus.

Polygnotum filium fuiſſe *Aglaophontis* notum ex Simonidis epigr. ap. Pauſ. 10, 27. ex Plat. Ion. p. 532. e. et ex Dione Chryſ. 55. init. qui ſimul narrat eum patre in pictura magiſtro uſum. Quid igitur eſt cur priori loco Polygnotum memorat Quintilianus hic, ubi temporis ratio

1086 futurae mox artis primordia maximis; qui
post eos extiterunt, auctoribus praeferant,

Turic. *i. prorudia* Flor. (unde nimium tamen foret effingere *praerudia*). *prope prorudia* Camp. *futura* Locat. Ven. Bad. *post hos* Guelf. *pictoribus* Camp. c. Goth. Voss. 2. Andr. Ald. *praeferant.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Exc. Sant. c. Alm. Voss. 2. Bern. Goth. Ba-

aliqua habetur? Et ne hoc leve putes, en Plinium etiam, qui lib. 35. c. 9. Polygnotum clarum fuisse tradit ante Ol. XC., Aglaophontem illa ipsa. Erunt qui haec ita dirimant, ut duos fuisse Aglaophontes pictores statuant, patrem et filium; et hunc quidem esse dicant quem Dio Chrys. l. l. innuit his verbis: Πολύγνωτος δὲ ὁ ζωγράφος καὶ ὁ ἀδελφὸς ἄμφω (μαθηταὶ γεγόνασι) τοῦ πατρὸς Ἀγλαοφῶντος. Sed alium jam hujus filium, nobilem et ipsum pictorem, *Aristophontem* novimus cum aliunde tum ex Platonis Gorg. p. 448. b. Εἰ δέ γε ἤσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος, ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν; Δῆλον ὅτι ζωγράφον. Quid, tres igitur filios nobiles pictores habuit Aglaophon? Concedam ita esse potuisse: sed hoc certissimum est, et Platonem et Dionem nonnisi duos in animo habuisse ita nobiles, ut altero nominato alter sponte cuique in mentem veniret. Quid multa? Noverant Graeci illi auctores non nisi Polygnotum et Aristophontem, filios Aglaophontis. Quid igitur fiat Aglaophonti apud Plinium et Quintilianum? Idem profecto quod Aglaophonti apud Athenaeum. Is enim lib. 12. p. 534. d. pictum ab eo narrat Alcibiadem celeberrimorum ludorum victorem, quod in antiquum illum Polygnoti patrem per tempora non cadit. Atqui idem de *Aristophonte* narrat Plutarchus Alcib. p. 199. d. Vides igitur confusos pridem patrem et filium, pictorem utrumque; quod saepius factum, in tam similibus nominibus, et in Romanorum maxime libris, nemo mirabitur; quamvis non facile decernas, ipsine scriptores an doctiores etiam subinde librarii ita peccarint. Certe notatu dignum videtur, apud Plinium Aglaophontem quidem illum minorem inter artifices memorari, sed nulla ejus opera recenseri mox cap. 11; contra Aristophontis tabulas indicari, cujus inter ar-

proprio quodam intelligendi, ut mea opinio fert, ambitu. Post Zeuxis atque Parrhasius non multum aetate distantes, circa Peloponnesia ambo tempora, (nam cum Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontem invenitur,) plurimum arti addiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque invenisse rationem, secundus examinasse subti-

4

sil. *praeferantur* reliqui: perperam. *modo* post *intelligendi* inserunt Guelf. Jens. et edd. post. ante Ald. *ut ex ea opinio est a.* Turic. Flor. c. Alm. *ut mea op. est a.* Guelf. *ut m. est op. a.* Voss. 1. Nostrum est in Goth. (tac. Gesn.) et edd. omnibus ante Gryph. *ut m. fert op. a.* reliqui: nescio unde: nisi est in Voss. 2. 3. quos silet Burm.

4. *Zeusis* edd. antiquiores omnes cum ipsis Gibs. et Obr. *Zeusius* Camp. bis. *peloponnessia* Guelf. — *ensia* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Jens. Cf. 4, 2, 7. „Sunt qui *bella* substituant, et *tempora* deleant: sed nihil mutem." Sic Bad. qui quosnam intelligat, ignoro. Sed judicium ejus utique probo, in mira sane sed facili breviloquentia. *secundum exam.* Flor.

tifices antea nulla mentio. Quintilianum haec nomina ipsum confudisse, nihil impedit.

intelligendi — ambitu. cf. 4, 1, 18. Aptum de tali affectatione Gesner. affert Plinii locum 34, 2. f. 3.

4. *Peloponnesia tempora.* cf. not. crit. Accuratius autem, ut ex Plinio aliisque patet, ita tradendum erat, floruisse hos circa finem Peloponnesii belli et post: nam illi antiquiores quoque, certe Polygnotus, flagrante cum maxime eodem bello clari fuerunt. — Locus *Xenophontis* est in Memor. 3, 10, 1.

examinasse subtilius lineas, et mox *circumscripsit omnia.* Plin. 35, 10. de Parrhasio: *Primus symmetriam picturae dedit, — confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Haec est in pictura summa subtilitas. Corpora enim pingere et media rerum est quidem magni operis, et in quo multi gloriam tulerint:*

lius lineas traditur. Nam Zeuxis plus mem- 5
bris corporis dedit, id amplius atque au-
gustius ratus, atque, ut existimant, Homerum
secutus, cui validissima quaeque forma et-
iam in feminis placet. Ille vero ita cir-
cumscripsit omnia, ut eum *legum latorem*
vocent, quia deorum atque heroum effi-
gies, quales ab eo sunt traditae, ceteri, tan-
quam ita necesse sit, sequuntur. Floruit 6
autem circa Philippum et usque ad succes-
sores Alexandri pictura praecipue, sed di-
versis virtutibus. Nam cura *Protogenes*,
ratione *Pamphilus* ac *Melanthius*, facilitate
Antiphilus, concipiendis visionibus, quas

5. Ab hac inde paragrapho sigla illa al (vid. ad 10, 7, 14.) in Turic. et Flor. saepius recurrit, ut notabimus. Manifesto autem in quibusdam locis valet *alias* et cum ipsa lectionis varietate, ut statim, in textum migravit; aliis locis nondum de ea mihi quidem liquet. *corporis al edidit dedit id* Turic. Flor. *aut augustius* Guelf. c. Voss. 3. *quoque* Camp. *qui deorum* Turic. *qui ad d.* Guelf. *quod d.* Camp. Mox *sunt* om. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Jens. c. Voss. 2. *jectantur* Voss. 1.

6. *sed ex diversis* Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 2. Goth. Jens. et edd. post. ante Gryph. *s. a div.* Camp. *cum* pro *cura* Guelf. Exc. Sant. Jens. c. edd. post. ante Ald. in qua scriptura mox *ratione* retrahitur interpunctione ad praecedens nomen, et sic sequentes etiam ablativi, ut Apel-

[huc refer Zeuxin]: *extrema corporum facere et desinentis picturae modum includere rarum in successu artis invenitur. Ambire enim debet se extremitas ipsa et sic desinere, ut promittat alia post se, ostendatque etiam quae occultat.*

6. *concipiendis visionibus.* Cf. 6, 2, 29. 30. Apparet autem hunc artificem mirandum fuisse in pingendis iis quae

φαντασίας vocant, *Theon Samius*, ingenio et gratia, quam in se ipse maxime jactat, *Apelles* est praestantissimus. *Euphranorem* admirandum facit, quod et ceteris optimis 1087 studiis inter praecipuos, et pingendi fingendique idem mirus artifex fuit.
7 Similis in statuis differentia. Nam duriora, et Tuscanicis proxima *Callon* atque *Hegesias*,

les tali finitione careat. *phantasias* Camp. vacuum spatium in Jens. φαντασίας Tarv. Sed Locatellus primus recte. *Theo* solus Tarv. sed haec nulla auctoritas omisso tantum apice. *et ingenio et gr.* Guelf. *ipse in se* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. exc. Ald. *ipsae maximae ad jacta tapellis* Turic. *i. m. ad jactatapellis* Flor. *ceteris ad optimis* Turic. *c. aliis o.* Flor. *optimis et udis* Guelf. *o. erudis* Voss. 3. *optimus erudis* Voss. 1. *et ante ping.* om. Goth. (tac. Gesn.)

7. *tuscanis* Turic. Flor. *tuschaicis* Camp. *Callon.* Sic Turic. Flor. *callo* Guelf. c. Voss. 3. Bern. *calo* marg. Basil. et (addito *que*; vid. mox) Voss. 1. *colon* Voss. 2. *Calon* reliqui. *atque Hegesias.* Sic Guelf. Camp. Exc. Sant. *a. Hegeitas* Bern. *et egestus* Voss. 3. Sed Voss. 1. praecedenti nomini ita adnectit *Caloque et egeseas.* Reliqui *atque Egesias.* Nos dedimus quod boni libri dant, optimi voluerunt. Sed cum ignotum inter statuarios nomen sit *Hegesiae*, Broukhusius et Burm. perquam probabiliter emendant *Hegias.* Hic enim inter antiquiores illos memoratur Plinio 34, 8. et Pausaniae 8. 42. ubi Atheniensis dicitur. Aliunde tamen haec etiam nominis forma non affertur; et apud Plinium quidem loco primario in antiquioribus editionibus est *Hegleas* et *Eglias*; alter ejusdem capitis locus in iisdem scribitur ita: „*Hegiae* Minerva Pyrrhusque rex laudantur, et Celetizontes

raro aut plane non contingit videre. Quod confirmatur eo quod in paucissimis quae ejus memorantur tabulis Orestes est matrem occidens. Plin. 35, 11. Plut. de aud. poetis c. 3.

7. *Hegesias.* v. not. crit.

jam minus rigida Calamis; molliora adhuc supra dictis Myron fecit. Diligentia ac decor in Polycleto supra ceteros, cui quanquam a plerisque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahatur, deesse pondus putant. Nam ut hu- 8
manae formae decorem addiderit supra verum; ita non explevisse deorum auctoritatem videtur. Quin aetatem quoque gravio-

„Pueri, et Castor et Pollux ante aedem Jovis Tonantis Hegesiae." Ultimum nomen non immerito omiserunt posteriores; sed Harduinus e mss., ut ait, restituit Hegesiae, nihil praeterea de hoc nomine hic annotans; quod equidem e varietate lectionis irrepsisse puto. Ad priorem autem locum Quintilianei Hegesiae meminerat Harduinus, eumque sibi visus erat reperire in inscriptione apud Reinesium, quae est notissima illa in Borghesiano quem vulgo dicunt Gladiatore ΑΓΑΣΙΑΣ ΔΩΣΙΘΕΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. Nomen tamen Ἀγασίας, si genuinum, derivandum est ab ἄγαμαι miscendumque neque cum ionico Ἡγησίας, neque cum dorico Ἁγησίας. Sed adhuc fortasse diligentius inspiciendum marmor ipsum, ut sciamus, an liquida sit illa scriptura. Interim hoc quidem ex his omnibus apparet, nondum licere editori Quintiliani a libris in hoc nomine recedere. *jam minu frigida* Turic. Flor. (hic quidem junctim *minusfr.*). *j. mulfrigida* Guelf. *iami frigida* Jens. *j. m. frigida* Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voss. 1. 3. Tarv. et edd. post. ante Gryph. *j. m. frigidus* Vall. Recepta unde sumpta sit, nescio: sed esse videtur in Voss. 2. Deinceps loco nominis *Calamis* in Turic. Flor. est *al. calamus*. Sed *calamus* Voss. 3. *calinus* Camp. Vall. Goth. Voss. 2. *polyclito* hic et mox Guelf. c. Voss. 1. Bern. *super cet.* Guelf. *tribuatur* Jens. c. edd. ante Bad. acc. Ald.

8. *humane decorem*, omissa voce *formae*, Guelf. *explevisse* Goth. Camp. c. Voss. 3. *auctoritate* Flor. *gra-*

supra dictis. „His proxime postpositam (v. Spald. ad 2, „dictis." Vid. 2, 3, 2d. — 19, 2.) comparativo jungas Vocem autem adhuc quamvis oportet.

diam illam formam teneant *L. Crassus*, *Q.*
11 *Hortensius*. Tum deinde efflorescat non multum inter se distantium temporum oratorum ingens proventus. Hic vim *Caesaris*, indolem *Coelii*, subtilitatem *Calidii*, diligentiam *Pollionis*, dignitatem *Messalae*, sanctitatem *Calvi*, gravitatem *Bruti*, acumen *Sulpicii*, acerbitatem *Cassii* reperiemus. In iis etiam, quos ipsi vidimus, copiam *Senecae*, vires *Africani*, maturitatem *Afri*, jucunditatem *Cri-*

[illegible]) nisi quod silentur manuscripti Burmanniani. *teneant* Goth. *t. vel Crassusque Hortensius* Flor. *t. L. Crassus Hortensiusque* Guelf.

11. Verba *Tum deinde — proventus* om. Guelf. *distantium temporum* mendose Stoer. et edd. post. ante Burm. *Hic vim*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. et Bern. *Hinc v.* reliqui. Quae sequuntur, eo, quo nos, ordine dant Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Sed Alm. omittit *Brutum, Sulpicium et Cassium*; Guelf. cum Voss. 2. *Pollionem Messalam, Calvum*. Reliquis modo nominatis tres ultimo loco exhibent; ut appareat, omisisse primo, mox ad marginem notatos, tandem non suo loco insertos esse. Nam, ut hoc unum memorem, quam male *gravitas*, interjectis dissimillimis, distracta sit a *dignitate* et *sanctitate*, nemo non sentiat. Nunc varietates singulorum verborum ponemus. *Calidii* vid. ad 10, 22 sq. Pro *Pollionis* Voss. 1. *pollidis*, Turic. Flor. *calvi* [illegible]. [illegible] *messalae* Turic. Flor. *scanitatem* Turic. Flor. *balbii* Camp. *brevitatem* pro *Bruti* Turic. *sulpitia* Turic. Flor. *cervitatem* Turic. Flor. *reperimus* Goth. (tac. Gesn.) *In iis*. Sic Turic. (falsa quod uno I) Guelf. *His* reliqui, sed silentur Burmanniani. *videmus* Stoer. Obrecht. Leid. *judicantem* *Crispi* Flor.

11. *Hic vim Caesaris etc.* Cum iis, qui in singulis viris verbo hic indicantur, characteribus conferantur judicia de iisdem supra ho. 1. 12 sq. usque ad finem capitis. Nam

spi, sonum *Trachali*, elegantiam *Secundi*. At 12 *M. Tullium* non illum habemus *Euphranorem* circa plurium artium species praestantem, sed in omnibus, quae in quoque laudantur, eminentissimum. Quem tamen et suorum homines temporum incessere audebant 14 ut tumidiorem, et Asianum, et redundantem, et in repetitionibus nimium, et in salibus aliquando frigidum, et in compositione fractum, exultantem, ac paene, quod procul absit, viro molliorem. Postea vero 15 quam triumvirali proscriptione consumtus est, passim qui oderant, qui invidebant, qui aemulabantur, adulatores etiam praesentis po-

12. *At M. Tullium* Goth. (tac. Gesn.) .. *adam* T. Flor. *plurimum* Flor. .. *quae tamen* Flor. *incessere audiebant* Turic. Flor. *timidiorem* Jens. (tac. Gesn.) .. *et Asianum et videbunt et red.* Turic. Flor. sed ex Alm. *et videbitur* ass. fertur. Facile quidem elicitur *et ridebant ut redundantem*; sed illepida haec foret variatio, cum non appareat, cur *tumidior* quidem incessatur, *redundans* rideatur. Quare ex male repetitis syllabis *et redund.* natam credo [illegible] nem olim, quae in verbum illud transierit. *reddudantem* Turic. *et repetitionibus* Voss. 1. non male: vid. 13, 22, 3. *compositionem* Turic. Flor. *exultantem* om. iid.

15. *passim al. qui oderant passim quid inviderant* Turic. *p. al qui oderant passim quod oderant qui viderant* Flor. [illegible] Voss. 3. *p. quod oderant q. i.* Voss. 2. *invidebant* Camp. quoque. [illegible] *quae mulaban-*

omnes ibi memorantur praeter *Caelium*; denique vid. ad 12, 2, [illegible] 22. *Quem incessere.* Vid. 12, 2, 22 *et suorum.* In locum alterius *et*, quod se-

qui debebat, successit mox *Postea vero quam.* *exultantem.* Cf. 9, 4, 108. 10, 2, 16. 15. *qui aemulabantur.* Non semel illi virtutis et prae-

10 diam illam formam teneant *L. Craſſus*, *Q.*
11 *Hortenſius*. Tum deinde efflorescat non multum inter ſe diſtantium temporum oratorum ingens proventus. Hic vim *Caeſaris*, indolem *Coelii*, ſubtilitatem *Calidii*, diligentiam *Pollionis*, dignitatem *Meſſalae*, ſanctitatem *Calvi*, gravitatem *Bruti*, acumen *Sulpicii*, acerbitatem *Caſſii* reperiemus. In iis etiam, quos ipſi vidimus, copiam *Senecae*, vires *Africani*, maturitatem *Afri*, jucunditatem *Cri-*

queſt) niſi quod ſilentur manuſcripti Burmanniani. *tenent* Goth. *t. vel Craſſusque Hortenſius* Flor. *t. L. Craſſus Hortenſiusque* Guelf.

11. Verba *Tum deinde — — proventus* om. Guelf. *diſtantium temporum* mendoſe Stoer. et edd. poſt. ante Burm. *Hic vim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Bern. *Hinc v.* reliqui. Quae ſequuntur, eo, quo nos, ordine dant Turic. Flor. Goth. (tac. Geſn.) Camp. Sed Aldn. omittit *Brutum, Sulpicium, Caſſium*; Guelf. cum Voſſ. 2. *Pollionem Meſſalam, Calvum*. Reliquis modo nominatos tres ultimo loco exhibent; ut appareat, omiſſos primo, mox ad marginem notatos, tandem non ſuo loco inſertos eſſe. Nam, ut hoc unum memorem, quam male *gravitas*, interjectis diſſimillimis, diſtracta ſit a *dignitate* et *ſanctitate*, nemo non ſentiat. Nunc varietates ſingulorum verborum ponemus. *Calidii* vid. ad 10, 1, 23. Pro *Pollionis* Voſſ. 1. *pollidis*. Turic. Flor. *calvi* ſcis. omiſſe. *Tum meſſalae* Turic. Flor. *ſcanctitatem* Turic. Flor. *balbii* Camp. *breviter* pro *Bruti* Turic. *ſulpitia* Turic. Flor. *cervitatem* Turic. Flor. *reperimus* Goth. (tac. Geſn.) *In iis.* Sic Turic. (niſi quod uno I) Guelf. *his* reliqui; ſed ſilentur Burmanniani. *videmus* Stoer. Obrecht. Leid. *judicantem Criſpi* Flor.

11. *Hic vim Caeſaris* etc. Cum iis, qui in ſingulis viris verbo hic indicantur, characteribus conferantur judicia de iisdem ſupra 10, 1, 113. usque ad finem capitis. Nam

num parum ſtudioſum devinctumque illis legibus inſequebatur: unde nunc quoque aridi, et exſucci, et exangues. Hi ſunt enim, qui ſuae imbecillitati ſanitatis appellationem, quae eſt maxime contraria, obtendunt; qui quia

parum ſtudioſum. Sic Camp. *u. a. p. ſtatioſum* Turic. Flor. c. Alm. *ut alienigena metrum ſuperſtitioſum* Guelf. Exc. Sant. it. Bern. quanquam ex hoc vox *alienigena* non ponitur. *ut alienigenam et virum ſuperſtitioſum* reliqui, praeter Obr. qui effinxit *u. a. metrorum ſuperſtitioſum*, quod recte diſplicuit Burmanno. Mihi ſcriptura Camp. a qua leviter recedit corruptela vetuſtorum, ſatis commoda viſa eſt (cf. 9, 4, 16.): inde autem conjecturis et mendis concretae reliquorum ſcripturae. Non multum autem repugnem, ſi quis *et* inde ſumptum ante *parum* inſerere velit; quanquam ſine eo ſequentia commodius fortaſſe voci *alienigena* ulterius explicandae inſerviunt. Sed vocem, cum inde idem exculptam acceptiorem fortaſſe legentibus tradam. Quae omnia ut incerta hic ponere malui. In ea autem ratione quam Burmannus et Geſner. commendant, *et parum ſuperſtitioſum*, bene quidem habet ſuperſtitionis mentio (cf. 4, 2, 85. 9, 4, 25.), ſed diſcrepat ab uſu vox *parum*, quae *non ſatis* valens, verbis ſenſus deterioris jungi non poteſt, niſi per ironiam, quae hic non placeret. *devictumque* Goth. (tac. Geſn.) c. Voſſ. 1. 8. *inſequebantur* Jenſ. et edd. poſt ante Gryph. 1544. quod a Geſnero laudatum (cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. 2, 1.) ſi ſcripti etiam tradant, nemo repudiet.

16. *exſuti* Flor. *exſucti* Voſſ. 1. *exucci* Camp. *exucci* Jenſ. et alii. Ego *exſucci, exangues* ſcribendo Spaldingii conſtantiam in hoc libro ſervare utique debui (ipſo hic etiam in ſchedis jubente), alias *exſuccos, exſanguis*, oculis, non ſane auribus, ſcribens; nihiloque minus eos ridens, qui *conſilium* quoque et ſimilia nobis anxie religioſi repraeſentant. *imbecillitatis ſuae appellatione quae ex marg.* Guelf. *obtendunt* (Turic. *optendunt*) *qui quia* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) c. Bern. et edd. ante Stoer. unde non dubium ceteros etiam codices, quos Burmannus perinde ut editos tacet, ita exhibere. Reliqui, ex neſcio cujus arbitrio, locum ita conſti-

clariorem vim eloquentiae) velut solem, ferre non possunt, umbra magni nominis delitescunt.
15 Quibus quia multa, et pluribus locis Cicero ipse respondit, tutior mihi de hoc disserendi brevitas erit.
16 Et antiqua quidem illa divisio inter *Atticos* atque *Asianos* fuit:

tuunt, ut omisso *qui*, et verbis *hi sunt enim* — *obtendant* parentheseos signo inclusis, verbum *delitescunt* ex superioribus *Unde nunc quoque aridi* etc. pendere faciant. Qui non animadverterunt nullam in his esse logicam consecutionem. „Olim Attici qui sibi videbantur Ciceronem insequebantur: unde nunc quoque aridi oratores Atticorum „nomine se tutantur.“ Nam Atticos indicari hoc *magno nomine* (cf. 21. 26.) et illi viderunt; neque in Ciceronem (quem ratio sane logica requirit) quisquam hoc cogat. Et fac ad Ciceronem haec quocunque modo redeant; quomodo „Cicero ipse responderit“ illis, qui „nunc quoque“ eum incessunt? Sed aridis illis omnium temporum pseudo-Atticis respondisse dici potest. Reduxi igitur antiquam et omnium codicum scripturam, in qua ad *nunc quoque* mente repetendum est *Ciceronem insequuntur*. Tum novo spiritu infit oratio: *Hi sunt enim* etc. Verum sic *obtendendi* et *delitescendi* verba ad unum eundemque modum redigenda erant: quod contra codices me fecisse nemo vitio vertet; eo minus, quod conjunctivi (*obtendant*) post illa *hi sunt* in tanta asseveratione plane nulla sit ratio. Fieri siquidem potest, ut in duabus hisce paragraphis ipsa Quintiliani manus nondum usquequaque sit repraesentata: sed omnia tamen expuli quae nulla auctoritate nitebantur, et praeter indicativum *obtendunt*, non reposui nisi quod libris legitime firmatur, imo solam editionis principis scripturam, a qua antiquissimi codices [illegible] levioribus tantum recedunt, reduxi.

16. *illa quidem* Goth. (tac. Gesn.) *ulla atque Af.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. (nisi quod Camp.) A. [illegible]. Reliqui

15. *Cicero ipse respondit.* [illegible] 82 sqq. Orat. c. 7. sqq. Vid. Gesnero indicante Brut.

cum hi pressi et integri, contra inflati illi et inanes haberentur; in his nihil superflueret, illis judicium maxime ac modus deesset. Quod quidam, quorum et *Santra* est, hoc putant accidisse, quod paulatim sermone Graeco in proximas Asiae civitates influente, nondum satis periti loquendi facundiam concupierint: ideoque ea, quae proprie signari poterant, circuitu coeperint enunciare, ac deinde perseverarint. Mihi autem orationis 17 differentiam fecisse et dicentium et audientium naturae videntur: quod Attici, limati quidam et emuncti, nihil inane aut redun-

As. atque Att. scilicet ob sequens *hi — illi*: cf. 11, 3, 50. *cum ii* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) *in his*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jens. et edd. ante Gryph. 1544. acc. Obr. Reliqui *et* praemittunt. *maximi*, Turic. Flor. Guelf. *maximum* Jens. Locat. *modus ad denique, quod* Turic. Flor. *m. denique q.* Alm. *Santra* Goth. *Sanatra* Jens. Ald. *Sancta* Flor. cum Kapp. Locat. Ven. *Satira* Voss. 3. *concupierunt* Camp. *signa pot.* Turic. Flor. *deinde perseu.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. Reliqui inserunt *in eo*, quod est scholium. *perseveraverint* Camp. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Bad. acc. Basil. *perseverarent* Guelf. a. Voss. 3.

17. *differentia* Camp. *Atti climati* Turic. *quidem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.)

16. *Santra.* Nobilis Grammaticus, quem laudat auctor vitae Terentii; saepiusque Festus et alii.

perseverarint. Hoc verbum habet eidem, cui *cooperint*, infinitivo: cf. 6, 4, 19. *perseverent adhibere*, it. 3, 8, 19. 7, 1, 50.

17. *quod Attici.* vid. 11, 2, 9. 9.

limati quidam. Notus hic pronominis *quidam* usus, quo additur vocabulis significationis translatae, vel nimiae, vel

clariorem vim eloquentiae velut solem ferre
15 non possunt, umbra magni nominis delite-
scunt. Quibus quia multa, et pluribus lo-
cis Cicero ipse respondit, tutior mihi de hoc
16 disserendi brevitas erit. Et antiqua quidem
illa divisio inter *Atticos* atque *Asianos* fuit:

tuunt, ut omisso *qui*, et verbis *hi sunt enim — obtendant* parentheseos signo inclusis, verbum *delitescunt* ex superioribus *Unde nunc quoque aridi* etc. pendere faciant. Qui non animadverterunt nullam in his esse logicam consecutionem. „Olim Attici qui sibi videbantur Ciceronem insequebantur: unde nunc quoque aridi oratores Atticorum „nomine se tutantur." Nam Atticos indicari hoc *magno nomine* (cf. 21. 26.) et illi viderunt; neque in Ciceronem (quem ratio sane logica requirit) quisquam hoc cogat. Et fac ad Ciceronem haec quocunque modo redeant; quomodo „Cicero ipse responderit" illis, qui „nunc quoque" eum incessunt? Sed aridis illis omnium temporum pseudo-Atticis respondisse dici potest. Reduxi igitur antiquam et omnium codicum scripturam, in qua ad *nunc quoque* mente repetendum est *Ciceronem insequuntur*. Tum novo spiritu incipit oratio: *Hi sunt enim* etc. Verum sic *obtendendi* et *delitescendi* verba ad unum eundemque modum redigenda erant: quod contra codices me fecisse nemo vitio vertet; eo minus, quod conjunctivi (*obtendant*) post illa *hi sunt* in tanta asseveratione plane nulla sit ratio. Fieri siquidem potest, ut in duabus hisce paragraphis ipsa Quintiliani manus nondum usquequaque sit repraesentata: sed omnia tamen expuli quae nulla auctoritate nitebantur, et praeter indicativum *obtendunt*, non reposui nisi quod libris legitime firmatur, imo solam editionis principis scripturam, a qua antiquissimi codices in levioribus tantum recedunt, reduxi.

16. *illa quidem* Goth. (tac. Gesn.) — *Att. atque As.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. (nisi quod Camp. *A.* et *A.*). Reliqui

15. *Cicero ipse respondit*, v. 88 sqq. Orat. c. 7 sqq. Vid. Gesnero indicante Brut.

nes enim, qui hunc exilio delegerat locum, intulit eo studia Athenarum: quae, velut sata quaedam coelo terraque degenerant, saporem illum Atticum peregrino miscuerunt. Lenti ergo quidam ac remissi, non sine pondere tamen, neque fontibus puris, neque torrentibus turbidis, sed lenibus stagnis similes habentur. Nemo igitur dubitaverit, 20 longe esse optimum genus Atticorum. In quo ut est aliquid inter ipsos commune, id est judicium acre tersumque: ita ingenio-

19. *delegerit* Turic. Flor. *studio* iid. *velud* Turic. *fata* Turic. Flor. *coelum terramque* iid. c. Alm., in quo access. Burm. ablegat ad Heins. ad Ovid. Pont. 3, 1, 46. quem eo tantum fructu conferas, ut sentias diversissima esse, quae profert ibi exempla. *sapore* Flor. ubi sola apicis omissio structuram nobis poeticam protulit. *peregrinum* Guelf. *quidam.* - Sic, nisi quod Vossianos et Alm. iterum silet Burm. (vid. 17.), mss. non modo omnes, Bernensi etiam hic a collatore suo non neglecto, sed editi etiam ante Bad.: ut dubium nemini esse possit, vulgatum *quidem* arbitrio sive hujus sive Vallae invectum esse. Quod quamvis hic sine reprehensione locum obtineret, consensui tamen librorum dandum erat, ut illud reponeremus, quod hic etiam legitima vi sua fungitur. *hac remissi* Turic. *fontibus pluris* Flor. *s. impuris* (en correctorem!) Guelf. *levis stagnis* Camp. *lentibus st.* marg. Basil. (err. Burm.)

20. *communes* Turic. Flor. *idem* pro *id est* Turic. item ing. Guelf.

in vit. Demosth. p. 857. b. Philostr. de Vit. Sophist. 1, 18, 2. Phot. cod. 61 et 264. unde ludum litterarum fecerunt vulgares grammatici, memores patris ejus ludimagistri.

Lenti — quidam. Cf. 17. Mitigatur autem hic pronomine nomen, quod videri possit ni-

21 rum plurimae formae. Quapropter mihi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tenues, et lucidos, et significantes, et quadam eloquentiae frugalitate contentos, ac semper manum intra pallium continentes. Nam quis erit hic Atticus? Sit Lysias: hunc enim amplectuntur amatores

21. *falsum multum* Turic. *fallunt m.* Flor. *videtur* Turic. Flor. Camp. *tenuis et* Camp. *tenuisset* Guelf. c. Voss. 3. *et quadam.* Sic Goth. (teste Gesn.) et Voss. 2. *sed q.* reliqui. Particula *sed* locum hic non habet, cum ne a *lucido* quidem et *significanti* sermone recte tanquam diversa secernatur *eloquentiae frugalitas.* Et nunc ubi jam praecessit *tenuis*, ferri plane non potest particula adversativa. Unice verum *et*, quod annectit id, quod praegressa tria velut una cogitatione complectitur. Leviores autem auctores sequi poteram, ubi vel conjecturam agere licitum erat. Meursium vero (Spicil. ad Theocr. p. 84.) proponentem *significantes se — contentos*, nemo audiet. Cf. 9, 2, 44. *dilucidaret significans descriptio.* *fragilitate* Guelf. *inter pallium* Camp. c. Voss. 1. *amplectimur* Goth. Voss. 2.

miae vituperationis. Cf. 11, 1, ita sunt ut in illo *Hic utitur* ap. Cic. Mil. 15.
3, 52.

21. *solos esse Atticos — tenues* etc. Cave in subjecto et praedicato erres. Subjectum est *tenues* et quae sequuntur.

lucidos, et significantes. Hae virtutes propriae sunt generis tenuis et simplicis et eloquentiae illa frugalitate juvantur. Cf. 5, 14, 33. 10, 1, 74.

manum intra pallium. Vid. ad 11, 3, 138.

quis erit hic Atticus? Non pronomen *hic*, sed adverbium accipio, ita explicandum „haec

et alibi saepius.

hunc enim — modum. „Mensuram omnis ejus, quod Atticum vocari debeat, ajunt „esse Lysiam." Gesner. Recte: ut *amatores* respiciat Lysiam, et *nominis* pendeat a nomine *modum*: verbum autem *amplectuntur* et ad *Lysiam* et ad *modum* referatur: „hunc tanquam modum et „mensuram Atticae orationis „venerantur."

istius nominis modum. Non igitur jam usque ad *Coccum* et *Andocidem* remittamur? Interrogare tamen velim, an *Isocrates* Attice dixerit. Nihil enim tam est *Lysiae* di- 22
versum. Negabunt. At ejus schola princi- 23
pes oratorum dedit. Quaeratur similius ali-

ad eorum Guelf. Kapp. *ad solum* Flor. *remittemur* Camp. c. Goth. Voss. 2.

22. *Isocrates* Turic. Flor. et edd. ante Ald. (em. Burm.) *est* ante *Lysiae* om. Turic. Guelf. *diversum alia negant* Turic. Flor. c. Ald. in qua scriptura vox *alia* nata est haud dubie ex sigla *al.*, cum qua toties in his codd. variam lectionem, quae in textum migraverat, deprehendimus. Sed praestat *Negabunt* post illud *velim*. : *aliquem impuridis* Tu-

Non igitur jam usque ad Coccum. „Coccus, Atheniensis, „Isocratis discipulus, teste Sui„da in v. Sed Quinctilianus „eum videtur antiquiorem sta„tuere non solum Isocrate, „sed etiam Lysia. Nisi forte „locum subobscurum de Coc„ci et Andocidis contemtu in„terpretari malis." Ruhnkenius in Hist. Oratt. Gr. p. 64. Similiter Spaldingius in schedis, Ruhnkenii libro nondum inspecto. Sed idem, cum mox Pericles, illis etiam vetustior, inter indubitatos Atticos recenseatur, vidit, de aetate hic non agi. Nimirum C. et A. hic ponuntur tanquam extremi temporis fines, ad quos tamen nihil impediat quo minus *remittamur*, si Demosthenem jam et Isocratem relinquentes ad Lysiam nos contulerimus. *Non — remittemur?* i. non manifestum est, nos, quando Lysiae nos applicuerimus, ad C. etiam et A. remissum iri?" Ita minime opus est Gesneriana correctione *Num.*

In seqq. jam hoc agit Qu., ut quos illi inter vere Atticos admittant, multum tamen inter se et a Lysia diversos, imo plerosque copia et figuris ad Asianum genus vergere demonstret; quos illi respuant, fontes tamen Atticae eloquentiae fuisse moneat. De singulis autem inspiciendum esse eundem illum Ruhnkenii libellum, vix est quod moneam.

22. *similius aliquid.* Perstat in neutro post illud *nihil tam diversum.*

quid. *Hyperides* Atticus? Certe. At plus indulsit voluptati. Transeo plurimos, *Lycurgum*, *Aristogitona*, et his priores, *Isaeum*, *Antiphontem*: quos, ut homines, inter se genere similes differentes dixeris specie. Quid ille, cujus modo fecimus mentionem, *Aeschines*? nonne his latior, et audentior, et excelsior? Quid denique *Demosthenes*? non cunctos illos tenues et circumspectos, vi, sublimitate, impetu, cultu, compositione su-

ric. Flor. *aliquid.* *Pericles* Camp. *certe plus*, omisso *At*, Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Gesn.) c. Alm. Voss. 2. c. *aut p.* Voss. 3. Bern. Receptam contra vetustos illos defendo: nam aliter non recte procedit diverbii ratio. *et iis priores* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. praeter Tarvis. qui lepide *et diis p.* Mox *isenaum antepposita* Flor. (unde miror ex Turic. non enotatum *Antiphonta*). Sed *is eum* Guelf. verbis deinceps *Antiph.* — *similes* omissis. *Iseum* Goth. *quo sunt hom.* Voss. 1. 3. *genere dissimiles* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. correxit. *dixerat* Turic. Flor.

25. *facimus* Guelf. *nonne his* — *Demosthenes* om. Guelf. *iis* Jens. (tac. Gesn.) et edd. aliquot. *nonne cunctos* Jens. et edd. post. ante Gryph. exc. Bad. qui nostrum ex Vall. *nam c.* Camp. *teretes pro tenues* Camp. *sublimitate vi* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *in subl.* Voss. 3. *culto*

ut homines. „Sicut homi- „nes, quatenus homines sunt, „genere similes (e. g. Attici) „specie tamen (facie, corpore, „ingenio, peti) differunt; ita „illos, quatenus oratores sunt „etc." Minime difficilem sensum non perspexerunt tamen Badius et Gedoynus. [illegible]

25. *latior.* Cf. [illegible] 3, 60. [illegible] et Spaldingii not. crit. ad §. 14. 33. Quanquam non satis perspicio, qua mente ibi hunc nostrum locum laudaverit. Nam quod illic pro *lato* ex Obrechti conj. reposuit *laeto*, probo id quidem, sicut eandem mutationem e codd. admisimus supra 12, 9, 20; sed neque hic propositum, nam in sche-

istius nominis modum. Non igitur jam usque ad *Coccum* et *Andocidem* remittemur? Interrogare tamen velim, an *Isocrates* Attice dixerit. 22 Nihil enim tam est *Lysiae* diversum. Negabunt. At ejus schola principes oratorum dedit. 23 Quaeratur similius ali-

ad cocum Guelf. Kapp. *ad solum* Flor. *remittemur* Camp. c. Goth. Voss. 2.

22. *Isocrates* Turic. Flor. et codd. ante Ald. (exc. Burm.) *est* ante *Lysiae* om. Turic. Guelf. *diversum alia negant* Turic. Flor. c. Ald. in qua scriptura vox *alia* nata est haud dubie ex sigla *al.*, cum qua toties in his codd. variam lectionem, quae in textum migraverat, deprehendimus. Sed praestat *Negabunt* post illud *velim*. *aliqua* in *ppridis* Tu-

Non igitur jam usque ad Coccum. „Coccus, Atheniensis, „Isocratis discipulus, teste Sui„da in v. Sed Quinctilianus „eum videtur antiquiorem sta„tuere non solum Isocrate, „sed etiam Lysia. Nisi forte „locum subobscurum de Coc„ci et Andocidis contemtu in„terpretari malit." Ruhnkenius in Hist. Oratt. Gr. p. 64. Similiter Spaldingius, in schedis, Ruhnkenii libro nondum inspecto. Sed idem, cum mox Pericles, illis etiam vetustior, inter indubitate Atticos censeatur, vidit, de aetate hic non agi. Nimirum Cocces et Andocides hic ponuntur tanquam extremi teneritatis fines, ad quos tamen nihil impediat quo minus remittamur, si Demosthenem jam et Isocratem relinquentes ad Lysiam nos contulerimus. *Non — remittemur?* i. non manifestum est, nos, quando Lysiae nos applicuerimus, ad C. etiam et A. remissum iri?" Ita minime opus est Gesneriana correctione *Num.*

In seqq. jam hoc agit Qu., ut quos illi inter vere Atticos admittant, multum tamen inter se et a Lysia diversos, imo plerosque copia et figuris ad Asianum genus vergere demonstret; quos illi respuant, fontes tamen Atticae eloquentiae fuisse moneat. De singulis autem inspiciendum esse eundem illum Ruhnkenii libellum, vix est quod moneam.

22. *similius aliquid.* Perstat in neutro post illud *nihil tam diversum.*

quid Hyperides Atticus? Certe. At plus indulsit voluptati. Transeo plurimos, *Lycurgum*, *Aristogitona*, et his priores, *Isaeum*, *Antiphontem*: quos, ut homines, inter se
23 genere similes differentes dixeris specie. Quid ille, cuius modo fecimus mentionem, *Aeschines?* nonne his latior, et audentior, et excelsior? Quid denique *Demosthenes?* non cunctos illos tenues et circumspectos, vi, sublimitate, impetu, cultu, compositione su-

ric. Flor. *aliquid. Pericles* Camp. *certe plus*, omisso *At*, Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Gesn.) o. Alm. Voss. 2. c. *aut p.* Voss. 3. Bern. Receptam contra veteriores illos defende: nam aliter non recte procedit diverbii ratio. *et iis priores* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. praeter Tarvis. qui lepide *et diis p.* Mox *iseneum antephosita* Flor. (unde miror ex Turic. non enotatum *Antiphonta*). Sed *is eam* Guelf. verbis, deinceps *Antiph. — similes* omissis. *Iseum* Goth. *quo sunt hom.* Voss. 1. 3. *genere dissimiles* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. correxit. *dixerat* Turic. Flor.

23. *facimus* Guelf. *nonne his — Demosthenes* om. Guelf. *iis* Jens. (tac. Gesn.) et edd. aliquot. *nonne cunctos* Jens. et edd. post. ante Gryph. exc. Bad. qui nostrum ex Vall. *nam c.* Camp. *tereter pro tenues* Camp. *sublimitate vi* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *in subl.* Voss. 3. *culta*

ut homines. „Sicut homi„nes, quatenus homines sunt, „genere similes (e. g. Attici) „specie tamen (facie, corpore, „ingenio, etc.) differunt; ita „illos, quatenus oratores sunt, „etc." Minime difficilem sensum non perspexerant tamen Badius et Gedoynus. ... 23. *latior.* Cf. 21, 5. 60. et Spaldingii not. crit. ad 5, 14. 35. Quamquam non satis perspicio, qua mente ibi hanc nostrum locum laudaverit. Nam quod illic pro *lato* ex Obrechti conj. reposuit *laeto*, probo id quidem, sicut eandem mutationem, o sodd. admisimus supra 12, 9, &c. sed neque hic propositam eam in sche-

venerint solum, fertilioremve segetem, ne-
gaturos Atticam esse; quod plus, quam ac-
ceperit, seminis reddat; quia hanc ejus ter-
rae fidem Menander eludit. Ita nunc si quis 26
ad eas Demosthenis virtutes, quas ille sum-
mus orator habuit, tamen quae defuisse ei,

rae. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Basil. *fertiliorumve* Turic. Flor. *fertilitatem ve* Camp. *negaturis acticam* Guelf. *reddant* Turic. Flor. *hanc hujus ejus terrae* iid.

26. *Ita nunc si quis ad.* Sic Turic. Flor. Camp. Ald. *I. s. q. nunc ad* Alm. Voss. 1. 3. *I. nunc s. q. nunc ad* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. (in Locat. err. Burm.) *Itaque nunc s. q. ad* Guelf. Obr. *Itaque nunc s. q. nunc ad* Bad. *Itaque s. q. nunc ad* reliqui. In illis *Ita* et *Itaque* v. Goerenz. ad Cic. Leg. 2, 2, 5. (p. 111.) In nostro loco forma *Ita* indignationem adjuvat. Neque ignavum est anteversum illud *nunc*. *tamen quae de ge-*

monet Spald. formam hujus observationis sumpsit Qu.

25. *negaturos Atticam.* „Recte sane illi," dicant tirones. Qui monendi sunt verbum *negare* hic in duo sua, ut plerumque, elementa resolvendum esse „*Dicant* (nec sine „contemptu illi), *non* tamen „esse hic Atticam."

hanc — fidem Menander. „*Fides certa segetis* ap. Hor. „Od. 3, 16, 30. non minus „quam *fundus mendax* apud „eundem Od. 3, 1, 30. nota „sunt. Sed et Plinius Paneg. „32, 4. *fallacem unius anni* „*fidem* de sterilitate Aegypti „dixit. Menander jocatus vi„detur in *fidem terrae Atti*„*cae*, quae depositum cum fi„de, licet non cum fenore, „reddat. Sterilem enim fuisse „et apibus quam vervecibus „aut bubus opimis commo„diorem, eaque de caussa πενίας „non minus quam παιδείας „συντρόφους Atticos, pervul„gatum est." Gesner.

26. *Ita nunc.* v. not. crit.

tamen quae. Transponere interpretando possis has voces: sed melius *tamen* sollemni usu accipias pro *certe*, *saltem*.

ſive ipſius natura, ſeu lege civitatis videntur, adjecerit, ut affectus concitatius moveat, audiam dicentem, *Non fecit hoc De-* 109
26 *moſthenes?* et ſi quid exierit numeris aptius; fortaſſe non poſſit; ſed tamen ſi quid exierit, non erit Atticum? Melius de hoc nomine ſentiant, credantque *Attice dicere eſſe*
27 *optime dicere.* Atque in hac tamen opinione

nere ſive Turic. Flor. c. Alm. Mira variatio: in qua quid lateat, ſive quomodo ex aptiſſima utique vulgata naſci potuerit, plane non aſſequor. Pro *ei* autem *et* Guelf. c. Voſſ. 3. *ſeu.* Sic Turic. Flor. Guelf. *ſive* reliqui. *viderent* Turic. Flor. c. Alm. *audeat* iid. *audiat* Camp. c. Voſſ. 2. *ſi quid numeris exierit* Guelf. Camp. Goth. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 3. niſi quod hi *numeris.* Ob homoeoteleuton autem verba *aptius* — utique ad alterum *exierit* om. Guelf. c. Voſſ. 1. 3. Sed pro *exierit* bis *dixerit* Turic. Flor. c. Alm. quod quamvis ſtare poſſit, e mendo tamen natum judico, tum incredulus caeco caſui Perſii imitatori (vid. not. exeg.), tum variationem agnoſcens in bifaria relatione: *adjecerit* — *fecit* — de oratore; *exierit* — *erit* — de voce.

lege civitatis. vid. ad 2, 16, 4.

et ſi quid exierit. Non de nihilo eſt quod Badius monet, alludere noſtrum ad illud Perſii *Non ego cum ſcribo, ſi forte quid aptius exit: Quando haec rara avis eſt: ſi quid tamen aptius exit, Laudari metuam.* Nam quem poetam illo 10, 1, 94. elogio ornat, cujusque et verſus et verba toties in medium profert; quidni eleganti etiam alluſione loco ejus memoriter omnibus noto utatur? Add. not. crit.

Attice — optime dicere. Diſſimilis aliquanto, ut obſervat Valla, eſt Ciceronis ſententia Brut. 84. *ita fiet, ut non omnes qui Attice iidem bene, ſed ut omnes qui bene iidem etiam Attice dicant.* Sed Cicero priori loco ſiccos illos et jejunos Atticorum imitatores notat. Cf. totum caput, et de Opt. Gen. Orat. 4.

27. *in hac tamen.* Nos diceremus *in illa:* reſpicit enim

perseverantes Graecos magis tulerim. *Latina* mihi *facundia*, ut inventione, dispositione, consilio, ceteris hujus generis artibus similis Graecae, ac prorsus discipula ejus videtur; ita circa rationem eloquendi vix habere imitationis locum. Namque est ipsis statim sonis durior: quando et jucundissimas ex Grae-

27. *magis graecos* Goth. (tac. Gesn.) *disputatione consilio* Guelf. *caeterisque* Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. *disciplina ejus* Guelf. Exc. Sant. Goth. Camp. *mutationis locum* Camp. c. Voss. 3. *est ipsis statim sonis.* Sic Turic. Et *ipsis* quidem est in omnibus et scriptis et edd. ante Obr. qui primus e conj. reposuit *ipsi*, quod ratio sane flagitabat; cum summo, praeter Turic., consensu omnes qui quidem diligenter inspecti sunt dent *sonus;* et correctio *dulcior* pro *durior*, qua ad Graecos haec referuntur, mera sit correctio. Hanc Badius primus, sed tacitus, quod miror, invexit; ut ex Vallensi codice, quem Valla correxerat, sumpsisse videatur: eamque servarunt edd. ante Stoer. accedente Gibs. Ita ferri quidem poterat sermo; inconcinnior tamen in his „est *ipsis* —: „quando — non *habemus*". Turicensis scripturae praestantiam illam tenuitatis laudem. Sic paulo ante *hanc fidem* non respiciebat proxime praecedens *plus — reddat*, sed illud de terra Attica judicium, ob quod dixerat *negaturos* esse.

durior: quando et jucundissimas. Primaria forma cogitationis erat: „Latina facun„dia sonis durior est: quan„doquidem et jucundissimas „Graecorum litteras non ha„bemus, et tristes quasdam „habemus." Mox altera parte aliter constituta, prius illud et ἀνανταπόδοτον relictum est.

jucundissimas — litteras. Has esse υ et Φ, non per exempla tantum (quae depravata hucusque lecta sunt, v. not. crit.), sed certius ex iis patet quae de littera F mox ita subjicit Qu. ut necessario cum his vinculo conjungantur. Certe illis qui de littera Z hic cogitabant, hoc etiam, ut recte monet Gesner., obstabat, quod haec littera in latinam nullam, „qua Graecia caret", transit.

cis litteras non habemus, vocalem alteram, alteram consonantem, quibus nullae apud eos dulcius spirant: quas mutuari solemus,
28 quoties illorum nominibus utimur. Quod cum contingit, nescio quomodo hilarior protinus renidet oratio, ut in *Ephyris* et *Zephyris*. Quae si nostris litteris scribantur,

tiam demonstrare supersedeo. Illud adhuc moneo, in Goth. Jens. (tac. Gesn.) hoc ordine scriptum esse *ipsis est statim*; et sic in omnibus meis ante Stoer. E scriptis nostrum ordinem servare Turic. Bern. diserte monemur: de ceteris non liquet. Florentini autem hic nulla omnino mentio, ut videri possit dare *ipsi*: nisi verisimilius esset hoc minutum effugisse magnam alias collatoris diligentiam. *literis* Goth. Ante *litteras* autem edd. aliquot ap. Burm. et Gesn. quibus adde Gryph. 1544. inserunt *υ et ζ* ex interpret. Mox *alteram* semel positum in Flor. Jens. et aliquot post. *dulcis spirant* Flor.

28. *cum contigit* Turic. Flor. o. Alm. levissimo inter apicem et punctum discrimine. Aptius autem praesens. Nam *dum pronunciantur* litterae, effectus ille sentitur. *necessio* Turic. Flor. *quomodo hilarior*. Sic Turic. Flor. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *velut* inserunt reliqui. Pro *renidet* Goth. *re* cum vacuo spatio, ut in Voss. 2.; sed in illo spatium pro syllabis *nidet* nimium. At verbum receptum tuentur optimi libri. *Ephyris et Zephyris*. *Quae*. Sic, nisi quod utrumque nomen per I, Turic. Flor. quorum posterior voculam *quae* hac forma, *que*, alteri nomini annectit. *Zephyris zephirisque* ex Alm. Voss. 2. non referente Burmanno, an novum *quae* sequatur: credo tamen: nam sic in Goth. *Zephyris zephirisque*

nominibus. De propriis, non solis quidem, sed imprimis tamen cogitandum et hic et §. 33.

28. *Ephyris*. Populi nomen intelligo; quanquam nil impedit *Ephyras* etiam urbes cogitare.

Quae, litterae graecae. *nostris litteris*, V et F: sicut fit in *sue*, *muro*, *Cunis*; *fama*, *fure*, *ferendo etc.*

furdum quiddam et barbarum efficient, et velut in locum earum fuccedent triftes et horridae, quibus Graecia caret. Nam et illa, 29

quae (tac. Gefn.). Zeph. *Zophyris quae* Guelf. *Zophiris zophyrisque. Quae* Camp. Gryph. 1544. (fed hic utrumque per Y). *Z. zopyrisque quae* Jenf. et edd. poft. ante Gryph. 1544. Ex Voff. 3 *Zophyri* affertur pro priori nomine, altero non memorato. *Zephyris et Zopyris, quae* reliqui, ex edd. meis inde a Stoer. Apparet nomen *Zopyris* fere nulla niti auctoritate, nifi in uno alterove forte eorum mff. qui filentur ita fcriptum eft. Fons autem corruptelae manifeftus. Nam nomine *Ephyris* in repetitis illis Zephyris femel oblitterato, fenfim inde enati funt *Zopyri*, juvante fimul falfa opinione, alteram litteram effe Z. Quod cum e feqq. non ita effe appareret, nihil ineptius fingi poteft illis *Zopyris*, qui unam tantum ex illis litteris praebent et fimilitudine tamen praecedentis nominis in errorem illum de littera Z lectorem inducunt. Eft itaque hic unus e fplendidioribus locis, ubi e folis optimis illis libris infignis Quinctiliano medela facta eft. Spaldingius et ego, ante infpectos illos, nobis perfuaferamus, *Zephyros* folos hic a Qu. nominatos effe. *furdum quiddam et b. e. fonum* Turic. Flor. c. Bodl. Voff. 2. Vall. Bad. Bafil. et aliquot ap. Burm. et Gibf. acc. Camp. nifi quod hic dat *quidam*, unde Jenf. et qui eum fequuntur faciunt *quidam*. Primariam illam fcripturam non male tuetur Bad. diftinguendo poft *quiddam*, et illud *et* interpretando *id eft*. Inficeta tamen remanet compages et longe rotundior fermo eft in recepta, quae bonis et ipfa nititur libris. Videtur itaque vox *fonum* veteris effe interpretamentum. *et velut* Turic. *fed u.* Guelf. Camp. Goth. (tac. Gefn.) c. Voff. 2. *fuccedere* Turic. Flor. c. Alm. *fuccedunt* Guelf. Camp. Goth. Jenf. et poft. ante Gryph. ext. Ald. *ex horrida* Camp.

29. *Nam et illa.* Sic Turic. Flor. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Bafil. acc. Gryph. Gibf. Obr. Reli-

29. *Nam et illa.* Conjun- triftem fonum cum extra ctio *et* refpicere mihi videtur omnem controverfiam poft vocalem V, cujus furdum et rum cenferet Qu., de fola F

quae est sexta nostrarum, paene non humana voce, vel omnino non voce potius, inter discrimina dentium efflanda est: quae, etiam cum vocalem proxima accipit quassa quodammodo, utique quoties aliquam conso-

qui et omittunt. Cum tamen ratione hic non careat particula neque temere facile in optimos libros irrepere potuerit, reducendam putavi. *quae est sexta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *q. s. e.* add. inde a Jens. *non vocem* Flor. *efflanda* Turic. Flor. *deflat* Guelf. Exc. Sant. verbo *est* ad sequentia relato. *etiam cum non vocalem* Goth. (tac. Gesn.) *e. non v.* Guelf. *proxima.* Sic Turic. Flor. Voss. 3. Bern. et sic Gibs. (non Leid., err. Burm.) tacite, sed optimo judicio: reliquorum enim scriptura *proximam*, si recte attendis, sensu cassa est. *et utique* Camp. *consonantem.*

haec addit, *et illam* ingratissimam esse dicens. — Nimia autem haec vituperatio cum in hodiernam plurimarum gentium ejus litterae pronunciationem minime cadat, apparet aliquid peculiare fuisse in F Latinorum; et in eo solo fortasse quaerendum illud inter *Ph* et *F* discrimen, quod hodie non observamus.

vocalem proxima accipit, — —, *consonantem frangit.* Frangi dictam litteram *r* in hoc ipso verbo *frangi* ex hoc loco et altero illo 1, 4, 11. liquido demonstrarunt Gesner. et ad illum locum Spaldingius. In eo autem errasse mihi videntur ambo, quod sonum nescio quem nobis incognitum, quique in quibusdam modo talibus juncturis accidat, hoc verbo indicatum putarunt. Veteres, ut ex grammaticorum lectione patet, nullam litteram integra sua vi et puram sonare censebant, nisi quae aut inciperet vocem aut proxime praemissam haberet vocalem, ut consonantes *r*, *t* in vocibus *ra*, *ta*; *ara*, *lata*. Contra consonans quaeque litteram sequentem accipere credebatur, ita ut velut partem potestatis ejus in se reciperet, neque integra haec sonaret. *Impurae* itaque fiebant postpositae illis litterae, ut in vocalibus pervulgatum est: sed de consonantibus etiam dicebatur, eas vel καθαρεύειν vel non, hoc est vel ab alia consonante praecedi vel non.

nantem frangit, ut in hoc ipso *frangit*, 1093 multo fit horridior. *Aeolicae* quoque litterae, qua *servum cervumque* dicimus, etiamsi forma a nobis repudiata est, vis tamen nos ipsa persequitur. Duras et illa 50 syllabas facit, quae ad conjungendas demum

Sic Turic. Camp. a. Alm. Voss. 2. Jens. et edd. ante Ald. aec. Bad. Basil. Vidov. *consonantium* reliqui. *frangit*, u. i. h. i. *frangit*. Pro his verbis ob homoeoteleuton unicum verbum *frangit* legitur in Turic. Flor. (nisi quod hi *fringit*) c. Alm. et edd. inde a Locat. fere omnibus, exceptis Vascosan. 1542. Gesn. Bip. Vid. ad 1, 4, 11. *colicae* Guelf. *si* pro *etiamsi* id. *vis tamen non sonus ipse persequitur* Turic. c. Alm. it. Flor. Camp. nisi quod hi *proseq*. et Camp. *vix* pro *vis*. Sed *vix tamen nos ipsa* Jens. Tarv. Locat. Ven. *vis t. ipsa nos* Guelf. *vix t. nos so-*

Hanc igitur a praecedente consonante velut imminutam potestatem exprimit Quintilianeum illud *frangit*: frangunturque e. g. litterae *t* et *r* in vocabulis *ptera*, *pro*, *frango*. Hoc itaque dicit Qu. litteram F jam tam quassam quodammodo sonare, cum vocalem *proxima accipit* i. proxime antecedit; sed multo horridiorem fieri, quoties aliquam *consonantem frangit* i. quoties inter eam et vocalem alia consonans intercedit.

vis — persequitur. Cf. not. crit. In re autem cf. 1, 4, 7. Displicuisse autem videtur Quintiliano V consonantis sonus nonnullis cum, ut in aliis exemplis, consonans alia proxime praecederet.

50. *et illa*. Q litteram indicari exemplis patebat; addere opus non erat. Itaque obsequiosos nos non invenit imperium illud G. I. Vossii de A. G. 1, 22. ipsam litteram loco pronominis *illa* reponere jubentis: satis pinguiter.

ad conjung. — al. supervacua. Litterã Q sua ipsius vi nil differt ab illa C: supervacua igitur foret, nisi indicio esset, subjectam sibi V cum altera vocali conjungendam esse; ut in illis QVI et AQVAM; quae si C littera scribantur, distinctis vocalibus sonent CVI, ACVAM.

subjectas sibi vocales est utilis, alias supervacua; ut *equos* hac et *equum* scribimus; cum etiam ipsae hae vocales duae efficiant sonum, qualis apud Graecos nullus est, ideoque scribi illorum litteris non potest.
51 Quid? quod pleraque nos illa, quasi mugiente, littera cludimus *M*, qua nullum Graece ver-

nus ipse effecit Ald. quo sensu, nescio. Videtur fuisse: *vis tamen nos et sonus ipse persequitur.*

50. *utilitas alias* Turic. Guelf. c. Voss. 1. 3. Bern. Quod autem vocem *utilis* in vet. codice omitti notatur in marg. Bas. ad voculam *ut* referendum videtur. Hanc enim omittunt Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voss. 1. 2. 3. sed est in Bern. et fortasse in Alm. (vid. mox) neque carere ea possumus. *ut equos hac et equum.* Sic plene et diserte scriptum affertur ex Bern. *equos h. e. ecum* Turic. (e Flor. *et equum* tantum enotatum, sed ita ut incertum sit, *ac* praecedat, necne). *equos hac ecum* Guelf. *e. haec et aecur* Voss. 1. 3. *e. aequo cum* Camp. *e. aeque cur* Goth. Voss. 2. *ut equos ac equum* reliqui; sed nullus, opinor, msf.: nam quod Alm. in omnibus his *ut — equum* plane siletur, Burmanni aut Almeloveni indiligentiae tribuo. Mendoso autem illo *ac* ope nunc optimorum librorum levamur. Illud tamen incertum remanet, dederitne ut nos Qu., an *equos hac et aequum.* Sed cum diversae tantum post *u* vocales ostendi debuerint, quod in uno nomine *equus* fieri poterat, nihil quod non opus esset novare volui. *etiam ipsae.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.); inverso ordine reliqui. *hae vocales duae* Flor. *haec vo d.* Guelf. *vocales d.* omisso pronomine Alm. Jens. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer.

51. *quidquid* Turic. Flor. (uti et mox). *quod* Guelf. *quasi ignorat vitam cludimus* Turic. Flor. c. Alm. *cu-dimus* Jens. et edd. ante Basil. exc. Ald. *elidimus* Basil. ex mala, ut videtur, emendatione. *in qua* (pro *M, qua*) Turic. Flor. Guelf. Goth. (a pr. m., err. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. c. 3. Bern. Jens. et post. ante Bad. Nostram praeter Goth. qui voci *in* superscriptum habet *qu* m. hoc

bum cadit: at illi *ny*, jucundam, et in fine praecipue quasi tinnientem illius loco ponunt, quae est apud nos rarissima in clausulis. Quid? quod syllabae nostrae in *B* litteram et *D* innituntur adeo aspere, ut plerique non antiquissimorum quidem, sed tamen veterum, mollire tentaverint, non so- 32

est *sive M*, e scriptis solus dare videtur Voss. 1. *ny*. Sio Turic. *nr* Flor. *N*. *Y*. ex Bern. *yv* Guelf. *enim* (natum ex male intellecto *n*) Camp. Ven. *n* vel *N* reliqui, praeter Jens. qui plane omittit (tac. Gesn.). Poterat videri utramque litteram non posuisse Qu. contentus illo mugitus et tinnitus indicio; qua ratione priori loco scribendum esset *in quam* (cf. 33.). Sed cum hunc accusativum nullus omnino liber praebeat, ablativus autem sine praepositione verbo *cadere* in hac terminandi significatione supra, etiam 9, 3, 79. haereat: a libris omnino standum est. *illius colunt quae* Turic. Flor. c. Alm. *rarissimum clausulis* Turic. Flor.

32. *quid syllabae* Goth. *in B litteram et D innituntur*: Hanc receptam tuentur Turic. Flor. nisi quod ille dat *innii tuentur*, hic *innituentur*. Sed Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. *in* omittunt, servatis ceteris (in Locat. err. Burm.): eadem porro praepositione omissa Voss. 2. *littera — immittuntur*, Goth. *litteram — immittuntur*. *antiquissimum* Turic. Flor. *antiquorum* Jens. et post. ante Bad. *molire* Flor. *molliore* Guelf. c. Voss.

32. *syllabae nostrae*. Hoc ne universe nimis dictum putes, observandum, ex ingenio linguae latinae ita etiam intelligi posse: sunt nobis syllabae, quae — .

ut plerique — — S *subjiciendo*. Haec scriptura, quae, saniorem ex varietate librorum non expiscaris, habet tamen, in quo haeseris, haeseruntque revera viri docti: statim in eo, quod forma *aversus*, quae vulgaris est, videtur veteribus tribui. At ego hoc dicere nostrum existimo: antiquissimos quidem, forma *aliversus* usos esse; tamen jam veteres fuisse, qui primi vocem illa ratione mollierint.

lum *averſa* pro *abverſis* dicendo, ſed et in praepoſitione *B* litterae abſonam et ipſam *S*
33 ſubjiciendo. Sed accentus quoque, cum ri-

1. 8. Bern. *averſa pro abverſis.* Hanc, quam in Leid. primum invenio, ſcripturam et ipſam tuentur Turic. Flor. *verſa pro abverſis* dantes, unam litteram omittentes, quam ratio ſupplet. Quin, ſi Burmanni (qui edd. hic tantum memorat) ſilentio fides, mſſ. ejus integram dant receptam; praeter Bern. ex quo *adverſis* affertur; et ſic (*averſa pro adverſis*) Camp. etiam et Ald. *adverſa pro adverſis* Guelf. Goth. 2. Jenſ. Tarv. Baſil. (Locat. Ven. per ſphalma om. *pro adv.*) *aſverſa pro abverſis* Bad. cum hac nota: „averſa pro adverſis ſic Aldus. Vallenſis autem pro abverſis: quod ſequar." Vides eum ex Vall. voluiſſe dare noſtram. *aſverſa pro adverſis* de meis Gryph. Stoer. Chouet. Ceteros vid. ap. Burm. et Geſn. *praepoſitionibus litterae* Turic. Flor. *adſonam* Goth. 2. *ipſam ſ ſubjiciendo* Flor. Guelf. cum Goth. 1. 2. Vall. Voſſ. 2. Bodl. Joann. Camp. et edd. ante Ald. acc. Baſil. et aliquot ap. Burm. i. *P J.* Kapp.

Poſterius porro exemplum cum nemo non de praepoſitione *abs* intellexerit, Geſner. miratur, quomodo ope *abſonae* litterae molliri poſſit ſyllaba, et cur abſona ſit S. Verum hoc eſt nodos quaerere, quanquam non fortaſſe in ſirpo. *Abſona* enim non per ſe dicitur S, ſed in hac cum B conjunctione; quam tamen non ita aſperam putarunt, ut aſperior ille in B exitus ea non molliretur. Quod autem dicit *in praepoſitione*, quaſi non etiam *a*, *ab*, ſit praepoſitio, hoc ita explico. In priori illo exemplo non cogitabat Qu. niſi de compoſitis, in poſteriori de ipſa dictione *abs*, hoc eſt, de praepoſitione. Nam grammaticis praepoſitio eſt pars orationis, non pars vocabuli. Porro varietatem *a*, *ab*, quatenus et ipſa eſt in parte orationis, non molliendi ſtudio natam ſed originariam, adjectionem autem litterae S acceſſoriam credidit noſter. Quod autem in compoſito *averſus* ſtudium molliendi agnovit, illud in cauſa erat, quod antiquiſſimos nonniſi *abverſus* dixiſſe aut ſciebat aut ſcire videbatur. Hanc certe loci noſtri explicationem conjecturis virorum doctorum quae apud Burmannum et Geſnerum viſuntur omnibus praefero.

33. *rigore.* Hanc in ipſa pronunciationis latinae, quam

gore quodam, tum similitudine ipsa, minus
1094 suaves habemus; quia ultima syllaba nec acuta unquam excitatur, nec flexa circumducitur, sed in gravem, vel duas graves cadit semper. Itaque tanto est sermo Graecus Latino jucundior, ut nostri poëtae, quoties dulce carmen esse voluerint, illorum id nominibus exornent. His illa potentiora, quod res plu- 34
rimae carent appellationibus, ut eas necesse sit transferre, aut circumire: etiam in iis, quae denominata sunt, summa paupertas in eadem nos frequentissime revolvit: at illis non verborum modo, sed linguarum etiam inter se differentium copia est. Quare qui 35

33. *suaves at ab ejus* Turic. Flor. *integra* pro *in gravem* Guelf. *dulce tamen esse* Turic. Flor. c. Alm. *voluerint.* Sic Turic. Flor. Camp. *voluerunt* reliqui.

34. *potentia* Turic. Flor. c. Alm. *quod non res* Turic. Flor. c. Alm. (an *nobis?* cf. §. 38.) *quo res* Voss. 1. 3. *necessit* Flor. *in his quae* Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. aliq. *dominata* Turic. Flor. *damnata* Jens. (tac. Gesn.) et post ante Ald. *differentiam* Flor.

35. *quare aliqui lationis* Turic. Flor. c. Alm. *q. qui latinis* Vall. Apparet syllabas ali in vetustorum scriptura natas ex illo *at*, quibus remotis remanet scriptura fere Vallensis, quam non sequor tamen, licet exempla talis structurae hodie non audimus, natura situm puto. De ceteris cf. 1, 6, 30. 31.

sed in — cadit semper. An negligentius locutum Quintilianum dicamus? an vox inferendo post *graves* locum emendemus?

34. *quae denominata sunt.* Cf. 8, 2, 14. Male Gesner. videtur intellexisse de adjectivis a *nomine deflexis.* Sed hone exempla posuit ejus:

a Latinis exiget illam gratiam sermonis Attici, det mihi in eloquendo eandem jucunditatem, et parem copiam. Quod si negatum est, sententias aptabimus iis vocibus, quas habemus, nec rerum nimiam tenuitatem, ut non dicam pinguioribus, fortioribus certe verbis miscebimus, ne virtus utra-
36 que pereat ipsa confusione. Nam quo minus adjuvat sermo, rerum inventione pugnan-

cturae lexica nobis offerant. *exigit* Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. *loquendo* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. edd. ante Basil. sec. Gryph. 1544. Infra §. 39. eandem varietatem praebent Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. sec. Bad. Colin. Sed *eloq.* verum utrobique, sicut suprà §. 27. et 8 Pro. 17. et aliis locis, ubi nulla varietas. *sententiis* Turic. Flor. *aptavimus* Turic. *his* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *vocimus* Turic. *et non dicam* Turic. *fortioribus* om. Turic. Flor. c. Alm.

36. *adjutoriam sermo* Turic. Flor. c. Alm. Vereor ne non temere ita varietur; nam *adjutoris* et *adjutorii* vocabulis saepius utitur Qu. Sed nihil exculpere possum quod receptae sit praeferendum: ut si ne litterula quidem mutata ponerem: „Nam quo minus adjutor jam sermo": nisi *adjutorem esse* melius forte facultatem adjuvandi exprimit, quam verbum solum. Sed istis non confido. *inventio* Flor. *inventione rerum* Camp. *minus* iterum, pro

modi copiae vocabulorum Latinis negatae e Xen. Mem. Socr. 3, 1, 6. et 3, 5, 9.

35. *nec rerum — — ipsa confusione.* Latini penuria propriorum verborum translatis fere et fortioribus et tantum non pinguibus utrebantur. His itaque si res et sententiae nimium tenues proferantur, confusio quaedam oriatur, qua utraque virtus, et proprietas sermonis et pondus sententiarum pereat.

36. *adjuvat sermo.* vid. notcrit.

-dum est. Sensus sublimes variique eruantur. Permovendi omnes affectus erunt, oratio translationum nitore illuminanda. Non possumus esse tam graciles: simus fortiores. Subtilitate vincimur: valeamus pondere. Proprietas penes illos est certior: copia vincamus.

rerum, ponit Guelf. Exc. Sant. *variique sens. subl. er.* Bern. *s. s. varii e.* Locat. Ven. Obr. perperam. *illum, est* Goth. Jens. (de hoc tac. Gesn.) c. edd. ante Bad. acc. Basil. *tamen graciles* Turic. Flor. *vincamur* iid. *valemus* Guelf. c. Voss. 1. 3. *proprietates* Flor. *proprietatis* Guelf. Alm. Jens. c. edd. post. (exc. Ald.) ante Stoer. in quibus totus locus, arrepta scriptura *ingenio*, (quae tamen non est in Guelf.) ita constituitur: *proprietatis — certior copia: vincamus ingenio. Graecorum etiam minora suos portus habent* etc. Hanc scripturam nostrae ideo praefert Badius, quod *copiam* paulo ante ejuravit Quintilianus ipse. Sed quid? Graecosne a Romanis vinci ingenio dixerit idem? idque subabsurde in forma imperativa? Ut taceam de hac ceterorum verborum explicatione: „Graecorum etiam minora sc. opera, dicta aut inventa:

Proprietas—vincamus. Proprietas cum in laude oratoris ponitur, alia esse nequit nisi facultas utendi verbis cujusque rei propriis; cf. 8, 2. init. Illa *certior* est, quando rarius destituimur ejusmodi verbis. *copia vincamus*, idem est ac si dixisset „sit nobis „certior copia." cf. 10, 6, 6. Quod ideo monemus, ne cui videatur e codicum vestigiis reponendum *certior: certiore—*. Ita enim vel hoc ipsum *certiore* vel illud *vincere* supervacuum esset, quod maximum est in ejusmodi antithesis vitium. *Copia* autem cum absolute in oratore nominatur, est *copia dicendi*, non copia verborum: nam paulo ante §. 55. ubi *copia* de copia verborum dictum erat, proxime praecesserat *in eloquendo*, quod ad verba spectat (cf. §. 27.), sicut *dicere* ad res. Quanquam solitam hic nostri scriptoris in talibus negligentiam non dissimulo. Cujus gratiam si feceris illi, aptissime utique *proprietas* et *copia* hic componuntur. Haec enim certiores facit, *quid*, illa, *quomodo* dicamus.

57 Ingenia Graecorum, etiam minora, suos por- 1095
tus habent: nos plerumque majoribus velis moveamur, validior spiritus nostros sinus tendat. Non tamen alto semper feremur: nam et litora interim sequenda sunt. Illis facilis per quaelibet vada accessus: ego aliquid, non multo tamen, altius, in quo mea
58 cymba non sidat, inveniam. Neque enim,

„hoc est, Graecos etiam tenuia dicta decent." *certiore* (jungendum voci *copia*) Vall. Goth. Voss. 1. 2. 3. quod habet quo se tueatur: cf. not. exeg. sed recepta scriptura fidejussores optimos habet Turic. Camp. Ald. nisi in Turic. forte mendum *proprietates* fugit diligentiam Ulrici.

57. *ingenio* ex Alm. et ita edd. multi: vid. paulo ante. *suos portas* Turic. *movemur* Turic. Guelf. Camp. Stoer. quo admisso periret necessaria in talibus concinnitas, tertia propositione inter duo antitheta inserta. *nostros si non tendat* Turic. *sinus n. t.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Stoer. *feremus* Flor. *illi facilis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *non dat* Camp. *non considat* Jens. et post. ante Obr. exc. Ald. qui *considat non inveniam?* e conjectura nimirum. *inveniat* Turic. Flor.

57. *suos portus habent*: non ubi tuta sint, ut male Gesner.: nam sic plane non appareret, quid sibi velit illud *etiam* in minoribus navigiis: sed portus hic sunt emporia, ubi ob merces quas advehunt acceptae semper sunt naves, et acceptiores quo majores et locupletiores. Eatenus igitur recte Gesner, quod de „gloria; certe gratia" haec interpretatur, quae vel minoribus ingeniis non desit. *moveamur.* cf. not. crit.

ego — inveniam. Romanis etiam licebit tenui illo orationis genere uti (litora sequi); ita tamen ut ob illa linguae suae impedimenta majore circumspectione et dexteritate utantur (non nimis prope accedant, paulo *altius* ad evitanda brevia et scopulos vehantur), quam necesse est naturali Atticorum gracilitati.

si tenuiora haec ac pressiora Graeci melius, in eoque vincimur solo, et ideo in comoediis non contendimus, prorsus tamen omittenda pars haec orationis; sed exigenda ut optime possumus: possumus autem rerum et modo et judicio esse similes: verborum gratia, quam in ipsis non habemus, extrinsecus

38. *si tenuiora* Guelf. *eo quo* Goth. (tac. Gesn.). *non omittenda* ex Alm. et ita (emendante, ut sibi videtur, Merula) Locat. Ven. Basil. Gryph. et al. ap. Burm. Sed illud attendendum, quod Pithoeanus ille Dan. (v. ad 6, 2, 11.) hic suadet *nobis* pro *non* (cf. §. 34.). fortasse e msf. cf. not. crit. ad 10, 1, 124. Mox alterum *possumus* om. Turic. c. Alm.: *sed possimus* affertur pro altero (priori opinor) e Flor., pro ambobus e Voss. 2. *opus sumus autem* Guelf. c. Voss. 3. *rerum modo et in jud.* Jens. et post. ante Bad. *r. modo et j.* Obr. *gratia* om. Turic. Flor. c. Alm. *qua in* Goth. (tac. Gesn.)

38. *prorsus tamen.* Particula *tamen* ad negationem referenda. „Nam, si Graeci melius, non tamen prorsus nobis omittenda —."

verborum gratia — condienda est. Sensus manifestus. Gratia, quae verbis ipsis non inest, extrinsecus, i. actione potissimum, illis concilianda sive compensanda est. Hoc quam apte exprimatur *condiendi* verbo, sponte patet; et ipsum jam Qu. supra 11, 3. 182. de actione verba juvante usum eo vidimus. Haeserunt tamen omnes hic in eo, quod ipsum condimentum hic videatur dici condiendum. Quare varie tentatus est locus: sed frustra: nam certissima est loci explicatio, in quam digitum mihi intendit Boeckhius meus, gratiam hic sibi videri dicens esse illud *quod efficitur condiendo.* Verissime. Est enim gratia neque cibus, neque condimentum, sed sapor. Jam *cibos* quidem *condire* dicitur coquus: sed quis non ferat eundem etiam dicentem „ego tibi hodie hujus cibi „condiam saporem novum ju„cundissimum"?

59 condienda est. Annon in privatis et acutus, et non asper, et non indistinctus, et non supra modum elatus M. Tullius? non in M. Calidio insignis haec virtus? non Scipio, Laelius, Cato in eloquendo velut Attici Ro-

concidenda Guelf. Jenf. Tarv. *condicenda* Locat. Ven. Bad.

59. *at non* Guelf. Jenf. et poft. ante Ald. *aut non* Bern. quod non displicet: effet enim redarguens illud *aut*, contra eos qui praecedentia negant: *non* autem folum, ut toties, interrogationem inchoaret. *at acutus* Turic. Flor. (an fuit in iis quae mox in iisdem codd. interciderunt *ita non asper?* Sic melius forfaffe negativi fenfus praecedentibus annecterentur.) *et acutis* Jenf. et poft. cum ipfo Ald. ante Bad. In feqq. proclivi errore varie omittitur in codd. *et non asper et non indift.* om. Turic. Flor. c. Alm. *et non asper* om. dicuntur Voff. 1. 3. (an 2? nam ex 3. ap. Burm. mox iterum affertur hoc: *acutus, indiftinctus*). *non asper et non* om. Guelf. c. Bern. (*acutus et indiftinctus*). *fuper modum* Flor. Guelf. *femper m.* Turic. *elevatus* Turic. Flor. c. Alm. *vifionis* pro *infignis* Guelf. *cum Scipio* Voff. 1. *in eloquendo* vid. ad §. 35. *velud attico* Turic. *v. actio* Flor.

59. *Annon — et non — et non —*: vid. not. crit.

non indiftinctus. Quid fit oratio *diftincta*, non petendum ex 11, 3, 35. ubi de pronunciatione tantum agitur, fed ex 5, 14, 33. ubi ut praecipua argumentorum virtus ponitur „fermo purus et dilucidus „et diftinctus". et ex 4, 2, 36. ubi de narratione aperta et dilucida requiritur, ut fit „di„ftincta rebus, perfonis, tem„poribus" cet. Contra „*in„ordinata aut indiftincta*" 8, 2, 23. in perfpicuitate ponuntur ut contraria dilucidis et apertis. Apparet igitur hujus virtutis locum in tenui potiffimum genere effe, cujus funt caufae privatae. Cum igitur in his *non indiftinctum* Ciceronem praedicat Qu., non hoc dicit, *indiftinctum* alias fuiffe, qui Dial. de Orat. 18. hoc ipfo nomine ut *diftinctus* Graccho et Craffo opponitur; fed in illis caufis demonftraffe, fe, quamvis Romana lingua et eloquentia utentem, non ideo

manorum fuerunt? Qui porro non satis est, quo nihil esse melius potest? Ad hoc quidam nullam esse naturalem putant eloquen-
1096 tiam, nisi quae sit quotidiano sermoni simillima, quo cum amicis, conjugibus, liberis, servis loquamur, contento promere animi

fuerint Guelf. Bern. *cuin porro* Turic. *cui porro* Flor. et mox *quod nihil* uterque. *cui porro non satis esse, quo est melius nihil, potest* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. acc. Bad. *cui p. n. s. est, quo esse melius nihil p.* Ald. Basil. item Gryph. nisi quod hic *melius esse*. Reliqui eodem quo nos ordine, sed cum voce *cui*, quam Obrechtus solus mutavit in *qui*. Certe mira est interrogatio: *cui non satis est?* cum non satis sit utique omnibus iis, qui hic refutantur. Huic incommodo aliquantum quidem sed non omnino medetur scriptura Jensoniana: verum haec manifesta est correctionis, et multa praeterea scabritie laborat. Unde pedetentim in antiquam redierunt scripturam editores: et ego secutus essem, nisi admodum se mihi commendasset Obrechti scriptura, quam unice aptam sensui fere persuasum est mihi invenisse illum in cod. Argent. De sollemni autem vocum *qui* et *cui* permutatione monere opus non est.

40. *adhuc quidam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 1. 2. Bern. Quis editorum primus habeat *ad hoc*, nescio: e meis dant illud Gryph. 1544. tum Leid. et posteriores omnes. Quos deserere nolui, adducentibus etiam, ut videtur, Alm. et Voss. 3. Quanquam enim non ita liquida mihi quidem ubique videtur decisio (cf. 7, 1, 56. cum 9, 3, 80. not. Sp.); hic tamen *ad hoc* unice aptum videtur. cf. 8, 6, 22. et Spald. ad 3, 6, 55. *quam cum*. Camp. *loquimur* Goth. Camp. Jens. et edd. ante Stoer. acc. Gibs. Obr. *contento*. Sic Flor. c. Voss. 3. *contemptio* Guelf. *contemtio* Ens.

esse indistinctum, immo, nam hic est sensus formae hujus negativae, quam maxime distinctum.

Qui porro. v. not. crit.

40. *Ad hoc*. v. not. crit.

voluntatem, nihilque arcessiti et elaborati requirente: quidquid huc sit adjectum, id esse affectationis, et ambitiosae in loquendo jactantiae, remotum a veritate, fictumque ipsorum gratia verborum, quibus solum natura sit officium attributum, servire sensi-
41 bus: sicut athletarum corpora etiamsi validiora fiant exercitatione, et lege quadam ciborum, non tamen esse naturalia, atque ab illa specie, quae sit concessa hominibus, abhorrere. Quid enim, inquiunt, attinet circuitu res ostendere et translationibus, id est, aut pluribus aut alienis verbis, cum sua

Sant. Major autem et certior consensus in altero ablativo *requirente*, quem dant Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. 3. Reliqui *contenti* (*contempti* Goth.) — *requirentes*, praeter Obrechtum, qui ex Argent. suo haud dubie ablativos reposuit: merito: nam a scriba esse non possunt. *nihilque et arcerti* Turic. Flor. Ex Alm. *arcerti* solum. *accersiti elaborati* Camp. *qui quid* Turic. *adesse* Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. 3. *adfectatio et* Turic. Flor. *affectionis et* Guelf. Jens. et post. ante Ald. *ambitiosae et* Flor. *jactore remotum* Turic. Flor. *gratia verborum* om. Guelf. c. Voss. 1. 3. Bern. *natura.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Bad. *a natura* reliqui, sed editi tantum: nam Almelovenii diligentiae in tam minuta re non nimis fidendum. Non „a natura rerum" officium aliquod verbis assignatum; sed „sua ipsorum naturae" attributum i. proprium est. Hic enim hujus participii usus absolutus vel e lexicis notus est, maxime e Cic. Inv. 1, 24. §. 34. *aut tributum* Guelf.

41. *corporum etiamsi* Turic. Flor. *inquit attinet* Jens. et post. ante Bad. *transl. idem aut pl. aut* Turic. *t. idem pl. et* Goth. *t. id est pl. aut* Camp.

attributum. v. not. crit.

cuique ſint aſſignata nomina? Denique an- 42
tiquiſſimum quemque maxime ſecundum na-
turam dixiſſe contendunt: mox poëtis ſimi-
liores extitiſſe, etiamſi parcius, ſimili tamen
ratione, falſa et impropria virtutes ducentes.
Qua in diſputatione nonnihil veri eſt, ideo-
que non tam procul, quam fit a quibusdam,
recedendum a propriis atque communibus.
Si quis tamen, ut in loco dixi compoſitio- 43
nis, ad neceſſaria, quibus nihil minus eſt,
aliquid melius adjecerit, non erit hac calu-
mnia reprehendendus. Nam mihi aliam quan-
dam videtur habere naturam ſermo vulga-
ris, aliam viri eloquentis oratio: cui ſi res

42. *contendant* Turic. Flor. *nos* pro *mox* iid. cum aliqua ſpecie, ſed vana. *etiamſi parum cujus* Guelf. *virtute dicentis* Turic. *virtute ducentis* Flor. Guelf. *virtute dicentes* Camp. Goth. Jenſ. (de poſteriori verbo tac. Geſn.) c. edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. E Voſſ. 1. 3. *virtute* tantum enotatur, ſed ex Bern. diſerte *virtute ducentes*. Ex omnibus autem hisce ſcripturis nil melius exculpo noſtra, quam Aldus primus recepit, quaeque eſt in Voſſ. 2. haec enim fides Burmanno 1. 3. memoranti. Cf. 1, 5, 19. *diſputationis* Flor. — *ibus* Camp. *a quibus* Turic. *communiis* Turic. qui proxima omnia om. usque ad *compoſitionis* cum hoc ipſo verbo, ſocios habens in hac omiſſione Flor. et Alm.

43. *ut in illo loco* Camp. c. Goth. Voſſ. 2. Baſil. et edd. poſt. ante Gibſ. *comp. ſi ad te nec. a quibus* Guelf. a. Voſſ. 1. 3. *non enim hac* Turic. Flor. *vulgaribus* Turic. Flor. *viri periti ac eloquentis oratio* Baſil. interpolamentum ignotae plane originis, ſed ſuſpectum vel ſola forma *ac*. *cui*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibſ. acc. Obr. *qui* reliqui.

43. *in loco — compoſitionis*. 9, 4, 3 ſeqq.

modo indicare ſatis eſſet, nihil ultra verborum proprietatem elaboraret: ſed cum debeat delectare, movere, in plurimas animum audientis ſpecies impellere, utetur his quoque adjutoriis, quae ſunt ab eadem nobis conceſſa

44 natura. Nam et lacertos exercitatione conſtringere, et augere vires, et colorem trahere, naturale eſt. Ideoque in omnibus gentibus alius alio facundior habetur, et in loquendo dulcis magis. Quod ſi non eveniret, omnes 1097 pares eſſent, et idem omnes deceret: at lo-

modo indicare. Sic Turic. (niſi quod *judicare*) Flor. Guelf. *i. m.* reliqui. Sed *judicare* Jenſ. quoque cum aliquot poſterioribus. *nihil citra* Turic. Flor. Camp. *n. extra* Alm. Illud ferri poſſet, ſenſu particulae *ſine* noſtro familiari. Sed longe aptius hic *ultra* maxime poſt illud *ſatis.* *proprietate elabora ſed* Turic. In verbo *delectare* deſinunt codd. Voſſ. 1. 3. Bern. *moveri* Flor. *plurimis animam* Turic. Flor. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. (ſed hic *quoque his*). *iis* reliqui. *ſunt ab eadem.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) Ald. *a. e. ſ.* reliqui jam inde a Tarv. in quo per ſphalma mox *neceſſa natura.*

44. *et age vires* Flor. *aut a. v.* Camp. *colorem contrahere* Guelf. *calorem t.* Jenſ. et poſt. ante Ald. acc. Bad. *et loquendo* Turic. Flor. (niſi quod hi *loquenda*) Camp. Guelf. c. Alm. Goth. *in eloq.* Voſſ. 2. *et eloq.* edd. inde a Jenſ. Noſtrum e conjectura. *idem omines alter decere allocuntur* Turic. Flor. niſi quod hic *alter* per compendium *alt* cum lineola litterae *t* ſuperne adhaerente. *i. o. d. alloquuntur* Guelf. In recepta mirum videtur verbum *loquuntur* ita nude poſitum et cum ſequente copula ita ex-

44. *lacertos* — — *trahere.* Cf. 8 Pro. 19. *Corpora ſana et integri ſanguinis et exercitatione firmata* — — *et colorata et aſtricta et lacertis expreſſa ſunt:* ubi vid. not. Add. 8, 3, 10.

at loquuntur: vid. not. crit.

quuntur, et ſervant perſonarum discrimen. Ita quo quisque plus efficit dicendo, hoc magis ſecundum naturam eloquentiae dicit. Quapropter ne illis quidem nimium repu- 45

plicandum: *dum loquuntur* ſ. *in loquendo*. Haec conſideranti accepta fortaſſe veniat Obrechti ſcriptura *At aliter loquuntur*. Sed uſus vocis *aliter* pro *diverſimode* aliunde, quod ſciam, nondum probatus eſt. Exemplum enim quod ex ipſius noſtri loco, infra §. 70. peti poſſit, non admitto ex cauſis ibi exponendis. Neque illo *alter*, quod hic eſt in vetuſtis, tanquam veſtigio uti aliquis poſſit; hoc enim cum alieno loco poſitum ſit, vix dubito natum ex ſigla illa *al*, quae cum varietate lectionis *decere* in textum migraverit, quamque ſimiles plane turbas feciſſe vidimus ſupra §. 22. et 35. Integram igitur rem felicioribus relinquo. *ſalvant* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *ſalutant* Voſſ. 2. Receptum *ſervant* eſſe in Alm. vix crediderim: quis primus intulerit, et an inventum in codice, olim patebit. Nunc utique retinendum ob motam illam pridem contra verbum *ſalvare* ſerioris ſeu abjectioris Latiniſmi ſuſpicionem, de qua vid. Geſn. in Theſ. Quamvis enim aliis in locis, ubi manifeſta eſt *ſalvum faciendi* notio, dubitationi locus relictus eſt: hic tamen per ſenſum etiam aliena videtur altera forma: et conf. 2, 17, 6. ubi eſt „ut Antonii perſona ſervetur" ſine ulla varietate. *discriminum* Flor. c. Alm. *itaque quo* Goth. (tac. Geſn.)

naturam eloquentiae. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Voſſ. 2. Goth. *naturae eloquentiam* edd. inde a Jenſ. omnes, praeter Ald. qui noſtrum. Vulgata quin ſit a correctore aliquo, dubitari vix poteſt: ita feci, quod facere voluit jam Geſn.

45. *quapropter te ne* Turic. Flor. *ne in illis* Camp.

ſecundum naturam eloquentiae. Illis qui naturam ſemper crepant obſervari debet, naturaliter agere eos, qui ſecundum *naturam cujusque rei.* Itaque, ſiquidem eſt aliquid eloquentia, *naturaliter* etiam *dicunt* nonniſi qui ſecundum *naturam eloquentiae.*

gno, qui dandum putant nonnihil etiam temporibus atque auribus nitidius aliquid atque effectius postulantibus. Itaque non solum ad priores Catone Gracchisque, sed ne ad hos quidem ipsos oratorem alligan-

nonnihil etiam. Sic Camp. *n. est* Turic. *n. esse* reliqui. Ex compendio *&t* pro *etiam* nata erat scriptura *est*, et inde per correctionem vulgata. *nitidus* Turic. *effectius.* Sic Goth. *affectius* Guelf. Camp. c. Vall. Voss. 2. Obr. *affectibus* Turic. Flor. Jens. et post. ante Ald. *affectatius* reliqui, ex Aldi, opinor, conjectura. Nostram Gesner. commendavit, recepit nemo. In seqq. vulgatum erat hucusque ita: *Itaque non solum ad priores Catonem Gracchosque sed ne ad hos quidem oratorem alligandum puto.* Quorum verborum loco in Turic. hae repetitione turbae: *i. n. s. ad priores cati me grachisque itaque sed ne ad hos q. o. a. puto atque affectibus postulantis itaque non solum ad prioribus catime grachisque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In quibus imprimis attendendum *grachis* bis in ablativo, et pro Catonis mentione priori loco *cati me*, tum *catime*, post verba autem *ad hos quidem* altero loco additum *ipsis*. Ex Flor. nullae hujusmodi turbae, sed haec mendosa tantum afferuntur *catime grachis itaque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In Guelf. est *Catoni me Gracchisque:* in Camp. *grachisque* tantum, cetera ut in vulgata, quam et habet Jens. sed ita interpolatam: *ad priores me Catonem* (tac. Gesn.) c. post. ante Ald. qui primus dedit vulgatam, ut posuimus supra et uti est in Goth. Voss. 2. Vall. Ex Alm. autem nil nisi *ipsos* post illa *ad hos quidem* anotatum; ut hic etiam in ceteris vulgatam habere videatur. Hanc igitur Gesner. ita explicabat, ut *hos* dictum putaret de illis „qui nuper fuere et nunc „sunt". Quod per se hic durissimum (nam quis interjectis nominibus pronomen *hos* tam nude, ne vocabulo quidem *oratores* adjecto, ita intelligat?) ob adjectum illud *qui*

45. *effectius*, magis curatum et elaboratum. vid. Gesn. in Thes. et supra 8, 3, 88. 10, 5, 23. cf. etiam 11, 3, 26. *nitida et curata vox.* *ad priores — alligandum*

dum puto. . . Atque id fecisse M. Tullium video, ut cum omnia utilitati, tum partem

nuper plane ferendum, non est. Apparet enim, Gesnerum de Ciceronis potissimum aevo cogitasse: nam quis ad seriores illos „oratorem alligasse" putandus est? Aut, si hoc tantum est *alligare*, vetare ne quis nitidior et ornatior sit, reverane Quintilianus in hoc genere ultra sui etiam temporis declamatores procedere interim oratorem voluit? Et quomodo tandem his ita positis transitus per *Atque id* ad Ciceronem fieri potest? His saniora cum e vulgata effici non possint, Obrechtus solus hucusque reposuit *priores Catone Gracchisque*, sive diserte illud sive tam manifesta ejus, qualia in optimis nostris, vestigia in Arg. etiam codice invenit: eamque scripturam Spald. in schedis unice probavit. Cui nos in subjectis verbis pronomen illud *ipsos* addidimus, quod eo certius est, quo magis sensu caret in eorum, qui praebent illud, codicum scriptura. *omnium util.* scripti omnes et edd. ante Ald. acc. Basil. quod si e

puto. Catonem et Gracchos conjunctos ita habes etiam 2, 5, 21. Sed imprimis conferendus est locus 8, 5, 33. ubi nimiis illis vetustatis amatoribus dicitur: *Quomodo potest probare Ciceronem, qui nihil putet ex Catone Gracchisque mutandum? Sed ante hos simplicior adhuc ratio loquendi fuit*. Qui locus sinceritatem nostrae scripturae egregie probat. Vides enim ibi etiam *priores Catone Gracchisque* indicari cascos oratores, quos hic tanquam exemplaria illorum simplicitatis sectatorum quasi per ludibrium memorat. Magis autem seriis verbis et hic et illic cum iis agit, qui aliquod quidem in eloquendo studium admittebant, sed non ultra Catonem illud Gracchosque. Et ita demum ad Ciceronem, ut verum exemplar, hic pergit, a quo illic inverso argumentandi ordine inchoaverat.

cum — utilitati, tum — delectationi. Legitime hic per *cum*, *tum* diversa junguntur. Sequens autem *cum*, negligentius fortasse adjectum, cum verbis suis ita accipiendum ac si esset *et tum — dicebat, agebat —*. Tandem haec *ageret autem* explicant et augent illud *ipsam rem*. Paulo plenius: „et tum dicebat se sic „etiam ipsam rem agere; age„bat autem revera, et maxime „quidem rem litigatoris."

quandam delectationi daret: cum et ipſam ſe rem agere diceret, ageret autem maxime litigatoris. Nam hoc ipſo proderat, quod
46 placebat. Ad cujus voluptates nihil equidem quod addi poſſit invenio, niſi ut ſenſus nos quidem dicamus plures. Neque enim fieri

conj, correxit Ald. certiſſima illa fuit. *dare* Turic. Flor. *ageret autem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *agebat a.* reliqui, et quidem ita, ut inde ab Ald. verba *agebat autem maxime* parentheſi includerent et vocem *litig.* praecedentibus applicarent: male: nam qui dixit *rem ipſam*, omnia dixit. *agebat autem rem litig.* omiſſo *maxime* Goth. Voſſ. 2. *quod placet* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp.

46. *ne ſi ſenſus* marg. Baſil. *ſenſus non quidem* Turic. Flor. Exc. Sant. Camp. Leid. *ſ. n q.* Alm. Receptam tutantur, praeter ſenſum, Guelf. Goth. Voſſ. 2. *plu-*

46. *ſenſus — dicamus.* cf. 12, 10, 56. 9, 3, 74. In illo autem *nos quidem* excuſatio quaedam per tempora ineſſe videtur, cf. 45.

Neque enim — — offecerint. Hanc librorum omnium ſcripturam ſanam non eſſe, recte viderunt mali illi medici, de quibus vid. not. crit. Ex illis autem quae ſequuntur „Sed me hactenus cedentem „nemo inſequatur ultra,“ apparet, haec noſtra in defenſionem adhuc illius licentiae dici: verumque ſententiarum nexum agnoſces ſimulac pro illo *Neque* reponas *Hoc.* Neque tamen hanc tibi medicinam propono, ſed aliam, ut mihi quidem videtur, certiorem. Nimirum oblitterata hic fuit duplex negatio *Neque — non*, cujus uſus eſt, quoties non tam ipſi affirmare, quam aliorum negativam ſententiam negare volumus. Intelligebat Qu. ſeveriores judices ſibi objecturos „fieri hoc ſalva — „— non poſſe“; quibus reſpondere occupat his verbis: *Neque enim fieri non poteſt* cet. Ita Cicero ad Div. 6, 1, 5. *Nec enim is, qui in te adhuc injuſtior, non magna ſigna dedit animi erga te mitigati.* Corn. Nep. 9, 2, 3. *Neque vero non fuit apertum.* Sed haec pervulgata: vid. Turſell. v. *Neque.* Illud autem *et* ante *invicem* ſervari poſſe credo, ut utrumque ven-

potest salva tractatione causae et dicendi auctoritate, si non crebra haec lumina et continua fuerint et invicem offecerint. Sed me 47 hactenus cedentem nemo insequatur ultra: do tempori, ne hirta toga sit; non serica:

ris Flor. Camp. salve Flor. si neq crebra et mox et invicem. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. 2. Alm. (nisi quod hic iterum n̄ pro non) Vall. Voss. 2. et edd. ante Bad. qui primus locum ita correxit, ut non ante crebra tolleret atque deleto et, poneret ante invicem, subandire jubens ut, quod ipsum mox inseruerunt editores (de meis primus habet Gryph.) ita: at non invicem offecerint, quod legitime sane pendere videbatur ab illo neque — fieri potest. Sed nemo observavit ab eadem phrasi pendere jam illud salva tractatione cet. nullumque plane sensum inesse his verbis: „fieri non potest, ut haec lumina, salva tra„ctatione causae, sibi invicem non offecerint." Ergo pereunte causa fieri potest, ut sibi non offecerint; salva vero causa utique sibi officient? Ut taceam de magno sententiae hiatu inter illud neque enim et quae praecedunt; quem quomodo sarcire studeat Gesner., apud ipsum vide. Ita repudiata mera et vitiosa conjectura librorum scriptura reducenda erat, ut liberum cuique de loco sit judicium.

offecerint Guelf. Goth. Camp.

47. tempori nihi rato gasit ut non serigu Turic. a. nichira toga sit non ut seriga Flor. ni hura toga sit (non serica; sed haec silentur) Alm. nigra toga situ non s. Guelf. Exc. Sant. ne nigra toga sit non s. Jens. Ald. ne crassa toga sit, ut non serica Goth. Voss. 2. Camp. et sic, sed omisso ut, reliqui. Nostrum est e certissima Burmanni conjectura, quae nunc nostris codd. tantum non comprobatur, satis certa jam antea ex comparatione loci gemini in Dial. de Or. 26. (vid. not. exeg.) Recte autem togas hirtas Silio etiam (1. 618.) vindicat Burmannus contra comas

bum (fuerint, offecerint) pendeat ab una negatione.

47. do tempori — — anulos comtum. Dial. de Or.

26. Ceterum si omisso optimo illo et perfectissimo genere eloquentiae eligenda sit forma dicendi; malim hercule C. Grac.

ne intonsum caput; non in gradus atque annulos comtum: cum eo quod, si non ad luxuriam ac libidinem referas, eadem spe-

aliorum librorum. ... atque annulos comtum. Sic Ald. et aliquot post. cum Obr. *atque annullus comtum* Turic. (sed hic *an nullus*) Flor. *a. anulos coptum* Camp. *a. an nullus certum* Guelf. *a. a. totum comtum* Goth. Vall. Bad. et reliqui (praeter Jens. etc. quos vide mox) item Voss. 2. quem silet Burm. sed dubito de Alm. Quam facile *totum* nasci potuerit e *c̄tum*, nemo non videt; sed molestum quoque hoc augmentum in re per se virum non decente. Quod tamen judicium non secutus essem, nisi gravissimos auctores habuissem. *cum eo quod, si non — referas.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. cum Vall. Voss. 2. Alm. (quanquam ex hoc *referas* non affertur) Bad. item ante hanc Jens. et post. ante Ald. sed cum prava interpunctione. *cum in eo, qui se non — referunt* reliqui, praeeunte solo Camp. nullo vero sensu. Atque nunc tandem ponemus miram illam horum omnium depravationem, quae est in Jens. et post. ante Ald. *non smaragdus atque annuli centum sint cum eo: quod si — referas:* quod nihil est nisi audacissima correctio ejus qui annulos in coma ignoraret.

chi impetum, aut L. Crassi maturitatem, quam calamistros Maecenatis, aut tinnitus Gallionis. Adeo melius est oratorem vel hirta toga induere; quam fucatis et meretriciis vestibus insignire. Neque enim oratorius iste, immo hercule ne virilis quidem cultus est, quo plerique temporum nostrorum actores — utuntur. In *gradibus* autem comarum cf. 2, 6, 44. — In his *non serica, non — comtum*, apparet deesse *ut*, quod mente repetendum est ex praegresso utrobique *ne*. Legitime hoc fieri posse non dubito: tamen ipsum *ut*, quod priori loco praebent codd., quanquam justo non, nisi unus positu, recepissem, ne eo quidem offensus, quod sic priori loco posita, posteriori omissa esset positiva conjunctio; ni in talibus meo solius judicio agere vererer.

cum eo quod. Vid. 2, 4, 30. 10, 7, 13. Sensus est: „quo „accedit, quod haec honestiora revera sunt speciosiora „quoque, siquidem non ad libidinem et luxuriam referas „pulchritudinem."

cioſiora quoque ſint, quae honeſtiora. Ceterum hoc, quod vulgo *ſententias* vocamus, quod veteribus, praecipueque Graecis in uſu non fuit (apud Ciceronem enim invenio), dum rem contineant, et copia non redun- 48

48. *ſententiis* Turic. Flor. Guelf. *quod veteribus.* Sic Turic. Flor. c. Alm. et ita haud dubie in Arg. reperit Obr. qui inde fecit *quodque.* Reliqui *quod* omittunt et, inde ab Ald., verba *veteribus — invenio* parentheſis loco habent. Paulo negligentior ſane, ſed minime inſolens, junctura *quod — quod —*. *Ciceronem enim invenio.* Sic ſcripti et mei et Burmanni omnes, et edd. ante Bad. acc. Baſil. Reliqui *enim* omittunt praeeunte Badio, qui in notis tamen poſuit illud cum hac obſervatione „redundat enim". Verum non redundat, ſed cauſam potius reddit, cur ſententiarum uſum non ſuo tantum aevo tribuat Qu. Sane Spaldingio etiam natum videbatur *enim* e vicinis utrinque litteris: ſed tum conſenſum omnium librorum nondum viderat. *copia dum redundent* Turic. Flor. Camp. *copia redundent* Jenſ. et poſt. ante Bad. qui primus noſtrum ex Vall. inventum deinde in reliquis etiam, certe in noſtris.

48. *Ceterum hoc.* i. hoc ipſum, de quo agimus, *ſenſus.* Monemus hoc eorum cauſa, qui adverbio *ceterum* utuntur cum ad alia transeunt; cum tamen antiquis non ponatur niſi in aliqua ad ſuperiora oppoſitione. Reprehenderat nimias ſententiarum delicias: nunc pergit: „Ceterum utiles eſſe — quis negat?"

quod veteribus — — invenio. vid. not. crit.

rem contineant. *Rem* numero ſingulari vix eſt quin rem de qua agitur ſive cauſam intelligas; atque ſic noſter 7, 1, 25. de principali in jure quaeſtione dicit, eam eſſe quae *cauſam* fere *contineat;* et propius etiam Cic. Brut. 29. ſenatoris alicujus „non prudentiam ſolum, ſed, quod „maxime rem continebat, fidem" laudat. Sed quis a ſententiis, quibus carere etiam poſſimus, hoc poſcat, ut illud contineant in quo maxime cardo vertatur? Nam hoc fere eſſe *rem continere* exemplis illis patet. *Spectare* quidem ad rem, *accommodatae eſſe* ei debent: ſed hoc non eſt *continere:* et ſi vel maxime ita intelligas, ſentis,

dent, et ad victoriam ſpectent, quis utile neget? Feriunt animum, et uno ictu frequenter impellunt, et ipſa brevitate magis
49 haerent, et delectatione perſuadent. At ſunt qui haec excitatiora lumina, etiamſi dicere permittant, a componendis tamen orationibus excludenda arbitrentur. Quocirca mihi ne hic quidem locus intactus eſt omittendus,

Redundare ſemper eſt in vitio: cf. 9, 3, 74. *utilem negent* Turic. c. Alm. *utilem neget* Flor. et, neſcio quo errore, Ald. Malim *utiles:* nam diſplicet ſingularis inter haec ipſa *ſpectent, feriunt.* *freq. pellant* Flor. *delectatione*, Sic nos certa emendatione: cf. 52. it. 8 Pro. 7. *delectione* marg. Baſil. *deiectione* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *dictione* reliqui, manifeſta correctione, quam (niſi eſt in Voſſ. 2. quem ſilet Burm.) egregio illo Jenſonianae procuratori debemus, quem in ſmaragdis illis et centum annulis jam cognovimus.

49. *At ſunt.* Sic Camp. Bad. *Ac ſ.* reliqui. *omittendos* Turic. Flor. *om. a pluribus eruditorum* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Mira varietas. An fuit in primo horum omnium autographo etiam *putari?* Sed hoc diſpliceopinor, quam inconcinne dictum ſit debere eas „ad rem „ſpectare, non nimis copioſas eſſe, ad victoriam ſpectare“: ubi quod primo et ultimo loco poſitum eſt ad idem fere redit. Vix itaque aliud de ſententiis primo loco requiri poterat, niſi ut *aliquid*, non mera verba, contineant, quomodo et accepit Gedoynus. Sed hoccine, cum de ſententiis in univerſum loqueris, eſt *rem continere?* neque ſtatim quisque *rem* illo altero ſenſu dictam credet? Quare hic etiam *m* in *s* mutato (vid. not. crit. *utile*) *res contineant*, legendum cenſeo.

49. *excitatiora.* cf. 6, 1, 2. et, ne forte ſuſpiceris legendum *excitantiora*, 9, 3, 10. ubi ſchema quoddam Horatianum duabus communibus loquendi formis *excitatius* dicitur.

quod plures eruditorum aliam eſſe dicendi rationem, aliam ſcribendi putaverunt: ideoque in agendo clariſſimos quosdam nihil poſteritati manſurisque mox litteris reliquiſſe, ut *Periclem*, ut *Demaden*: rurſus alios ad componendum optimos, actionibus idoneos non fuiſſe, ut *Iſocratem*: praeterea in 50
agendo plus impetum poſſe plerumque, et

ret. *quo plures* Voſſ. 2. *manſuris quae* Camp. *ut Demaden*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. (niſi quod duo poſtremi — *en*). *et Demadem* reliqui. *optimis* Turic. Guelf.

50. *impetum poſſe plerumque*. Sic Camp. Obr. *impetum plerum* Turic. Guelf. *impetum plerumque* Flor. c. Alm. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. *impetus pl.* Ald. Baſil. *impetus poſſe pl.* reliqui. Manu exaratorum qui quidem diſerte memorantur codicum ſcriptura a Badio explicatur ſubaudiendo verbo *facere*: qualis tamen omiſſio non ſapit noſtri ſtilum: Aldina manifeſta eſt correctionis, ut *impetus* ſit genitivus ſubaudiaturque *eſſe*: male profecto: ſed hinc apparet recentiorem ſcripturam, uti nunc quidem eſt, non eſſe e codice: nam verbum *poſſe* unde unde acceptum inſertum fuit in ſcripturam Aldinam ita ut *impetus* fieret pluralis. Reſtituendus itaque erat utique ſingularis, et ſic ambigi poterat, quod verbum et ubi inſerendum eſſet. Nam Spaldingius in ſua Campani collatione illud *poſſe* non diſerte poſuit, ſed poſito verbo *impetum* de omiſſione verbi *poſſe* nil monuit. Sed confidendum cenſui ejus diligentiae, qualem toties cognovi. Non igitur e Gallandii, ut forſitan ſuſpiceris, conjectura, ſed ex libris derivatum mihi quidem hoc

mox. Uncis incluſerat Geſner.; quod recte improbat in ſchedis Spald. illudque explicat per „*deinceps*, h. e. poſtquam detonuerunt verba et voces."

Demaden. Vid. 2, 17, 13.

50. *impetum poſſe*. vid. not. crit.

petitas vel paulo licentius voluptates; commovendos enim esse ducendosque animos imperitorum: at quod libris dedicatur, et in exemplum editur, tersum ac limatum, et ad legem ac regulam compositum esse oportere; quia veniat in manus doctorum, et judices artis habeat artifices.
51 Quin illi subtiles, ut similes ac multos persuaserunt magistri, παράδειγμα

verbum videtur. *vel petitas paulo* Camp. *voluptatis* Guelf. *docendosque* libri omnes, praeter Voss. 2. qui *decendosque*. Nostrum e conj. Burmanni, quae satis firmatur re ipsa, ut vix opus sit exemplo infra 74. et quae attulit Burm. ad Ov. Met. 11, 2. *ad quis libris dedicator in exemplum edantur et tersum* Turic. *ad quis l. dedicatorum et i. e. edantur et t.* Flor. *ad quis libros dedicatorum i. e. dedantur et t.* Guelf. Reliqui nostram, nisi quod pro *editur* Jens. *redditur* c. post. ante Ald. *et regulam* Goth. (tac. Gesn.) *venient* Flor. *judicis artis* Camp. *judicis artes* Goth. *judices artes* Jens. et post. ante Ald.

51. *ut similes ac multos persuaserunt.* Haec est constans manu exaratorum omnium scriptura (nisi quod Goth., tac. Gesn., et alii fortasse, vid. Burm., *et*), quam servarunt Camp. et Ald. Reliqui omnes praeeunte Jens. dant *multi*, e conjectura, ut apparet, quae tamen satisfacere non potest. Ego sanius nihil extundo illa Burmanni emendatione: *Quin illi subtiles (ut sibi ac multis persuaserunt) magistri — tradiderunt*, quae aliquanto etiam probabilior fit Gesneriano additamento *sibimet*. Tamen latinitatem hujus locutionis „subtilis (ut sibi persuasit) magister" pro eo quod planius esset „ut sibi videtur" praestare non ausim.

libris dedicatur. Fateor mihi non liquere de hac formula: in qua vel hoc ambigo, dativumne an ablativum illud *libris* accipiam. Sed neque scriptura certa est. Malim saltem *in libris;* sicut *in templo* signum vel tabula dedicatur.

51. *ut similes — magistri.* vid. not. crit.

παράδειγμα — ἐνθύμημα. vid. ad 5, 11, 2.

dicendo, ἐνθύμημα scribendo esse aptius, tradiderunt. Mihi unum atque idem videtur *bene dicere*, ac *bene scribere;* neque aliud esse oratio scripta, quam monumentum actionis habitae. Itaque nullas non, ut opinor,

Rem integram itaque relinquo. *esse altius* scripti et editi omnes ante Obr. nisi quod Jens. solus praeclare *esse a tuis.* Recepta, qua certius nihil, in Leid. primum prolata est cum sigla Dan. (cf. §. 38.) Striblígines pro graecis afferre nil attinet. *ac idem* Goth. *et bene* Guelf. *itaque non illas modo ut opinor* Turic. Flor. (nisi quod hic *opinior*) Guelf. Camp. In Exc. Sant. *non illas* tantum notatum est. *i. non illas ne u. o.* Alm. *i. non ullas non u. o.* Vall. *i. nullas non o.* Voss. 2. Cum satis certa sit prima haec sententiae pars, servavi vulgatam, ex qua facillime nata est illa quae est in Turic. confusione compendiorum *nō* et *mō*, et coalitione vocum *n̄ illas*.

Itaque nullas non — — *non vitia.* Impedita haec utique oratio et, ut videtur, corrupta (vid. not. crit.). Omnem autem ratiocinationis seriem reputanti hoc verosimillimum mihi videbatur, geminandam esse vocem *virtutes.* Quippe cum subtiles illi abesse quaedam voluerint ex oratione scripta, quae tamen probarent in ipsa actione; Quintilianus unam eandemque esse ponens et scriptam et actam, hinc infert, in scripta omnia esse debere, quae vicerint ipsa actione. Nam si vicerunt, *virtutes* illae erant, neque iis carere debet scripta in exemplum oratio. Addit autem, se probe scire imperitis *vitia* quoque placere aliquando, ipsisque itaque vitiis vincere interdum oratorem. Tamen ideo non hoc se dicere, vitia quoque inserenda esse illi actionis monumento. Cujus rei caussam mox reddit. Haec itaque, quae exposui, omnia contineri puto his verbis: *Itaque* (oratio scripta) *nullas non, ut opinor, debet habere virtutes: virtutes dico, non vitia: nam imperitis placere aliquando quae vitiosa sunt, scio.* In qua sermonis forma *nam* caussam reddit, cur de *vitiis* vel cogitari hic a quoquam possit. Nihilominus autem veniam daturus aliquibus etiam vitiis ejusmodi voluntariis, et in hoc discrimen aliquod tamen inter scriptam orationem et habitam ponens,

debet habere virtutes dico, non vitia. Nam imperitis placere aliquando quae vitiosa sunt,
52 scio. Quo different igitur? Quodsi mihi des consilium judicum sapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, sed etiam ejus, qui est strictior multo, Demosthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendae, cum etiam prooemia supervacua esse apud tales Aristoteles existimet: non enim trahentur his illi sapientes: proprie et si-

virtutes dico, non vitia. Sic scripti et editi omnes (parum diligente in Goth. et Jens. Gesnero) ante invectum illud quod recentiores praeferunt, quodque ex ed. Rob. Steph. 1542. primum affert Gibsonus: *virtutes, non dico nulla vitia.* Sponte autem patét illud esse ex mero corrigentis arbitrio. Secundum quod haec esset mens Quintiliani. „Oratio scripta, quae eadem est ac habita, ob id „ipsum vitiis plane immunis esse non potest; cum ad im„peritos directa esse potuerit, quibus placent aliquando vi„tiosa quoque." Atqui diserte vetat Qu. §. 55. talia relinquere in oratione scripta, „ne videantur propositi esse, non „temporis." Aliter igitur difficultas antiquae scripturae, quam ideo reduxi, solvi debet. *vitiosa sint* Turic. Flor.

52. *different ergo* Guelf. *qui si mihi* Camp. *si m.* Goth. Voss. 2. *misericordes* pro *mihi des* Flor. suaviter. *judiciam sapientium* Turic. Flor. Guelf. *j. sapientium* Camp. *judicium s.* Jens. (tac. Gesn.) *recitem* Guelf.

quis est fictior Turic. Flor. *fictior* Camp. etiam et Jens. (tac. Gesn.) correctum jam in Tarv. *Demosthenes* Camp. *prophemiae supervacuae* Flor. *prohemio supervacuae* Camp. *prooemium supervacuum* Jens. cum post. ante Bad. *Aristoteles esse ex.* Guelf. *his illis absentes* Guelf. c. Alm.

illo quasi per pudorem circuitu utitur, quem continent §§. 52 — 55.

52. *consilium — sapientum.* cf. 2, 17, 28. 3, 8, 2. 4, 1, 21. *Aristoteles.* vid. 4, 1, 72.

gnificanter rem indicare, probationes colligere, satis est. Cum vero judex detur aut 53 populus, aut ex populo, laturique sententiam inducti saepius, atque interim rustici: omnia, quae ad obtinendum quod intendimus prodesse credemus, adhibenda sunt; eaque et cum dicimus promenda, et cum scribimus, ut doceamus quomodo dici oporteat. An *Demosthenes* male sic egisset ut 54

a. *illi absentes* e Flor. *iis i. f.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) *indignare* Flor. Guelf. *probationes*. Sic, sed per — *is*, Turic. Flor. Guelf. *probatione* reliqui. Sed quamvis in probatione formam fere indagandi et colligendi sequimur, tamen *probatione* rem non *colligimus*, sed perspicuam aliis reddimus; cf. 2, 20, 5. 10, 1, 84. Sed *colligere probationes* idem est quod 5, 7, 18. „sparsa colligere argumenta, quorum congregatione factum convincimus."

53. *vero alia judex* Turic. Flor. a. Alm. *alia* natum ex *al* (cf. §. 44.) videturque varietas aliqua hic olim fuisse pro *judex*. *decur* Flor. *aut exemplo* Turic. Flor. Guelf. a. Alm. *sentiam* Turic. *quae intendimus* Jens. a aliq. post. *credimus* Goth. Voss. a. Jens. et edd. ante Basil. acc. Stoer. et aliq. ap. Burm. *eaque et*. Sic Ald. *ea quae, et* Jens. a. post. ante Ald. *eaque etiam* reliqui, mendo manifesto. *dicimus*. Sic omnes, et scripti et edd. ante Leid. etc. Basil. qui *dicemus* cum reliquis. *scribimus*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jens. (tac. Gesn.) a. Voss. a. et edd. inde a Jens. ante Leid. acc. Gibs. Obr. *scribemus* reliqui.

54. *An Demosthenes male sic egisset ut s. a. Cicero*. Sic Lugd. 1558. (male enim ap. Gesn. bis impressum 1528.) Obr. Gesn. Bip. et ita plane Turic. Flor. nisi quod *egisse* uterque. *a. D. m. s. e. vel scripsit aut Ciceronem* Voss. a. Goth. nisi quod ex hoc Gesner. (tacens ille quidem de *probationes colligere*. vid. not. crit.

ſcripſit, aut *Cicero?* aut eos praeſtantiſſimos oratores alio quam ſcriptis cognoſcimus? Melius egerunt igitur, an pejus? Nam ſi pejus, ſic potius oportuit dici, ut ſcripſe- 1100
runt: ſi melius, ſic oportuit ſcribi, ut di-
55 xerunt. Quid ergo? Semper ſic aget orator, ut ſcribet? Si licebit, ſemper. Quodſi impediant brevitate tempora a judice data, multum ex eo quod potuit dici, recidetur; editio habebit omnia. Quae autem ſecundum naturam judicantium dicta ſunt, non ita poſteris tradentur, ne videantur propoſiti fuiſſe,
56 non temporis. Nam id quoque plurimum refert, quomodo audire judex velit: atque

voce *vel*) pro *male* affert *vellem,* non obloquente in collatione codicis Spald. *an Demoſthenem male — Ciceronem* Camp. *an Demoſthenem m. ſ. egiſſe — Ciceronem* Guelf. Exc. Sant. *an Demoſthenem malle ſit egiſſe — Ciceronem* Jenſ. et (ſed correcto *ſic* pro *ſit*) poſt. ante Ald. *an Demoſthenem mallem ſic egiſſe — Ciceronem* Vall. Ald. et reliqui mei omnes: de aliis cf. Geſn. *alia qua* Turic. Flor: Camp. *alia quam* Guelf. Exc. Sant. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Gryph. exc. Ald. *egeruntur igitur* Flor. Camp. *ſi* ante *pejus* om. Guelf. *potius* ante alterum quoque *oportuit* inſerunt Turic. Flor.

55. *ſcribet.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. probante Geſn. *ſcriberet* Guelf. *ſcribit* reliqui. *ſemper quae pediunt* Turic. Flor. *ſ. quae imp.* Guelf. *ac judice* Flor. *reciderunt* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. et edd. ante Bad. cum ipſo Ald. ſed hic modo *multumque,* ut verbum pendeat ab illo *tempora:* male. *quaedam ſecundum* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. *dici ſunt* Turic. Flor.

56. *audire judex.* Sic ſcripti omnes et Camp. Jenſ. *j. a.* reliqui. *velud* Turic. Flor.

55. *propoſiti.* Vid. XI, 1, 42.

ejus vultus saepe ipse rector est dicentis, ut Cicero praecipit. Ideoque instandum iis, quae placere intellexeris, resiliendum ab iis, quae non recipientur. Sermo ipse, qui facile judicem doceat, optandus. Nec id mirum sit, cum etiam testium personis aliqua mutentur. Prudenter enim, qui cum interrogasset rusticum testem, *an Amphionem nosset*, negante 57

ejus — rector est dicentis. Sic Obr. usus haud dubie talibus in Cod. Arg. vestigiis, qualia sunt in nostris haec: *jus vultus* Flor. *iis v.* Turic. Guelf. *rector est docentes* Turic. Flor. *ei vultus — rectus e. d.* reliqui. *praecipit* om. Flor. *praecepit* Tarv. Locat. Ven. et al. ap. Burm. *instandum his* Turic. Camp. Jens. (tac. Gesn.) Basil. *resilendum* Jens. *re silentium* Flor. *ire* (Turic. *irae*) *silentium* Turic. Guelf. c. Alm. *ab his* Turic. Camp. Basil.

57. *testem ad amphinionem negant et detraxit* Turic. Flor. et sic Guelf. nisi quod *amphiona;* t. *ad amphinionem negantem* d. Camp. t. *ad Amphionem negant et detraxisset* Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. t. *at Amphion negat et detraxit* Jens. t. *an Amphiona nosset negat et detraxit* Tarv. Locat. Ven. Nostram Aldus primus dedit, secutique ceteri omnes, nisi quod inde a Basil. praetulerunt formam *Amphiona;* non bene, ut observat Badius (an in Ed. 1519? vid. Burm.), cum res acta sit in foro Romano. Necessarium illud *an — nosset* e ms. quidem nondum allatum est: sed in Tarv. nulla conjecturae suspicio. Verba *negante eo* an sint ex Aldi emendatione, nescio. Dixeris esse eadem in

56. *Cicero praecipit.* Locum nondum quisquam indicavit.

optandus. „H. e. eligendus „et studiose consectandus" Gesner. Cf. eund. in Thes. Hoc quamvis in tali quidem sententia rarum ejus significationis exemplum nemo tamen cum mera, qualem esse puto, conjectura Obrechti *aptandus* mutaverit; praesertim cum haec etiam insolita sit structura „aptare sermonem, qui „doceat."

57. *Amphionem.* Burman-

eo, detraxit aspirationem, breviavitque secundam ejus nominis syllabam, et ille enim sic optime norat. Hujusmodi casus efficiunt, ut aliquando dicatur aliter quam scribitur; cum dicere, quomodo scribendum est, non
58 licet. Altera est divisio, quae in tres partes et ipsa discedit, qua discerni posse etiam recte dicendi genera inter se videntur. Namque unum *subtile*, quod ἰσχνὸν vocant: alterum *grande* atque *robustum*, quod ἁδρὸν con-

Alm. cum ex hoc ap. Burm. nil notatum sit nisi verbi *noffet* defectus. *spiratione brevi aut qua* (Turic. Guelf. Voss. 2. *quae*, Goth. *autque*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. *secundum* Flor. *secunda est e. n. sillaba* Camp. *quam scribatur* et mox *scribendum sit* Camp. *non licet* om. Guelf.

58. *descendit* Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. *quod non vocant* Turic. Flor. Guelf. *quod ἰσχνὸν ἠλοιον voc.* Tarr. Locat. Ven. ἰσχνὸν solum est jam in Camp. *quod ἁδρὸν constituunt.* Sic Camp. q. ad ponus

nus observat, hoc nomine Amphionis multos in lapidibus occurrere inter libertinos praecipue et vilioris sortis homines.

58. *in tres partes et ipsa.* Respicit §. 16. 28. Eandem autem divisionem in ἁδρὸν, ἰσχνὸν, μέσον habes apud Gellium 7, 14. Ex aliis alias generum dicendi sive χαρακτήρων divisiones profert Capperonnerius. In his est etiam *floridum* ap. Macrob. 5, 1. ἀνθηρὸν ap. Proclum in Chrestom. (Phot. cod. 239.), cui adde auctorem Vit. Hom. ap. Galeum p. 316. Genuina itaque sunt haud dubie graeca in nostro contextu. Sed e codicum vestigiis apparet τῷ ἰσχνῷ et τῷ ἁδρῷ addita fuisse per ἃ cognata quaedam vocabula, difficilia tamen illa conjectu. Nam λεπτὸν, quod Capper. proponit, de subtili maxime quidem est proprium, sed nimium recedit a librorum scriptura; ut fortasse verius sit λιτὸν; cf. Dionys. Hal. de Demosth. p. (Sylb.) 184, 28. τὴν λιτὴν καὶ ἰσχνὴν φράσιν.

constituunt. cf. 9, 4, 54.

ftituunt: tertium alii *medium* ex duobus, alii *floridum* (namque id ἀνθηρὸν appellant) addiderunt. Quorum tamen ea fere ratio eft; 59
ut primum *docendi*, fecundum *movendi*, tertium illud utrocunque nomine *delectandi* five aliud *interconciliandi* praeftare videatur offi-
1101 cium; in docendo autem *acumen*, in con-

ἀλλόφιλον c. Turic. Flor. Guelf. ἢ. c. ἀδρὸν reliqui. *id anthe poenim app.* Turic. Flor. Guelf. (hic *anepoenim*). *i: ἀνεκλίνην a.* Camp. ἀνθηρὸν in Tarv. primum comparet. In Goth. ejus loco lacuna.

59. *fec. amovendi* Turic. Flor. *f. admonendi* Guelf. Camp. *illud eft ultrocumque* Turic. Flor. Guelf. Verbum *eft* habet Camp. quoque. *videtur officium* Jenf. quod mendum hinc omnes, praeter Badii, editiones infedit ante Gefn. *in conciliando.* Sic Turic. Flor. c. Alm. Bafil. *interconciliando* Guelf. cum Goth. Jenf. et edd. poft. ante Bad. *interconciliandi* Camp. *in interconciliando* reliqui ex Badii

59. *five aliud interconciliandi.* Hoc verbum, quod nusquam praeterea occurrit, Gefnero eo tantum tutum videbatur, quod bis hic pofitum effet, lectum nimirum hucusque altero etiam poft aliquot verba loco. Nunc itaque, ubi ope optimorum codicum manifeftorumque in ceteris veftigiorum ab altera tamen fede deturbatum eft, integra de eo redit quaeftio. Jam cum Qu., qui fupra etiam 8, 5, 10. *tria* pofuit, *quae praeftare debeat orator, ut doceat, moveat, delectet*, poftea 11, 1, 6. eandem divifionem memorarit his verbis, *quid conciliando, docendo, movendo judici conveniat:* quis credat eum hic potiffimum infolito illo et fesquipedali verbo ufum, cujus ne ratio quidem conftat? Nam *interconciliare* quid effe poteft, nifi alios conciliare inter fe? Quantilla autem haec pars operis oratorii? Senferunt haec alii etiam, et cum vox quoque *aliud* otiofa videretur, Heumannus propofuit *auditores conciliare;* quae tamen ingeniofa alias conjectura eo maximo incommodo premitur, quod non apparet, cur huic potiffimum verbo praemiffum fit quod eodem jure ad tria etiam cetera

ciliando *lenitas*, in movendo *gravitas* videatur. Itaque illo subtili praecipue ratio narrandi probandique consistet; sed quod etiam detractis ceteris virtutibus, suo genere plenum.
60 Medius hic modus et translationibus crebrior et figuris erit jucundior, egressionibus amoenus, compositione aptus, sententiis

aut Vallae correctione. *monendo* Camp. *gravitas* om. scripti et mei et Burmanni omnes cum Camp. sed habet jam Jens. qui e cod. hausisse putandus est, donec aut verius aut commodius aliud verbum inveniatur. Quod fortasse fuerit *vis*, subjecto verbo etiam alio in locum illius *videatur*, quod non ob ingratam solum repetitionem (quam non semper curat noster) sed ob ipsius inertiam plane non ferendum videbatur Spaldingio quoque. In Guelf. est *movendo moveatur*.
narrandi quae cons. Turic. Flor. Guelf. Totum hoc *probandique* omittere narratur Alm. *consistet.* Sic Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) Goth. Jens. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Leid. Conf. mox *erit jucundior*, et *feret cogetque*. *sed quae id etiam* Turic. Flor. Guelf. *plenum*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *plenum sit* reliqui.
60. *medius hic medius* Turic. Flor. Guelf. *medius hic* omissa tertia voce Camp. c. Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. qui nostrum ex Vall. *medius his modus* Bip. ex nescio cujus correctione, prava illa quidem, altero, quo referatur *his*, in hac quidem serie nondum posito. *amoenis* Turic. Flor. Jens. et post. ante Ald. per se non male, sed contra concinnitatem. *captus* Jens. c. post. ante Ald.

pertinet. Equidem servem illud *aliud*, quo diversum ejusdem generis officium indicatur: et, ne nihil contulerim, criticorum judicio submitto hoc: *delectandi*, *sive aliud item conciliandi* — *officium*.
gravitas videatur. vid. not. crit.

sed quod — *plenum*. Recte Gesner. ita haec interpretatur „totas etiam in hoc genere „orationes, pro materiae ni„mirum ratione, probabiles „esse posse, etiamsi nihil ne„que *floridum* habeant neque „*grande*."
60. *Medius hic modus*. Pro-

dulcis, lenior tamen, ut amnis lucidus quidam et virentibus utrinque silvis inumbratus. At ille, qui saxa devolvat et *pontem indignetur* et ripas sibi faciat, multus et torrens judicem vel nitentem contra feret, cogetque ire qua rapit. Hic orator et defunctos excitabit, ut *Appium Caecum*: apud hunc et patria ipsa exclamabit, aliquandoque *Ciceronem* in ora- 61

tamen nam nis et lucidis quidem (Turic. *quide*) *est virentibus* Turic. Flor. *t. nam vis et l. qui deest v.* Guelf. *t. et amnis lucidus quidam est et v.* Jens. in qua scriptura statim Tarv. mutat *ut amnis*, et meorum primus Gryph. 1544. *est* omittit, quam nostram invenit etiam in suis Merula, dantque Goth. certe et Camp. nisi quod hic *quidem*; cf. §. 17. 19. *utrimque sibi fi verberatus* Flor. *sibi sin* est etiam in Guelf.

61. *indignatur* Turic. Flor. Guelf. *mittentem* Flor. *cogitque ire quarta pite hic* Turic. (nisi quod *irae*, *pitae*) Flor. *rapit* om. Guelf. nimia lacuna relicta. *defunctus* Camp. *excitavit* Turic. Flor. *exclamabit* Turic. *aliquando-*

nomen. *hic* respondet suo *ille* in praecedentibus et subjectis: *illo subtili —; medius hic —; at ille qui saxa —.*

ut amnis. Pungunt me diversae in optimis libris scripturae vestigia, maxime illud *nam*, cujus prima littera ex proximo *tamen* adhaesit. Hinc non mutata serie verborum et nonnisi necessariis mutationibus fit, *lenior tamen amnis et lucidus quidam et — inumbratus*; ut ipse orator dicatur amnis, sicut ἐναργέστερον longe mox tertius ille, eamque locutionis audaciam mitiget adjectum *quidam*. Vid. laudata ad §. 17.

61. *pontem indignetur.* Verba sunt Virgilii 8. 728. „Nimirum praecepta hic simul „sunt exempla", ut vere Gesner.

ripas sibi faciat. Novas videlicet, non curans moles obstantes.

Appium Caecum. vid. 5. 8. 54.

patria — exclamabit. Cic. Catil. 1, 7.

Ciceronem — alloquetur ib. 11. Mira tamen videri potest ratio hujus sermonis:

tione *contra Catilinam* in senatu alloquetur.
62 Hic et amplificationibus extollet orationem, et in superlationem quoque erigetur. *Quae Charybdis tam vorax? et Oceanus medius fidius ipse.* Nota sunt enim jam studiosis haec lumina. Hic deos ipsos in congressum prope suum sermonemque deducet. *Vos enim Albani tumuli atque luci; vos, inquam, Alba-*

que Ciceronem. Sic omnes et scripti (nisi quod Turic. Flor. Guelf. *quae* diremptim) et editi, mei quidem, ante Gryph. 1544. Ab illo autem inde lectum est *aliquemque ut apud Ciceronem*, nisi quod Obr. omisit vocem *apud*. Quae omnia ut arbitrarias correctiones merito objecit Gesner. antiquamque restituit. *aliquando Cic.* e solo Voss. 2. affertur. Mox *alloquantur* Turic. Flor. *alloquatur* Guelf. Exc. Sant.

62. *etiam ampl.* Camp. *et insuper latiniorem quoque erigetur* Turic. Flor. *et insuper latiniorem q. eriget* Guelf. *et in superlationem q. eriget* Jens. et post. ante Bad. *et vi superlationum q. e.* Camp. *et vi superlationum q. eriget* reliqui. Nostra est ipsa illa vetustiorum librorum cum necessaria e ceteris correctione. In vulgata hucusque putida certa erat sermonis variatio, „orationem amplificationibus „extollet et vi superlationum eriget." *sunt enim etiam* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *sunt etiam* Camp. *quoque* pro *prope* Guelf. Mox bis *nos* pro *vos* Camp.

„apud hunc oratorem (uni„verse cogitatum) patria ali„quando Ciceronem alloque„tur"; cum mens scriptoris sit „patria aliquando ipsum, „qui dicit, alloquetur." Sed ideo adjectum est hoc „in „oratione contra Catilinam", quod alias dixeris esse scholion. Nunc perinde est ac si dixisset: „in hoc genere pa„tria aliquando Ciceronem in „ipsius Ciceronis oratione al„loquetur."

62. *in superlationem.* cf. 9, 2, 5.

Quae Charybdis —, *Oceanus* —. Cic. Phil. 2, 27. ubi vox *ipse* non legitur. *Vos enim Albani* —. Haec etiam memoriter recitata ex Or. pro Mil. 31.

norum obrutae arae, sacrorum populi Romani sociae et aequales. Hic iram, hic misericordiam inspirabit: hic dicet, *Te vidit, et appellavit, et flevit:* et per omnes affectus tractatus hic itaque illuc sequetur, nec doceri desiderabit. Quare si ex tribus his generi- 63

inspiravit Turic. Flor. — *h.* (sic, una dict.) *dicit* Turic. *hic dicit* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *hic dicunt* Flor. *dicet hic* Camp. *te vidit et appellavit et flevit.* Sic Camp. *te judet a. v. f.* Turic. *te videt a. e. f.* Flor. c. Goth. Voss. 2. *te vidit a. e. f.* Guelf. Bad. *t. v. et flevit et app.* reliqui praeeunte Jens. *tractatus.* Sic Turic. *tractatur* reliqui. *hic itaque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post ante Gryph. 1544. *hinc i.* reliqui praeeunte jam Camp. *sequetur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et edd. omnes ante Burm. ut hujus suspicer sphalma merum *sequitur*, quod Gesn. et Bip. repetierunt, Capper. non item. *doceri.* Sic omnes et scripti (nisi quod Goth. *decari*, non *decere*, err. Gesn.) et editi, quos equidem viderim, praeter Burm. qui *docere*; quod tamen sphalma typographi non est, cum *doceri* tanquam v. l. appictum sit. Haec omnia cum manifeste sint corrupta, Obr. ita in textu suo posuit: *et per omnes affectus auditor huc atque illuc sequetur, nec doceri desiderabit*, quod illum dedisse e conjectura vel sola vox *auditor* et neglectum *tractandi* verbum prodit. Burm. itaque conjiciebat *et ita per omnes affectus tractatus judex huc illuc*

hic dicet — — doceri desiderabit. Haec cum nonnisi corrupta dare potuerim, posui ut sunt in vetustissimis, aliquot emendandi conatibus in not. crit. allatis. Sed haec etiam *Te vidit — flevit*, quae neque apud Ciceronem neque alibi hucusque inventa sunt, suspicione apud me quidem non carent: neque fortasse errem, si e Turicensi scriptura unica littera in simillimam mutata haec effecerim: *Te, judex, appellavit et flevit.* Quae ad miserum aliquem et a potentioribus oppressum clientem relata, scriptor ipse ita finxerit.

bus necessario sit eligendum unum, quis dubitet hoc praeferre omnibus, et validissimum alioqui, et maximis quibusque causis accom-
64 modatissimum? Nam et Homerus *brevem* quidem cum *jucunditate*, et *propriam*, id enim est *non deerrare verbis*, et *carentem super-*

sequetur, nec d. d. in qua loci constitutione certe illud *tractatus* nunc ab optimo codice confirmatur. Utriusque autem conjecturae virtutes ita fortasse commodissime conjunxeris: *et per omnes affectus tractatus judex huc atque illuc sequetur n. d. d.* ut sola vox *judex* exciderit in vetusta scriptura et verba *huc atque* leviter sint corrupta; quam postremam emendationis partem certissimam judico; de oblitterato verbi *sequetur* subjecto aliorum judicia provocans. Add. et not. exeg.

63. *elig. sit* Goth. (tac. Gesn.) *qui dub.* Turic. Flor. *hunc praef.* Guelf. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. *aliqui* Turic. Flor. Guelf. *aliquo* Camp. *alioquin* Jens. et post. ante Bad. *ex maximis* Turic. *quibus* abjecto *que* Turic. Flor. Guelf.

64. *cum jucunditate.* Sic Goth. Camp. (nisi quod in hoc *eum*) c. Alm. Voss. 2. *cum jocunditatem* Turic. Flor. *animi jocunditatem* Guelf. et sic (sed per *u*) Tarv. et post ante Basil. ex quo sphalmate (confusis tantum compendiis *cũ* et *aĩi*) Philander, quem sequitur Basil., fecit *amoris jucunditatem.* Reliqui utramque vocem conjunxerunt: *cum animi jucunditate*, quod patienter hucusque tulerunt viri docti. *enim non* Camp. *deerrare.* Sic Cod.

64. *Homerus.* Decantata haec de tribus dicendi generibus in tribus Homericis regibus. Vid. Gell. 7, 14. Clark. et Heyn. ad Il. γ, 213 sqq. Placet autem versus Homericos hic ponere, ut cum nostri scriptoris verbis comparentur. Ἤτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχάδην ἀγόρευεν, Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος Οὐδ' ἀφαμαρτοεπής. et de Ulysse v. 221. Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν· Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆΐ γ' ἐρίσσειεν βροτὸς ἄλλος. et de Nestore Il. α, 249. Τοῦ καὶ

vacuis eloquentiam Menelao dedit, quae ſunt virtutes generis illius primi; et *ex ore* Neſtoris dixit *dulciorem melle profluere ſermonem*, qua certe delectatione nihil fingi majus poteſt: ſed ſummam aggreſſus in Ulixe facundiam, *magnitudinem* illi junxit; cui *orationem nivibus hibernis*, et copia verborum,

Palat. teſte Gebh. in Crepund. §. 18. *detrare* Turic. Flor. e. Alm. *errare* reliqui. *et ante ex* om. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Bad. *dulciore — ſermone* Flor. *quaerit* id. *magis* Guelf. *Sed ſumma regreſſus eſt inutilae facundiam et magn. illi vieiſſet* Turic. Flor. Guelf. (niſi quod hic *inutile*). Et ita Goth. etiam (non ſatis accurate referente Geſn.), niſi quod habet *in Ulyxe*, et ne ex Spaldingii quidem notatis appareat, an *ut* etiam poſt *eſt* ibi inſertum ſit, quod tamen credere me facit Voſſ. 2. (vid. mox) et monſtra haec Jenſoniana: *ſed ſi in mare greſſus eſſet ut in Ulixe fac. et magn. illi junxiſſet.* Sed Camp. ita: *ſed ad ſummam regreſſus eſt in Ulixe fac. et magn. illi viciſſe.* Recepta autem inde a Badio erat haec: *ſed ſummam aggreſſus, ut in Ulyſſe facundiam, magn. illi junxit*, quam cum in Vall. et Ald. eſſe dicit Badius, in poſteriori quidem eatenus errat, quod ibi non *ut* legitur, ſed *eſt*, ſervato mox *et* ante *magn.* Ex Alm. nihil refertur niſi *inutile* (pro *ut in Ulixe*) et *juciſſet*, ut, niſi indiligentiſſimus fuerit Almelovenus, in ceteris codex credendus ſit receptam dare. Sed e Voſſ. 2. cum haec tantum proferat Burm. *ſed ſumma regreſſus eſt ut in Ul.* (ſic), vix mihi perſuadeo in reliquis hunc a Goth. recedere. Sat bonis tamen auctoribus nititur recepta, et facile potuit in illam vetuſtorum ſcripturam corrumpi; ut ſtatim verbum *iunxit* in codd. multum ſimile eſt illi *viciſſet*. Quare cum ſenſus etiam receptae ſit accommodatiſſimus rei, ut veram, certe verae proximam eam ſervavi, ejecto unico *ut*, quod alieniſſimum erat, cum praeter Ulyſſem nemo tali laude apud Homerum mactetur. *cum orationi ſimilibus et copia* Turic.

ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

magnitudinem illi junxit. Pronomen non reſpicis *dele-*

65 atque impetu *parem* tribuit. *Cum hoc* igitur *nemo mortalium contendet:* hunc ut deum homines intuebuntur. Hanc vim et celeritatem in Pericle miratur Eupolis, hanc fulminibus Ariſtophanes comparat: haec eſt vere
66 dicendi facultas. Sed neque his tribus quaſi formis inclusa eloquentia eſt. Nam ut inter gracile validumque tertium aliquid conſtitutum eſt, ita horum intervalla ſunt, atque inter haec ipſa mixtum quiddam ex duobus me-
67 dium eſt eorum. Nam et *ſubtili* plenius aliquid atque ſubtilius, et *vehementi* remiſſius

Flor. Guelf. *cum oratione ſimili nimbus et c.* Camp. *cum orationi n. h. e. c.* Goth. Qui ſilentur, Alm. et Voſſ. 2. receptae favere putandi ſunt. *impetum* Camp.

65. *intuebantur* Flor. *fluminibus* id. *vere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Alm. (qui *u.* ſupra poſito *e*) Goth. Jenſ. et edd. ante Bad. Reliqui *vera.* Sed illud fortius: neque metuendum, ne *vere dicendi* jungatur: nam *vere dicere*, non adjecto vel intellecto, quid dicatur, in uſu eſſe non credo, ſed *verum* ſive *vera dicere;* ut in ambiguitatis vitium vulgata potius cadat.

66. *Sed* om. Camp. *iis* Jenſ. (tac. Geſn.) *eloquentiae eſt* Flor. *inter ſe vallida ſunt* Flor. *inter ſe valla ſ.* Guelf. Exc. Sant. cum Alm. marg. Baſil. Mira varietas, cujusmodi nihil tamen ex Turic. refertur. *medium eſt quorum' nam* Turic. Flor. Guelf. et, omiſſo *nam*, Camp. c. Goth. Voſſ. 2.

67. *ut vehementi* Turic. Guelf. Exc. Sant. *vehementi recitationem*, ut videbatur Heynio l. l. ſed *facundiam*, ὅπα μεγάλην.

65. *in Pericle.* vid. ad 2, 16, 19. et 10, 1, 82.

vere. vid. not. crit.

66. *tertium aliquid.* Medium illud et lene.

atque vehementius invenitur; ut illud *lenia* aut ascendit ad fortiora, aut ad tenuiora summittitur. Ac sic prope innumerabiles species reperiuntur, quae utique aliquo momento inter se differant; sicut quatuor ventos generaliter a totidem mundi cardinibus accepimus flare, cum interim plurimi medii eorum, va-

missius omittere refertur Flor. (mirum ni *atque* etiam). *ascendet* Turic. Flor. Guelf. *aut tenuiora* Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voss. 2. *sumitur* Jens. (tac. Gesn.) *ac si propriae* Turic. *ac si p.* Flor. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *generaliter ventos* Jens. et edd. post. ante Gesn. exc. Obr. Proximum autem *a* omittunt scripti omnes, et edd. ante Bad. *carminibus* Flor. *plurimum* Camp. *cum interim plures sint intermedii*, sic in lexicis v. *Interim*. et quidem, quantum reperire potui, in Rob. Stephani primum thesauro, locus hic citatur, nostra tamen scriptura simul posita. Nihilominus priorem non e codice, sed ex alicujus memoriter laudantis observatione derivatam puto. *medii*

67. *interim*. Hoc sensu hanc particulam habuimus 4, 1, 64. De formula ipsa *cum interim* (pro *cum tamen*) v. Bud. ad Pand. lib. 22, 3. (de probationib.) l. 28. (Si arbiter), ubi locus allatus Ciceronis est pro Sull. §. 16. Gronov. ad Liv. 4, 51. Quod autem huic formulae junximus indicativum *deprehenduntur*, factum auctoritate omnium librorum, cum conjunctivus editoribus tantum deberetur de grammatica sollicitis. Atqui editoris est non utique regulas sequi, sed usum antiquorum indagare, qui non semper illis adstringebatur. Ita illud: [illegible] sunt loci, ubi usus particulae *cum* causalis delabitur in alterum temporalem, nec apud poetis tantum, ut Hor. I. Od. 29. extr. *Quis neget etc. cum tu coëmtos — libros Panaeti — mutare loricis Iberis, pollicitus meliora, tendis*; sed apud Ciceronem quoque; ut in loco quem C. mihi Schneider. indicavit, ad Div. 15, 12, 5. *Quum mihi facultatem cum hic — casus eripuit, tamen — peto etc.* Quid igitur mirum, fieri illud nostro etiam loco, ubi adjecto *interim* formam temporalem plane induit oratio (*während*).

varie — proprii. vid. not.

rie etiam regionum ac fluminum proprii, de- 119
68 prehenduntur. Eademque musicis ratio est, qui cum in cithara quinque constituerunt sonos, plurima deinde varietate complent spatia illa nervorum, atque iis quos interposue-

et eorum varia etiam reg. Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voss. 2. (nisi quod hic *et* pro *etiam*). *m. et eorum varietate r.* Jens. c. post. ante Ald. *medii eorum, varietate r.* reliqui impressi omnes. Sed cum non appareat, quid sit „proprii varietate regionum" et valde verear, ne Jensonianum illud *varietate* nullo scripto nitatur, codicum scripturam cum facillima Gesneri correctione, omissoque *et*, cujus nulla utique ratio est, reposui. *regum* Turic. Guelf. Exc. Sant. cujus mendi fons deprehenditur in Flor. ubi *regiūm*. Alm. in his omnibus „turbare" tantum narratur. Mox *proprie* Jens. c. edd. post. ante Burm. exc. Ald. Nimirum opposita haec vox videbatur illi *generaliter;* sed neque loco suo posita, neque sic etiam admodum latina, et nullo scripto nitens (nam ex Alm. etiam et Voss. diserte *proprii* affertur) merito rejecta est. *deprehenduntur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. et edd. ante Gryph. *deprehendantur*. reliqui.

68. *cum cithara* Flor. *constituerint* Camp. *atque his* Guelf. Camp. *atque his atque huc* Turic. Flor.

erit. Venti autem *fluminum proprii* intelligendi sunt, qui proprietatem habere putantur a flumine aliquo regionis ejus, unde flant, derivatam.

68. *quinque—sonos.* Sonos hoc numero primarios cum nusquam apud antiquos memoratos invenirem, Vitruvius autem et Boethius, ad quos Badius nos remittit, quinque tetrachorda nominent, quorum hic nulla ratio; Boeckhium adii, qui in usum lectorum Quintiliani haec mecum communicavit. „Ut Quintilianus „sonos musicos (φθόγγους) il„lustrandis dicendi generibus „adhibet, ita Dionys. Halic. „περὶ τῆς Δημοσθ. δεινότ. c. 2. „genus grave et subtile cum „ὑπάτῃ et νήτῃ octavam (διὰ „πασῶν) complectentibus com„parat. Verba autem Quin„tiliani ad Sectionem Canonis „secundum systema perfectum „ex binis octavis consistens, „quod inde ab Aristoxeneis

runt, inferunt alios, ut pauci illi transitus multos gradus habeant. Plures igitur etiam 69
eloquentiae facies, sed ſtultiſſimum quaerere, ad quam ſe recturus ſit orator: cum omnis ſpecies, quae modo recta eſt, habeat uſum, atque id ipſum omne ſit oratoris, quod vulgo

69. *ſe recturus ſit.* Sic Turic. Flor. Camp. *r. ſit* Guelf. *ſit ſe r.* Goth. (tac. Geſn.) *r. ſe ſit* reliqui. *id ipſum*

„uſitatiſſimum erat, referenda
„ſunt. In eo octo quidem
„ſunt *ſoni immobiles*, qui ante
„ceteros deſignantur, quippe
„quinque tetrachordorum ter-
„mini, iisque inſeruntur *mo-*
„*biles*, quorum deſcriptio vul-
„go κατατύκνωσις appellata eſt:
„cujus loco Quintilianus ver-
„bo utitur *complendi*, ut Plato
„(Tim. p. 36. a.) dixit ξυνε-
„πληροῦτο τέ τα διπλάσια καὶ
„τριπλάσια διαστήματα. Sed ex
„immobilibus illis *quinque*
„*ſoni* totum ſyſtema in maxi-
„ma intervalla diſpeſcunt, νήτη
„ὑπερβολαίων, μέση et προςλαμ-
„βανόμενος, quibus chordis
„binae conſtituuntur octavae,
„ut apud nos ſonis $\overline{c}$, c, C,
„et νήτη διεζευγμένων atque
„ὑπάτη μέσων, quae ſingulas
„octavas in quartam et quin-
„tam dividunt, ut nobis $\overline{f}$ et
„f. Hos itaque quinque ſo-
„nos ut principes ſecrevit
„Quintilianus; reliquosque
„tres, quoniam illis minora
„jam unius toni intervalla na-
„ſcuntur, cum proxima κατα-
„πυκνώσει, qua octo immobi-
„lium intervalla, ſecundum
„genus diatonicum, omnium
„ſimpliciſſimum, tonis et he-
„mitoniis complentur, his
„verbis complexus eſt: *plu-*
„*rima deinde varietate com-*
„*plent ſpatia illa nervorum.*
„Supereſt deſignatio minorum
„intervallorum generi chro-
„matico et enharmonio pro-
„priorum, ex qua novi ori-
„untur ſoni prioribus inter-
„poſiti. Huc ſpectant verba:
„*Atque his quos — alios*; at-
„que ita ſonorum varietas ea-
„dem reperitur, quam in di-
„cendi generibus agnoſcit ſcri-
„ptor §. 66. „ita horum —
„eſt eorum.“ Notitiam au-
„tem ſonorum et intervallo-
„rum veteris ſyſtematis cete-
„raque huc ſpectantia pete in
„commentatione mea de Con-
„formatione animae munda-
„nae in Platonis Timaeo, in-
„ſerta Studiis a Daubio et
„Creuzero editis T. III. P. I.
„et in libro de Metris Pin-
„dari III. cap. 7.“

genus dicendi vocant. Utetur enim, ut res exiget, omnibus, nec pro caussa modo, sed
70 pro partibus caussae. Nam ut non eodem modo pro reo capitis, et in certamine hereditatis, et de interdictis ac sponsionibus, et de certa credita dicet; sententiarum in senatu, et concionum, et privatorum consiliorum servabit discrimina; multa ex differentia *personarum*, *locorum*, *temporumque* mutabit: ita in eadem oratione aliter conciliabit, non ex iisdem partibus iram et miseri-

non sit Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Goth. Voss. 2. Jens. et edd. ante Basil. exc. Ald. Ita librorum antiquorum unus Camp. habet receptam. Neque tamen in hoc haerendum, recte monente Gesn. de confusione notarum *s* et *se*. *dic. genus* Camp. *tutetur* Flor. *sed pro.* Sic Turic. Guelf. Jens. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. *et* inserunt reliqui.

70. *nam non ut* Turic. Flor. Guelf. Camp. *et de internis* Turic. Guelf. Camp. e. Goth. Voss. 2. *et de interns.* Alm. *et internis* Flor. *certa credita.* Vid. certissimam crisin Spald. ad 4, 2, 61. 8, 5, 24. Addatur autem codicibus priori loco nominatis Flor. *sententiam* Guelf. Exc. Sant. *sententiarum quoque* Flor. *multa.* Sic Obr. neque dubium mihi quidem, quin e cod. *vita* Turic. Flor. *vitam* reliqui, praeter Alm. qui *utrumque.* *conciliavit* Turic. *hisdem* Turic. *iis-*

69. *pro causa* i. ut causa exiget.

70. *de interd. et spons.* cf. 2, 10, 5. *de certa credita* v. 4, 2, 61.

aliter conciliabit. Plane meum facio judicium Rollini alterum membrum his excidisse censentis, ut scripserit Quint. in hunc fere modum: „aliter inflammabit, aliter „conciliabit." Burmannus quidem ad defendendam vulgatam provocat ad Gronovii not. ad Liv. 5, 37. Tac. Ann. 1, 65. sed ibi dissimillima in-

cordiam petet: alias ad docendum, alias ad movendum adhibebit artes. Non unus color 72
procemii, narrationis, argumentorum, egressionis, perorationis servabitur. Dicet idem graviter, severe, acriter, vehementer, concitate, copiose, amare, comiter, remisse, subtiliter, blande, leniter, dulciter, breviter, urbane: non ubique similis, sed ubique par

dem Leid. Burm. Gesn. Bip. Nostra in omnibus mss. nisi quod Flor. et Voss. 2. in re minuta silentur. Sed loco verbi *partibus* in Turic. Flor. legitur *huastibus*, in Alm. *hic astibus*, et simile quid reperisse videtur Obr. in Arg. unde effecerit suum *eventibus*, quod ipsum tamen, si vel fuerit in codice, nemini probabitur; requiritur enim aliquid, quod in potestate et arte oratoris situm sit. Ita quod ceteri codices praebent minime est incommodum: „ex iis„dem (artis suae) partibus", eoque acquiescendum putavi, donec probabilius aliquid e stribliginibus illis excudatur. Mox *alios* — *aliis* Turic. *aliis* e Flor. etiam, sed incertum utro loco. *ad monendum* Camp. (sed junctim) Jens. et post. ante Basil. exc. Ald. *artis* hic raro consensu Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Ald. qui solus *arteis*.

71. 72. *non ubique simul sed ubique par sibi sic fiet*

veniam. Agit enim Gronovius de voce *alius* semel tantum in altero membro posita, ut in Liviano *virgis caedi, alii securi subjici*. Hic autem unum *aliter* loco gemingti cum uno eodemque verbo positum esset: ut sit „aliter atque aliter, „i. e. diversimode, concilia„bit." Cujus formae nullum exemplum affertur. Sed fac latinam esse, sensus tamen non admitterat. Tam minutae enim dicendi generis diversitates, quae in una eademque parte, ut in conciliando, conspiciantur, locum hic non habent, cum statim diversissimae *docendi* et *movendi* partes sibi opponantur. Hoc itaque tantum dicit Qu., non modo diversarum caussarum diversa esse dicendi genera; sed in eadem oratione mutandum esse genus, cum in eadem judex sit et docendus et movendus et conciliandus. Jam his tribus hic quidem absolvi res poterat; nec male haec ipsa *aliter* — *alias* — *alias artes* inter se referrentur; nisi intercederet illud *non ex iis-*

72 sibi. Sic fiet cum id, propter quod maxime repertus est usus orationis, ut dicat utiliter et ad efficiendum quod intendit potenter: tum laudem quoque, nec doctorum modo, sed
73 etiam vulgi consequetur. Falluntur enim plu-

cum Alm. et, nisi quod *pars: ibi*, Guelf. *n. u. simul sed ubicunque p. s. s. f. c.* Goth. Voss. 2. *n. u. simul sed ubicunque par sibi fiet. tum* Camp. Gryph. Gibs. *n. u. simul sed ubi pars ibi sic fiet cum* Jens. (non plene ref. Gesn.) c. post. ante Ald. et sic, nisi quod *par*, Bad. *n. u. simul sed ubicunque par sit: sic fiet tum* Stoer. Chouet. Leid. Roll. Alios vid. ap. Burm. Nostram Aldus primus, sed pravi distinctione (*par sibi sic fiet, cum*); tum recentiores inde a Burm. eamque nunc demum codd. firmant Turic. Flor. *ut dicat utiliter.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ut et d. u.* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *ut d. et u.* reliqui. *intendi* Flor. *non doctorum* Jens. et post. ante Bad. *consequetur.* Sic Camp. Basil. et post. ante Burm. *consequatur* reliqui, praeter Tarv. Loc. (err. Burm.) Ven. qui mendose *consequantur.* In codicum illa et a recentioribus adoptata scriptura ingrata erat, et praeter Quintiliani morem turbata oratio „fiet *cum* id, *ut* — dicat, *tum* — consequatur." Aut igitur excidit in his alterum *ut* post *tum;* aut vera est Campani scriptura: in qua et ipsa quidem decessum est aliquantum a logica consecutione, sed longe gratiori modo. Naturalis enim *forma* erat „cum — dicet, tum consequetur": haec in priori parte ob inferendum illud *propter quod* mutata est in „fiet cum id, ut — dicat —": neque tamen haec forma nunc nimis sollicite continuanda erat, sed in naturalem illam redire potuit scriptor. Reduxi igitur priorum, et in his illius qui instar scripti est, scripturam; idque eo confidentius, quod C. Schneider, nescius illam extare, conjectura assecutus erat.

73. *falluntur enim plurimi* Jens. (nisi quod hic per

dem — petet, quod indicio est, diversas jam in eo quod praecedit artes indicatas esse, quae responderent et irae et misericordiae provocandae. Et profecto irae inflammatio, quamvis in adversarium, non est pars conciliationis. Ita sic etiam manifestum est, quod per se patet, bis positum a Qu. fuisse *aliter*, sicuti mox bis *alias*.

72. *cum id — consequetur.* vid. not. crit.

rimum, qui vitiosum et corruptum dicendi genus, quod aut verborum licentia exultat, aut puerilibus sententiolis lascivit, aut immodico tumore turgescit, aut inanibus locis bacchatur, aut casuris, si leviter excutiantur, flosculis nitet, aut praecipitia pro sublimibus habet, aut specie libertatis insanit, magis existimant populare atque plausibile. Quod quidem placere multis nec in- 74
fitior, nec miror. Est enim jucunda auri ac favorabilis qualiscunque eloquentia, et ducit animos naturali voluptate vox omnis:

sphalma *fallunt*) et post. ante Bad. *exultat*. Sic nos ex Turic. Flor. in quibus tamen *exultet* scriptum. *resultet* Guelf. Camp. *resultat* reliqui; cf. 9, 4, 28. *tum oretur gestit* Flor. *leniter — floribus* Camp. *avet* pro *habet* Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. *existiment* Goth. Voss. 2. Camp. Bad. *existimet* Turic. Flor. Guelf. Jens. et post. ante Bad. Vides indicativum nullo (nisi quod Alm. siletur) scripto niti. Conjunctivum tamen neque exemplis destitutus reponere, neque nimis festinato judicio damnare ausim. Quid enim si pro eo quod plenius esset „Falluntur, si qui sunt, qui existiment" Quintilianus pressius dicere potuit aut voluit „Falluntur, qui existiment"?

74. *infinitior* Flor. *jucundioris et favorabilis qualiscunque eloquentiae*. Haec est constans plerorumque librorum scriptura cum hac tantum varietate: *jucundi oris* in Voss. 2. et in aliis Badio visis divisim scriptum; *favorabili* Flor. *favorabilioris* aliquot edd. ap. Burm. acc. Gryph. 1544. *eloquentia* Goth. Voss. 2. Mihi Gesneri conjectura ab longo inde tempore in notis prostans matura tandem videba-

73. *locis bacchatur*. Non displicet observatio Badii, alludi hic ad loca terrae, per quae Bacchae vagantur.

qui — existimant. vid. not. crit.

74. *jucunda auri*. vid. not. crit. *favorabile* autem esse cui

neque aliunde illi per fora atque aggerem circuli: quo minus mirum est, quod nulli
75 non agentium parata vulgi corona est. Ubi vero quid exquisitius dictum accidit auribus imperitorum, qualecunque id, quod modo se ipsi posse desperent, habet admirationem; neque immerito; nam ne illud quidem facile est. Sed evanescunt haec atque emoriuntur comparatione meliorum: *ut lana*

tur, quae in contextum reciperetur. *nec aliunde* Camp.

75. *exquisitus dicta* Camp. *impeditorum* Flor. *neque merito* id. *nec imm.* Camp. *haec* om. Guelf. *atque moriuntur* Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. et edd. meis ante

favetur, e lexicis notum; cf. 7, 1, 43. 11, 1, 42.

aggerem. Comparant VV. DD. versum Juvenalis 6, 588. *Plebejum in circo positum est et in aggere fatum;* de plebe hariolos et agyrtas in illis locis consultante. Utroque autem loco aggerem Tarquinii significari Burmannus censet, quem merito Gesner. audiri vetat, donec ostendatur, ibi quoque ejusmodi circulos fuisse. Ipse tamen aggerem intelligens spinam circi, immo confidenter hoc in Thes. Lat. proponens, hanc appellationem non magis probat: nam ex ipso Juvenalis loco profecto hoc nemo efficiat. Restat ut eo redeamus, unde non minus abegit lectores Gesner., viamque publicam omnem intelligamus utroque loco. Cf. Hor. 1. Sat. 8, 15. *Aggere in aprico spatiari* (via publica in Esquiliis significatur). Iuv. 5, 153. *Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit, Qui tegitur parma et galea etc.* (simia describitur plebeculam per plateas oblectans). Quod autem Gesner. ait, *aggeres* potius dicturum fuisse hoc sensu nostrum; primum, si ita reponere suadeam, non ita magnum facinus suadeam; dein singularis etiam numerus in talibus quae universe enuntiantur ratione carere non videtur: nam fora plura et singula, viae urbis continuatae et quasi una.

75. *ut lana — — Ovidius ait.* Ovidiana haec esse Quintiliano credendum est: sed

1105 *tincta fuco citra purpuras placet: at si contuleris etiam lacernae, conspectu melioris obruatur*, ut Ovidius ait. Si vero judicium his 76
corruptis acrius adhibeas, ut fucinis sulfura,

Gryph. 1544. *a. morantur* Turic. Flor. c. Alm. *fuco* Locat. Ven. *fucco* Bad. Basil. *purpuras*. Sic omnes scripti (non mem. tamen Alm.) et edd. ante Gryph. acc. Obr. *ac si* Turic. Flor. Guelf. *aut Ov.* Flor.

76. *iis corr.* Goth. *is c.* Jens. *ut fucinus sulphura* Turic. Flor. c. Alm. (nisi quod hic *facinus*). *ut fuci-*

unde sumpta non facile est conjicere. E tragoedia esse volunt VV. DD. Et Heinsius quidem (non Colomesius, ut falso Gesner. ait) corrigendo quaedam senarium inde cum duobus phalaeciis efficit: quod metrum mirarentur sane sibi affixum tragici veteres. Sed neque argumentum ipsum lacernaeque mentio tragoediam sapit: nisi dixeris forte, nos tragicos quidem, sed Ovidium tragicum non nosse. Ita haec quidem relinquo. Correctiones autem quas tetigi Heinsii sunt vox *fuco* omissa, et *etiam* mutatum in *eam*. Quorum illud nemini sane persuadebit, ut ne Gesnero quidem, cui totum tamen conamen mire placebat. Alterum specie non caret, cum vocis *etiam* locus esse nullus possit: sed *eam* nimis est pedestre, et rectius in corruptela *etiam* latere dicas appositum aliquod *lacernae*. Non enim audiendi sunt neque Ferrarius, qui, cum purpureae fere fuerint honestiorum lacernae, hic ipsam pro purpura positam esse putat; neque Gallaeus, qui mendum Vallensis libri, *lacenae*, arripiens, *Lacaenam* sic nude pro Laconica purpura (Hor. 2. Od. 18, 7.) ab Ovidio nominatam credit. Vix autem aptius quicquam excogitari posse puto eo quod Aldrovandus (de Testaceis 5, 5.) dudum proposuit *Tyriae lacernae:* nisi quod ille vocem *etiam* non eliminabat, quam equidem ex scriptura *tiriae* natam existimo; salvo tamen eo quod de metro hoc peritiores statuent.

ut fucinis sulfura. Quae horum loco hucusque lecta sunt, ex sola scripturae varietatum collatione tantum non manifesta sunt aut corruptelae aut arbitrariae correctionis. Neque melius eadem procedebant re ipsa. Nam contra scripturam *ut buccino purpuram* recte hoc movit ex Pli-

jam illum, quo fefellerant, exuant mentitum colorem, et quadam vix enarrabili foeditate pallescant. Luceat igitur haec citra solem,

ut sulphure Guelf. *ut succinis s.* Jens. et post ante Gryph. *ut buccinis purpura* marg. Basil. *ut buccinum purpura* Goth. Vall. *ut bucinum purpuram* Voss. 2. *ut buccinis purpuram* Gryph. et recentiores praeter Obr. Apparet, opinor, scripturas *sucinus*, *succinis* eadem, quanquam in mss. corruptionis via provenisse, qua in superioribus *sucum* et *succum*; *buccina* autem esse correctionem. Repraesentanda itaque erat vetustorum librorum scriptura, non tamen cum manifesto indocti librarii mendo — *us*, sed in ea, quam nexus sententiarum et comparatum illud *succinis* prius fuisse docent, dativi forma *fucinis*. Quae vox an latina sit, an aliud quid verius, sic demum rite investigabitur. *Jam illum, quo fefellerant, exuant — pallescant.* Sic nos e certis codicio Gesner., quod in pretiosissimis erat buccinum et ad purpuras ipsum referebatur. Immerito tamen idem probavit Ferrarii conjecturam *ut buccini purpuram* i. e. „ut si fuco „tinctis pretiosissimam illam „buccini purpuram admo„veas": quod per se inficetum, corruit ea sola observatione, quae contra vulgatam illam etiam valet, quod illis Ovidianis de conferenda fuco purpura, non hoc ipsum iterum per *Si vero* subjici potuit. Haec reputanti statim exploratum esse debuit, scripturam *sulfura* alteram veritatis partem continere. Neque tamen *succinis* ideo, quae in aliquibus libris juncta illis erant, adhaerescendum erat, cum ob illepidum in aliud genus digressionem, tum ob rem ipsam; nam corruptum aliquid aut vile memoratum requirebatur, quale non est succinum; neque pro mangonizato nescio quo succino (vid. Gesn.) succinum ipsum nominaverit Quintilianus. Ita verum sensum haud dubie unicus adhuc Obrechtus repraesentavit, qui conjectura rem assecutus posuit *ut fuco tinctis sulfura*. Jam hoc ipsum alia forma hodie nobis praebent codices optimi levissime tantum ope ceterorum librorum emendati, *fucina* neutro genere, ut in aliis coloribus saepe, e. g. in illo Martialis 2, 39. *Coccina famosae donas et ianthina moechae.* Quod autem non adhuc lectum est aliis locis adjectivum *fucinus*,

ut quaedam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. Denique mala multi probant, nemo improbat bona. Neque vero 77 omnia ista, de quibus locuti sumus, orator optime tantum, sed etiam facillime faciet. Neque enim vis summa dicendi est admiratione digna, si infelix usque ad ultimum solicitudo persequitur, ac oratorem

eum vestigiis, cum antea fuisset *jam illud, quod fefellerat, exuat — pallescat.* Nam *quo se fellerat* Turic. Flor. *quo fefellerat* Goth. Voss. 2. Vall. In Alm. pronomen omissum. *palescant* Turic. Flor. His adde Camp. qui omissis illis *ut fuc. fulf.* sic haec continuat: — *adhibeat, jam illum, quo fucus fefellerat,* servata tamen in sequentibus quoque forma singulari; ubi veri vestigiis correctio est immissa. Praeterea in Camp. est *enarrabilis*, in Turic. *feditante.* Mox *et ut quaedam* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jens. (non Goth., err. Gesn.) et edd. ante Gryph. *ut et q.* Gryph. Stoer. Chouet. Gibs. Obr.

77. *nec vero* Camp. *neque enim vim summam dicendi eos admirationem dignum infelix* Turic. Flor. Guelf. Eadem in Alm. nisi quod *est admirationem signum.* In recepta habent *esset* pro *est* Goth. Voss. 2. Jens. et edd. ante Gryph. *sollitudo* Camp. *prosequitur* Guelf. *nec oratorem* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. quod certe legitimi *atque* vestigium non est. Intactum itaque reliqui *ac*, indicium fortasse turbati ordinis; nam magis placeret *persequitur ac macerat oratorem et coquit.* Remanet autem suspicio, in corrupta vetustiorum scriptura vestigia neque in Graecis Φύκινος, hoc in talibus nullius fere est momenti. Qui enim dixerunt *coccinus, croceus, faginus,* Φήγινος, σύκινος, eosdem illo abstinuisse nescio qua religione ductos credis? Praesertim cum alia adjectiva a fuco derivati forma huic usui non exstet; nam *fucata* prosa certe oratione aliud sonant. Quod si cui minus probavero, illi sane hoc unum relictum est, ut hoc ipsum *fucatis* e codicum scriptura, parum utique probabiliter, extundat.

macerat et coquit, aegre verba vertentem, et perpendendis coagmentandisque eis intabescentem.
78 Nitidus ille et sublimis et locuples circumfluentibus undique eloquentiae copiis imperat. Desinit enim in adversa niti, qui pervenit in summum. Scandenti circa ima labor est: ceterum quantum processeris, mol-
79 lior clivus ac laetius solum. Et si haec quoque jam lenius supina perseverantibus stu-

esse antiquioris cujusdam, receptam autem nonnisi correctionibus natam. Spaldingius in schedas haec conjecerat: *Neque enim vim summam dicendi et admiratione dignam infelix — solicitudo persequitur nec oratorem macerat* cet. Displicet tamen haec sententiae inversio „vim d. admiratione „dignam solicitudo non persequitur" pro eo quod rectius est in recepta „si vim d. solicitudo persequitur, non est „admiratione digna". *maceret* Alm. *et quo quid* Turic. Flor. c. Alm. *verbentem* Turic. Flor. *coangetandisque* Flor. *coaugmentandisque* Guelf. Jens. et aliq. post.

78. *eloquentiae opus* Camp. *ei pompis* marg. Basil. *enim adversa niti* Turic. Camp. *ei adversanti* Flor. *suadenti* Flor. Guelf. c. Alm. *laboret* Jens. Tarv. *labores* Locat. Ven. *mollier elives* Turic. Flor. *mollier dives* Alm. *mollitur dives* Guelf. *mollietur dives* reliqui ante Gesn. qui primus conjectura assecutus est, quod nunc manifestum e vestigiis optimorum codicum *clivus* scribendum esse. Qui si minus festinanter haec procurasset, ex illo quod ex Alm. jam allatum erat *mollier* comparativum etiam extudisset; quo addito nunc demum locum integritati restituimus: nam durissima et vix latina erat compago: *mollietur clivus, et laetius solum* sc. *fiet.* *ac laetius.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *et l.* reliqui.

79. *quoque haec* Jens. et post. ante Bad. *lenius supremo* Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. *levius* vel *lae-*

77. *ac macerat.* vid. not. *verba vertentem*, i. e. ab omni parte considerantem, ut erit.

1106 diis evaſeris, inde fructus illaborati offerunt ſeſe, et omnia ſponte proveniunt: quae tamen quotidie niſi decerpantur, areſcunt. Sed et copia habet modum; ſine quo nihil nec laudabile, nec ſalutare eſt; et nitor ille cultum virilem, et inventio judicium. Sic erunt 80 *magna*, non nimia; *ſublimia*, non abrupta; *fortia*, non temeraria; *ſevera*, non triſtia; *gravia*, non tarda; *laeta*, non luxurioſa; *jucunda*, non diſſoluta; *grandia*, non tumida.

vius ſuprema edd. reliqui ante Burm. qui primus noſtrum ex Alm. quod nunc firmatur etiam a Turic. Flor. Guelf. *eveſeris* Flor. *everteris* Guelf. marg. Baſil. *evaſerit* Jenſ. et poſt. ante Obr. *off. ſaepe* Turic. Flor. Guelf. *neque laud.* Guelf.

80. *nimium ſublimia* Jenſ. et poſt. ante Ald. *abruta* Guelf. *ſtriſticia* Flor. *jucunda non lux diſſoluta* Turic. Flor. Apparet ſcribam autographi horum codicum per errorem relapſum ad *luxurioſa*, inceptum jam verbum non deleviſſe. Hinc tamen natum *non luxu diſſoluta* in Guelf. (quod notatu dignum ad geneſin hujus codicis) Ald. Baſil. *grandia, non tumida.* Sic Goth. Voſſ. a. *fortia n. t.* Turic. Flor. (niſi quod hic *tumidia*) Guelf. c. Alm. Jenſ. Bad. *fortia n. timida* Tarv. Locat. Ven. *plena non tumida* reliqui praeeunte Camp. Cum *fortia* neſcio quo corruptionis caſu huc venerit, apparet alterutrum certe eorum, quae ejus loco leguntur, correctione ſuffectum eſſe. Praetuli *grandia* non ideo ſolum quod eſſet e ſcriptis, ſed aliqua etiam rei ipſius ratione habita. Nam primum tumidum ſupra etiam 10, 2, 16. (ubi haec ſunt noſtro loco

dicitur *vertere quaeſtionem* et ſim.

80. *grandia, non tumida.* Cf. not. crit. Videntur autem *magna* quidem ad res ſpectare, *grandia* ad oratorem ipſum et ad verba. animum patefacientia ſive, in tumido, oſtentantia. Cf. praeter loca in not. crit. laudata, 2, 11, 3, 10, 1, 65. 77. 12, 10, 58.

Similis in ceteris ratio eſt, ac tutiſſima fere per medium via, quia utriusque ultimum vitium eſt.

XI. His dicendi virtutibus uſus orator
in judiciis, conſiliis, concionibus, ſenatu, in
omni denique officio boni civis, finem quoque dignum et optimo viro et opere ſanctiſ-
ſimo faciet; non quia prodeſſe unquam ſa- 1107
tis ſit, et illa mente atque illa facultate praedito non conveniat operis pulcherrimi quam longiſſimum tempus: ſed quia decet hoc quoque proſpicere, ne quid pejus, quam fece-

congrua: *fiunt pro grandibus tumidi, — fortibus temerarii, laetis corrupti —*) cum *grandi* ita compoſitum habuimus, et 8, 3, 18. cum *magnifico*, quod idem eſt. Contra *plenum*, quod 11, 1, 51. opponitur preſſo et 12, 10, 66. ſubtili, cognatum vitium Quintiliani certe ſermone non *tumorem* habet ſed *redundantiam*. Fateor non ſatis apparere, cur *grandia* a cognatis illis *magnis*, *ſublimibus* etc. tam longe distineantur: ſed valeret idem de omni verbo quod tumori recte adjungeres. Quare ſubnaſci poſſit contra utrumque verbum ſuſpicio, et non inepte proponas *mitia*, *non timida*, vel ſi quod aliud commodius timori adjungatur.

ratio, omiſſo *eſt*, Goth. Jenſ. et poſt. ante Baſil.

ac tutiſſima. Sic Alm. Camp. Obr. *accutiſſima* Turic. *acutiſſima* Flor. *tutiſſima* ſine *ac* reliqui. (In Aldinis turbae: *diſſoluta; non tumida. S. i. c. r. eſt plena ac tut.*)

quod utriusque Turic. Sed Camp. conjunctionem omittit.

Novi capitis in Flor. Guelf. nulla inſcriptio. *Concluſio* Turic. *Quae poſt finem ſtudia* Goth. Jenſ. et reliqui.

1. *ſenatu nomini* Flor. *offero boni cuius* Camp. Mox *ille* bis pro *illa* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *prodito* Guelf. Pro illis autem *non conveniat* Turic. Flor. Guelf. *non quod eandem;* ex Alm. *Inq eandem*, mira varietate.

qua long. Turic. Flor. Guelf. *perſpicere* Guelf. *ne quid id* Jenſ. Tarv. *ne quis id* Locat. Ven. Valde pla-

1. *ne quid*. cf. not. crit.

rit, faciat. Neque enim scientia modo con- 2
stat orator, quae augetur annis, sed voce,
latere, firmitate; quibus fractis aut immi-
nutis aetate seu valetudine, cavendum est,
ne quid in oratore summo desideretur, ne
intersistat fatigatus, ne quae dicet, parum au-
diri sentiat, ne se quaerat priorem. Vidi ego 3
longe omnium, quos mihi cognoscere conti-
git, summum oratorem, *Domitium Afrum*
valde senem, quotidie aliquid ex ea, quam
meruerat, auctoritate perdentem: cum agente
illo, quem principem fuisse quondam fori
non erat dubium, alii, quod indignum vi-

ceret *ne qua id.* Mox *faciet* Flor.

2. *non interstat* Turic. Flor. Guelf. (hic *inter stat*). In Exc. Sant. *interstat* solum notatum. *non intersistat* Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. *neque dicet* Turic. Guelf. *nec quae d.* Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. acc. Bad. *nec quae dicat* Camp. *aud. sententia* Turic. Flor. Guelf. *nec se* Turic. Flor. Guelf. c. Bodl. Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. *queratur perire* Goth. Voss. 2. Jens. et post. ante Ald. acc. Bad. Obr. Rollin. *queratur pejorem* Ald. Colin. *quaeratur* (sic) *priorem* Basil. 1541. *queratur priorem* Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Gibs.

3. *vide ego* Flor. *vidi eo* Camp. *afrae* Flor. *quod mer.* Flor. *aliquid indignum* Flor. *aliquod i.* Guelf. *alii i.* Camp. *videbatur* Ald. et post. ante Obr.

2. *ne se quaerat.* „Id est „desideret, sentiat se immuta„tum et plane alium. Illu„strarunt hanc formulam lau„dati hic Burmanno Graevius „Lect. Hesiod. c. 9. Broukh. „ad Tib. 2, 5, 86. Barth. ad „Stat. Achill. 2, 21 r. Ceterum" [vid. not ad 12, 10, 48.] „quod „suadet hic Fabius aliis, id se „fecisse ipsum testatur 2, 12, „12." Gesner.

3. *quod indignum videatur.* Cf. 2, 16, 2. *quidam — invehi solent;* et, *quod sit indignissimum,* — *utuntur.*

deatur, riderent, alii erubescerent: quae occasio fuit dicendi, *malle eum deficere, quam desinere.* Neque erant illa qualiacunque mala,
4 sed minora. Quare antequam in has aetatis veniat insidias, receptui canet, et in portum integra nave perveniet. Neque enim minores eum, cum id fecerit, studiorum fructus

occasio alio fuit Turic. *o. illo f.* Flor. c. Alm. *o. aliis f.* Camp. *o. illi f.* Guelf. c. Goth. Voss. 2. Jens. Tarv. Basil. *o. illis f.* reliqui (edd. tantum, duce Merula) praeter Obr. qui mediam vocem omisit. Eum autem nos secuti sumus; non quod nimium ei fideremus, sed propriis rationibus ducti. Nam cum vulgata, per se inepta (qui enim sunt *illi?* ridentes? erubescentes? utrique?) nullaque auctoritate nitens, abjicienda esset; nihil tamen porrigebant meliores libri, quod ejus loco suffici posset. Nam putidum esset, *aliis* scribendo tertium quasi genus addere duobus quae praecedunt. Neque ullo modo, si *illi* scribamus et mox cum Guelf. Exc. Sant. *enim* pro *eum*, credibile est, haec ipsum Afrum mira pertinacia dixisse, cum scilicet videret alios ridere, alios erubescere. Admodum autem probabile est ceteras scripturas omnes prodiisse ex una *alio*, quae mihi quidem videtur nata ex illo *al* appicto olim his *fuit dicendi* sive ob aliam quam nunc ignoramus scripturae varietatem (cf. 12, 10, 44.) sive ob illam quae est in Goth. *fuit dicendo*. Pro *malle* autem *male* Camp. Mox *quam de se venire* Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

4. *canet in portui int.* Turic. Flor. Guelf. (nisi quod

malle — desinere. „Sen. „Controv. 1, 8. *Optimus vir-* „*tutis finis est, antequam de-* „*ficias desinere.*" Spald.

Neque — qualiacunque mala, sed minora. Mala hic sunt illae irrisiones et amicorum rubor. Quod non vidit Gedoynus. *Qualiscunque* autem hic notatu dignum. Nam cum aliat imminuendi potestatem in hac formula agnoscere videmur (vid. 74. et 75.); hic intensionem manifestam habemus. Enimvero τὸ vera neque minuit illa, neque auget: non enim quantitatis est, sed qualitatis; sed ubique in de-

prosequentur. Aut ille monumenta rerum posteris, aut, ut L. Crassus in libris Ciceronis destinat, jura quaerentibus tradet, aut elo-

portiu Flor. *portu* Guelf.) *prosequentur.* Sic Flor. Camp. Basil. Gryph. (1536. non 1544.) Obr. *persequentur* Turic. Guelf. c. Vall. Alm. Goth. Voss. 2. *sequentur* reliqui praeeunte Jens. Apta quidem simplex forma et Quintiliano familiaris de iis quae sponte proveniunt aut facile fiunt (vid. 10, 2, 26. 12, 9, 18.): hic tamen, ubi scriptus eam nullus firmat, retinere non debui. Neque *prosequi* male fructus dicuntur, qui e vita publica decedentem quasi comitantur nec in otio deserunt. Cf. 1, 1, 36. 1, 11, 19. 6, 2, 30. *aut* ante *ut* om. Voss. 2. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Basil. qui *aut* habet, omisso *ut*.

grassus Flor. Tum novum *aut* Turic. Flor. inserunt ante *in libras*; nam sic iidem. *libros* Guelf. *destinatur a q.* Turic. Flor. Guelf. *destinat a q.* Alm. *destinabat q.* reliqui praeter Obr. qui non dubium est quin eadem illa, quae in nostris sunt, in Arg. etiam repererit vestigia et inde effecerit *jura*, servato tamen imperfecto, quod nos iisdem indiciis freti Spaldingiique jussu mutavimus. *reddet* Tu-

terius vergit. Ita ad pessima etiam significanda adhibetur. Cic. in Pis. 12. *cum tamen ille, qualiscunque est, qui est ab uno te improbitate victus, collegit ipse se.* Tacit. Hist. 4, 8. *bonos imperatores voto expetere, qualescunque tolerare.* Quod autem ubique in deterius, id malo si affigitur, in pejus necessario vergit. Sensus itaque est: „*Neque tamen „quae Afer passus esse ultima „erant illa malorum, sed quae „tolerari adhuc poterant. Longe itaque graviora illi, qui „est minore ingenio, evenire „possunt.* Quare" cet.

4. *prosequentur.* Vid. not. crit.

L. Crassus — destinat. i. facturum se dicit. Ita sentiés unico aptum esse hic praesens tempus. Nam quanquam memoriam aliquam secutus de Crasso ita tradiderit Cicero; addito tamen *in libris C.* ineptum esset tempus praeteritum. Locus autem Ciceronis esse creditur de Orat. 1, 42. §. 190. Quanquam ibi de componenda juris civilis arte loquitur Crassus: ut Quintilianus haec quoque memoria falsus aliquantum immutaverit.

jura — tradet. Spaldingio placebat illud *reddet* (v. not. crit.) notum sibi tunc e Guelferbytano tantum: qui non

quentiae componet artem, aut pulcherrimis
5 vitae praeceptis dignum os dabit. Frequentabunt vero ejus domum optimi juvenes more veterum, et veram dicendi viam velut ex oraculo petent. Hos ille formabit quasi eloquentiae parens, et ut vetus gubernator litora et portus, et quae tempestatum signa, quid secundis flatibus, quid adversis ratis poscat, docebit, non humanitatis solum communi ductus officio, sed amore quodam
6 operis. Nemo enim minui velit id, in quo

rio. Flor. Guelf. Alm. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. acc. Bad. *arte* Flor. *artem componet* Camp. *hos dabit* Flor. a. Alm.

5. *more votorum* Flor. *vere dicendi* Turic. Flor. Guelf. *formavit* Turic. Flor. *quae* pro *quasi* Turic. Flor. Guelf. *qua etate pestatium* Flor. *quod adv.* Turic. *ratus* Turic. *ratam* marg. Basil. *ratim* Guelf. *Nam hum.* Goth. (tac. Gesn.) *amoris* Camp.

offensus est itaque ejusdem verbi ad superiora *monumenta rerum posteris* relatione. Sane „quaerentibus" jura „tradere" non satis congruum videtur; solentque scriptores, cum duo sensus ad unum verbum referunt, propiori illud magis accommodare quam remotiori. Ita zeugma hic, in verbo *reddere* (cf. 1, 10, 47. 8. 5, 51.), non adeo durum sit: et equidem addicentibus nunc optimis codd. plane transeo in Spaldingii sententiam.

5. *more veterum.* Vid. Cic. de Sen. 8. 9. et nostrum 10, 5. 19.

quid — ratis poscat. „Num „rate vehetur gubernator?" Spaldingius quaerebat; merito. Nam poeticum hujus vocis usum de nave apud bonae notae scriptores non invenias: alterum proprium habes supra 10, 2, 7. *ratibus adhuc navigaretur*: adde 6, 3. 96. 8. 8. 25. Verissima itaque mihi quidem videtur ejusdem Spaldingii emendatio: *quid — ratio poscat.*

maximus fuit. Quid porro est honestius, quam docere quod optime scias? Sic ad se Coelium deductum a patre Cicero profitetur: sic Pansam, Hirtium, Dolabellam in morem praeceptoris exercuit quotidie dicens audiensque. Ac nescio an eum tunc bea- 7
tissimum credi oporteat fore, cum jam secretus et consecratus, liber invidia, procul contentionibus, famam in tuto collocarit, et sentiet vivus eam, quae post fata praestari magis solet, venerationem, et quid apud posteros futurus sit, videbit. Conscius sum mihi, 8
quantum mediocritate valui, quaeque antea scierim, quaeque operis hujusce gratia potuerim inquirere, candide me atque simpliciter

6. *honestus* Flor. *vero* pro *Cicero* Turic. Flor. c. Alm. *do tabellam* Turic. Deinceps *in* om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

7. *eum turbatissimum* Flor. Guelf. Exc. Sant. *fore* om. Jens. (non Goth. err. Gesn.) et post. ante Ald. *procul cont.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. Reliqui *a* inserunt. *fama* Turic. Jens. et post. ante Bad. *collocavit* e Jens. enotavit Gesn. sed in meo ex. liquido legitur *r.* *et sententia et vivos* Turic. Flor. *et sententiat vivus* Camp. *et sententia vivus* Alm. *et sentiat et vivus* Guelf. *et sentiat v.* reliqui. Nostra est e certa Gesneri emendatione. *ea quae* Flor. *facta* Turic. Flor. *solet et* Flor. Guelf. Camp. *videbat* Guelf.

8. *opere h. gratia* Camp. *ac simpl.* Guelf.

6. „De *Coelio* ad Cicero„nem a patre deducto vid. Cic. „in Orat. pro eod. c. 4. De „*Hirtio, Pansa, Dolabella* di„scipulis suis ad Fam. 9. 16." [quanquam nihil ibi de Pansa] „et al." Gesner. Cf. de iisdem nostrum 8. 3. 54. Suet.

in notitiam eorum, si qui forte cognoscere voluissent, protulisse. Atque id viro bono
9 satis est, docuisse quod sciret. Vereor tamen, ne aut magna nimium videar exigere, qui eundem virum bonum esse, et dicendi peritum velim; aut multa, qui tot artibus in pueritia discendis, morum quoque praecepta, et scientiam juris civilis, praeter ea quae de eloquentia tradebantur, adjecerim: quique haec operi nostro necessaria esse crediderint, velut moram rei perhorrescant, 109

protulissent Flor. Guelf. *quod sciret.* Sic Turic. Guelf. Camp. *scieret* ex Alm. *scierit* reliqui, quod legitimum non credo. Alia enim ratio est verbi *scierim* in praecedentibus, ubi sermo finitus erat „docui et quae an„*tea* scivi, et quae — potui". Hic autem sermo finitus est „docuit quod sciebat."

9. *exire* Flor. superscripto *e* solo. *quae eundem* Goth. (tac. Gesn.) *esse dicendi* Camp. *aut iecerim* Flor. *qui quae haec operi* Guelf. *quique operi* Jens. Tarv. *quaeque op.* Ald. Bad. Basil. Gryph. *crediderint.* Sic liquido Turic. Ediderant autem ita Obr. Bip. *crediderim* reliqui. *velut morum rei* Turic. (sed suo more *velud*) Flor. *v. mox rei* ex Alm. littera *x* nata ex simili terminationis *rum* compendio. *v. ponidus r.* reliqui praeter Obr. qui dedit *velut remoram perhorr.* ita sine dubio e conjectura corrigens tandem in Arg. inventam scripturam, quam vetusti nostri exhibent, quamque nos simplicius multo emendare

de clar. rhet. non procul ab initio; Sen. Controv. I. Prooem.

8. *Atque.* „An *atqui?* Vid. „4, 2, 16. not. crit." Spald.

quod sciret. v. not. crit.

9. *aut multa.* Repete *nimium.* Totam autem hanc paragraphum facilius mente capias ita sensus contrahendo: „Vereor, ne nimium videar „exigere, quique haec necessaria crediderint, desperent."

moram rei. Sic *mora* passivo significatu genitivo jungitur haud raro. Cic. Verr. 6, 64.

et deſperent ante experimentum. Qui primum 10 renuncient ſibi, quanta ſit humani ingenii vis, quam potens efficiendi quae velit: cum maria tranſire, ſiderum curſus numeroſque cognoſcere, mundum ipſum paene dimetiri, minores ſed difficiliores artes potuerint. Tum cogitent, quantam rem petant, quamque nullus ſit hoc propoſito praemio labor recuſandus. Quod ſi mente conceperint, huic 11

non dubitavimus. *et deſperent.* Sic Turic. Flor. (ſed hic *deſperet*) Guelf. Camp. *ac. d.* reliqui.

10. *experimentum. tum qui primum* Turic. Flor. (niſi quod hic *tu qui*) Guelf. Exc. Sant. Camp. *experimentum. hi pr.* Alm. *e. namque pr.* Goth. Voſſ. 2. *e. namque qui pr.* Jenſ. Tarv. *e. Sed hi pr.* ex emend. Merulae reliqui, exc. Obr. qui noſtram, quam manifeſto indicant libri optimi. *quantum* Flor. *humani generis* Alm. Jenſ. et edd. poſt. ante Stoer. acc. Gibſ. *demetiri* Flor. Camp. *minores et d.* Guelf. Voſſ. 2. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Bad. *cogitant* Guelf. *quanquam* Guelf. c. Voſſ. 2.

§. 165. *crudeliſſimi taeterrimique judicii aliquam parvam moram — afferre.* 166. *ſi non effugium, ne moram quidem mortis.* pro Rab. perd. 5. §. 8. *cum ad judicii moram excuſatio quaereretur.* Flor. 4, 9. *ſcopulus et nodus et mora ſecuritatis publicae Antonius.*

10. *renuncient ſibi.* „cogitent, conſiderent, ad animum revocent" ſic Geſner. in Theſ. non immerito obſervatu dignum hunc uſum dicens, cujus ſimile aliunde nondum illatum eſt. Nam aliis quoque non *renunciatur* niſi quod neſciunt. Hinc neque illud ſatisfacit, quod annotavit Spaldingius, eſſe pro *reſpondeant.* Quare mihi quidem veritas hujus ſcripturae nondum in tuto eſt.

artes. Neſcio quid acciderit Burmanno accuſativum hic videnti et in formula *poſſum artes* haerenti. *Artes* aliae, *minores* illae dignitate nec tantum ingenium ſibi poſcentes, quanquam *difficiliores* perceptu, *maria tranſire cet. potuerint.*

quoque parti facilius accedent, ut ipsum iter neque impervium, neque saltem durum putent. Nam id, quod prius, quodque majus est, ut boni viri simus, voluntate maxime constat: quam qui vera fide induerit, facile easdem, quae virtutem docent, artes accipiet.
12 Neque enim aut tam perplexa, aut tam numerosa sunt quae premunt, ut non paucorum admodum annorum intentione discantur. Longam enim facit operam, quod repugnamus: brevis est institutio vitae honestae beataeque, si credas. Natura enim nos ad mentem optimam genuit: adeoque discere meliora volentibus promtum est, ut vere intuenti mirum sit illud magis, malos

11. *accendent* Flor. *quod pejus* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *viri simul* Flor. Guelf. *voluntatem* Turic. Guelf. *constant* Turic. Guelf. *artis* Flor.

12. *premuntur* Turic. *legem meam facit op.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. *instituto* Flor. *instituti* Guelf. Mox *intuendi* Flor. *magis* om. Camp.

11. *neque saltem.* vid. ad 1, 1, 24.

easdem. Plane nullam video hujus pronominis rationem; nam virtutes nondum memoratae sunt, sed homo. Quare scribendum puto *eas idem, quae.*

12. *quae premunt.* Corrupta utique scriptura. Neque tamen *petuntur*, quod Obrechtus reposuit, satisfacit: quanquam formam passivam codex optimus nunc praebet. Aptius ad sensum videtur *praecipiuntur*, sicut 1, 10, 29. dictum est *praecipere studium* aliquod.

si credas. Mirum, viros doctos apud Burmannum tantum desudare in mutando verbo convenientissimo. An veriti sunt, christianam esse sententiam? Sed certa est scriptura oppositione verbi *repugnamus:* apteque Gesner.

esse tam multos. Nam ut aqua piscibus, ut 13
sicca terrenis, circumfusus nobis spiritus volucribus convenit: ita certe facilius esse oportebat, secundum naturam, quam contra eam vivere. Cetera vero, etiamsi aetatem nostram non spatio senectutis, sed tempore adolescentiae metiamur, abunde multos ad discendum annos habent. Omnia enim breviora reddet ordo, et ratio, et modus. Sed 14
culpa est in praeceptoribus prima, qui libenter detinent quos occupaverunt, partim
1110 cupiditate diutius exigendi mercedulas, partim ambitione, quo difficilius sit quod pollicentur, partim etiam inscientia tradendi,

13. *ut atque* Flor. *torrenis* id. *circumfusum* Flor. Guelf. *cerit* pro *certe* Flor. *caetero* pro *cetera* Guelf. *etiam sciotatem* Flor. *sed corpore adulescentiam* Turic. Flor. (nisi quod ex hoc *corpore* tantum affertur) Guelf. marg. Basil. *motiamur* Turic. *ad dicendum* Goth. (tac. Gesn.) *futio et mundos* Flor. r. e. *mundus* Guelf.

14. *prima qui libenter detinent occupaverunt* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *prima libenter detinentes puerum* Voss. 2. p. l. *detinentibus puerum* Goth. Camp. et edd. ante Obr. acc. Capper. Nostra in marg. Basil. notata ab Obr. primo recepta est. *cupiditatem* Flor. *divitiis* Flor. Guelf. *mercedulam* Camp. *ambitio* Turic. Flor. Guelf. *quod diff.* Turic. Flor. *sit* om. Turic. Flor. Guelf. *insipientiam* Turic. Flor. *insipientia* Guelf. *inscitia* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Ald. Basil. et post ante Obr. *tradenti*

affert illud Socraticum ap. Cic. de Orat. 1, 47. *quibus id persuasum esset, ut nihil mallent se esse quam bonos viros, iis reliquam facilem esse doctrinam.*

13. *Cetera.* Respicit ad *prius* illud et *majus* §. 11.

tempore adolescentiae. Tempus, cum opponitur quasi spatio, τὸν καιρὸν significare acute in schedis monet Spaldingius.

vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo quod novimus, quam discere
15 quae nondum scimus, melius putamus. Nam ut de nostris potissimum studiis dicam, quid attinet tam multis annis, quam in more est plurimorum (ut de his, a quibus magna in hoc pars aetatis absumitur, taceam) declamitare in schola, et tantum laboris in rebus falsis consumere, cum satis sit modico tempore imaginem veri discriminis, et dicendi
16 leges comperisse? Quod non dico, quia sit unquam omittenda dicendi exercitatio, sed quia non sit in una ejus specie consenescen-

Turic. *vel neglegendi* Turic. Flor. Guelf. (sed hic per I). *proximam in nobis* Turic. *proximam nobis* Camp. *in eo quod nobis discere* Turic. Flor. Guelf.

15. *nam et de* Guelf. *de iis, a* Goth. Jens. (suc. Gesn.) Ald. Sed nostrum digitum intendere videtur in quosdam. *partis aetatis* Turic. Flor. *discrimine sed* Flor. Guelf. In Exc. Sant. *discrimine* tantum notatum.

16. *quae* pro *quod* Camp. *non dico qua* Turic. Flor. *discendi* Turic. *sed quia ima sit ejus specie consenescendum* Turic. item Flor. nisi quod hic *in ima.* Sed Guelf. *sed quia una ejus sp. c.* (nisi quod Spald. enotavit tantum usque ad vocem *una*, ut fere suspicer, fugisse illum verbum *sit* post vocem *una*). *sed quia non sit una ejus sp. c.* Camp. Colin. Vidov. *s. q. n. sit ejus specie c.* Goth. Voss. 2. Jens. et post ante Basil. qui primus nostram, incertum e cod. an e conjectura. Ipsane Quintiliani verba habeamus, dubium: sed sensum, credo, habemus. Nam vocem *una* si omittas, *speciem dicendi* dictum sit pro *imagine dicendi.* Quod falsum. *Discriminis* quidem *imaginem* tantum

15. *de his.* cf. not. crit. *comperisse.* Ignotum mihi hac *addiscendi* potestate verbum. An fuit *combibisse?*

dum. Cognoſcere, et praecepta vivendi perdiſcere, et in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus. Diſcendi ratio talis, ut non multos annos poſcat. Quaelibet enim ex iis artibus, quarum habui mentionem, in paucos libros contrahi ſolet: adeo infinito ſpatio ac traditione opus non eſt. Reliqua

declamationes illae praebebant; ſed dicebatur revera. Ita vox *una*, quae latet etiam in mendo *ima*, recte adoptata eſt, ut ſenſu logico, ſicut toties, dicta ſit *species*: neque abjicienda vocula *in*, quam firmat Flor. *Cognoſcere et.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. *enim* inſerunt reliqui, ex Aldi, ut videtur, correctione minime neceſſaria. *praecepti vivendi* Turic. Flor. *p. dicendi* Goth. quod alieniſſimum hinc probat tamen Geſn. *in forones ex periri* Flor. *in forenſibus experiri* Camp. *poſſimus* id. *dicendi ratio* Locat. quod ſphalma tranſiit in poſteriores, exc. Ald. Veram omnium codd. ſcripturam primus reſtituit Geſn. *poſcat* om. Turic. Flor. Guelf. *quaelibet enim plus ex his partibus* Turic. Flor. *q. e. plus ex his artibus* Guelf. Camp. *quantumlibet e. plus ex his a.* Goth. (de *plus* tac. Geſn.) *q. e. plus ex iis a.* Voſſ. 2. Jenſ. (de *plus* tac. Geſn.) Tarv. *q. e. ex iis partibus* Bodl. Andr. Illud *plus* unde irrepſerit, non perſpicio, niſi natum forte e voce *prius* margini adſcripta; vid. mox: ſed inter *artibus* et *partibus* fluctuari poteſt. Praefero tamen *artibus* vel ob relationem ad §. 9. *quarum habui.* Sic Turic. Flor. Guelf. e. Goth. Voſſ. 2. Jenſ. Tarv. *prius* inſerunt reliqui. *contrahi ſ.* Flor. *non eſt.*

16. *Cognoſcere.* Rollinus adjectum aliquid deſiderabat; cui Burmannus non dubitabat tradere ſequens *praecepta*: adeo nulla interdum viris illis doctis cura fuit vel ſimpliciſſimarum verba ordinandi legum. Verum bene *cognoſcere*, quod ſpectat *rerum* in vita *cognitionem* (§. 17.), abſolute primum poſitum eſt, quo efficacius opponatur uſui *declamitandi*, *exercendi*, et omni ſcholaſticae vitae.
adeo — opus non eſt. Cave ideo reponas, quod fecit Badius,

17 est, quae vires cito facit, consuetudo. Rerum cognitio quotidie crescit, et tamen quam

om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voss. 2. Goth. Jens. Sed Camp. Tarv. Ald. solum non omittunt. Goth. autem et Camp. modo finito: scilicet sic sensui medentes. Equidem quo casu duae voculae, quibus tamen sensus carere plane nequit, exciderint nescio: nisi fuit forte olim non opus est, sigla autem ō absorpta est a voce opus. Mox pro *consuetudo* Turic. Flor. *consetitur* c. Alm. *conficitur* Guelf.

17. *tamen multorum* omisso *quam* Goth. Voss. 2. Camp.

vel, quod pejus etiam, *adeo* pro *ideo* dictum existimes, quod commissum est in indice Gesneriano non in hoc tantum loco, sed in longe faciliori §. 12. *Adeo — est* in tali compositione valet *adeo certum est, — esse.* Cf. 1, 12, 7. *Adeo facilius est multa facere, quam diu.*

17. *Rerum cognitio etc.* Totus hic locus impeditus et valde incertae adhuc est scripturae. Apparet proxime superiora respicienti, Quintilianum eorumque scholarum fine disciplinam et exercitationem secernere ab iis quae sunt insequentis vitae, rerum cognitione, studio, usu. Scholastica non ita longi temporis esse praedicat; improbat diutinam illam exercitationem (§. 15. 16.); et ne quis objiciat, ipsas artium disciplinas multum temporis absumere, haec verba addit: *Discendi ratio* etc. Jam rerum cognitionem vel sine studio adipiscimur usu quotidiano: concedit tamen Qu. opus esse simul assidua lectione. Hic itaque statim offendor illo *et tamen quam multorum — !* Sentis enim, hoc non esse ex sermone quo respondeatur illi querelae. Fatentis et mox responsuri erat simplex *tamen.* Quare cum aliquot libri, minoris sane illi auctoritatis, omittant voculam *quam;* vide an leviorem alteram *et*, post similem vocis proximae exitum, itidem ejicere liceat. Mox lectio librorum, quibus ab historicis et ab oratoribus exempla petuntur" habet aliquid scabri: quod tamen non urgeo. Illud autem, quod „*rerum* cognitio" complecti dicitur „exempla *rerum*" et „exempla *dicendi*", gravius videtur; ita tamen ut hoc etiam solitae nostri in talibus negligentiae condones. *Res* enim priori loco penitus omnium earum significant, quae post ipsam oratoris insti-

multorum ad eam librorum necessaria lectio est, quibus aut rerum exempla ab historicis, aut dicendi ab oratoribus petuntur. Philosophorum quoque consultorumque opiniones, sicuti alia, velimus legere necessarium est. Quae quidem possumus omnia: sed breve nobis tempus nos facimus. Quantulum enim 18

et add. ante Obr. *ad eam.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ad earum* Guelf. *ad eas* reliqui. *necessario lectio* Flor. *historiis* Turic. Flor. Guelf. *hystoreis* Camp. *opinione* Flor. Guelf. *velimus legere ne quod quidem potest omnia* Turic. Guelf. Goth. Jens. (err. Gesn.) *v. l. ne quidquod potest o.* Voss. 2. *v. l. non* (Alm. *n*) *quod quidem potest o.* Flor. c. Alm. *v. l. necessarium est quod quidem potest o.* Camp. Tary. Vulgata in Locat. primum comparet corrigente Merula. *facimus* Turic. Flor. Alm. Guelf. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post ante Gryph. 1544. Receptam solus e vetustis Camp. habet.

rationem historice, ut nos loquimur, discit idem, et in his etiam multifaria, quae apud oratores prostant, *dicendi* exempla, quae per se *rebus* anguftiori sensu recte opponuntur. Sed omnium impeditissima sunt verba „Philoso-„phorum —— omnia", quae in scriptis, quos quidem novimus, libris non ita leguntur. Quare Obrechtus quidem e codicum scriptura solum *ne* vel *non* omittens ita reposuit: *Philosophorum — opiniones, sicuti alia, velimus legere, quod quidem potest, omnia: sed breve nobis tempus nos facimus.* Quae ratio quot titulis displiceat, ne longus sim, exponere supersedeo. In recepta quidem, si ab his „sicuti alia, velimus" recedas, cetera tam bene congruunt, ut, quamvis verba *necessarium est* e scripto nullo allata sint, et haec *quae — possumus* Merulae videantur deberi, tamen ex meris virorum non sane doctissimorum conjecturis haec conflata credere non sustineam. Enimvero solet levissimus ille homo, quoties manifesta menda e notissimis exemplis corrigit, ita loqui, quasi ex ingenio haec depromat. Quare e scriptis libris derivata haec omnia credo. In

studiis impartimur? Alias horas vanus salutandi labor, alias datum fabulis otium, alias spectacula, alias convivia trahunt. Adjice tot genera ludendi, et insanam corporis curam; trahat inde peregrinatio, rura, calcu-

18. *partimur* Turic. Flor. Goth. Camp. Locat. Ven. Ald. *patimur* Guelf. Jens. Tarv. *impertimur* Bad. Basil. Obr. Nostrum in Gryph. primum invenio, neque servare dubito, cum *a* sit in scriptis omnibus, et aliunde quoque nota forma. *varius* Camp. *saltandi* Guelf. *adiciet* at Turic. Flor. Guelf. (sed hic per *ji*). *trajam per-*

reliquis autem emendandis a vero proxime, judice me, abest Gesner. proponens *si uti alias velimus*. In qua ratione una vox *alias* non recte adhibita videtur. Quare aut *aliquando* legendum aut plane delendum *alia*, quod eodem quo toties modo irrepserit: cf. not. crit. ad §. 3. Neque hoc „opiniones legere" admodum placet. Quare ope optimorum codd. Flor. et Guelf. ita fortasse scribendum: *Philosophorum quoque consultorumque opinione si uti velimus, legere necessarium est. Quae* etc. In illis autem *sed — nos facimus*, pronomen *nos* fortiter pronunciandum; est enim pro *ipsi*. Plane nullam rationem haberet hoc *nos*, si non vera esset in proximis scriptura *quae — possumus*.

18. *impartimur*. v. not. crit.

salutandi labor. Nota res de salutationibus Romanorum, quae mane fiebant in atriis potentiorum.

datum fabulis otium, praesertim ante spectaculorum mentionem, de theatro intelligi nequit. Referri possit ad inanem nugalemque, qualis hodieque viget, lectionem, collato Cic. de Fin. 5, 19. *Quid, cum fictas fabulas, e quibus utilitas nulla duci potest, cum voluptate legimus*. Sed unice vera videtur de *confabulationibus* interpretatio. Petron. 39., init. *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio*. Plin. Ep. 8. 18. *Habes fabulas urbis*.

trahat. Majores olim distinctiones ante hoc verbum et post vocem *animus* ponebantur. Sed *trahat* protasin esse eorum quae sequuntur *ne ea quidem* etc. Gedoynus recte, opinor, vidit. Equidem praecedentem quoque imperativum eidem protasi inclusi.

rura. Negabat Burmannus

lorum anxiae sollicitudines, multae causae libidinum, et vinum, et flagitiosus omni genere voluptatum animus: ne ea quidem tempora idonea, quae supersunt. Quae si omnia 19 studiis impenderentur, jam nobis longa aetas: et abunde satis ad discendum spatia viderentur, vel diurna tantum computantibus tempora: et noctes, quarum bona pars omni so-

egrinet rura Turic. Flor. *trajani peregrinatio jura* Guelf. *Trajani peregrinatio jura* Goth. (non plene Gesn.) Voss. 2. *terrarum peragratio rura* Camp. *jura* habent etiam Vall. Jens. et post. ante Ald. *ansia sollicitudine* Turic. Flor. *eam* pro *causae* Turic. Flor. *causa* Voss. 2. *flagitiis omni* Turic. Flor. (nisi quod hic — *tus*) Guelf. Jens. *flagitiosis o.* Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. Camp. (qui tamen mox *animus*) Tarv. et post. ante Bad. *animis* Turic. Flor. Guelf. Goth. Voss. 2. Jens. et post. ante Bad. Nostram (*flagitiosus — animus*) Badius primus e Vall.

19. *impedirentur* Guelf. *aetatis et* Flor. Camp. *dicendum* Jens. Tarv. *ut diuturna — tempora, ut noctes* Turic. *et diuturna — temporet ut n.* Flor. *ut diurna — t. at n.* Guelf. Camp. *ut d. — t. aut n.* Goth. *et d. — t. at n.* Jens. *et d. — t. et n.* reliqui inde a Tarv. E Voss. 2. *ut diurna* affertur tantum. Nostram e conjectura, cum toties *vel* et *ut* in codd. permutata sint, vulgata autem ob continuatum illud sensu diverso *et* ferenda non videatur. *computationibus* Goth. Voss. 2. *una pars*

studium ruris honestissimam inter occupationes vanas et inutiles poni potuisse. Quasi non plurimi Romanorum solius voluptatis desidiaeque causa rus secessissent.

calculorum — sollicitudines: cura peculii, fenus etc.

ne — supersunt. „Propter „habitus malos desidiamque „nihil agendo contractam, et „perturbationes animi, vel „negotia adeo orta ex his, „quae enumerata sunt." Gesner.

19. *Quae — omnia.* Vix opus observare, haec non ad proxima illa „quae supersunt „tempora" referenda esse, sed ad omnia quae praecedunt.

vel diurna. vid. not. crit.

anno longior est, adjuvarent. Nunc computamus annos, non quibus studuimus, sed quibus viximus. Nec vero si Geometrae et Grammatici ceterarumque artium professores omnem suam vitam, quamlibet longa fuerit, in singulis artibus consumserunt, sequitur ut plures quasdam vitas ad plura discenda desideremus. Neque illi didicerunt haec usque in senectutem, sed ea sola didicisse contenti fuerunt, ac tot annos in utendo, non in percipiendo exhauserunt.

20

21 Ceterum ut de *Homero* taceam, in quo nullius non artis aut praecepta, aut certe non dubia vestigia reperiuntur; ut *Eleum Hippiam* transeam, qui non liberalium

Goth. *est* om. Guelf. Goth.

20. *nec viros in geometre* Turic. Flor. *geometri* Guelf. *viam* Flor. *quantumlibet* Goth. (tac. Gesn.) *plura dicendi* Turic. *pluras dicendi* Flor. *in utendo* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. de hoc Gesn.) Camp. et edd. ante Bad. qui sacite nostram e Vall., ut videtur, reposuit. *praecipiendo* Jens. et post. ante Ald.

21. *aut praecepta.* Sic Jens. et post. ante Ald. *aut perfecta* reliqui (ut *perf.* Flor.) cui scripturae quid praeter auctoritatem librorum faveat, plane non video. *Artem perfectam*, artis *perfectam exemplam* novi; sed *perfecta vestigia*, quae plus quidem sint quam *non dubia vestigia*, merae sunt nugae. Manifestissimum itaque hic habemus exemplum optimae scripturae in antiquis illis editionibus servatae, cujus in nostris codicibus nullum vestigium. Nam *praecepta* tantum non omnium doctrinarum apud Homerum reperiri quis veterum non dixit? *aut certa* Turic. Flor. Guelf. *helium* Flor. Guelf. Exc. Sant. Voss. 2. Goth. Jens. (tac. Gesn.), et post. ante Ald. *Elium* Camp. *Aeleum* Ald. *qui non* om. Turic. Flor. Guelf.

20. *plures quasdam vitas.* ..gr. *Hippiam.* „Nemini Cf. 12, 11, 17. 60. ..ignotum ex Cic. de Orat. 3.

modo diſciplinarum prae ſe ſcientiam tulit, ſed veſtem, et annulum, crepidasque, quae omnia manu ſua fecerat, in uſu habuit, atque ita ſe praeparavit, ne cujus alterius ope
32 egeret ullius rei: *Gorgias* quoque ſummae

ſcientiam prae ſe Camp. *per ſe* Alm. Goth. Voſſ. 2. et aliq. edd. ap. Burm. *crepidas quoque omnia tullit manu* Turic. Flor. *crepidas quaeque o. tulit m.* Guelf. *crepidasque quae o. tulit m.* Goth. *crepidasque quaeque o. m.* Camp. *crepidas quoque o. tulit m.* Jenſ. *crepidasque quaeque o. tulit m.* Tarv. Locat. Ven. Sed Voſſ. 2. haec omnia *ſed — omnia* omittit; nimirum per homoeoteleuton, cum in ejus quoque autographo verbum *tulit* bis legeretur. Noſtra in Ald. primum comparet. Non displiceret autem *crepidas quoque, quae — fecerat:* abjectiores enim crepidae. Sed quo caſu alterum *tulit* irrepſerit, divinare nequeo.
in uſu Flor. *atqui* Camp. *ad quae* Goth. marg. Baſil. *alteris* Flor. *opere geret* Turic. c. Alm. *ope regeret* Flor. *opere e.* Camp. *ullius rei.* Sic Voſſ. 2. Camp. Ald. *nullius rei* Goth. Jenſ. et poſt. ante Ald. *inluſire* Turic. Flor. Guelf. *neve ullius rei* reliqui, tacite praeeunte Badio. Quae ſcriptura falſum ſenſum praebet: nam non id egit Hippias, ut nullius rei ope egeret; quod ne intelligi quidem recte poteſt; ſed ut in omni re ſibi ipſe ſufficeret. Ita ſimpliciſſimum foret reponere *in ulla re:* hoc tamen cum nimium recedere videretur ab illo vetuſtorum codicum *inluſire;* revocavi principis editionis ſcripturam, laxatam orationem praeferens et ſtribligini invetuſtis et ſenſui non ſenſui in vulgatis. Proxime poſt illud *inluſtre* in Turic. legitur *tot quod ſumma ſenectutis,* in Flor. Guelf. *totque ſumma ſ.* in quibus latet ignotum

„32. luxuriſe Africana deſcriptum ab Apulejo Florid. „p. 546. Elmenh." Geſner.
crepidasque. cf. not. crit.
ullius rei. vid. not. crit.
Gorgias — jubebat. Sincera nos Quintiliani verba in hisce non habere, patet tum ex mira lectionis varietate, tum ex ipſo ſententiarum nexu. „Ut „de Homero taceam —; ut „Hippiam transeam —: Gor„gias quoque —". Quaenam quaeſo in Gorgia tanta gravi-

ſenectutis quaerere auditores, de quo quis-
22 que vellet, jubebat. Quae tandem ars digna litteris *Platoni* defuit? Quot ſeculis *Ariſtoteles* didicit, ut non ſolum quae ad philoſophos atque oratores pertinent, ſcientia complecteretur, ſed animalium ſatorumque naturas omnes perquireret? Illis enim haec invenienda fuerunt, nobis cognoſcenda ſunt.

ſeribis nomen. *ſenectutis quaerere auditores.* Sic Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. Camp. Ald. Bad. Obr. *ſenectutis habet quod quere auditoris* Turic. *ſen.* (vacuum hic ſpatium) *quere auditoris* Flor. *ſ. habetque quaerere a.* Guelf. *ſ. quaerere auditoros* Alm. et aliq. edd. ap. Burm. *ſ. his quaerere auditores* Jenſ. (tac. Geſn.) et edd. ante Ald. *ſ. id q. a.* reliqui inde a Baſil. *quisque disputari vellet* Camp. Ald. *jubeat* Flor. *videbat* Camp.

22. *platonis* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *fuit* Guelf. *quot ſcilicet* Guelf. marg. Baſil. *quod ſaeculis* Camp. Jenſ. (tac. Geſn.) *didicit ait ait non* Turic. Flor. *aut ad oratores* Camp. *onus perquireret* Flor. *omnis perquirerent* Guelf. *enim* om. Turic. Flor. *illi enim inv.* Camp.

tas, et illos praetetiens in hunc quaſi impetum faciat Qu.? Apparet itaque locum ita conſtituendum eſſe, ut Homerum et ſophiſtas transeuntes, in Platonem et Ariſtotelem deveniamus. Ita ex parte quidem veram videar Quintiliani manum reſtituere, ſi veſtigia, modicum ſequens ita ſcribam: *ut Gorgiam* (ſc. transeam), *qui ſummae ſenectutis.— jubebat: — quae tandem — Platoni defuit? quot ſeculis Ariſtoteles* cet. Sed remanent male ſarta quaedam. Nam hoc „quaerere, de quo quisque vellet" nimis breviter dictum videtur: neque tamen verbum *disputari*, quod princeps editio inſerit, adoptarim: ſed illud *habetque* ſ. *habet quod*, quod in vetuſtis libris conſpicitur ante verbum *quaerere*, indicio eſt, aliter plane haec olim lecta eſſe: quorum cauſa ad meliores libros aut ad feliciora ingenia provoco. —

22. *Illis enim.* Conjunctio

Tot nos praeceptoribus, tot exemplis instruxit antiquitas, ut possit videri nulla sorte nascendi aetas felicior, quam nostra, cui docendae priores elaboraverunt. *M. Censorius* 23
Cato, idem orator, idem historiae conditor, idem juris, idem rerum rusticarum peritissimus, inter tot operas militiae, tantas domi contentiones, rudi seculo, litteras Graecas aetate jam declinata didicit, ut esset hominibus documento, ea quoque percipi posse, quae senes concupissent. Quam multa, immo paene 24
omnia tradidit *Varro?* Quod instrumentum dicendi *M. Tullio* defuit? Quid plura? cum

forte Flor. c. Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *elaborarunt* Guelf.

23. *Mense igitur Cato* Turic. Flor. Praenomen integrum scriptum in edd. inde a Stoer. *oratorum* Camp. *peritissimus fuit* libri mei omnes et scripti, et edd. ante Stoer. acc. Gibs. Burm. Revocare verbum non sustineo. Sed vide an fuerit olim *fuit, interque.* Mox *operis* Turic. Flor. Guelf. *opera* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *conventionis* Flor. Camp. *Graecas* om. Turic. Flor. c. Alm. *ut esse* Flor. *omnibus* Camp. *praecipi* Jens. et post. ante Ald. *possunt* Turic. Flor.

24. *immo* om. scripti et mei et Burm. omnes, et edd. ante Gryph. Carere tamen voce non possum. *bene omnia* Flor. *varra* id. *instrumenta* Turic. Flor. Guelf. Goth. *didicimus tullio* Turic. Flor. Guelf. Goth.

causam indicat, cur tam immensa sibi videantur, quae praestiterint illi.

forte nascendi. i. non omni sorte, sed ea qua nascimur.

23. *contentiones.* „*Accusator assiduus malorum Galbam octogenarius accusavit: ipse quadragies quater accusatus, gloriose absolutus.* Aur. Vict. Vir. ill. 47. Eadem Plut. in vita et Plinius 7, 27." Gesner.

litteras Graecas. „Vid. Cic.

etiam *Cornelius Celſus*, mediocri vir ingenio, non ſolum de his omnibus conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, et ruſticae etiam, et medicinae praecepta reliquerit? dignus vel ipſo propoſito, ut eum ſciſſe omnia
25. illa credamus. At perficere tantum opus, arduum; et nemo perfecit. Ante omnia ſufficit ad exhortationem ſtudiorum, non ca-

(non monente Geſneró de omiſſo M.). In Camp. mira ſcriptura haec: *quod quo inſtramento in Tullio defuit.* Mox *quis multa* Guelf. *quod m.* Camp. *quam etiam* Guelf. *de iis* Jenſ. et poſt. ante Baſil. *circumſcripſerit* Camp. *regi* Turic. *militari ſed* Turic. Flor. *ſed* eſt etiam in Guelf. *ruſtice et praecepta* Turic. Flor. *ruſtice etiam p.* Guelf. c. Alm. *ruſtice p.* Camp. Dixeris *medicinae* mentionem a recentiori homine intruſam. Sed plene omnia leguntur in Goth. certe.

25. *ad perf.* Guelf. *arduum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *eſt* addunt reliqui. *perficit* Turic. Guelf. Goth. (tac. Geſn.) *ad exorcitationem* Turic. *ad exercitationem* Guelf. *ad hortationem* Camp. et, junctim, Goth. *ſtudiorum, non cadere in rerum.* Sic Bad. tacite; inventum, ut videtur, in Vall. et ſic Gryph. Gibſ. et alii ap. Burm. *ſt. capere id r.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. (niſi quod ex hoc *caperid id*) Baſil. *ſt. non capere r.* Goth. (tac. Geſn.) Voſſ. 2. (ut ſuſpicor; v. Burm.) Camp. *ſt. non capere r.* Jenſ. (tac. Geſn.) et poſt. ante Bad. *ſt. non capere id r.* reliqui. Cf. mox 26. *id* pro *in* in Turic. *Non capere* non videtur referri poſſe niſi ad res nimium magnas, quod hinc alienum; noſtram formam habes etiam 2, 17, 34. *hoc quoque in naturam rerum cadit, ut duos ſapientes aliquando juſtae cauſae in di-*

„Acad. 2, 2. (§. 5.) et Hieron. „Epiſt. ſelect. 3, 12.“ Almelovenus.

24. *Celſus.* Cf. 10, 1, 124.

25. *At — — perfecit.* Objectio. *Ante omnia* etc. Reſponſio.

non cadere in. Cf. not. crit.

dere in rerum naturam, ut quidquid non est factum, ne fieri quidem possit; tum omnia, quae magna sunt atque admirabilia, tempus aliquod quo primum efficerentur, habuisse. Quantum enim poësis ab Homero et Virgilio, 26 tantum fastigium accepit eloquentia a Demosthene atque Cicerone. Denique quidquid est optimum, ante non fuerat. Verum etiamsi quis summa desperet, (quod cur faciat, cui ingenium, valetudo, facultas, praeceptores non deerunt?) tamen est, ut Cicero ait, pulchrum *in secundis tertiisque consistere.* Ne- 27 que enim si quis Achillis gloriam in bellicis

versum trahant. *eo quicquid* pro *ut q.* Turic. Flor. Guelf. *nec fieri* Camp. Obr. *quod* pro *quidem* Guelf. *tum — habuisse.* Sic Camp. *cum — habuisse* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *quin — habuisse.* Obr. *cum — habuerint* reliqui, nisi quod *habuerunt* Goth. Voss. 2. *aliqua quo* Turic. *a. quod* Guelf.

26. *nam et poetas ab homero* Turic. (nisi quod *omero*) Flor. et in rasura Guelf. c. Alm. *nam et poesis ab H.* Camp. *Nam quantum poesis ab H.* Guelf. (a man. sec.) *vastidium* Flor. *accipit* Goth. Jens. et post. ante Basil. *a* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *qui summa* Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) *quod* in Guelf. a sec. m. lacunae inscriptum. *praeceptores.* Sic Flor. quanquam per E, cui superscriptum S. *praeceptore* Turic. *praeceptor* reliqui. *est* om. Camp. *pulchrum id secundis* Turic. *p. est saeculis* Camp. *certisque* Turic. Flor.

27. *enim* om. Flor. spatio relicto. *inbecillis* Flor. et (per M) Guelf. Camp. c. Voss. 2. Jens. *imbellis* Tarv.

26. *ut Cicero ait.* Orat. 1. §. 4. *Prima enim sequentem honestum est in secundis tertiisque consistere.*

consequi non potest, Ajacis aut Diomedis laudem aspernabitur: neque qui Homeri non, Tyrtaei. Quin immo si hanc cogitationem homines habuissent, ut nemo se meliorem fore eo, qui optimus fuisset, arbitraretur: hi ipsi, qui sunt optimi, non fuissent; neque post Lucretium ac Macrum Virgilius, nec post Crassum et Hortensium Cicero, sed nec alii

Ven. Ald. *non possit* Camp. *neque qui homeri non fuerunt quin* Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Alm. Voss. 2. unde per meram, ut apparet, conjecturam Camp. *neque Hesiodi et Theocriti qui Homeri non fuerint. quin* eum Ald. et aliq. ap. Burm. Veram scripturam Jens. primus exhibet, nisi quod *Tyrrei;* veram autem distinctionem Bad.: ut mireris Burmannum alia tentantem. *qui nimio* Guelf. *hominem* Flor. *eoque* Turic. *fuisse* Turic. Flor. Guelf. *hi ipsi.* Sic Turic. Guelf. Camp. *ii ipsi* reliqui praeter Jens. et post. ante Ald. qui dant *ii qui ipsi sunt.* Sed *que sunt* Flor. *sunt* om. Guelf. *Lucretio* Flor. *aut Macrum* Guelf. *ac Marcum* Camp. c. Voss. 2. *nec post.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jens. (tac. Gesn.) et post. ante Gryph. *neque post* reliqui. *ciceronem sed* Turic. Flor. *sed nec illi*

27. *sed nec alii postea vicerint.* Haec corrupta esse mirum tot viros doctos non vidisse, certe non dixisse. Nam si verbum *vicerint* commune est praecedentibus etiam; quid? vicerintne revera, judice Quintiliano, aliqui Virgilium et Ciceronem? Sed ne recte quidem haec junguntur „non fuissent, neque — „vicerint." Quare hoc, opinor, certum est, sententiam absolutam esse in nomine *Cicero*, menteque repetendum *optimus non fuisset.* Ita verba *sed — vicerint* futurum tempus spectent. At hic sensus superioribus per *sed* nullo modo annecti poterat. Solum *nec* locum haberet; et cum haec ex parte essent concedentis, ita fere dixisset Quintilianus: „et sic sane neque alii „postea vicerint." Veriora itaque e scripturae varietate exsculpenda: quod mihi tamen non successit. Nisi ob-

postea vicerint. Verum ut transeundi spes 28 non sit, magna tamen est dignitas subsequendi. An Pollio et Messala, qui jam Cicerone arcem tenente eloquentiae, agere coeperunt, parum in vita dignitatis habuerunt, parum ad posteros gloriae tradiderunt? Alioqui pessime de rebus humanis perductae in summum artes mererentur, si, quod optimum fuisset, defuisset. Adde quod magnos modica quo- 29 que eloquentia parit fructus, ac, si quis haec studia utilitate sola metiatur, paene illi perfectae par est. Neque erat difficile, vel ve-

post eos vicerant Turic. Flor. Guelf. c. Alm. (nisi quod ex hoc pro *post* affertur *p* cum lineola inferius transversa, quod alias est *per*). *s. n. alii post eos vicerant* Bodl. Camp. Andr. Ald. *s. n. a. postea vicerant* Goth. Voss. 2. Camp. et edd. ante Ald.

28. *ut* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 2. *ciceronem* Guelf. *tenentem* Flor. Guelf. *alioquin* Flor. Jens. Tarv. Ald. *si quid* Camp. Ald. *defuisset* om. scripti omnes cum Camp.

29. *at si quis* Goth. *haec* om. Flor. spatio relicto.

jectionis forte loco hanc aliquot librorum scripturam admittas: *Sed nec alii post eos vicerunt:* aut, quod haud dissimile vero Boeckhius suadet, *postea hos.* Cui objectioni respondeatur his verbis *Verum ut* etc. Sed neque illa objectio, neque haec responsio mihi quidem satisfaciunt. Quare viderint acutiores.

28. *si, quod optimum fuisset, defuisset.* Haec mendosa esse omnes agnoverunt. Sed neque Obrechti scriptura *effecissent*, neque Rollini Gesnerique conjectura *defecisset* sensum aptum praebent. Immo opera omnis perdita in hoc verbo emendando, quod e sola nescio cujus conjectura in Jensonianam venit. Hoc itaque ejecto facile me persuasurum intelligentibus spero legendum *si, quod optimum, idem ultimum fuisset.*

teribus vel novis exemplis palam facere; non aliunde majores opes, honores, amicitias, laudem praesentem, futuram, hominibus contigisse: si tamen dignum litteris esset, ab opere pulcherrimo, cujus tractatus atque ipsa possessio plenissimam studiis gratiam refert, hanc minorem exigere mercedem, more eorum, qui 114
a se non virtutes, sed voluptatem, quae fit
30 ex virtutibus, peti dicunt. Ipsam igitur orandi majestatem, qua nihil dii immortales melius homini dederunt, et qua remota muta sunt omnia, et luce praesenti ac memoria poste-

nobis Turic. Flor. Guelf. *opes, honores.* Sic Camp. *opus h* Turic. Flor. *h. o.* reliqui. *futurum* Turic. Flor. *conticessent sint d.* Turic. Flor. Guelf. *litteres essent* Flor. *litterescent* Guelf. *passio* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *voluntatem* Turic. Flor. Guelf. *quae sit* Flor. *virtutimus* Flor. *virtute* Camp. quod placet, correcto in superioribus *virtutem.* *petius dicunt* Flor. *speties d.* Guelf. *p. dicuntur* (non *dicantur*, err. Gesn.) Jens.

30. *dii mortales* Flor. *dum mortales* Turic. correctum ita *di imm.* a man. sec. quod unum fere (praeter exigui quaedam momenti in seqq.) secundae manus in libris posterioribus vestigium, nisi quod paulo ante eadem manus vitiosum *exigege* (quod est etiam in Flor.) correxit *exigere.* *muta sunt* om. Turic. cum Alm. Goth. Voss. 2. (non Locat. certe non in meo exemplo: vid. Burm.) *sunt* solum om. Flor. Guelf. Camp. *lucent pr.* Turic. Flor. *ac mem.* Sic Turic. Flor. Guelf. *et m.*

29. *virtutes — virtutibus.* Vid. not. crit. — Ascripsit Gesner. Ciceronis locum Off. 3, 33. *Ab Aristippo Cyrenaici atque Annicerii philosophi nominati omne bonum in voluptate posuerunt, virtutemque censuerunt ob eam rem esse laudandam, quod efficiens esset voluptatis. Quibus obsoletis floret Epicurus ejusdem fere adjutor auctorque sententiae.*

ritatis carent, toto animo petamus, nitamurque ſemper ad optima: quod facientes, aut evademus in ſummum, aut certe multos infra nos videbimus.

Haec erant, Marcelle Victori, quibus praecepta dicendi pro virili parte adjuvari poſſe per nos videbantur: quorum cognitio ſtudioſis juvenibus ſi non magnam utilitatem afferet, at certe, quod magis petimus, bonam voluntatem. 51

reliqui. *tota* Flor. *autem vademus* Flor. *aut vademus* Guelf. *autem ev.* Camp. *multa* Guelf.

51. *Haec meus vitori* Turic. ſed a m. ſec. correctum *habes*. Sed in Flor. ita: *Haec erat m̄ſ vitori.* Reliqui *Habes M. V.* Noſtra e manifeſtis codicum veſtigiis. Pro *Marcelle* autem Guelf. in raſa charta ſolum M. a manu recentiori. *mi Victori* Camp.

ADDENDA.

Ad 10, 1, 7. Recepta ante Spaldingium ſcriptura erat haec: *Equidem ſcio quosdam collecta quae idem ſignificarent vocabula ſolitos ediſcere*, quam hic repeto, quoniam mea etiam culpa aliquid obſcuritatis in Spaldingii notis relictum erat. Turicenſis loco horum omnium haec dabat *Et quae idem ſignificarentur ſolitos ediſcere.* In his mendoſum erat paſſivum, cujus loco ceteri plerique activum exhibent. Sed deerat verbum finitum. Jam cum *ſolitos ediſcere* perperam in nonnullis ita diſtinctum eſſet *ſolito ſe diſcere*, hoc tandem anſam dedit inferendo verbo *ſcio*, quod hoc quidem loco in ſcripto nullo comparet. Sic nata Badii ſcriptura *Et quae idem ſignificarent ſolitos ſcio diſcere.* Hanc itaque Spaldingius, niſi quod ex Turic. *ediſcere* reſtituendum ſibi eſſe cenſeret, praepoſuit ſubſequentium editionum ſcripturae pleniori, quam ſupra poſui. Neque quisquam profecto damnet religionem viri, repetere verentis, quae unde fluxerint nemo dixerit. Quod autem e Philandri illa eſſe conjectura ſuſpicaretur, animum non advertit vir optimus ad notam marginalem Baſileenſis (1541; an antiquioris etiam 1529, neſcio) hanc: „Longe aliter „legit hanc periodum vetuſtus codex" [e Polonia ad Sichardum miſſus] „et ipſe Aldus; unde non dubitamus quin „a neoterico hic locus ſit converſus". Hinc apparet, Baſileenſem editorem hanc ſcripturam non tanquam Philandri, cujus caſtigationes in fronte libri promittit, emendationem adoptaſſe, ſed in editis jam reperiſſe: quaerendumque adhuc, in quonam primo compareat illa. In breviori autem illa ſcriptura valde me offendit particula *et* in fronte, quae, cum pro *etiam* eſſe per ſenſum non poſſit, pro copula tantum eſt habenda. Atqui rationem ſtatim ſibi repudiandam monitis ſuis per *et* ſubjungere, me judice, non potuit Quintilianus. Neque placet *ſolitos*, ſuppreſſo ſubjecto *quosdam*. Sed quantumvis recte his offendar, nequaquam ta-

men sunt ejusmodi, ut ab antiquioribus illis criticis emendationem provocare potuerint, et omnium minime tam operosam et amplam. Contra si longiorem hanc primariam ponis scripturam, facile apparet, oculum aberrantem ab illo *equidem* ad insequentia *quae idem* ansam dedisse scripturae illi, ex qua Turicensis et reliquorum omnium manavit, omissa tantum voce *vocabula* quoque, qua carere poterat sensus. Ita equidem ad recentiorum editionum scripturam redeo, non minus tamen circa fontem ejus curiosus.

Ad 10, 1, 53. not. exeg. *secundas* — *secundum*. Spaldingianam hujus loci interpretationem hoc maxime premit, quod, si eam sequaris, Quintilianus diverso sensu commiserit has voces *secundas* et *secundum*, neque tamen talis differentiae, quam per acumen aliquod quaesierit, indicium dederit ullum. Quare non dubito veram pronuntiare Schellenbergii rationem. Nimirum non recte, si quid video, usi sunt viri alias sagacissimi illis poëtarum locis; in quorum utroque manifestum est acumen poeticum. Horatius enim sermone pedestri hoc fere dixisset: primum esse dignitate Jovem; secundam, quanquam magno intervallo, Minervam. Jam sentis, quam magnifice hoc extollat negando usurpari posse vocem *secundus* respectu Joris, qui *unus* sit semper et *solus* majestate sibi propria. In voce porro *proximus* distinguendus est superlativus comparationis a superlativo intensionis, qui in omni voce perquam familiaris erat veteribus. Ita vocem etiam *proximus* sic nude usurpare non poterant nisi de eo qui revera *prope admodum* abesset. Per acumen itaque Virgilius quoque dixit „longo sed proximus intervallo". Superlativum enim vult intelligi comparationis (proximus inter ceteros), qui nonnisi oppositione se manifestat hic et apud Horatium. Apud Quintilianum contra tali usui locus non est, qui absolute adhibet illud *proximum esse*, quod aliter accipi nequit quam *valde prope accedere*, sicut *secundum esse* nihil aliud est quam *priorem esse tertio et reliquis*. Plane sic in eadem re auctor epigrammatis in Anthol. Burm. I. p. 555. „Maeonio vati qui *par aut proximus* esset, Consultus Paean risit" etc. ubi *proximus* tantum non *par* est. Alterum autem epigramma, quod ibidem legitur, ut indefinitam fortasse hanc quidem vocem relinquit, ita firmat nostram de altera sententiam:

De numero vatum si quis seponat Homerum,
Proximus a primo tum Maro primus erit.

Et si post primum Maro seponatur Homerum,
Longe erit a primo quisque *secundus* erit.

Hoc posterius epigramma in margine suo indicarat Spaldingius per primum otium inspecturus: quo facto in eandem, ut confido, quam hic exposui sententiam ipse quoque transiturus erat.

Ad 10, 1, 63. not. crit. Dum extrema haec Spaldingii verba (p. 524) lego, mirari subit, cur loco illorum *sed et Tetus fit*, quibus tantopere ipse diffidit, non proposuerit *sed et levis fit*, quod a codicis scriptura *sed et eius fit* tam prope abest. Nam ab adoptanda codicum aliquot scriptura *sed et lusit* vel sola perfecti forma, quae ceteris non bene coit, deterrere debet.

Ad 10, 1, 94. not. exeg. *Lucilius.* Haec ad usum commentarii sui praeparaverat Spaldingius, cum mecum et cum Heindorfio, quos in contraria inveniebat opinione, multa disputaret. Memini autem eum, quo erat candore, et solius veritatis amantem in nostram tandem transiisse sententiam. Sed cum ante ultimam, quam notatis suis admovere volebat, manum a fatis abreptus sit, factum ut antiquata illa intacta tamen hic invenirem. Interim immutata relinquere nunc eadem malui, et meas rationes quam brevissimis possem subjicere. Maximam autem earum in ipsa imaginis veritate videbam. Nam si totus est lutulentus rivus, quomodo dici potest „esse in eo" (recte, opinor, Quintilianus inserit „aliquid") „quod improbes"? Omne illud lutum *demptum* fortasse velis, *abesse* velis, non ipse illud *auferre* et *tollere*, qui verbi activi infinitivus ineptam hic faceret orationem. Immo de *tollendo*, hoc quidem sensu, quicquid illud sit, cogitari plane non potest in flumine aquae perennis. Mutatam ejus naturam optare tantum potes. Accedit quod in altero loco, ubi haec sua dicta defendit Horatius (1 Serm. 10, 50.) ita repetat ea „At dixi fluere hunc lutulentum saepe ferentem Plura „quidem tollenda relinquendis." Vides hic eum aliqua ad mentem suam melius declarandam addere. Dixerit autem fortasse aliquis, consulto eum hic duris verbis onerare orationem, ut vel haec se defendere posse ostendat. Parum illud quidem probabile. Sed fac ita esse: quomodo his verbis subjicere potest illa „age quaeso, Tu nihil in magno „doctus reprendis Homero"? Sentire quemvis puto, minime haec valere ad excusandum judicium, quo *majorem*

partem libri alicujus vituperaris. Contra optime omnia procedunt in contraria ratione. Image desumpta a flumine violento, qui lutum, ligna, lapides, et in his haud pauca quae usui inservire possunt, quin est qui aurum quoque, secum rapit. Dictum autem priori loco non sine stomacho, ob nimios Lucilii laudatores, in hunc fere sensum: „In tam lutulento flumine mirum sane non est reperiri etiam bona „et utilia quaedam". Quod autem posteriori loco addit „plura quidem relinquendis", illud, fateor, non satis est ex prima imagine. Sed apparet, haec nunc demum ad minuendam prioris dicti invidiam addi, ipsisque illis verbis, ut taedium operosae correctionis et explanationis vitetur, inseri. Atque sic tandem recte subjici potuit illud „tu nihil „in magno." Jam ad Quintilianum nostrum nos convertentibus obscurum esse vix potest, plane eodem modo, quo nos et antiqui Horatii interpretes, nostrorum scholiastarum decessores, illum etiam verba haec accepisse. Nam cum dicit „ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum „et esse aliquid quod tollere possis, putat", vides, eum particula *et* duas assertiones tanquam pariter iniquas jungere et ab utraque dissentire. Jam qui posset obloqui judicio, quo esse dicerentur *nonnulla in Lucilii carminibus quae minus placerent*? Sed si bono sensu intellexit verbum *tollere*, parcam illam laudem reprehendit, apparetque, hanc fuisse causam, cur vocem *aliquid*, quae in Horatii verbis latet, diserte addiderit. Haec scripsi nondum viso Heindorfii in Horatii Satiras commentario, quem avide expectant studiosa juventus et senectus: cujus de hac re disputationem, sive in antiqua sententia permanserit, sive in alteram tot ingeniosis viris probatam transierit, non sine delectatione et fructu legam.

Ad 10, 1, 104. Non temere Spaldingius ejus, qui emendare hunc locum vellet, animum intendit in illud librorum *uti* et in variationem *ei*, *vel*, *illa*. Mihi quidem tria haec pariter inficitia videntur, et illud uti natum e dativo *cui*. „Habet amatores, nec imitatores, cui libertas „quanquam circumcisis quae dixisset nocuerit", h. e. „cum „— si nocuerit" — Tacitum autem quo minus hic agnoscam, tum illa faciunt, quae Spaldingii quoque fiduciam infregerunt, tum alia, in quibus non infimum locum occupat illud „Superest adhuc", quibus verbis hominem juniorem, suum fortasse discipulum, futuris temporibus nunciare non potuit Qu. Quis vero fuerit, in eo non multum

desudabis, si timidam nostri naturam repetiveris: qui quamvis satis manifestum fecerat, vivorum neminem sibi attingi; tamen non potuit, quin satiricos non solum sed lyricos etiam sui temporis, non nominatos illos, tanta laude mactaret (§. 94–96.). Qua cum ne unum quidem dignum nominare possimus, quid mirum si illum quoque ignoramus, quem longe alia, quam quae praetenditur, causa hic indigitatum esse, ipsa elogii forma, quod sensit etiam Spaldingius, demonstrat.

Ad 10, 1, 130. non exeg. Equidem de sententiae repetitae crimine, quod suae ipse rationi Spaldingius objicit, sollicitus non sum; cum non haec modo, sed omnia quae quadruplici illo *si* introducuntur, nonnisi leviter variatam eandem sententiam exhibeant; ita tamen ut quidam per gradus ascensus existat, quem hac sermonis forma manifestiorem reddam. „Seneca levia etiam et vero oratore indigna „lenocinia *non* semper *contempsit; imo concupiscebat* illa, at„que, ut verbo dicam, *omnia sua amabat:* quo factum, ut re„rum pondera *minutissimis sententiis frangeret.*“ Sed durus est ille vocis *parum* usus, quem Sp. fingit. Mihi illud exploratum est, excidisse post illam vocabulum sensus boni, a cujus primis litteris facilis aberratio esset ad similia quae sequuntur, in hunc modum „si parum *concupiscenda* non con„cupisset“ vel „si parum *convenientia* non concupisset.“ Cf. Cic. Famil. 15, 6. *honos non nimis concupiscendus.* Noster infra 11, 3, 180. *parum conveniens personae risus.*

Ad 11, 1, 75. Verissimum est Spaldingii judicium, codicum scripturam *verum et justa sic faciendo,* quorum verborum sensum recte exponit, indubitatam esse Quintiliani manum. Sed accuratius ea intuenti hoc etiam mihi manifestum fit, ante haec ipsa verba excidisse quaedam non tam brevis spatii, quam visum est eidem. Nimirum excidit ante omnia verbum unde pendebant haec *non se — esse sollicitum;* hae autem particulae *verum et* indicio sunt, excidisse alia praeterea, quae ab eodem verbo penderent. Hoc porro verbum non sermonem aliquem Ciceronis indicasse puto, sed fuisse *ostendendi* sensu. Ita eorum quae hic interciderunt non quidem ipsam sententiam, nedum ipsa verba, sed schema tamen exhibere conabor ita: „Dixit C. pro Gabinio et P. „Vatinio, inimicissimis antea sibi hominibus, et in quos ora„tiones etiam scripserat. *Ostendit itaque, pro illis nunc di*„*cendo, non adeo sibi odio fuisse illos, quam videri poterant ex*

„illis quae contra nos scripserint, veniam et, justa sic faciendo, „non se de ingenii fama, sed de fide esse sollicitum." Poterat enim nunc etiam contra illos dicere, et malam adversariorum causam ingeniose defendere.

Ad 11, 5, 40. not. crit. *nos — organo infirmam.* Satis mirari virum optimum hic nequeo, antiquissimos suos deserentem, et vellem rationem hujus judicii addidisset. Mihi certe optima videtur Flor. scriptura; et in levi Turicensis aberratione semina habes interpolationis, quae est in vulgata. *Organa* pluraliter fere ubique leguntur apud alios et nostrum §. 16. 20. 13 2, 50. ubi v. not. Unicus autem §. 169. locus contra non valet: quem hoc nostro illustrare quidem, non huc respicere censeo.

Ad 11, 5, 44. (not. crit. p. 563. 564.) Nimium mihi de hoc loco sollicitus videtur fuisse vir optimus. Nam quod ad sensum vocis *μανοειδής* per oculos explanatum attinet, observandum, genus hoc vitii non statim diserte ad orationem ejusque actionem hic referri, sed in universum proponi, ut ipsa etiam illa *inaequalitas, varietas* est. Recte autem vox, quae a primitivo *εἶδος* formata est, explicatur potione *aspectus*; quod tamen in hac sensuum serie non facit Qu. nisi addita particula *quasi*. Quod autem timide protulit, ob codicum consensum, et ne conjecturae quidem instar proponit Sp. „quod dicitur *μονοειδές*", illud optimum equidem judico et veram scriptoris nostri manum. Nam poni hic debuit, quod differret ab illa, quae sequitur, *με-* [illegible] ut genus a specie. Retineri porro debet utique illud *Ars*, quod nescio cur alio vocabulo mutatum optabat Sp., quodque non nisi in uno alterove quamvis antiquissimo codice facillimo lapsu deest. Illud denique *ne quis — putet* loco simplicis dissuasionis habere non idoneis de causis detrectare mihi videtur Sp. Nam quod ait, dicturum fuisse Qu. *Nec quisquam — putet*, illud non concedo: nusquam enim vox *nec* vel *neque* ita adhibetur, ut resolvenda sit in *et ne*: quarum particularum loco in copulandis quidem sententiis usurpatur *neve* vel *neu*; in transitu autem, qualis hic est, aliter variari nequeunt illae nisi hoc ipso, quod hic legitur, *Ac ne*.

Ad 11, 5, 111. *crebescat*. Operam perdidit olim elegantissimus ille simul et eruditissimus Paulus Manutius cum ad Cic. Famil. 7, 20. e manifestissima verborum *rubor*, [illegible]

sco analogia doceret homines, unice verum esse eandem in verbo *crebesco* a *creber* formandi rationem. Abripuit enim denuo semperque abripiet viros praestantissimos etiam insanum illud etyma ubique repraesentandi studium. Tamen illo exemplo non absterreor, si forte aliquos tamen ad saniora reducam. A nominibus in *er* duae sunt ceterae derivandi legitimae viae, quarum altera pressius hanc ipsam formam sequitur, ut in illis *nigresco*, *nigredo* a *niger*, *macresco* a *macer*; altera haud minus etymologica ipsi radici se applicat, ut in illo *macies*, cujus loco nemini, quod sciam, in mentem venit *macries* nobis obtrudere. Sic itaque in illo etiam *ruber* vides contrariam illi in voce *niger* viam servari, constanter enim *rubesco*, *rubedo*, *rubor* etc. Neque causa hic latet. Iteratio cavebatur litterae caninae. Quod si in his vocibus fiebat, omnium minime negligendum erat in illo *crebrescere*, ubi ingratior longe erat haec iteratio, nisi forte sunt qui perfecto etiam *percrebruit* delectantur. Fieri sane potest, ut apud antiquos etiam duplex hic usus obtinuerit: et sibi aliquis possit codicum consensu in hoc quamvis unico in his libris loco, ut perversam rationem Quintiliano usitatam fuisse contendat. Sed in minutissimis hisce, in quibus nulla librorum auctoritas, dudum hoc apud viros doctos invaluit, ut quod certa, neque philosophica illa, sed ex ipsa antiquitate deducta ratio suaderet, in emendandis veterum monumentis, illo quidem periculo, constanter restitueretur.

Ad 11, 3, 119. not. exeg. Indubitatam huic loco medelam afferre non spondeam: sed hoc ut certum dare audeo, illud *uncis digitis* a sequentibus esse distinendum, ut per se vitium exhibeat. Hoc autem posito *manus* utique est subjectum. Nam Spaldingii rationi vel hoc solum me alienum redderet, quod illa ἀπὸ κοινοῦ *actionis* repetitio, in his femininis, quae omnia *manus* admonent lectorem, durissima est, neque alioqui tolerabilior illa, quam in §. 112. ipse Sp. rejecit. Neque si *gestum* recte alicunde *repetere*, *dejicere* dicas, protinus etiam *actionem*. Quare vide an servato *manus* subjecto, ipso tamen hoc vocabulo post vocem *eadem* deleto, ope particulae *ut* post prius *aut* insertae, propior saltem verae quae olim fuit exeat scriptura haec: *Solet esse et pigra, et trepida, et secanti similis: etiam uncis digitis: aut ut capite dejiciatur, aut eadem supinata in superiora jactetur.*

Ad 11, 3, 138. 139. not. exeg. Hanc etiam annotationem non absolutam inveneram in Spaldingii commenta-

riis (cf. p. 425. a.). Quare cum in sententia ejus paucula essent, quae ut viris doctis satis probari possent vererer, haesi aliquantum, an ea premerem et quae veriora viderentur substituerem. Mox, ut lecturis ipsis eligendi facultatem relinquerem, cautius visum est, ad illius mentem omnia illic exponere quantumque fieri posset firmare, hic vero de iis quae secus mihi viderentur monere. Sunt autem illa nequaquam in re ipsa sita. Nam bini illi Quintiliani et Suetonii loci, si naturalem utriusque sensum intueris, tam belle inter se conspirant, ut temerarium sit solius Macrobii causa vexare utrumque. Videamus autem, an in Macrobio quoque satisfacere nobis possimus. Nam illa *togae* in *tunicam* mutatio hic vel ideo displicere debet, quod insolite prorsus dictum foret *praecingi tunica* pro *in tunica* vel etiam *praecingere, incingere tunicam:* quod longe aliter est in toga, quae, si vera est Graevii aliorumque sententia, ipsa praecincturae inservit, dum pars ejus ita astringitur, ut cetera ea contineantur. Quamvis enim in eo minime assentiar Graevio, quod verbum *praecingere* de sola semper toga intelligendum esse contendit; hoc tamen negari non debet, de toga quoque et illud et *cingendi, incingendi* verbum usurpari posse: quod imprimis manifestum illo apud eundem Macrobium (2, 9.) de Hortensio loco, qui dicitur in *praecinctu* posuisse *omnem* decorem, quod statim amplius exponitur in cura ejus togam struendi. Imo ille ipse *cinctus Gabinus*, qui fuit in toga, demonstrare videtur, alium etiam fuisse incingendi eam modum; et cum in illo pars togae fuerit instar *cinguli*, in communi autem instar *baltei;* sane non apparet, cur non utrumque et *cinctam* vocemus et *praecincturam*. Illud etiam Graevius contra Macrobiani loci emendatores monuit, *laciniam*, quam traxisse dicitur Caesar, in tunica nullam esse potuisse: recte sane; uti nec in nostris sive indusiis, sive palliis et lacernis, sive quocunque vestimento subtus rotundato. Quid igitur? ipsum Macrobium haec confudisse dicamus? Sed quis credat, post tam pauca saecula, stanteque adhuc vetere Roma, doctissimos etiam homines omnem togae rationem amisisse? Quin potius eam viam ingredimur, quam omnis ubique nobis historia monstrat? Varie, ut fieri solet in talibus, narrabatur de Caesaris in vestitu negligentia, dictumque Sullae alii ad tunicam, alii ad togam referebant; quod eo tutius faciebant utrique, cum in utroque vestimento induendo pariter haud dubie peccare solebat ille.

Restat ut moneam, virum eruditissimum, qui Suetonium Ernestianum auctiorem procuravit, in notula ad locum supra laudatum festinantius scripta in errorem incidisse, quem in studiosorum gratiam vel ideo tangere debeo, quod tanta merito est viri illius apud omnes ut apud me ipsum auctoritas. Nam cum ait solitos esse plerosque „magis *infra* latum clavum" cingi, „quo conspectior esset „clavi *latitudo*", Caesarem contra ita fecisse, ut clavus tunicae prope *tegeretur*; manifestum est accidisse ei, ut de clavo *in transversum eunte* cogitaret: quod secus fuisse, profecto non ego doctior doceo, sed longe doctiorem moneo.

Ad 11, 3, 175. Commissum hic est a me, ut textui non recte respondeant notae Spaldingii. Nam cum tres essent scripturae, quarum ratio habenda esset, vulgata *haec — dicenda sunt*, codicum *haec — dicendum est*, Spaldingiique conjectura *hoc — dicendum est*, ipse Spaldingius hanc quidem textui destinaverat. Mihi tamen tutius videbatur relinquere vulgatam et de reliquis in notis monere, quas vulgatae, ut vides, adaptavi. Nescio itaque qui factum sit, ut codicum scripturam textui immitterem. Nunc, postquam de eo monui, non adeo malum est. Quare de re ipsa jam videbimus. Nempe ante nos haec verba „misel„lus et pauperculus" ut et haec „fortis et vehemens et la„tro" ita litteris distinguebantur, ut copulae quoque *et — et — et* eodem quo nomina charactere expressae essent. Neque quicquam contra monet Sp. Omnes itaque unam verborum complexionem tum in illis *m. et p.* tum in his *f. et v. et l.* agnoverunt. Quod secus esse ipsa res docet, cum singula verba etiam suam habere pronuntiationem docere velit Qu. immo tria posteriora verba ne coëant quidem bene. Haec consideranti singulare *hoc* parum probabitur; quod sic soli voci *misellus* applicandum et quinquies mente repetendum esset. Hoc itaque sine libris admittere veritus sum. Interim quis contra libros optimos et tantum non omnes servari velit vulgatum *dicenda sunt?* Ita peritioribus cogitandum relinquo, annon in hac scriptura agnoscenda sit rarior illa utique in latinis structura, qua accusativum regit verbale neutrum in *dum*. Cf. Heusing. et Gernh. ad Cic. Off. 1, 31. §. 112. qui tamen non recte utuntur exemplo Famil. 5, 17. extr. ubi verum est gerundium (*ad levandum*), cujus diversa est ratio. Conferatur etiam notus Ciceronis locus Sen. 2. *viam longam*,

quam nobis quoque ingrediendum sit, ubi nolim temere corrigas *qua*: hoc enim an „longa senectutis via ingrediendum nobis sit“ ignoramus, „ingredi eam“ dici potest quicunque in limine est.

Ad 12, 1, 1. Verissimam hujus loci, quem priores certatim obscuraverant, scripturam e libris restituit Spaldingius. Cui si secundis curis relegere verba haec Quintiliani datum fuisset, hoc etiam vidisset, nihil jam iis inesse quod a consueta loquendi forma recedat, neque anacoluthon, sed interruptum tantum aliquatenus et sermonem. Quippe legitimo plane vinculo cohaerent haec *Id non eo tantum* — cum illis §. 3. *Longius tendit hoc judicium meum.* Illa autem, quibus hi sensus distinentur, *Quid de nobis loquor? Rerum ipsa natura* cet. prius dicta continuant, hoc fere sensu: „Hoc non ideo tantum dico, quod „perniciosa alias hominibus sit eloquentia, nosque qui eam „tradimus, pessime de rebus humanis mereamur; quodque „ipsa natura in dono vocis noverca fuerit: longius tendit „hoc judicium meum: nam ne *posse* quidem oratorem „fieri nisi virum bonum contendo.“ Haec tam manifesta sunt, ut ratio formulae *Id non eo tantum, quod — sit* per se pateat. Videtur autem mihi subaudiendum esse sollemne in hoc sensu verbum *valet;* quo si *consilium* aliquod indicatur, sequi sane debet *ut;* hic, ubi *causa* et vera mens definitionis datae verbis illis introducitur, solum idoneum erat *quod*.

Ad 12, 1, 25. Verba *non inutilem sane* adjectum requirunt nomen rei proprium; quare optime eatenus decurrit vulgata, in hunc sensum: „nec, quanquam haec „utilis est alioquin persona, advocatum in litibus, causidi„cum denique.“ Sed si non recte jungitur *advocatus litium*, ipsique *advocato*, quem vetusti codices ignorant, diffidimus: indicio codicis Alm. ejiciam illud *litium* quoque; ut haec scriptura existat: *nec* — —, *non inutilem sane, quem denique causidicum vulgo dicunt.* Ita vox *denique* respicit generaliora illa duo, iisque vocabulum proprium sollemni usu subnectit; nam *denique* illud ipsum valet „ut „sine ambagibus rem ipsam nominem“. Neque commodiorem voci locum invenias quam ante ipsum nomen. Sed vide an nimis morosi sint VV. DD. in illo *litium advocato;* quo relicto fateor longe commodius positam esse vocem *denique*.

Ad 12, 2, 17. Certiſſima eſt haec quam Spaldingius inſtituit ſententiarum diſtinctio. Illud tamen obſervo, eos qui *ſentiet* hucusque legebant, et ipſos claudere ibi ſubjectum potuiſſe, cum futurum (in quod tempus verbum quoque *pereeperit* trahi poterat) non minus legitimum ſit in tali ſenſu, et Quintiliano perquam familiare. Sed ob perſpicuitatem et librorum auctoritatem merito hic praelata eſt forma conjunctivi. In altero vero orationis membro mihi praecedentia diligenter retractanti omnia, ut nunc leguntur, ſana videntur. Agitur enim in hoc capite de philoſophorum doctrina potiſſimum et arte, quam oratoris propriam eſſe contendit noſter: quod poſtquam hic quidem in ſingulis ethices quaeſtionibus demonſtravit, digreditur in ſuperius illud de probitate caput, obiter quaſi monens, virum bonum non nota tantum et in memoria habere haec omnia, ſed ſuperſedere etiam poſſe in actione cogitandi labore; cum propria ſibi ſint eadem et inſita. Habes hic illud *etiam*, quod cum negatione coaluit in particulam *nec*, quae recte nunc alterum orationis membrum orditur. Non deerunt etiam fortaſſe qui Gothanam illam ſcripturam *in agendo cogitando* abjicere nolent; nam hoc urgeri potiſſimum debuit, *in ipſa actione cogitando laborare* illos, qui non revera ſint viri boni. Sed dictionis ſuae adeo negligentem Quintilianum fingere mihi non poſſum, ut eandem gerundii formam diverſo ſenſu copularit; quare ſi ratio eſt habenda illius ſcripturae, aut *inter agendum* corrigatur, aut ſaltem verba transponantur ita: *nec in agendo laborabit cogitando.*

Errata.

Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter.*
— 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi.*
— 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata.*
— 59. — — v. 14. ferre l. ferri.
— 138. not. exeg. *a.* v. ult. fortafte l. fortaſſe.
— 177. not. crit. v. 8. marg. l. margg.
— 199. — — v. 15. Goth. Voſſ. 1. 2. 3. l. Goth. 1. 2. Voſſ. 3.
— 203. not. crit. v. 13. *em* l. *cm.*
— 243. — — v. 7. dele punctum poſt litteram *d.*
— 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
— 354. not. crit. v. 12. quod l. quos.
— 394. text. v. 4. Non l. Nam.
— 409. not. crit. v. 6. displicit l. displicet.
— 437. text. v. paenult. Idemque l. Itemque.
— 441. not. exeg. *a.* v. paenult. his l. hic.
— 480. — — *b.* v. 4. aliqui l. alibi.
— 533. — — *b.* v. 9. poteſt l. poſſit.
— 544. — — *b.* v. 1. ille l. hoc.
— 551. not. crit. v. 16. Carol. l. Conrad.
— 555. not. exeg. *a.* v. 23. Carolus l. Conradus.
— 571. not. crit. v. 4. poſt *quotisque* inſ. pro *quousque.*
— 582. — — v. 18. monſtrent l. monſtrant.
— 585. — — v. 6. *eam* l. *eum.*
— 586. not. exeg. *b.* v. 1. Ex l. En.
— 603. — — *b.* v. 11. hio l. his.
— 627. not. crit. v. 9. correctio l. ſcriptura.
— 663. — — v. ult. *exclamabit* l. *exclamavit.*
— 667. — — v. 8. appareat l. apparet.

